DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

الأساس في السنة

EL ESAS Fİ'S SÜNNE

İslam Akaidi 2

SAİD HAVVA

8

Duzenleyen: bilginDK
2018-07-06

AKSA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

الأسس في السنة وفقهها

كافة حقوق الطبع والنشر والترجمة محفوظة
للناشر

دار السلام للطباعة والنشر والتوزيع

لصاحبها
عبد القادر محمود البكار

١٢٠ شارع الأزهر تلفون ٩٣٢٨٣٠ - ٩٣٥٦٤٤
ص ب ١٦١ الغورية تلكس ٩٣٩٨٧ ايجبتل بكار

الطبعة الأولى
١٤٠٩ هـ - ١٩٨٩ م

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

الأساس في السنة

SAİD HAVVA

8

YAYIN - PAZARLAMA
SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Halıcılar Cad. Okumuş Adam Sk. 24
Fatih - İstanbul
Tel: 531 45 86

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aksa Yayın - Pazarlama
San. ve Tic. Ltd. Şti.

Genel Yayın Yönetmeni
Ahmet Küçükağa

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EL ESAS Fİ'S SÜNNE

İslam Akaidi

Çevirenler
M. Ahmet Varol • Orhan Aktepe
Abdurrahim Ali Ural • H.Ahmet Özdemir
Recep Çetintaş

Redakte ve İmla
Hamdi Çelebi

Dizgi - Mizanpaj
Cafer Petek

Arapça Dizgi
Hamza Eminoğlu

Bu eser, Ziya Ofset Tesislerinde basılmış ve Sezgin Ciltevinde ciltlenmiştir. Mart 1992 - İstanbul

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

'El Esas Fi's Sünne'nin' sekizinci cildinin tercümesi, 9-204. sayfalar arası M. Ahmet Varol, 205-527. sayfalar arası Orhan Aktepe tarafından yapılmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

YİRMİNCİ KISIM

EHL-İ SÜNNET DIŞINDAKİ FIRKALAR
HARİCİLER
DOĞRU İTİKAD ÜZERE OLAN CEMAATA BAĞLANMA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

EHL-İ SÜNNET DIŞINDAKİ FIRKALAR

Resulullah (a.s)'ın ümmeti içinde sapıklık yoluna giren yetmişiki fırka ortaya çıkacağını, bunların yanında da kurtuluşa erecek bir fırkanın bulunacağını bildirdiğini daha önce gördük. Kurtuluşa erecek olan fırka, kendisine ehl-i sünnet ve'l cemaat adı verilen fırkadır.

Müslümanların tarihinde ehl-i sünnet ve'l cemaat alimlerinin haklarında kafir hükmü vermedikleri çok sayıda fırka ortaya çıkmıştır. Bunların yanısıra kafir oldukları üzerinde bütün ehl-i sünnet alimlerinin görüş birliğine vardıkları fırkalar da ortaya çıkmıştır. Müslümanların arasından çıkmış olan çok sayıda insan, kendilerinin peygamber olduklarını ileri süren bazı yalancıların peşine takılmışlardır. Resulullah (a.s) da ümmeti içinden yalancı peygamberlerin ortaya çıkacağını önceden haber vermiştir. Öte yandan kendilerinin tanrı olduklarını ileri süren bazı kimselere uyanlar da olmuştur. Bir başka deyişle yetmiş iki fırka ile, hakka yakınlık ve uzaklığının ölçüsüne bakılmadan İslami çevreden az veya çok nasibi olan bütün fırkalar kastedilir. Sapık yolda oldukları üzerinde bütün ehli sünnet alimlerinin görüş birliğine vardıkları mutezile ve hariciye gibi bazı büyük fırkalar da kendi içlerinden fırkalara, gruplara ayrılmışlardır.

Şimdi bunların her biri kendi başlarına bir fırka mı sayılacaklar, yoksa bunların tümü birlikte tek bir fırka mı sayılacaktır? Bu gibi noktalardan hareketle, geçmişte itikadi fırkalar hakkında kitaplar yazan ilim adamları kendi dönemlerine kadar ortaya çıkmış olan fırkaların sayılarını yetmişe yaklaştırmışlardır. Ancak daha sonraki çağlarda yeni bir takım fırkalar ortaya çıkmıştır. Eğer ki biz kendilerinin ilah olduklarını yahut peygamber olduklarını ileri sürenlerin veya sapık öncülerin ortaya çıkarmış oldukları fırkaların tümünü sıralamak istersek karşımıza çok sayıda fırka çıkar ve söz bir hayli uzar. Bu durumda konu bir kitabın kaldırabileceği sınırları da aşar. Bütün bu fırkalar hakkında bilgi sahibi olmak isteyenler geçmişte ve çağımızda bunlarla ilgili olarak yazılmış çok

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sayıda kitaptan yararlanabilirler. İslam'ın ilk dönemlerinde ortaya çıkmış olan Museylemetu'l Kezzab, Secah, Esved Ansi gibi bir takım yalancı peygamberlerden sözedilmesi ve tek bir kaynaktan neş'et etmiş değişik grupların her biri hakkında ayrı ayrı bilgi verilmesi uzun ve teferruatlı kitapların muhtevasına girebilir ancak. Geçmişte ortaya çıkmış olan fırkaların bazıları tamamen yok olmuş, bazıları ise halen varlıklarını sürdürmektedirler. Biz burada örnek niteliğindeki bir takım fırkalardan sözedeceğiz. Yahut ortaya atmış oldukları sapık fikirlerin yeniden müslümanların arasına sirayet etmesi ihtimali bulunanların bu gibi fikirleri üzerinde duracağız. Amacımız eski ve yakın çağlarda ortaya çıkmış olan ve dini nitelik taşıyan muhtelif sapık fikirlerden yahut komünizm, laiklik gibi dini tümüyle reddeden ideolojik akımlardan müslümanı korumaktır.

Sapıklığın yahut küfrün temellerini araştıran kişi; bunların ya tanrılık veya peygamberlik iddiasında bulunanların ortaya attıkları saçmalıklardan birine, ya küfür dinlerinin birinin getirmiş olduğu anlayışlardan bazılarına, ya Resulullah (a.s)'ın ehli beyti hakında taşkınlığa, ya bilgisizce yapılan te'vile, ya Allahu Teala'yı yarattıklarına benzetmeye, ya da kişiyi inanç, anlayış (fıkıh) veya gidişat yönünden ehli sünnet ve'l cemaat çizgisinden uzaklaştıran taşkınlardan birine dayandıklarını görür. Bazen fırkalar hakkında zorunlu olarak bilgiler verilmektedir. Çünkü bazen bu fırkalardan birinin sapık görüşlerinden, bazen de sapık öncülerin adından sözedilmekte ve buna bağlı olarak ilgili fırkalar hakkında da bilgilere yer verilmektedir. Bu gibi münasebetlerle yer yer aynı bilgilerin tekrar edildiği de olmaktadır. Biz İslami çevrelerde ortaya çıkmış olan çeşitli fırkalardan sözetmeden önce bu hususlara dikkat çekmeyi zorunlu gördük.

Bu arada doğru yoldaki bir fırkanın içerisinden sapık bir fırkanın doğması olayından sözederken, her iki fırkanın isminden de zorunlu olarak bahsedeceğimizi burada hatırlatalım. Mesela hidayet (doğru yol) önderlerinden olan Zeyd bin Ali ve taraftarlarından sözederken, zaman içerisinde onun tarftarlarının arasından bazı taşkın fırkaların doğması olayı üzerinde de duracağız.

Hariciye fırkalarından varlığını sürdürebilen tek fırka, kurucusu Abdullah bin İbad et-Temimi (öl: h. 80) olan İbadiyye mezhebidir.

Bunlar müslümanlardan kendilerine muhelif olanları müşrik olarak değil küfran-ı nimet içindeki insanlar olarak görürler. Kendilerine açıkca değil de gizlice muhalefet edenlerin kanlarını akıtmayı haram görürler. (Yani gizlice muhalefet edenler hakkında susarlar, herhangibir hüküm vermezler.) Bunlara göre muhaliflerin ülkesi, sultanın askeri mevkisi dışında tevhid ülkesidir. Yine muhaliflerinden at, silah ve savaş malzemesi olarak kullanılabilecek araçları dışındaki malların ganimet olarak alınmasını caiz görmezler. Bunlara göre muhaliflerinin şehadetleri kabul edilir, kendileriyle evlenilmesi ve mallarına mirasçı olunması caizdir. Bu fırka mensupları bugün Batı Trablus, Zengibar ve Umman

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gibi ülkelerde yaşamaktadırlar. Önemli kitaplarının başında Şeyh Muhammed bin Yusuf bin Attefeyyiş tarafından yazılmış olan, 1343'te Mısır Selefiyye Matbaası'nda basılmış olan on ciltlik, Şerhu'n-Nehy ve Şifau'l Calil gelir. Fıkıhta dayanak olarak Kitap, Sünnet, İcma ve Kıyas'ı kabul ederler. Ancak icma ile kasdettikleri kendi gruplarından olanların görüş birliğidir. Ehli Sünnet mezhebine muhalif görüşlerinin önemlileri şunlardır: Evli olduğu halde zina edenin recm cezası ile cezalandırılamayacağı, bir kimsenin mirasçısına vasiyette bulunabileceği (yani mirasçısına da malından vasiyette bulunabileceği), haram olduğuna dair Kur'an-ı Kerim'de herhangi bir ifadenin geçmemesi sebebiyle bir kadın ile halasını aynı nikah altında birleştirmenin caiz olduğu, süt yolu ile sadece anne ve kız kardeşin haram olduğu iddiaları. Bunlar bir de günah işleyenlerin cehennemde ebedi kalacaklarını ileri sürerler. Çünkü onlara göre iman, sözle şehadetin yanısıra ameli de gerektirir. İbadiyye mezhebi mensupları bugün kendilerinin Hariciler olarak adlandırılmalarına karşı çıkmaktadırlar. (Zuhayli'nin el Fıkhu'l İslami ve Edilletuh adlı kitabından) (1)

1. HARİCİLER FIRKASI

Abdulkahir Bağdadi 'el Fark beyne'l Fırak' adlı kitabında Hariciler hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Hariciler kendi aralarında bir takım ihtilafların ortaya çıkması sonucunda yermi ayrı fırkaya ayrılmışlardır. Bu fırkaların isimleri: Birinci tahkimciler. Tahkimciler Hz. Ali (r.a) ile Muaviye arasında çıkan ayrılığın hakem kararı ile çözüme kavuşturulmasına karşı çıkanlardır. Gerçekte Haricilik, bu hakem olayı üzerine başlayan tartışmalar üzerine çıkmıştır. Ezarika, Necadet, Sufriyye, Acaride de kende içinde çok sayıda fırkaya ayrılmıştır. Bunlardan bazıları Hazimiyye, Şa'biyye, Ma'lumiyye, Mechuliyye, Ma'bediyye, Reşidiyye, Mekremiye, Hamziyye, İbrahimiyye ve Vakife'dir.

Hariciyye kollarından olan İbadiyye fırkası kendi içinde fırkalara ayrılmıştır. Bunlar: Hafsiye, Harisiyye, Yezidiyye ve Ashabu ta'atın la yuradu'llahu biha (itaatları Allah için olmayan gurup)

Bu fırkalardan olan Yezidiyye, Yezid bin Ebu Uneyse'nin peşinden gidenlerin oluşturduğu fırkadır. Bunlar İslam dairesi içinde değildirler. Çünkü bunlar İslam şeriatının son zamanda (ahir zamanda) İranlıların arasından gönderilecek bir peygamber aracılığıyla değiştirileceğini ileri sürerler.

Bunun gibi kendilerine Meymuniye denilen Acaride fırkaları da İslam dairesi içinde değildir. Çünkü bunlar da Mecusiler gibi kızların ve oğulların kızları

---

1) Prof. Dr. Vehbe Zuhayli'nin bu eşeri 'İslam Fıkhı Ansiklopedisi' adı ile türkçeye çevrilmiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ile evlenmenin caiz olduğunu ileri sürmektedirler...

Haricilerin değişik guruplara ayrılmış olmakla birlikte ne gibi konularda görüş birliği içinde oldukları konusunda değişik şeyler söylenilmiştir.

Ka'bi, 'Makalat' adlı kitabında bu konuda şöyle söylemiştir:

"Hariciler değişik guruplara ayrılmış olmalarının yanısıra şu konularda görüş birliği içindedirler: Hz. Ali (r.a), Hz. Osman (r.a) (Hz. Ali ile Muaviye arasındaki anlaşmazlığın çözümü için tayin edilmiş olan) iki hakem, ashab-ı cemel (Hz. Aişe (r.a) ile birlikte cemel olayına katılanlar) ve hakem tayini işini kabul edenlerin tümünün kafir oldukları, günah işleyenlerin kafir oldukları, zulmeden yöneticiye karşı isyan etmenin vacib olduğu iddiasındadırlar."

Şeyhimiz Ebu'l Hasen de, Hariciye fırkalarının, Hz. Ali (r.a), Hz. Osman (r.a), ashab-ı cemel, iki hakem, hakem tayini işini kabul edip hakemlerin ikisini veya sadece birini doğrulayanları kafirlikle suçlamada ve zalim yöneticiye karşı durmanın vacip olduğu iddiasında görüş birliği içinde olduklarını söylemektedir. Ancak Ka'bi'nin günah işleyenlerin kafir olduklarını ileri sürmede de görüş birliği içinde oldukları yolundaki iddiasını kabul etmemektedir. Doğru olan da Şeyhimiz Ebu'l Hasen'in söylediğidir. Ka'bi bütün Harici fırkalarının, günah işleyenleri kafirlike suçlama konusunda görüş birliği içinde oldukları yolundaki iddiasında hata etmiştir. Haricilerin Necadet fırkasına mensup olanlar, kendileri gibi inananlardan had cezasını gerektirecek suçları işleyenleri kafirlikle suçlamazlar.

Haricilerden bazı kimseler şöyle söylemişlerdir:

"Tekfir (kafirlikle suçlama), haklarında özel korkutmalar, azab haberleri bulunmayan günahlar sebebi ile olur. Ama hakkında hadd cezası ya da özel vaid bulunan bir günahı işleyen kimse, belirlenen cezadan fazlası ile cezalandırılamaz ve kendisi için daha ağır bir ithamda bulunulamaz. Yani böyle biri mesela zinacı, hırsız gibi isimlerle isimlendirilebilir ama daha fazlası ile itham edilemez."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

man (r.a)'ı, cemel ashabını, iki hakemi, bu hakemleri yahut sadece birini doğru bulanları ve hakem tayini işini kebul edenleri kafirlikle suçlamaktır.

2. MUTEZİLE FIRKALARI

Abdulkahir Bağdadi Mutezile mezhebi hakkında şunları söylemiştir:

"Hakdan uzaklaşan (itizal eden) Kaderiyye mezhebi, kendi içinde yirmi ayrı fırkaya ayrılmıştır. Bu fırkaların herbiri diğerini küfürle itham etmektedir. Mutezile mezhebinin içinden çıkmış olan fırkaların isimleri şöyledir:

Vasiliyye, Amreviyye, Huzeliyye, Nazzamiyye, Mirdariyye, Ma'meriyye, Sumamiyye, Cahiziyye, Hatibiyye, Himariyye, Hayatiyye, Şuhamiyye, Ashabu Salihi Kubbe, Merisiyye, Ka'biyye, Cubbaiyye, Ebu Haşim bin el Cubbai'ye mensup olan Behşemiyye. Bütün bu fırkaların toplamı yirmiikiyi bulmaktadır. Bunlardan ikisi İslam dairesi içinde değildir. Bu iki fırka Habitiyye ve Himariyye'dir.

Bütün Mutezile fırkalarının, üzerinde görüş birliği içinde oldukları bid'at düşüncelerinden bazıları şunlardır:

"Allahu Teala'nın ezeli sıfatlarının inkar edilmesi, Allahu Teala'nın ilim, hayat, kudret, semi (duyma), basar (görme) sıfatlarının ezeliğinin inkar edilmesi. Bütün bu iddialarına "Allahu Teala'nın ezelde, adı ve sıfatı yoktu" sözlerini ilave etmişlerdir.

Yine Allahu Teala'nın gözlerle görülmesinin mümkün olamıyacağını ve Allahu Teala'nın kendi zatını göremediğini, başkasının da O'nu göremeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Allahu Teala'nın başkalarını görüp görmediği konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Bazıları Allahu Teala'nın başkalarını görmesinin mümkün olabileceğini söylemiş, diğer bazıları ise bu görüşü kabul etmemişlerdir.

Allahu Teala'nın kelamının hadis (sonradan olma, yaratılmış) olduğunu iddia etmeleri de ortak görüşleri arasındadır. Bütün Mutezile fırkaları Allahu Teala'nın kelamının sonradan olma (hâdis) olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bugün çoğusu Allahu Teala'nın kelamını (yani ilahi vahiyle bildirmiş olduğu kitabını) mahluk (yaratılmış) olarak adlandırırlar.

Yine bütün Mutezile fırkaları, insanların yahut hayvanların fiillerinden herhangi birini yaratmadığını ileri sürerler. Onlar insanların kendi fiillerini kendi kudretleri yaptıklarını, hayvanların fiillerine herhangi bir müdahalesinin söz konusu olmadığını söylemişlerdir. Bu yoldaki sözlerinden dolayı müslümanlar onları Kaderiyye olarak adlandırmıştır.

İslam ümmetinin fasıklık sıfatından dolayı iki menzile arasında bir menzi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lede (el menzile beyne'l menzileteyn) bulunduğu yolundaki bozuk iddialarında da görüş birliği içindedirler. Onlara göre fasıklık sıfatı taşıyan ne mümin, ne de kafir olmaktadır. İşte bu şekilde İslam ümmetinin ortak görüşünden uzak kalan iddialar ortaya atmaları nedeniyle müslümanlar onları Mutezile (ayrılanlar, itizal edenler) olarak adlandırmıştır.

Yine kulların işlerinden, hakkında Allahu Teala'nın emir ya da yasak türünden herhangi bir hükmünün bulunmadığı fiiller için Allahu Teala'nın bir iradesinin (isteğinin, hükmünün) söz konusu olmadığı yolundaki iddiaları da ortak görüşleri arasındadır."

3. MÜRCİE FIRKALARI

Abdulkahir Bağdadi Mürcie fırkası hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Mürcie fırkası, üç guruptan oluşmaktadır. Bir gurubu imanda ircayı (geciktirmeyi), kader konusundada Kaderiye mezhebinin görüşlerini benimsemiştir. Bunlar Kaderiyye - Mürcie fırkasından sayılmışlardır. Ebu Şimr el Mürci, Muhammed bin Şebib Halidi bu gibilerdendir.

Bir gurubu da imanda ircayı kabul etmiş, fiiller ve kazançlar (kulların kazançları) konusunda ise Cehm'in görüşlerini kabule meyletmişlerdir. Bunlar Cehmiyye-Mürcie fırkasından sayılmışlardır.

Bir gurup da kader konusuna girmeden özellikle imanda irca konusu üzerinde durur. Bunlar da beş fırkaya ayrılmışlardır: Yunusiyye, Gassaniyye, Sevbaniyye, Tevmeniyye ve Merisiyye.

Neccariyye fırkası mensupları ise bugün Rey şehrinde yoğun durumdadırlar. (Burada Bağdadi'nin dönemi kastediliyor). Bu fırka yirmi ayrı guruba ayrılmıştır. Ancak bunların tümünü üç ayrı sınıf halinde ele almak mümkündür: Burgusiyye, Za'feriyye ve Mustedrike.

Bekriyye ve Darrariyye fırkaları kendi başlarına birer gurupturlar. Bunların çok fazla tarftarları yoktur. Yine Cehmiyye de kendi başına bir guruptur.

Horasan çevresinde yoğun olan Kerramiyye fırkası üç ayrı guruptan oluşmaktadır: Hakaikiyye, Taraikiyye ve İshakiyye... Ancak bu üç fırka içinde birbirlerini tekfir etmeyenler (küfürle itham etmeyenler) bulunmaktadır. Biz bunların herbirini ayrı bir fırka olarak zikrettik.

Bütün Mürcie fırkalarını üç sınıfta toplamak mümkündür. Bir sınıf imanda irca (geciktirme)'yı, kader konusunda da Mutezile-Kaderiyye mezhebinin görüşlerini kabul eder. Gaylan, Ebu Şimr ve Muhammed bin Şebib el Basri böyle düşünenlerdendir. Bunlar, Kaderiyye'nin lanetlenmesine dair rivayette kastedi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lenlerin arasına girmektedirler. Mürcie fırkası da iki yönden laneti haketmiştir. Mürcie'nin bir sınıfı da imanda ircayı, fiiller konusunda da zorunluluğu (cebri, yani kişinin yaptığı işleri kaderin zorlaması ile yaptığı fikrini) kabul etmiştir. Yani fiiller konusunda Cehm ile Safvan'ın mezhebi üzeredirler. Bu itibarla, Mürcie'nin bu sınıfı Cehmiyye'den sayılmıştır. Mürcie'nin üçüncü sınıfı ise Cebriyye mezhebinden de Kaderiyye mezhebinden de uzaktır. Bu üçüncü sınıf kendi içinde beş guruba ayrılmıştır: Yunusiyye, Gassaniyye, Sevbaniyye, Tevmeniyye ve Merisiyye.

Bu fırkanın Mürcie olarak adlandırılmasının sebebi, ameli imandan sonraya bırakmalarıdır. İrca; geciktirme, sonraya bırakma anlamınadır. Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Mürcie yetmiş peygamberin dili ile lanetlenmiştir." Resulullah (a.s)'a: "Mürcie kimdir, ey Allah'ın Resulü?" diye soruldu. "İman sadece sözden ibarettir, diyenlerdir," şeklinde cevap verdi." Yani bunlara göre iman; sadece ikrar ve kabuldür, bunun dışında bir şeyi içermez."

Bir Mürcie taifesi vardır ki, bunlar sahabilerden birbirleri ile çarpışanlar arasında hüküm verme işini sonraya bırakanlardır. (Yani *"bunlar hakkında hüküm vermek bize düşmez"* diyerek herhangi bir şey söylemekten kaçınanlardır - Çeviren) Bunların ircası (sonraya bırakmaları) sünni (ehli sünnet itikadına uygun) bir ircadır. Bu taife tenkid edilen fırkalar arasına girmediğinden dolayı Şeyh Abdulkahir onlardan sözetmemiştir.

Kınanan fırkalardan olan Mürcie'nin en çok bilinen özellikleri imanla birlikte ameli terketmenin ve günah işlemenin bir zarar vermeyeceğini söylemeleridir. Hatta bazıları imanın sadece sözden ibaret olduğunu, kalben tasdik olmadan da kişinin iman sahibi olabileceğini ileri sürmüşlerdir. İlim adamları bu iki mezhebi tekfir etmişlerdir.

4. ZEYDİYYE FIRKALARI

Şeyh Abdulkahir Bağdadi, Zeydiyye'nin taşkın fırkaları arasında Carudiyye, Süleymaniyye, Ceriyye ve Betriyye fırkalarını saymıştır.

Şeyh Abdulkahir bu fırkalar hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Betriyye ve Süleymaniyye fırkaları Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'in kafir olduklarını ileri sürmesinden dolayı Carudiyye fırkasını küfürle itham etmektedir. Carudiyye fırkası da Betriyye ve Süleymaniyye fırkalarının Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'in kafir oldukları iddiasını kabul etmediklerinden dolayı tekfir etmektedir.

Şeyhimiz Ebu'l Hasen el Eş'ari, Yakub adında bir şahsın peşinden gidenlerin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

oluşturduğu Yakubiyye fırkası ile ilgili bir yazısında şunları söylemiştir:

"Bunlar Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'e yakınlık duymakta, ancak onlardan teberri edenlerden (yani onlardan uzak olduklarını söyleyenlerder) teberri etmemektedirler."

Bu üç fırka mensuplarının Zeyd bin Ali bin Hüseyin bin Ali bin Ebi Talib'in, zamanının imamı ve Zeyd'den sonraki imamın da oğlu Yahya bin Zeyd olduğunu söylemeleri sebebiyle kendilerine Zeydiyye denilmiştir. Zeyd bin Ali'nin imamete (yöneticiliğe) getirilmesi için kendisine Kufe halkından yirmibeşbin kişi bey'at etmişti. Zeyd bin Ali kendisine beyat edenlerle birlikte Irak valisine karşı bir ayaklanma başlattı. O zamanki Irak valisi Hişam bin Abdulmelik'in amili (görevlisi) olan Yusuf bin Ömer es Sakafi idi. Zeyd bin Ali ile Yusuf bin Ömer es Sakafi arasındaki çarpışma uzayınca, Zeyd bin Ali'nin etrafına toplananlar kendisine:

"Biz sana, deden Ali bin Ebi Talib'e haksızlık etmiş olan Ebu Bekir ve Ömer hakkındaki görüşünü öğrendikten sonra yardımda bulunacağız" dediler. Zeyd bin Ali de:

"Ben, onlar hakkında iyilikten başka bir şey söylemem. Babamın da o ikisi hakkında iyilikten başka bir şey söylediğini duymadım. Ben dedem Hüseyin'e haksızlık etmiş, ateşli çarpışmaların olduğu günde Medine'yi yağmalamış, sonra da Allah'ın evine (Beytullah'a) mancınık taşı ve ateş savurmuş olan Umeyyeoğullarına karşı ayaklandım" diye söyledi. Onun böyle söylemesi üzerine etrafına toplananlar kendisini terkettiler. O da bunlara siz beni reddettiniz "rafezumuni" diye söyledi. Bu günden sonra o topluluk "Rafiziler" (reddedenler) olarak adlandırıldı.

Nadr bin Huzeyme el Ansi ile Muaviye bin İshak bin Yezid bin Harise, beraberlerindeki iki yüz kişi ile birlikte Zeyd bin Ali'nin yanında kalarak en sonuncuları da öldürülünceye kadar Yusuf bin Ömer es Sakafi'nin adamlarına karşı çarpıştılar. Bu çarpışmada Zeyd bin Ali de öldürüldü. Onun cesedi daha sonra kabrinden çıkarılarak çarmıha gerildi, sonra da yakıldı.

Zeyd bin Ali'nin oğlu Yahya bin Zeyd Horasan'a kaçtı. Burada Cuzcan bölgesinde Horasan valisi Nesr bin Seyyar'a karşı ayaklanma başlattı. Nasr bin Seyyar onun üzerine üç bin kişilik ordu ile birlikte Selm bin Ahvez el Mazini'yi gönderdi. Bunlar Yahya bin Zeyd'i öldürdüler. Yahya bin Zeyd'in Cuzcan'da olan kabri (türbesi) bugün bilinen bir yerdir."

5. KEYSANİYYE FIRKASI

Abdulkahir Bağdadi Keysaniyye fırkaları hakkında şu bilgileri vermiştir:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Bu fırkalar, Hz. Hüseyin bin Ali bin Ebi Talib'in intikamını almak amacıyla bir ayaklanma başlatmış olan Muhtar bin Ebi Ubeyd es Sakafi'nin peşinden gidenlerin oluşturdukları fırkalardır. Muhtar, Hz. Hüseyin (r.a)'i Kerbela'da öldürmüş olanların çoğuna karşı çarpışmıştır. Bu Muhtar'a, Keysan denilirdi. Onun kendisiyle ilgili yazıyı Hz. Ali (r.a)'nin Keysan adındaki bir azatlısından aldığından dolayı, oluşturduğu guruplara Keysaniyye denildiği de söylenmiştir.

Keysaniyye değişik guruplara ayrılmıştır. Tümünün üzerinde birleştiği iki nokta bulunmaktadır:

***Birincisi:** İmamın Muhammed bin el Hanefiye olduğu görüşleri. Muhtar bin Ebi Ubeyd de ona çağırıyordu.*

***İkincisi:** Allahu Teala'ya bir şeyin iyiliğinin ya da fenalığının gelişmeler paralelinde göründüğünü (el beda) ileri sürmeleri."*

Bir Açıklama

Allahu Teala'ya bir şeyin iyiliğinin ya da fenalığının görünmesi (beda) ile kasdettikleri şudur:

Bir şeyin durumu, gelişmeler çizgisinde Allahu Teala'nın ilminde netleşir. Bu netleşme sonrasında Allah'ın iradesi ile gerekli gelişmeler olur. Bu ise Allahu Teala'nın yarattıklarına benzetilmesinin bir şeklidir. Çünkü yaratılanlar, olayların gelişmesi doğrultusunda bazı şeylerin iyiliğini veya fenalığını daha iyi anlayabilmekte ve buna bağlı olarak yeni yeni kararlar verebilmektedirler.

6. NECCARİYYE FIRKALARI

Abdulkahir Bağdadi bunlar hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Bunlar Hüseyin bin Muhammed Neccar'ın peşinden gidenlerdir. Bazı konularda bizim mezhebimizin görüşlerini, bazı meselelerde Kaderiyye mezhebinin görüşlerini benimsemiş, bazı konularda da kendilerine has görüşler ortaya atmışlardır.

Kaderiyye mezhebi ile ortak görüşleri, Allahu Teala'nın ilim, kudret, hayat vs. gibi ezeli sıfatlarını inkar etmeleri, Allahu Teala'yı gözlerle görmenin imkansız olduğunu ileri sürmeleri ve Allah'ın kelamının hadis (sonradan olma) olduğunu iddia etmeleridir.

Bizim mezhebimizle ortak olan görüşlerinden dolayı Kaderiyye mezhebi, onları küfürle itham etmiştir. Kaderiyye mezhebi ile ortak görüşlerinden dolayı da bizim mezhebimizin ileri gelenleri onları tekfir etmişlerdir.

Neccar, cismin bir araya gelmiş arazdan oluşmuş olduğunu, bu arazın ci-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

simden ayrılamayacağını ileri sürmüştür. Renk, tat, koku ve bunun gibi cisimden ayrı olarak düşünülmesi mümkün olmayan özellikler bu tür arazlardandır. Bu tür özelliklerin aynısı veya zıddı cisimde mutlaka bulunur. Ama aynısının ve zıddının cisimde bulunması mümkün olan ilim, cehl (bilgisizlik) gibi özellikler cisimden bir parça değildir.

Neccar yine, Allahu Teala'nın kelamının okunduğu zaman araz olduğunu, yazıldığı zaman cisim olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre mesela Allah'ın kelamı kan ile yazılacak olsa, dağınık haldeki kanlar bütünü olur. Burada dağınık haldeki kanın parçaları yazılan sözün (kelamın) harfleridir. Kelam ise Allah'ın kelamıdır. Ancak artık alelade bir kelam olmaktan çıkmış, dökülmüş kan halini almıştır. İşte bu gibi görüşler, Neccariyye'nin kendine has görüşleridir.

Bu gibi görüşleri ortaya attıktan sonra Kur'an-ı Kerim'in yaratılma olup olmadığı ve kendilerine muhalefet edenlerin sözleri ile ilgili olarak hüküm verme konularında aralarında ihtilaflar çıkmış ve bu yüzden pek çok fırkaya ayrılmışlardır. Bu fırkaların herbiri diğerlerini küfürle suçlamaktadır. Neccariyye fırkalarının en meşhurları şu üç fırkadır: Burgusiyye, Za'feraniyye ve Mustedrike. Mustedrike de Za'feraniyye'nin içinden çıkmıştır."

7. KERRAMİYYE FIRKASI

Abdulkahir Bağdadi bunlar hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Horasan bölgesinde yoğun olan Kerramiyye, üç guruptan oluşmaktadır: Hakaikiyye, Taraikiyye ve İshakiyye.

Başka fırkalar bunları küfürle itham etseler de bunlar birbirlerini küfürle itham etmezler. Bu yüzden bunları tek bir fırka olarak ele almak daha doğru olur.

Lider ve kurucuları, meşhur Muhammed bin Kerram'dır. Bu kişi Sicistan'dan Gürcistan'a sürgün edilmişti. Onun taraftarlarının (peşinden gidenlerin) bugün ortaya atmış oldukları saçmalıklar, saymakla bitmez. Dörder dörder, yedişer yedişer saysak bile bitiremeyiz. Ortaya atmış oldukları saçmalıklardan bazıları şunlardır:

İbni Kerram, taraftarlarını, ma'budlarını yani taptıkları varlığı, bir cisim sahibi, maddi bir şey, bedeni olan bir varlık olarak düşünmeye çağırmıştır.

İbni Kerram ve yandaşları ma'budlarının sonradan olmalardan etkilenecek ve sonradan olan gelişmelere göre değişime uğrayabilecek varlık olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Nübüvvet ve risalet konuları ile ilgili saçmalıklarından birisi, nübüvvet ve ri-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

saletin, nebi ve resulde yer alan iki sıfat olduğunu, peygamberlere vahyedilmesinin ve mucizeler göstermesinin, günahlardan korunmasının onlarda aranması gereken sıfatlardan olmadığını ileri sürmeleridir. Onların iddialarına göre, bir kimsede nübüvvet ya da risalet sıfatı bulunduğunda, Allahu Teala'nın onu nebi ya da resul olarak göndermesi vacib olur. Bunlar resul ile mürseli de birbirinden ayırmışlardır. Onlara göre resul, kendisinde risalet sıfatı bulunan kişi, mürsel ise risalet görevini yerine getirmekle emrolunan kişidir.

Bunlar, peygamberlerin ismet sıfatları (günahtan korunmaları) konusunda da çeşitli saçmalıklar ortaya atmışlardır. Onlara göre peygamberler, adalet sıfatını bozacak ya da had cezasını gerektirecek günahlardan korunmuşlardır. Bunun dışında kalan günahlardan ise korunmamışlardır.

İbni Kerram, fıkhi meselelerde de benzeri görülmemiş aptalca iddialarda bulunmuştur. Bunlardan birisi seferilikte namaz yerine, iki rek'at tekbir getirmenin yeteceği iddiasıdır. Yani ona göre yolcu namazında rüku, secde, kıyam, kuud, teşehhüd ve selam gerekmez."

8. İMAMİYYE FIRKALARI

Abdulkahir Bağdadi İmamiyye hakkında şu bilgileri vermiştir:

"İmamiyye mezhebi mensupları Zeydiyye'ye, Keysaniyye'ye ve Şia'nın taşkınlarına (gulatu'ş şia'ya) muhalefet etmişlerdir. İmamiyye mezhebi onbeş ayrı fırkaya ayrılmıştır. Bunlar: Kamiliyye, Muhammediyye, Bakiriyye, Navusiyye, Sumeytiyye, Ammariyye, İsmailiyye, Mubarekiyye, Museviyye, Ka'iyye, İsna Aşeriyye (oniki imamcılar), Hişamiyye, Zurariyye, Yunusiyye ve Şeytaniyye'dir."

Son zamanlarda imamiyye ismi daha çok isna aşeriyye mezhebi mensupları için kullanılmaya başlamıştır. Çağımızda Şiilerin çoğunluğunu bu isna aşeriyye mezhebi mensupları oluşturmaktadır. Bunlar onikinci imamın Sammura'da bir mağaraya gizlendiğine inanır ve onun dünyanın zulüm ve haksızlıkla dolmasından sonra adalet ve hakkaniyeti yeniden getirmek için çıkışını beklerler. Şeyh Abdulkahir, bu mezhebin mensuplarını Kat'iyye olarak adlandırmış ve haklarında şu bilgileri vermiştir:

"Bunlar Cafer-i Sadık'tan sonraki imamın oğlunun Musa olduğuna inanırlar. Musa'nın kesin öldüğüne, ondan sonraki imamın da Ali bin Musa er Rıza'nın oğlu olan Muhammed bin Hasan'ın oğlu olduğuna inanırlar. Bunlara aynı zamanda isna aşeriyye (oniki imamcılar) denilmektedir. Böyle isimlendirilmelerinin sebebi, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in soyundan gelen onikinci imamın, beklenen imam (İmam-ı Muntazar) olduğuna inanmalarıdır. Söz konusu onikinci imamın ölümü ve ortadan kaybolması sırasında kaç yaşında olduğu konusun-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

da ihtilafa düşmüşlerdir. Bazıları dört, bazıları da sekiz yaşında olduğunu ileri sürmüşlerdir. O anki durumu ile ilgili olarak da farklı görüşler ortaya atmışlardır. Bazıları da o anda imamın bilmesi gereken her şeyi bilen ve insanların kendisine itaat etmeleri farz olan bir imam olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bazılarının iddialarına göre ise, o sırada kendisinden başkası imam olamıyacak bir imam özelliği taşımaktaydı. Onun kaybolmasından, tekrar dönüşüne kadar geçecek olan zamanda hüküm verme yetkisinin, o mezhebin alimlerine geçtiğine, tekrar dönüşünde ise imametinin yeniden gerçekleşeceğine ve kendisine itaatin farz olacağına inanırlar. Onlara göre şu an gaib olsa bile kendisine itaat gene farzdır."

Şeyh Hasan Eyyub, Allah'ın peygamberleri, kitapları ve ahiret günü adını taşıyan risalesinde, şiilerin temel ilkelerini şu şekilde sıralamıştır:

"Şiilerin Temel İlkeleri:

***1. İmamet konusu, ümmetin görüşüne bırakılan mesalih-i ammeden** (genel çıkarlardan -yani genel çıkarların sağlanması ile ilgili konulardan) **değildir.** Aksine imamet, dinin bir direği ve İslam'ın temelidir. Hz. Peygamber (a.s)'in, bu konuyu önemsememiş olması düşünülemez. Ümmetin imamını tayin etmek, peygamberin üzerine bir görevdir. İmam aynı zamanda büyük ve küçük günahlar- dan korunan kişidir.*

2. Resulullah (a.s) kendinden sonra halife olarak Hz. Ali (r.a)'yi tayin etmiştir:

Şiiler bu konuda çeşitli naslar rivayet etmekte ve bunlarla ilgili çeşitli yorumlar yapmaktadırlar. Ancak onların bu konu ile ilgili olarak naklettikleri rivayetler, şeriatı nakledenler ve hadis alimleri tarafından bilinmemektedir.

Bu prensipten vasiyyet düşüncesi doğmuş ve Hz. Ali (r.a)'ye vasi ünvanı verilmiştir. Onlara göre Hz. Ali (r.a), seçimle değil nass ile belirlenmiş bir imamdır. Hz. Ali (r.a) de kendinden sonra imam olacak kişi ile ilgili olarak vasiyette bulunmuştur. Buna göre her imam kendinden önceki imamın vasisidir.

***3. Hz. Ali (r.a), dünya ve ahirette Resulullah (a.s)'tan sonra yaratılmışların en üstünüdür.** Ona karşı savaşan yahut ona düşmanlık eden, Allah'ın düşmanıdır. Sadece tevbe ettiği kesin olan ve Hz. Ali (r.a) sevgisi ile ölenler bundan müstesnadır.*

İmamların masum oldukları (günahtan korundukları) inancı ile takiyye (gerektiğinde inancın gizlenmesi) de şiilerin inanç ilkeleri arasındadır."

Hadisçiler, Şiilerin değer verdikleri kitaplarını karıştırmışlar ve içlerinde çok sayıda küfre götürücü ifadeler bulmuşlardır. Onların bu tesbitleri yapmaları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kendilerini:

"Kim bu küfre götürücü şeyleri bilir de onlara inanırsa kafir olur. Kim de bunları bilmeden ve bu şeylere inanmadan onların mezhepleri içerisinde yer alırsa, onun ehl-i beyt sevgisi ile bu mezhep içerisinde yer aldığına hükmedilebilir. Artık onun işi de Allah'a kalmıştır" demeye yöneltmiştir.

9. BATINİYYE FIRKALARI

Abdulkahir Bağdadi bu fırkalar hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Allah size mutluluk versin, şunu bilin ki, Batıniyye fırkalarının, müslüman kitlelere zararı, yahudilerin, hıristiyanların ve mecusilerin zararlarından daha fazla olmuştur. Hatta dehriyye (ateistler) gurubu ile onların dışında kalan çeşitli küfür tabakalarının zararlarından da fazla olduğunu söyleyebiliriz. Batıniler belki İslam ümmetine, ahir zamanda (kıyamete yakın dönemde) çıkacağı bildirilen Deccal'in verebileceği zarardan da fazla zarar vermişlerdir. Çünkü Batıniyye'nin ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar, Batınilerin çağrılarına kanarak sapıklığa düşenlerin sayısı, Deccal'in saptıracaklarının sayısından fazladır. Zira haberde bildirildiğine göre Deccal'in fitnesi kırk günden fazla sürmeyecektir. Batınilerin rezillikleri ise kum ve zift miktarlarından daha fazladır."

Batıni fırkaların tümünün üzerinde birleştikleri temel ilkeleri, Kur'an-ı Kerim'in zahiri (açık) anlamından başka, bu anlama tamamıyle ters bir batıni (gizli) anlamının olduğuna inanmalarıdır. Çağımızda hala varlıklarını sürdüren Batıni fırkalarının en meşhurleri şunlardır:

1. Nusayriler.

2. İsmaililer.

3. Dürziler.

Nusayrilerin inanç özellikleri:

Dr. Abdurrahman Bedevi, 'Mezahibu'l İslamiyyin' adlı kitabında Nusayrilerin inanç ilkeleri hakkında şu bilgileri vermiştir:

"1. Nusayrilere göre Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) tanrıdır, yahut tanrılık sıfatı ona hulul etmiştir (geçmiştir) ve kendisi bulutların üzerinde ikamet etmektedir. Gök gürültüsü onun sesi, şimşek de onu gülmesidir. Nusayriler bu inançlarından dolayı bulutlara saygı gösterirler. Onlara göre bulutlar yedinci katın esasıdır ve "mana" olarak isimlendirilir. Ancak biz Nusayrilerin iki ayrı guruptan oluştuklarını bilmekteyiz.

Birinciler Şimalilerdir. Bunlar, çoğunlukla Lazkiye ilçesinin sahil kesimle-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

rinde oturmaktadırlar. İkinci gurubu oluşturan Kilaziler ise dağlık kesimlerde otururlar. Şimaliler Hz. Ali (r.a)'nin ayın üstünde, Kilaziler ise güneşin üstünde oturduğuna inanırlar.

2. Nusayrilere göre Selman-ı Farisi, Hz. Ali (r.a)'nin elçisi (resulü)'dir. Bunların sır kelimeleri üç harften oluşur. Ayn, Mim ve Sin. Ayn, Hz. Ali (r.a)'ye, mim, Hz. Muhammed (a.s)'e, sin de Selman-ı Farisi (r.a)'ye işaret eder.

3. Bunlar inançlarını gizlerler. İnançlarını açığa vuran onlara göre hata etmiş olur. Kendilerini hak çizgide görmektedirler. Sözlerinin de tahkik ehlinin (inceleme araştırma sonunda hakka ulaşanların) sözleri olduğunu, bunları inkar edenlerin hata etmiş olacağına inanırlar.

4. Nusayriler şarabı kutsal sayarlar. Bu inançları doğrultusunda şarabın nurdan yaratılmış olduğuna inanırlar. Şarabı kutsal saydıklarından şarabın hammaddesi olan üzümü ve üzüm ağacını da kutsal saymaktadırlar. Bu nedenle üzüm ağacını sökmeyi büyük günah olarak görmektedirler.

5. Hz. Ali (r.a)'nin katili olan İbni Mülcem'i severler. Onun, lahutu, nasuttan kurtardıklarına inanırlar. İbni Mülcem'i lanetleyenlerin de hata ettiklerini ileri sürerler.

6. Nusayrilerin yeminleri, inaçları hakında bir fikir vermektedir. Onların yeminlerinin metinlerini, İbni Fadlullah el Umeri 'et Ta'rif bi'l Mustalahi'ş Şerif' adlı eserinde rivayet etmiş, ondan da Kalaksandi 'Subhu'l A'şa' adlı kitabında (C. 13, s. 250-251'de) rivayet etmiştir. Yeminlerinin metni şöyledir:

"el Aliyyu'l A'la'nın hakkı için görünüşte inandığım üzere nurun ve ondan ortaya çıkanın hakkı için ve buluta ve onun üzerinde oturana yemin ederim. Aksi halde yüce ve yüksek olan mevlam, Ali'den ve ona olan velamdan (dostluğum, bağlılığımdan) hakkın mezahirinden (görüntülerinden) beri olayım. Selman'ın örtüsünü izinsiz olarak açmış olayım. Hüccet olan Nusayr'ın davetinden beri olayım. Dalanlarla beraber İbni Mülcem'in lanetine dalmış olayım. Hitabı inkar etmiş olayım. Yine üzüm ağacını iki elimle köklerinden koparacak şekilde çıkarmış ve yolunu engellemiş olayım. Habil'e karşı Kabil'le, İbrahim'e karşı Nemrut'la aynı şekilde arkadaşına karşı gelen Firavunlarla yüce Ali'ye onun bana gadaplı olduğu halde kavuşacağım ana kadar beraber olayım. Yine Kanber'in sözünden beri olup onun temizlenmediğini, ateşte olduğunu söyleyeyim."

Bu yemini tahlil ettiğimiz zaman şu sonuçları çıkarırız:

a. Her ne kadar ona ibadetten konuşulmayıp, Hz. Ali (a.s)'ye veladan sözedilse de, Ebu Talib'in oğlu olan Hz. Ali (r.a)*"yüce, yüksek (:el Aliyul'l Azim)"* diye lakablandırılır. Bu iki isim ise Allah'ın isimlerindendir. Bu durumda ilişki mevlanın, onu mevla edinenle yahutla kul ile ilişkisi mesabesinde olur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

b. Selman-ı Farisi örtü (hicab) sahibidir. Yani bu örtü ilme, hikmete, gizli sırlara ve sırların gizliliğine açılan kapıdır.

c. Hitab, diyanet, davet ve tebliğdir.

d. Nusayriliğin temel prensipleri, yayılması caiz olmayan, korunan sırdır.

e. Üzüm ağacı onların nazarında sökülmesi caiz olmayan kutsal bir ağaçtır. Çünkü onun meyvasından şarap yapılır ve onlar gördüğümüz gibi şarabı yüceltirler.

f. Kanber'in sözünden beri olayım demesi, Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in şu sözüne işaret eder:

"İşin, inkar edilen iş olduğunu görünce,

Ateşine icabet ettim (cevap verdim) ve Kanber'i çağırdım."

İbni Teymiyye'nin Nusayrilerin mezhepleri hakkında bilgi vermek için yazmış olduğu yazısında da şu ifadelere yer verilmiştir:

"Onların nazarında tebliğ ve dinin özünü, kişinin Hz. Ali (r.a)'yi rabb, Hz. Muhammed (a.s)'i örtü (hicab), Selman-ı Farisi (r.a)'yi de kapı (bab) olarak tanımasıdır. Bunları belli bir sıraya koyarlar. Onların bütün düşünceleri sapıklıktır. Onların bazı sapıklıklarını aşağıdaki lanetlik sözlerinde de görmek mümkündür:

"Çıplak ve şişman Ali'den başka ilah olmadığına,

Emin ve doğru sözlü Muhammed'den başka onun üzerinde hicab olmadığına,

Sağlam güç sahibi (zu'l - kuvvetli'l metin) Selman'dan başka ona yol olmadığına şehadet ederim."

Dürzilerin inanç ilkelerinden bazıları:

1. Hakim Biemrillah Fatimi'nin ilah olduğunu ileri sürerler.

2. Tenasüh, tekammus ve hulul inancına sahiptirler. (Yani ruhların bir bedenden diğerine geçeceğine, bazı ruhların bazı bedenleri kendilerine giysi olarak kullanacağına ve ilahi sıfatların bazı bedenlere hulul edeceğine, gireceğine inanırlar.) Bu inanç muhtelif batıni fırkalarına, Brahmanizm dininden geçmiştir.

İsmailiyye'nin inanç ilkelerinden bazıları:

İsmaililer değişik guruplar halindedirler. Onların taşkınlıkta en ileri gidenleri, insanın ilah olduğu ve tenasüh inancına sahip olan fırkalarıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dr. Ahmed Hatib, 'el Harekatu'l Batıniyye fi'l Alemi'l İslami' adlı kitabında Dürzilerin, Nusayrilerin ve İsmaililerin inanç sistemleri arasında bir karşılaştırma yapmıştır. Dr. Hatib söz konusu kitabında şunları söylemiştir:

"İslam dünyasında ortaya çıkmış olan batıni hareketlerinin inanç ve düşünceleri ile ilgili olarak arzettiğimiz bilgilerden, batıni fırkaları arasında bazı benzer yanların yanısıra çeşitli ayrılıkların da olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu arada şunu aklımızdan çıkarmamalıyız ki, söz konusu batıni hareketlerinin asıl fikir babası İsmailiyye koludur. İsmailiyye'nin inanç ilkelerinin bazı ayrıntıya ait konular dışında, diğer fırkaların inanç ilkelerinden farklı olmadığını söylersek doğruyu söylemiş oluruz.

Bütün bu fırkalar, ortaya attıkları görüşleri isbat edebilmek için eski Yunan'da ve İskenderiye'de yetişmiş ateist filozofların fikirlerinden istifade etmişlerdir. Dolayısıyla insanları inançları ve dinleri konusunda kuşkuya düşürme amaçlarını gerçekleştirmede de söz konusu filozofların fikirlerini kullanmışlardır.

Burada şuna dikkat çekelim ki, bütün bu fırkalardan herbirinin mensupları kendilerini tevhid ehli muvahhidler olarak görmektedirler. Buna karşın kendi dışındakilerini de tevhid inancından çok çok uzakta görürler. Bu yüzden Dürziler, kendi inançlarını 'tevhid yolu' olarak adlandırırlar ve kendilerinin bu yolda olduklarını ileri sürerler.

İsmailiyye fırkası, diğer bütün batıni fırkalarına, felsefi açıdan öncülük etmişlerdir. Bunun açık örneklerinden birisi, Eflatun'un feyz teorisinin bu fırkaların inanç sistemleri üzerindeki etkisidir. Söz konusu teoriyi İslami inanç sisteminin içerisine sokmaya ilk çalışanlar İsmaililerdir. Bu yüzden söz konusu teori, bu fırkanın ayırıcı bir özelliği olmuştur."

Batıni fırkalarının ortak özelliklerini incelediğimiz zaman, uluhiyet (ilah) ve tevhid ile ilgili düşüncelerinin isimler ve isimlendirilenler hakkındaki bazı ufak tefek farklılıklara rağmen birbirine benzediğini görürüz. Böyle olması, Eflatun'un feyz teorisinin bu fırkaların inanç sistemleri üzerindeki etkisinden ileri gelmektedir. İsmaililer varlıklar aleminin gerçek yaratıcısının külli akıl ile külli nefs olduğuna inanırlar. Bu ikisi de ulvi alemin sınırlarından sayılmaktadır. Süfli alemde ise bu iki sınıra karşı gelen iki şey; mesel ile memsuldür. (temsil eden ile, bunun temsil ettiği şeydir) Bu iki sınır da nebi sınırı ile imam ya da vasi sınırıdır. Dolayısıyla Allah için kullanılan tüm isim ve ünvanların, külli aklın temsilcileri olmaları itibariyle vasi ve imam için de kullanılabileceğine inanırlar. Bazı değişik isimler kullanmalarına rağmen, bu görüşü bütün İsmaili grupları savunmaktadırlar.

Ancak Dürziler, İsmaililerin içinden çıkmış olmalarına ve onların inanç ilke-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lerinin çoğunu aynen almış olmalarına rağmen, İsmaililerin ortaya atmış oldukları söz konusu mesel-memsul teorisini kabul etmezler. Dürziler ulvi alemdeki sınırın, süfli alemde var olanın zati varlığı olduğunu ve bu ikisi arasında (yani süfli alemdeki varlıkla, ulvi alemdeki zati varlık arasında) herhangi bir ayrılığın bulunmadığını ileri sürerler.

Dürziler işaret edildiği üzere İsmaililerin arasından çıkmışlardır. Bunu, İsmaili imamın tanrılığına inanmaları ile de ortaya koymuşlardır. İsmaililer bununla ilgili inançlarını korktukları için takiyye yaparak gizlerler. Dürziler bu konudak inançlarının özünü şu şekilde belirlemişlerdir:

"Allah, çağların geçmesiyle birlikte kendisi için hicab (örtü) ve nasuti şekil edinir. Bu örtü ve nasuti şekil içerisinde yaratıklarına tecelli ederek görünür. Son tecelli de Hakim biemrillah el Ubeydi'nin şekli ile gerçekleşmiştir."

Allah Teala onların bu iddia ettiklerinden çok çok uludur- Dürziler, bu yoldaki açıklamaları ile İsmaililerin gizledikleri ve açıklamadıkları şeyleri açığa çıkarmışlardır.

Dürziler aynı zamanda İsmaililerden yedi akıl teorisini almış ve onu Allah'ın nasuti şekillerde zuhur ettiği görüşlerine uygulamışlardır. Dürziler, Allahu Teala'nın bu zuhurlarının sayısının yedi olduğuna ve sonuncusunun da el Hakim'in şeklinde gerçekleştiğine inanırlar.

Nusayriler ise ilahi zatın mana ile şahsileştiğine, bu mananın da Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) olduğuna inanırlar. -Allah onların ileri sürdüklerinden pek yücedir- Nusayriler de İsmaililer ve Dürziler gibi feyz teorisinin etkisinde kalmışlardır. Buna göre Nusayriler külli aklın mim (yani Muhammed), külli nefsin de sin (yani Selman-ı Farisi) olduğunu ileri sürerler. Gökler ve yer ile, yetimi yaratanın böyle olduğu iddiasındadırlar.

Allahu Teala'nın Kur'an-ı Kerim'de kendini vasfetmek için bildirdiği sıfatlarını batıni fırkalarının hiçbiri kabul etmez ve icabi olsun, selbi olsun bu sıfatların tümünü inkar ederler. Çünkü onlar Allahu Teala'nın aklın kavrayabileceğinin üstünde olduğunu, aklın O'nun künhünü (gerçek sırrını) kavramaktan aciz olduğunu söyleyerek, söz konusu sıfatların varlığını kabul etmenin tevhid inancına aykırı düşeceğini ileri sürerler. Bu iddialarından hareketle söz konusu sıfatların, ancak Allahu Teala'nın sınırlarına, özellikle de O'nun fezyinden ve yoktan varettiklerinden olmaları itibariyle, akla ve nefse layık olabileceğini ileri sürerler.

Batıni fırkaların, bu saydıklarımızın dışında da pek çok benzer yanları bulunmaktadır. Aralarındaki ortak yönlerden birisi de tenasüh inancıdır. Ancak İsmailiyye mezhebi bu inancını pek açığa vurmaz. Bununla birlikte bu mezhebin inanç sistemini iyi inceleyen kişi, bu mezhebin de diğer batıni mezhebleri

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gibi tenasüh inancına sahip olduğunu görür. Ancak bu konuda batını mezhepleri arasında bazı görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

İsmaililer ve Nusayriler, içerisinde meleklerin yaşadığı bir ruhani alem bulunduğuna, bir de maddi varlıklar ve fesat alemi olan süfli alem olduğuna inanırlar. Bu iki mezhep aynı zamanda bedenlerin şifa ve acı kaynağı olduğuna; mü'minin ruhunun ölümü sırasında ulvi aleme yükseldiğine, kafirin ruhunun ise yaptıklarının cezasını çekmek üzere gerek insanlardan ve gerekse insan olmayan varlıklardan bazı şeylerin içerisine girdiğine inanırlar. Buradan İsmaililerin ve Nusayrilerin ruhun değişime uğratıldığına inandıkları anlaşılmaktadır. Yani onlara göre, kafirin ruhu yaptıklarının cezasını çekmesi üzere hayvanların bedenleri gibi aşağılık giysilerin içerisinde, yahut maden, taş gibi varlıkların içerisine sokularak eritilir ve böylelikle kendisine cehennem azabı tattırılır.

İsmaililerin ve Nusayrilerin bu nesh ve mesh inançları, Dürzilerin inanç ilkelerine aykırı düşmektedir. Dürzilere göre nesh sadece insani şekiller arasında gerçekleşir. Dolayısıyla onlara göre ruhlar tenasühe uğratıldıktan sonra, hayvanların ve cansız varlıkların içerisine girmezler. Dürziler bundan dolayı tenasüh inançlarını tekammus (giydirilme) kelimesi ile ifade etmişlerdir. Dürzilere göre bir ruhun hayvan bedeninin içerisine sokulması, ona haksızlık olur. Dolayısıyla onlara göre ruhların hesaba çekilmesi sonrasında, sevaplandırılması da cezalandırılması da ilahi adelet ölçüleri içerisinde gerçekleşeceğinden dolayı tenasüh de ancak insani bedenler arasında olacaktır.

Batınilerin ortak inanç ilkelerinden birisi de takiyye (inancı gizleme)'dir. Bu konuda aralarında hiçbir ihtilaf yoktur. Bütün batını fırkalarına göre, inancın örtülmesi ve gizlenmesi mutlak bir farzdır. Bu konuda herhangi bir gevşeklik gösterilmesi söz konusu olamaz. Bu fırkalar, inanç ilkelerini başkalarına açmayı, bunları kirletme olarak kabul ederler. Bundan dolayı İsmaililik, Nusayrilik ve Dürzilik, kendi bağlılarından, gizledikleri inançlarını saklı tutmayı ve kimseye açmamayı istemişlerdir. Bunun sonucunda batını akidesi bu akideye sahip olanlarca geleneksel bir koruma altına alınmıştır. Onlara göre bir şeye inanılması ayrı, dışa gösterilmesi ayrı şeydir. Bu durum bütün batınilerin bir nevi hilekarlık ve nifak sıfatı kazanmalarına neden olmuştur. Bu özellik istisnasız hepsinde vardır. Bu durum, tarihlerinde de açıkca görülmektedir.

Takiyye inancına, bu inançla ilgisi olan bir başka konunun da ilave edilmesi gerekiyor. Bu da, bütün bu fırkaların, bağlılarından çok katı yeminler ve sözler almalarıdır. En zor şartlarda dahi bu söz ve yeminlere uymaları gerekir. Zorlandıkları zaman da bütün sırlarını bir kerede açığa vurmazlar. Tedricen yavaş yavaş açıklarlar. Bu durum Dürzilerde ve Nusayrilerde bariz şekilde görülür.

Nusayrilerle Dürzilerin inançlarında, çeşitli ortak yönler bulunmaktadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bunların önemlileri:

Akıllılar ve cahillerle ilgili prensipler: Akıllılar, kendi içlerinden cahil olanlara dinlerini açmazlar. Cahillerden bir kimse din konularının içerisine girmek isterse, ona dini bilgiler ancak tedrici bir şekilde verilebilir. Cahiller topluluğundan sayılan birinin dini bilgileri alabilmesi için, din büyüklerinden birinin öğrencileri arasına girmesi ve öğrencisi olduğu din büyüğünü dini baba olarak tanıması gerekir.

Nusayriler ve Dürziler, dünyanın ezeli olduğu inançlarında da birleşirler. Bu fırkaların her ikisi de dünyanın, bugün üzerinde varolan şeyi yarattığını, insanlığın sayısının da bugünkü sayısı kadar olduğunu, herhangi bir artış ve eksilmenin olmadığını ileri sürerler. Bu fırkalar, insanlığın sayısının azalıp artmadığı yolundaki inançlarını, tenasüh inançlarına dayandırırlar.

Bu iki mezhep, Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini kendi inanç ilkeleri doğrultusunda te'vil etme konusunda da birleşirler. Bu konuda İsmaililerle de birleşmektedirler. Bütün bu fırkalar, Kur'an-ı Kerim'in naslarına aykırı inanç ilkelerinin doğruluğunu isbat etmek amacıyla, Kur'an-ı Kerim'in bir zahiri (açık), bir de batını (gizli) anlamının olduğunu ileri sürerler.

Bütün bu açıklamalardan çıkan sonuç, İsmaililerin, Nusayrilerin ve Dürzilerin, temel ortaklıklarının da, görüş ayrılıklarının da uluhiyet (tanrı) inancı etrafında odaklandığı anlaşılmaktadır. Bu fırkaların tümü, tanrının insan şeklinde görünebileceğine (beden halinde tezahür edebileceğine) inanırlar. Ancak İsmailiyye mezhebi, tanrının insan şeklinde görünme olayının İsmailiyye imamlarında gerçekleştiğini ileri sürerler. Dürziler ve Nusayriler ise tanrının insan şekline girmesi işinin son kez olarak gerçekleştiğini ve artık gerçekleşmeyeceğini ileri sürerler. Dürzilere göre bu son kez insan şekline girme işi el Hakim Biemrillah'ın şahsında gerçekleşmiştir. Nusayrilere göre ise bu olay Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in şahsında olmuştur. -Allahu Teala onların iddialarından uzak ve pek yücedir- Tanrı inancı dışında kalan inanç meselelerinde ise yerine göre birbirleri ile aynı görüşler ortaya sürmüş, yerine göre de görüş ayrılıklarına düşmüşlerdir. Özde ise birbirleri ile aynı çizgidedirler.

Yukarıda üzerinde durulan üç batını fırkasının çağımızdaki durumlarını inceleyen, bu fırkaların geçmişleri hakkında yazılanlardan daha fazla saçmalıklar getirdiklerini göreceklerdir. Nusayriler ve İsmaililer bugün hala tanrıyı insanlarla tasvir etmeye devam etmektedirler. Bunun yanısıra Nusayrilerin arasından peygamberliklerini ileri süren yeni yeni şahıslar ortaya çıkmaktadır. Nusayrilere göre kadının dini olmaz. Çağımızdaki İsmaili önderleri, kadından örtünme sorumluluğunu kaldırmışlardır. Yeni ortaya çıkmış olan bir takım Dürzi feylesofları da Dürzi inanç sistemine yeni yeni şeyler ilave etmeye

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çalışmaktadırlar. Din işlerini devlet işlerinden ayırma konusunda en katı davrananların, bu üç batıni fırkasının mensupleri olduğu görülür. Üstelik bu fırkaların adamlarının çoğu İslam ve müslümanlar açısından büyük önem taşıyan mevkileri işgal etmektedirler.

10. MÜŞEBBİHE FIRKALARI

Abdulkahir Bağdadi 'el Fark beyne'l Fırak' adlı kitabında Müşebbihe fırkaları hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Allah size mutluluk versin, bilin ki, Müşebbihe (Allah'ı yaratıklara benzetenler) iki guruptur: Bir gurup Allahu Teala'nın zatını başka varlıkların zatına benzetir. Bir gurup da Allahu Teala'nın sıfatlarını başka varlıkların sıfatlarına benzetir. Bu grupların her biri de kendi içlerinde çok değişik guruplara ayrılmışlardır.

Allahu Teala'nın zatını başka varlıklara benzetmek suretiyle sapıklığa düşenler, çeşitli guruplar halindedirler. İlk olarak Allahu Teala'yı yaratılmış varlıklara benzetme işi, bazı taşkın Rafizi grupları tarafından başlatılmıştır.

Hz. Ali (r.a)'yi ilah olarak adlandıran Sebeiye, bu teşbih (Allahu Teala'yı yaratılanlara benzetme) işini başlatanlardandır. Bunlar Hz. Ali (r.a)'yi ilahın zatına benzetmişlerdir. Hz. Ali (r.a), onlardan bir gurubu yakmak suretiyle cezalandırınca: "Şu an senin ilah olduğunu kesin olarak anladık, çünkü ateş ile ancak Allah azab edebilir" demişlerdir.

Beyan bin Sem'an'ın görüşlerini benimsemiş olan Beyaniler de Müşebbihedendir. Söz konusu Beyan bin Sem'am, uzuvlara sahip bir insan şeklinde ama nurdan bir varlık olduğunu ve onun kendi zatından başka her şeyi yokedeceğini söylemiştir.

Muğire bin Said el Acli'nin görüşlerini benimsemiş olan Muğiriler de Müşebbihedendir. Muğire bin Said de tanrısının normal yazı harflerine benzer uzuvları olan bir varlık olduğunu söylemiştir.

Kendisini Rabbine benzeten Ebu Mansur Aceli'nin çizgisindeki insanların oluşturduğu Mansuriyye fırkası da Müşebbihe fırkalarındandır. Ebu Mansur Aceli, kendisinin göğe yükseldiğini, orada Allahu Teala'nın, eliyle başını okşadığını ve: "Ey oğlum! Benden tebliğ et!" dediğini ileri sürmüştür.

Müşebbihe fırkalarından birisi de Hattabiyye fırkasıdır. Bunlar da imamlarının ve Ebu'l Hattab el Esedi'nin ilah olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Bir diğer Müşebbihe fırkası Abdullah bin Muaviye bin Abdullah bin Ca'fer'in ilah olduğunu ileri sürenlerdir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Allahu Teala'nın imamlarının vücutlarına girdiğini (hulul ettiğini) ileri süren ve bu yüzden imamlarına ibadet eden Hululiyye fırkası da Müşebbihe fırkalarındandır.

Bir diğer Müşebbihe fırkası Ebu Hilman Dımeşki'nin çizgisinden giden Halmaniyye - Hululiyye fırkasıdır. Ebu Hilman, tanrının güzel olan bütün şekillere girebildiğini ileri sürer ve güzel gördüğü her şeye secde ederdi.

Ceyhun nehrinin arka tarafına düşen beldede Maveraunnehr'de bulunan Mukanni'iyye fırkası da Müşebbihe fırkalarındandır. Bunlar Mukanna'ın ilah olduğunu ve onun her dönemde özel bir şekilde ortaya çıktığını ileri sürerler.

Bir başka Müşebbihe fırkası, Bağdat'ta öldürülmüş olan İbni Ebi Azafir'in ilah olduğunu ileri süren Azafire fırkasıdır.

Bu bölümde kendilerinden söz ettiğimiz bu fırkaların tümü, görünüşte kendilerini müslüman olarak gösterseler de İslam dini sınırlarının dışına çıkmışlardır.

Bazı Müşebbihe fırkaları da vardır ki, bunlar bazı akli konularda sapıklığa ve inkara düşmekle birlikte Kur'an hükümlerini kabul eder, namaz, zekat, oruç, hacc gibi İslam şeriatının temel ölçülerine uymanın üzerlerine farz olduğunu kabul ederler. Allahu Teala'nın haram kıldıklarını haram olarak görmeleri sebebiyle kelam alimleri bu fırkaları İslam ümmetinden saymışlardır.

Ma'budunu bir insana benzetmiş olan Hişam bin Hakem Rafizi'nin çizgisinden giden Hişamiyye fırkası Müşebbihenin bu tür fırkalarındandır. Hişam bin Hakim, ma'budunun kendi karışı ile yedi karış olduğunu ve onun sonu ve sonucu olan bir varlık olduğunu ileri sürmüştür. Yine ma'budunun uzun, enli, derin, renk, tat ve koku sahibi olduğunu ileri sürmüştür. Ma'budunu bir gümüş bilezik ve yuvarlak bir inci gibi tasvir ettiği de rivayet edilmiştir. Yine onun Ebu Kubeys dağının ma'budundan daha büyük olduğunu ve ma'budundan gelen bir ışığın, kendi gördüklerine kadar ulaştığını söylediği rivayet edilmiştir. Onun taşbih konusunda söylediklerine daha önce İmamiyye'nin sözleri ile ilgili olarak yaptığımız ayrıntılı açıklamalar arasında geniş şekilde yer verilmiştir.

Hişam bin Salim el-Cevaliki'nin kurmuş olduğu Hişamiyye fırkası da bu türden olan Müşebbihe fırkaları arasına girmektedir. Hişam bin Salim de ma'budunun insan şeklinde olduğunu ve onun üst yarısının içi boş, alt yarısının ise dolu olduğunu ileri sürmüştür. Bunu tıpkı, turna kuşunun vücudunun ayaklarından çok daha büyük olmasına rağmen bu ayakların o vücudu taşıyabilmesine benzetmiştir.

Davud Cevaribi'nin fikirlerini benimsemiş olan fırka da Müşebbihe fırkaları arasındadır. Davud Cevaribi, ma'budunun sakal ve cinsiyet organı dışında bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

insanın sahip olduğu organların tümüne sahip olduğunu ileri sürmüştür.

İbrahim bin Ebi Yahya Eslemi'nin fikirlerini benimsemiş olan İbrahimiyye fırkası da müşebbihe fırkalarındandır. İbrahim bin Ebi Yahya hadis rivayetçilerindendi. Ancak daha sonra teşbih sapıklığına düştü, bundan dolayı kizb (yalan söyleme) ile itham edildi ve rivayetlerinin çoğu bu sebepten reddedildi.

Aynı zamanda Kaderiye'den olan Hatibiyye fırkası da Müşebbihedendir. Bu fırkanın fikir babası Ahmed bin Hatib'tir. Bu kişi Mutezile'den ve Nazzam'ın çizgisini benimseyenlerdendi. Sonra İsa bin Meryem (a.s)'i Rabbine benzetti ve İsa bin Meryem (a.s)'in ikinci ilah olduğunu, kıyamet gününde de insanları onun hesaba çekeceğini ileri sürdü.

Allahu Teala'nın sınırı ve sonu bulunan bir bedene sahip olduğunu ve sonradan değişmeleri kabul ettiğini (sonradan değişmelerin zatı üzerinde etki gösterdiğini) ileri süren Kerramiyye fırkası da Müşebbihe fırkalarındandır. Bu fırka Allahu Teala'nın, arşına oturmuş olduğunu ileri sürmüştür. Biz daha önce onların iddiaları hakkında yeterince bilgi vermiştik.

İşte bunlar Allahu Teala'nın zatını yaratıklarına benzeten (teşbih eden) fırkalardır."

Allahu Teala'nın sıfatlarını, yaratıkların sıfatlarına benzeten Müşebbihe fırkaları:

Allahu Teala'nın sıfatlarını, yaratıkların sıfıtlarına benzetenler de değişik fırkalar halindedirler. Bunlardan bir fırka Allahu Teala'nın iradesini, yaratıklarının iradesine benzetmektedir. Basariyye Mutezilesi bu görüştedir. Bunlar Allahu Teala'nın istediği şeyi sonradan gelişmeler paralelinde değişme gösterebilen iradesi ile gerçekleştirdiğini ileri sürmektedirler. Onların bu iddiaları, Allahu Teala'nın iradesinin de bizim irademiz gibi olduğu anlamı taşımaktadır. Ancak onların şu sözleri, sözünü ettiğimiz iddialarına ters düşmektedir:

"Allahu Teala'nın iradesinin herhangi bir mahalle dayalı olmaksızın sonradan değişiklik arzetmesi mümkündür. Bizim irademizdeki değişiklikler ise mutlaka bir mahalle bağlı olarak gerçekleşir."

Bu sözleri, Allahu Teala'nın iradesinin de bizim irademiz gibi olduğu yolundaki iddialarına aykırıdır. Çünkü iki şeyin ikisi de birbirinin aynısı ya da benzeri olursa, biri için mümkün olanın, diğeri için de mümkün olması, aynı şekilde biri için imkansız olanın, diğeri için de imkansız olması gerekir.

Kerramiyye fırkası, Basariyye Mutezilesinin iddialarına ilaveten, Allahu Teala'nın iradesinin tamamıyle kullarının iradesi gibi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu fırka bizim irademizin değişme gösterdiği her şeyde Allahu Teala'nın i-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

radesinin de değişme gösterebileceğini söylemişlerdir. Bu iddiaları doğrultusunda Allahu Teala'nın zatının değişmelere açık olduğunu söylemişlerdir. Allahu Teala onların söylediklerinden çok daha yücedir.

Bir fırka da Allahu Teala'nın sözünü, yaratıklarının sözüne benzetmiştir. Bunlar Allahu Teala'nın sözünün de kulların sözleri gibi seslerden ve harflerden ibaret olduğunu, Allahu Teala'nın kullandığı seslerin ve harflerin de aynen kullarının kullandığı seslerin ve harflerin türünden olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunlar Allahu Teala'nın kelamının sonradan olma (hadis) olduğunu ve Cubbai dışında kalan büyük çoğunlukları ilahi kelamın sonsuz olmasının mümkün olmadığını iddia etmiştir. Bu guruptan olan Nazzam şöyle söylemiştir:

"Kulların sözlerinde herhangi bir mucizelik olmadığı gibi Allah Subhanehunun kelamında da mucizelik yoktur."

Mutezililerin çoğu zencilerin, türklerin ve hazerilerin de Kur'an-ı Kerim kadar, hatta onunkinden daha çok fesahata sahip sözler söyleyebileceklerini ileri sürmüşlerdir. Onlara göre, adı geçen topluluklar bu tür fesahatli metinler düzenlemekle ilgili ilme sahip değildirler. Ama bu ilmi elde etmeleri zor değildir.

Kerramiyye fırkası, Mutezilenin, Allahu Teala'nın kelamının sonradan olduğuna ait görüşlerini aynen kabul etmiştir. Ancak Kerramiyye fırkası, Mutezilenin iddialarına ilaveten Allahu Teala'nın sözünün, kullarının sözleri gibi seslerden ve harflerden ibaret olduğunu ileri sürmüştür. Bunun yanısıra Kerramiyye fırkası, Mutezilenin görüşlerinden farklı olarak Allahu Teala'nın zatının da değişmelere, sonradan olacak gelişmelerden etkilenmeye uygun olduğu yolunda görüşler ortaya atmışlardır. Yine bu görüşlerinden hareketle Allahu Teala'nın kelamının zatında gerçekleştiğini, kelamın, sıfatlarının değil de zatının bir ürünü olduğunu söylemişlerdir.

Allahu Teala'nın sıfatlarını, yaratıkların sıfatlarına benzeten Müşebbihe fırkalarından birisi de Zurare bin A'yun Rafizi'nin görüşlerini benimsemiş olan Zurariyye fırkasıdır. Zurare bin A'yun Allahu Teala'nın bütün sıfatlarının sonradan olma olduğunu ve bütün sıfatlarının bizim sıfatlarımız gibi olduğunu ileri sürmüştür. Zurariler, Allahu Teala'nın ezelde, diri (hayy), alim (bilgi sahibi), güç sahibi (kadir), dilediğini yapan (mürid), duyan (sam'i) ve gören (basir) olmadığını, bütün bu sıfatları, kendi zatı için hayat, kudret, ilim, irade, sem'i (duyma), basar (görme) gibi halleri yarattıktan sonra kazandığını ileri sürmüşlerdir. Bunu tıpkı bizden birinin üzerinde hayat, kudret, ilim, duyma, görme gibi özelliklerin var olmasının ardından diri, güç sahibi (kadir), duyan (semi'), gören (basir) olmasına benzetmişlerdir.

Rafızilerin, Allahu Teala'nın, hiç bir şeyi olmadan önce bilmediğini ileri

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

süren fırkaları da ilahi sıfatları, yaratıkların sıfatlarına benzeten fırkalardandır. Bunlar bizden birinin bir şeyi öğrenmesinden sonra ilim sahibi olması gibi, Allahu Teala'nın da sonradan ilim sahibi olduğunu iddia etmişlerdir.

11. CEBRİYYE FIRKALARINDAN OLAN CEHMİYYE FIRKASI

Cehmiyye fırkası hakkında Şeyh Abdulkahir Bağdadi şu bilgileri vermiştir:

"Cehmiyye fırkası Cehm bin Safvan'ın görüşlerini benimsemiş olan fırkadır. Cehm bin Safvan, insanların bütün işlerini zorunlu olarak ve harhangi bir irade olmaksızın yaptıklarını, kimsenin istediğini yapma konusunda bir tercih gücüne sahip olmadığını, cennetin ve cehennemin belli bir süreden sonra yok olacağını, imanın sadece Allahu Teala'yı bilmek, küfrün ise Allahu Teala'dan habersiz olmak olduğunu ileri sürmüş ve: "Allahu Teala'dan başkasının herhangi bir fiili ve ameli yoktur. Amellerin yaratıklara nisbet edilmesi mecazi anlamdadır. Bu tıpka "güneş battı, değirmen döndü" denilmesine benzer. Oysa gerçekte bu işleri güneş ve değirmen yapmamaktadır. Zaten onların bu işi yapma güçleri de yoktur," demiştir.

Bu kişi Allahu Teala'nın ilminin sonradan olma (hadis) olduğu iddiasında bulunmuş ve Allahu Teala'yı bir şey, diri (hayy), alim (bilen) ve isteyen (mürid) olarak tarif etmekten çekinmiş ve şöyle söylemiştir:

"Ben, Allah'ı başkası için kullanılması mümkün olan şey, mevcut (var), diri (hayy), alim (bilen), mürid (isteyen) ve benzeri türden sıfatlardan biriyle vasfedemem." Bunun yerine Allahu Teala'yı mucid (var eden), fail (yapan), halik (yaratan) muhyi (dirilten, diri olarak yaratan), mumit (öldüren) gibi sıfatlarla vasfederek bu sıfatların yalnız Allahu Teala'nın zatına ait olduğunu söylemiştir.

Cehm bin Safvan da Kaderiler gibi Allahu Teala'nın kelamının sonradan olma (hadis) olduğunu ileri sürmüş ve Allahu Teala'yı kelam eden (mütekellim) olarak adlandırmaktan kaçınmıştır.

Bizim mezhebimizden olan ilim adamları Cehm bin Safvan'ın ileri sürmüş olduğu bütün saçmalıklara karşı çıkmıştır. Kaderiyye mezhebi de onun, Allahu Teala'nın kullarının amellerini yarattığı yolundaki görüşlerine karşı çıkmışlardır. Ümmetin bütün kolları Cehm bin Safvan'ın küfre düştüğü konusunda görüş birliğine varmışlardır.

Cehm, yukarıda zikretmiş olduğumuz saçmalıkları adına silah kuşanarak yönetciye karşı savaş açmıştı. Yanına aldığı Seric bin Haris ile birlikte Nasr bin Seyyar'a karşı harekete geçmişti. Mervanoğullarının son dönemlerinde onu Sullem bin Ahvaz el Mazini öldürmüştür."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

12. HULULİLER VE İBAHİLER FIRKALARI

Hululiler, Allahu Teala'nın zatının insana hulul ettiğini (geçtiğini) ileri sürenlerdir. -Allahu Teala onların söylediklerinden çok çok yücedir- İbahiler ise insanın üzerinde herhangi bir yükümlülüğün bulunmadığını, ona her şeyin mubah olduğunu ileri sürenlerdir. Bunlardan: *"İnsan öyle bir hale ulaşır ki, artık üzerinden bütün yükümlülükler kalkar ve bütün haramlar kendisine mubah olur"* diyenler vardır.

Şeyh Abdulkahir, Hululiler hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Hululiler on fırka halindedirler. Bunların tümü de İslam devletinin hakimiyeti döneminde ortaya çıkmışlardır. Tümünün amacı, yaratıcının tek olduğu inancını bozmaktır. Bunların fırkaları ile ilgili ayrıntılı bilgiler, Rafızilerin taşkın grupları ile ilgili bilgilerin arasında geçmektedir."

Abdulkahir Bağdadi, İbahiler hakkında da şunları söylemiştir:

"Bunlar iki sınıftır. Bunlardan birincisi, haramları helal sayan Mezdekiyye gurubudur. Bu gurup İslam devletinin kuruluşundan önce ortaya çıkmıştır. (Burada Abdulkahir Bağdadi kendi döneminin İslam devletini kasdetmektedir. -Çeviren) Mezdekiler, kadınların ve malların tüm insanların ortak varlığı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunların ortaya çıkarmış oldukları fitne, Ebu Şervan'ın kendilerini öldürmelerine kadar devam etmiştir.

İkinci gurup ise Harmedaniyye gurubudur. Bunlar İslam devleti döneminde ortaya çıkmışlardır. Bunlar iki gurup halindedirler: Babekiyye ve Maziyariyye. Bunların her ikisi de Muhammere olarak bilinirler."

Sufilerin bazı taşkınları da Allah'ın insana ulaşmasından sonra, insanın üzerinden yükümlülüğün kalktığı iddiasında bulunmuşlardır. Bu gibiler Cüneyd zamanında ortaya çıkmışlardır. Onların *"sekeran (:kendinden geçme)"* haline ulaştıkları iddia edilmiştir. Günümüzde onların bazı kalıntıları bulunmaktadır. Bunlar ne de büyük iddialar ortaya atıyorlar! İnsanlar kendi içinde Allahu Teala'yı en iyi bilen ve tanıyanlar, Resulullah (a.s) ile onun ashabı idi. Ama onlar Allahu Teala'nın hakkını yerine getirme konusunda hiçbir ihmalkarlıkta bulunmadılar. Yüce Allah:

"Sana yakîn gelinceye kadar Rabb'ine ibadet et" (1) diye buyurdu. Bu ayet-i kerimede yakîn ile kastedilen şey ölümdür.

13. VAHDET-İ VÜCUD TEORİSİNİ ORTAYA ATANLAR

---

1) Hicr Suresi: 99

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Vahdet-i vücud teorisi ile varlıklar aleminin, zat-i ilahiden bir parça olduğu ileri sürülmektedir. Bu apaçık bir küfürdür. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Onlar kullarından Allahu Teala'ya bir parça (cüz) isnad ettiler, insan gerçekten apaçık bir nankördür (inkarcıdır)." (1)

Büyüklerimizden bazıları, bu iddiayı ortaya atanlarla, vahdet-i vücud ibaresi ile varlıklar aleminin ancak Allahu Teala'nın iradesi ile ayakta durabildiği, O'ndan müstağni kalamayacağı anlamını kastedenleri birbirlerinden ayrı olarak değerlendirerek, bunları birincilerle aynı tutmazlardı.

Müslüman ilim adamlarının, İslam inancının prensiplerini bütün netliği ile ortaya koymaları, insanın kafasını karıştıran, tereddütlere yol açan şeylerden arındırmaları ve insanların önüne herkesin anlayabileceği açık ve net bir inanç sistemi koymaları gerekmektedir. İslam'ın her konudaki metodu da gerçekte budur. Biz, bizi fazla ilgilendirmeyen konuların derinliklerine dalmaktan ve gereksiz felsefe yapmaktan sakındırılmış bulunuyoruz.

Şeyhimiz Hamid (r.a) insanların, kafalarına şüphe sokabilecek bir söz ya da bir şiir beyti ile karşılaştığı zaman, onda gerekli düzeltmeyi yapmadan ya da onunla ilgili gerekli açıklamada bulunmadan geçmezdi. Mecazi ifadeler ve anlaşılması zor sözler (muammalar) kullanmayı adet ve alışkanlık haline getirenlerin, insanların yönetimini ele almaları caiz değildir. İnsanların açık sözlülüğe ve netliğe ihtiyaçları vardır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"(Senden önceki peygamberleri) açık delillerle ve kitaplarla gönderdik. Sana da bu zikri (Kur'an'ı) indirdik ki, kendilerine indirileni insanlara açıklayasın. Ta ki, düşünüp öğüt alsınlar." (2)

14. BABİYYE FIRKALARI

Babiyye (Bahaiyye) mezhebi hicri 13. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu fırka, gerçekte İslam'la hiçbir ilgisi bulunmayan bir küfür dinidir.

Ferid Vecdi, hazırlamış olduğu ansiklopedide bu fırka ile ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:

"Babiyye mezhebi "bab" olarak bilinen 1824 doğumlu Mirza Ali Muhammed Şirazi'nin kurmuş olduğu mezheptir. İran'da ve daha başka bölgelerde mensupları bulunan Babiyye mezhebinin kurucusu Mirza Ali Muhammed, kurmuş olduğu mezhep için davet çalışmalarına 1843 yılında, yani daha ondokuz yaşında iken başlamıştır. Bu kişi Hz. Peygamber (a.s)'in soyundan geldiğine işaretle

---

1) Zuhruf Suresi: 44

2) Nahl Suresi: 44

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

seyid ünvanı ile çağrılırdı."

Monsieur Jouveiner 1866 Paris baskılı "Orta Asya'daki Dinler ve Felsefi Ekoller" adlı kitabında, Babiliğin kurucusu hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Mirza Ali Muhammed içine kapanık bir şahıstı. İbadetle çokca meşgul olurdu. Son derece dürüst ve iyi bir ahlaka sahipti. Çekici ve tatlı huyları vardı. Oldukça genç yaşta ve daha yüzünün taze olduğu çağında bu özellikleri kazanmıştı. Kendisini tanıyanlar, onun kalbinin bütün derinlerinde hissetmedikçe bir konuyu dile getirmek için dudağını kıpırdatmadığını söylerlerdi. Hz. Peygamber (a.s) ve imamlardan büyük bir saygı ile söz ederdi. Eski konularla yakından ilgilenirdi. Özel sohbetlerinde gönülleri açan bir metod izler, görüşlerini kabul ettirmek için en ufak bir katılık gösterdiği olmazdı. Sözleri, dinleyenlere sonu olmayan gizli dünyalarla ilgili ufuklar açar, onları öteye beriye dağılmış haldeki bu gizli dünyalara ulaştırırdı.

Mirza Ali Muhammed, hac niyetiyle yolculuğa çıktı. Bu yolculuğu sırasında Kufe camisini ziyaret etti. Bu olaydan sonra kendi beldesinde İslam'dan farklı yeni bir mezhep kurma çalışmalarına başladı.

Mirza Ali Muhammed, iki kitap yazdı. Birisi Yusuf suresinin tefsiri, diğeri de yolculuğu ile ilgiliydi. Yusuf suresinin tefsiri ile ilgili kitabında kurmak istediği yeni mezhebin teorik yapısını ortaya koydu. Bu surenin ayetlerinden kendinden öncekilerden hiç birinin çıkarmamış olduğu bir takım ilkeler çıkardı. Onun bu çıkışı ile ilgili söylentiler her tarafa yayıldı. Bu söylentiler üzerine insanlar, etrafında toplanmaya başladılar. Mirza Ali Muhammed bu çıkışından sonra camilerde insanlara konuşma yapıyor ve din büyüklerini şiddetli bir şekilde eleştiriyordu. Onun bu konuşmaları, kendilerini tenkid ettiği din büyüklerinde fena bir etki yaptı. Faaliyetlerini durdurmak için üzerine gittiler, ama başarılı olamadılar. Çünkü onların karşılarına Kur'an'dan aldığı delillerle çıkıyordu. Bu durum onun ününü daha da artırdı ve ona destek olmak üzere bazı kimseler etrafında toplandılar. Etrafına toplanan kişilere yeni mezhebini açıkladı. Bu kişiler insanlar içinde ona en çok destek veren kimseler oldu.

Bu gelişmelerden sonra Mirza Ali Muhammed kendisini "bab (:kapı)" olarak adlandırdı. Bununla, yüce yaratıcının huzuruna ulaşmak isteyenin buna muvaffak olabilmesi için kullanacağı tek kapının kendisi olduğu anlamını kastediyordu. Taraftarları da kendisine ayrıca "Hazretu'l-ali (yüce hazret)" ünvanını verdiler. Artık bu gelişmeler sonunda din adamları, Mirza Ali Muhammed'in kurmuş olduğu yeni mezhebinin yayılmasını önlemek amacıyla onu Tahran'daki hükumete şikayet etmekten başka çare bulamadılar. Bu sırada "bab (kapı)" kendisinin, "nokta" yani hakkın ve Allah'ın ruhunun kendisinde neş'et ettiği ve O'nun kudret ve celalinin kendisinde tecelli ettiği şey olduğunu ileri sürdü.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Bab" ünvanını ise, taraftarlarından Horasan beldesinden olan Hüseyin Besruye'ye verdi. Bu kişi Babiliği pratik bir akım olmaktan çıkararak son derece tehlikeli bir siyasi parti haline dönüştürdü.

Söz konusu Hüseyin Besruye, Babilik mezhebini İran'ın her tarafına yayabilmek için bir hareket başlattı. Bu çalışmaları sırasında Isfahan ve Kaşan'da taraftarlar kazandı. Daha sonra Tahran'a geçti. Ancak hükumet onun Tahran'da ikametini yasaklayan bir karar çıkardı.

Hüseyin Besruye bir yandan söz konusu çalışmalarını sürdürürken diğer taraftan yine aynı mezhebe mensup iki kişi değişik beldeleri dolaşarak bağlısı bulundukları mezhebin görüşlerini yaymak için yoğun çalışmalarda bulunuyorlardı. Bunlardan birisi çalışmalarını Mazendaran bölgesine hasretmiş olan Hacı Muhammed Ali Belferusi, diğeri de Zerrin Tac adında bir kadındı. Zerrin Tac adlı kadına daha sonra "gözbebeği" ünvanı verilmiştir. Bu kadın bilgi, dini hamaset, konuşmadaki fesahat ve güzellik açısından herkesi hayran bırakan bir kadındı.

Hüseyin Besruye, Tahran'dan kovulunca Horasan'a geçti. Babilik daveti ise bu bölgede az çok taraftar bulmuştu.

Burada anlatmamız halinde sözün uzayacağı bir takım gelişmelerden sonra Hüseyin Besriye, taraftarlarından kalabalık bir silahlı gurupla birlikte Mazenderan bölgesine geçti. Bunlar Mazenderan bölgesindeki Bedaht köyüne yerleştiler. Babiyye mezhebinin bütün ileri gelenleri burada toplanarak bir konsey oluşturdular. Daha sonra "Hazretu'l ali'nin" yani Mirza Ali Muhammed'in hilafetine geçerek, mezhebin başkanlığını ele alacak olan Mirza Yahya da burada toplananlar arasındaydı. Yine yukarıda adı geçen "gözbebeği" ünvanını taşıyan Zerrin Tac isimli kadın da oradaydı. Bu kadın konseyde, son derece edebi ve beliğ bir konuşma yaptı. Kadının bu konuşması, insanların bu yeni mezhebin etrafında toplanmalarında daha bir etken oldu.

Hüseyin Besruye, Mazenderan'ın dağlarında ve ormanlarının arasında, kendisi için sağlam ve korunası iyi olan bir kale yaptırmak zorunda kaldı. Etrafına da çok sayıda insan toplandı. Bu insanlar, dinlerine yardım konusunda kanlarının son damlasını bile feda etmekten çekinmeyen insanlardı. Bu durum İran yönetimini korkuttu ve bu adamların üzerine askeri bir birlik göndermesine neden oldu. Bu askeri birlik ile Babiyye mezhebinin mensupları arasında şiddetli bir çarpışma oldu. Ancak çarpışmanın sonunda hükümet kuvvetleri yenildiler ve pek çok asker kaybettiler. Üstelik karşı tarafı dize getirme konusunda herhangi bir ilerleme kaydedemeden üzgün olarak geri döndüler.

Bu sonuç, İran yönetimini daha çok sıkıntı içine soktu. Bu kez İran şahı, ailesinden Bornos Mehdi Kuli Mirza kumandasında yeni bir saldırı hareketi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

başlattı. Ancak bu saldırı hareketi de uzun ve şiddetli bir çarpışmadan sonra bir önceki hareketin uğradığı sonuca uğradı.

Hükumet bu kez öncekilerden daha güçlü üçüncü bir saldırı başlattı. Ancak bu üçüncü saldırıda da önceki iki saldırıda gerçekleştirilenden daha fazla bir şey yapılamadı. Ama bu üçüncü çarpışmada Hüseyin Besruye ağır şekilde yaralandı ve bu yaradan dolayı öldü. Ancak bu ölüm olayı, Babilerin mücadelesini olumsuz yönde etkilemedi. Aksine Babiler büyük bir gayret ve sabırla çarpışmaya devam ettiler. Bu durumda hükümet, beraberinde toplar ve her türden tahrib edici savaş aracı bulunan dördüncü bir birlik göndermekten başka çare bulamadı. Babiler bu dördüncü saldırı hareketine karşı da dört ay süreyle güçlü bir savunmada bulundular. Ancak bu çarpışma sırasında adamlarından çoğunu kaybettiler ve çarpışma süresinde yanlarına almış oldukları erzakları da bitti. Sonunda şahın adamları Babilerin kalesine girdiler ve aralarında kadın ve çocuk da bulunan 214 kişiyi esir ettiler. Askerler kendilerine dokunmayacakları ve hayatlarını güvenceye alacakları konusunda garanti verdikleri halde, esir ettikleri Babilerin karınlarını deştiler, dillerini kestiler ve vücutlarını çok fena bir şekilde doğradılar.

Ancak bütün bu gelişmeler Babiliğin ilerlemesini durduramadı. Bilakis dini gayretlerini artırmalarına ve değişik bölgelerde hükümete karşı şiddetli mücadeleler başlatmalarına neden oldu.

Kamisiyye eyaletinin başkenti Zindan'da bir ayaklanma başlatıldı. Burada başlatılan ayaklanmanın liderliğini bu fırkanın tanınmış isimlerinden Muhammed Ali Zincani yapıyordu. Hükümet ona karşı askeri birlikler gönderdi. Ancak Zincani bu askeri birlikleri yenmeyi başardı. Zincani daha sonra gönderilen askeri güçlere karşı da güçlü bir savunmada bulundu. Ancak çok uzun süren mücadeleler ve gayretler sonunda hükumet, Babilerin isyanlarını kontrol altına almayı başarabildiler. Bununla birlikte söz konusu isyanların durdurulması, Babilik hareketinin tümüyle yokedilmesini sağlayamadı. Bilakis gücünü ve taraftarlarının mücadele azmini artırdı. Bu durumda İran yönetimi ne yapacağını bilemedi. Sonunda sakin görünmesine ve yönetime karşı başlatılan isyan hareketleri ile ilgili görünmemesine rağmen, hareketin en büyük lideri Hazretu'l-aliyi (yani Mirza Ali Muhammed'i) öldürmeye karar verdi. Ancak hükumet böyle bir lideri öldürmeyi nasıl başaracaktı?

Hükümet, planını gerçekleştirebilmek için Babiyye hareketinin lideri Mirza Ali Muhammed'i çağırtıp sorguya çekti. Bu sorgulamanın sonunda, Mirza Ali'nin, cemaat mezhebinden ayrılması nedeni ile idam edilmesine dair karar verildi. Bu karar gereğince hükümet, Mirza Ali ile bir öğrencisinin uzun bir duvar üzerinde asılmasını emretti. Bu olay sırasında asılmasına karar verilen öğrencisinin, Mirza Muhammed'e, idam infazını izlemek için gelen topluluğun

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

huzurunda şöyle söylediği duyuldu:

"Sen bana arka çıkmayacak mıydın, ey üstad?" Adamı daha sözünü tamamlamaya fırsat bulamadan idam için görevlendirilen askerlerden birisi silahını çevirerek Mirza'ya kurşun sıktı ve öldürdü. Boynuna takılı olan ip de koptu ve böylece "bab" yere düştü. Bir gurup askerin arasında cesedi uzanıp kaldı. Askerler sonra onun cesedini sürüyüp götürdüler.

Hazretu'l-Ali (Mirza Ali Muhammed) öldürüldü, ama onun öldürülmesi, kurmuş olduğu mezhebin ilerlemesini önleyemedi. Aksine bu olaydan sonra mezhebinin taraftarları ve destekçileri daha da arttı. Mezhep mensupları, Mirza Ali Muhammed'in arkasından, yerine Mirza Yahya'yı halife tayin ettiler ve ona da Hazret-i Ezel (Ezel hazreti) ünvanını verdiler.Yeni başkan, taraftarlarının inançlarını sağlam tutabilmek için, sürekli baskıya maruz kaldığı başkentten ayrılarak başka beldelere geçmeyi uygun gördü.

Bu arada Babiler, büyük liderlerinin intikamını unutmadılar. Onun intikamını alabilmek için bizzat şahı öldürmek üzere planlar yapmaya başladılar. 1852 yılında Babilerden üç kişi şahı öldürmek amacıyla üzerine saldırdı, ancak başarılı olamadılar. Bu olayda şah biraz yaralandı. Ancak şahın askerleri saldırıyı gerçekleştiren üç Babiyi yakalayarak kendilerine ağır şekilde işkence yaptılar. Ama onlar bütün işkencelere karşı, akıllara durgunluk verecek ölçüde sabır gösterdiler. Bu olaydan sonra İran yönetimi Babilere karşı geniş çaplı bir tutuklama kampanyası başlattı. Bu kampanyada "gözbebeği" Zerrin Tac da tutuklandı ve onun diri diri yakılması emredildi. Yönetim, bu kampanyada tutuklanan kadın, erkek ve çocukların tümüne ağır şekilde işkence edilmesini emretti. Bu işkence emri üzerine, şahın adamlarından bazıları, kraldan fazla kralcılık yaparak tutuklananlardan bir çoğunu insanın tüylerini ürpertecek derecede korkunç metodlarla öldürdüler.

Bu olaylar üzerine insanlar Tahran pazarında insanın yüreğini parçalayacak, tüylerini diken diken edecek manzaralarla karşılaştılar. Kadın, erkek ve çocuk cesetleri, cellatlar tarafından yerlerde iplerle çekiliyordu. Bazı yaralı cesetlerin üzerindeki her bir yaraya, yanmakta olan fitiller konulmuştu. İnsanlar analarından doğmuşcasına çırıl çıplak yerlerde süründürülüyorlar ve her biri: "İnna lillahi ve inna ileyhi raci'in -Biz Allah'tan geldik ve yine Allah'a döneceğiz" diye yüksek sesle bağırıyordu. Toplu halde sürülen insanların arkalarından giden coplu askerler, geride kalanları ya da yere düşenleri şiddetli şekilde copluyorlardı. Küçük yaştaki çocuklardan yolda ölenleri, anne ve babalarının ayaklarının altına atılıyor, onlar da önlerine bakamadıkları için bu çocukların üstüne basa basa ilerlemek zorunda kalıyorlardı.

Bir keresinde cellatlardan birisi, tutuklulardan birinin iki çocuğunu getirip

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

babasının göğsü üzerinde kesti ve baba bu manzara karşısında sabır ve sebat göstermek dışında bir şey yapamadı. Çocuklar da ölüme koşmakta birbirleri ile yarış ederek kendilerini tarihin ölümsüz sayfaları arasına kaydettirecek birer kahramanlık örneği gösterdiler. Bu iki çocuktan her biri, cellattan, kardeşinden önce kendisini öldürmesini isteyerek benzersiz bir kahramanlık gösterdiler.

Daha sonra öldürülenlerin cesetleri yerlere atıldı. Yerler bu cesetlerden akan kanlarla göl haline geldi. Cesetler yerlerde sürünüyor, köpekler bu cesetleri alıp parçalıyorlardı.

İşte bu olaylar, Babileri son derece etkiledi. Artık eskisi kadar seslerini yükseltmekten vazgeçtiler, ama mücadelelerine gizli olarak devam etmekten geri durmadılar. Böylelikle Babilik, insanların çoğu üzerinde etki gösterebilen gizli bir mezheb halini aldı ve bu mezhebe girmesi tahmin edilmeyen bazı kimseleri bile kendine çekmeyi başarabildi."

Babiliğin inanç ilkeleri:

Babiliğin inanç ilkeleri, kendi kitaplarında yazılıdır. Kitaplarının en önemlileri *"bab"*ın (yani Mirza Ali Muhammed'in) bizzat kendisinin arapça olarak yazmış olduğu 'Beyan' adlı kitaptır. Biz bu kitabı elde edemediğimizden dolayı okuyucalarımıza bu kitaptan herhangi bir nakil yapamayacağız. Dolayısıyla onların inanç ilkeleri konusunda fransızcaya tercüme edilen bilgilerden istifade edeceğiz. '19. Asır Ansiklopedisi'nde Babiliğin inanç sistemi hakkında şu bilgiler verilmektedir:

"Babilik inancına göre yaratılanlar, bizzat Allah'ın kendi görüntüsüdür. İslam'a göre yaratıcı, yaratmayı dilediğinden dolayı (yani herhangi bir dış etkenin etkisinde kalmaksızın) yaratır. Babiliğe göre ise yaratıcı, diriliği ve etkili olduğunu kanıtlamak için yaratır. 'Beyan' adlı kitapta, varlıklar aleminin bizzat Allah'ın kendisi olduğu, çünkü varlıklar aleminin bir bakıma onun görünümü ve dışa yansıması olduğu ifade edilir.

Söz konusu kitapta "Gerçek şu ki, ey yaratıklarım, sen 'ben'sin." ifadesi geçmektedir. Yine orada ifade edildiğine göre kıyamet koptuğunda, yaratıklar yeniden Allah'a dönerler ve kendisinden çıkmış oldukları yaratıcının vahdaniyetinde yok olurlar. Bu zamanda ilahi tabiat (sıfat) dışında her şey yok olur."

Bu açıklamayı inceleyen kişi, Babilik mezhebinin vahdet-i vücud mezhebinin bizzat kendisi olduğunu görecektir.

Babiliğin, varlıkların yaratılması ile ilgili görüşü de şöyledir:

Allah'ın ilahi sıfatlarını temsil eden yedi kutsal harfi vardır. Bu harfler, kuvvet, kudret, irade, tesir (etkileme), kibriya (yücelik) ve vahiy sıfatlarını temsil

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ederler. Allah'ın bunun dışında da sonu gelmeyen çeşitli özellikleri bulunmaktadır. Ancak söz konusu yedi özelliğini, görünen varlıklar alemini yaratmada kullanmıştır. Söz ve yazı, bu yedi özelliği temsil eden iki unsurdur. Bu iki unsuru bize, madde ve ruhtan oluşan yaratılış vermiştir. Bu itibarla söz, bütün akli unsurların kaynağıdır. Aynı şekilde harfler de bütün maddi unsurların kaynağıdır. Onlar olmasaydı, hiçbir madde bulunmazdı."

Bundan dolayı Babilerde yedi sayısı kutsal bir sayıdır. Ancak Babilerin nazarında bundan daha kutsal olan ve daha çok önem verilen bir sayı daha vardır. O da 19'dur. Bu sayının kutsallığından dolayı, yaratılışla ilgili bütün ibarelerin başına hayy (diri) kelimesinin yazılmasını isterler. Onlara göre hayy (diri), yukarıda sözü edilen yedi özelliğin tümünün kaynağı ve aynı anda tümünü karşılayacak meyvesidir.

"Hayy" kelimesini incelediğimiz zaman, ebced hesabı ile "ha" harfinin değerinin 8, "ya" harfinin değerinin de "10" olduğunu görürüz. İkisinin toplamı 18 etmektedir. Bu durumda kelimenin "ahyi (diriltiyorum, yaratıyorum)" olması için başına bir "elif" getirilirse kelimeyi oluşturan harflerin ebced he- sabındaki değerlerinin toplamı 19'u bulur.

Bab'ın bizzat kendisi ondokuz sayısının Allahu Teala'nın sayı olarak görünümü olduğunu söylemiştir. Bab Mirza Ali Muhammed, 19 sayısının kutsallığı konusunda herhangi bir şüpheye düşülmemesi gerektiğini ifade ederek, yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de kendi zatının birliğini ifade etmek için kullanmış olduğu "vahid" kelimesini oluşturan harflerin ebced hesabındaki değerlerinin toplamının da 19 olduğuna dikkat çekmiştir. "Vahid (bir)" kelimesini oluşturan harflerden "vav"ın ebced hesabındaki değeri 6, "elif"in değeri 1, "ha"nın değeri 8, "dal"ın değeri de 4'dür. Bunların toplamı 19 etmektedir. Mirza Ali buradan hareketle, 19 sayısının "hayat veren tek" anlamı taşıdığını ileri sürmüştür. Yani Allah tek olan yaratıcıdır. Ayrıca ona göre 19 sayısı, mevcut varlıklar alemini yokluktan yaratan yedi özelliğe işaret eden, yedi sayısını da içine almaktadır.

Babilerin kutsal kitabı Beyan'da da ifade edildiği üzere, Babilere göre her ay sadece bir kez namaz kılınması yeterlidir. Babilik abdest ile ortadan kalkan manevi pisliği kabul etmemiştir. Babiliğe göre, abdest normal faydası, tabii temizliği ve güzelliği sağlamasından dolayı alınır. Yüce Allah'ın *"Her ne yana yönelirseniz Allah'ın yüzü oradadır"* âyet-i kerimesine dayanarak da kıbleye yönelmeyi şart koşmamışlardır.

Ahlaki konularda, Babiliğin, nefsin bazı özelliklerinin terbiyesi, cömertlik, insanlarla ilişkide yumuşaklık ve edep gibi bir takım güzel sıfatlar kazanması konusuna önem verdiği görülür. Bu mezhebin belirlenmiş ceza sisteminde idam

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

cezası ve dövmek vs. gibi işkence cezaları yoktur. Beyan'da bu konu ile ilgili olarak şu ifadelere yer verilmiştir:

"Bir kimse seni sırtından dövse bile Allahu Teala sana şiddete başvurmayı yasak etmiştir."

Babilikte bir kimseyi te'dib için başvurulan cezalar iki türlüdür: Birincisi: İşlenen suçun durumuna göre para cezasına çarptırma. İkincisi de: İşlendiği itiraf edilen suça uygun düşecek kadar bir süre kadınlara yaklaşmaktan alıkoyma.

Ferid Vecdi'nin çeşitli Avrupa kaynaklarından istifade ederek ortaya koymuş olduğu çalışmada, çürük ve hastalıklı fikirler ortaya koyan Babilik mezhebinin hararetli bir şekilde savunulduğu dikkat çekmektedir. Oysaki bu mezhep, İslam'ın haram kılmış olduğu bazı şeyleri helal saymıştır. Kendisinden söz edilen *"gözbebeği"*, kendileri ile evlenilmesi yasak olan kadınları helal ettikten sonra ancak öldürülmüştü. Şu var ki, Avrupalılar, müslüman olmayanlar hakkında sürekli inanç özgürlüğünden yana olduklarından, onlardan haksızlığa uğratılanları hararetle savunurlar. Bu özelliklerini sadece samimi müslümanlar için ayrı tutarlar. Yukarıda nakletmiş olduğumuz metinde geçen ve Babileri hararetle savunan sıcak ifadeleri inceledikten sonra bir de müslümanlardan zulüm görenler hakkında neler yazdıklarına dikkat edelim. Onlar mazlum müslümanlar hakkında yalnızca suskunluğu tercih ederler.

15. BAHAİLİK FIRKALARI

Bahailik, Babiliğin geliştirilmiş şeklidir. Hasan Eyyub, 'Allah'ın elçileri, kitapları ve kıyamet günü 'Rusulu'llahi ve Kutubuhu ve'l-Yevmu'l-Ahir' adlı kitabında bu mezhep hakkında özet bilgiler vermiştir. Bu kitaptaki bazı bilgileri aktarıyoruz:

"Bahailer, hicri 1223 yılında, Mazenderan'ın taşra bölgelerinden olan Nur beldesinde doğmuş olan ve kendisini Beha (kıymet) diye adlandıran Mirza Hüseyin'in yolundan gidenlerdir. Mirza Hüseyin, önceleri "Bab"ın halifeliğini üzerine almıştı. Sonra kendisinin "beklenen mehdi" olduğunu, daha sonra peygamber olduğunu, daha sonra "rabb" olduğunu, en son da "ilah" olduğunu ileri sürmüştür. Kendinden sonra halifeliğe, Abdulbeha diye adlandırılan oğlu Abbas'ı tayin etmiştir. Bahailer, "Beha"dan sonra gelen halifelerin tümünü yüceltmiş, kutsal saymışlar ve Beha'ya ibadet ettikleri gibi, halifelerine de aynen ibadet etmişlerdir.

Bahailiğin halifesi, 1892 yılında Mısır'a yerleşerek burada Bahailik adına davet çalışmaları başlatmıştır. Mezhebin kurucusu Beha ise, hicri 1309 (m. 1892) yılında Akka'da ölmüştür."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Babilik ve Bahailik Dini:

1. Bu dine göre, vahyin üstün kıymetli yorumları ve gizli anlamları bulunmaktadır. Bunları ancak *"Bab"* veya *"Beha"* bilebilir.

"Allah'tan başka hiç kimse onun (Kur'an) te'velini bilmez." ayet-i kerimesini *"yani bu yorumlamasını (te'vilini) ancak Allah bilebilir" ancak "Bab veya "Beha" bilebilir"* şeklinde açıklamışlardır.

2. Beha önce Mehdilik, sonra da peygamberlik iddia etmiş ve daha önce indirilmiş olan bütün semavi kitapları (vahye dayalı kitapları) nesheden en kutsal kitabın kendisine indirildiğini ileri sürmüştür. Bundan sonra da kendisinin, insanlığın kendisine ibadet etmesi gereken ilah olduğu iddiasında bulunmuştur.

3. Hz. İsa (a.s)'ın çarmıha gerilerek öldürüldüğünü ve tekrar dünyaya dönmeyeceğini, ama onun ruhunun başkasına geçtiğini ileri sürmüştür. Burada başkası derken kasdedilen ise mezhebin lideri *"Bab"* ve ondan sonra da *"Beha"*dır.

4. Peygamberlerin mucizelerini, ölümden sonra dirilmeyi, mahşerde toplanmayı, yapılan iyiliklerden ve kötülüklerden dolayı karşılık görmeyi ve cennetle cehennemi inkar ederler. Bu yüzden söz konusu unsurlara işaret eden âyet ve hadis metinlerini gerek dil yönünden, gerekse dini yönden ortaya koyduğu manaları tamamiyle ters yorumlarlar.

5. Babilere ve Bahailere göre eski dinler, bu dinlerde yer alan ibadet uygulamaları ve bu dinlerin ortaya koymuş olduğu ceza sistemleri, tamamiyle neshedilmiştir (değiştirilmiştir). Eski dinlere ait sistemlerin, gelişen dünyaya uyum gösteremeyeceğinden dolayı değiştirilmiş olduğunu ve bu yüzden Beha'nın siyah için de, kırmızı için de geçerli olacak yeni dinini getirdiğini ileri sürmüşlerdir. Bahailerin getirmiş oldukları yeni dindeki hükümlerden bazıları şöyledir:

Namaz, sabah öğle ve ikindi vakitlerinde dokuz rek'at kılınır. Cemaatle namaz kıldırılabilir. Kıble Akka'dır. Hacc ziyareti de Akka'ya yapılır ve haccı kadınlar değil, sadece erkekler yapar. Kadınların örtünmesi yasaktır, açılmak ve erkeklerin arasına karışmak serbesttir. Hadd cezaları maddî bir takım cezalar (yani para ve mal cezaları) şeklinde uygulanır.

Bunun dışında da çok sayıda aslı olmayan, saçma sapan hükümler ortaya koymuşlardır.

Buraya kadar üzerinde durulan inanç sistemlerinin tümü, kendi kendilerini inkar etmektedirler. Böyle olunca bu sistemlerin değişik kitleleri biraraya getirmesi, yani toplayıcı bir özellik göstermesi nasıl mümkün olabilir?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

16. KADİYANİLİK FIRKALARI

Bu mezheb hakkında da Hasan Eyyub, "Allah'ın Elçileri, Kitapları ve Kıyamet Günü" adlı kitabında özet bilgiler vermiş ve şunları söylemiştir:

"Kadiyaniler, Hindistan'ın Kordaşor eyaletinin Pencab bölgesinin merkezi olan Kadiyan'da hicri 1252 yılında doğmuş olan Gulam Ahmed Kadiyani'nin yolundan gidenlerdir. Kadiyaniler, Gulam Ahmed Kadiyani ile onun halifesi olan Nuruddin'in yaşadıkları dönemlerde tek bir gurup halinde idiler. Ancak Nuruddin'in son zamanlarında aralarında bazı anlaşmazlıklar ortaya çıktı. Bu anlaşmazlıkların etkisiyle Nuruddin'in ölümünden sonra Kadiyaniler iki guruba ayrıldılar:

1. Kadiyan gurubu: Bunların başkanları Mahmud bin Gulam Ahmed'dir.

2. Lahor gurubu: Bunların başkanları da Kur'an-ı Kerim'i İngilizce'ye tercüme etmiş olan Muhammed Ali'dir.

Bunlardan birinci gurup, Gulam Ahmed'in peygamber olduğuna, ikinci gurup ise onun bozulmaları düzelten bir düzenleyici, reformist olduğuna inanmaktadır. Ancak bu görüş 'Mubtede'u'n-Nihle' adlı kitapta yer alan, Gulam Ahmed'in, önce mehdi, sonra vahiyle gönderilmiş bir peygamber, sonra da dünyaya döneceği vadedilen İsa olduğu yolundaki iddialara aykırı düşmektedir. Gulam Ahmed, peygamberlik iddiası ile dolu bir hayat geçirdikten sonra vefat etti. Sağlığında cihadı yasaklayarak kendilerine verilen nimetin sorumluları olmaları ve kendisini koruyup davet çalışmalarına destek sağladıkları için yandaşlarını İngilizlere yardımcı olmaya çağırmıştır."

Kadiyaniliğin temel İlkeleri:

1. Peygamberliğin son bulmadığının ileri sürülmesi ve peygamberliğin son bulduğuna dair nassların te'vili.

2. Gulam Ahmed'in mehdi, Hz. Muhammed (a.s)'ın şeriatını te'yid eden, destekleyen peygamber (nebi) ve dünyaya döneceği bildirilmiş olan İsa olduğuna inanılması.

3. Vahyin insanlara açık olduğuna, Gulam Ahmed'e de vahiy geldiğine ve ona gelen vahyi yandaşlarından bazılarının duyduğuna inanılması.

4. Cihadın yasaklanması, yönetimi ele alanlara ve özellikle İngiliz işgalcilere itaat edilmesinin istenmesi.

5. Kadiyan ile burada bulunan Mescid'in, Mekke ile oradaki Mescid'e (yani Mescid-i Haram'a denk olduğu, Kadiyan'a yapılacak haccın Mekke'ye yapılacak hacc yerine geçeceği ve Kadiyan'ın kutsal yerlerin üçüncüsü olduğuna

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

inanılması inancı.

6. Gulam Ahmed'i doğrulamayan müslümanların kafirlikle suçlanılmaları ve bunların Hz. İsa (a.s)'ı yalanlayan yahudilere benzetilmeleri. Gulam Ahmed kendisinin Muhammedî silsilenin İsa'sı olduğunu ileri sürmüştür.

7. Gulam Ahmed'in bütün peygamberlerden üstün olduğunu ileri sürmek, peygamberlerin yandaşlarından daha üstün olduklarını söylemek.

8. Ayetlerden kastedilen asıl anlamları ancak Kadiyani Mesihi Gulam Ahmed'in anlayabileceğinin ileri sürülmesi ve Resulullah (a.s)'ın sünnetinin, şeriatta bir kaynak olduğunun reddedilmesi. Onlar, kendilerinin ıslahçı reformist, düzenleyici müslümanlar olduklarını iddia ederek, insanları kendi yollarına çağırırlar.

Kadiyanilik ve Bahailik, İslam toplumları açısından itikadi mezheplerin en tehlikelileridir ve küfürde yahudilerden, hıristiyanlardan ve mecusilerden daha fenadırlar. Resulullah (a.s)'ın kıyamete kadar gelecek olan insanların tümüne gönderildiği ve O'nun peygamberlerin sonuncusu olduğunu inkar ederler. Kadiyanilik ve Bahailik mezheplerinin mensupları, değişik İslam beldelerine yayılmışlardır. Sömürgeci güçler bunlara imkanlar ve para sağlamak suretiyle destek olmaktadır. Çünkü bunlar sömürgeci güçlere yardımcı olmakta ve onların müslümanların arasında bozgunculuğu yayma amaçlarına hizmet etmektedirler.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HARİCİLER

GİRİŞ

Hariciliğin kendine özgü bir inanç sistemi, ahlaki yapısı ve gidişatı vardır. Haricilik İslam toplumunun zaman içerisinde gerçekleştireceği gelişmeler açısından oldukça tehlikeli bir konum arzetmektedir. Bu mezhebin ortaya atmış olduğu sözler ve başlattığı uygulamalar İslam toplumu içerisinde sinsi sinsi etkisini göstermektedir. Çünkü İslamî meseleleri gündeme getirme ve savunma konusundaki katılığı ve ameli konudaki sertliği nedeniyle görünüş itibariyle bu mezhebin uygulamaları, İslam'ın en mükemmel şekilde uygulanışı gibi görünmektedir. Bundan dolayı Haricilikle ilgili gerekli uyarıları yapmak, İslam davetçilerinin en önemli görevleri arasında bulunmaktadır.

Hariciliğin gidişatının odak noktası, insanları küfürle itham etme konusunda gayretlilik ve cesaretlilik göstermektir. Dini yaşantıya, çokça ibadet etmeye önem verirler. Ancak yaptıkları bunca ibadetin etkisi, kalplerine ulaşmaz. Bu mezhebin mensupları, yaşları ilerlemiş olsa da çocuksu düşünceler ve akla yatkın olmayan yorumlarla kendilerini gösterirler.

Hariciliğin inanç sisteminin belli ilkeleri bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını örnek olarak ele alalım.

Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a)'nin küfürle itham edilmeleri (tekfir edilmeleri). Kendi görüşlerine uymayan görüşleri benimsemiş olan yöneticilere karşı fiili mücadele verilmesinin farz olduğuna inanmaları... Bu konuda bir takım denge unsurlarını gözönünde bulundurmazlar. Küçük olsun, büyük olsun bir günah işleyenleri küfürle itham ederler. Kendilerine muhalefet edenlerin kanlarını, mallarını ve ırzlarını helal sayarlar.

Bugün Harici inancı çok dar olan belli bölgelerde varlığını sürdürmektedir. Ancak Haricilerin ortaya koymuş oldukları anlayış ve gidişat, bir çoklarında et-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kisini göstermektedir.

Nifakın çok değişik görünümleri olduğunu daha önce belirtmiştik. İtikadi (inançla ilgili) olan bir nifak şekli de bunlardan birisidir. Bu nifak yaşantı ve gidişata da etki eder. Nifakın bir de ameli olan türü vardır. Haricilik için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Yani itikadi açıdan Haricilik vardır, bir de yaşantı ve gidişat açısından Haricilik vardır. Müslüman ilim adamlarının ve eğitimcilerin, bütün müslümanları, Hariciliğin bu iki türünden de kurtarmaları gerekmektedir.

Bundan dolayı aşağıdaki vereceğimiz naslar, sadece tarihte kalmış bir mesele ile ilgili hükümler ortaya koyan naslar şeklinde değerlendirilmemelidir. Bu naslara sürekli yaşanan bir olayla ilgili fikirler veren naslar olarak bakılması gerekmektedir.

İnceleme sonunda Haricilerle ilgili nasların hayli çok olduğu görülür. Biz bölümün başında bunlardan bazıları hakkında açıklamalarda bulunmuştuk. Daha fazla bilgi için adı geçen bölüme bakılmasını tavsiye ediyoruz.

HARİCİLER İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٤٤٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ اَبِى سَعِيْدٍ الْخُدْرِىِّ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﷺ : «تَمْرُقُ مَارِقَةٌ عِنْدَ فُرْقَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَقْتُلُهَا اَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ».

442- Müslim, Ebu Said el-Hudri (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Müslümanların guruplara ayrılması sırasında bir gurup, cemaata karşı harekete geçer. Bunları, iki guruptan hakka en yakın olanı öldürür."

٤٤٣ــ رَوَى الْبُخَارِىُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ، قَالَ: قَالَ عَلِىٌّ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ: اِذَا حَدَّثْتُكُمْ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ ﷺ حَدِيثًا، فَوَاللّٰهِ لَاَنْ اَخِرَّ مِنَ السَّمَاءِ اَحَبُّ اِلَىَّ اَنْ اَكْذِبَ عَلَيْهِ.

442-Müslim (2/745) 12-Kitabu'z Zekat. 47-Hariciler ve onların özellikleri ile ilgili bab. Ebu Davud (4/217) Kitabu's Sunne. 13-Fitne hakkında konuşmaktan kaçınmanın gerekliliğine delalet eden rivayetler babı.

Hadisin metninde geçen kelime kastedilen gurubun itaat yolundan ve cemaatten arılacağına işaret etmektedir. Bunlar ise Haricilerdir. Hadis, aynı zamanda Hz. Ali (r.a)'nin hak üzere olduğuna işaret etmektedir. Bunu önceden bildirmesi ise Resulullah (a.s)'ın mucizelerindendir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

443- Buhari ve Müslim, Suveyd bin Gafle (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ali (r.a) şöyle söyledi:

"Size Resulullah (a.s)'dan bir hadis nakledersem, bilin ki, benim için gökten yere düşürülmek, Resulullah (a.s) hakkında yalan uydurmaktan daha iyidir."

Bir rivayette de Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Söylemediği bir şeyi Resulullah (a.s)'a isnad etmektense, gökten yere düşürülmek benim için daha iyidir. Size, sizinle benim aramda olan bir konuda söz söyleyeyim. Bilin ki, savaş hiledir. Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Ahir zamanda (son zamanda, kıyamete yakın olan zamanda) genç yaşta insanlardan oluşan bir topluluk ortaya çıkacaktır. Bunların akli yapıları, düşünceleri zayıftır. Yaratılmışların en hayırlısının sözünden bir şeyler konuşurlar, Kur'an okurlar. Bunların imanları, hançerelerini (boğazlarını) geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Onlarla nerede karşılaşırsanız kendilerini öldürünüz. Onları öldürmekten dolayı kıyamet günü Allahu Teala katında öldüren için sevap vardır."(1)

٤٤٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُبَيْدَةَ بْنِ عَمْرٍو السَّلْمَانِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّهُ ذَكَرَ الْخَوَارِجَ فَقَالَ: فِيهِمْ رَجُلٌ مُخْدَجُ الْيَدِ، أَوْ مَثْدُونَ الْيَدِ، أَوْ مُودَنُ الْيَدِ، لَوْلاَ أَنْ تَبْطَرُوا لَحَدَّثْتُكُمْ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ يَقْتُلُونَهُمْ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ . قَالَ: فَقُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هٰذَا مِنْ مُحَمَّدٍ ﷺ ؟ قَالَ: إِيْ، وَرَبِّ الْكَعْبَةِ ــ قَالَهَا ثَلاَثًا ــ.

444- Müslim, Abide bin Amr Selmani (r.a)'den rivayet etmiş, o da Hz. Ali (r.a)'den nakletmiştir. Hz. Ali (r.a) Hariciler hakkında şunları söylemiştir:

"Onların içinde eli küçük veya çolak bir adam olur. Eğer hayrete düşmez-

---

443-Buhari (12/283) 88-Kitabu İstitabeti'l Murteddin. 6-Aleyhlerine delilin ortaya çıkmasından sonra haricilerin ve mülhidlerin (dinden çıkanların) öldürülmeleri babı. Müslim (2/746) 12-Kitabu'z Zekat. 48-Haricilere karış çarpışılmasına teşvik babı. Ebu Davud (4/244) Kitabu's Sunne. Haricilere karşı savaşılması babı.

444-Müslim (2/747) 12-Kitabu'z Zekat. 48-Haricilere karşı çarpışılmasına teşvik babı.

1) Müslim, bir önceki hadisin geçtiği yer. Burada "genç yaşta" denilirken, onların, hakkı anlayabilecek kadar büyümemiş olduklarına dikkat çekilmektedir. Yaşça büyümüş olabilirler. Ama düşünce ve anlayışlarında genç kalmışlardır. Ravi dedi ki: "Ben Hz. Ali (r.a)'ye "Sen bunu Muhammed (a.s)'den duydun mu?" diye sordum. Hz. Ali (r.a): "Evet. Kabe'nin Rabbi'ne yemin olsun" diye cevap verdi ve bu sözü üç kez tekrar etti."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

seniz, Allahu Teala'nın Muhammed (a.s)'in dili ile onları kimlerin öldüreceğine dair va'dini size bildireyim."

٤٤٥— رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ رَافِعٍ — مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، أَنَّ الْحَرُورِيَّةَ لَمَّا خَرَجَتْ عَلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فَقَالُوا: لاَحُكْمَ إِلاَّ اللَّهُ، قَالَ عَلِيٌّ: كَلِمَةُ حَقٍّ أُرِيدَ بِهَا بَاطِلٌ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَصَفَ لَنَا نَاسًا، إِنِّي لأَعْرِفُ صِفَتَهُمْ فِي هٰؤُلاَءِ، يَقُولُونَ الْحَقَّ بِأَلْسِنَتِهِمْ، لاَيَجَاوِزُ هٰذَا مِنْهُمْ — وَأَشَارَ إِلَى حَلْقِهِ — مِنْ أَبْغَضِ خَلْقِ اللَّهِ إِلَيْهِ، مِنْهُمْ أَسْوَدُ، فِي إِحْدَى يَدَيْهِ طُبْيُ شَاةٍ، أَوْ حَلَمَةُ ثَدْيِ. فَلَمَّا قَتَلَهُمْ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: انْظُرُوا. فَنَظَرُوا، فَلَمْ يَجِدُوا شَيْئًا، فَقَالَ: ارْجِعُوا، فَوَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ وَلاَ كُذِبْتُ — مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا — ثُمَّ وَجَدُوهُ فِي خَرِبَةٍ فَأَتَوْا بِهِ، حَتَّى وَضَعُوهُ بَيْنَ يَدَيْهِ، قَالَ عُبَيْدُاللَّهِ: وَأَنَا حَاضِرٌ ذٰلِكَ مِنْ أَمْرِهِمْ وَقَوْلِ عَلِيٍّ فِيهِمْ.

445- Müslim, Resulullah (a.s)'ın azatlısı Ubeydullah bin Rafi (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hariciler, Hz. Ali (r.a)'ye karşı çıktıklarında "Allah'tan başkasının hükmüne başvurulamaz" diye haykırdılar. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a):

"Bu söz doğru bir sözdür, ama bununla batıl bir anlam kastedilmiştir. Resulullah (a.s) bize bir topluluğu tanıttı. Ben Resulullah (a.s)'ın tanıtmış olduğu o topluluğun özelliklerini şunlarda görüyorum. Bunlar dilleri ile hakkı (doğruyu) söylüyorlar, ama bu hak şuradan öteye geçmiyor. -Bu esnada boğazına işaret etti- Bunlar Allah'ın, yarattıkları içinde kendilerinden en çok nefret ettiği kimselerdir. Onların içinde siyah bir adam vardır, onun ellerinden birinde koyun memesi gibi bir şişlik bulunmaktadır."

Daha sonra Hz. Ali (r.a) onları (yani Haricilerin ilk ortaya çıkan bu harurileri -Çeviren) öldürünce, yanındakilere:

"Gidin o adama (yani siyaha) bakın" diye söyledi. Gittiler, adamı bulamadılar. Hz. Ali (r.a):

"Tekrar gidin, vallahi ben yalan söylemedim, bana bu sözü söyleyen de yalan söylemedi" dedi ve bu sözü iki ya da üç kez tekrar etti. Tekrar gidişlerinde söz konusu adamı bir harabeliğin içinde buldular ve alıp getirdiler. Sonra Hz.

445-Müslim (2/747) 12-Kitabu'z Zekat. 48-Haricilere karşı çarpışılmasına teşvik babı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ali (r.a)'nin önüne koydular.

Ubeydullah dedi ki:

"Bu olayda ben de vardım ve Hz. Ali (r.a)'nin sözlerini ben de duydum."

Bir rivayette şöyle bir ilave vardır:

İbni Huneyn şöyle söylemiştir: *"Ben bu siyah'ı gördüm." (1)*

٤٤٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ الْجُهَنِي، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّهُ كَانَ فِي الْجَيْشِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَ عَلِيٍّ، الَّذِينَ سَارُوا إِلَى الْخَوَارِجِ، فَقَالَ عَلِيٌّ: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، لَيْسَ قِرَاءَتُكُمْ إِلَى قِرَاءَتِهِمْ بِشَيْءٍ، وَلاَ صَلاَتُكُمْ إِلَى صَلاَتِهِمْ بِشَيْءٍ، وَلاَ صِيَامُكُمْ إِلَى صِيَامِهِمْ بِشَيْءٍ، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ يَحْسَبُونَ أَنَّهُ لَهُمْ وَهُوَ عَلَيْهِمْ، لاَتُجَاوِزُ صَلاَتُهُمْ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلاَمِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ»، لَوْ يَعْلَمُ الْجَيْشُ الَّذِينَ يُصِيبُونَهُمْ مَاقُضِيَ لَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ ﷺ لَنَكَلُوا عَنِ الْعَمَلِ، وَآيَةُ ذَلِكَ: أَنَّ فِيهِمْ رَجُلاً لَهُ عَضُدٌ، لَيْسَ لَهُ ذِرَاعٌ، عَلَى عَضُدِهِ، مِثْلُ حَلَمَةِ الثَّدْيِ، عَلَيْهِ شَعَرَاتٌ بِيضٌ، فَتَذْهَبُونَ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَأَهْلِ الشَّامِ، وَتَتْرُكُونَ هٰؤُلاَءِ يَخْلُفُونَكُمْ فِي ذَرَارِيكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ؟ وَاللَّهِ إِنِّي لأَرْجُو أَنْ يَكُونُوا هٰؤُلاَءِ الْقَوْمِ، فَإِنَّهُمْ قَدْ سَفَكُوا الدَّمَ الْحَرَامَ، وَأَغَارُوا فِي سَرْحِ النَّاسِ، فَسِيرُوا. قَالَ سَلَمَةُ بْنُ كُهَيْلٍ: فَنَزَّلَنِي زَيْدُ بْنُ وَهْبٍ مَنْزِلاً، حَتَّى قَالَ: مَرَرْنَا عَلَى قَنْطَرَةٍ، فَلَمَّا الْتَقَيْنَا ــ وَعَلَى الْخَوَارِجِ يَوْمَئِذٍ: عَبْدُاللَّهِ بْنِ وَهْبٍ الرَّاسِبِيُّ ــ فَقَالَ لَهُمْ: أَلْقُوا الرِّمَاحَ، وَسُلُّوا سُيُوفَكُمْ مِنْ جُفُونِهَا، فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يُنَاشِدُوكُمْ، كَمَا نَاشَدُوكُمْ يَوْمَ حَرُورَاءَ، فَرَجَعُوا فَوَحَّشُوا بِرِمَاحِهِمْ وَسَلُّوا السُّيُوفَ، وَشَجَرَهُمُ النَّاسُ بِرِمَاحِهِمْ، قَالَ: وَقُتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ، وَمَا أُصِيبَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ إِلاَّ رَجُلاَنِ، فَقَالَ عَلِيٌّ: الْتَمِسُوا فِيهِمُ الْمُخْدَجَ. فَالْتَمَسُوا، فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَقَامَ عَلِيٌّ بِنَفْسِهِ، حَتَّى أَتَى نَاسًا، قَدْ قُتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ، قَالَ: أَخِّرُوهُمْ، فَوَجَدُوهُ مِمَّا يَلِي الْأَرْضَ،

---

1) Müslim bir önceki hadisin geçtiği yer.

فَكَبَّرَ ثُمَّ قَالَ: صَدَقَ اللَّهُ، وَبَلَّغَ رَسُولُهُ، قَالَ: فَقَامَ إِلَيْهِ عُبَيْدَةُ السَّلْمَانِيُّ، فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! آللَّهِ الَّذِي لاَإِلَهَ إِلاَّ هُوَ، لَسَمِعْتَ هٰذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالَ: إِي وَاللَّهِ الَّذِي لاَإِلَهَ إِلاَّ هُوَ، حَتَّى اسْتَحْلَفَهُ ثَلاَثًا وَهُوَ يَحْلِفُ لَهُ.

446- Müslim, Zeyd bin Vehb Cuheni (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Zeyd bin Vehb (r.a), Hz. Ali (r.a) ile birlikte Haricilerin üzerine yürüyen ordunun içerisinde bulunuyordu. Hz. Ali (r.a) şöyle söyledi:

"Ey insanlar, ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Benim ümmetimin içinden bir topluluk çıkar. Bunlar Kur'an okurlar. Sizin okumanız ile onların okumaları arasında bir şey yoktur. Yine sizin namazınızdan, onların namazlarına bir şey yoktur. Sizin orucunuzdan da onların orucuna bir şey yoktur. Bunlar Kur'an okurlar, onun kendi lehlerine olduğunu sanırlar, gerçekte ise o kendilerinin aleyhinedir. Kıldıkları namaz boğazlarının hançerelerini geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi İslam'dan çıkarlar."

Zeyd konuşmasına şöyle devam etti:

"Eğer ki, bu ordu, Peygamberleri (a.s)'nin dili ile kendilerine va'dedilen karşılığın ne olduğunu bilseydi, amel konusunda tembelliğe düşebilirdi. Yani söz konusu insanların ortaya çıkarmış oldukları fitneyi yok ettikleri için bu orduya verilecek sevabı ordunun mensupları bilselerdi, çok sevap almış olduklarını düşünerek nafile ibadet vs. gibi amellerde tembelliğe düşebilirlerdi.

Resulullah (a.s)'ın kasdettiği topluluğun bunlar olduğunun delili, içlerinde kısa kollu (kolunun bilekle dirsek arası bulunmayan) bir adamın bulunmasıdır. Kolu adeta bir meme çıkıntısı gibidir. Üzerinde de beyaz tüyler bulunmaktadır. Siz şimdi Muaviye'nin ve Şam halkının üzerine yürüyüp de bunları mallarınızın ve tanıdıklarınızın yanında mı bırakacaksınız? Vallahi, ben Resulullah (a.s)'ın kastettiği topluluğun şu topluluk (yani Hariciler topluluğu) olduğunu düşünüyorum. Onlar haram yere kan akıttılar ve insanların otlaktaki sürülerini yağmaladılar. Siz bunların üzerine yürüyün."

Seleme bin Kuheyl şöyle söyledi:

"Zeyd bin Vehb olayları birer birer anlattı. Daha sonra şöyle söyledi:

"(Bütün bu olaylardan sonra) Kantara'ya geldik. Burada Harici gurupları

446-Müslim (2/748) 12-Kitabu'z Zekat. 48-Haricilere karşı çarpışılmasına teşvik babı. Ebu Davud (4/244) Kitabu's Sunne. Haricilere karşı çarpışılması babı.

ile karşı karşıya geldik. Haricilerin başında o zaman Abdullah bin Vehb er-Rasibi bulunuyordu. Adamlarına: "Oklarınızı atın ve kılıçlarınızı kınlarından çıkarın. Ben onun Harura gününde sizi yanılttığı gibi burada da yanıltacağından korkuyorum." diye seslendi. Adamları hemen harekete geçtiler. Oklarını attılar, kılıçlarını kınlarından çıkardılar. Bizim adamlarımız da onlara oklar atmaya, böylece insanlar birbirlerini öldürmeye başladılar. Bu çarpışma sırasında bizim ordumuzdan sadece iki adam öldürüldü. Çarpışma sonunda Hz. Ali (r.a):

"O kolu çolak olan adamı arayın" diye söyledi. Adamları gidip onu aradılar ama bulamadılar. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a) bizzat kendisi kalktı, ölüleri birbirleri üzerine düşmüş olan insanların yanına geldi ve:

"Onların ölülerini birbirlerinin üzerinden indirerek araştırır." dedi. Sonunda söz konusu adamın ölüsünü en altta yerin üstünde buldular. Hz. Ali (r.a) onu görünce tekbir getirdi ve şöyle söyledi:

"Allahu Teala doğru söyledi. Resulü (a.s..) de bize tebliğ etti." Bu sırada Abide Selmani, Hz. Ali (r.a)'nin yanına giderek:

"Ey mü'minlerni emiri, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah adına soruyorum. Sen bu hadisi Resulullah (a.s)'tan duydun mu?" diye sordu. Hz. Ali (r.a) de:

"Evet. Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin olsun ki, duydum" diye cevap verdi. Hatta Abide, üç kez yemin ettirdi ve üçünde de aynı yemini tekrar etti."

Ebu Davud'un naklettiği bir başka rivayette de Ebu'l-Vadi'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Ali (r.a): "Eli çolak olan adamı arayın" dedi. (Ebu'l-Vadi sonra olayı yukarıdaki hadiste geçtiği gibi anlattı.) Sonra adamı ölülerin altındaki çamurun üzerinden çıkardılar. Ben adamı şu an görüyor gibiyim. Üzerinde ufacık bir cübbe vardi. Ellerinden birisi adeta kadın memesi gibiydi. Bu kolunun üzerinde yaban faresinin kuyruğunun üzerinde bulunan kıllar gibi kıllar bulunuyordu."

Ebu Meryem dedi ki:

"Bu çolak adam o gün Mescid'de bizimle birlikteydi. Gece ve gündüz kendisi ile birlikte oturuyorduk. Fakir bir adamdı. Kendisini düşkün fakirlerle birlikte gördüm. İnsanlarla birlikte Hz. Ali (r.a)'nin fakirler için verdiği ziyafete katılıyordu. Ben de ona, kendime ait bir bornozu giyecek olarak vermiştim."

Yine Ebu Meryem şunları söyledi:

"Söz konusu çolak adam, Nafi olarak adlandırılırdı. Bir elinde kadın memesi gibi şişiklik vardı. Yine kafasında da meme şişkinliği gibi bir şişkinlik bulunuyordu. Üzerinde de yaban kedisinin kuyruğu gibi tüyler vardı." (1)

Bir Açıklama

Hattabi bu konu üzerine şu açıklamayı yapmıştır:

"İlim adamları, Haricilerin, sapıklık yolunu seçmiş olmakla birlikte, müslümanların fırkalarından bir fırka oldukları konusunda görüş birliğine varmışlardır. Dolayısıyla Haricilerle evlenmeyi ve kestiklerini yemeyi caiz görmüşler, yine şehadetlerini (şahitliklerini) de geçerli saymışlardır. Bunlar hakkında Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'e: "Bunlar kafir midirler?" diye sorulmuş, o da: "Onlar küfürden kaçmışlardır" diye cevap vermiştir. Bunun üzerine: "Öyleyse onlar münafık mıdırlar?" diye sorulmuş, Hz. Ali (r.a) de şöyle cevap vermiştir:

"Münafıklar Allah'ı çok az zikrederler. Oysa bunlar sabah ve akşam Allah'ı zikretmektedirler." Bu kez: "Öyleyse onlar nedirler?" diye soru sorulmuş. Hz. Ali (r.a) de:

"Bunlar kendilerine fitne dokunmuş olması dolayısıyla kör ve sağır olmuş kimselerdir" şeklinde cevap vermiştir.

Resulullah (a.s)'ın: "Onlar dinden çıkarlar" sözünün anlamı şudur:

"Bunlar kendisine itaat farz olan imamın itaatından çıkarlar ve ona olan bağlılıklarını bozarlar." En doğrusunu ise ancak Allahu Teala bilir."

Hariciler, İslam'a girmiş, sonra da hızla ondan çıkmış olan bir topluluktur. Kendilerinin önce İslam'ı kabul edip sonra da bu dinin hükümlerine uyma gereği duymamaları da bunu göstermektedir.

Yukarıda verilen rivayette. *"Onların namazları boğazlarını (harçerelerini) geçmez"* ifadesi yer almaktadır. Suveyd bin Gafele'nin rivayetinde ise *"Onların imanları hançerelerini geçmez"* ifadesi bulunmaktadır. Ubeydullah bin Ebu Rafi'in rivayetinde de, Hz. Ali (r.a)'nin: *"Onlar hakkı söylerler, ama bu söz onların şurasından öteye geçmez"* dediği ve bu sözü söylerken boğazına işaret ettiği ifade edilmiştir. Bu ifadelerin tümü, onların özellikleri ile ilgili işaretlerdir. Dolayısıyla İslam ümmeti içindeki eğitimcilerin bunları göz önünde bulundurmaları ve kalbi imana, namazda kalbin huşu duymasına ve amel ile sözün, birbirine uymasına özel bir önem vermeleri gerekmektedir. Aşağıda gelecek olan ve Ebu Said el-Hudri (r.a)'den rivayet edilen hadiste de: *"Onlar Kur'an okurlar ama bu okudukları Kur'an, onların boğazlarını ve hançerelerini*

---

1 *Ebu Davud, bir önceki hadisin geçtiği yer.*

geçmez" ifadesi yer almaktadır. Kişinin Kur'an okuyunca bundan etkilenmesi, hadiste kendilerinden söz edilen topluluktan olmadığına işaret eder. Aksi halde böyle bir durum büyük bir tehlike demektir.

٤٤٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، مِنْ رِوَايَةِ أَبِي سَلَمَةَ وَعَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، أَنَّهُمَا أَتَيَا أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَسَأَلَاهُ عَنِ الْحَرُورِيَّةِ، هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَذْكُرُهَا؟ قَالَ: لَاأَدْرِي مَنِ الْحَرُورِيَّةُ؟ وَلٰكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَخْرُجُ فِي هٰذِهِ الْأُمَّةِ ــ وَلَمْ يَقُلْ: مِنْهَا ــ قَوْمٌ، تَحْقِرُونَ صَلَاتَكُمْ مَعَ صَلَاتِهِمْ، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، لَايُجَاوِزُ حُلُوقَهُمْ ــ أَوْ حَنَاجِرَهُمْ ــ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ، فَيَنْظُرُ الرَّامِي إِلَى سَهْمِهِ، إِلَى نَصْلِهِ، إِلَى رِصَافِهِ، فَيَتَمَارَى فِي الْفُوقَةِ: هَلْ عَلِقَ بِهَا مِنَ الدَّمِ شَيْءٌ؟».

447- Buhari ve **Müslim,** Ebu Said el-Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir. Bu hadisi Ebu Said (r.a)'ten, Ebu Seleme ve Ata bin Yesar nakletmişlerdir:

"Ebu Seleme ve Ata bin Yesar, Ebu Said (r.a)'e giderek kendisine Haruriler hakkında soru sordular ve "Resulullah (a.s)'ın onlardan söz ettiğini hiç duydun mu?" dediler. Ebu Said (r.a) de şöyle cevap verdi:

"Ben Harurilerin kimler olduklarını bilmiyorum, ama Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Bu ümmetin içinde (Burada içinden dememiştir) bir topluluk ortaya çıkar. Bunlar, sizin namazınızı küçümserler. Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an boğazlarını -yahut hançerelerini- geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Bu oku atan kişi okuna ve okunun ucundaki demire bakar. Sonra okun ucundaki bez parçasına kanın dokunup dokunmadığı konusunda kuşkuya düşer."

Ebu Seleme ve Dahhak el-Hemedani'nin naklettikleri bir başka rivayette de Ebu Said el-Hudri (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Biz Resulullah (a.s)'nin yanında bulunuyorduk. Resulullah (a.s) da bir ganimeti paylaştırıyordu. Zu'l-Huvaysira adında bir adam Resulullah (a.s)'ın yanına geldi. Bu adam Temimoğullarından biriydi. Resulullah (a.s)'a: "Ey Al-

---

447-Buhari (10/551) 78-Kitabu'l Edeb. 95-Bir kimsenin birine "yazık sana" demesi ile ilgili olarak gelen rivayetler babı. Müslim (2/743) 12-Kitabu'z Zekat. 47- Hariciler ve onların özellikleri ile ilgili bab.

lah'ın Resulu, adil ol (adaletli dağıt)" dedi. Resulullah (a.s) da: "Yazık sana, ben adil olmazsam, kim adil olabilir." diye buyurdu."

Bir rivayette de bu ifade şöyle geçmiştir:

"Eğer ben adil olmazsam, sen kaybettin ve perişan oldun" dedi. Ömer bin Hattab (r.a) da bunun üzerine: "İzin ver bana, bu adamın boynunu vurayım" dedi. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Onu bırak. Onun bir takım arkadaşları vardır ki, sizden biri onlarla birlikte namaz kılmasını ve oruç tutmasını basit bir şey olarak görür".

Bir rivayette de şu ifade ilave edilmiştir:

"Bunlar Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Bunlar islam'dan çıkarlar."

Bir rivayette de şu ifade geçmiştir:

"Bunlar okun yaydan çıkması gibi İslam'dan çıkarlar. İçlerinden biri okunun demirine bakar, bir şey bulunmaz. Sonra okun yaya takıldığı yere bakar, bir şey bulunmaz. Sonra okun çubuk kısmına bakar, bir şey bulunmaz. Sonra okun püskül kısmına bakar, bir şey bulunmaz. Ok artık (nişan aldığı hayvanın) işkembesini ve kanını geçmiştir. Sözü edilen gurubun alameti, içlerinde siyah bir adamın bulunmasıdır. Bu adamın iki bileğinden birinde - bir rivayette de iki elinden birinde şeklinde geçmiştir- sallanıp duran bir şişkinlik vardır. Bunlar insanların arasında ayrılıkların başlaması sırasında ortaya çıkarlar."

Ebu Said (r.a) dedi ki:

"Ben bu sözleri Resulullah (a.s)'tan duyduğuma şehadet ediyorum. Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in bunlara karşı çarpıştığına da şehadet ederim. Ben bu çarpışmada Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a) ile birlikte idim. Hz. Ali (r.a), (Resulullah (a.s)'ın kendisinden söz etmiş olduğu, elinde şişkinlik olan) adamın bulunmasını emretti. Adam araştırıldı, bulundu ve getirildi. Ben adama baktım, adamın aynen Resulullah (a.s)'ın tarif ettiği gibi olduğunu gördüm." (1)

Bir başka rivayette de Ebu Said el Hudri (r.a)'nin şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Ali (r.a), Yemen'de görevli olduğu sırada Hz. Peygamber (a.s)'e torbanın içerisinde az bir miktar altın gönderdi. Resulullah (a.s) bunu Akra bin Habis Hanzali, Mucasioğullarından bir adam, Uyeyne bin Bedr Fezari, Alkame bin Ulase Amiri, Kilaboğullarından bir kişi, Zeyd el-Hayl et-Tai ve Nebhan-

oğullarından bir kişi arasında paylaştırdı. Kureyşiler ve ensar bu duruma kızdılar ve: "Resullullah (a.s) gelen malı Necd halkının ileri gelenlerine dağıtıyor ve bizi bırakıyor" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ben onların kalplerini kazanmaya çalışıyorum" diye buyurdu. Bu sırada çukur gözlü, geniş alınlı, sık sakallı, çıkık yanaklı ve saçı traşlı bir adam gelip:

"Ey Muhammed, Allah'tan kork" diye seslendi. Resulullah (a.s):

"Eer ben Allah'a isyan edersem, kim ona itaat eder? Siz bana güvenmezseniz. Allahu Teala dünya ehli hakkında bana güvenir mi?" diye buyurdu. Oradakilerden birisi bu adamı öldürmek için Resulullah (a.s)'tan izin istedi, ama Resulullah (a.s) izin vermedi. -Zannediyorum bu iş için izin isteyen kişi Halid bin Velid'di- Adam gittikten sonra Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bu adamın düşüncesi üzerine giden bir topluluk ortaya çıkacaktır. Onlar Kur'an okuyacaklar ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmeyecek. Onlar okun yaydan çıkması gibi İslam'dan çıkarlar, müslümanları öldürürler, puta tapanları bırakırlar. Eğer ben onlara yetişirsem, kendileriyle Ad kavmine karşı çarpışıyormuş gibi çarpışacağım." (1)

Müslim'in buradakilerden farklı olarak bazı ilaveler içeren bir başka rivayeti bulunmaktadır. Söz konusu rivayette yer alan ilaveler şöyledir:

"Hz. Ali (r.a) Yemen'den, karaz denilen mercimeğe benzer bir bitki taneleri ile debbağlanmış deriden yapılı torbanın içerisinde altın gönderdi. Gönderilen altınlar arıtılmış değildi (yani ham altın halindeydi). Resulullah (a.s), Hz. Ali (r.a)'nin göndermiş olduğu altını dört kişi arasında paylaştırdı. (Üçü yukarıda adları geçen ilk üç kişi) Dördüncüsü ise ya Alkame bin Ulase veya Amir bin Tufeyl idi.

Resulullah (a.s)'ın gelen altını sözü edilen dört kişiye dağıtmasından sonra bazıları bir takım laflar ettiler. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ben gökte olanın güvendiği bir kimse iken, siz bana güvenmiyor musunuz? Bana sabah ve akşam gökten haber (yani vahiy) gelir" diye buyurdu. Kendisinden bahsedilen adam Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulu, Allah'tan kork!" dedi. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Yazık sana! Ben, yeryüzünde olanların içinde Allah'tan korkmaya en layık olan kişi değil miyim?"

Yine bu rivayette bildirildiğine göre, söz konusu adam gidince Halid bin

1) Müslim (2/742) bir önceki hadisin geçtiği kitap ve bab.

Velid:

"Ey Allah'ın Resulu, ben o adamın boynunu vurayım mı?" diye sordu. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu: "Hayır, olur ki adam namaz kılıyordur." Halid bin Velid (r.a): "Nice namaz kılan var ki, kalbinde olmayanı dili ile söyler" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ben insanların kalplerinde olanı araştırmakla ve onların karınlarını yarmakla emrolunmadım" diye buyurdu."

Müslim bu rivayetinde bildirildiğine göre kendisinden söz edilen adam arkasını dönüp gittiğinde, Resulullah (a.s) arkasından bakıp şöyle buyurdu:

"Bu gibilerin izlerinden Allah'ın kitabını içtenlikle okuyan ama okudukları hançerelerini geçmeyen bir topluluk ortaya çıkar. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar."

Ravi dedi ki:

"Zannediyorum Resulullah (a.s) bu sözlerinin arkasından şöyle buyurdu:

"Eğer ben onların zamanlarına yetişirsem, onlara karşı Semud kavmine karşı çarpışıyormuşçasına çarpışacağım." (1)

Bir rivayette ise şöyle bildirilmiştir:

"Kendisinden söz edilen adam Resulullah (a.s)'a karşı öyle konuşunca, Hz. Ömer bin Hattab (r.a) kalkıp:

"Ey Allah'ın Resulu, bu adamın boynunu vurayım mı?" diye sordu. Resulullah (a.s) "Hayır" diye buyurdu. Sonra Allah'ın kılıcı Halid bin Velid (r.a) kalkarak:

"Ey Allah'ın Resulu, bu adamın boynunu vurayım mı?" diye sordu. Resulullah (a.s) ona da "Hayır" diye cevap verdi." (2)

Buhari'nin naklettiği bir rivayete göre ise Ebu Said el-Hudri (r.a) şöyle söylemiştir:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Sizin içinizden bir topluluk ortaya çıkar ki, siz onlarla birlikte olan namazlarınızı, oruçlarınızı ve daha başka amellerinizi basite alırsınız. Bu kimseler Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an, hançerelerini geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Bu oku atan kişi onun demirine bakar, bir şey

---

1) Müslim, aynı yer.

2) Müslim (2/743) bir önceki hadisin geçtiği kitap ve bab.

göremez, sonra çubuk kısmına bakar, bir şey göremez. Püskül kısmına bakar, bir şey göremez. Bu kez okun yaya takılan kısmına bir şey dokunup dokunmadığı konusunda tereddüde düşer." (1)

Buhari'nin belli bir bölümünü nakletmiş olduğu bir hadiste de Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Doğu taraflarından bir topluluk ortaya çıkar. Bunlar Kur'an'ı okurlar, ancak okudukları Kur'an, boğazlarının ötesine geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dindan çıkarlar. Sonra da ok, atıldığı yayına dönmedikçe yeniden dine dönmezler." Resulullah (a.s)'a: "Bunların özellikleri nedir?" diye soruldu. Resulullah (a.s) da: "Özellikleri, saçlarını traş etmeleridir" diye buyurdu." (2)

Müslim'in bir başka rivayeti de şöyledir:

"Resulullah (a.s), ümmeti içinde ortaya çıkacak bir topluluktan söz etti. Bunların, insanların arasında ayrılıkların başlaması sırasında ortaya çıkacaklarını, özelliklerinin de traş olunmak (birbirlerinin saçlarını traş etmek) olduğunu bildirdi. Sonra da şöyle buyurdu:

"Bunlar insanların en fenalarıdır -yahut insanların en fenalarındandırlar- Onları, iki gurup içinde hakka en yakın olanı öldürür."

Ravi dedi ki:

"Resulullah (a.s) bunların durumlarını açıklamak için de şöyle bir örnek verdi:

"Bir adam bir hedefe ok atar. Sonra okun demirine bakar, hedefe dokunduğuna dair bir delil göremez. Sonra yaydaki okun takıldığı yere bakar, orada da herhangi bir iz göremez."

Ebu Said (el-Hudri) (r.a) şöyle söyledi:

"Ey Irak halkı, işte bu insanları siz öldürdünüz." (3)

Bir Açıklama

Okun en ufak bir iz bile bırakmadan yaydan çıkması, çok hızlı şekilde yaydan çıktığına işaret eder. İşte kendilerinden söz edilen kimseler de İslam'a girmiş ama çok kısa bir süre sonra bozuk inançlara kendilerini kaptırmak suretiyle

---

1) Buhari (9/99) 66-Kitabu Fedaili'l Kur'an. 36-Kur'an okumakla gösteriş yapmanın günah olduğu bab.

2) Buhari (13/35) 97-Kitabu't Tevhid. 36-Facir'in (günahlara dalan bir kimsenin) münafığın vs'nin Kur'an okuması ile ilgili bab.

3) Müslim (2/745) bir önceki hadisin geçtiği kitap ve bab.

hızla İslam'dan çıkmışlardır. Bunlar Kur'an-ı Kerim okur, okudukları Kur'an'ı kendi lehlerine zannederler ama gerçekte bu onların aleyhlerinedir. Bu durumun çağımızda yaşayan bazı müslümanlar açısından da geçerli olabileceği endişesi bulunmaktadır. Her insanın bu konuda kendi kendini hesaba çekmesi gerekiyor.

٤٤٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُ ذَكَرَ الْحَرُورِيَّةَ، فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ».

448- Buhari, Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ömer (r.a) Harurilerden söz ettikten sonra Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu bildirdi:

"Bunlar (Haruriler) okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar."

٤٤٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ يَسِيرِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ لِسَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ: هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي الْخَوَارِجِ شَيْئًا؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ــ وَأَهْوَى بِيَدِهِ قِبَلَ الْعِرَاقِ ــ «يَخْرُجُ مِنْهُ قَوْمٌ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ».

449- Buhari ve Müslim, Yesir bin Amr (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Sehl bin Huneyf'e: "Resulullah (a.s)'ın Hariciler hakkında herhangi bir şey söylediğini duydun mu?" diye sordum. Şöyle cevap verdi:

"Ben, Resulullah (a.s)'ın, eliyle Irak tarafını göstererek şöyle buyurduğunu duydum:

"Bu taraflardan bir topluluk çıkar. Bunlar, Kur'an-ı Kerim'i okurlar, ancak okudukları Kur'an, hançerelerini geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi

---

'48-Buhari (12/288) 88-Kitabu İstitabeti'l Murteddin. 6-Aleyhlerine delilin ortaya çıkmasından sonra, haricilerin ve mülhidlerin (dinden çıkanların) öldürülmeleri babı.

19-Buhari (12/283) 88-Kitabu İstitabeti'l Murteddin. 7-Kendileri ile ülfet edilip (dine kazandırılabilmeleri) için haricilerle savaşın bırakılması babı. Müslim (2/750) 12-Kitabu'z Zekat. 49-Haricilerin insanların ve diğer yaratıkların en fenaları oldukları babı.

İslam'dan çıkarlar."

Bir rivayette de Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Doğu taraflarından başları traşlı olan bir topluluk ortaya çıkacaktır. Onlar yolunu şaşırırlar."(1)

٤٥٠ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ شَرِيكِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: كُنْتُ اَتَمَنَّى اَنْ اَلْقَى رَجُلاً مِنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ ، اَسْاَلُهُ عَنِ الْخَوَارِجِ، فَلَقِيتُ اَبَا بَرْزَةَ فِي يَوْمِ عِيدٍ فِي نَفَرٍ مِنْ اَصْحَابِهِ، فَقُلْتُ لَهُ: هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَذْكُرُ الْخَوَارِجَ؟ قَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِاُذُنَيَّ، وَرَاَيْتُهُ بِعَيْنَيَّ، اُتِيَ رَسُولَ اللَّهِ بِمَالٍ، فَقَسَمَهُ، فَاَعْطَى مَنْ عَنْ يَمِينِهِ، وَمَنْ عَنْ شِمَالِهِ، وَلَمْ يُعْطِ مَنْ وَرَاءَهُ شَيْئًا، فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ وَرَائِهِ، فَقَالَ: يَامُحَمَّدُ، مَا عَدَلْتَ فِي الْقِسْمَةِ ــ رَجُلٌ اَسْوَدُ مَطْمُومُ الشَّعْرِ، عَلَيْهِ ثَوْبَانِ اَبْيَضَانِ ــ فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ غَضَبًا شَدِيدًا وَقَالَ: «وَاللَّهِ لاَتَجِدُونَ بَعْدِي رَجُلاً هُوَ اَعْدَلُ مِنِّي»، ثُمَّ قَالَ: «يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ، كَاَنَّ هٰذَا مِنْهُمْ، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، لاَيُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الْاِسْلاَمِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، سِيمَاهُمُ التَّحْلِيقُ، لاَيَزَالُونَ يَخْرُجُونَ حَتَّى يَخْرُجَ آخِرُهُمْ مَعَ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، فَاِذَا لَقِيتُمُوهُمْ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ».

450- Nesai, Şerik bin Şihab (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından bir kimse ile karşılaşmayı ve ona Hariciler hakkında soru sormayı arzuluyordum. Bir bayram gününde bir gurup arkadaşı ile birlikte Ebu Berze (r.a) ile karşılaştım. Kendisine: "Resulullah (a.s)'ın Hariciler hakkında bir şey söylediğini hiç duydun mu?" diye sordum. Şöyle cevap verdi:

"Evet, Resulullah (a.s)'tan iki kulağımla duydum ve bu sözü söylerken kendisini iki gözümle gördüm. Resulullah (a.s)'a bir miktar mal getirildi. Bu malı (sahabilerinden bazı kimseler arasında) paylaştırdı. Sağında ve solunda bulunan-

---

450-Nesai (7/119) 37-Kitabu Tahrimi'd Dem. 26-Kılıcını çekip insanlar arasında sava çıkartan kişi ile ilgili bab. Caminin tahkikçisi bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

1) Müslim, bir önceki hadisin geçtiği yer.

lara verdi. Ama arkasında olanlardan kimseye bir şey vermedi. Arkasındakilerden bir kişi kalkarak: "Ey Muhammed, paylaştırma işinde adil davranmadın" diye söyledi. Bunu söyleyen adam ,siyah tenli ve sık saçlı biriydi. Üzerinde de iki beyaz elbise vardı. Resulullah (a.s) onun bu sözüne çok kızdı ve şöyle buyurdu:

"Vallahi, benden sonra, benden daha adil bir kimse bulamazsınız." Daha sonra da şöyle buyurdu:

"Ahir (son) zamanda (yani kıyamete yakın dönemde) bir topluluk ortaya çıkacaktır ki, şu adam da onlardan gibi görünüyor. Onlar Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Okun yaydan çıkması gibi İslam'dan çıkarlar. Özellikleri; başlarını traş etmeleridir. En sonuncuları, Deccal'ın ortaya çıkacağı zamanda gelecek şekilde ortaya çıkmaya (varlıklarını sürdürmeye) devam ederler. Onlarla karşılaşırsanız bilin ki, onlar yaratılmışların en fenalarıdırlar."

Bir Açıklama

İbnu'l-Esir metinde geçen (bizim *"sık ve uzun saçlı"* olarak tercüme ettiğimiz) *"metmumu'ş-şa'r"* ifadesini *"saçı çok olan, saçları kafasını örten şeklinde"* açıklamıştır.

Buradaki *"şa'r : kıl, tüy"* ifadesi, sakal tüylerine de işaret ediyor olabilir. Yani söz konusu ifade ile adamın sık sakallı ve başı traşlı olduğu kastedilmiş de olabilir. Amir bin Vasile'den rivayet edilen ve daha ileride gelecek olan bir hadis de bu anlamı doğrulamaktadır.

İbnu'l-Esir'in verdiği anlamla ilgili olarak da şöyle bir açıklamada bulunmak istiyoruz:

Kendisinden söz edilen kişi, başının saçlarını traş etmemiş olan bir Haricidir. Rivayetlerden anlaşıldığına göre ise daha sonraki dönemde saçların traş edilmesi, Haricilerin tamamı için bir prensip haline gelmiştir. Ancak Haricilerin ayırıcı tek özellikleri, saçlarını traş etmeleri değildir. Resulullah (a.s) da saçlarını traş etmiştir. Sahabilerin bazıları da saçlarını traş etmişlerdi. Ümmetin salihlerinden bazıları da sürekli saçlarını traş edegelmişlerdir. Bu açıdan burada verilen hadis, saçların traş edilmesini nehyeden bir anlam taşımamaktadır. Bunun yanısıra sakalın traş edilmesini nehyeden hadisler rivayet edilmiştir. Dolayısıyla konuyla ilgili olarak rivayet edilen bazı nasslarda geçen *"tesbid (traş olma, saçlarını veya sakalını kazıttırma)"* kelimesi, ilk Haricilerden sonra ortaya çıkacak Haricilerin ayırıcı özelliklerinin, sakallarını traş etmeleri olduğu anlamını taşıması ihtimali vardır. İfadenin bu anlamda olamayacağına ait bir ifadeye rastlamadığımızdan ve sakalın traş edilmesini nehyeden çeşitli rivayetler

nakledildiğinden, bunun kuvvetli bir ihtimal olduğunu söyleyebiliriz. Korku ve benzeri bir mazeret olmadığında, İslam inancına sahip olanların, sakallarını traş etmeleri konusunu basite almamaları gerekmektedir.

٤٥١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الغِفَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنْ بَعْدِي مِنْ أُمَّتِي ــ أَوْ سَيَكُونُ بَعْدِي مِنْ أُمَّتِي ــ قَوْمٌ، يَقْرَؤُونَ القُرْآنَ لَايُجَاوِزُ حَلاَقِيمَهُمْ، يَخْرُجُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَخْرُجُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، ثُمَّ لاَيَعُودُونَ فِيهِ، هُمْ شَرُّ الخَلْقِ وَالخَلِيقَةِ».

451- Müslim, Ebu Zer Gifari (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benden sonra ümmetimin içinden, Kur'an okuyan ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmeyen bir topluluk ortaya çıkacaktır. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Sonra da bir daha oraya dönmezler. Bunlar insanların ve diğer yaratıkların en fenalarıdırlar."

İbni Samit şöyle söylemiştir:

"Hakem Gifari'nin kardeşi Rafi bin Amr Gıfari ile karşılaştım ve kendisine: "Ebu Zer'den duymuş olduğum şu hadis hakkında ne düşünüyorsun?" dedim ve kendisine bu (yukarıda geçen) hadisi okudum. "Bu hadisi Resulullah (a.s)'tan ben de duydum" diye cevap verdi."

٤٥٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ: أُتِيَ رَجُلٌ بِالجِعْرَانَةِ ــ مُنْصَرَفَنَا مِنْ حُنَيْنٍ ــ وَفِي ثَوْبِ بِلاَلٍ فِضَّةٌ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْبِضُ

451-Müslim (2/750) 12-Kitabu'z Zekat. 49-Haricilerin insanların ve diğer yaratıkların en fenaları oldukları babı.

İnsanlar ve diğer yaratıklar (el halk ve'l halika)" ifadesi, bütün yaratıkları içine alacak oldukça genel bir anlam içermektedir. Burada "insanlar (halk)" denilirken insanlığın, "diğer yaratıklar (halika)" denilirken de hayvanların kastedildiği de söylenmiştir.

Burada "halk" denilirken müslümanlar kastedilmiştir. Buna göre hariciler, müslümanların en fenalarıdırlar. Çünkü içlerinden tamamen küfre düşmemiş olanları, sahip oldukları inanç nedeniyle cezalarını çektikten sonra cennete girebilecekleri umulur. Şeyh Abdulkahir'in açıklamalarından, haricilerin bazı guruplarının küfre düştüklerine hükmedilmiş olduğunu anlıyoruz.

مِنْهَا وَيُعْطِي النَّاسَ، فَقَالَ: يَامُحَمَّدُ! اعْدِلْ، فَقَالَ: «وَيْلَكَ وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ؟ ! لَقَدْ خِبْتُ وَخَسِرْتُ إِنْ لَمْ أَكُنْ أَعْدِلُ» فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الخَطَّابِ: دَعْنِي يَارَسُولَ اللَّهِ فَأَقْتُلَ هَذَا الْمُنَافِقَ، فَقَالَ: «مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ يَتَحَدَّثَ النَّاسُ أَنَّ مُحَمَّدًا يَقْتُلُ أَصْحَابَهُ، إِنَّ هَذَا وَأَصْحَابَهُ يَقْرَؤُونَ القُرْآنَ لَايُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ».

452- Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Huneyn Savaşı'ndan dönmekte olduğumuz sırada, Cirane'de bir adam (1) yanımıza geldi. Bilal (r.a)'in elbisesinin içerisinde de bir miktar gümüş bulunuyordu ve bunu Resulullah (a.s) yanında tutuyor ve insanlara dağıtıyordu. O gelen adam: "Ey Muhammed, adil ol!" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Yazık sana! Eğer ben adil olmazsam kim adil olur? Eğer ben adil olmazsam sen kaybetmişsin ve perişan olmuşsun demektir." Hz. ömer (r.a):

"Ey Allah'ın Resulu, bırak beni şu münafığı öldüreyim" dedi. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"İnsanların, Muhammed kendi ashabını öldürüyor demelerinden Allah'a sığınırım. Bu adam ve arkadaşları Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar."

Bu hadisi Buhari de rivayet etmiş ve Müslim'in rivayetinde geçen ifadeden farklı olarak şu ifadeyi kullanmıştır:

"Resulullah (a.s) Cirane'de ganimetleri taksim ederken bir adam kendisine: "Adil ol" diye söyledi. Bunun üzerine Resulullah (a.s): "Eğer adil olmazsam, şaki (yoldan çıkmış, günahkar) olurum" diye buyurdu."(2)

٤٥٣ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ أَحْدَاثُ الأَسْنَانِ، سُفَهَاءُ الأَحْلَامِ، يَقْرَؤُونَ

452-Müslim (2/740) 2-Kitabu'z Zekat. 47-Hariciler ve onların özellikleri ile ilgili bab.

1) Ci'rane: Mekke yakınlarında bulunan bir yer.

2) Buhari (6/238) 57-Kitabu Fardi'l Humus. 15-Humusun (yani ganimetin beşte birinin) müslümanların yönetimini üstlenmiş olan kişilerin yetkilerine verileceğine ait bab.

الْقُرْآنَ، لاَيُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ، يَقُولُونَ مِنْ خَيْرِ قَوْلِ الْبَرِيَّةِ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ».

453- Tirmizi, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ahir zamanda (kıyamete yakın, son zamanda) yaşları küçük, akli muhakemeleri zayıf olan bir topluluk ortaya çıkar. Bunlar Kur'an'ı okurlar ancak okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Yaratıkların en üstününün sözlerinden aktarırlar. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar."

٤٥٤ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي اخْتِلاَفٌ وَفُرْقَةٌ، وَقَوْمٌ يُحْسِنُونَ الْقِيلَ، وَيُسِيئُونَ الْفِعْلَ، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، لاَيُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، ثُمَّ لاَيَرْجِعُونَ حَتَّى يَرْتَدَّ عَلَى فُوقِهِ، هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ، طُوبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ وَقَتَلُوهُ، يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ، وَلَيْسُوا مِنْهُ فِي شَيْءٍ، مَنْ قَاتَلَهُمْ كَانَ أَوْلَى بِاللَّهِ مِنْهُمْ»، قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَاسِيمَاهُمْ؟ قَالَ: «اَلتَّحْلِيقُ».

454- Ebu Davud, Ebu Said el-Hudri (r.a) ve Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde ayrılıklar ve dağılmalar olacaktır. Söz söylemeyi iyi beceren ama amelleri güzel olmayan bir topluluk ortaya çıkacaktır. Bunlar Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Sonra da ok, yaydan çıktığı yerine geri dönmedikçe söz konusu kimseler de dine geri dönmezler. Bunlar yaratıkların en fenalarıdırlar. Onlara karşı çarpışana ve onlar tarafından öldürülene ne mutlu! Bu kimseler, insanları Allah'ın kitabına çağırırlar ama gerçekte kendilerinin Allah'ın kitabı ile bir ilgileri yoktur. Kim onlara karşı çarpışırsa, Allahu Teala'ya onlardan çok daha yakın olur."

453-Tirmizi (4/481) 34-Kitabu'l Fiten. 24-Cemaatten ayrılanın özellikleri ile ilgili bab. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir. Hadis gerçekte de öyledir.

454-Ebu Davud (4/243) Kitabu's Sünne. Haricilere karşı çarpışılması babı. Bu hadis sahihtir.

Resulullah (a.s)'a: "Ey Allah'ın Resulu, bunların özellikleri nelerdir?" diye soruldu da Resulullah (a.s): "Onların özellikleri traş olmaktır" diye cevap verdi."

Enes bin Malik (r.a)'ten rivayet edilen hadisin metni de yukarıdaki metin gibidir. Ancak orada şöyle bir farklılığa yer verilmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Onların özellikleri, traş olmak ve tüylerini iyice kazımaktır. Onları gördüğünüzde kendilerini öldürünüz." (1)

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Tefsir alimlerinin belirlemiş oldukları bir kurala göre, kafirler için olan tehditlerin tümünden müslümanların da birer ibret çıkarmaları ve kendilerinde kafirlere ait özelliklerden bir şeyin bulunup bulunmadığına bakarak kafirlere ait özelliklerden kendilerini tamamen arındırmaya çalışmaları gerekmektedir. Kafirlere ait özellikler konusunda böyle bir tutum sergilenmesi şart olunca, sapık fırkalara ait özellikler arasında sayılmış olan özelliklerden müslümanın kaçınması öncelikle şart olur. Bu noktadan hareketle çağımızın ve bütün çağların müslümanlarını Haricilere ait özellikler arasında anılmış olan özellikler üzerinde düşünmek ve bunlardan kaçınmak için gereken gayreti göstermeye çağırıyoruz. Çünkü verilen nasslarda da ifade edildiği üzere İslam ümmetinin içinde Hariciler tekrar tekrar çıkmaya devam edeceklerdir.

Yukarıdaki nasta üzerinde durulan konulardan hareketle, bir müslümanın kaçınması gereken ve Haricilerin özellikleri arasında yer alan bazı özellikleri örnek olması açısından sıralayalım:

1. Sözün güzel, iş ve amelin kötü olması.

2. Okunan Kur'an'dan kalben bir etki duyulmaması.

3. Hızla dinden çıkılması. Bu da şu şekilde olmaktadır: Kişi dine girer gibi olur, ama daha dinin ilim, hikmet ve tezkiye (nefsini fenalıklardan arındırma) gibi kurumlarından nasibini almadan bilgisizce fetvalar vermeye başlar. Bu noktada kendi arzusu doğrultusunda hareket eder ve en fena bir şekilde uygulamalarda bulunur. Sonra da dinin tümünün kendisinin yaptığı uygulama olduğu

---

(1) El-D...

zehabına kapılır. Gerçekte ise kendisinin yaptığının, din ile hiç bir ilgisi yoktur.

4. İnsanları Allah'ın kitabına çağırırlar, ama kendilerinin Allah'ın kitabı ile bir ilgileri bulunmamaktadır. Yalnızca prensip açısından Allah'ın kitabına inanırlar ve insanları da bu kitaba çağırırlar. Ama kitabı okuma, anlama, düşünme, ifade ettiği şeylerden etkilenme ve içeriğini ezberlemedeki nasipleri yok gibidir.

5. Traş olup saç ve sakalını kazıtma: Bazı dönemlerde ortaya çıkan Haricilerden bir kısmının sakallarını traş eden ve saçlarını kestiren kimselerden olmaları ihtimali vardır. Çünkü sadece saçın kesilip de sakalın bırakılması şer'i açıdan mahzurlu değildir. Bu bakımdan Haricilerin traş olma özelliklerinden söz eden hadislerin, onlardan sakal kesme fenalığını işleyen bir guruba işaret ettiğini belirtmek istiyoruz. Şer'i açıdan mahzurlu olan, sadece sakal kesme hareketidir.

Bu hadisi okuyan bir müslümanın, yukarıda üzerinde durulan özelliklerden herhangi birinin kendinde bulunup bulunmadığına bakarak nefsini hesaba çekmesi gerekmektedir.

٤٥٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ يَمْرُقُونَ مِنَ الإِسْلاَمِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ قِتَالُهُمْ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ».

455- Ahmed, Hz. Ali (r.a)'nin şöylme söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ahir zamanda (kıyamete yakın son zamanda) bir topluluk ortaya çıkar. Bunlar Kuran-ı Kerim'i okurlar. Ama bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Bunlara karşı çarpışmak, her müslümanın üzerine bir görevdir."

Bir Açıklama

Yukarıdaki hadisin ravisi Hz. Ali (r.a), ilk dönem Haricilere karşı çarpışmakla imtihan olunmuştur. Bu uygulaması ile bizim için de bir ölçü ve sünnet ortaya koymuştur. İlim adamları da onun koymuş olduğu bu ölçünün ışığında Haricilerle ilgili hükümlerini belirlemişlerdir. Çünkü Hz. Ali (r.a) raşid yani kendisi hak üzere olup, başkalarını da hakka yönelten bir halifedir. Bizler de

---

455-Ahmed bin Hanbel Müsned (1/156) Mecma'u'z Zevaid (6/231) Müellif: "Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir. Ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

raşid halifelerin koydukları ölçülere (sünnetlere) uymakla emrolunmuş bulunuyoruz.

Hz. Ali (r.a)'nin bize göstermiş olduğu bir uygulama da Haricilere karşı çarpışmayı ilk başlatan tarafın kendisi olmamasıdır. Ancak Hariciler kendileri çarpışma kararı aldıktan ve çarpışmayı bilfiil başlattıktan sonra Hz. Ali (r.a) onlara karşı savaşa girmiştir. İlim adamları da, hak üzere seçilmiş bir imama karşı, bir gurubun haksız yere isyanda bulunması halinde, imam, devlet başkanı ve emiru'l-mu'minin ile birlikte çarpışmanın gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.

Buna göre: İslam ümmetinden olanların, bir gurubun Haricilik sıfatı taşıması zanından hareketle hemen çarpışmaya girişmeleri yerinde olmaz. Böyle bir çarpışma ancak adil şekilde verilmiş hüküm çerçevesinde ve Haricilerin uygulamalarından yahut kendilerine karşı savaşa girişilmesini meşru kılacak sözler söylemelerinden sonra başlatılabilir. Artık bundan sonra *"Hiçbir yük sahibinin başkasına ait yükü (günahı) yüklenmeyeceği"* anlayışı doğrultusunda hareket etmek gerekmektedir.

٤٥٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا اعْتَزَلَتِ [الحَرُورِيَّةُ فِي] حَرُوْرَاءَ وَكَانُوا فِي دَارٍ عَلَى حِدَّتِهِمْ قُلْتُ لِعَلِيٍّ: يَا أَمِيْرَ المُؤْمِنِينَ! أُبْرِدْ [فِي] الصَّلَاتِ لَعَلِّي آتِي هٰؤُلَاءِ القَوْمَ فَأُكَلِّمَهُمْ. قَالَ: فَإِنِّي أَخَافُهُمْ عَلَيْكَ، قَالَ: قُلْتُ كَلَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ. قَالَ: فَلَبِسْتُ أَحْسَنَ مَا أَقْدِرُ عَلَيْهِ مِنْ هٰذِهِ اليَمَانِيَّةِ ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَيْهِمْ وَهُمْ قَائِلُونَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ قَدْ خَلَتْ عَلَى قَوْمٍ لَمْ أَرَ قَوْمًا قَطُّ أَشَدَّ اجْتِهَادًا مِنْهُمْ، أَيْدِيهِمْ كَأَنَّهَا ثَفِنُ الإِبِلِ وَوُجُوهُهُمْ مُعْلَبَةٌ مِنْ آثَارِ السُّجُودِ [أي فِيهَا أَثَرٌ بِسَبَبِ السُّجُودِ]، قَالَ: فَدَخَلْتُ، فَقَالُوا: مَرْحَبًا بِكَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ مَا جَاءَ بِكَ، قَالَ: جِئْتُ أُحَدِّثُكُمْ عَنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَزَلَ الوَحْيُ وَهُمْ أَعْلَمُ بِتَأْوِيلِهِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا تُحَدِّثُوهُ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَنُحَدِّثَنَّهُ، قَالَ: قُلْتُ: أَخْبِرُونِي مَا تَنْقِمُونَ عَلَى ابْنِ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَخَتَنِهِ وَأَوَّلِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَأَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَعَهُ؟ قَالُوا: نَنْقِمُ عَلَيْهِ ثَلَاثًا، قُلْتُ: مَا هُنَّ؟ قَالُوا: أَوَّلُهُنَّ أَنَّهُ حَكَّمَ الرِّجَالَ فِي دِينِ اللَّهِ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ: ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ﴾ قَالَ: قُلْتُ وَمَاذَا؟ قَالُوا: وَقَاتَلَ وَلَمْ يَسْبِ وَلَمْ يَغْنَمْ، لَئِنْ كَانُوا كُفَّارًا لَقَدْ حَلَّتْ لَهُ أَمْوَالُهُمْ وَلَئِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ لَقَدْ حَرُمَتْ عَلَيْهِ دِمَاؤُهُمْ. قَالَ: قُلْتُ وَمَاذَا؟ قَالُوا: وَمَحَا نَفْسَهُ مِنْ أَمِيرِ المُؤْمِنِينَ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ أَمِيرَ المُؤْمِنِينَ فَهُوَ أَمِيرُ الكَافِرِينَ. قَالَ: قُلْتُ أَرَأَيْتُمْ

إِنْ قَرَأْتُ عَلَيْكُمْ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ الْمُحْكَمِ وَحَدَّثْتُكُمْ مِنْ سُنَّةِ نَبِيِّكُمْ ﷺ مَالاَ تُنْكِرُونَ أَتُرْجِعُونَ؟ قَالُوا نَعَمْ، قَالَ: قُلْتُ أَمَّا قَوْلُكُمْ إِنَّهُ حَكَّمَ الرِّجَالَ فِى دِينِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَقُولُ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَتَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ وَقَالَ فِى الْمَرْأَةِ وَزَوْجِهَا: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا﴾ أَنْشُدُكُمُ اللَّهَ، أَحُكْمُ الرِّجَالَ فِى حَقْنِ دِمَائِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَصَلاَحِ ذَاتِ بَيْنِهِمْ أَحَقُّ أَمْ فِى أَرْنَبٍ ثَمَنُهَا رُبْعُ دِرْهَمٍ؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ فِى حَقْنِ دِمَائِهِمْ وَصَلاَحِ ذَاتِ بَيْنِهِمْ. قَالَ: خَرَجْتُ مِنْ هَذِهِ؟ قَالُوا: اَللَّهُمَّ نَعَمْ. وَأَمَّا قَوْلُكُمْ إِنَّهُ قَاتَلَ وَلَمْ يَسْبِ وَلَمْ يَغْنَمْ. أَتَسْبُونَ أُمَّكُمْ [أَي عَائِشَةَ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهَا] أَمْ تَسْتَحِلُّونَ مِنْهَا مَا تَسْتَحِلُّونَ مِنْ غَيْرِهَا؟ فَقَدْ كَفَرْتُمْ، وَإِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّهَا لَيْسَتْ بِأُمِّكُمْ فَقَدْ كَفَرْتُمْ وَخَرَجْتُمْ مِنَ الإِسْلاَمِ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿اَلنَّبِىُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ﴾ فَأَنْتُمْ تَتَرَدَّدُونَ بَيْنَ ضَلاَلَتَيْنِ فَاخْتَارُوا أَيَّهُمَا شِئْتُمْ؟ أَخَرَجْتُ مِنْ هَذِهِ؟ قَالُوا: اَللَّهُمَّ نَعَمْ. [قَالَ] : وَأَمَّا قَوْلُكُمْ إِنَّهُ مَحَا نَفْسَهُ مِنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَعَا قُرَيْشًا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَّةِ عَلَى أَنْ يَكْتُبَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمْ كِتَابًا فَقَالَ: «اكْتُبْ [أَى لِعَلِىٍّ] هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ» فَقَالُوا وَاللَّهِ لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ مَا صَدَدْنَاكَ عَنِ الْبَيْتِ وَلاَ قَاتَلْنَاكَ وَلَكِنْ اكْتُبْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ، فَقَالَ: «وَاللَّهِ إِنِّى لَرَسُولُ اللَّهِ وَإِنْ كَذَّبْتُمُونِى، اُكْتُبْ يَا عَلِىُّ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ» فَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَانَ أَفْضَلَ مِنْ عَلِىٍّ. أَخَرَجْتُ مِنْ هَذِهِ؟ قَالُوا: اَللَّهُمَّ نَعَمْ. فَرَجَعَ مِنْهُمْ عِشْرُونَ أَلْفًا وَبَقِىَ مِنْهُمْ أَرْبَعَةُ آلاَفٍ فَقُتِلُوا.

456- Hakim, Abdullah bin Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Haruriler, cemaatten ayrılıp Harura'daki yerlerine çekilmişlerdi ve kızgın halleri ile bir evde toplanmışlardı. Bu sırada Hz. Ali (r.a)'ye:

456-Müstedrek (2/150) Müellif: "Bu hadis, Müslim'in şartına göre sahihtir. Ancak gerek Buhari, gerek Müslim bu hadisi kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır. Haysemi ise: "Bunu Taberani ve Ahmed rivayet etmiştir. Her ikisinin de ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir. Mecma'u'z Zevaid (6/239)

"Ey mü'minlerin emiri, sen namaza başla, ben belki şu insanların yanına gidip kendileri ile konuşabilirim" dedim. Hz. Ali (r.a):

"Ben onların sana bir fenalık yapmalarından korkuyorum" dedi. Ben: "İnşallah hiç bir şey yapamazlar" dedim.

Giyinebileceğim en güzel giysi olan şu Yemen kumaşı (yemani) giysiyi giyinip söz konusu insanların yanlarına gittim. Vardığımda kaylule uykusunda idiler. Çok değişik topluluklarla karşılaşmıştım. Ama onlardan daha gayretli bir topluluk görmedim. Elleri develerin dizleri gibi kabarık kabarıktı. Yüzleri de secde izlerinden şişkin haldeydi: Yanlarına girdim.

"Merhaba, ey ibni Abbas, buraya gelmenin sebebi nedir?" diye sordular.

"Kendilerine vahiy inmiş olan (yani vahyin inmekte olduğu dönemde yaşamış olan) ve bu vahyin te'vilini (yorumlamasını) başkalarından daha iyi bilen Resulullah (a.s)'ın ashabından size söz etmek için geldim." dedim. Bazıları: "Onunla konuşmayın", diğer bazıları ise: "Onunla mutlaka konuşacağız" dediler.

"Resulullah (a.s)'ın amcasının oğlu, aynı zamanda damadı, kendisine ilk iman eden kişi ve de ashabının ilki olan kişiye neden kızıyorsunuz?" dedim. "Ona üç sebepten dolayı kızıyoruz" dediler. "Nedir bunlar?" diye sordum.

"Yüce Allah "Hüküm ancak Allah'ındır"(1) diye buyurduğu halde o, (yani Hz. Ali (r.a) Allah'ın dini hakkında insanların hükümlerine başvurmuştur," dediler. "Sonra nedir?" dedim.

"O, bir çarpışmaya girdi (Muaviye'nin adamlarına karşı çarpıştı) sonra onlardan esir almadı ve mallarını da ganimet olarak kabul etmedi. Eğer karşısındakiler kafir idilerse onların mallarını ganimet olarak almak kendisine helal olurdu. Eğer mü'min idilerse, bu kez onların kanları kendisine haram olurdu" dediler. "Sonra nedir?" dedim.

"O, kendisini mü'minlerin emirliğinden azletti, o eğer mü'minlerin emiri değilse kâfirlerin emiridir" dediler. Bunun üzerine ben:

"Eğer size Allah'ın muhkem kitabında ve peygamberinizin sünnetinde yer alan hükümlerden inkar edemeyeceğiniz bir takım deliller okursam, bu hareketinizden döner misiniz?" diye sordum. "Evet" dediler. Ben de şöyle söyledim:

"Sizin "O, Allah'ın dini konusunda insanların hükümlerine başvurdu" sözünüzle ilgili olarak derim ki, yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, ihramlı iken avı öldürmeyin. Sizden bile bile onu öldürene, ehli hayvanlardan öldürdüğü kadar olduğuna, içinizden iki adil kimsenin

---

1) Yusuf Suresi: 40

hükmedeceği, Kabe'ye ulaşacak bir kurbanı ödeme, yahut düşkünlere yemek yedirme şeklinde keffaret ya da yaptığının ağırlığını tatmak üzere bunlara denk oruç tutma vardır." (1) Yine kadınla kocası arasında anlaşmazlık çıkması konusuyla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Karı-kocanın arasının açılmasından endişelenirseniz, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar düzeltmek isterlerse Allah onların aralarını buldurur." (2) Allah adına söylemenizi istiyorum, insanların kanlarının akıtılmasını, canlarının alınmasını engellemek ve aralarını buluşturmak için insanların hakemliklerine başvurulması mı daha öncelikli bir uygulama olur, yoksa değeri dört dirhemi geçmeyecek tavşan konusunda mı?"

"Allah için, tabii ki, insanların kanlarının akıtılmasını engellemek ve aralarını buluşturmak için" dediler. "Bu meseleyi hallettim mi?" dedim. "Allah için, evet" dediler. Sonra sözüme şöyle devam ettim:

"Onun insanlara karşı çarpışıp da, esir ve ganimet almadığı konusundaki iddianızla ilgili olarak derim ki: Siz anneniz Hz. Aişe (r.a)'yi esir ederek başkaları hakkında helal gördüğünüz uygulamayı, onun hakkında da mı helal görecektiniz? Eğer böyle bir şey yaparsanız küfre düşersiniz. Onun anneniz olmadığını ileri sürdüğünüz takdirde de küfre düşersiniz ve İslam'dan çıkarsınız. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Mü'minlerin, peygamberi kendi nefislerinden daha çok sevmeleri (daha üstün tutmaları) gerekmektedir. Peygamberin hanımları da mü'minlerin anneleridir." (3) Şimdi siz iki sapıklık arasında tereddüttesiniz, artık istediğinizi tercih ediniz. Ben meseleyi sonuçlandırdım mı?" dedim. "Allah için, evet" dediler. Sonra şöyle söyledim:

"Onun kendisini mü'minlerin emirliğinden azletmesi konusunda söylediklerinize karşı da derim ki: Resulullah (a.s) Hudeybiye gününde Kureyşlileri kendisi ile aralarında bir anlaşma metni yazmaya çağırdı. Resulullah (a.s) Hz. Ali (r.a)'ye: "Bu, Allah'ın Resulu Muhammed ile... arasında yapılmış bir anlaşmadır" diye yaz" buyurdu. Kureyşiler buna itiraz ederek:

"Vallahi, biz senin Allah'ın Resulu olduğunu kabul etmiş olsaydık, seni Kabe'yi ziyaretten alıkoymazdık ve sana karşı çarpışmaya girişmezdik. Sen onun yerine "Muhammed bin Abdullah" diye yaz" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

---

1) Maide Suresi: 95
2) Nisa Suresi: 35
3) Ahzab Suresi: 6

"Vallahi, siz yalanlasanız da, ben Allah'ın Resuluyum. Ey Ali, sen "Muhammed bin Abdullah" olarak yaz" diye buyurdu. Oysa Resulullah (a.s), Hz. Ali (r.a)'den daha üstün bir mevkideydi. Bu meseleyi de çözüme kavuşturdum mu?" dedim. "Allah için, evet" dediler. Bu olaydan sonra içlerinden yirmibin kişi geri döndü. Dörtbin kişi ayrılığa devam etti ve daha sonra bunlar savaşa başladılar."

Bir Açıklama

İbni Abbas (r.a) ile Hariciler arasında geçen tartışmadan sonra Haricilerin önemli bir kısmının doğru çizgiye geri döndükleri anlaşılıyor.

Bu, doğru ilim ve kuvvetli delillerle, İslam ümmetinin içinde ortaya çıkmış olan yeni Haricilik akımlarının da bir çözüme kavuşturulabilmesinin mümkün olacağını gösteriyor. Bundan dolayı insanları, İslam kültürünün temiz kaynaklarını ve bunların ayrıntılarını öğrenmeye sürekli teşvik etmekteyiz. Çünkü ancak bu yolla itikadi hatadan korunmak ve bozuk fikirlere karşı bir dayanak oluşturmak mümkündür.

Ancak bu kaynakların tanınması ve öğrenilmesinde, ümmetin içinden çıkmış, ilimde rusuh sahibi kimseler ile hareket etmek gereklidir. İslam ümmetinin adilliklerine şehadet ettiği, inanç yönünden herhangi bir sapma içerisine düşmedikleri ve ümmetin icmaına aykırı herhangi bir fetva vermedikleri bilinen kimselerin tesbitlerinden yararlanılması da şarttır.

٤٥٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الصَّغِيرِ وَالأَوْسَطِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: لَقَدْ عَلِمَ أُولُو العِلْمِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ وَعَائِشَةُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ فَاسْأَلُوهَا أَنَّ أَصْحَابَ ذِي الثُّدَيَّةِ مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ النَّبِيِّ الأُمِّيِّ ﷺ . وفِي روايةٍ أَنَّ أَصْحَابَ النَّهروان.

457- Taberani, Sağîr ve Evsat'ta (Mu'cemu's-Sağîr ve Mu'cemu'l-Evsat'ta) Hz. Ali (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Muhammed (a.s)'in ailesinden ilim sahipleri ile Hz. Aişe bintu Ebi Bekir (r.a) bilgindirler. Ona (Hz. Aişe (r.a)'ye) sorunuz. Zu's-Sudeyye ehli (kolu şişkin adamın arkadaşları), Ümmi (okuma yazma bilmeyen) Peygamber (a.s)'in diliyle lanetlenmişlerdir."

Bir rivayette de *"Nehrevan ehli"* şeklinde geçmiştir.

457-Mecma'u'z Zevaid (6/239) Müellif: "Bunu Taberani, Mu'cemu's Sağir ve Mu'cemu'l Evsat'ta iki ayrı isnadla rivayet etmiştir. Bunlardan birinin ravileri sikadırlar" demiştir. Hadisin başka şahidleri de bulunmaktadır.

٤٥٨ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ عِيَاضِ بْنِ عَمْرٍو القَارِيِّ أَنَّهُ جَاءَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ شَدَّادِ بْنُ الهَادِ فَدَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ وَنَحْنُ عِنْدَهَا جُلُوسٌ مَرْجِعَهُ مِنَ الْعِرَاقِ لَيَالِيَ قُتِلَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَتْ لَهُ: يَا ابْنَ شَدَّادِ بْنِ الهَادِ، هَلْ أَنْتَ صَادِقِي عَمَّا أَسْأَلُكَ عَنْهُ؟ حَدِّثْنِي عَنْ هَؤُلاَءِ القَوْمِ الَّذِينَ قَتَلَهُمْ عَلِيٌّ قَالَ: وَمَالِي لاَأَصْدُقُكِ؟ قَالَتْ: فَحَدِّثْنِي عَنْ قِصَّتِهِمْ. قَالَ: فَإِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ لَمَّا كَاتَبَ مُعَاوِيَةَ وَحُكِّمَ الحَكَمَانِ خَرَجَ عَلَيْهِ ثَمَانِيَةُ آلاَفٍ مِنْ قُرَّاءِ النَّاسِ فَنَزَلُوا بِأَرْضٍ يُقَالُ لَهَا حَرُوْرَا مِنْ جَانِبِ الكُوفَةِ وَإِنَّهُمْ عَابُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا: اِنْسَلَخْتَ مِنْ قَمِيْصٍ كَسَاكَهُ اللَّهُ وَاسْمٍ سَمَّاكَ اللَّهُ بِهِ ثُمَّ انْطَلَقْتَ فَحَكَّمْتَ فِي دِينِ اللَّهِ. فَلاَ حُكْمَ إِلاَّ لِلَّهِ. فَلَمَّا بَلَغَ عَلِيًّا مَا عَابُوا عَلَيْهِ وَفَارَقُوهُ عَلَيْهِ فَأَمَرَ مُؤَذِّنًا فَأَذَّنَ أَنْ لاَيَدْخُلَ عَلَى أَمِيْرِ المُؤْمِنِينَ إِلاَّ مَنْ قَدْ حَمَلَ القُرْآنَ، فَلَمَّا اِمْتَلأَتِ الدَّارُ مِنْ قُرَّاءِ النَّاسِ دَعَا بِمُصْحَفٍ إِمَامٍ عَظِيمٍ فَوَضَعَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَجَلَّ يَصُكُّهُ بِيَدِهِ وَيَقُولُ: أَيُّهَا المُصْحَفُ حَدِّثِ النَّاسَ، فَنَادَاهُ النَّاسُ: يَا أَمِيْرَ المُؤْمِنِينَ مَا تَسْأَلُ عَنْهُ إِنَّمَا هُوَ مِدَادٌ فِي وَرَقٍ يَتَكَلَّمُ بِمَا رَأَيْنَا مِنْهُ، فَمَا يَزِيدُ، قَالَ: أَصْحَابُكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ خَرَجُوا بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ كِتَابُ اللَّهِ. يَقُولُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ فِي امْرَأَةٍ وَرَجُلٍ: ﴿**وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيْدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا**﴾ فَأُمَّةُ مُحَمَّدٍ ﷺ أَعْظَمُ حُرْمَةً أَوْ ذِمَّةً مِنْ رَجُلٍ وَامْرَأَةٍ: وَنَقَمُوا عَلَيَّ أَنِّي كَاتَبْتُ مُعَاوِيَةَ، وَكَتَبْتُ عَلِيُّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَقَدْ جَاءَ سُهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو فَكَتَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ قَالَ: لاَتَكْتُبْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ. قَالَ: «وَكَيْفَ نَكْتُبُ» ؟ قَالَ سُهَيْلٌ: اُكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «فَاكْتُب مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ» فَقَالَ: لَوْ أَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ لَمْ أُخَالِفْكَ. فَكَتَبَ: هَذَا مَا صَالَحَ عَلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللَّهِ قُرَيْشًا. يَقُولُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ ﴿**لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الآخِرَ**﴾ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَخَرَجْتُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا تَوَسَّطْنَا عَسْكَرَهُمْ قَامَ ابْنُ الكَوَّا فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ: يَا حَمَلَةَ القُرْآنِ هَذَا عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ فَمَنْ لَمْ يَكُنْ يَعْرِفُهُ فَلْيَعْرِفْهُ

فَأَنَا أَعْرِفُهُ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ هَذَا مِمَّنْ نَزَلَ فِيهِ وَفِي قَوْمِهِ: ﴿قَوْمٌ خَصِمُونَ﴾ فَرُدُّوهُ إِلَى صَاحِبِهِ وَلاَ تُوَاضِعُوهُ كِتَابَ اللَّهِ. قَالَ: فَقَامَ خُطَبَاؤُهُمْ فَقَالُوا وَاللَّهِ لَنُوَاضِعَنَّهُ الْكِتَابَ فَإِنْ جَاءَ بِالْحَقِّ نَعْرِفُهُ لَنَتَّبِعَنَّهُ وَإِنْ جَاءَ بِبَاطِلٍ لَنَبْكَتَنَّهُ بِبَاطِلِ وَلَنَرُدَّنَّهُ إِلَى صَاحِبِهِ. فَوَاضَعُوا عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ فَرَجَعَ مِنْهُمْ أَرْبَعَةُ آلاَفٍ كُلُّهُمْ تَائِبٌ فِيهِمُ ابْنُ الْكُوَّا حَتَّى أَدْخَلَهُمْ عَلَى عَلِيٍّ الْكُوفَةَ فَبَعَثَ عَلِيٌّ إِلَى بَقِيَّتِهِمْ قَالَ: قَدْ كَانَ مِنْ أَمْرِنَا وَأَمْرِ النَّاسِ مَا قَدْ رَأَيْتُمْ فَقِفُوا حَيْثُ شِئْتُمْ، بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لاَتَسْفِكُوا دَمًا حَرَامًا أَوْ تَقْطَعُوا سَبِيلاً أَوْ تَظْلِمُوا ذِمَّةً فَإِنَّكُمْ إِنْ فَعَلْتُمْ فَقَدْ نَبَذْنَا إِلَيْكُمُ الْحَرْبَ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لاَيُحِبُّ الْخَائِنِينَ قَالَ فَقَالَتْ لَهُ عَائِشَةُ: يَا ابْنَ شَدَّادٍ فَقَدْ قَتَلَهُمْ، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا بُعِثَ إِلَيْهِمْ حَتَّى قَطَعُوا السَّبِيلَ وَسَفَكُوا الدِّمَاءَ وَاسْتَحَلُّوا الذِّمَّةَ. فَقَالَتْ: وَاللَّهِ؟ قَالَ: اَللَّهِ الَّذِى لاَإِلَهَ إِلاَّ هُوَ لَقَدْ كَانَ. قَالَتْ: فَمَا شَيْءٌ بَلَغَنِى عَنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ يَتَحَدَّثُونَهُ يَقُولُونَ ذَا الثَّدْيَةِ مَرَّتَيْنِ. قَالَ: قَدْ رَأَيْتُهُ وَقُمْتُ مَعَ عَلِيٍّ مَعَهُ عَلَى الْقَتْلَى فَدَعَا النَّاسَ فَقَالَ: أَتَعْرِفُونَ هَذَا؟ فَمَا أَكْثَرَ مَنْ جَاءَ يَقُولُ رَأَيْتُهُ فِى مَسْجِدِ بَنِى فُلاَنٍ يُصَلِّى وَلَمْ يَأْتُوا فِيهِ بِثَبْتٍ يُعْرَفُ إِلاَّ ذَاكَ. قَالَتْ: فَمَا قَوْلُ عَلِيٍّ حِينَ قَامَ عَلَيْهِ كَمَا يَزْعُمُ أَهْلُ الْعِرَاقِ؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. قَالَتْ: فَهَلْ رَأَيْتَهُ قَالَ غَيْرَ ذَلِكَ؟ قَالَ: اَللَّهُمَّ لاَ. قَالَتْ: أَجَلْ صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ يَرْحَمُ اللَّهُ عَلِيًّا إِنَّهُ كَانَ مِنْ كَلاَمِهِ لاَيَرَى شَيْئًا يُعْجِبُهُ إِلاَّ قَالَ صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. فَيَذْهَبُ أَهْلُ الْعِرَاقِ فَيَكْذِبُونَ عَلَيْهِ وَيَزِيدُونَ فِى الْحَدِيثِ.

458. Ebu Ya'la, Ubeydullah bin Iyad bin Amr Kari (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Şeddad bin Had, Hz. Ali (r.a)'nin çarpışmalarının olduğu gecelere katıldıktan sonra Irak dönüşünde Hz. Aişe (r.a)'nin yanına geldi. Biz de Hz. Aişe (r.a)'nin etrafında oturuyorduk. Hz. Aişe (r.a), Abdullah bin Şeddad'a:

"Ey Şeddad bin Had'ın oğlu! Sen, şimdi benim soracağım sorulara doğru cevap verir misin? Şu Ali'nin kendilerini öldürmüş olduğu insanlardan bana söz et" diye söyledi. Abdullah bin Şeddad:

"Ben sana neden doğru söylemeyeyim?" dedi. Hz. Aişe (r.a) de: "Öyleyse şu insanlarla ilgili olayı anlat" dedi. Abdullah bin Şeddad bin el-Had da şöyle cevap verdi:

"Ali bin Ebi Talib (r.a), Muaviye ile anlaşma yaparak aralarında hüküm vermek üzere iki hakem tayin edilmesini kabul edince, insanların çokça Kur'anı Kerim okuyanlarından sekizbin kişi kendisine karşı ayaklandılar. Bunlar Kufe yakınlarında Harura denilen bir yere yerleştiler. Bunlar, Hz. Ali (r.a)'yi tenkid ettiler ve kendisine:

"Sen Allah'ın giydirmiş olduğu bir gömleği üzerinden çıkardın ve Allah'ın sana layık gördüğü ismi attın. Sonra yoldan çıkarak Allah'ın dini konusunda insanların hükümlerine başvurdun. Allah'tan başkasının hükmüne başvurulamaz" dediler. Onların söz konusu eleştirileri ve kendisinden ayrılmalarına ait haberler. Hz. Ali (r.a)'ye ulaşınca, bir kişiyi görevlendirerek emîru'l-mu'minîn'in yanına Kur'an hafızlarından başka kimsenin girmemesi üzere seslenmesini istedi. Ev Kur'an-ı Kerim hafızları ile dolunca Hz. Ali (r.a) Büyük Mushaf'ın (yani Hz. Osman (r.a) döneminde toplanmış olan ve mushafların çoğaltılmasında esas olarak kabul edilmesi kararlaştırılan mushaf-Çeviren) getirilmesini istedi. Hz. Ali (r.a) bu mushafı önüne koydu ve elleriyle karıştırarak:

"Ey mushaf, insanlara konuş (hak olanı bildir)" diye söyledi. İnsanlar:

"Ey mü'minlerin emiri! Sen ondan ne soruyorsun. O sadece kağıt üzerine yazılmış olan bir mürekkeptir. Sadece bizim üzerinde görmüş olduğumuz şeyi söyler daha fazlasını söyleyemez" dediler. Hz. Ali (r.a) şöyle söyledi:

"Bana karşı çıkan arkadaşlarınızla benim aramda Allah'ın kitabı vardır. (aramızda hakem Allah'ın kitabıdır)" Yüce Allah, Kitab'ında (anlaşmazlığa düşen) kadınla kocası hakkında şöyle buyuruyor:

"Karı-kocanın arasının açılmasından endişelenirseniz, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar düzeltmek (aralarını uzlaştırmak) isterlerse, Allah onların aralarını buldurur." (1) Muhammed (a.s)'in ümmetinin itibar ve ehemmiyeti, bir kadınla kocasının itibar ve ehemmiyetinden daha fazladır. Bu insanlar ben Muaviye ile anlaşma yaptım ve anlaşma metnine (mü'minlerin emiri olarak değil de) Ali bin Ebi Talib olarak yazmayı kabul ettim diye bana kızdılar. (Hudeybiye anlaşmasında da) Suheyl bin Amr, Resulullah (a.s)'ın karşısına çıktı. Resulullah (a.s) "Bismillahirrahma-

1) Nisa Suresi: 35

nirrahim" diye yazdırdı. Suheyl bin Amr itiraz ederek "Bismillahirrahmanirrahim" yazma" dedi. Resulullah (a.s)" "Öyleyse ne yazalım?" diye sordu. Suheyl bin Amr: "Bismikellahumme (Ey Allah'ım senin adınla)" diye yaz" dedi. Yine Allah Resulü (a.s): "Allah'ın Resulü Muhammed" olarak yaz" diye buyurdu. Suheyl buna da itiraz ederek:

"Eğer ben senin Allah'ın Resulü olduğunu kabul etmiş olsaydım, sana muhalefet etmezdim" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) "Bu anlaşma, Muhammed bin Abdullah (Abdullah'ın oğlu Muhammed) ile Kureyş arasında yapılmış olan bir anlaşmadır" diye yazdırdı. Yüce Allah Kitab'ında şöyle buyuruyor:

"Sizden Allah'ı ve ahiret gününü isteyen için, Allah'ın Resulünde alabileceğiniz çok güzel bir örnek vardır." (1)

Daha sonra Hz. Ali (r.a) Haricilerin yanına Abdullah bin Abbas (r.a)'ı gönderdi. Ben de onunla (Abdullah bin Abbas'la) birlikte çıktım. Harici topluluğunun arasına girdiğimizde, İbnu'l-Kevva ayağa kalkarak orada bulunanlara bir konuşma yaptı ve şöyle söyledi:

"Ey insanlar, şu Abdullah bin Abbas'tır. İçinizde onu tanımayan varsa tanısın. Ben kendisini Allah'ın Kitab'ından tanıyorum. Çünkü o ve kavim (topluluk, o ve onun gibi olan diğer insanlar) hakkında yüce Allah: "Onlar şüphesiz kavgacı bir millettir" (2) diye buyurmuştur. Onu arkadaşına geri gönderin ve kendisine Allah'ın Kitab'ını vermeyin." Oradaki konuşmacılar;

"Vallahi biz ona Kitab'ı vereceğiz. Eğer kabul edeceğimiz bir hakkı ortaya koyarsa, kendisine uyarız. Eğer bir batıl ortaya koyarsa, o zaman da batılını yüzüne çarpar ve arkadaşlarına geri çeviririz" dediler. Abdullah bin Abbas (r.a) ile üç gün görüşme yaptılar. Bunun sonunda dörtbin kişi tevbe ederek hareketlerinden geri döndüler. Bu dönenlerin arasında İbnu'l-Kevva da vardı. Abdullah bin Abbas (r.a) tevbe edip dönenleri Kufe'ye Hz. Ali (r.a)'nin yanına getirdi. Hz. Ali (r.a) geride kalanların yanına da adam göndererek:

"Bizim ve insanların durumlarında, bildiğiniz bir takım gelişmeler meydana geldi. Siz istediğiniz her şeyi araştırabilirsiniz. Haram kanı akıtmamanız, yol kesmemeniz ve bir kimsenin zimmetine haksızlık etmemeniz, aramızda kesin prensip olmalı. Eğer bunlardan birini işlerseniz, biz de aynı şartlarda size karşı savaş başlatırız. Allahu Teala ihanet edenleri sevmez" diye bildirdi.

Abdullah bin Şeddad bunları anlatınca, Hz. Aişe (r.a) kendisine: "Ey İbni Şeddat, Ali (r.a) onları öldürdü mü?" diye sordu. İbni Şeddat da şöyle cevap verdi:

"Vallahi, Hariciler, Hz. Ali (r.a)'nin kendilerine elçi göndermesinin hemen ardından, yol kesmeye, kan dökmeye ve insanların zimmetlerine tecavüz etmeye başladılar. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a):

"Vallahi, bütün bunlar oldu mu? Gerçekten kendisinden başka ilah olmayan Allah'ın bildirdikleri aynen gerçekleşti" dedi. Sonra da:

"Bana şimdiye kadar Irak tarafından gelenler meme gibi dışa doğru çıkık kolu olan (Za's-Suddiyye) birinden iki kez söz ettiler" diye hatırlattı. İbni Şeddad da:

"Ben onu gördüm. Hz. Ali (r.a) ile birlikte öldürülenlerin yanına gittim. Hz. Ali (r.a) insanları çağırıp (söz konusu kişinin cesedini göstererek): "Şunu tanıyor musunuz?" diye sordu. Oraya gelenlerin bir çoğu: "Ben onu filancaoğullarının camisinde namaz kılarken gördüm" dediler. Kendisinde, kolunun meme gibi şişkinliği dışında tanınmasını sağlayacak bir delil bulamadılar. Hz. Aişe (r.a):

"Irak halkı kendi düşünceleri ile Hz. Ali (r.a)'ye karşı ayaklanma yaptığında Hz. Ali (r.a) ne söyledi?" diye sordu. Şeddad:

"Ben onun "Allah ve peygamberi doğru söyledi" diye söylediğini duydum" dedi. Hz. Aişe (r.a): "Bunun dışında bir şey söyledi mi?" diye sordu. İbni Şeddad: "Allah için, hayır" dedi. Bunun üzerine Hz. Aişe (r.a) şöyle söyledi:

"Evet, Allah ve Resulü doğru söyledi. Allah, Ali'ye rahmet eylesin. Kendisini hayrete düşüren bir söz duyduğu zaman "Allah ve Resulü doğru söyledi" demek onun adetidir. Irak halkı gidiyor, ona karşı yalan söylüyor ve sözü fazla uzatıyorlar."

Bir Açıklama

Rivayetin zahirinden anlaşıldığına göre Hz. Aişe (r.a), kolu dışa doğru şişkin olan adam ile ilgili olayın Resulullah (a.s)'a nisbet edilmesi ile ilgili bir açıklamada bulunmamış ama Hz. Ali (r.a)'yi de inkar etmemiştir. Ancak sahih rivayetler, Hz. Ali (r.a)'nin onunla ilgili hadisi Resulullah (a.s)'dan duymuş olduğu konusunda herhangi bir şüphe bırakmamaktadır. En son rivayet ile, ondan daha önce geçmiş olan rivayetler arasında da herhangi bir aykırılık yoktur.

Ravi burada Hz. Ali (r.a) ve şişik kollu adamın arkadaşlarından yahut Nehrevan ehlinden nakledilen sözle birlikte, iki rivayeti bir arada vermiştir. Rivayetten anlaşıldığına göre, Hz. Aişe (r.a) Harura ehlinin öldürülmesine karşı çıkmamıştır. Bilakis onun, bir kadına *"Sen Harura ehlinden misin?"* diye sormasından, Hz. Aişe (r.a)'nin Harura ehlinin taşkınlığını bildiğini kendi dili ile ifade etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

٤٥٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَتَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لاَيَأْلُونَكُمْ خَبَالاً وَدُّوا مَاعَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾ قَالَ: «هُمُ الْخَوَارِجُ».

459- Taberani, Ebu Umame (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Yüce Allah'ın: "Ey iman edenler, sizden olmayanı sırdaş edinmeyin. Onlar sizi şaşırtmaktan geri durmazlar. Sıkıntıya düşmenizi isterler. Onların öfkeleri ağızlarından taşmaktadır. Kalplerinin gizlediği ise daha büyüktür. Eğer akledi-yorsanız şüphesiz size ayetleri açıkladık" (1) ayet-i kerimesi ile ilgili olarak Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bu ayeti kerimede kastedilenler Haricilerdir."

٤٦٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الْكَبِيرِ وَالأَوْسَطِ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلاَلٍ قَالَ: غَزَا عُمَارَةُ بْنُ قَرْضٍ اللَّيْثِيُّ غَزَاةً لَهُ فَمَكَثَ فِيهَا مَاشَاءَ اللَّهُ ثُمَّ رَجَعَ حَتَّى إِذَا كَانَ قَرِيبًا مِنَ الأَهْوَازِ سَمِعَ صَوتَ الأَذَانِ فَقَالَ: وَاللَّهِ مَالِي عَهْدٌ بِصَلاَةٍ بِجَمَاعَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مُنْذُ ثَلاَثٍ. وَقَصَدَ نَحْوَ الأَذَانِ يُرِيدُ الصَّلاَةَ، فَإِذَا هُوَ بِالأَزَارِقَةِ فَقَالُوا لَهُ: مَا جَاءَ بِكَ يَاعَدُوَّ اللَّهِ فَقَالَ: مَا أَنْتُمْ إِخْوَانِي؟ قَالُوا: أَنْتَ أَخُو الشَّيْطَانِ لَنَقْتُلَنَّكَ. قَالَ: أَمَا تَرْضَوْنَ مِنِّي بِمَا رَضِيَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ؟ قَالُوا أَيُّ شَيْءٍ رَضِيَ بِهِ مِنْكَ؟ قَالَ: أَتَيْتُهُ وَأَنَا كَافِرٌ، فَشَهِدْتُ أَنْ لاَإِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ فَخَلَّى عَنِّي فَأْخُذُوهُ فَقَتَلُوهُ.

460- Taberani, Kebir ve Evsat'ta (Mu'cemu'l Kebir ve Mu'cemu'l Evsat'ta) Humeyd bin Hilal (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Umare bin Kard el Leysi bir gazveye çıktı. Orada Allah'ın dilediği kadar bir süre kaldı. Sonra geri döndü. Ahvaz yakınlarına geldiğinde ezan sesi duydu. Bu sesi duyunca: "Vallahi üç günden beri müslümanlarla birlikte cemaatle namaz kılmadım" diye söylendi ve namaz kılmak amacıyla ezan sesinin geldiği yöne doğru ilerledi. Vardığında Ezarika taifesi ile karşılaştı. Onlar kendisine:

159-Mu'cemu'l Kebir (8/325) Mecma'u'z Zevaid (6/233)

160-Mecma'u'z Zevaid (1/26) Müellif:

***Ezarika (Ezrakiler):** Haricilerin Nafi bin Ezrak'ın peşinden giden kollarıdır.*

1) Ali İmran Suresi: 118

"Ey Allah düşmanı, seni buraya getiren sebep ne oldu?" dediler. Umare bin Kard:

"Siz benim kardeşlerim değil misiniz?" dedi. Onlar:

"Sen ancak şeytanın kardeşisin, biz seni öldüreceğiz" dediler. Umare:

"Siz Resulullah (a.s)'ın benden kabul etmiş olduğu bir şeyi neden kabul etmezsiniz?" diye sordu. Onlar:

"Resulullah, senden neye razı oldu?" dediler. Umare:

"Ben kafir iken Resulullah (a.s)'ın yanına gittim ve Allah'tan başka ilah olmadığına, kendisinin de Allah'ın Resulü olduğuna şehadet ettim, O da beni bıraktı" dedi. Ama onlar Umare'yi alıp öldürdüler."

٤٦١ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِيقَ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَتَى بِوَادِ كَذَا وَكَذَا فَإِذَا رَجُلٌ مُتَخَشِّعٌ حَسَنُ الْهَيْئَةِ يُصَلِّي فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ : «اِذْهَب فَاقْتُلْهُ» . قَالَ: فَذَهَبَ إِلَيْهِ أَبُو بَكْرٍ فَلَمَّا رَآهُ عَلَى تِلْكَ الحَالِ كَرِهَ أَنْ يَقْتُلَهُ فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعُمَرَ: «اِذْهَبْ فَاقْتُلْهُ» فَذَهَبَ عُمَرُ فَرَآهُ عَلَى الحَالِ الَّذِي رَآهُ أَبُو بَكْرٍ فِيهِ، قَالَ فَرَجَعَ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلِّي مُتَخَشِّعًا فَكَرِهْتُ أَنْ أَقْتُلَهُ. قَالَ: «يَا عَلِيُّ اِذْهَب فَاقْتُلْهُ». فَذَهَبَ عَلِيٌّ فَلَمْ يَرَهُ فَرَجَعَ عَلِيٌّ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! لَمْ أَرَهُ. قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «إِنَّ هَذَا وَأَصْحَابَهُ يَقْرَؤُونَ القُرْآنَ لَايَجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ثُمَّ لَايَعُودُونَ فِيهِ حَتَّى يَعُودَ السَّهْمُ فِي فُوقِهِ فَاقْتُلُوهُمْ هُمْ شَرُّ البَرِيَّةِ».

461- Ahmed, Ebu Said el Hudri (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah (a.s)'ın yanına gelerek:

"Ey Allah'ın Resulü! Ben şöyle şöyle bir vadide bulunuyordum. Orada kendini huşu içinde gösteren, başı öne eğik, güzel görünümlü bir adamla karşılaştım" dedi. Resulullah (a.s):

"Git, o adamı öldür" diye buyurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a), yeniden o yere gitti, adamı aynı hal üzere görünce öldürmek istemedi ve Resulullah (a.s)'ın yanına

---

461-Ahmed (3/15) Mecma'u'z Zevaid (6/235) Müellif: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir.

geri döndü. Bunun üzerine Resulullah (a.s), Hz. Ömer (r.a)'e:

"Git o adamı öldür" diye buyurdu. Hz Ömer (r.a) gitti, adamı Hz. Ebu Bekir (r.a)'in gördüğü hal üzere gördü ve (öldürmeden) geri döndü ve:

"Ey Allah'ın Resulü! Adamı huşu içerisinde namaz kılarken gördüm ve öldürmek istemedim" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Ey Ali! Sen git öldür" diye buyurdu. Hz. Ali (r.a) gitti ama adamı göremedi ve geri dönerek: "Ey Allah'ın Resulü! Ben adamı göremedim" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bu adam ve arkadaşları Kur'an okurlar, ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Sonra da ok, yaydan atıldığı yere geri dönmedikçe bunlar da dine geri dönmezler. Onları bulduğunuz yerde öldürün, onlar insanların en fenalarıdırlar."

Bir Açıklama

Resulullah (a.s) kendisine vahiy yoluyla gelen bilgi uyarınca söz konusu şahsın öldürülmesini emretmiştir. Ancak bizim bir kimseyi öldürmemiz, ancak öldürülmesini haklı gösterecek bir delilin bulunmasından sonra caiz olabilir. Hz. Ali (r.a)'nin Haricilere karşı savaşı, ancak onların haksız yere kan akıtmaya ve insanların mallarını meşru olmadan gasbetmeye, zimmetlerini bozmaya başlamalarından sonra başlattığını ve kendilerini ancak bu gelişmelerden sonra öldürdüğünü biliyoruz. Fıkıhçılar, Hz. Ali (r.a)'nin isyancılara karşı bu uygulamasını esas kabul ederek bu konu ile ilgili hükümlerin belirlenmesinde bunu ölçü olarak ele almaktadırlar. Çünkü Hz. Ali (r.a) raşid halifedir ve örnek alınacak bir şahsiyettir.

٤٦٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ شَرِيكِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ: كُنْتُ أَتَمَنَّى أَنْ أَلْقَى رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُنِي عَنِ الْخَوَارِجِ فَلَقِيتُ أَبَا بَرْزَةَ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقُلْتُ: يَا أَبَا بَرْزَةَ حَدِّثْنَا بِشَيْءٍ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُهُ فِي الْخَوَارِجِ قَالَ: أُحَدِّثُكَ بِمَا سَمِعَتْ أُذُنَايَ وَرَأَتْ عَيْنَايَ، أُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِدَنَانِيرَ فَكَانَ يَقْسِمُهَا وَعِنْدَهُ رَجُلٌ أَسْوَدُ مَطْمُومُ الشَّعْرِ عَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَبْيَضَانِ بَيْنَ عَيْنَيْهِ أَثَرُ السُّجُودِ فَتَعَرَّضَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَتَاهُ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ فَلَمْ يُعْطِهِ شَيْئًا، فَأَتَاهُ مِنْ قِبَلِ يَمِينِهِ فَلَمْ يُعْطِهِ شَيْئًا، ثُمَّ أَتَاهُ مِنْ خَلْفِهِ فَلَمْ يُعْطِهِ شَيْئًا، فَقَالَ: وَاللَّهِ يَا مُحَمَّدُ مَا عَدَلْتَ فِي الْقِسْمَةِ مُنْذُ الْيَوْمِ. فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ غَضَبًا شَدِيدًا ثُمَّ قَالَ: «وَاللَّهِ

لاَتَجِدُونَ بَعْدِى أَحَدًا أَعْدَلَ عَلَيْكُمْ مِنِّى» قَالَهَا ثَلاَثًا، ثُمَّ قَالَ: «يَخْرُجُ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ رِجَالٌ كَأَنَّ هَذَا مِنْهُمْ، هَذْيُهُمْ هٰكَذَا، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ لاَيُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّيْنِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لاَيَرْجِعُونَ إِلَيْهِ». وَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى صَدْرِهِ «سِيمَاهُمْ التَّحْلِيقُ لاَيَزَالُونَ يَخْرُجُونَ حَتَّى يَخْرُجَ آخِرُهُمْ مَعَ الدَّجَّالِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ» ، قَالَهَا ثَلاَثًا «شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ» قَالَهَا ثَلاَثًا، وَقَالَ حَمَّادٌ: لاَيَرْجِعُونَ فِيهِ.

462- Ahmed, Şerik bin Şihab (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından, bana Hariciler hakkında bilgi verebilecek biri ile karşılaşmayı arzuluyordum. Arefe gününde, bazı arkadaşları ile birlikte Ebu Berze (r.a) ile karşılaştım. Kendisine:

"Ey Ebu Berze, Resulullah (a.s)'dan Haricilerle ilgili olarak duymuş olduğun bir şey varsa bize bildir" dedim. Şöyle söyledi:

"Sana iki kulağımla duymuş olduğum ve (bu sözün söylenmesine) iki gözümle şahid olduğum bir söz aktaracağım: Resulullah (a.s)'a bir kaç dinar getirildi. Resulullah (a.s) bu dinarları (ashabından bazı kimseler arasında) paylaştırıyordu. Yanında siyah tenli, sık saçlı, üzerinde iki beyaz elbise bulunan ve iki gözü arasında da secde izi olan bir adam vardı. Resulullah (a.s)'ın karşısına çıktı, önünden yanaştı ama Resulullah (a.s) kendisine bir şey vermedi. Bunun üzerine adam:

"Vallahi ey Muhammed, bugün sen paylaştırma işinde adil davranmadın" diye konuştu. Resulullah (a.s) bu söze fena halde kızdı ve şöyle buyurdu:

"Vallahi, benden sonra hakkınızda benden daha adil davranan birini bulamazsınız." Bu sözü üç kez tekrar etti. Sonra da şöyle devam etti:

"Doğu taraflarından bir topluluk ortaya çıkacaktır ki, bu adam onlardan gibi görünüyor. O topluluğun tutumu, bu adamın tutumu gibidir. Bunlar Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar, sonra da oraya geri dönmezler." Daha sonra elini göğsüne vurarak şöyle buyurdu:

462-Ahmed (4/421) Mecma'u'z Zevaid (6/238) Müellif: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir. Ravilerden Ezrak bin Kays bin Hibban'ı sika görmüştür. Hadisin geriye kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan raviherdir" demiştir. Müstedrek, (2/146) Müellif "Bu hadis Müslim'in şartına göre sahihtir. Ancak Buhari ve Müslim bu hadisi kitaplarına almamışlardır" demiştir. Zehebi ise hadisle ilgili olarak herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

"Onların özellikleri, traş olmaktır. En sonuncuları, Deccal'ın zamanında çıkacak şekilde sürekli ortaya çıkmaya devam ederler. Onları gördüğünüz zaman öldürünüz." Bunu üç kez tekrar etti. Sonra yine üç kez:

"Bunlar insanların ve diğer yaratıkların en fenalarıdırlar" diye buyurdu."

Hammad rivayetinde, Resulullah (a.s)'ın; *"Onlar dinden çıkarlar"* dedikten sonra *"bir daha dönmezler"* diye buyurduğunu bildirmiştir.

Bir Açıklama

Bu hadis, Haricilerin, İslam ümmeti içinde sürekli şekilde çıkmaya devam edeceklerine işaret etmektedir. Resulullah (a.s)'ın *"Onları gördüğünüz zaman öldürünüz"* sözü, kendilerinde, burada belirtilen sıfatların varlığının kesin olarak anlaşılmasından sonra, ancak onların öldürülebileceğini ifade etmektedir. Çünkü bir kimsenin zanna dayanılarak öldürülmesi caiz değildir. Kesin bilgi ise, gerçeklere, kuvvetli izlere ve delillere dayanır. Kalplerde saklı olan gerçekler bize gizlidir. Öldürmeyi haklı gösterecek, ancak dışa akseden belirtilerle olur. Asıl olan, bir müslüman hakkında iyi zanda bulunmamızdır. Bunun aksini geçerli kılacak deliller ortaya çıkmadıkça, bu esasa aykırı hareket edilemez. Zan konusunda böyle davranılması gerekirken, öldürme konusunda acelecilik etmek nasıl haklı bulunabilir?

Son yüzyıllarda insanların Haricilikle itham edilmelerinde aceleci davranıldığı görülmektedir. Görüşümüze göre, Haricilerle ilgili olarak rivayet edilen nassları okuyan kişinin, önce kendini iyi bir hesaba çekmesi ve başkalarını itham etmekten kaçınması gerekmektedir. Başkalarını ancak doğru bilgi ve kesin delillere ulaştıktan sonra itham etmek mümkündür. Bu kesin bilgi de itham edilen kişinin öldürülmesi için geçerli sebep olarak ele alınamaz. Öldürme işi, ancak itham edilen kişinin yukarıda üzerinde durulan kendileri ile savaşılmasını ve öldürülmelerini caiz kılacak gayri meşru fiilleri işlemeye, haksız yere kan akıtmaya, malları gasbetmeye ve zimmetleri ihlal etmeye başlamasından sonra meşru olabilir.

٤٦٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَخْرُجُ نَاسٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ لَايَجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ كُلَّمَا قُطِعَ قَرْنٌ نَشَأَ قَرْنٌ حَتَّى يَكُونَ مَعَ بَقِيَّتِهِمُ الدَّجَّالُ».

463- Taberani, Abdullah bin Amr (r.a)'dan rivayet etmiştir:

463-Mecma'u'z Zevaid (6/230) Heysemi: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir. Bu hadisin benzer ifadeler taşıyan şahitleri daha önce geçmişti.

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Doğu taraflarından bir gurup ortaya çıkar. Bunlar Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an hançerelerinden geçmez. Onlardan bir gurup kesilince, yeni bir gurup ortaya çıkar. Ta ki, sonuncuları Deccal'la birlikte ortaya çıkar."

٤٦٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَامِرِ بْنِ وَاثِلَةَ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ أُتِيَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَجُلٌ مَجْزُوزُ الرَّأْسِأَوْ مَحْلُوقُ الرَّأْسِ قَالَ: مَا عَدَلْتَ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ أَنَا؟ » قَالَ: فَغَفِلَ عَنِ الرَّجُلِ فَذَهَبَ. فَقَالَ: «أَيْنَ الرَّجُلُ» ؟ فَطُلِبَ فَلَمْ يُدْرَك. فَقَالَ: «إِنَّهُ سَيَخْرُجُ فِي أُمَّتِي قَوْمٌ سِيمَاهُمْ سِيمَا هَذَا يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يَنْظُرُ فِي قِدْحِهِ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا، يَنْظُرُ فِي رِصَافِهِ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا، يَنْظُرُ فِي فُوقِهِ فَلَمْ يَرَ شَيْئًا».

464- Taberani, Amir bin Vasile (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Huneyn gününde, Resulullah (a.s)'ın yanına, başı traşlı bir adam gelerek:

"Sen adil davranmadın" diye söyledi.

Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Eğer ben adil davranmazsam kim adil davranır?" diye buyurdu. Resulullah (a.s) bir an adama dikkat etmedi. Adam da gitti. Daha sonra Resulullah (a.s):

"Az önceki adam nerede?" diye sordu. Adama bakıldı bulunamadı. Daha sonra Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde bir topluluk ortaya çıkacaktır ki, onların görünümleri bu adamın görünümüne benzer. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar. Oku atan kişi, daha sonra okunun çubuğuna bakar bir şey göremez, demirine bakar bir şey göremez, okun yaya takıldığı yere bakar bir şey göremez."

Bir Açıklama

Hariciliğin dışa yansıyan yönlerinin en önemlileri, bilgisizce bir dindarlık ve iman gücünden değil, nefsin tahrikinden gelen bir katılıktır. Kendilerine karşı hürmet gösterilmesi ve itibar edilmesi gereken kimselerin yanında edebe aykırı hareket etmeleri, onların dışa yansıyan bir yönleridir. Nitekim hadiste kendin-

464-Mecma'u'z Zevaid (6/230) Haysemi: "Bunu Taberani rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir. Bu hadisin benzer ifadeler taşıyan şahitleri daha önce geçmişti.

den söz edilen kişi, Resulullah (a.s)'dan adil olmasını istemek suretiyle edebe aykırı bir tutum sergilemiştir. Bu konuyu eğitimcilerin iyi kavramaları ve kendilerine hürmet edilmesi gereken, işleri hikmete uygun, sözleri doğru büyüklerin yanında edebe aykırı davranmamaları gerekmektedir. Eğitimcilerin, küçüklere de, büyüklere saygı göstermeyi ve öğrencilerine edebi öğretmeleri şarttır.

٤٦٥ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ وَسَاجٍ قَالَ: كَانَ صَاحِبٌ لِي يُحَدِّثُنِي عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرٍو فِي شَأْنِ الْخَوَارِجِ، فَحَجَجْتُ، فَلَقِيتُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، فَقُلْتُ: إِنَّكَ بَقِيَّةُ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ عِنْدَكَ عِلْمًا، إِنَّ نَاسًا يَطْعَنُونَ عَلَى أُمَرَائِهِمْ وَيَشْهَدُونَ عَلَيْهِمْ بِالضَّلَالَةِ. قَالَ: عَلَى أُولَئِكَ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ. أُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسِقَايَةٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ فَجَعَلَ يَقْسِمُهَا بَيْنَ أَصْحَابِهِ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! لَئِنْ كَانَ اللَّهُ أَمَرَكَ بِالْعَدْلِ فَلَمْ تَعْدِلْ. فَقَالَ: «وَيْلَكَ فَمَنْ يَعْدِلُ عَلَيْكُمْ بَعْدِي؟» فَلَمَّا أَدْبَرَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ فِي أُمَّتِي أَشْبَاهَ هَذَا يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ فَإِنْ خَرَجُوا فَاقْتُلُوهُمْ ثُمَّ إِنْ خَرَجُوا فَاقْتُلُوهُمْ». قَالَ ذٰلِكَ ثَلَاثًا.

465- Bezzar, Akabe bin Visac (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Benim bir arkadaşım vardı. Abdullah bin Amr'dan Haricilerle ilgili hadis rivayet ederdi. Ben kendisiyle bu konuda tartışmaya girdim. Daha sonra Abdulah bin Amr (r.a) ile karşılaştım. Kendisine:

"Sen Resulullah (a.s)'ın ashabının hayatta kalanlarındansın. Allahu Teala sana ilim ihsan etmiştir. İnsanlar yöneticilerini tenkid etmekte ve onları sapıklık la itham etmektedirler" dedim.

Bana şöyle söyledi:

"Allah'ın, meleklerinin ve bütün insanların laneti o kimselerin üzerine olsun. Bir keresinde Resulullah (a.s)'a bir kap altın veya gümüş getirildi. Resulullah (a.s) bunu ashabının arasında paylaştırmaya başladı. Taşralılardan bir adam kalkarak:

"Ey Muhammed, Allah sana adaletli olmayı emretmişken, sen adaletli dav-

---

465-Keşfu'l Estar (2/359) Mecma'u'z Zevaid (6/228) Müellif: "Bu hadisi Bezzar rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

ranmadın" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Yazık sana, eğer ben adaletli olmazsam, benden sonra sizin hakkınızda kim adaletli davranabilir?" diye buyurdu. Adam gittikten sonra Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde bu adamın benzerleri ortaya çıkar. Onlar Kur'an okurlar ama okudukları Kur'an hançerelerini geçmez. Öyleleri ortaya çıkarsa onları öldürün, sonra tekrar ortaya çıkarlarsa yine öldürün (sonra aynı türden yeni bir gurup ortaya çıkarsa onları da öldürün -Çeviren)" Bu sözü üç kez tekrar etti."

Bir Açıklama

Abdullah bin Amr (r.a)'ın sözünden, müslüman devlet yöneticileri ve emirleri tenkid etmenin, Haricilerin özelliklerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu konunun biraz açıklanması gerekmektedir. Adaletli bir şekilde insanları yöneten müslüman yöneticilere itaat etmek bizim üzerimize bir görevdir. Böylelerinin aleyhlerine konuşmamız caiz değildir. Çünkü bu gibi yöneticilerin aleyhlerine konuşulması, onlara olan güveni sarsar. Bu güvenin sarsılması ise insanlar ve ülkeler arasında bozulmaların ortaya çıkmasına neden olur.

Yalancılık ve sapıklık üzere insanları yöneten yöneticilere öğüt verme imkanımız varsa öğüt veririz, yahut gücümüz yeterse görevden alırız. Zulüm konusunda kendisine itaat etmesini önlemek için bu gibi yöneticilerin aleyhlerine konuşulması ise caizdir. Bu konu ile ilgili sınırları, ancak nefislerini arındırmış, ilim ve hikmet sahibi kişiler belirleyebilir. Bu yüzden peygamberlerin en önemli görevlerinden birisi, insanları ilim ve hikmet sahibi yapmak ve onların nefislerini fenalıklardan arındırmak olmuştur. Müslümanların da sürekli şekilde ilim ve hikmet edinecekleri, nefislerini fenalıklardan arındıracakları ortamlara ihtiyaçları vardır.

٤٦٦ــ رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ شَدَّادِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ أَبِي عَمَّارَ قَالَ شَهِدْتُ أَبَا أُمَامَةَ الْبَاهِلِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ وَاقِفٌ عَلَى رَأْسِ الْحَرُورِيَّةِ عِنْدَ بَابِ دِمَشْقَ وَهُوَ يَقُولُ: كِلَابُ أَهْلِ النَّارِ ــ قَالَهَا ثَلاَثًا ــ خَيْرُ قَتْلَى مَنْ قَتَلُوهُ. وَدَمَعَتْ عَيْنَاهُ. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا أُمَامَةَ أَرَأَيْتَ قَوْلَكَ هَؤُلاَءِ كِلاَبُ النَّارِ أَشَيْءٌ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَوْ مِنْ رَأْيِكَ؟ قَالَ إِنِّي إِذًا لَجَرِيءٌ، لَوْ لَمْ أَسْمَعْهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِلاَّ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثٍ وَعَدَّ سَبْعَ مَرَّاتٍ مَا حَدَّثْتُكُمُوهُ. قَالَ

لَهُ رَجُلٌ: إِنِّي رَأَيْتُكَ قَدْ دَمَعَتْ عَيْنَاكَ قَالَ: إِنَّهُمْ لَمَّا كَانُوا مُؤْمِنِينَ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ﴾ الآية فهي لهم مرّتين.

466- Hakim, Şeddat bin Abdullah Ebu Ammar (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Umame Bahili'yi, Dımeşk kapısında Haruriyye'nin başında dururken gördüm.

"Ey cehennem ehlinin köpekleri! Sizi öldürenler, öldürenlerin (öldürme olayını gerçekleştirenlerin) en üstünleridirler" diye söylüyordu. Bunu söylerken gözleri de yaşarmıştı. Bir adam kendisine:

"Ey Ebu Umame, sen bu adamlara karşı kullanmış olduğun, "Ey cehennem ehlinin köpekleri" sözünle ilgili Resulullah (a.s)'dan bir şey duydun mu?" Yoksa bunu kendi görüşüne dayanarak mı söyledin?" diye sordu. Ebu Umame de şöyle cevap verdi:

"Eğer Resulullah (a.s)'tan bu konuda bir iki, ya da üç kez bir şey duymaksızın böyle bir söz söylersem, o zaman çok cür'etkar davranmış olurum. Benim size nakletmiş olduğum şu sözü ise Resulullah (a.s) yedi kez tekrar etti. Adam: "Ben senin gözlerinin yaşardığını gördüm" diye hatırlattı. Bunun üzerine de Ebu Umame (r.a):

"Çünkü onlar mü'min oldular, sonra da imanlarının arkasından küfre düştüler" diye söyledi ve arkasından şu ayet-i kerimeyi okudu:

"Kendilerine açık deliller geldikten sonra ayrılan ve ayrılığa düşenler gibi olmayın. Bir takım yüzlerin ağaracağı, bir takım yüzlerin kararacağı günde büyük azab onlaradır." (1) Sonra da iki kez "Bu onlar hakkındadır" diye söyledi."

Bir Açıklama

Burada küfürle kastedilen, gerçek küfür değildir. İmam Hz. Ali (r.a)'nin bizzat kendisi bile Haricileri küfürle ithem etmemiştir. Burada kastedilen şey birlik ve dayanışma nimetinin inkar edilmesidir. Haricilerin kesin haram olan bazı şeyleri helal sayan fırkaları dışında kalanlarını, ehli sünnet küfürle itham etmemiştir. Bunu daha önceki sayfalarımızda belirtmiştik.

466-Müstedrek (2/149) Bu hadisi Zehebi sahih görmüştür.
1) Ali İmran Suresi: 105

Rivayetten anlaşıldığına göre Ebu Umame (r.a) Emeviler döneminde ortaya çıkmış olan Haricilere karşı konuşmuştur. Ebu Umame'nin bu tutumundan, yöneticilere karşı silahlı mücadele etmenin insanı tehlikeli noktalara getirdiğini anlıyoruz. Ancak yöneticilerin açıkça küfrü benimsemiş olmalarına fetva verilmesi bunun dışındadır. Bu konu ile ilgili fetva da, dengelere ve şartlara göre değerlendirilir.

Yönetim açıkca küfür yolunu benimsememiş ise doğrudan silahlı mücadeleye girilemez. Böyle bir durumda ancak şartların oluşmasından sonra silahlı mücadele başlatılır. Bazı durumlarda yeterliliğin sağlandığı düşüncesiyle silahlı mücadelenin başlatılması da yersiz bir hareket olarak görülemez. Ancak bütün bu eylemlerde, ehil ve basiret sahibi insanların fetvalarına ihtiyaç vardır. Tam anlamıyla fetvaya ehil insanlar ise çok azdır. Hele bu gibi konularda, ilimde rusuh sahibi alimlerin ve içtihad ehli imamların yapmış oldukları tesbitlerin ışığında fetva verebilecek kimseler oldukça kısıtlıdır. Hanefi fakihlerinden olan İbni Abidin, Cihad kitabının haşiyesinde "*Cihad yerine göre farz-ı ayn olur ama katılmayanlar da günaha girmiş olmazlar*" demiş ve bununla ilgili örnekleri sıralamıştır.

٤٦٧ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ يَقُولُ شَرُّ قَتْلَى قُتِلُوا تَحْتَ أَدِيمِ السَّمَاءِ وَخَيْرُ قَتِيلٍ مَنْ قَتَلُوا، كِلاَبُ أَهْلِ النَّارِ، قَدْ كَانَ هَؤُلاَءِ مُسْلِمِينَ فَصَارُوا كُفَّارًا قُلْتُ يَا أَبَا أُمَامَةَ هَذَا شَيْءٌ تَقُولُهُ؟ قَالَ: بَلْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

467- İbni Mace, Ebu Umame (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Göğün altında (yeryüzünde) öldürülmüş olanların en fenaları ve öldürenlerin öldürmelerine en layık olanları (kendilerini öldürenleri en çok sevaba sokanları) cehennem ehlinin köpekleri idi. Bunlar önceden müslüman idiler, sonra kafir oldular."

Ravi dedi ki:

"Ben kendisine: "Ey Umame, sen bu sözü kendi görüşünle mi söylüyorsun?" diye sordum. "Hayır, bilakis ben bunu Resulullah (a.ss)'tan duydum" diye cevap verdi."

٤٦٨ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: ذُكِرَ لِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَلَمْ

467-İbni Mace (1/62) Mukaddime. 12-Haricilerle ilgili bab. İsnadı hasendir.

أَسْمَعُهُ مِنْهُ: «إِنَّ فِيكُمْ قَوْمًا يَتَعَبَّدُونَ فَيَدْأَبُونَ حَتَّى يُعْجَبَ بِهِمُ النَّاسُ وَتُعْجِبُهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ».

468- İmam Ahmed, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Sizin içinizde ibadete düşkün olan ve bu şekilde ibadete düşkünlüğü alışkanlık haline getiren bir topluluk vardır. Hatta onların bu durumları insanları hayrete düşürür. Kendileri, kendi kendilerine hayret ederler. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar."

٤٦٩ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِالمَلِكِ بْنِ مُلَيْلٍ السَّلِيحِيِّ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا قَرِيبًا مِنَ المِنْبَرِ يَوْمَ الجُمُعَةِ فَخَرَجَ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُذَيْفَةَ فَاسْتَوَى عَلَى المِنْبَرِ فَخَطَبَ ثُمَّ قَرَأَ عَلَيْهِمْ سُورَةً مِنَ القُرْآنِ وَكَانَ مِنْ أَقْرَإِ النَّاسِ فَقَالَ عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ: صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَيَقْرَأَنَّ القُرْآنَ رِجَالٌ لَايَجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ».

469- İmam Ahmed, Abdulmelik bin Muleyl Selihi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cuma günü minberin yakınında bir yerde oturuyordum. O sırada Muhammed bin Ebi Huzeyfe gelip minberin üzerinde durdu. İnsanlara hitap etti. Ardından da kendilerine Kur'an-ı Kerim'den bir sure okudu. O, insanların içinde en çok Kur'an okuyan kimselerdendi. O sırada, Akabe bin Amir şöyle söyledi:

"Allah ve Resulü doğru söylemiştir. Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Kur'an-ı Kerim'i öyle kimseler okuyacaklardır ki, okudukları, hançerelerini geçmeyecektir. Bunlar okun yaydan çıkması gibi dinden çıkarlar."

Muhammed bin Ebu Huzeyfe, Hz. Osman (r.a)'a karşı ayaklananlardandı. Bu yüzden Akabe bin Amir, Hariciler hakkında geçerli saydığı bu özelliği, onun için de geçerli saymıştır.

468-Ahmed (3/183) Mecma'u'z Zevaid (6/229) Müellif: "Bu hadisi Ahmed rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

469-Ahmed (4/145) Mu'cemu'l Kebir (17/325)'de muhtasar olarak rivayet edilmiştir. Mecma'u'z Zevaid (6/231) Müellif: "Bu hadisi Ahmed ve muhtasar bir şekilde Taberani rivayet etmiştir. Her ikisinin de ravileri sikadırlar."

٤٧٠ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ سَعِيْدِ بْنِ جُمْهَانَ قَالَ لَقِيتُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ أَبِى أَوْفَى وَهُوَ مَحْجُوبُ الْبَصَرِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: أَنَا سَعِيْدُ بْنُ جُمْهَانَ. قَالَ: مَا فَعَلَ وَالِدُكَ؟ قُلْتُ: قَتَلَتْهُ الأَزَارِقَةُ قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ الأَزَارِقَةَ، حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُمْ كِلاَبُ النَّارِ. قَالَ: قُلْتَ الأَزَارِقَةَ وَحْدَهُمْ أَمِ الخَوَارِجَ كُلَّهَا قَالَ: بَلِ الْخَوَارِجَ كُلَّهَا. قَالَ: قُلْتُ: فَإِنَّ السُّلْطَانَ يَظْلِمُ النَّاسَ وَيَفْعَلُ بِهِمْ وَيَفْعَلُ بِهِمْ. قَالَ: فَتَنَاوَلَ يَدِى فَغَمَزَهَا غَمْزَةً شَدِيدَةً ثُمَّ قَالَ: وَيْحَكَ يَا ابْنَ جُمْهَانَ عَلَيْكَ بِالسَّوَادِ الأَعْظَمِ ــ مَرَّتَيْنِ ــ إِنْ كَانَ السُّلْطَانُ يَسْمَعُ مِنْكَ فَأْتِهِ فِى بَيْتِهِ فَأَخْبِرْهُ بِمَا تَعْلَمُ فَإِنْ قَبِلَ مِنْكَ وَإِلاَّ فَدَعْهُ فَإِنَّكَ لَسْتَ بِأَعْلَمَ مِنْهُ.

470- İmam Ahmed, Said bin Cumhan (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Gözleri gittikten sonra Abdullah bin Ebi Evfa ile karşılaştım. Kendisine selam verdim. "Sen kimsin?" diye sordu. "Ben Said bin Cumhan'ım" dedim. "Baban ne durumda?" diye sordu. "Onu Ezarika (Ezrakiler) öldürdü" diye cevap verdim. Bunun üzerine şöyle söyledi:

"Allah Ezrakilere lanet eylesin. Resulullah (a.s) bize onların cehennemin köpekleri olduklarını bildirdi. Ben "Sadece Ezrakiler mi, yoksa bütün Hariciler mi cehennemin köpekleridir?" diye sordum. "Bilakis bütün Hariciler" diye cevap verdi. Ben "Sultan (yönetici) halka haksızlık ediyor ve onlara şöyle şöyle yapıyor" dedim. Bunu söyleyince elimi tutarak şiddetli bir şekilde sıktı ve sonra şöyle söyledi:

"Yazık sana ey İbni Cumhan, büyük cemaat ile birlikte olmalısın. Eğer yönetici senin sözünü dinlerse evine git ve ona bildiğin şeyi haber ver. Kabul ederse mesele yok. Aksi halde onu bırak, sen ondan daha bilgili değilsin."

Bir Açıklama

Bu öğüt, namazını kılan ve açıkca küfür çizgisini benimsemeyen, yaşama ve uygulama konusunda bazı eksiklikleri olsa da prensip itibariyle insanlar arasında Allah'ın kitabındaki hükümleri uygulayan yönetici hakkındadır. Ancak fıkıhçılar şöyle söylemişlerdir:

470-Ahmed (4/382) Mecma'u'z Zevaid (5/230) Müellif: "Bu hadisi Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir. Taberani'nin ravileri sikadırlar" demiştir.

"Eğer yönetici fıska düşmüşse ve kendisinin görevden alınması daha büyük bir fitneye yol açmayacaksa, onun görevden alınması gerekir."

Bazı fıkıhçılar da şöyle söylemişlerdir:

"Bir imam, sırf fıska düşerek günahlara dalması yüzünden görevden alınabilir. Şeriat hükmünce böyle bir durumda kendisine itaat da edilmez. Eğer müslümanlar böyle bir imamı, görevden almaya güç yetiremezlerse, bundan dolayı bir sorumluluğa düşmüş olmazlar."

٤٧١ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ مِقْسَمِ بْنِ بُجْرَةٍ مَوْلَى عَبْدِاللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ نَوْفَلٍ قَالَ: خَرَجْتُ أَنَا وَتَلِيدُ بْنُ كِلاَبٍ اللَّيْثِيُّ حَتَّى أَتَيْنَا عَبْدَاللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنَ الْعَاصِ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ مُعَلِّقًا نَعْلَيْهِ بِيَدِهِ، فَقُلْنَا لَهُ: هَلْ حَضَرْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ كَلَّمَهُ التَّمِيمِيُّ يَوْمَ حُنَيْنٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، أَقْبَلَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ يُقَالُ لَهُ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ فَوَقَفَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُعْطِي النَّاسَ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! قَدْ رَأَيْتُ مَا صَنَعْتَ مُنْذُ الْيَوْمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَجَلْ فَكَيْفَ رَأَيْتَ؟» قَالَ: لَمْ أَرَكَ عَدَلْتَ قَالَ: فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «وَيْحَكَ إِنْ لَمْ يَكُنِ الْعَدْلُ عِنْدِي فَعِنْدَ مَنْ يَكُونُ؟» فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الخَطَّابِ رَحِمَهُ اللَّهُ: أَلاَ نَقْتُلُهُ. قَالَ: «لاَ، دَعُوهُ فَإِنَّ لَهُ شِيعَةً يَتَعَمَّقُونَ فِي الدِّينِ حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهُ كَمَا يَخْرُجُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يَنْظُرُ فِي النَّصْلِ فَلاَ يَجِدُ شَيْئًا ثُمَّ الْقَدَحِ فَلاَ يُوْجَدُ شَيْءٌ ثُمَّ فِي الْفُوقِ فَلاَ يُوجَدُ شَيْءٌ سِوَى الفَرْثِ وَالدَّمِ».

471- İmam Ahmed, Abdullah bin Haris bin Nevfel'in azatlısı (mevlası), Miksem bin Buhre (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben ve Telid bin Kilab Leysi birlikte çıkıp Abdullah bin Amr bin As (r.a)'ın yanına gittik. Abdulah bin Amr (r.a) nalinleri elinde Kabe'yi tavaf ediyordu. Kendisine:

"Temimi'nin (Temim kabilesine mensup şahsın) Huneyn gününde Resulullah

---

471-Ahmed (2/219) Mecma'u'z Zevaid (/227) Müellif: "Bu hadisi Ahmed ve muhtasar bir şekilde Taberani rivayet etmiştir. Ahmed'in senedindeki raviler sikadırlar" demiştir. Resulullah (a.s)'ın "pislik ve kandan başka bir şey göremez" sözü orada hoşa gitmeyecek türdeki şeylerin dışında bir şeyin görülemeyeceğine işaret etmektedir Yani kendilerinden söz edilen insanların amelleri fena, iddiaları boş ve ibadetleri de sakattır. İmanları ise kalplerine kadar ulaşmaz.

(a.s)'a söz söylediğinde sen de orada mıydın?" diye sorduk. Şöyle cevap verdi:

"Evet. Oradaydım. Temimoğullarından kendisine Zu'l Huvaysira denilen bir adam gelip Resulullah (a.s)'ın önünde durdu. Resulullah (a.s) da insanlara bir takım şeyler dağıtıyordu. Adam, Resulullah (a.s)'a:

"Ey Muhammed, senin bugün yaptığını gördüm" diye söyledi. Resulullah (a.s) "Evet. Nasıl gördün?" diye sordu. Adam: "Senin adil davranmadığını gördüm" dedi. Resulullah (a.s) onun bu sözüne çok kızdı ve:

"Yazık sana, ben adaletli olmazsam başka kim adaletli olacak?" diye buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer bin Hattab (r.a): "Bunu öldüreyim mi?" diye sordu. Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Onu bırakın. Onun, okun yaydan çıkması gibi dinden çıkacak kadar din konusunda derinliklere inen dostları vardır. Ok yaydan çıktıktan sonra atan kişi, yayın demirine bakar bir şey göremez, çubuğuna bakar bir şey göremez, okun atıldığı yere bakar pislik ve kandan başka bir şey göremez."

٤٧٢— رَوَى الْحَاكِمُ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ زِيَادٍ فَأُتِيَ بِرُؤُوسِ الْخَوَارِجِ كُلَّمَا جَاءَ رَأْسٌ قُلْتُ: إِلَى النَّارِ. فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الأَنْصَارِيُّ أَوَ لاَتَعْلَمُ يَا ابْنَ أَخِي أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ عَذَابَ هٰذِهِ الأُمَّةِ جُعِلَ فِي دُنْيَاهَا».

472- Hakim, Ebu Burde (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ubeydullah bin Ziyad ile birlikte oturuyordum. (O sırada) Haricilerin kafaları getirildi. Her kafa getirilişinde "cehenneme" diye söyledim. Bunun üzerine Abdullah bin Yezid Ensari şöyle söyledi:

"Ey kardeşim oğlu, sen benim Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duyduğumu bilmiyor musun:

"Bu ümmetin azabı, dünyada iken verilir."

Bir Açıklama

472-Müstedrek (1/49) Müellif: "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Hadisin herhangi bir illetinin (zayıf olduğuna işaret edecek bir durumun) bulunduğunu bilmiyorum. Ancak Buhari ve Müslim bunu kitaplarına almamışlardır. Hadisin sahih şahidleri bulunmaktadır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasına muvafakat etmiştir.

Bilindiği üzere Ubeydullah bin Ziyad, zalim ve taşkın bir yöneticiydi. Hz. Hüseyin (r.a) şehid edildiğinde Irak beldesinin emiri idi. Hz. Hüseyin (r.a)'i öldürtmek üzere ordu gönderen kişi de kendisiydi. Ebu Burde'nin, Bin Ziyad'a karşı ayaklanan Haricilerle ilgili sözü, bütün Haricilerin genel özelliklerini ortaya koyan bir ifadedir. Ancak Abdulah bin Yezid Ensari ona cevap olarak *"Öldürülmenin, kişiyi cehennem azabından koruyacak bir keffaret olduğu"* anlamı içeren bir söz söylemiştir. Bu söz daha sonraki fıkıhçıların, gerçek anlamda isyancıların, yönetimde bulunan bir imama karşı haksız yere isyan eden kimseler olduklarına ait açıklamalarını akla getirmektedir.

Fıkıhçılara göre, yönetimi haklı olarak elinde bulunduran bir imama karşı, insanların haklı bir çıkış yapmaları, onları isyancı (baği) durumuna düşürmez. Yöneticinin, insanların haklı isteklerini yerine getirmesi gerekir.

Yine insanlar, yönetimi haksız olarak ele geçirmiş olan bir yöneticiye karşı ayaklandıklarında da isyancı (baği) olarak görülmezler. Bu gibi konular nedeniyle Abdullah bin Yezid Ensari, Ebu Burde'ye söz konusu insanların, cehennem köpeklerinden olmadıklarını, belki Allah katında kurtuluşa erebileceklerini hatırlatmak istemiştir.

DOĞRU İTİKADTAKİ CEMAATA BAĞLANMA

Cemaatten ayrılmayı yasaklayan ve doğru çizgide olan ana cemaatle birlikte bulunmayı teşvik eden naslar pek çoktur. Cemaat kelimesinin şeriat ıstılahındaki anlamı; Resulullah (a.s)'ın ve ashabının üzerinde bulundukları çizgi ve itikad ve bu itikad üzere olan kitle olarak ifade edilebilir. "Ehli sünnet ve'l cemaat" tabiri de bu anlama ışığında türetilmiştir. Ehli sünnet ve'l cemaatin inanç sistemi, usul ve fıkıh konularında mezhepleri bulunmaktadır. Bütün bu mezhepleri kitaba, sünnete, bu iki kaynaktan çıkarılanlara ve kitap ve sünneti anlamakla ilgili prensiplere olan inançları biraraya getirir. Bir kişinin inancı bu doğrultuda olmazsa, o ehli sünnet ve'l cemaattan sayılamaz. Bu inançta insanlar bulunmadığında da kelimenin ıstılahı anlamına göre hiçbir şekilde cemaat meydana gelmiş olamaz.

Bazen cemaat kelimesi, doğru çizgide olan ve kendisi hakkında imametle ilgili hükümler uygulanmış bir imamın etrafında toplanmış, hak ve adalet ehli olan kitle anlamına da kullanılır. Kim böyle bir kitlenin içerisine girer, inancı da temiz (batıl ve sapık şeylerden arı) olursa o cemaattendir. Cemaat kelimesi, yerine göre müslüman toplum anlamına da kullanılır. Bu anlamda cemaat, taşrada yalnız kalmış kimselerin tersi anlamındadır. Çünkü kişi, ancak topluluk halinde yaşanılan merkezlerle irtibatlı olduğunda cuma namazlarını kılabilir ve cemaatle namaza devam edebilir.

Cemaat kelimesi bazen de hakka yapışma anlamında kullanılır. Böyle bir durumda, kişi yalnız da kalsa bir cemaattır.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz İbrahim bir ümmetti." (1)

---

1) Nahl Suresi: 120

Nitekim sahih bir rivayetle nakledildiğine göre İbni Mes'ud'un da şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Cemaat, tek kalsa da kişinin hakka uygun olmasıdır." Bu hadisi İbni Asakir rivayet etmiştir.

Tirmizi de şöyle söylemiştir:

"İlim sahiplerine göre cemaat kelimesi, fıkıh ilim ve hadis ehli olanlar şeklinde açıklanır. Carud bin Muaz'ın şöyle söylediğini duydum:

"Ali bin Hasan dedi ki: "Abdullah bin Mubarek'e "Cemaat nedir?" diye sordum. "Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a)'dir" diye cevap verdi. Kendisine: "Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) vefat etti" denildi. Bu kez "şu ve şudur" diye söyledi. "Şu ve şu da vefat etti" denildi. Abdulah bin Mübarek bunun üzerine: "Ebu Hamza Sukri bir cemaattir" dedi."

Tirmizi şöyle söylemiştir:

"Ebu Hamza diye kasdettiği Muhammed bin Meymun'dur. Bu kişi yaşlı ve salih biriydi. Bize göre Abdullah bin Mübarek, bu sözü onun sağlığında söylemiştir."

Raşid halifelik ve adil devlet yönetimi ortadan kalkınca bu noktada müslümanlar tereddüde düşerler. Böyle bir durumda müslümanlar nasıl bir seçim yapacaklar? Müslümanların sapık kimselerle birlikte olması caiz değildir. Bu durumda ya uzlete çekilecek, ya da az da olsalar hak üzere olan insanları araştırıp onlara tutunmaya çalışacaktır. Böylelikle çok sayıda nassın kendisinden sözetmiş olduğu gurupta bir arada olacaktır. Temel ölçülerin tümüyle kaybolmaması için yüce Allah bu ümmetin içinde sürekli olarak hak üzere olan bir gurubu var etmiştir. Bu gurup hakka yapışır ve onun için cihad eder. Cihadın ise türleri vardır. Dil ile cihad, mal ile cihad, el ile cihad vardır. Sözünü ettiğimiz hak çizgi üzere olan gurup, Allah yolunda savaşanlardan, davetçilerden, fakihlerden, veli kimselerden, hadisçilerden ve bütün bunlara mal ile destek olanlardan oluşur.

Bazen tereddüde neden olacak durumlar ortaya çıkar. Bilgisizce çarpışan ve basiretsizce davette bulunanlar olur. Bu nedenle hak üzere devam eden gurubu (taifeyi) iyi tanıyabilmek için, hakkı iyi tanımak ve bilmek gerekmektedir. Nitekim Hz. Ali (r.a) de: *"Hakkı tanı, o zaman hak üzere olanları da tanırsın"* demiştir. Buna binaen hak üzere olanların tanınmasına imkan sağlayacak bir takım ölçülerin mutlaka bulunması gerekmektedir. Bu ölçülerin birincisi doğru inançtır, doğru itikattır. Bunun yanısıra doğru anlayış için gerekli şartların da oluşması gerekir.

Bazıları bu gurup ile kastedilenlerin sadece ehli hadis olduklarını ileri sürerek, sınırları oldukça daraltmışlardır. Bu iddia iki açıdan eleştirilmiş ve kabul görmemiştir:

Birincisi: Söz konusu taifenin bulunduğu bölge Şam diyarıdır. Nureddin ve Selahaddin'in de bu gibi taifelerin içerisine girdiklerinde kimse şüphe etmez.

İkincisi: Söz konusu taife ile ilgili nasslarda savaşmaktan ve cihaddan söz edilmektedir. Hatta hadisçilerin çoğusu bu taife ile ilgili hadislerini "cihad ve savaş" başlıkları altında nakletmişlerdir.

İbni Medini'nin, hak üzere olan taifenin ehli hadis olduğu ile ilgili sözünü, bu taifenin Resulullah (a.s)'ın sünnetini teşride (hüküm çıkarmada) bir kaynak ve çıkan her türlü ihtilafta hakem olarak kabul eden taife olduğu anlamında almak mümkündür. Bu durumda söz konusu taife ile kastedilenler, ehli sünnet ve'l cemaat olur. Hak çizgi üzere olan taifeyi sadece hadisle ilgilenenlere hasretmek, bir anlama hatası olarak değerlendirilebilir. Hadis ilmi ile ilgilenenler de ehli sünnet ve'l cemaattandır. Dolayısıyla onlar da burada kastedilen hak ve doğru çizgi üzere olan taifedendirler. Ama bu taifenin tümü, sadece onlar değildir.

Bundan dolayı hadisçiler söz konusu taife ile ilgili hadisleri değişik başlıklar altında vermişlerdir. İmam Buhari de bu taife ile ilgili hadisleri "ilim ehli" başlığı altında vermiştir. Müslim'in, bir kimsenin bu taifeden olabilmesi için aranan şartlarla ilgili tesbitleri de şöyledir:

1. İtikadi, ahlaki ve fıkhi konulardaki görüşleri ehli sünnet ve'l cemaat mezhebinin görüşleri doğrultusunda olmalıdır.

2. Cuma'ya ve cemaate devam etmeli, müslümanların topluluklarından ve zorlayıcı bir neden olmadıkça, camilerinde cemaatle namaz kılmaktan geri durmamalıdır.

3. Müslümanların kendisi doğru yolda olup başkalarını da doğru yola ileten raşid bir halifeleri, yahut adil bir yöneticileri varsa, bu imama ve yöneticiye itaat etmelidir. Böyle bir halife yahut yönetici yoksa, bu kez hakkı tanıyan ve kabul eden, şeriatı bilen ve şeriatın hakim kılınması için bütün yollarla cihad eden toplulukla birlikte bulunmaya çalışmalıdır.

4. Müslüman bütün şartlarda, kendi şahsında hakkı inanç olarak benimsemeye ve yaşayış olarak dışa aksettirmeye çalışmalıdır. Onun bu inanç ve yaşayışı, diğer insanlara karşı bir hüccet (delil) mahiyeti taşıyacaktı.

5. Bütün hallerde müslümanın Allah için kardeşleri bulunmalıdır. Onlarla bir araya gelmeli, kendilerini Allah için sevmeli, onlarla ziyaretleşmeli ve yardım-

laşmalıdır.

Burada konuyla ilgili olarak bazı bilgiler ve nasslar verecek ve bu konu ile ilgili bir takım meselelerle karşı karşıya getirecek nakillerde bulunacağız. Konuyla ilgili bazı meseleler kitabın değişik bölümlerinde ele alındığından, burada yeniden ele almayacağız. Burada özellikle ehli sünnet ve'l cemaati tanımamıza imkan verecek ölçüler ve onların genel özellikleri üzerinde duracağız.

Başlangıçta Kur'an-ı Kerim'den, hak çizgide olanları diğerlerinden ayırmamıza imkan verecek üç nas zikredeceğiz. Bu nasların ışığında kimlerden uzak kalmamız ve kimlerle birlikte olmamız gerektiğini belirtmeye çalışacağız.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah kendilerini sevdiği ve onların da O'nu (Allah'ı) sevdiği, iman edenlere karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü, Allah yolunda cihad eden, kınayanın kınamasından korkmayan bir millet getirir. Bu Allah'ın dilediğine verdiği bol nimettir. Allah her şeyi kuşatır (ihata eder) ve bilir. Sizin dostunuz ancak Allah, O'nun peygamberi ve namaz kılan, zekat veren ve rüku eden mü'minlerdir. Kim Allah'ı, peygamberini ve iman edenleri dost edinirse bilsin ki, şüphesiz Allah'tan yana olanlar üstün gelirler."(1)

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, Allah'tan korkun ve doğrularla beraber olun. Medinelilere ve çevrelerinde bulunan bedevilere savaşta Allah'ın peygamberinden geri kalmak, kendilerini ona tercih etmek yaraşmaz. Çünkü Allah yolunda susuzluğa, yorgunluğa, açlığa uğramak, kafirleri kızdıracak bir yer işgal etmek ve düşmana karşı başarı kazanmak karşılığında onlara yararlı bir iş yaptıkları mutlaka yazılır. Doğrusu Allah iyilik yapanların ecrini zayi etmez. Allah yaptıklarının karşılığını en güzel şekilde kendilerine vermek üzere az veya çok sarfettikleri her şey, yürüdükleri her yol onlar için yazılır. İman edenler toptan savaşa çıkmamalıdırlar. Her topluluktan bir taifenin dini iyi öğrenmek ve milletini geri döndüklerinde uyarmak üzere geri kalmaları gerekli olmaz mı? Ki böylece belki yanlış hareketlerden çekinirler." (2)

Yukarıdaki ayetlerde mücahitlerden söz edildikten sonra bildikleri ile amel eden ilim adamlarından söz edilmiştir. Bu durum, kendileri ile birlikte olmamız gereken doğruluk ehli kimselerin cihad ve ilim ehli olduklarına işaret etmektedir.

---

1) Maide Suresi: 54-56
2) Tevbe Suresi: 119-122

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Size verilen herhangi bir şey sadece dünya hayatının bir geçimliğidir. Allah katında olan, inanıp Rabblerine güvenen, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinen, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rabblerinin çağrısına cevap verenler ve namaz kılanlar için daha iyi ve daha süreklidir. Onların işleri aralarında danışma iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da sarfederler. Bir haksızlığa uğradıklarında üstün gelmek için aralarında yardımlaşırlar. Bir kötülüğün karşılığı aynı şekilde bir kötülüktür. Ama kim affeder ve barışırsa onun ecri Allah'a aittir. Doğrusu O, zulmedenleri sevmez. Zulüm gördükten sonra haklarını alan kimselere, işte onların aleyhine bir yol yoktur. İnsanlara zulmedenlere, yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşı durulmalıdır. İşte can yakıcı azap bunlaradır. Ama sabredip bağışlayanın işi, işte bu azmedilmeye değer işlerdendir." (1)

Yüce Allah'ın yukarıdaki ayeti kerimeleri arasında *"Onların işleri aralarında danışma iledir"* ifadesinin geçmesi, ayeti kerimelerin İslam ümmetinin genel nitelikteki ahlaki özelliklerini ortaya koyduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla burada bildirilen özellikler kendisinde bulunan kişi, bununla İslam ümmetini temsil eden özellikleri kazanmış demektir.

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٤٧٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ بُسْرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ أَبُو إِدْرِيْسَ الْخَوْلَانِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْخَيْرِ، وَكُنْتُ أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ مَخَافَةَ أَنْ يُدْرِكَنِي، فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا كُنَّا فِي جَاهِلِيَّةٍ وَشَرٍّ، فَجَاءَنَا اللَّهُ بِهٰذَا الْخَيْرِ، فَهَلْ بَعْدَ هٰذَا الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قُلْتُ: وَهَلْ بَعْدَ ذٰلِكَ الشَّرِّ مِنْ خَيْرٍ؟ قَالَ: «نَعَمْ، وَفِيهِ دَخَنٌ» . قُلْتُ: وَمَا دَخَنُهُ؟ قَالَ: «قَوْمٌ يَسْتَنُّونَ بِغَيْرِ سُنَّتِي، وَيَهْدُونَ بِغَيْرِ هَدْيِي تَعْرِفُ مِنْهُمْ وَتُنْكِرُ» فَقُلْتُ: فَهَلْ بَعْدَ ذٰلِكَ الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ؟ قَالَ: «نَعَمْ، دُعَاةٌ عَلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ، مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَذَفُوهُ فِيهَا» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، [صِفْهُمْ لَنَا، قَالَ: «نَعَمْ مِنْ جِلْدَتِنَا، وَيَتَكَلَّمُونَ بِأَلْسِنَتِنَا] » فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا تَرَى ــ وَفِي رِوَايَةٍ: فَمَا تَأْمُرُنِي ــ إِنْ أَدْرَكَنِي ذٰلِكَ؟ قَالَ: «تَلْزَمُ

---

1) Şura Suresi: 36-43

جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَأَمَامَهُمْ» قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ جَمَاعَةٌ وَلاَ إِمَامٌ قَالَ: «فَاعْتَزِلْ تِلْكَ الفِرَقَ كُلَّهَا، وَلَوْ أَنْ تَعَضَّ بِأَصْلِ شَجَرَةٍ، حَتَّى يُدْرِكَكَ الْمَوْتُ وَأَنْتَ عَلَى ذٰلِكَ».

473- Buhari ve **Müslim,** Busr bin Abdullah (r.a)'tan rivayet etmişlerdir:

"Ebu İdris Havlani, Huzeyfe (r.a)'nin şöyle söylediğini bildirdi:

"İnsanlar Resulullah (a.s)'a sürekli hayır hakkında soru sorarlardı. Bense bana dokunabileceği korkusu ile sürekli şer (fenalık) hakkında soru sorardım. Bir keresinde Resulullah (a.s)'a şöyle sordum:

"Ey Allah'ın Resulü, biz daha önce cahiliyet ve şer (fenalık) içinde idik. Daha sonra yüce Allah bize şu hayrı (İslam'ı) ulaştırdı. Bu hayırdan sonra yine şer gelecek midir?" Resulullah (a.s): "Evet" diye buyurdu.

"Peki bu şerden sonra yine hayır gelecek midir?" dedim. "Evet, içerisinde de bir duman (karışıklık, bozukluk) olacaktır" diye cevap verdi.

"Dumanı (karışıklığı) ne olacak" dedim."Benim sünnetim dışında bir yol tutan ve benim gösterdiğim hidayet çizgisi dışında bir çizgi benimseyen topluluk olacak. Onları tanıyacak ve reddedeceksin" diye buyurdu.

"Peki bu hayırdan sonra yine şer gelecek midir?" diye sordum. Resulullah (a.s):

"Evet, cehennemin kapılarında duran davetçiler ortaya çıkacak, bunların çağrısına uyanları, cehennemin içine atacaklar" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, sen bize onların özelliklerini bildir" dedim. Resulullah (a.s):

"Evet. Onlar bizim gibi görünür ve bizim dilimizle konuşurlar" diye buyurdu.

"Ey Allah'ın Resulü, ben o insanların zamanına yetişirsem ne yapmamı uygun görürsün -bir rivayette de, ne yapmamı emredersin, şeklinde geçmiştir-?" dedim.

"Müslümanların cemaatleri ve imamları ile birlikte ol" diye buyurdu.

"Eğer müslümanların bir cemaati ve imamları olmazsa?" dedim.

473-Buhari (6/615) 61-Kitabu'l Menakıb. 25-İslam'da peygamberliğin alametleri babı. Müslim 53/1475) 33-Kitabu'l İmare. 13-Müslümanların cemaatlerine bağlı kalmanın vacibliği babı.

"O zaman da, ağaç kökünü yemek zorunda kalacak kadar zor duruma düşsen bile, bu hal üzere ölüm sana gelinceye kadar bütün bu (sapık) fırkalardan uzak dur" diye buyurdu."

Müslim'in buna benzer bir başka rivayeti daha vardır. O rivayette şöyle bir farklılık bulunmaktadır:

"(Ebu Huzeyfe (r.a) şöyle söyledi):

"Dumanı (karışıklığı) nedir?" diye sordum. Resulullah (a.s)

"Benim sünnetimi benimsemeyen bir topluluk ortaya çıkar. Bunların içinde, bedenleri insan bedenleri gibi ama kalpleri şeytan kalpleri olan bir takım adamlar bulunacaktır," diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü! Eğer onların zamanına ulaşırsam ne yapayım?" diye sordum.

"Dinler ve itaat edersin (müslüman yöneticinin emrini dinler ve itaat edersin -Çeviren) Sırtın dövülse ve malın alınsa bile dinle ve itaat et" diye buyurdu." (1)

Ebu Huzeyfe şöyle söylemiştir:

"Arkadaşlarım hayrı öğrendiler, ben ise şerri öğrendim."

Ebu Davud'un rivayetine göre de Subey bin Halid şöyle söylemiştir:

"Tuster'in fethedildiği sırada Kufe'ye gittim. Orada katır topluyordum. (Satın alıyordum) Mescid'e girdim. İçerde genç yaşta bir takım kimseler vardı. Bir adam da bir kenarda oturmuştu. Baktığında onun Hicaz halkından olduğunu zannederdin. "Bu adam kimdir?" diye sordum. Oradakiler garip garip yüzüme baktılar ve:

"Sen onu tanımıyor musun? Bu Resulullah (a.s)'ın ashabından Huzeyfe'dir," dediler. (Huzeyfe (r.a)'nin) orada şöyle söylediğini duydum:

"İnsanlar Resulullah (a.s)'a hayır konusunda soru soruyorlardı. Ben ise kendisine şer konusunda soru soruyordum." Huzeyfe (r.a) böyle söyleyince insanlar kendisine dikkatlice baktılar. Huzeyfe (r.a) sözlerine şöyle devam etti:

"Ben sizin garipsediğiniz şeyi biliyorum. Resulullah (a.s)'a bir keresinde:

"Ey Allah'ın Resulü, ne dersin Cenabı Allah'ın bize ihsan etmiş olduğu şu hayırdan sonra daha önceden olduğu şekilde gene şer gelecek mi?" diye sordum. Resulullah (a.s): "Evet" diye cevap verdi. Ben:

---

1) Müslim (3/1476) Aynıqı kitap ve bab.

"Peki bundan korunmak nasıl olacaktır" diye sordum. "Kılıçla" diye buyurdu.

"Kılıcın bir koruyuculuğu var mıdır (kılıçtan korunmanın bir yolu var mıdır)?" diye sordum. "Evet" diye buyurdu." (1)

Bir başka rivayette kılıçla ilgili kısımdan sonra şu ifadeler geçmektedir:

"Resulullah (a.s): "Gözlerdeki lekelere karşı bir korunma (2) ve bulanık bir havada barış" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, sonra ne olur?" diye sordum. Resulullah (a.s):

"Eğer Allah'ın yeryüzünde bir halifesi olursa, bu halife senin sırtını dövse ve malını alsa da sen ona itaat et. Eğer böyle bir şey olmazsa (müslümanların bir halifeleri olmazsa -Çeviren) ağaç kökünü yiyerek ölmeyi tercih et, (ağaç kökünü yemek zorunda kalacak kadar sıkıntıya düşsen bile, bulunduğun hali koruyarak ölmeyi tercih et -Çeviren)" diye buyurdu. Ben: "Sonra ne olur?" dedim. Resulullah (a.s)

"Sonra Deccal ortaya çıkar. Onunla birlikte bir ırmak ve bir ateş olur. Kim ateşine düşerse, onun için ecir (sevap) hak olur ve günahları da silinir. Kim de ırmağına düşerse (girerse), onun için günah hak olur ve ecri (sevapları) silinir," diye buyurdu. Ben: "Sonra ne olur?" dedim. Resulullah (a.s):

"Sonra da kıyametin kopma vakti gelir" diye buyurdu." (3)

Bu hadisin bir başka rivayetinde de Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Eğer o gün bir halife bulamazsan, (ağaç kökünü) ısıracak şekilde ölecek olsan bile kaç (kenara çekil)"

Bu rivayette hadisin sonu da şu şekildedir:

---

1) Ebu Davud (4/95) Kitabu'l Fiten. Fitne ve buna işaret eden şeylerle ilgili bab.

2) Resulullah (a.s)'ın "lekelere karşı bir korunma" sözünde kastedilen anlam şudur: "Kalplerde bir bozulma, fesat ortaya çıkar. Bu durumda insanlar birbirlerinden çekinir, birbirlerine karşı korunma ihtiyacı duyarlar. Birbirlerine karşı barış ve dayanışma içinde görünürler ama kalplerinde olan düşünce dışa aksettirdiklerinin tam tersidir. Resulullah (a.s)'ın "bulanık havada barış" sözünde geçen bulanık hava ile kastedilen anlamın ne olduğu konusunda bir başka hadiste açıklama bulunmaktadır. Burada "insanların kalpleri daha önceki hallerine dönmez" diye buyuruluyor. Bulanıklık ile, bir şeyin renginin siyaha yakın bir durumda olması, tam sade olmaması kastedilir. Resulullah (a.s) da hadisinde kalplerin böyle bir renk alacaklarına işaret etmek için bu ifadeyi kullanmıştır. Kalpler bu durumda birbirlerine karşı sade ve arı bir durum arzetmektedir.

3) Ebu Davud (4/96) Adı geçen kitap ve bab.

"Huzeyfe (r.a) şöyle söyledi: "Ben: "Bundan sonra ne olur?" diye sordum. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Eğer bir adam kısrak doğurtsa bile, kıyamet gününe kadar onun artık hiç çocuğu dünyaya gelmez." (1)

Hadisin bir başka rivayeti de şöyledir:

"Nasr bin Asım Leysi şöyle söylemiştir:

"Leysoğullarından bir gurup insanla birlikte Yeşkuri'nin yanına gittik. "Bu gelenler kimlerdir?" diye sordu. "Leysoğullarındanız. Sana Huzeyfe (r.a)'nin hadisi ile ilgili soru sormaya geldik" dedik. Şöyle söyledi:

"Ebu Musa ile birlikte bir yolculuğa çıktık. Bineklerimiz Kufe'ye yaklaştılar. Ben ve bir arkadaşım, Ebu Musa'dan izin istedik. O da izin verdi ve biz önden Kufe'ye girdik. Arkadaşıma: "Ben önce camiye gideceğim. Pazar kurulduktan sonra senin yanına gelirim" dedim. Camiye girdim. İçeride bir sohbet halkası vardı. Halkaya katılmış olanlar başları yokmuş gibi dikkatlice bir adamın sözünü dinliyorlardı. Ben de yanlarına gittim. Bir adam gelip yanımda durdu. O adama: "Bu kişi kimdir?" diye sordum. Adam: "Sen Basralı mısın?" dedi. "Evet" dedim. Adam: "Anlamıştım, çünkü eğer Kufe'li olsaydın, bu adamın kim olduğunu sormazdın" dedi. Sonra konuşan kişinin (Huzeyfe (r.a)'nin) yanına yaklaştım. Huzeyfe (r.a)'nin şöyle söylediğini duydum:

"İnsanlar Resulullah (a.s)'a hayır konusunda soru soruyorlardı. Ben ise kendisine daha çok şer konusunda soru sorardım. Hayrın beni geçemiyeceğini (hayrı işlemek konusunda bir zorluk çekmeyeceğimi, şerden korunmanın benim için daha önemli olduğunu -Çeviren) düşünüyordum. Resulullah (a.s)a: "Ey Allah'ın Resulü! Bu şerden sonra hayır gelir mi?" diye sordum. Resulullah (a.s):

"Ey Huzeyfe, Allah'ın kitabını öğren ve onun içinde olanlara uy" diye buyurdu. Bu sözünü üç kez tekrar etti. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, bu hayırdan sonra şer gelir mi?" diye sordum.

"Fitne ve şer gelir" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, bu şerden sonra yine hayır gelir mi?" diye sordum. Resulullah (a.s):

"Ey Huzeyfe, Allah'ın kitabını öğren ve içindekilere uy!" diye buyurdu. Bu sözünü de üç kez tekrar etti. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, bu şerden sonra yine hayır gelir mi?" diye sordum.

---

1) Ebu Davud bir önceki hadisin geçtiği yer.

"Bulanık bir barış ve gözlerindeki lekelerle bir araya gelen cemaat ortaya çıkar" diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü, bulanık barış nedir?" diye sordum.

"İnsanların kalpleri daha önceki hallerine dönmez" diye buyurdu.

"Ey Allah'ın Resulü, bu hayırdan sonra yine şer gelir mi?" diye sordum. Resulullah (a.s) yine üç kez:

"Ey Huzeyfe, Allah'ın kitabını öğren ve içinde olanlara uy" diye buyurdu.

Ey Allah'ın Resulü, bu hayırdan sonra şer gelir mi?" diye sordum. Resulullah (a.s):

"Evet kör ve sağır bir fitne ortaya çıkar. Bunun cehennem kapılarında duran davetçileri olur. Ey Huzeyfe, ağacın kökünü yiyerek ölmen, onlardan (ortaya çıkmış o fırkalardan) herhangi birine uymandan daha hayırlıdır" diye buyurdu." (1)

Bir Açıklama

Hadislerde kendisinden söz edilen fırka ile ilgili olarak ilim adamlarının pek çok açıklamaları vardır. İlim adamlarının tümü, söz konusu taifenin içine giren ve kendilerinden ehli ilim diye söz edilen gurubun ehli sünnet ve'l cemaat olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Ancak ilim adamlarından bazıları hadiste kendisinden söz edilen taifenin içine, sadece bu gurubu sokarken, bazıları da bu gurupla beraber daha başka grupları da dahil etmişlerdir. Ehli ilim, hadislerde kurtuluşa ereceği bildirilmiş olan taifenin kendisi ya da bu taifeden bir gurup olduğuna yüce Allah'ın şu ayeti kerimesindeki *"taife"* kelimesinin kullanılması da işaret etmektedir:

"İman edenler toptan savaşa çıkmamalıdırlar. Her topluluktan bir taifenin dini iyi öğrenmek ve milletlerini geri döndüklerinde uyarmak üzere geri kalması gerekli olmaz mı? Ki böylece yanlış hareketlerden çekinirler." (2)

İlim adamlarının bu taife ile ilgili açıklamalarına örnek olarak İmam Nevevi'nin Müslim Şerhi'nde yapmış olduğu açıklamaları buraya almakta yarar görüyoruz. İmam Nevevi şöyle diyor:

"Bu taife, mü'minlerin değişik guruplarını içine alan bir taifedir. Bu taifenin içerisinde cesaretle savaşan insanlar bulunur. Yine onların içerisinde hadisçiler, zahidler, iyilikle emredip kötülükten nehyedenler bulunur. Bunun gibi söz konusu taifenin içerisinde çok değişik iyilikleri yerine getiren değişik insanlar

vardır. Ancak taifenin tüm mensuplarının bir arada bulunmaları gerekmez. Yeryüzünün değişik bölgelerine dağılmış halde yaşarlar."

Buhari'nin bu taife ile ilgili olarak görüşünü ortaya koyan bir bab başlığı vardır. Buhari'nin söz konusu bab başlığı şudur:

"Yüce Allah'ın 'sizi vasat (orta çizgide) bir ümmet kıldık' ayet-i kerimesi ve Resulullah (a.s)'ın cemaat ve ehli ilme bağlı kalmayı emretmesi ile ilgili bab."

İbni Hacer de bununla ilgili olarak şu açıklamada bulunmuştur:

"Burada özellikle kastedilenlerin, sünnet ve cemaat ehli yani ehli sünnet ve'l cemaat olan kimseler oldukları anlaşılmaktadır. Bunlar, şer'i ilme sahip olanlardır. Bunların dışında kalanlar için de yerine göre ilim ehli denilse de bunlar gerçek anlamda ilim ehli değil, görünüş itibariyle bu şekilde tarif edilmektedirler."

٤٧٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الأَوْسَطِ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَحِمَ اللَّهُ مَنْ سَمِعَ مَقَالَتِي حَتَّى يُبَلِّغَهَا غَيْرَهُ، ثَلاَثٌ لاَيَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ امْرِىءٍ مُسْلِمٍ؛ إِخْلاَصُ العَمَلِ لِلَّهِ، وَالنُّصْحُ لأَئِمَّةِ المُسْلِمِينَ، وَاللُّزُومُ لِجَمَاعَتِهِمْ، فَإِنَّ دُعَاءَهُمْ يُحِيطُ مَنْ وَرَائَهُمْ إِنَّهُ مَنْ تَكُنِ الدُّنْيَا نِيَّتَهُ يَجْعَلِ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَيُشَتِّتُ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ وَلاَ يَأْتِيهِ مِنْهَا إِلاَّ مَا كُتِبَ لَهُ، وَمَنْ تَكُنِ الآخِرَةُ نِيَّتَهُ يَجْعَلُ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَيَكْفِيهِ ضَيْعَتَهُ وَتَأْتِيهِ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ».

474- Taberani, Evsat'ta (Mu'cemu'l Evsat'ta), Zeyd bin Sabit (r.a)'ten rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benim sözlerimi başkalarına uluştırmak amacıyla dinleyene Allah rahmet eylesin. Üç şey vardır ki, bunlar hakkında müslüman bir kişinin kalbine ters düşünce (hile düşüncesi) girmez. Allah için ihlas ile amel etmek, müslümanların imamlarına (yöneticilerine) öğüt vermek ve cemaatlerine bağlanmak. Bunların duaları, onların arkalarında olanlara da ulaşır. Kimin düşüncesi dünya olursa yüce Allah onun fakirliğini iki gözünün arasına koyar ve varlıklarını da öteye beriye dağıtır. Kendisine de takdir olunandan fazlası ulaşmaz. Kimin de düşün-

---

474-Mecma'u'z Zevaid (10/247) Müellif: "Bunun bir bölümünü İbni Mace rivayet etmiştir. Taberani de Evsat'ta tamamını rivayet etmiştir. Ravileri sika görülmüşlerdir" demiştir.

cesi ahiret olursa, Allah onun kalbine zenginlik yerleştirir. Kendisine, elinin altındaki varlığı yeterli gelir. Dünya da kendisinin emrine girmiş olarak önüne gelir."

Bu hadisin birinci bölümünü Bezzar, Ebu Said el Hudri (r.a)'den (1) Darimi, Ebu Derda (r.a) ile (2) Cubeyr bin Mut'am (r.a)'dan (3) rivayet etmiş, yine Zeyd bin Sabit (r.a)'den de aynı nassı, senedi ile nakletmiştir. (4)

٤٧٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ كَرِهَ مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا فَلْيَصبِرْ. فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلْطَانِ شِبْرًا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً».

475- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Abbas (r.a)'tan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kim emirinin (yöneticisinin) herhangi bir şeyinden hoşlanmazsa sabretsin. Kim yöneticiden (müslüman yöneticiden) bir karış uzakta ölürse, bir tür cahiliye ölümü üzere ölür."

Bir başka rivayette de şu ifadeye yer verilmiştir:

"... bu hoşlanmadığı şeye sabretsin. Kim cemaatten bir karış uzaklaşırsa, onun ölümü cahiliye ölümü üzere olur." (5)

٤٧٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لاَيَزَالُ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ».

475-Buhari (13/5) 92-Kitabu'l Fiten. 2-Hz. Peygamber (a.s)'in "benden sonra hoş bulmayacağınız bir takım işler göreceksiniz" hadisi ile ilgili bab. Müslim (3/1478) 33-Kitabu'l İmare. 13-Fitnelerin ortaya çıkması halinde müslümanların cemaatlerine bağlı kalmanın vacibliği babı.

1) Keşfu'l Estar (1/85) Bu hadis Mecma'u'z Zevaid (1/137)'de de yer almıştır.

2) Darimi (1/76) Mukaddime. Bab: 23. İlim adamlarına uyma babı.

3) Darimi (1/74) Muikaddime aynı yer.

4) Darimi (1/75) Mukaddime, aynı yer.

5) Buhari ve Müslim, bir önceki hasidin geçtiği yer. İbnü'l Esir şöyle bir açıklamada bulunmuştur: "Onun ölümü bir tür cahiliye ölümüdür" sözünün anlamı şudur: "Yani, Allah Resulü (a.s) gönderilmeden önceki cahiliye ehli nasıl sapıklık ve cehalet üzere ölüyor idilerse, o da bu tür bir ölümle ölür."

476- Buhari ve **Müslim,** Muğire bin Şu'be (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimden bir gurup (hak çizgi üzere) zahir olurlar (doğru çizgi üzere oldukları her hallerinden anlaşılan belli bir gurup, ümmetin içinde mutlaka bulunur ve onlar, Allah'ın emri kendilerine ulaşıncaya kadar bu hallerini sürdürürler.)"

Bir başka rivayette şu ifade geçmiştir:

"Ümmetimin içinde hak çizgi üzere yürüyen bir taife sürekli bulunur..."

Ebu Abdullah: *"Bu taife, ehli ilimdir"* diye söylemiştir. (1)

Bir başka rivayette geçen ifade ise şöyledir:

"Ümmetimin içinde insanlar arasında hakkı koruyan bir taife sürekli bulunur..." Hadisin devamı yukarıdaki gibidir. (2)

٤٧٧ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لاَتَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ عَلَى مَنْ نَاوَأَهُمْ حَتَّى يُقَاتِلَ آخِرُهُمْ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ».

477- Ebu Davud, İmran bin Husayn (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde, hak için mücadele eden, kendilerine karşı gelenlerin karşısında hakkı savunan bir taife sürekli bulunur. Sonuncuları Deccal'a karşı savaşıncaya kadar bu taife varlığını sürdürür."

٤٧٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ:

476-Buhari (6/632) 61-Kitabu'l Menakıb. 28-Muhammed bin Musenna'nın rivayeti babı. Müslim (3/1523) 33-Kitabu'l İmare. 53-Resulullah (a.s)'ın "ümmetimden sürekli hak üzere yürüyen bir taife bulunur..." hadisi şerifi ile ilgili bab.

477-Ebu Davud (3/4) Kitabu'l Cihad. Cihadın sürdürülmesi babı.

1) Buhari (13/293) 96-Kitabu'l İ'tisam bi'l kitabi ve's Sunne. 10-Resulullah (a.s)'ın "Ümmetimden hak üzere yürüyen bir taife sürekli bulunur..."sözü ile ilgili bab.

2) Buhari (13/443) 97-Kitabu't Tevhid. 29-Yüce Allah'ın "Biz bir şey istediğimizde sözümüz ona "ol" demekten ibarettir" ayeti kerimesi ile ilgili bab.

ـ وَهُوَ يَخْطُبُ ـ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لاَتَزَالُ مِنْ أُمَّتِي أُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِأَمْرِ اللَّهِ لاَيَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ وَلاَ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ عَلَى ذٰلِكَ».

478- Buhari ve Müslim, Muaviye bin Ebi Süfyan (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

"Muaviye bin Ebu Süfyan (r.a), hutbe verirken şöyle söyledi:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Ümmetimin içinde, Allah'ın emrini yerine getiren bir topluluk mutlaka bulunur. Başkalarının kendilerini basite almaları ve onlara karşı çıkmaları bunlara zarar vermez. Allah'ın emri kendilerine ulaşıncaya kadar bunlar bu hal üzere devam ederler."

İbni Yuhamir şöyle söylemiştir:

"Ben Muaz (r.a)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Bunlar Şam ehlidirler" yahut "bunlar Şam'da (Suriye'de)dırlar."

Muaviye de şöyle söylemiştir:

"Bu kişi (Yuhamir) Malik bin Yuhamir'dir. Bu zat kendisinin, Muaz (r.a)'ın "Bunlar Şam ahalisidir" diye söylediğini duyduğunu ileri sürmüştür."

Bir başka rivayette de ravi Muaviye bin Ebi Süfyan'ın şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Resulullah (a.s) bana şöyle söyledi:

"Allah kimin için iyilik dilerse, onu dinde anlayışlı (fakih) kılar. Müslümanların içinde hak üzere mücadele eden bir gurup sürekli bulunur.

Bunlar kıyamet gününe kadar kendilerine muhalefet edenlere karşı üstünlük sağlarlar." (1)

479- Taberani, Hz. Ömer (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kıyamet kopuncaya kadar, ümmetimden hak üzere varlıklarını sürdüren (hak üzere üstünlük sağlayan) bir taife bulunur."

٤٨٠ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: نُبِّئْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لاَيَزَالُ هَذَا الدِّينُ قَائِمًا تُقَاتِلُ عَلَيْهِ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ».

480- İmam Ahmad, Cabir bin Semura (r.a)'nın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bana Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirildi:

"Bu din, kıyamet gününe kadar müslümanlardan kendisi için çarpışan bir gurupla varlığını sürdürmeye devam eder."

Bu hadis, Cabir bin Semura'nın bir başka kişiden, onun da Resulullah (a.s)'tan rivayeti ile de nakledilmiştir.

٤٨١ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لاَيَزَالُ هٰذَا الأَمْرُ أَوْ عَلَى هَذَا الأَمْرِ عِصَابَةٌ مِنْ أُمَّتِي لاَيَضُرُّهُمْ خِلاَفُ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ أَمْرُ اللَّهِ».

481- Bezzar, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bu (din) iş ümmetimden bir taife ile sürekli devam eder. -Yahut bu işi ümmetimden bir taife sürekli devam ettirir- Bu taifeye muhalefet edenlerin onlara bir zararı olmaz. Bu taife kendilerine Allah'ın emri gelinceye kadar varlığını sürdürür."

479-Mecma'u'z Zevaid (7/288) Müellif: "Bu hadisi, Taberani, Sağir ve Kebir'de rivayet etmiştir. Kebir'de verilen senedin ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

480-Ahmed (5/92, 94, 98) Mecma'u'z Zevaid (7/288) Müellif: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir, ravileri Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

481-Keşfu'l Estar (4/111) Mecma'u'z Zevaid (7/288) Müellif: "Bunu Bezzar rivayet etmiştir. Züheyr bin Muhammed bin Kamir dışında kalan ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demiştir.

٤٨٢ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُفَيْلٍ قَالَ: إِنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي سَئِمْتُ الْخَيْلَ، وَأَلْقَيْتُ السِّلاَحَ، وَوَضَعَتِ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا، قُلْتُ: لاَقِتَالَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ : «اَلآنَ جَاءَ القِتَالُ، لاَتَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى النَّاسِ يَرْفَعُ اللَّهُ قُلُوبَ أَقْوَامٍ يُقَاتِلُونَهُمْ، وَيَرْزُقُهُمُ اللَّهُ مِنْهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُمْ عَلَى ذٰلِكَ اَلاَ إِنَّ عُقْرَ دَارِ الْمُؤْمِنِينَ الشَّامُ، وَالْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ القِيَامَةِ».

482- İmam Ahmed, Seleme bin Nufeyl (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Bu kişi Resulullah (a.s)'ın yanına gitti ve: "Ben atlardan bıktım. Silahı bıraktım. Artık savaş da sonuçlarını ortaya koydu. Artık bundan sonra savaş yok" diye söyledi. Bunun üzerine Resulullah (a.s) kendisine şöyle söyledi:

"Savaş vakti (asıl) şimdi geldi. Ümmetimden insanlara karşı hakkı savunan bir gurup sürekli bulunur. Yüce Allah, onlara karşı savaşan toplulukların kalplerini alır. Kendileri bu hal üzere Allah Azze ve Celle'nin emri ulaşıncaya kadar Allahu Teala kendilerini bunlarla rızıklandırır. İyi bilin ki, mü'minlerin yurtlarının en güzeli Şam (Suriye)'dir. Atların da kıyamet gününe kadar alınlarına bereket konulmuştur."

٤٨٣ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لاَتَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي قَوَّامَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لاَيَضُرُّهَا مَنْ خَالَفَهَا».

483- İbni Mace, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde kıyamet gününe kadar, Allah'ın emri üzere hareket eden, (Allah'ın hükmünü uygulayan) bir taife sürekli bulunur. Bunlara muhalefet edenlerin kendilerine bir zararları olmaz."

٤٨٤ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

482-Ahmed (4/104) Bu hadis sahihtir.

483-İbni Mace (1/5) Mukaddime. 1-Resulullah (a.s)'ın sünnetine uyma babı. Bu sahih bir hadistir.

: «لاَتَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُورِينَ لاَيَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ».

484- İbni Mace, Muaviye bin Kurra (r.a)'dan, o da babasından rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin içinde, kıyamet gününe kadar, kendilerine hakkın yardımı ulaşan bir taife sürekli bulunur. Bunları basite alanların kendilerine bir zararları olmaz. Bu taife kıyamet kopacak vakte kadar varlığını sürdürür.

٤٨٥ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَامَ مُعَاوِيَةُ خَطِيبًا فَقَالَ: أَيْنَ عُلَمَاؤُكُمْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لاَتَقُومُ السَّاعَةُ إِلاَّ وَطَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرُونَ عَلَى النَّاسِ لاَيُبَالُونَ مَنْ خَذَلَهُمْ وَلاَ مَنْ نَصَرَهُمْ».

485- İbni Mace, Amr bin Şu'ayb (r.a)'dan, o da babasından rivayet etmiştir:

"Bir gün Muaviye hitabette bulundu ve şöyle söyledi:

"Nerede sizin alimleriniz? Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Kıyamet kopmadan önce (kıyametin kopacağı vakit gelinceye kadar) ümmetimin içinde insanlara karşı hakkı savunan, hakkı temsil eden bir taife mutlaka bulunur. Bunlar insanlardan kendilerini basite alanlara veya destek olanlara aldırış etmezler."

٤٨٦ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ أَبِي عِنَبَةَ الخَوْلاَنِيِّ ــ وَكَانَ قَدْ صَلَّى القِبْلَتَيْنِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ــ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لاَيَزَالُ اللَّهُ يَغْرِسُ فِي هٰذَا الدِّينِ غَرْسًا يَسْتَعْمِلُهُمْ فِي طَاعَتِهِ».

486- İbni Mace, Ebu Inebe Havladi (r.a)'den rivayet etmiştir -ki bu zat Resulullah (a.s) ile birlikte her iki kıbleye karşı da (hem Kudüs'e doğru, hem de Mekke'ye doğru) namaz kılmış kimselerdendi-:

484-Aynı yer. Bu sahih bir hadistir. Bir rivayette: "Onları basite alanların basite almalarının kendilerine bir zararı olmaz" ifadesi geçmektedir

485- Aynı yer. Sahih bir hadistir.

486- Aynı yer. Sahih bir hadistir.

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu: "Yüce Allah, sürekli şekilde bu din için, kendi itaatı yolunda kullanacağı bir gurubu var eder."

٤٨٧ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «ثَلاَثَةٌ لاَيُسْأَلُ عَنْهُمْ رَجُلٌ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ وَعَصَى إِمَامَهُ وَمَاتَ عَاصِيًا وَأَمَةٌ أَوْ عَبْدٌ أَبَقَ مِنْ سَيِّدِهِ فَمَاتَ، وَامْرَأَةٌ غَابَ عَنْهَا زَوْجُهَا وَقَدْ كَفَاهَا أَمْرَ الدُّنْيَا فَتَزَوَّجَتْ [وفي رواية: فَتَبَرَّجَتْ] بَعْدَهُ. وَثَلاَثَةٌ لاَيُسْأَلُ عَنْهُمْ رَجُلٌ نَازَعَ اللَّهَ رِدَاءَهُ، فَإِنَّ رِدَاءَهُ الْكِبْرِيَاءُ وَإِزَارَهُ الْعِزُّ، وَرَجُلٌ كَانَ فِي شَكٍّ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ وَالْقُنُوطُ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ».

487- Bezzar, Fadale bin Ubeyd (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Üç kişi hakkında bir şey sorulmaz: Cemaatten ayrılan kişi, imamına (müslüman olan yöneticisine) isyan edip de böyle isyan üzere ölen kişi ve efendisinin yanından kaçıp da ölen köle ya da cariye için. Bir de kocası geriye kendisinin dünyasına yetecek kadar varlık bıraktığı halde, kocasını kaybettikten sonra evlenen kadın (Bir rivayette "kocasının ölümünden sonra süslenip sokağa çıkan kadın" ifadesi geçmektedir.) Yine üç kişi daha vardır ki, bunlar hakkında bir şey sorulmaz: Allah'ın ridası konusunda O'nunla münazara yapan (Allah'ın ridasına sahip olmak isteyen) kişi. Allah'ın ridası kibriya (büyüklük), izarı da izzettir (yüceliktir). Allah'ın emri konusunda tereddütte olan kişi ve Allah'ın rahmetinden ümit kesen kişi."

٤٨٨ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَيُّمَا رَجُلٍ [خَرَجَ] يُفَرِّقُ أُمَّتِي فَاضْرِبُوا عُنُقَهُ».

488- Nesai, Usame bin Şerik (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

487-Keşfu'l Estar (1/61) Müellif, bu hadisin ravilerinin sika olduklarını söylemiştir. Mu'cemu'l Kebir (18/306) Mecma'u'z Zevaid (11105) Müellif: "Bu hadisi Bezzar ve Taberani Kebir'de iki ayrı hadis şeklinde rivayet etmiştir. Taberani'nin ravileri sikadırlar" demiştir.

488-Nesai (7/93) 37-Kitabu Tahrimi' Dem. 6-Cemaatten ayrılanın öldürülmesi babı. Bu rivayetin senedinde Zeyd bin Ata bin Saib bulunmaktadır. İbni Hibban dışındaki ilim adamları onu sika olarak görmemişlerdir. Seneddeki diğer raviler ise sikadırlar. Ayrıca hadisin bir şahidi bulunmaktadır.

"Kim benim ümmetimden ayrılmak üzere çıkış yaparsa, boynunu vurun."

٤٨٩ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ رِبْعِي بْنِ حِرَاشٍ قَالَ: انْطَلَقْتُ إِلَى حُذَيْفَةَ بِالْمَدَائِنِ لَيَالِي سَارَ النَّاسُ إِلَى عُثْمَانَ فَقَالَ: يَا رِبْعِي مَا فَعَلَ قَوْمُكَ؟ قَالَ: قُلْتُ عَنْ أَيِّهِمْ تَسْأَلُ؟ قَالَ: مَنْ خَرَجَ مِنْهُمْ إِلَى هٰذَا الرَّجُلِ؟ قَالَ: فَسَمَّيْتُ رِجَالاً مِمَّنْ خَرَجَ إِلَيْهِ. فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ فَارَقَ الجَمَاعَةَ وَاسْتَذَلَّ الإِمَارَةَ لَقِيَ اللَّهَ وَلاَ وَجْهَ لَهُ عِنْدَهُ».

489- İmam Nevevi, Rib'i bin Haris (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"İnsanların, Hz. Osman (r.a)'ın üzerine yürüdükleri günlerde Medain'de Hz. Huzeyfe (r.a)'nin yanına gittim. Hz. Huzeyfe (r.a) bana:

"Ey Rub'i, senin kavmin ne yaptı?" diye sordu. Ben: "Hangilerini soruyorsun?" dedim.

"Şu kişiye karşı çıkış yapanları soruyorum" dedi. Ben de, bu isyan hareketine katılanların isimlerini saydım. Bunun üzerine Huzeyfe (r.a) şöyle söyledi:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Kim cemaatten ayrılır ve yönetimi küçük düşürürse, Allah'ın kendisini hoş karşılamayacağı bir halde, Allah'ın huzuruna çıkar."

٤٩٠ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (رَفَعَهُ): «مَنْ فَارَقَ الجَمَاعَةَ شِبْرًا فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الإِسْلاَمِ مِنْ عُنُقِهِ».

490- İmam Ahmed, Ebu Zer (r.a)'in merfu olarak şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Kim cemaatten bir karış uzaklaşırsa, İslam halkasını boynundan çıkarmış olur."

489-Ahmed (5/387) 37-Kitabu Tahrimi'd Dem. 6-Cemaatten ayrılanın öldürülmesi babı. Bu rivayetin senedinde Zeyd bin Ata bin Saib bulunmaktadır. İbni Hibban dışındaki ilim adamları onu sika olarak görmemişlerdir. Seneddeki diğer raviler ise sakadırlar. Ayrıca hadisin bir şahidi bulunmaktadır.

490-Ahmed (5/180) Ebu Davud (4/341) Kitabu's Sunne. Haricilerin öldürülmesi babı. Müstedrek (1/117) Bu hadis, sahih bir hadistir.

٤٩١ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يَدُ اللَّهِ مَعَ الجَماعَةِ».

491- Tirmizi, Abdullah bin Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah'ın eli cemaatle birliktedir."

٤٩٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ : «لَنْ تَجْتَمِعَ أُمَّتِي عَلَى ضَلاَلَةٍ فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ عَلَى الجَمَاعَةِ».

492- Taberani, İbni Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benim ümmetim sapıklık üzere bir araya gelmeyecek. Sizin cemaatle birlikte olmanız gerekir. Allah'ın eli cemaatle birliktedir."

٤٩٣ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بِالجَابِيَةِ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّي قُمْتُ فِيكُمْ كَمَقَامِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِينَا قَالَ: «أُوْصِيكُمْ بِأَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، [ثُمَّ الَّذِيْنَ يَلُونَهُمْ]، ثُمَّ يَفْشُو الكَذِبُ حَتَّى يَحْلِفَ الرَّجُلُ وَلاَ يُسْتَحْلَفُ، وَيَشْهَدَ الشَّاهِدُ وَلاَ يُسْتَشْهَدُ، أَلاَ لاَيَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلاَّ كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ، عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ، وَإِيَّاكُمْ وَالفُرْقَةَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الوَاحِدِ، وَهُوَ مِنَ الإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، مَنْ أَرَادَ بُحْبُوحَةَ الجَنَّةِ فَلْيَلْزَمِ الْجَمَاعَةَ، مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ، وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ: فَذَلِكُمُ المُؤْمِنُ».

etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) bize Cabiye'de hitab etti ve şöyle söyledi: "Ey insanlar, ben Resulullah (a.s)'ın burada durduğu şekilde sizin aranızda duruyorum. O zaman Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Size önce ashabımın, sonra onları takib edenlerin (sonra onları takib edenlerin) haklarını gözetmeyi (onlara uymayı) tavsiye ediyorum. Daha sonra yalancılık yaygınlaşır. Hatta bir adam kendinden yemin istenmediği halde yemin eder. Aynı şekilde bir kimse, kendisinden şahitlik istenmediği halde şahitlik eder. dikkat edin bir adam bir kadınla yalnız yerde başbaşa kalmasın. Aksi halde üçüncüleri şeytandır. Cemaata bağlı kalın. Dağılmaktan kaçının. Şeytan tek kişi ile beraberdir. İki kişiden ise daha uzaktır. Kim cennetin ortasını arzuluyorsa, cemaatle birlikte bulunmaya özen göstersin. Her kime iyiliği hoş gelir, fenalığı da kendisini rahatsız ederse, işte bu kişi mü'mindir."

٤٩٤ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ يُحدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَيَجْمَعُ اللَّهُ أُمَّتِي» أو قَالَ: «هٰذِهِ الأُمَّةَ عَلَى الضَّلاَلَةِ أَبَدًا وَيَدُ اللَّهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ».

494- Hakim, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu: "Allahu Teala benim ümmetini -yahut bu ümmeti diye söyledi- sapıklık üzere asla birleştirmez. Allahu Teala'nın eli de cemaatle birliktedir."

Sahavi, Mekasıd'da, *"Benim ümmetim sapıklık üzere birleşmez"* **hadisi ile ilgili olarak şöyle söylemiştir:**

"Bu hadisin metni meşhurdur. Çok sayıda senedi bulunmaktadır. Aynı şekilde gerek merfu şekilde, gerekse başka türlü bir çok şahidi vardır. Bu hadise benzer çok ayıda rivayet nakledilmiştir."

٤٩٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الحَارِثِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: قَالَ لِي عَبْدُاللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ يَا حَارِثَ بْنَ قَيْسٍ أَلَيْسَ يَسُرُّكَ أَنْ تَسْكُنَ وَسَطَ الجَنَّةِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَالْزَمْ جَمَاعَةَ

493-Tirmizi (4/465) 34-Kitabu'l Fiten. 7-Cemaate bağlı kalmanın gereği ile ilgili olarak rivayet edilen hadisler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih, garib olduğunu söylemiştir. Tirmizi'nin Cami'u's Sahih'inin tahkikçisi de bu hadisin isnadının hasen olduğunu bildirmiştir. Ahmed (1/18) Müstedrek (1/114) Müellif Hakim en Neysaburi bu hadisin Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu ifade etmiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır. Bu hadis sahih bir hadistir.

494-Müstedrek (1/116)

النَّاسِ.

495- Taberani, Haris bin Kays (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bana Abdullah bin Mes'ud (r.a): "Ey Haris bin Kays, cennetin ortasına yerleşmek senin hoşuna gitmez mi?" diye sordu. Ben "Evet" dedim. Bunun üzerine: "Öyleyse insanların cemaatlerine bağlı kal" dedi."

٤٩٦ــ رَوَى الحَاكِمُ عَنْ يَسِيرِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ أَبَا مَسْعُودٍ لَمَّا قُتِلَ عُثْمَانُ احْتَجَبَ فِي بَيْتِهِ، فَأَتَيْتُهُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ أَمْرِ النَّاسِ، فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَجْمَعْ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ عَلَى ضَلَالَةٍ، وَاصْبِرْ حَتَّى يَسْتَرِيحَ بَرٌّ وَيُسْتَرَاحَ مِنْ فَاجِرٍ. وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ يَسِيرٍ قَالَ: لَقِيتُ أَبَا مَسْعُودٍ حِينَ قُتِلَ عَلِيٌّ فَتَبِعْتُهُ فَقُلْتُ لَهُ: أَنْشُدُكَ اللَّهَ مَا سَمِعْتَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْفِتَنِ؟ فَقَالَ: إِنَّا لَأَنْكُتُمُ شَيْئًا، عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالْجَمَاعَةِ، وَإِيَّاكَ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّهَا هِيَ الضَّلَالَةُ، وَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُنْ لِيَجْمَعَ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ عَلَى ضَلَالَةٍ.

496- Hakim, Yesir bin Amr (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman (r.a) öldürüldüğünde, Ebu Mes'ud (r.a) evinde uzlete çekildi. Bu sırada ben yanına giderek, insanların durumlarından sordum. Şöyle söyledi:

"Cemaate bağlı kal. Allahu Teala, Muhammed (a.s) ümmetini sapıklık üzere bir araya getirmemiştir. İyi olan kişi rahatlık buluncaya ve taşkınlığa düşenin de rahat durması istenineeye kadar sabret."

Bir başka rivayette Yesir'in şöyle söylediği bildirilmiştir:

"Hz. Ali (r.a) öldürüldükten sonra Ebu Mes'ud (r.a) ile karşılaştım. Peşinden gittim ve kendisine:

"Allah adına söylemeni istiyorum. Sen Resulullah (a.s)'tan fitnelerle ilgili olarak ne duydun?" diye sordum. Şöyle söyledi:

"Biz bir şeyi gizlemeyiz. Sen Allah'tan kork ve cemaatle birlikte ol. Dağıl-

---

495-Mecma'u'z Zevaid (5/222) Müellif Haysemi: "Bunu Taberani rivayet etmiştir. Ravileri sikadırlar" demiştir.

496-Müstedrek (4/506) Müellif Neysaburi: "Bu hadis, Müslim'in şartına göre sahihtir" demiş, Zehebi de onu doğrulamıştır. Mucemu'l Kebir (17/239) Mecma'u'z Zevaid (5/318) Müellif: "Bunun tamamını Taberani rivayet etmiştir. Bu ikinci rivayet tarikinin ravileri sikadırlar" demiştir.

maktan ve ayrılıktan da sakın. Sapıklık işte budur. Allahu Teala Muhammed (a.s) ümmetini sapıklık üzere birleştirecek değildir."

Bu bölümün başında İslam ümmetinin yetmişüç fırkaya ayrılacağından ve bunların bir tanesi dışında tümünün cehenneme gideceğinden söz eden hadisleri zikrettik. Daha sonra da bu başlık çerçevesinde değişik konular üzerinde duran hadisleri sıraladık. Amaç, meselenin anlaşılmasını sağlamak ve doğru olanı ortaya çıkarmaktır. Bu bilgilerin ışığında kurtuluşa erecek olan fırkayı diğerlerinden ayıracak ve bu fırkayı tanıyacak, bu fırkaya ait özellikleri ve bu fırkaya mensup olanların ne gibi sıfatlara sahip olduklarını öğreneceğiz. Bütün bu bilgileri aktardıktan sonra, ehli sünnet ve'l cemaat olarak adlandırılan kurtuluşa erecek fırkanın (fırkayı naciyenin) teorik çerçevesini tanımaya geçmek istiyoruz.

Bu konuda Abdulkahir Bağdadi'nin "el Fark beyne'l Fırak" adlı kitabından yararlanmayı uygun görüyoruz. Çünkü Bağdadi bu olanda çağının ileri gelen ilim adamlarından idi.

Şeyh Abdulkahir Bağdadi adı geçen kitabında, bir kimsenin ehli sünnet ve'l cemaatten sayılabilmesi için sahip olması gereken temel özellikleri saymış ve ehli sünnet ve'l cemaat içine giren değişik grupları sıralamıştır.

EHLİ SÜNNET VE'L CEMAAT OLABİLMENİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Şeyh Abdulkahir Bağdadi (r.a) bu konuda şöyle söylemiştir:

"Ehli sünnet ve'l cemaat alimlerinin büyük çoğunluğu, dinin temel ilkeleri konusunda görüş birliğine varmışlardır. Büluğa ermiş ve akıl sahibi herkesin bu temel ilkelerin herbirinin gerçek özelliklerini bilmesi gerekmektedir. Bütün bu ilkelerin belli ayrıntıları da bulunmaktadır. Bu ayrıntılarla ilgili ehli sünnet alimleri ortak bir görüş serdetmişler ve bu görüşe aykırı düşünenlerin sapıklığa düşeceklerini belirtmişlerdir.

İlim adamları dinin temelleri olarak şu genel konuları saymışlardır:

***Birinci konu:** Genel ve özel konularda gerçekleri ortaya çıkarmak ve doğru bilgilere dayanmak.*

***İkinci konu:** Kainatın türleri, araz ve cisimleri ile sonradan var olduğunun kabul edilmesi.*

***Üçüncü kanu:** Kainatı var edenin ve O'nun zati (ilahi zatı ile ilgili) sıfatlarının bilinmesi.*

***Dördüncü konu:** Kainatı var edenin ezeli sıfatlarının bilinmesi.*

Beşinci konu: *Hak Teala'nın isimlerinin ve özelliklerinin bilinmesi.*

Altıncı konu: *Hak Teala'nın adalet ve hikmetinin bilinmesi.*

Yedinci konu: *Hak Teala'nın peygamberlerinin ve nebilerinin bilinmesi.*

Sekizinci konu: *Peygamberlerin mucizelerinin ve velilerin kerametlerinin tanınması yani peygamberlerin mucize, velilerin de keramet gösterebilecekleri-nin kabul edilmesi.*

Dokuzuncu konu: *İslam şeriatının esaslarından, bütün ümmetin üzerinde icma etmiş olduğu konuların bilinmesi.*

Onuncu konu: *Emir, nehiy ve yükümlülük çerçevesine giren hükümlerin bi-linmesi.*

Onbirinci konu: *Kulların dünyadaki hayatlarının son bulacağının ve bu dünyada işlediklerinin hesabını, yeniden dirilecekleri günde vereceklerinin bi-linmesi.*

Onikinci konu: *Hilafet ve imamet ve bunların şartları yani yönetimin fiilen elde tutulmasının bilinmesi.*

Onüçüncü konu: *İman ve İslam ile ilgili ilkelerin bir bütün olarak bilinmesi.*

Ondördüncü konu: *Velilerle ilgili hükümlerin, takva ehli imamların dere-celerinin bilinmesi.*

Onbeşinci konu: *Kafirlerden ve sapıklardan (ehli ehvadan) olan düşman-larla ilgili hükümlerin bilinmesi...*

***Dinin temellerinden sayılan bu konular (rükünler) çerçevesinde ele alınan kurallar konusunda ehli sünnet ve'l cemaat alimleri görüş birliğine varmışlar ve bu konularda kendilerinin serdetmiş olduğu görüşlere karşı çıkanların sapıklığa düşmüş olacaklarını bildirmişlerdir. Bu sayılan konularla ilgili bir temel meseleler, bir de ayrıntılara ait meseleler bulunmaktadır. Ehli sünnet alimleri temel konularda görüş birliğine varmışlardır. Ancak ayrıntılara ait konularda yerine göre görüş ayrılıklarına düştükleri olmuştur. Ancak bu tür görüş ayrılıkları, görüş sahiplerinin sapıklıkla yahut günahkarlıkla itham edil-mesini gerektirecek şeyler değildir."*

Şeyh Abdulkahir Beğdadi bu konulara giren meselelerle ilgili ayrıntılı açık-lamalarda bulunmuştur. Kitabın tümü de zaten ehli sünnet cemaati ile bu ce-maata karşı çıkan guruplarla ilgili ayrıntılı bilgiler içermektedir. Bağdadi'nin bu eserinde yer alan bilgiler daha sonra yazılmış olan akaidle ilgili kitapların tümü için kaynaklık etmiştir. Ancak Bağdadi'nin kitabında yer alan bazı bilgilerde ya-zarın yaşamış olduğu çağa ait maddi varlıklarla ilgili ilimlere ait kültürün etkisi

görülmektedir. Biz konuları ele alırken, bu türden açıklamaları çıkarma yoluna gittik. Çünkü çağımızda, maddi varlıklarla ilgili ilmi gerçekler farklı bir özellik kazanmıştır. Ancak Bağdadi'nin kitabı, konuyla ilgili temel kitaplar arasındaki yerini hala korumaktadır. İlim öğrencisinin ehli sünnet ve'l cemaat akaidi ile ilgili çeşitli kitapları okuduktan sonra Şeyh Abdulkahir Beğda- di'nin kitabını da dikkatle incelemesi gereklidir.

Söz konusu kitabın son bölümlerinde, ehli sünnet ve'l cemaat ile diğer fırkaları birbirinden ayıran ve biraz önce başlıklar halinde zikretmiş olduğumuz temel ölçüler hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Aşağıda onun verdiği açıklamalardan bazı alıntılar yapacağız. Ve yukarıda onbeş temel konuda vermiş olduğumuz rükünlerin bazılarını açıklamaya çalışacağız.

BİRİNCİ KONU

"Bizim, gereğine göre amel etmemizi gerektiren haberler üç türlüdür: Mütevatir, ahad ve bunların ikisinin arasında bulunan müstefiz haberler.

Mütevatir haber, yalan üzere birleşmeleri düşünülemeyecek kadar bir çoğunluğun naklettiği haberdir. Bu haber, bildirilen şeyin doğruluğu konusunda zorunlu ilim oluşturur. Bizim gitmemiş olduğumuz bazı beldelerin varlığı ile ilgili bilgiler bu türdendir. Bizden önce yaşamış olan krallar, peygamberler ve geçmiş çağlar hakkında edindiğimiz bilgiler yani kendilerinden söz edilen peygamberlerin ve kralların yaşamış oldukları geçmiş çağlarla ilgili bilgiler. İnsan kendisinin anne ve babası olan kişileri de bu tür bir bilgi ile tanır ve kendisiin onların çocuğu olduğunu bu yolla anlar."

Ehli sünnet alimleri, dinin mütevatir haberle nakledilen hükümlerini inkar edenlerin ve bu tür haberlerden zorunlu olarak çıkarılan anlamları başka türlü te'vil edenlerin küfrüne hükmetmişlerdir. Buradan hareketle, açık tevatürle bildirilmiş olan Hz. İsa (a.s)'nın inişi ile ilgili haberi inkar etmeleri ve bu konu ile ilgili olarak gelen rivayetlerin tümünü, ifade etmiş olduğu zorunlu anlamların dışında değişik anlamlara çekerek te'vilde bulunmaları nedeniyle Kadıyanilerin küfre düştüklerine hükmetmişlerdir. Tabii ki bu, Kadıyanileri küfre götüren iddialarının sadece bir tanesidir.

Şeyh Abdulkahir Bağdadi açıklamalarına şöyle devam ediyor:

"(Ahad türündeki haberlerin senedi -yani rivayet tarıki- sahih olur, metni de akla aykırı olmazsa hükmüne göre amel etmek gerekir. Ancak böyle bir haberi inkar edenin, küfürle itham edilmesi konusunda kesin bir bilgi oluşamaz. Bu tür bir haber, adil insanların, hakim önündeki şahitlikleri gibidir. Hakimin ise zahiren böyle bir şehadetin gereğine göre hüküm vermesi gerekir.

Fakihler şeriatın, ibadet, muamelat ve helal-haram konularına giren ayrıntı-

lara ait hükümlerinin çoğunu bu tür haberlere dayandırmışlardır. İlim adamları, ahad haberlerle amel etmenin gereğini tümden inkar eden Rafiziler, Hariciler ve bunların dışında kalan batıl mezhep mensuplarının sapıklıklarına hükmetmişlerdir.

Mütevatir haber ile ahad haber arasında kalan, haberi müstefiz zorunlu ilim oluşturması ve hükmünce ameli gerektirmesi yönünden mütevatir habere benzemektedir. Ancak bu tür haberin ortaya koyduğu bilginin sonradan kazanılmış ve teorik olması nedeniyle de mevcut mütevatir haberden ayrılmaktadır Mütevatir haber yoluyla elde edilen bilgi ise mükteseb değil, zorunlu bilgidir.

İlim adamları ehli ehvadan (batıl mezheplerin mensuplarından), haberi müstefizin ortaya koyduğu hükümleri inkar edenlerin sapıklıklarına hükmetmişlerdir. Nitekim Haricilerin bu şekilde recm hükmünü inkar etmeleri, bir sapıklık olarak görülmüştür. Yine Necdilerden içki içenlere uygulanan hadd cezasına karşı çıkanların bu tutumları da bir sapıklık olarak görülmüştür. Yine mest (huff) üzerine mesh yapmanın geçerli olmayacağını ileri sürenlerin görüleceğini, Hz. Peygamber (a.s)'in havzını (havzı kevseri), şefaatı ve kabir azabını inkar edenlerin küfürlerine hükmedilmiştir.

İlim adamları çaldığı mal az veya çok olsun, koruma altına alınmış olsun veya olmasın, tüm hırsızların ellerinin kesileceğini ileri süren Haricilerin bu iddialarından dolayı sapıklığa düştüklerini bildirmişlerdir. Çünkü onlar bu iddiaları ile harsızın elinin kesilmesinde, çaldığı şeyin nisabı (1) aşması ve çaldığı malın koruma altında olması şartlarının gözetilmesi gerektiğine dair sahih haberleri reddetmiş oluyorlar.

İlim adamları, haberi müstefizi inkar edenlerin sapıklıklarına hükmetmişlerdir. Bunun gibi, gerek re'y ve gerekse rivayet yanlısı fakihlerin tümü, mensup olduğu konusunda görüş birliği içinde oldukları bir hükmün hala geçerli olduğunu ileri sürenlerin de sapıklıklarına hükmetmişlerdir. Buradan hareketle mübahlığı neshedilmiş olan mut'a nikahının hala mübah olduğunu ileri süren Rafizilerin sapıklıklarına hükmedilmiştir.

İlim adamları, şeriat hükümlerinin temel kaynaklarının Kur'an-ı Kerim, sünnet ve selefin yani ilk dönemlerde yaşamış olan ilim adamlarının ve müslüman cemaatın tümünün icma'ı olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır."

İKİNCİ KONU

"Kainatın sonradan var edilmiş olduğuna inanılması ile ilgili olan ikinci konuya gelince: Kainat denilirken Allahu Teala'nın dışındaki her şeyin kastedildiği ve Allahu Teala'nın kendi zatı ile ezeli sıfatları dışındaki her şeyin sonra-

1) Belli bir miktar mal çalınma halinde hırsızın eli kesilir. Bu miktar dört dirhemdir.

dan var edilmiş ve yaratılmış olduğu konusunda ilim adamları görüş birliği içindedirler. Yine bütün bunları var edenin ve yaratanın kendi olduğu ve kendi zatının sonradan olmuş ve yaratılmış olmadığı; O'nun kainattaki diğer varlıkların türünden yahut herhangi bir cüz'ünün cinsinden olmadığı konusunda da görüş birliği içindedirler.

İlim adamları meleklerin, cinlerin ve şeytanların varlığı konusunda da görüş birliği içindedirler."

DÖRDÜNCÜ KONU

Allahu Teala'nın zatı ile kaim sıfatlarıyla ilgili olan dördüncü konu hakkında da ilim adamları şunları söylemişlerdir:

Allahu Teala'nın hayat, ilim, semi, basar, irade, kudret ve kelam gibi sıfatları ezeli ve ebedi niteliktedir.

İlim adamları resul ile nebi arasındaki fark konusunda da şunları söylemişlerdir:

Kendisine meleklerden herhangi biri aracılığıyla vahy inen ve alışılmış adetlerin üstünde kerametlerle de desteklenmiş olan her kişi nebidir. Bu özelliğe sahip olmasının yanısıra kendisine yeni bir şeriat verilmiş olan yahut kendinden önceki peygamberin şeriatında yer alan hükümlerden bazılarını kaldırıp, yerine yenilerini getirmiş olan her kişi ise resuldür.

İlim adamlarının bildirdiğine göre, velilerde kerametlerin görülmesi mümkündür. Mucizeler, peygamberlerin ortaya atmış oldukları davalarında doğruluğuna işaret eden kerametlerdir. Velilerin kerametlerinin de hallerinin doğruluğu na yani doğru hal ve çizgi üzere olduklarına delil teşkil ettiğini ifade etmişlerdir.

İlim adamları ayrıca şöyle bildirmişlerdir:

Kendisine mucize verilen peygamberlerin bu mucizelerini açığa çıkarmaları ve insanların bu mucizelerden haberdar olmalarını sağlamaları gerekir. Ancak keramet sahibi velilerin, bu kerametinden başkasını haberdar etmeyip gizli tutmaya çalışması gerekmektedir. Mucize sahibinin sonu, hak üzere yaşayıp ölmesi konusunda güvencededir. Ancak keramet sahibi, sonunun güvencede olduğunu düşünemez. Bel'am bin Baura'nın çeşitli kerametler gösterdikten sonra değişerek sapıttığı gibi, keramet sahiplerinin hallerinin değişmesi de mümkündür.

İlim adamları şeriatın temel kaynaklarının kitap (Kur'an-ı Kerim), sünnet ve selefin (İslam'ın ilk dönemlerinde yaşamış olan ilim adamlarının ve genelde bu

dönemdeki müslüman kitlelerin) icma'ı olduğunu bildirmiş ve sahabenin icma'ının (görüş birliğinin) delil sayılamayacağını ileri sürenlerin küfre düşeceklerini ifade etmişlerdir. Bunun gibi icma ve sünneti delil olarak kabul etmeyen Haricilerin ve bunlardan herhangi birinin kesin delil olarak görülemeyeceğini ileri süren Rafizilerin küfürlerine hükmedilmiştir. Rafizilere göre asıl hüccet (delil) dünyaya döneceğini beklemekte oldukları imamın sözleridir.

ONUNCU KONU

İlim adamları emir ve nehiy konuları ile ilgili olan onuncu rükün hakkında şu açıklamada bulunmuşlardır:

Yükümlülerin yaptıkları işler beş bölüme ayrılır. Bunlar: Farz, mahzur (yasak edilmiş), mesnun (sünnetle belirlenmiş), mekruh (hoş karşılanmayan) ve mübah'tır.

Farz: Allahu Teala'nın yerine getirilmesini emrettiği şeylerdir. Bu gibi amelleri işlemeyenler, işlemedikleri için cezayı haketmiş olurlar.

Mahzur: Yasak edilmiş olan. Allahu Teala'nın işlenilmemesini istediği, nehyettiği fiillerdir. Bu tür amelleri işleyenler, bundan ötürü cezayı hak ederler.

Mesnun: Sünnetle belirlenmiş olan işleyene sevap verilen, terkedenin de günahkar olmadığı fiilerdir.

Mekruh: Hoş karşılanmayan, işlemeyenin sevaplandırıldığı ama işleyenin de günahkar olmadığı fiillerdir.

Hanefilere göre tahrimi mekruh haram gibidir. Bu şekilde mekruh sayılan bir fiili işleyen kişi, cezayı haketmiş olur.

Mübah: İşlenilmesinde herhangi bir sevap ya da ceza olmadığı gibi, işlenilmemesinin de herhangi bir sevap ya da cezayı gerektirmeyen fiillerdir.

Mübah fiilin işlenilmesinde iyi bir niyetin taşınması hali bunun dışındadır. İyi niyet, yapılan ameli, ibadet mesabesine sokar ve dolayısıyla böyle bir ameli işleyen kişi de sevaplandırılır.

Bunlar yükümlülük altındaki kişilerin fiilleri ile ilgili esaslardır. Ancak yükümlülük altında bulunmayan deli, çocuk ve hayvanların fiilleri açısından herhangi bir yasak yahut gereklilik söz konusu değildir.

ONİKİNCİ KONU

İlim adamları hilafet ve imametle ilgili olan onikinci konu hakkında da şu açıklamalarda bulunmuşlardır:

Bir imamı başa geçirerek imamet ve hilafet kurumunu yaşatmak, ümmetin üzerine farz olan bir görevdir. İmam, ümmet için, kadıları (yargıçları) ve eminleri (idarecileri) tayin etmek suretiyle toplumsal düzenin kurulmasını, toplum düzenini bozabilecek açıklıkların kapatılmasını sağlar. Ordularını savaşa çıkarır, düşmandan alınan ganimetleri aralarında paylaştırır, haksızlık edene karşı haksızlığa uğrayanın yanında yer alarak onun hakkını arar.

İlim adamları bu konuda ayrıca şöyle söylemişlerdir:

Bu ümmet için imamet kurumunun ayakta tutulabilmesi için, imamın belirlenmesinde izlenecek yol, içtihad suretiyle seçim yapmaktır.

ONÜÇÜNCÜ KONU

İman ve İslam konuları ile ilgili olan onüçüncü konu ile ilgili olarak da ilim adamları şu açıklamalarda bulunmuşlardır:

İmanın aslı ve esası, kalp ile bilmek ve doğrulamaktır. Kişinin kalbi ile inandığını dili ile söylemesinin ve uzuvları ile bu doğrultuda amel etmesinin de imana girip girmediği konusunda farklı görüşler ortaya konulmuştur. Bununla birlikte farz kılınmış olan bütün amellerin işlenmesinin gerekli ve şariatta belirlenmiş nafile ibadetlerin işlenmesinin de sevap olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır.

Bu konuda şöyle söylemişlerdir:

Küfrü gerektirecek bir şey dışında, işlenen günah dolayısıyla iman gitmez. Bir kimse günah işlemekten dolayı fasık durumuna düşse de küfrü gerektirmeyecek bir günahı işleyen kimse mü'mindir ve iman sahibidir.

Mü'min bir kimsenin öldürülmesi, şu üç sebep dışında caiz değildir: Dinden dönmek (riddet), evlendikten sonra zina etmek, yahut kendine denk birini öldürmekten dolayı kısas cezasını haketmiş olmak. Allahu Teala'ya isyan eden herkesin öldürülebileceğini ileri süren Haricilerin görüşü bu hükme ters düşmektedir.

Öldürülenin öldürene denk olması konusu üzerinde pek çok görüş vardır. Bu konuda ehli sünnet alimleri arasında bile görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

ONDÖRDÜNCÜ KONU

Veliler ve imamlar hakkındaki ondördüncü konu (rükün) hakkında da ilim adamları şunları söylemişlerdir:

Melekler günah işlemekten korunmuşlardır. Yüce Allah meleklerle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Onlar Allah'ın kendilerine emrettiği şeylerde Allahu Teala'ya karşı gelmezler ve emrolundukları şeyleri yerine getirirler." (1)

İlim adamları peygamberlerin, ümmetlerin içerisinden çıkmış olan velilerden daha üstün olduklarını ifade etmişlerdir.

İlim adamları, şiilerin ve sufilerin bazılarının yaptıkları gibi, velileri nebilerden üstün sayanların küfürlerine hükmetmişlerdir.

İlim adamları İslam dini üzere ölmüş ve ölümünden önce sapık mezheplere mensup olanların ortaya attıkları bidatlerden herhangi birini benimsememiş olanların tümüne, sevgi beslemenin gerektiğini ifade etmişlerdir.

ONBEŞİNCİ KONU

İlim adamları, din düşmanlarıyla ilgili hükümler hakkındaki onbeşinci konu üzerinde de şunları söylemişlerdir:

İslam dininin düşmanları iki sınıftır: Birincisi İslam devletinin kurulmasından önce bulunuyorlardı. Bir sınıfı da İslam devletinin kurulmasından sonra ortaya çıkmışlar, ancak İslam örtüsü ile kendilerini gizleyerek, müslüman görüntüsüne bürünmüşler ve müslümanların arasında ortaya çıkan bazı problemleri kullanmaya çalışmışlardır.

İslam alimleri, yahudilerin, samirilerin ve hıristiyanların kestiklerinin yenilmesinin, kadınları ile evlenilmesinin ve kendilerinden cizye kabul edilmesinin caiz olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır.

Şu isimlerini sayacağımız fırka ve eğilimler, İslam gömleği giymiş ve İslam devletinin örtüsü altında kendilerini gizlemişlerdir:

Sebeiyye Rafizilerinin taşkınları, Beyaniler, Muğiriler, Mansuriler, Cenahiler, Hattabiler ve Hululilerin diğer grupları,

Batıniler, Maveranehriceyhun'da (Ceyhun nehrinin arkasında kalan bölgelerde, Mevaraünnehr'de) yayılmış ve Azerbaycan, Taberistan bölgelerinde yoğun olan ve ruhların tenasüh edeceğini (bir bedenden diğerine geçeceğini) ileri süren İbnu Ebi'l Avca'nın görüşlerini benimsemiş Mukni'iler,

Mutezile'nin Ahmed bin Hatib'in görüşlerini benimsemiş olanları,

Haricilerin İslam şeriatının kıyamete doğru acemler (farisiler) arasından çıkacak bir peygamber aracılığıyla neshedileceğini ileri süren Yezidiler koluna mensup olanları ve yine Haricilerin kızların ve oğulların kızları ile evlenmenin caiz olduğunu ileri süren Meymuniyye koluna mensup olanları,

---

1) Tahrim Suresi: 6

Bağdat halkından olan Azafire mezheplerinin mensupları. Hululiyye mezhebinin taşkınlarından Hallaciyye'nin (Hallac-ı Mansur'un) görüşlerini benimsemiş olanlar. Babekiyyenin görüşlerini benimsemiş olanlar,

Abbasoğulları devletinin kurucusu Ebu Müslim hakkında ileri giden Rizamiyye mezhebinin görüşlerini benimsemiş olanlar,

Hz. Ali (r.a)'ye bey'at etmedikleri için sahabileri, onlara karşı savaşmaması sebebi ile de Hz. Ali (r.a)'yi küfürle itham eden Kamiliyye mezhebi mensupları...

Bunlar hakkındaki hüküm, dinden dönenlerin (mürtedler) hükmüdür. Yani bu sayılan mezheplerin mensupları, dinden dönmüş (mürted) hükmündedirler. Bu guruplardan olanların kestikleri yenilmez, onlardan olan herhangi bir kadınla evlenilemez ve cizye vermek suretiyle İslam toprakları içinde yaşamalarına izin verilmez. Bunlar tevbe etmeye çağrılırlar, eğer tevbe ederlerse müslümanlarla birlikte yaşarlar, aksi halde kendileri öldürülür, mallarına da el konulur.

Söz konusu mezheplerin mensuplarının, kadınlarının cariye, çocuklarının köle olarak alınıp alınmayacağı konusunda ilim adamları arasında görüş ayrılıkları olmuştur. Ebu Hanife ve Şafi'i mezhebinden olan ilim adamlarından bazıları, bu kadınların ve çocukların cariye ve köle yapılmalarını caiz görmüşlerdir. İbni Sericin arkadaşı Ebu İshak Mervezi, söz konusu kadınların ve çocukların cariye ve köle yapılmalarını caiz gören Şafii ilim adamlarındandır. Bunların cariye ve köle yapılmalarını caiz gören ilim adamları, Halid bin Velid (r.a)'in Hanifeoğulları ile altın ve gümüş ödemeleri ve kadınlarla çocukların dörtte birini cariye ve köle olarak vermeleri üzere anlaşmasını delil göstermektedirler. Nitekim Halid bin Velid (r.a) söz konusu anlaşmadan sonra elde ettiği cariye ve köleleri Medine'ye getirmiştir. Getirilen cariyeler arasında Muhammed bin Hanefiyye'nin annesi Havle de bulunuyordu.

Ehli sünnet kendi arasında birbirini küfürle itham etmez. Aralarında zaten birbirlerinden uzak olarak, beri olduğunu ifade etmeyi ve birbirlerini küfürle itham etmelerini gerektirecek ayrılık da yoktur. Bu nedenle onlar, hak çizgi üzere yürüyen cemaat ehlidirler. Allahu Teala da hakkı ve hak üzere olanları korur. Bunlar kavga edip zıtlaşma içine düşmezler. Ehli sünnet dışında kalan fırkalar içinde ise birbirlerini küfürle itham etmeyen ve kendilerinin dışında kalanlardan uzak olduklarını söylemeyen bir fırka dahi yoktur. Bu fırkaların hepsi birbirlerini küfürle itham etmektedirler.

İlim adamları, kendilerinin cennet ehli oldukları ile ilgili bilgileri bize ulaşan toplulukları sevmenin gerekli olduğunu ve bu gibilerin ümmetin içinde bir guruba şefaatte bulunabileceklerini ifade etmişlerdir. Veysel Karani bu gibilerdendir.

İlim adamları, Resulullah (a.s)'ın cennetlik olduklarını bildirmiş olduğu on kişiden (aşere-i mübeşşereden) birini küfürle itham etmenin, küfrü gerektireceğini bildirmişlerdir.

İlim adamları yine Resulullah (a.s)'ın hanımlarını sevmenin gerekli olduğunu, onların tümünü ya da içlerinden birini küfürle itham etmenin küfrü gerektireceğini söylemişlerdir.

Sahabeyi sevmek, onların tümünü adil (adalet ehli) olarak görmek, aralarında ortaya çıkmış tartışmaları ve çatışmaları mesele yapmaktan kaçınmak ve onların bu tartışmalarını en güzel şekilde yorumlamak ehli sünnetin inanç ilkeleri arasında bulunmaktadır.

İlim adamları Hz. Hasan (r.a), Hz. Hüseyin (r.a) ve Resulullah (a.s)'ın soyundan gelmiş olan tanınmış kişileri sevmenin de gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Hasan bin Hasan, Abdullah bin Hasan, Ali bin Hüseyin Zeynelabidin, Muhammed bin Ali bin Hüseyin Bakır, -ki ona Cabir bin Abdullah Ensari (r.a) Resulullah (a.s)'ın selamını iletmiştir- Ca'fer bin Muhammed Sadık, Musa bin Ca'fer bin Ali bin Musa Rıza, Resulullah (a.s)'ın soyundan gelmiş tanınmış kişilerdir.

İlim adamları Hz. Ali (r.a)'nin soyundan gelmiş olan diğer kişiler için de aynı şeyi söylemişlerdir. Yani Hz. Ali (r.a)'nin Hz. Fatıma (r.a)'nın vefatından sonra almış olduğu hanımlarından doğmuş çocuklarını ve onların soylarından gelenleri de sevmenin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Abbas, Ömer, Muhammed bin Hanefiyye ve babalarının çizgisi üzere yürümüş olan diğer çocukları ve torunları bunlardandır. Ancak onların içinde Mutezile yahut Rafiziye tarafına kayanlar ve onların soyundan olduğunu söylemekle birlikte, Burku'i gibi düşmanlık ve zulümde ileri gidenler bu hükmün dışındadırlar.

Söz konusu Bukru'i, Basra halkına düşmanlık ederek onlara baskı ve zülümde oldukça ileri gitmiş, kendisi onlardan olmadığı ve sonradan içlerine yerleşmiş olduğu halde, bu halka karşı hayli taşkınlıkta bulunmuştur.

İlim adamları, sahabilere iyilikle uymuş olan tabiilerin sevilmesinin de gerekli olduğunu bildirmişlerdir. Bunlar yüce Allah'ın haklarında şöyle buyurduğu kimselerdir:

"Onlardan sonra gelenler: "Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla. Kalbimizde mü'minlere karşı kin bırakma. Ey Rabbimiz! Şüphesiz sen şefkatlisin, merhametlisin," derler." (1)

İlim adamları, ehli sünnet inancının temel ilkelerini benimsediğini açıklayan

herkes hakkında sevgi beslemenin gerekliliğine işaret etmişlerdir.

İlim adamlarımız, Kaderiler, Mürciler, Rafiziler, Hariciler, Cehmiler, Neccariler ve Mücessimler gibi, İslam ümmetine mensup olduklarını ileri sürmelerine rağmen, gerçekte İslam'dan çıkmış olan sapık mezheplerin mensuplarından da beri ve uzak olduklarını açıklamışlardır.

Şeyh Abdulkahir Bağdadi, ehli sünnet ve' cemaat içine giren ve onlardan sayılan kitleler hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur:

"Allah size mutluluk versin. Ehli sünnet ve'l cemaate mensup insanlar sekiz gurupta toplanmıştır:

***Birinci gurup:** Tevhid, peygamberlik, cennet mükafatı ve cehennem azabı (Va'd ve Va'id), sevab ve ceza, içtihadın şartları, imamet ve yönetim ile ilgili konuları ayrıntısı ile öğrenmiş, bu konularda teşbih (benzetme), ta'til (Allahu Teala'nın ezeli sıfatlarını inkar etme) yahut yüce Allah'ın ilahi sıfatlarını tümüyle reddetme anlayışlarından ve Hariciler, Cehmiler, Neccariler ve bunların dışında kalan sapık mezhep mensuplarının bid'atlerinden beri olduklarını bildiren sıfatlariyle kelamcılarının görüşlerini benimsemişlerdir.*

***İkinci gurup:** Re'y ve hadis ehli (hükümlerin belirlenmesi konusunda rivayeti öne çıkaranlarla, re'yi öne çıkaranlar) ve Allahu Teala'nın zatı ve sıfatı ile ilgili ve bunun dışındaki dinin temel konularında sıfatiyye mezheplerinin görüşlerini benimsemiş olanlar. Bunlar, Kaderiyyeden ve i'tizaldan Mutezililikten uzak olduğunu açıklamış, teşbih ve ta'tile düşmeden (Allahu Teala'yı yaratıklarına benzetmeden ve ilahi sıfatlarını da inkar etmeden) yüce Allah'ın gözlerle görülebileceğini kabul etmiş, insanların kabirlerinden çıkarılıp haşredileceklerini, hesap vermek üzere bir yerde toplatılacaklarını söylemişlerdir. Bununla birlikte kabirde de kendilerine amelleri ile ilgili olarak hesap sorulacağını (kabir suali), Resulullah (a.s)'ın havzının (havzı kevserin), sıratın (cennete ulaşılması için üstünden geçilecek köprünün veya yolun), şefaatin varlığını ve şirk dışındaki günahların affedilebileceğini kabul etmiş olan fıkıhçılar da bu guruptandırlar.*

Bu fıkıhçılar, cennet nimetinin, cennete girenler, kafirler içinde de cehennem azabının sonsuz olacağını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Ali (r.a)'nin hak üzere imamete (hilafete) geçmiş olduklarını söylemiş, ümmetin selefi salihinden (hak üzere olan geçmiş cemaatlerinden) iyilikle söz etmişlerdir. Bu fıkıhçılar, sapık mezheplerin görüşlerinden uzak olan imamların arkasında cuma namazı kılmanın farz olduğunu, şeriat hükümlerinin belirlenmesinde kitap, sünnet ve sahabenin icma'ına müracaat edilmesinin de şart olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar mestler üzerine mesh yapmanın caiz olduğunu, bir defada üç boşamanın (talakın) gerçekleşebileceğini,

mut'a nikahının haram olduğunu, günah olmayan bir konuda yöneticiye itaat etmenin vacip olduğunu ifade etmişlerdir.

İmam Malik, Şafii, Evzai, Sevri, Ebu Hanife, İbni Ebi Leyla, Ebu Sevr, Ahmed bin Hanbel ve bunların mezhepleri üzere olan fıkıhçılar, zahiriler ve akli konularda sıfatiyye esaslarını benimseyen fıkıh anlayışlarına, sapık mezheplerin görüşlerinden bir şey karıştırmamış olan fıkıhçıların tümü bu guruptan sayılmaktadırlar.

Üçüncü gurup: *Hz. Peygamber (a.s)'den hadis ve sünnet rivayati ile ilgili konuları ayrıntıları ile öğrenmiş, rivayetlerin sahihlerini sakimlerinden (zayıf ya da mevzu olanlarından) ayırma, cerh ve ta'dil kurallarını (hadislerin hangilerinin sahih, hangilerinin zayıf ya da mevzu olduklarını anlamaya imkan verecek kuralları) belirlemiş ve ilmi anlayışlarına sapık mezheplerin görüşlerinden bir şey karıştırmamış olan ilim adamları bu guruptandır.*

Dördüncü gurup: *Bunlar daha çok edebiyat, nahiv ve sarf (dilbilgisi) ilimleri ile ilgilenmiş ve dil alimlerinin belirlemiş oldukları kurallar üzerinde durup bu konularda derinleşmiş ilim adamlarıdır.*

Halil, Ebu Amr bin Ala, Sibeveyh, Ferra, el Ahfes, Asma'i, Mazini, Ebu Ubeyd ve Kufeli ve Basralı diğer dil alimleri bu guruptandırlar. Bunlar, inanç ve ilim anlayışlarına, Kaderiyye, Rafize, Hariciyye gibi sapık mezheplerin görüşlerinden bir şey karıştırmamışlardır. Dil alimleri içinde sapık mezheplerin görüşlerine yönelmiş olanların nahiv ve dil konuları ile ilgili açıklamaları bir delil olarak kabul edilse bile, böyleleri ehli sünnetten sayılamazlar.

Beşinci gurup: *Bu guruptaki ilim adamları, Kur'an-ı Kerim'in okunuşu (kıraatı) ile ilgili konular ve rivayetler ve Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinin ehli sünnet anlayışı doğrultusunda tefsir ve tevilleri ile ilgilenmiş, bu konuları ayrıntıları ile öğrenmiş, ancak sapık mezheplerin Kur'an ayetleri ile ilgili te'villerini (yorumlamalarını) benimsememiş olan ilim adamlarıdır.*

Altıncı gurup: *Bunlar basiret sahibi, derin emellere kapılmayan, kendi nefislerini hesaba çekmeyi prensip haline getiren, olaylardan ibret alan, kendileri için takdir olunana razı olup az bir dünyalığa kanaat eden, gözün, kulağın ve gönlün hayır ve şer konusunda hesaba çekileceğini bilen, kişinin yaptığı amellerinin zerre miktarına varıncaya kadar hesap edileceğini düşünüp yeniden diriliş için şimdiden hazırlık yapan zahidlerdir.*

Bunlar konuşmalarında ehli hadisin metodunu benimseyip söz ve işaret üzere hareket ederek insanları oyalayacak boş sözlere dalmayan, iyiliği gösteriş için yapmayıp utanmak dolayısı ile terketmeyen sufilerdir. Bunların dinleri Allahu Teala'yı yaratıklarına benzetmeden (teşbihe düşmeden) tevhid inancını

benimsemektir. Mezhepleri ise, işleri Allah'a havale etmek (tafviz), O'na tevekkül etmek, O'nun emrine teslim olmak, kendilerine rızık olarak verilene kanaat getirmek ve O'nun takdir ettiğine itirazda bulunmaktan kaçınmaktır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Bu, Allah'ın dilediğine verdiği bir lütuftur. Allahu Teala büyük lütuf sahibidir." (1)

***Yedinci gurup:** Bunlar müslümanlara ait toprakların sınırlarında kafirlere karşı durarak müslümanların düşmanları ile savaşan, müslümanların vatanlarını koruyan ve onlara yönelik saldırıları bertaraf eden sınır bölgelerde ehli sünnet anlayışını hakim kılmaya çalışan mücahitler ve murabıtlardır. Bunlar Allahu Teala'nın haklarında şu ayeti kerimesini indirmiş olduğu kimselerdir:*

"Bizim uğrumuzda cihad edenleri, elbette yollarımıza eriştireceğiz. Allah şüphesiz ihsan sahipleri ile beraberdir." (2)

***Sekizinci gurup:** Ehli sünnet anlayışının hakim olduğu beldelerdeki toplulukların geneli bu guruba girmektedir. Ancak sapık mezheplerin inançlarının hakim olduğu beldelerin geneli ise bu guruptan sayılmazlar.*

Halkın genelini oluşturan bu gurupla adalet, tevhid, va'd (cennet mükafatları) va'id (cehennem azabı) konularında ehli sünnet ve'l cemaat alimlerinin görüşlerini benimsemiş olan, dinlerinin temel ilkeleri ile ilgili konularda onların açıklamalarına başvuranları belirtiyoruz. Ayrıca bu gurup ile helal haram konularının detayına giren konularda onları taklid eden, sapık mezheplerin görüşlerinden herhangi birini benimsememiş olan toplulukları kastediyoruz. Sufilerin kendilerini cennetin sürüleri (haşvu'l cenne) diye adlandırmış olduğu topluluklar da bunlardır.

Bunlar, ehli sünet ve'l cemaat mezhebinin muhtelif guruplarıdır ve bunlar ümmetin genelini oluşturmaktadırlar. Bunlar hak dinin ve doğru yolun bağlılarıdırlar. Yüce Allah onları dünya ve ahiret hayatında kesin söz (inanç) üzere sabit kılmıştır. İcabete ve kabule layık olan söz ve inanç da işte budur."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Esas olan, kişinin, burada anlatılan inanç ile uyumlu olan hak inanç ve amele ulaşabilmesidir. Kişi bu inanca ulaştığında ehli sünnet ve'l cemaattan olur. Hak mezheplerin ve inançlarının gerçek bir görüntüsü ortaya çıkarsa, cemaat için işaret verilmiş olur ve emirin gösterdiği çizgi üzere gidilir. Aynen bu

---

1) Hadid Suresi: 21

2) Ankebut Suresi: 69

şekilde geçmiş dönemlerde ümmet içinde hidayet önderi imamlar çıkmış ve bütün ümmeti biraraya getiren büyük ilim adamları yetişmiştir. Müslümanın işte böyle biri olmaya ve yüce Allah'ın yaratıklarına karşı bir hücceti olmasını sağlayacak bir şahsiyet kazanmaya çalışması gerekmektedir. Bu da ancak, ilim, amel, hal ve güzel metod ile kazanılır.

Bunun yanısara ehli sünnet ve'l cemaat mezhebi içinde, yönetimi elinde bulunduran, adalet üzere hüküm veren, müslümanları Allah'ın kitabı ve Resulullah (a.s)'ın sünneti üzere yöneten bir imam yani devlet başkanı bulunursa, ona bey'at edilip emrine itaat edilmesi ve onunla birlikte doğru çizgi üzere ilerlemesi gerekir. Eğer kendisi doğru yolda olup başkalarını da doğruya yönelten raşid halife bulunmazsa, bu zaman raşid bir sultana yani halife sıfatı kazanmamış devlet başkanına itaat edilir. Bunlardan hiçbiri bulunmaza, o zaman ilim ve itaat ehli ile birlikte olunur. Kişi ancak böylelikle hak üzere yürüyen bir taife ile birlikte olabilir. Böyle bir taifenin hakkı benimseyip, ona daveti görev kabul etmesi ve basiret ile hakka göre amel etmesi gerekir. Ancak böyle olursa kendileriyle birlikte bulunmasına layık bir taife durumuna gelir.

Bundan dolayı İmam Buhari, kurtuluşa ereceği bildirilen taifeyi ilim ehli olarak açıklamıştır. Bazıları da bu taifeyi hadis ehli olarak görmüştür. Bazı nasslar ise bu taifeyi cihad edenlerden oluşan taife olarak vasfetmiştir. Bundan dolayı bir kimse, bir cemaatte, kurtuluşa ereceği bildirilen taifede bulunacak özelliklerden herhangi bir özelliği gördüğünde acele olarak hareket edip karar vermemelidir. Bu kararını verirken, araştırma, istihare, istişare, yakını bir bilgiye kavuşmak ve gönlün rahatlığa ulaşması gibi yollara bavşurarak kalbinin tam mutmain olmasını sağlamalıdır. Eğer bu şekilde mutmain olacağı bir durum ortaya çıkmazsa, o zaman herhangi bir guruba kesin olarak bağlanmadan, hayrı ve hayır ehlini sever hale gelmelidir. Cahillerin cehaletinden ve amellerde yanılgıya düşenlerin yanılgılarından sakınması gerektiği gibi, salihlerin bilgisizliğinden ve ilim adamlarının fasıklığından da korunmak zorunda olacaktır. Allah'ın kitabına çok iyi yapışmak gerekir. Zira gerçek kurtarıcı sadece odur.

Kişi yaptığını basiretle ve doğru olduğunu bilerek yapmalı, terkettiğini de yine basiret üzere yanlış olduğunu kesin şekilde bilerek terketmelidir. Eğer yukarıda üzerinde durduğumuz yollardan ve imkanlardan hiç birini elde edemezse, o zaman uzlet hayatına çekilmek ve hidayet üzere olmayanların peşinden gitmemek dışında başka bir yol yoktur. Bu durumda insan uzlet hayatını tercih edecektir. Hidayet üzere olmayanların peşinden gitmek ise, küfre, sapıklığa veya bid'ate çağıranların peşinden gitmek demektir. Müslüman ise cehalet ve heva ehline asla uyamaz.

Allah Resulü (a.s) şöyle buyuruyor:

"Aşırı derecede cimriliğin insanlara hükmettiğini, arzulara uyulduğunu,

dünyanın tercih edildiğini, her görüş sahibinin sadece kendi görüşünü üstün tutup, sadece onu benimsediğini gördüğün zaman, artık sen sadece kendi nefsini kurtarmaya çalış ve bu durumda halkın genelinin tutumundan uzak dur." (1)

Huzeyfe (r.a)'den rivayet edilen hadiste bildirildiğine göre de Huzeyfe (r.a) Resulullah (a.s)'a:

"Eğer müslümanların bir cemaatleri ve imamları bulunmazsa o zaman ne yapayım?" diye sormuş, Resulullah (a.s) da: "O zaman bütün bu fırkalardan uzak dur" diye buyurmuştur." (2)

Ancak yerine göre bir kişi ile de cemaat oluşur. Böyle biri bulunduğunda onunla birlik olup İslam'a destek vermek amacıyla onunla birlikte amel etmek gerekir.

Özelde İslam davetçilerine ve genelde bütün müslümanlara sevgi beslememiz ve müslümanların hepsine dostluk ve kardeşlik anlayışı ile yaklaşmamızla birlikte, İslam'ın dünya nizamının yeniden uygulamaya koyma yönündeki ciddi gayretlerin çevresinde ve bu çalışmaları yürüten bünyelerde bazı yanlışlıkların bulunduğu da dikkatimizi çekiyor. Kişinin bu tür yanlışlıkların ortağı olmaması için basiretli ve ciddi değerlendirmelere ihtiyacı vardır. Bu itibarla diyoruz ki: *"Önce tanı, sonra bağlan."*

Ariflerden birisi bir öğrencisine şöyle söylemiştir:

"Ey oğlum! Hadisçi sufi ol, sufi hadisçi olma."

Her kim ilim sahibi olmadan tasavvufa girerse taassuba ve tarafgirliğe düşer. Bu durumda kendi arzu ve anlayışlarını, öğrendiği nasslara göre şekilendirmek yerine, öğrendiği nassları arzularına göre yorumlamaya kalkışır. Bunun gibi her kim bir şeye bilgisizce bağlanır ve bağlılığı da ilmin ışığında gerçekleşmezse, onun kendi geleceğinden korkulacağı gibi, böyle birinin İslami kitleye zarar getirmesinden de endişe edilir. Böyle bir kişi bizzat bağlılık konusunda bile değişik yanılgıların yenilgisine uğrayacaktır. Raşid bir halifeye yahut raşid bir devlet başkanına bağlanma ile, hayır üzere yardımlaşmak amacıyla bir kardeşler gurubuna bağlanma arasında fark vardır. Her ikisinin de kendilerine göre

---

1) Ebu Davud (4/123) Kitabu'l Melahim. Emir ve nehy babı. Tirmizi (5/257) 48-Kitabu't Tefsir. 6-Maide suresi ile ilgili bab. Tirmizi bu hadisin hasen, garib olduğunu söylemiştir. Hadis, rivayet tarıkları ve şahidleri bulunması itibariyle hasen derecesindedir.

2) Burada verilen metin, Buhari'nin naklettiği ve Hz. Hüzeyfe (r.a)'den rivayet edilen hadisten bir parçadır. Bkz. Buhari (13/35) 92-Kitabu'l Fiten. 11-Cemaatin bulunmaması halindeki durumla ilgili bab. Müslim (3/1475) 33-Kitabu'l İmare 14-Müslümanların cemaatleri ile birlikte bulunmanın gerekliliği babı ve daha başka yerler.

hükümleri bulunmaktadır. Bir çok kimsenin bu işleri birbirlerine karıştırdıklarını ve ikinci türdeki bağlılığı, birinci türdeki bağlılıkla aynı konumda değerlendirdiklerini görüyoruz. Bunun yanısıra hem bu şekilde değerlendiriyorlar, hem de birinci türdeki bağlanmanın yani raşid bir halifeye ya da raşid bir devlet başkanına bağlanmanın haklarını da vermiyorlar. Bu durumda işler ve kavramlar birbirine karışıyor, bunun sonucunda çeşitli problemler, görüş ayrılıkları ve başkaldırmalar meydana geliyor.

YİRMİBİRİNCİ KISIM

CAİZ OLAN VE OLMAYAN İHTİLAFLAR FİTNELERDEN UZAKLAŞMA

CAİZ OLAN VE OLMAYAN İHTİLAFLAR VE FİTNELERDEN UZAKLAŞMA

Daha önce üzerinde durduğumuz konular arasında yer alan konular bizi böyle bir konuya da yer vermek zorunda bıraktı. Aslında bu konunun yeri te'lif ilimleri ile ilgili bölümdür. İnşaallah bu konuyu 'el Esas fi Kavaid'l Ma'rife ve Davabiti'l Fehm' adlı eserimizde ayrıntılı bir şekilde ele almaya çalışacağız. Burada genel hatlarıyla konunun üzerinde duruyor ve şunları söylüyoruz:

Ehli sünnet ve'l cemaat imamları pek çok meselede ihtilafa düşmüşlerdir. Resulullah (a.s)'ın vefatının ardından Resulullah (a.s)'ın ashabı da içtihadla ilgili pek çok konuda ihtilafa düşmüşlerdir. Hatta sahabiler arasında bazı konularda ictihadda bulunup daha sonra görüşünü değiştirenler olmuştur. Bunların hiç birinde bir sakınca yoktur. Çünkü bütün bu görüş ayrılıkları, içtihada açık gelebilen nasslardan çıkarılan değişik anlamlardan kaynaklanmaktadır. Yahut haklarında herhangi bir nas bulunmayan yeni konularla ilgili hükümlerin belirlenmesi için yürütülen içtihadlardan ileri gelen görüş ayrılıklarıdır. Eğer asli konulara değil de bu konularla ilgili ayrıntılara ait ihtilaflar, içtihada ehil kişiler arasında olmuş ise, mazeret vardır ve inancın öz ve esasına herhangi bir şekilde etki etmez. Temel konulardaki ayrılık, bu ayrılığı ortaya çıkaranın tenkid edilmesini gerektirecek bir şeydir. Ancak ilim ehli arasında meydana gelen ayrıntılara ait konularla ilgili görüş ayrılıkları, ümmetin içinde sürekli var olagelmiştir.

Bu konuyla ilgili olarak Şehid İmam Hasan el Benna'nın şu sözünü burada belirtmek istiyoruz:

"Üzerinde birleştiğimiz konularda birbirimize destek olur, görüş ayrılığına düştüğümüz konularda da birbirimizi mazur görürüz."

Bir ihtilafın, yerinde ve zararsız görülebilmesi için bu tür ihtilaflara düşmeye ehil, yahut ehli sünnetin müçtehid imamları arasında meydana gelmiş olmasının

şart olduğunu da ifade ediyoruz. Çünkü bu imamlar, karşı gelinmesi ve muhalefet edilmesi caiz olmayan temel konuları ve muhalefete müsait olmayan ve üzerinde icma edilmiş konuları bilen kimselerdir. Bunlar aynı zamanda nasslara sıhhatli anlam verebilen, onları kendilerinden çıkarılacak hükümler çerçevesinde değerlendirebilen ve şeriatın ruhunu ve ilkelerini bilen kimselerdir. Dolayısıyla bunlar, her şeyi yerli yerine koyabilecek ilmi kapasiteye sahiptirler.

Kendilerinde, bir müçtehidde bulunması gereken şartlar olan böyle kimseler içtihad yapma hakkına sahiplerdir. Bunlar, ihtilafa düştükleri konularda da mazurdurlar.

Amelinde, bunlardan herhangi birinin, yahut söz konusu müçtehidlerden hüküm çıkarmadaki metodunu beğendiği birinin fetvasını esas alan kişi açısından da bir mahzur yoktur. Ama bir müçtehidde bulunması gereken şartları taşımadığı halde, içtihadda bulunmaya kalkışan kişi, insanları sapıklığa götüren bir önder durumundadır. Böyle birinin müçtehid imamların fetvalarına ve sözlerine aykırı olarak ortaya attığı fetvalarına uyulamaz. Bu kişi ortaya attığı aykırı görüşlerinde ve itirazlarında da mazur değildir.

Bu noktada, mübah, vacib ya da haram olan taklid (başkasını izleme) meselesi karşımıza çıkmaktadır. Esas itibariyle insanlık hayatında taklidin belli bir yeri vardır. Birisi bir ilaç alır, ama onun kendine yararlı olacağını kendi bilgisi ile bilemez. Ancak böyle bir ilacı kendini muayene eden doktorun tavsiyesine göre alır. Bu uygulamasında o kişi taklidde bulunmaktadır ve mukalliddir. Doktorun bizzat kendisi de ilaç üreten şirketleri taklid etmekte, onların verdiği bilgilere güvenmektedir.

Bir çiftçi de bir çok uygulamasında başkalarını taklid etmektedir. Pek çok konu için aynı şeyi söylemek mümkündür. Meseleyi şeriat konusuna getirdiğimiz zaman, şeriatın belli nasslara dayandığını görürüz. Bu nasslar da nakil (rivayet) tarikı ile bilinmektedir. Bu rivayeti (nakli) yapanlar da insanlardır. Hadis ilmi ile uğraşanların çoğu, insanlarla ilgili hükümlerinde (yani hadisleri nakleden ravilerle ilgili hükümlerinde) cerh ve ta'dil alimlerinin vermiş oldukları bilgilere güvenirler. Buradan anlıyoruz ki, ehli hadisten, kişilerin taklid edilmesine karşı çıkan katı tutumlu bazı kişiler, kendileri bizzat taklidin içine düşmüşlerdir. Biz onların bu taklid uygulamalarına karşı çıkmıyoruz. Ama müçtehid imamları taklid edenlere karşı çıkmalarına karşı çıkıyoruz.

Fıkhi konularda müçtehid imamların taklid edilmesi normal bir şeydir. Bütün insanlar pek çok konuyla ilgili şer'i hükümleri belirlemenin metodunu iyi bilemezler. Bundan dolayı ilim adamlarımız, temel konularda taklidi mezmun (hoş olmayan) bir şey olarak görürken, aşağıdaki sahih hadisin işaret ettiği anlaşılması zor, şüpheli konularda ise taklidi yerinde bulmuşlardır. Resulullah

(a.s) şöyle buyurmuştur:

"Haram bellidir, helal bellidir. Bunların arasında anlaşılması zor, şüpheli bir takım meseleler (umur-ı müştebihat) bulunmaktadır. Bunları insanların çoğu bilmezler."

İşte bu gibi konularda taklidi, ilim adamları vacib (gerekli) olarak görmüşlerdir. Böyle bir taklid güzel ve yerinde bir takliddir. Biz 'Cevelat fi'l Fıkheyni'l Kebir ve'l Ekber' adlı kitabımızı bu gibi konularda sert tutum içinde olanların fikirlerini değerlendirmek ve kritik etmek amacıyla yazdık. Bu kişiler çok açık (bedihi) bir takım konulara karşı çıkmaktalar.

Her müslüman müçtehid olamaz. İçtihadın da kendine göre şartları vardır. Söz konusu kişiler ise içtihada ehil olmadıkları halde, içtihadda bulunmaya kalkışıyorlar. Bir kimse, bu gibileri taklid ettiğinde, onun bu taklidine karşı çıkmazlar. Ama müçtehid olarak bilinen muteber imamlardan birini taklid etmesi halinde karşı çıkar ve böyle bir taklidde bulunanı hata ve sapıklık içinde görürler. Oysa müçtehid imamlar, haramlığı açık olan bir şeyi helal, helallığı açık olan bir şeyi de haram olarak göstermemişlerdir. Müçtehid imamlar sadece anlaşılması zor, tereddütlü konular üzerinde gerekli araştırmalar yapmış ve nassların ışığında yürüttükleri içtihadları ile elde ettikleri ürünleri başkalarına takdim etmişlerdir. Bunu konuyla ilgili nasslarla teyid etmek için aşağıdaki rivayetleri veriyoruz:

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٤٩٧ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَبْتَغِي فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا لِطَالِبِ الْعِلْمِ رِضًا بِمَا يَصْنَعُ، وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرَ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الأَرْضِ حَتَّى الحِيتَانُ فِي المَاءِ، وَفَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الأَنْبِيَاءِ، وَإِنَّ الأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَارًا وَلاَ دِرْهَمًا وَإِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ. فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ».

497- Ebu Davud, Ebu Derda (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

497-Ebu Davud (3/318) Kitabu'l İlm. İlim öğrenmeye teşvik babı. Tirmizi (5/48) 42-Kitabu'l İlm. 19-Fıkhın (ilim tahsilinin, İslam'ın esaslarını öğrenmenin) ibadetten üstün olduğu konusundaki bab. İbni Hibban, el İhsan (1/151)

"Her kim ilim öğrenmek amacıyla bir yola girerse, Allahu Teala onun için cennet yolunu kolaylaştırır. Melekler de, yaptığından memnun oldukları için ilim öğrenenin üzerine kanatlarını örterler. Suyun içindeki balıklara varıncaya kadar göklerde ve yerde bulunanların tümü, ilim sahibi için istiğfar ederler. Alimin, çok ibadet edene (abide) üstünlüğü, ayın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. İlim adamları peygamberlerin varisleridir. Peygamberler arkalarından miras olarak dinar ve dirhem bırakmazlar, peygamberlerin bıraktığı miras ilimdir. Kim bu mirası alırsa, büyük bir kazanç elde etmiş olur."

Bir Açıklama

İlim adamlarından hidayet önderi kişilere uymak demek, özde Hz. Peygamber (a.s)'e uymak demektir. Şu var ki, ilim adamları masum değildirler.

Yani peygamberler gibi günah işlemekten korunan kimseler değildirler. Ancak müçtehid imamlar halk içinde İslami hidayet çizgisini en iyi bilen kimselerdir. Bu nedenle onları izlemek, hidayet çizgisini izlemek olur.

٤٩٨ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ، أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ».

498- Ebu Davud, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Her kime ilmi bir meselede soru sorulur da bilgisini gizlerse, kıyamet gününde ağzına ateşten gem vurulur."

Bir Açıklama

Bu hadis gösteriyor ki, dünya hayatında soru ve cevap mutlaka olacaktır. Bu ise, kendisine soru sorulan ilim sahibi kişi ile soruyu soran bilgisiz bir kişinin bulunmasını gerektiren bir durumdur. Ve tabii olan da budur.

499- Buhari ve **Müslim,** Sehl bin Sa'd (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Vallahi, Allahu Teala'nın senin vasıtanla bir kimseye hidayet vermesi, senin için kırmızı deve sürülerinden daha hayırlıdır."

Bir Açıklama

Bu hadis de dünya hayatında davetçilerle, bu davete muhatab olacak kişilerin bulunacağını göstermektedir. Hakka davet edenler ise hidayet önderleri olacaklardır. Bunların gösterdikleri hidayet çizgisi üzere yürüyenler doğru yolda olanlardır. Müçtehid imamların da basiretli bir anlayış ve güçlü bir vera ile, yüce Allah'ın bildirmiş olduğu hidayet yoluna götüren hidayet önderi davetçiler olduklarında hiç bir şüphe yoktur.

٥٠٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى، كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، لاَيَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا. وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلاَلَةٍ، كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ، لاَيَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا».

500- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kim hidayet yoluna davet ederse, kendisine uyanlara verilen sevap kadar kendine de sevap verilir. Üstelik ötekilerin ecirlerinden de bir şey eksiltilmez. Kim de sapıklığa çağırırsa, kendisine uyanların günahları kadar ona da günah yazılır. Bununla birlikte diğerlerinin günahlarından da birşey eksiltilmez."

Bir Açıklama

Bu hadiste, hakka uyanların ve bu hakk doğrultusunda başkalarının kendisine uyduğu insanların var olacağından söz edilmektedir. Hadiste bildirildiğine göre hakka uyan kimseye bir ecir verileceği gibi, hidayet çizgisi üzere başkaları kendisine uyan kimseye de ona uyanların savapları kadar sevap verilecektir. Müçtehid imamlar, bu şekilde hidayet üzere kendilerine uyulan kimselerin arasına girmektedirler.

499-Buhari (6/144) 56-Kitabu'l Cihad. 143-Bir kimsenin müslüman olmasına vesile olmanın fazileti babı. Müslim (4/1872) 44-Kitabu Fedaili's Sahabe. 4-Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in faziletlerinden bazıları babı.

500-Müslim ((4/2060) 47-Kitabu'l İlm. 6-Güzel ya da fena bir adet başlatanın durumu ile ilgili bab.

٥٠١ــ رَوَى الْإِمَامُ اَحْمَدُ عَنْ اَبِى اُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَا ضَلَّ قَوْمٌ بَعْدَ هُدًى كَانُوا عَلَيْهِ اِلاَّ اُوتُوا الْجَدَلَ». ﴿مَا ضَرَبُوهُ لَكَ اِلاَّ جَدَلاً بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ﴾.

501- İmam Ahmed, Umame Bahili (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu.

"Herhangi topluluk daha önce kabul etmiş oldukları hidayet çizgisinden saparsa, mutlaka münakaşa ve tartışmanın içine girer."

"Sana böyle söylemeleri sadece tartışmaya girmek içindir. Onlar şüphesiz kavgacı bir millettir." (1)

Bir Açıklama

Tartışma, münakaşa: Karşılıklı hasımlaşma, sözlü münakaşa ve üstün gelme gayreti ile kendini haklı çıkarma uğraşıdır. Yukarıdaki hadis ve ayette kastedilen ise, batıl üzere münakaşada bulunmak, daha kuvvetli delil göstermeyi gerektirecek konular üzerinde kötü niyetle bir konuda delil ortaya koymak için tartışmaya girişmektir. Allah için hak üzere delil ortaya koyma amacıyla yapılan esas tartışma ise, davetçilerin izleyegeldikleri hayırlı bir yoldur. Yukarıda geçen ayetten anlaşıldığına göre, orada kastedilen tartışma, hakka karşı batılı savunmayı isteyen müşriklerin tartışmalarıdır.

٥٠٢ــ رَوَى الْإِمَامُ اَحْمَدُ عَنْ اَبِى هُرَيْرَةَ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ، اَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اَلْمِرَاءُ فِى الْقُرْآنِ كُفْرٌ».

502- İmam Ahmed, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kur'an-ı Kerim üzerinde münakaşa (mira) küfürdür."

Bir Açıklama

Hattabi şöyle söylemiştir:

"Bazılarının bildirdiklerine göre, burada münakaşa (mira) ile kastedilen şöy, Kur'an-ı Kerim hakkında şüphe ve tereddütte bulunmaktır."

Bazıları da şöyle söylemişlerdir:

Resulullah (a.s) burada münakaşa (mira) ile, insanın duymadığı şeyi okuması üzerindeki tereddüdü kasdetmiştir. Böyle bir şey doğru da olabilir. Kişi bunu inat yoluyla inkar ederse, bu tür hareketlerine son vermesini sağlamak amacıyla küfre düşebileceği ihtimali kendisine bildirilir.

Bazıları da şöyle söylemişlerdir:

Buradaki tartışma ve münakaşa (cedel ve mira) ile kastedilen şey Kur'an-ı Kerim'in kader ve buna benzer konularla ilgili anlamlar içeren ayetleri üzerinde kelam ehlinin izlediği yol üzere tartışmaya girişmektir. Yoksa hüküm ayetleri ile helal ve haram konuları üzerinde duran ayetlerle ilgili değildir. Çünkü bu tür konular üzerinde sahabiler arasında da, onlardan sonra gelen ilim adamları arasında da tartışmalar olmuştur. Bu tartışma yasak olan bir tartışma değildir. En doğrusunu ise ancak Allahu Teala bilir.

Burada münakaşa ile kastedilen şey, batıl inanç sahiplerinin (ehli hevanın) tartışmaları olabilir. Bunlar, inkarcı anlayışları ile hakk üzere olanlara karşı tartışmalara girişirler.

٥٠٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اِقْرَؤُوا الْقُرْآنَ مَا ائْتَلَفَتْ عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ، فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ فَقُومُوا».

503- Buhari ve **Müslim**, Cundeb ve Abdullah (r.a)'dan **rivayet etmişlerdir:**

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kalpleriniz kendisine ülfet ettiği sürece Kur'an okuyun. Üzerinde ihtilaflara (görüş ayrılıklarına) düştüğünüz zaman ise kalkınız."

Bir Açıklama

Eğer Kur'an-ı Kerim'in herhangi bir metninden çıkarılan anlam konusunda görüş ayrılığına düşülür ve görüş ayrılığına düşenlerin düşüncelerini teyid etmek için başvuracakları bir kaynak bulunamazsa, hakk üzerinde ayrılığa düşülmesi tehlikesi ortaya çıkacağından, bu durumda bilgisizce konuşularak farkına varmadan küfre, delalete ve fıska düşmemek için susmak gerekir.

٥٠٤ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ : «أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَإِنْ كَانَ مُحِقًّا، وَبِبَيْتٍ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ مَازِحًا، وَبِبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ».

504- Ebu Davud, Ebu Umame (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ben haklı olduğu halde tartışmayı terkedenler için hazırlanmış olan ve cennetin ovasında bulunan bir evin başkanıyım. Yine şaka için bile olsa yalan söylemekten kaçınanlar için hazırlanmış olan ve cennetin ortasında bulunan bir evin ve cennetin yüksek yerlerinde bulunan ve ahlakları güzel olanlar için hazırlanmış olan bir evin başkanıyım."

Bir Açıklama

Haklı olan kişi, iddiasını ispatlayan delili ortaya koyduktan sonra tartışmayı bırakmalıdır. Delilini ortaya koyduktan sonra artık susmalıdır. Böyle yapmasında gayet büyük sevap vardır. Çünkü bu noktada münakaşaya devam etmediği ve nefsine hakim olduğu için sevabını haketmiş olmaktadır. Bu güzel davranış nefisle mücadelenin bir türüdür. Çünkü nefis ilkin Allah rızası için söze başlar, daha sonra münakaşanın akışı onu üstün gelme arzusuna yöneltir ve burada artık tartışmanın amacı dini yüceltmek değil, nefsin arzusunu tatmin etmek olur.

اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ أَبْغَضَ الرِّجَالِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى: اَلأَلَدُّ الْخَصِمُ».

505- Buhari ve Müslim, Hz. Aişe (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"İnsanların Allahu Teala'ya en uzak olanları, hasımlıkta (başkalarına husumet beslemede) en ileri gidenleridir."

٥٠٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: هَجَرْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا، فَسَمِعَ أَصْوَاتَ رَجُلَيْنِ اخْتَلَفَا فِي آيَةٍ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعْرَفُ فِي وَجْهِهِ الْغَضَبُ، فَقَالَ: «إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِاخْتِلَافِهِمْ فِي الْكِتَابِ».

506- Müslim, Abdullah bin Amr bin As (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bir gün sıcağın şiddetli olduğu bir zamanda Resulullah (a.s)'ın yanına gittim. Resulullah (a.s) bir ayeti kerime hakkında ihtilafa düştüklerinden dolayı aralarında tartışmaya başlayan iki adamın sesini duydu. Resulullah (a.s) bunun üzerine dışarı çıktı. Yüzünden kızmış olduğu anlaşılıyordu. Dışarı çıkınca şöyle buyurdu:

"Sizden öncekiler kitap üzerinde ihtilafa düşmelerinden dolayı, helak oldular."

٥٠٧ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ نَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ، فَغَضِبَ، حَتَّى كَأَنَّمَا فُقِئَ فِي وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ حُمْرَةً مِنَ الْغَضَبِ، فَقَالَ: «أَبِهٰذَا أُمِرْتُمْ؟ أَمْ بِهٰذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ؟ إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَثْرَةُ التَّنَازُعِ فِي أَمْرِ دِينِهِمْ، وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ».

505-Buhari (13/180) 93-Kitabul Ahkam. 34-Husumette en ileri giden babı. Müslim (4/2053) 47-Kitabu'l İlm. 3-Husumette en ileri gidenle ilgili bab.

506-Müslim (4/2053) 47-Kitabu'l İlm. 1-Kur'an-ı Kerim'in müteşabih ayetleri etrafında tartışmalar çıkarmaktan nehiy babı.

507- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Kader konusunda aramızda tartışma yaptığımız bir sırada, Resulullah (a.s) öylesine kızarmıştı ki, sanki yüzünün üzerine nar taneleri yapıştırılmış gibiydi. Sonra bize şöyle söyledi:

"Siz bununla mı emrolundunuz? Yoksa ben size bununla mı gönderildim? Şüphesiz sizden öncekilerin helak olmaları, dinleri kanusunda fazla tartışmaları ve peygamberlerine muhalefet etmelerinden oldu."

Bir başka rivayette de şu ifade geçmektedir:

"Sizden öncekiler bu konuda tartışmaya girmelerinden sonra helake düştüler. Sizin kesinlikle bu konu üzerinde tartışmanızı istemiyorum."

٥٠٨ــ رَوَى الدَّارِمِيُّ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: قَالَ لِي عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ: إِنَّ عُمَرَ قَالَ لِي: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ فِي الْجَدِّ رَأْيًا فَإِنْ رَأَيْتُمْ أَنْ تَتَّبِعُوهُ فَاتَّبِعُوهُ. قَالَ عُثْمَانُ: إِنْ نَتَّبِعْ رَأْيَكَ فَإِنَّهُ رُشْدٌ وَإِنْ نَتَّبِعْ رَأْيَ الشَّيْخِ قَبْلَكَ فَنِعْمَ ذُو الرَّأْيِ كَانَ، قَالَ: وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يَجْعَلُهُ أَبًا.

508- Darimi, Mervan bin Hakim (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Osman bin Affan (r.a)'ın bana bildirdiğine göre Hz. Ömer (r.a) kendisine:

"Benim, dedenin mirastaki hakkı ile ilgili olarak bir görüşüm var. Eğer bu görüşü uygun bulursanız kabul ediniz" dedi. Bunun üzerine Hz. Osman (r.a) da:

"Eğer senin görüşünü kabul edersek, bu bir rüşd (kendisine güvenilen birinin görüşünü seçmek) olur. Senden önceki şeyhin görüşünü kabul edersek doğrusu o da pek güzel bir görüş sahibi idi." Hz. Ebu Bekir (r.a), dedeyi mirasta baba yerine geçiriyordu (babanın olmaması halinde)"

Bir Açıklama

Bu rivayet gösteriyor ki, sahabe çağından bugüne pek çok meselede içtihada başvurulmuştur. Sahabiler bu şekilde, hakkında nass bulunmayan konularda içtihada buşvurmakta bir sakınca görmedikleri gibi, ortaya atılan farklı görüş-

lerden herhangi birini tercih etme konusunda da bir beis görmüyorlardı. Bu uygulamanın ışığında, sonuçta insan herhangi bir beis görmeden müçtehid imamlardan birinin görüşlerini esas alması kadar doğal bir şey yoktur.

٥٠٩ــ رَوَى الدَّارِمِيُّ عَنْ حُمَيْدٍ، قَالَ: قِيلَ لِعُمَرَ بْنِ عَبْدِالْعَزِيزِ: لَوْ جَمَعْتَ النَّاسَ عَلَى شَيْءٍ فَقَالَ: مَايَسُرُّنِي أَنَّهُمْ لَمْ يَخْتَلِفُوا. قَالَ: ثُمَّ كَتَبَ إِلَى الْآفَاقِ أَوْ إِلَى الْأَمْصَارِ: لِيَقْضِ كُلُّ قَوْمٍ بِمَا اجْتَمَعَ عَلَيْهِ فُقَهَاؤُهُمْ.

509- Darimi, Humeyd (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ömer bin Abdulaziz'e: "İnsanları belli bir şey üzere birleştirsen" denildi. O da: "Onların hiç ihtilafa düşmemiş olmaları beni hoşnut etmez" diye cevap verdi. Daha sonra da bütün şehirlere ve beldelere: "Bütün topluluklar kendi fakihlerinin üzerinde görüş birliğine vardıkları fetvalara göre amel etsinler" diye yazı yazdı."

٥١٠ــ رَوَى الدَّارِمِيُّ عَنْ عَوْنِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ قَالَ: مَا أُحِبُّ أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ لَمْ يَخْتَلِفُوا فَإِنَّهُمْ لَوِ اجْتَمَعُوا عَلَى شَيْءٍ فَتَرَكَهُ رَجُلٌ تَرَكَ السُّنَّةَ وَلَوِ اخْتَلَفُوا فَأَخَذَ رَجُلٌ بِقَوْلِ أَحَدٍ أَخَذَ السُّنَّةَ.

510- Darimi, Avn bin Abdullah (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Muhammed (a.s.) ümmetinin hiçbir konu üzerinde ihtilaf etmemiş olmaları beni hoşnut etmez. Hepsi bir konuda görüş birliğine vardıklarında, bir kimse buna aykırı hareket ederse, sünneti terketmiş olur. Ama görüş ayrılıkları olur da bir kimse farklı görüşlerden birine göre amel ederse sünnete göre amel etmiş olur."

YİRMİİKİNCİ KISIM

İTİKADİ SAPMALARDAN UZAK DURMA

İTİKADİ SAPMALARDAN UZAK DURMA

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah size açıklamak ve sizden öncekilerin yolunu göstermek ve tevbenizi kabul etmek ister." (1)

"Kim Allah'a ve peygamberine itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimete eriştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehitler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar." (2)

"Bizi doğru yola, nimete erdirdiğin kimselerin, gazaba uğramayanların, sapıklığa düşmeyenlerin yoluna ilet." (3)

"Ey Muhammed, Kur'an'ı önce gelen kitabı tasdik ederek ve ona şahit olarak gerçekle sana indirdik" (4)

'Sonra ey Muhammed! Seni din konusunda bir şeriat sahibi kıldık. Ona uy! Bilmeyenlerin heveslerine uyma." (5)

"Sana her şeyi açıklayan ve müslümanlara doğruyu gösteren bir rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik." (6)

"İşte bunlar Allah'ın doğru yola eriştirdikleridir. Onların yoluna uy." (7)

Rabbimizin kitabı ve Peygamberimizin sünneti, bütün hayırları bir araya ge-

---

1)Nisa Suresi: 26
2) Nisa Suresi: 69
3) Fatiha Suresi: 6-7
4) Maide Suresi: 48
5) Casiye Suresi: 18
6) Nahl Suresi: 89
7) En'am Suresi: 90

tirmiş ve bize bütün fenalıkları açıklamıştır. Rabbimiz Azze ve Celle bizden hayra ve hayır üzere olanlara uymamızı istediği gibi, şerre ve şer üzere olanlara uymaktan da nehyetmiştir. Hak Teala, bize peygamberlere, nebilere, sıddıklara, dosdoğru insanlara ve şehidlere uymamızı emrederken sapık inanç sahiplerine uymaktan da nehyetmiştir. Yüce Allah kendilerine vahiy indikten sonra, bu vahiy yolundan sapan toplulukların sapıklıklarını bize bildirmiştir. Aynı şekilde kendilerine inen vahyi temelden reddederek, hiç kabul etmeyen değişik topluluklar hakkında da bilgi vermiştir. Ancak insani özellikler hep aynıdır. Zaman, mekan ve nesiller değişse de, insanların tutumları hep birbirlerine benzemektedir. Yüce Allah:

"Onların kalpleri birbirine benzemektedir" (1) diye buyuruyor.

Yüce Allah'ın bu ümmete; değiştirmeye karşı korunan ve mucize nitelikli kitap ile sürekli varlığını sürdüren, koruma altındaki bir sünnet vererek büyük lütufta bulunmuştur. Bu ümmet içinde de, daha önceki ümmetlerin içinde ortaya çıkmış olan sapmalar ortaya çıkacaktır. Bu ümmetin içerisinde de, başka toplumların sapmalarına benzer sapmalara kendilerini kaptıranların varlıkları bizleri şaşırtmamalıdır. Bu gibi sapmaları kendileri için bir örnek ve hayat felsefesi olarak gören kişilerin ve grupların ortaya çıkmasına da hayret edilmemelidir. Hz. Peygamber (a.s)'den nakledilen haberler, bu durumun ortaya çıkacağını bildirmiş ve bu konularda müslümanları uyarmıştır.

Rabbani anlayış sahibi ve salih kimselerin İslami hayatın ölçülerini açık ve net bir şekilde ortaya koyarak canlılığını korumaya çalışmaları, böylelikle garip düşüncelerin, sapık ve şüpheye yol açan gidişatların etkisinde kalan insanları, içerisine düşmüş oldukları durumdan kurtarmaları gerekmektedir.

İnsanlık içerisinde ferdi sapmaların yanısıra, toplu sapmalar ortaya çıkmıştır. Ayrıca bir bölgesel sapmalar, bir de bütün insanlığı etkileyen evrensel sapmalar ortaya çıkmıştır. Bazen sapıklığa götüren bölgesel, yerine göre de uluslararası sapmalar olabiliyor. Değişik toplumlardaki sapma hareketleri de birbirinden farklı özellikler arzediyor. Bütün sapık dinlerin mensuplarının topluca içine düşmüş oldukları bir sapıklığın yanısıra, her bir dinin mensuplarının kendilerine özel bir takım sapıklıkları ve sapmaları olmaktadır.

Bunların yanısıra her bir dine mensup olmayanların da kendilerine göre bir takım sapıklıkları görülmektedir.

Bütün bu sapmaların İslam ümmetini de değişik şekillerde etkilemesi mümkündür. Bundan dolayı ümmetin her yeni nesli için İslam'ın yeniden yorumlanması gerekmektedir. Ümmetin içinde yenilikleri gerçekleştirenler zincirinin

kopmaması da Allahu Teala'nın bu ümmet üzerindeki bir rahmetidir.

Dünyanın siyasi özelliği, laiklik prensibi yönündedir. Bu durum da dinin, siyasi hayatla herhangi bir ilgisinin olmamasını doğurmaktadır. Bu anlayışın bütün batıl dinlerin ortak anlayışı olduğunu görüyoruz. Budizm, Konfüçyanizm, Brahmanizm, Zerdüştçülük, Yahudilik, Hıristiyanlık ve putçuluk hep bu anlayışı benimsediği ve pek çok İslam beldesinde bu anlayışın hakim olduğu ve bunun hakimiyetini sürdürdüğü görülmektedir. Bazı dinlerin mensupları, din alimlerini ve rahiplerini günahlardan korunan masum kimseler olarak görmektedirler. Bu anlayışın, İslam ümmetine mensup pek çok kimsede etkisini gösterdiği görülmektedir. Özellikle şiilerde ve bazı sufi tarikatlarında bu anlayış açık bir şekilde kendini göstermektedir.

Arzularına düşkün, hayatı; nefsi tatmin ve dünyevi lezzetleri tatmaktan ibaret gören, bu konuda insana her bakımdan özgürlük tanınmasını isteyen toplulukların, bugün dünyaya hakim olduklarını görüyoruz. İşte bu anlayış da İslam ümmetine mensup pek çok kimseyi etkilemiştir.

Bu ve benzeri gelişmelerin ortaya çıkacağını Resulullah (a.s) bize önceden haber vermiş ve bu gibi sapmalara karşı bizi uyarmıştır. Yüce Allah da bizi her namazda, bu gibi sapıklıklardan koruması üzere dua etmemizi istemiştir:

"Bizi doğru yola, nimete erdirdiğin kimselerin, gazaba uğramayanların, sapıklığa düşmeyenlerin yoluna ilet." (1)

Kendilerine gadab edilenler yahudiler, sapıklığa düşmüş olanlar ise hristiyanlardır. En çok tanınmış olan iki din durumundaki yahudilik ve hıristiyanlığın sapmalarından sakınmaya çalışmamız öncelikle gerekli olur. Bundan dolayı müslümanın, şahsında, yaşayış tarzında, sevgisinde, bağlılığında, amellerinde, sözlerinde, evinde bu sakınmanın bulunup bulunmadığını iyice araştırması gerekmektedir.

Yahudilerin, hıristiyanların ve mecusilerin uygulamalarına muhalefet etmek Resulullah (a.s)'ın bir sünneti idi. Bunu, bizim şeriatımızın caiz gördüğü konular dışında, müslüman olmayanlar gibi davranmaktan sakınmayı öğretmek amacıyla yapıyordu.

Yüce Allah, kendilerine peygamber göndermediği hiç bir topluluk bırakmadığını bize bildirmektedir.

"Geçmiş her ümmetin içinde de mutlaka uyarıcı (nezir) bulunagelmiştir." (1)

Resulullah (a.s) da şöyle buyurmuştur:

---

1) Fatiha Suresi: 6-7

2) Fatır Suresi: 24

"Siz yetmiş ümmeti tamamlamaktasınız. Siz Allah katında bunların en üstün ve an kıymetlisisiniz." (1)

Nasslar İsrailoğulları, hıristiyanlar ve bunların dışında kalan muhtelif kavimler hakkında verdiği bilgiler dışında, kendilerine peygamber gönderilmiş olan ümmetlerden söz etmemiştir. Geçmişte ve yakın tarihte ortaya çıktığı bilinen dinlerin sayısı ise bir hayli fazladır: Yahudilik, Hıristiyanlık, Budizm, Konfüçya nizm, Mecusilik... bunlardan bazılarıdır.

Eski Mısır ve eski Yunan dinleri gibi, geçmiş çağlarda ortaya çıkmış, ancak bugün yok olmuş çeşitli dinler vardır. Bunların, şirk inancını benimsemiş dinler oldukları bilinmektedir. Bunların dışında putatapıcılığı ve şirki, inanç sistemi olarak benimsemiş çeşitli dinler bulunuyordu. Bunların bazıları hala varlıklarını sürdürmektedirler. Kur'an-ı Kerim bize bütün dinler hakkında da fikir vermektedir. Kur'an-ı Kerim'i okuyup anlayanın, hidayet ve sapıklık yollarını tanıması zor değildir. Kur'an-ı Kerim'i okuyup anlayan kişi, sadece dini konularda değil, felsefi, düşünsel ve toplumsal konuları da ayırdedip tanıması mümkündür. Bu anlayışlar ister geçmişte ortaya çıkmış ve sonradan tarihe karışmış olsun, isterse hala varlığını sürdürüyor olsunlar değişmez.

Belirttiğimiz üzere bazı dinler tarihe karışmıştır. Bir müslüman bu dinleri inceleyip haklarında bilgi edindiği zaman, onların içerisinde ortaya çıkmış küfür ve sapıklık anlayışlarını hemen tesbit edebilir. Eski Mısır, eski Yunan ve Bizans dinlerinin içindeki sapmaları incelemesiyle ortaya çıkarması mümkündür. Bazı bozuk dinler ise bugün hala varlıklarını sürdürüyorlar. Müslüman, bu dinlerdeki küfür anlayışlarını ve sapıklıkları da rahatlıkla tesbit edebilir. Budizm, Konfüçyanizm, Brahmanizm, Yahudilik, Hıristiyanlık, Sabiilik, Maniheizm, Zerdüştçülük gibi dinleri bu şekilde inceleyip içerisindeki sapıklıkları tesbit etmek gayet kolaydır. Geçmiş çağlarda ortaya çıkmış çeşitli felsefi ve toplumsal akımlar vardır. Yunan felsefesi, İbahiyye ve Mezdekiyye bunlardandır. Yakın çağlarda veya günümüzde ortaya çıkmış muhtelif felsefi, toplumsal, ekonomik ve siyasi akımlar da bulunmaktadır. Dinini bilen bir müslüman, bütün bu akımlardaki küfür anlayışlarını ve sapıklıkları kolaylıkla tesbit edebilir.

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

"Sana her şeyi açıklayan ve müslümanlara doğruyu gösteren bir rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik." (2)

Yüce Allah, insanı Allah'a iman etmek ve tağut'u reddetmekle yükümlü kıl-

---

1) Tirmizi (5/226) 48-Kitabu Tefsiri'l Kur'an. 3-Ali İmran suresi ile ilgili bab. Tirmizi "Bu hadis hasendir" demiştir. Müstedrek (4/84) Müellif: "Bu hadisin isnadı sahihtir" demiştir. Hafız da bu hadisin hasen, sahih olduğunu bildirmiştir.

2) Nahl Suresi: 89

mıştır.

"Tağutu'u reddederek Allah'a iman eden kimse, kopmak bilmeyen sağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah işitendir, bilendir." (1)

İslamiyetin önemli özelliklerinden birisi, bu dine bağlanan bir müslümanın din alanına giren bir konuda başka dinleri takib etmemesidir. Yüce Allah, iki ayrı örnek olarak, kendilerine vahiy inen iki ümmetin sapmalarını bize ayrıntılı olarak bildiriyor. Bu iki ümmet, yahudi ve hıristiyan ümmetleridir. Yahudi ve hıristiyanların sapmaları, Kur'an-ı Kerim'in indirilmesinden sonra da devam etmiştir. Hatta kapitalist ve komünist düşünceleri benimsemek suretiyle dinsizlik, ateizm ve yasak tanımayıp nefsin arzuladığı her şeyi kendisi için serbest görme saplantısına bile düşmüşlerdir. Birbirini takip eden sapmalar, sonuçta bu ve benzeri sapıklıklara kadar onları götürmüştür.

Bütün bu sapmalar ve sapıklıklar, kişinin nefsi arzularına uymasının ve bilgisizliğinin bir sonucudur. İnsan da çoğu kez bilgisizliğin ve nefsani arzuların esiridir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Doğrusu biz sorumluluğu göklere, yere, dağlara sunduk da, onlar bunu yüklenmekten çekindiler ve ondan korkup titrediler. Ancak insan onu yüklendi. Şüphesiz o pek zalim ve çok cahildir." (2)

Mevcut topluluklar içerisinde ortaya çıkmış olan sapmaların, bizim ümmetimizi etkilemesi de mümkündür. Bundan dolayı Resulullah (a.s) bizi bu tür sapmalardan haberdar etmiş, bütün bu gelişmelere karşı uyarmış ve böyle sapmalara düşmekten bizi sakındırmıştır.

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٥١١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَتَتْبَعُنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ، وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا جُحْرَ ضَبٍّ لَتَبِعْتُمُوهُمْ». قُلْنَا: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَلْيَهُودُ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ: «فَمَنْ؟».

511- Buhari ve **Müslim,** Ebu Said el Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

511-Buhari (13/300) 96-Kitabu'l İ'tisam bi'l Kitabu ve's Sünne. 14-Resulullah (a.s)'ın "Sizden önceki ümmetlerin yollarına girecceksiniz" sözü ile ilgili bab. Müslim (4/2054) 47-Kitabu'l İlm. 3-Yahudilerin ve hıristiyanların izlenmesi ile ilgili bab.

1) Bakara Suresi: 256

2) Ahzab Suresi: 72

"Hatta onlar bir keler deliğine girseler, siz de arkalarından girersiniz" sözü ile onların taklidde ileri gidileceğini ifadede bir mübalağa sigası olarak kullanılmıştır.

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Karış karış, zira zira sizden öncekilerin yoluna gireceksiniz. Hatta onlar bir keler deliğine girseler, siz de arkalarından girersiniz". Biz:

"Ey Allah'ın Resulü, yahudilerin ve hıristiyanların yollarına mı?" diye sorduk. Resulullah (a.s): "Başka kimin olacak?" diye cevap verdi."

٥١٢ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَتَرْكَبُنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ وَبَاعًا بِبَاعٍ، حَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ دَخَلَ جُحْرَ ضَبٍّ لَدَخَلْتُمْ، وَحَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ جَامَعَ أُمَّهُ لَفَعَلْتُمْ».

512- Bezzar, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Karış karış, zira zira, kulaç kulaç, sizden öncekilerin yollarına gireceksiniz. Hatta onlardan biri bir keler deliğine girse, siz de oraya girersiniz. Hatta onlardan biri anasıyla cima yapsa siz de aynısını yaparsınız."

٥١٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَتْرُكُ هٰذِهِ الْأُمَّةُ شَيْئًا مِنْ سَنَنِ الْأَوَّلِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُ».

513- Taberani, Mucemu'l Evsat'ta, Mustevrid bin Şeddad (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bu ümmet, öncekilerin uygulamalarından hiç bir şey bırakmaksızın aynen taklid eder."

٥١٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

512-Keşfu'l Estar (4/98) Mecma'u'z Zevaid (7/261) Müellif: "Bunu Taberani Evsat'ta rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir.

513-Mecma'u'z Zevaid (7/261) Müellif: "Bunu Taberani Evsat'ta rivayet etmiştir, ravileri sikadırlar" demiştir.

***"Sizden öncekilerin yollarına gireceksiniz":** Yani sizden öncekilerin bozuk yollarını, hatalı uygulamalarını izleyecek, onların yanlış inanç ve düşüncelerini alacak, fena işlerini işleyeceksiniz.*

«لاَتَقُومُ السَّاعَةُ، حَتَّى تَأْخُذَ أُمَّتِى مَأْخَذَ الْقُرُونِ قَبْلَهَا شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ» قِيلَ لَهُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! كَفَارِسَ وَالرُّومِ؟ قَالَ: «مَنِ النَّاسُ إِلاَّ أُولَئِكَ».

514- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benim ümmetim karış karış, zira zira önceki ümmetlerin uygulamalarını almadıkça kıyamet kopmaz." Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, farisiler ve rumlar gibilerin mi?" diye soruldu. Resulullah (a.s) da:

"İnsanlar derken kasdettiklerimiz onlardan başka kimlerdir?" diye buyurdu."

٥١٥ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِى وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا وَتَجِيءُ فِتْنَةٌ فَيَزْلِقُ بَعْضُهَا بَعْضًا، وَتَجِيءُ الْفِتْنَةُ، فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: هٰذِهِ مُهْلِكَتِى، ثُمَّ تَنْكَشِفُ، وَتَجِيءُ الْفِتْنَةُ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: هٰذِهِ هٰذِهِ، فَمَنْ أَحَبَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «سُبْحَانَ اللَّهِ! هٰذَا كَمَا قَالَ قَوْمُ مُوسَى: اِجْعَلْ لَنَا إِلٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ، وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ: لَتَرْكَبُنَّ سَنَنَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ».

515- Tirmizi, Ebu Vakid Leysi (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Huneyn Savaşı için yola çıkınca müşriklere ait bir ağacın yanından geçti. Müşrikler bu ağaca silahlarını asarlardı ve ağacın adına "Zatu Envat" denilirdi. Resulullah (a.s) ile birlikte bulunanlar:

"Ey Allah'ın Resulü, onlar için bir 'Zatu Envat' olduğu gibi, bizim için de bir 'Zatu Envat' belirle" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Subhanallah! Bu tıpkı Musa (a.s)'nın kavminin Musa (a.s)'ya: "Nasıl onların ilahları varsa, sen de bizim için öyle bir ilah belirle" demelerine benziyor.

514-Buhari (13/300) 96-Kitabu'l İ'tissam bi'l Kitabi ve's Sunne. 14-Resulullah (a.s)'ın "Sizden önceki ümmetlerin yollarına gireceksiniz" sözü ile ilgili bab.

515-Tirmizi (4/475) 34-Kitabu'l Fiten. 18-"Önceki ümmetlerin yollarına gireceksiniz" diye bildiren rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir. Hadisin isnadı sahihdir.

Canım elinde olana yemin ederim ki, siz de, sizden öncekilerin yollarına gireceksiniz."

٥١٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ اَبِى مُوسَى: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اِنَّ بَنِى اِسْرَائِيلَ كَتَبُوا كِتَابًا فَاتَّبَعُوهُ وَتَرَكُوا التَّوْرَاةَ».

516- Taberani, Ebu Musa (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"İsrailoğulları bir kitap yazdılar ve sonra Tevrat'ı bırakıp ona uydular."

Bir Açıklama

İsrailoğulları, Ahdi Kadim'in (Eski Ahid'in) ilk kitapları olan Hz. Musa (a.s)'nın beş kitabından çok Telmud'a uymaktadırlar. Bazıları söz konusu beş kitaba Tevrat adını vermektedirler. Ancak anlaşıldığına göre Tevrat, bunlardan sadece bir kısımdır. Bütün bu kitapların içerisinde pek çok tahrifat ve değiştirmeler olmuştur. Yahudilere göre ise, Tevrat değer bakımından daha üstün olsa da Telmud'a göre amel daha öncelik arzetmektedir.

٥١٧ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ اَبِى الزَّعْرَاءِ الْاَزْدِيِّ قَالَ: قَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: لَاتَسْاَلُوا اَهْلَ الْكِتَابِ عَنْ شَيْءٍ فَاِنَّهُمْ لَنْ يَهْدُوكُمْ، وَقَدْ اَضَلُّوا اَنْفُسَهُمْ، اِمَّا اَنْ يُحَدِّثُوكُمْ بِصِدْقٍ فَتُكَذِّبُوهُمْ اَوْ بِبَاطِلٍ فَتُصَدِّقُوهُمْ.

517- Taberani, Ebu Za'ra Ezdi (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Mes'ud (r.a) şöyle söyledi:

"Ehli kitaba (hıristiyan ve yahudilere) bir şey sormayın, onlar sizi doğruya iletmezler. Onlar bizzat kendi nefislerini sapıklığa düşürmüşlerdir. (Eğer onlara bir şey sorarsanız) bakarsınız doğru konuşurlar, siz yalanlarsınız yalan konuşurlar, siz doğrularsınız (Böylelikle her iki durumda da hataya düşersiniz - Çeviren)"

SONUÇ

Müslüman Allah'ın kitabını, yahut Resulullah (a.s)'ın sünnetini okurken prensibi, bunların emrettiklerini yerine getirmek, nehyettiklerinden de kaçınmak olmalıdır. Yine küfür, sapıklık, bid'at ya da fusuktan söz eden bir eyet veya hadisle karşılaştığı zaman, kendini onun üzerinde durduğu şeyden sakındırmaya çalışması gerekir. Böyle yaparsak söz konusu, fenalıklara düşmüş olanların hayatlarından, bizim hayatımıza bir fenalığın karışmasını önlemeye çalışırız. Bu noktadan hareketle başkalarına benzemekten de nehyolunmuş bulunuyoruz.

Resulullah (a.s) dini alana giren bütün uygulamalarda müşriklere ve kafirlere muhalefet etmeyi bize bir ölçü olarak göstermiştir. Geçmiş ümmetler, taşkınlıklar ve bid'atler ortaya çıkarmak suretiyle sapıttıkları gibi, tevhid inancından uzaklaşarak da sapkınlığa düşmüşlerdir. Bu ümmetler, dinin özü hakkında sapıklığa ve ayrılığa düştükleri, fenalıklara ve taşkınlığa daldıkları ve bid'atler ortaya çıkardıkları gibi, kendilerine inen vahyi de tahrif etmiş ve bu vahyin getirdiği hükümleri tamamen uygulamadan kaldırmışlardır. İşte müslümanın bu durumlardan sakınması gerekmektedir.

YİRMİÜÇÜNCÜ KISIM

FİTNELERDEN, HEVA VE NEFSANİ ARZULARDAN UZAKLAŞMA

FİTNELERDEN, HEVA VE NEFSANİ ARZULARDAN UZAKLAŞMA

Daha önceki bölümlede İslam ümmetinin yetmişüç fırkaya ayrılacağını, bunların biri dışında tümünün cehennemde olacağını görmüştük. Bundan dolayı iman sahiplerinin sapıklığa düşmüş fırkalardan herhangi birinin peşine düşmekten ve onları izlemekten sakınmaları gerekmektedir. Aynı şekide bu sapık fırkaların hatalı düşüncelerinden herhangi birini benimsemekten de kaçınmalıdırlar. Bu sebepten dolayı çoğu imamlar, söz konusu fırkaların hatalı düşüncelerinin, ehli sünnetten olan toplulukları da etkileme ihtimallerine karşı katı tutum izlemişlerdir.

Sapık inanç sahibi fırkaların mensuplarından kaçınmanın gerekliliğine işaretle birlikte, ümmetin içerisinde bir fırtına gibi esen bir takım fitnelerin varlığına da dikkat çekmek istiyoruz. Bu fitnelerde hakkın amaçlandığı bariz şekilde görülmektedir. Müslümanın bu gibi fitnelerden de sakınması zorunludur.

Bu açıklamaya dayanarak müslümanın sakınması gereken durumları şu şekilde özetlememiz mümkündür.

Öncelikle sapık inanç sahiplerini izlemekten sakınmak gereklidir. Silahın ya da dilin kullanıldığı, ancak içerisinde şer'i hakikat yönü açıklıkla belli olmayan fitnelerden de sakınmalıdır. Ancak eğer bu tür eylemlerde şer'i hakikat yönü açıklık kazanırsa, işin içinde çarpışma da olsa ortaya çıkılır ve mücadele edilir. Sahabenin bir yandan Hz. Ali (r.a) ile birlikte, bir yandan da Hz. Aişe (r.a) ile birlikte çarpışmak suretiyle ortaya çıkan fitnenin içine girmeleri de bu şekilde yorumlanabilir.

Fitne kelimesinin şeriat ıstılahındaki anlamı bizim burada izah ettiğimizden daha geniş bir alanı kaplamaktadır. Aynı zamanda fitnenin değişik türleri bulunmaktadır ve müslümanın, fitnenin her türü ile ilgili bir konumu olmalıdır.

Şeriat ıstılahında fitne ile en başta, müslümanlar arasında ortaya çıkan, basiretten uzak çarpışmalar kastedilir. Bunun gibi bozuk düşünceleri yayma hareketlerine de fitne adı verilir. Aynı şekilde kafirlerin yahut zalimlerin, mü'minlere baskı ve zulüm yapmalarına da fitne denilir. Bunlardan başka toplumsal kargaşa (anarşi), net çizgileri olmayan siyasi kavgalar, hizip mantığıdan doğan çekişmeler, buna dayalı olarak gerçekleştirilen saldırılar da fitne olarak adlandırılır. Yine kişiyi dini konusunda gevşek ve tereddüde götüren mal, mevki, gizli düşünce ve batıl yönelişler de fitne olarak görülmektedir. İnsanlar arasında kargaşa çıkarmak, birbirlerini seven insanlar arasında ayrılık çıkarmak da fitne türlerindendir.

Müslümanın, fitnenin bütün türlerinden sakınması ve her bir türü ile ilgili olarak belli bir konumunun olması gerekir.

Müslümanın, müslümanlar arasında ortaya çıkan iç çatışmaların sebep ve mahiyetini tam olarak öğrenmeye çalışması istenir. Bozuk fikirleri reddederek hakk ehlinin anlayış ve sözlerine yapışması gereklidir. Esasta müslümanın, insanları Allah'a çağırması ve katlanamayacağı bir zulmün içine kendini atmaması gerekir. Ancak şeriat açısından belli bir konumda olması durumu müstesnadır. Eğer insanlara iyiliği emretmek ve onları fenalıklardan nehyetmek yahut hayra çağırması nedeniyle zulme ve işkenceye maruz kalmak, önüne iki seçenek çıkarır: Şehid oluncaya kadar sabretmek, yahut baskı ile ilgili bir kurtuluş yolu olacaksa bu ruhsatlardan yararlanmak.

Müslümanın asıl görevi hakk imamın (önderin) yanında kafirlere ve isyancılara karşı savaşmaktır. Ama anarşi ve kargaşa ortaya çıkması halinde, bağlanabileceği sahih bir yol ve hakk üzere giden bir kitle buluncaya kadar uzlete çekilmeyi tercih edecektir.

Siyasi taassup, kavmiyetçilik ve kabilecilik anlayışından müslüman mutlaka sakınmalıdır. Kalbe gelen fitnelerden, bozuk düşüncelerden de müslüman kendini korumaya çalışır. Böylelikle kalbini Allahu Teala'ya teslim eder.

Bütün bu konuların kendilerine göre belli önlemleri vardır. Bu nedenle bunlar için bir bölüm ayırmayı uygun gördük. Sayılan konuların bazıları ile yakın ilgisi bulunan bir takım nassları aşağıda veriyoruz.

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

518- İmam Ahmed, Ebu Berze Eslemi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Aşağıdaki sözü sadece Resulullah (a.s)'dan öğrendim:

"Sizin için midelerinizin ve ferclerinizin şehvetlerine dalmanızdan ve fitnelerin saptırmalarından korkuyorum."

Bir rivayette de *"Arzuların saptırmalarından"* ifadesi geçmiştir.

٥١٩ــ رَوَى الْإِمَامُ اَحْمَدُ عَنْ كُرْزِ بْنِ عَلْقَمَةَ الْخُزَاعِيِّ. قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَارَسُولَ اللّٰهِ هَلْ لِلإِسْلاَمِ مِنْ مُنْتَهَى؟ قَالَ: «نَعَمْ أَيُّمَا اَهْلُ بَيْتٍ مِنَ الْعَرَبِ اَوِ الْعَجَمِ اَرَادَ اللّٰهُ بِهِمْ خَيْرًا اَدْخَلَ عَلَيْهِمُ الْإِسْلاَمَ، ثُمَّ تَقَعُ الْفِتَنُ كَاَنَّهَا الظُّلَلُ» قَالَ: كَلاَّ وَاللّٰهِ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ. قَالَ: «بَلَى وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ، ثُمَّ تَعُودُونَ فِيهَا اَسَاوِدَ صُبًّى يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ».

519- İmam Ahmed, Kurz bin Alkeme Huzai (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Bir adam Resulullah (a.s)'a: "Ey Allah'ın Resulü! İslam'ın da sonu olacak mı?" diye sordu. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"Allahu Teala araplardan, ya da arap olmayanlardan herhangi aile için hayır dilerse onları İslam'a sokar. Daha sonra gölgelikler gibi fitneler ortaya çıkar." Adam: "Hayır vallahi, inşaallah böyle şeyler olmaz" dedi. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Bilakis, canım elinde olana yemin olsun ki, bunlar olacak. Sonra da ortalığa yayılmış birbirleri ile savaş halindeki siyah yılanlar gibi birbirlerinizin boyunlarını vurursunuz."

Bir başka rivayette de şu ifade geçmektedir:

"İnsanların ilki, sokaklardan bir sokakta uzlete çekilen, Rabbi Tebareke ve Teala'dan korkan ve insanların fenalıklarını bırakan kişidir." (1)

518-Ahmed (4/420) Mecma'u'z Zevaid (7/305) Müellif: "Bunu Ahmed rivayet etmiştir, ravileri, Sahih'te isimleri bulunan kişilerdir" demiştir.

519-Ahmed (3/477) Keşf'u'l Estar (4/124)

1) İmam Ahmed Müsned, Mecma'u' Zevaid (7/305) Müellif: "Bu hadisi Ahmed, Bezzar ve Taberani değişik senetlerle rivayet etmişlerdir. Bu senetlerin birinde geçen raviler, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

٥٢٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ خَلَفِ بْنِ حَوْشَبٍ رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ: كَانُوا يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يَتَمَثَّلُوا بِهٰذِهِ الْأَبْيَاتِ عِنْدَ الْفِتَنِ:

أَلْحَرْبُ أَوَّلُ مَا تَكُونُ فَتِيَّةً ... تَسْعَى بِزِينَتِهَا لِكُلِّ مَجْهُولِ

حَتَّى إِذَا اشْتَعَلَتْ وَشَبَّ ضِرَامُهَا ... وَلَّتْ عَجُوزًا غَيْرَ ذَاتِ حَلِيلِ

شَمْطَاءُ يُنْكَرُ لَوْنُهَا وَتَغَيَّرَتْ ... مَكْرُوهَةً لِلشَّمِّ وَالتَّقْبِيلِ

520- Buhari, Halef bin Havşeb (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"(İnsanlar) fitnelerin ortaya çıkması halinde şu beyitlerde ifade edilenleri kendi tavırları için esas alırlardı:

"Savaş başlangıcında, genç bir kız gibi kendini gösterir.

Cazibesi ile bütün cahilleri etrafına toplar.

Ancak alevlenip, korlarını etrafa yaymaya başladığında,

Hiçbir cazibesi olmayan yaşlı bir kadın olduğu anlaşılır.

Rengi hoş olmayan ak saçlı bir kadın gibidir.

Ne koklanmaya gelir, ne de öpülmeye."

٥٢١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: أَشْرَفَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى أُطُمٍ مِنْ آطَامِ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ: «هَلْ تَرَوْنَ مَا أَرَى؟» قَالُوا: لَا. قَالَ: «فَإِنِّي لَأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ خِلَالَ بُيُوتِكُمْ كَمَوَاقِعِ الْقَطْرِ».

520-Buhari (13/47) 92-Kitabu'l Fiten, 17-Denizin dalgaları gibi dalgalanan fitne babı. Buhari bu hadisi senetsiz olarak rivayet etmiştir. Hafız İbni Hacer (r.a) hadisle ilgili olarak şu açıklamada bulunmuştur: "Buhari 'Tarihul Kebir' adlı eserinde bu hadisin rivayet senedini vermiştir. Oradaki senede göre Buhari, hadisi Abdullah bin Muhammed Mesnedi'den nakletmiş, o Süfyan bin Uyeyne'den, o da Halef bin Havşeb'den rivayet etmiştir."

"Yağmur damlalarının düştüğü yer gibi fitnenin vuku bulması": Burada gayet büyük bir fitnenin ortaya çıkacağını ifade için böyle bir benzetme yapılmıştır. Yani çok sayıda fitne oraya çıkacak ve belli bir gurubu değil, bütün kitleyi saracaktır. Bu sözün aynı zamanda Cemel, Sıffin ve Harra olayları, Hz. Osman (r.a), Hz. Hüseyin (r.a) ve onların dışında bazı kimselerin öldürülmesi olaylarına ve onların arasında ortaya çıkan çatışmalara da işaret etmiştir. Bu hadis aynı zamanda Resulullah (a.s)'ın büyük mucizelerinden biridir." (Nevevi, Sahihi Müslim Şerhi)

521- Buhari ve Müslim, Usame bin Zeyd (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Medine'nin surlarının birinin üzerine çıktı ve:

"Benim gördüğümü görebiliyor musunuz?" diye buyurdu. Beraberindekiler: "Hayır" dediler. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Ben evlerinizin arasında, yağmur damlalarının düştüğü yerler gibi, fitnenin olacağı yerleri görüyorum."

٥٢٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «سَتَكُونُ فِتَنٌ، اَلْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي، وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي، مَنْ تَشَرَّفَ لَهَا تَسْتَشْرِفُهُ، وَمَنْ وَجَدَ مَلْجَأً أَوْ مَعَاذًا فَلْيَعُذْ بِهِ».

522- Buhari ve **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir takım fitneler ortaya çıkacaktır. Bu fitnelerin ortaya çıktığı zamanda oturan, ayakta durandan hayırlıdır. Ayakta duran, yürüyenden hayırlıdır. Yürüyen, koşandan hayırlıdır. Kim fitnenin üzerine giderse, fitne üzerine gelir. Kim sığınacağı yahut kendini kurtuluşta hissedeceği bir yer bulabilirse, bu yere sığınsın."

Müslim'in bir başka rivayetinde de şu ifade geçmektedir:

***"Fitne ortaya çıkacak. O fitne zamanında uyuyan uyanık olandan, uyanık olan ayakta durandan, ayakta duran koşandan hayırlıdır. Kim sığınacağı yahut** kendini kurtuluşta hissedeceği bir yer bulabilirse, bu yere sığınsın."* **(1)**

٥٢٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُثْمَانَ الشَّحَّامِ ؛ قَالَ: اِنْطَلَقْتُ أَنَا وَفَرْقَدٌ السَّبَخِي إِلَى

521-Buhari (13/11) 92-Kitabu'l Fiten. 4-Resulullah (a.s)'ın "Yaklaşan bir şer dolayısıyla Araplara yazık!" sözü ile ilgili bab. Müslim (4/2211) 52-Kitabu'l Fiten ve Esratu's Saa'. 3-Yağmur damlaları gibi fitnenin ortaya çıkması ile ilgili bab.

522-Buhari (13/30) 92-Kitabu'l Fiten. 9-Oturanın, ayakta durandan hayırlı olacağı fitne ile ilgili bab. Müslim (4/2212) 52-Kitabu'l Fiten ve Esratu's Sa'a. 3-Yağmur damlaları gibi fitnelerin ortaya çıkması ile ilgili bab.

1) Müslim, bir önceki hadisin geçtiği yer.

مُسْلِمِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ وَهُوَ فِي أَرْضِهِ، فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: هَلْ سَمِعْتَ أَبَاكَ يُحَدِّثُ فِي الْفِتَنِ حَدِيثًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يُحَدِّثُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتَنٌ، أَلاَ ثُمَّ تَكُونُ فِتْنَةٌ، اَلْقَاعِدُ خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي فِيهَا، وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي إِلَيْهَا، أَلاَ فَإِذَا نَزَلَتْ، أَوْ وَقَعَتْ، فَمَنْ كَانَ لَهُ إِبِلٌ فَلْيَلْحَقْ بِإِبِلِهِ، وَمَنْ كَانَ لَهُ غَنَمٌ فَلْيَلْحَقْ بِغَنَمِهِ، وَمَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَلْحَقْ بِأَرْضِهِ» قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ إِبِلٌ وَلاَ غَنَمٌ وَلاَ أَرْضٌ؟ قَالَ: «يَعْمِدُ إِلَى سَيْفِهِ فَيَدُقُّ عَلَى حَدِّهِ بِحَجَرٍ ثُمَّ لِيَنْجُ إِنِ اسْتَطَاعَ النَّجَاءَ، اَللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ؟ اَللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ؟ اَللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ؟» قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ يَارَسُولَ اللَّهِ! أَرَأَيْتَ إِنْ أُكْرِهْتُ حَتَّى يُنْطَلَقَ بِي إِلَى أَحَدِ الصَّفَّيْنِ، أَوْ إِحْدَى الْفِئَتَيْنِ، فَضَرَبَنِي رَجُلٌ بِسَيْفِهِ، أَوْ يَجِيءُ سَهْمٌ فَيَقْتُلُنِي؟ قَالَ: «يَبُوءُ بِإِثْمِهِ وَإِثْمِكَ، وَيَكُونُ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ».

523- **Müslim,** Osman Sahham (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben ve Ferkad es Sabhi birlikte Müslim bin Ebi Bekre'nin yanına gittik. O kendine ait bir arazide bulunuyordu. Yanına vardık. Ben kendisine:

"Babanın fitnelerle ilgili olarak herhangi bir hadis rivayet ettiğini duydun mu?" diye sordum. Şöyle cevap verdi: "Evet. Ebu Bekre'nin Resulullah (a.s)'tan şöyle bir hadis rivayet ettiğini duydum:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir takım fitneler ortaya çıkacak. Bakın sonra bir fitne ortaya çıkar. Bu fitnenin ortaya çıktığı zamanda, oturan yürüyenden, yürüyen fitnenin üzerine doğru koşandan hayırlıdır. Bakın, bu tür bir fitne ortaya çıktığında, develeri olan, bu develeri ile ilgilensin. Koyun sürüsü olan, bu sürüsü ile ilgilensin. Kimin de toprağı varsa, bu toprağı ile ilgilensin. Bunun üzerine bir kişi Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü, ne devesi, ne koyun sürüsü, ne de toprağı olan için neyi öğütlersin?" diye sordu. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"O da kılıcını alsın, bir taş ile ağzının bileğini gidersin. (yani köreltsin) Sonra kurtuluşa ermeye güç yetirecekse, kurtuluş yolunu seçsin. Ey Allah'ım tebliğ ettim mi? Ey Allah'ım tebliğ ettim mi? Ey Allah'ım tebliğ ettim mi?" Bundan

---

523-Müslim, aynı yer.

sonra bir adam:

"Ey Allah'ın Resulü, iki saftan yahut iki guruptan birinin yanında yer almak üzere zorla çıkarılırsam, sonra bir adam kılıcıyla benim boynumu vurursa, yahut bir ok gelip beni öldürürse, halim ne olur? (hakkımdaki hüküm ne olur) diye sordu. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"O seni öldüren adam, hem kendi günahını, hem de senin günahını yüklenmiş ve böylelikle cehennemliklerden olmuş olur."

Ebu Davud'un rivayetine göre de Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Fitne ortaya çıkacak. Bu fitne zamınında yanüstü yatan, oturandan, oturan, ayakta durandan, ayakta duran, yürüyenden, yürüyen de koşandan daha hayırlı olacaktır." Beraberindekiler:

"Ey Allah'ın Resulü! O zaman ne yapmamızı emredersin?" diye sordular. Resulullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Kimin devesi varsa, devesi ile ilgilensin. Kimin koyun sürüsü varsa, bu sürüsü ile ilgilensin. Kimin toprağı varsa, bu toprağı ile ilgilensin." Biri: "Peki bir kimsenin bunlardan hiçbiri yoksa?" diye sordu. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"O da kılıcını alsın, ağzını köreltsin. Artık bundan sonra kurtulmaya güç yetirecekse, kurtulma yolunu seçsin." (1)

Bir Açıklama

Bu hadis ve benzerleri, müslümanların hak üzere hareket eden raşid imam, yönetici ve halifelerinin bulunmaması halinde, tutunacakları tavıra hamledilmiştir. Ancak eğer hak üzere hareket eden raşid bir imam bulunursa, o zaman esas olan, müslümanın bu imamla birlikte isyancılara ve taşkınlık yapanlara karşı savaşmasıdır.

Bununla birlikte Hz. Ali (r.a) hak üzere hareket eden raşid bir halife olduğu halde, onun hak üzere hareket eden hak bir imam olduğu kendileri açısından tam netlik kazanmadığından dolayı bazı sahabiler, onun karşısında yer almışlardır. Bazıları da yukarıda geçen nassların zahiri anlamlarına göre amel ederek, uzlete çekilmeyi mübah görmüş ve çarpışmalara katılmamışlardır. Ancak bunlardan bazıları Ammar (r.a)'ın Muaviye taraftarlarınca öldürülmesinden sonra, Hz. Ali (r.a)'nin hak ve doğru çizgide olan imam (halife, yönetici) olduğunu anlamışlar, onunla birlikte savaşmadıklarına pişman olmuşlardır. İbni Ömer (r.a) bu şekilde pişman olanlar arasındadır.

---

1) Ebu Davud (4/99) Kitabu'l Fiten ve'l Melahim. Fitneye koşmaktan nehiy babı.

٥٢٤ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: عِنْدَ فِتْنَةِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ــ اَشْهَدُ اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ: «اِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةٌ اَلْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي، وَالْمَاشِي خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي». قَالَ: اَفَرَأَيْتَ اِنْ دَخَلَ عَلَيَّ بَيْتِي، وَبَسَطَ يَدَهُ اِلَيَّ لِيَقْتُلَنِي. قَالَ: «كُنْ كَابْنِ آدَمَ».

524- Tirmizi, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Sa'd bin Ebi Vakkasa (r.a), Hz. Osman (r.a)'a karşı fitne olayının ortaya çıktığı sırada şöyle söyledi:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğine şehadet ediyorum:

"Fitne ortaya çıkacak. Bu fitnede oturan, ayakta durandan, ayakta duran, yürüyenden, yürüyen, koşandan hayırlı olacaktır." (Biri):

"Eğer bu fitne benim evime kadar ulaşır ve beni öldürmek üzere elini uzatırsa ne yapayım?" dedi. Resulullah (a.s..): "Adem (a.s)'in oğlu gibi ol" diye buyurdu."

Ebu Davud'un, Hüseyin bin Abdurrahman Eşcai'den naklettiği rivayette geçen ifade ise şöyledir:

"Hüseyin bin Abdurrahman, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'ın Resulullah (a.s)'tan rivayet ettiği bu hadisi duyduğunu bildirdi ve şöyle söyledi:

"Ban: "Ey Allah'ın Resulü, fitne benim evime kadar girer ve beni öldürmek üzere elini uzatırsa, ne yapayım?" dedim. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"Adem (a.s)'in oğlu gibi ol" Yezid -yani İbni Halid er Remli- de şu ayeti kerimeyi okudu (1)

"Beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan ben seni öldürmem için elimi uzatmam. Çünkü ben, alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım." (2)

٥٢٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ اَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

ﷺ قَالَ: «يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتْبَعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ، يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ».

525- Buhari, Ebu Said el Hudri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Herhalde müslümanın mallarının en hayırlısı, fitnelerden dinini kurtarmak için kenara çekilmesine neden olan ve dağların yükseklerine ve yağmurların düştüğü yerlere götürdüğü koyunlarıdır."

Buhari'nin bir başka rivayetine göre de Abdurrahman bin Ebi Sa'sa'a şöyle söylemiştir:

"Bana Ebu Sa'id şöyle dedi:

"Senin koyunlardan hoşlandığını ve koyun topladığını görüyorum. Sen o koyunlara iyi bak ve hastalıkları ile de ilgilen. Ben Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle söylediğini duydum:

"İnsanların üzerine öyle bir zaman gelir ki, o zamanda müslümanın mallarının en hayırlısı, dağların yükseklerine, yağmur tanelerinin düştüğü yerlere götürdüğü, böylelikle dinini fitnelerden koruduğu koyunları olandır." (1)

٥٢٦ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ، أَفْلَحَ مَنْ كَفَّ يَدَهُ».

526- Ebu Davud, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Yaklaşmış olan bir fenalık nedeniyle Araplara yazık! O fenalıktan elini çeken kurtulmuştur."

525-Buhari (1/69) 2-Kitabu'l İman. 12-Fitneden kaçmanın dine bağlılıktan olduğu babı. Muvatta (2/970) 54-Kitabu'l İsti'zan. 6-Koyun sahibi olmak konusunda gelen rivayetler babı. Ebu Davud (4/103) Kitabu'l Fiten. Fitne durumunda taşraya çekilmeye ruhsat verilebilmesi için fitneden kaçma babı. İbni Mace (2/1317) 36-Kitabu'l Fiten. 13-Uzlet babı.

526-Ebu Davud (4/97) 34-Kitabu'l Fiten. Fitneler ve fitnelere delalet eden durumlar hakkında bilgiler babı. İsnadı hasendir.

1) Buhari ((6/611) 61-Kitabu'l Menakıb. 25-İslam'da peygamberliğin belirtileri.

٥٢٧ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ اَبِى مُوسَى الْاَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، اَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قَالَ فِى الْفِتْنَةِ: «كَسِّرُوا فِيهَا قِسِيَّكُمْ، وَقَطِّعُوا فِيهَا اَوْتَارَكُمْ، وَالْزَمُوا فِيهَا اَجْوَافَ بُيُوتِكُمْ، وَكُونُوا كَابْنِ آدَمَ».

527- Tirmizi, Ebu Musa el Eş'ari (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) fitne hakkında şöyle buyurdu:

"O zamanda (yani fitnenin ortaya çıktığı zamanda) yaylarınızı parçalayın, oklarınızı kırın ve evlerinizin içinde kalmayı tercih edin ve Adem (a.s)'in oğlu gibi olun."

Bu hadisi Ebu Davud, baş tarafında bir ilave ile rivayet etmiştir. Ebu Davud'un rivayetine göre ravi Ebu Musa el Eş'ari (r.a) şöyle bildirmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününden önce, karanlık bir gecenin parçaları gibi fitneler ortaya çıkacaktır. O vakitte bir kişi müslüman olarak sabahlar, kafir olarak akşamlar, yahut müslüman olarak akşamlar, kafir olarak sabahlar. O vakitte oturan, ayakta durandan, yürüyen, koşandan hayırlıdır. O zamanda yaylarınızı parçalayın, oklarınızı kırın, kılıçlarınızın ağızlarını taşlarla köreltin. Fitne sizden birinin yanına kadar gelirse, Adem (a.s)'in iki oğlundan iyisi gibi olsun." (1)

Ebu Davud, bu rivayeti *"yürüyen koşandan hayırlıdır"* ifadesinden sonra şöyle bir ilave ile de nakletmiştir:

"Sahabiler: "Peki bize ne emredersin?" diye sordular. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"Evlerinizde kalmayı tercih edin (yani fitnelere bulaşmayın)" (2) .

٥٢٨ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ : «تَكُونُ فِتَنٌ عَلَى اَبْوَابِهَا دُعَاةٌ اِلَى النَّارِ فَاِنْ تَمُوتَ وَاَنْتَ عَاضٌّ عَلَى جِذْلِ شَجَرَةٍ خَيْرٌ لَكَ مِنْ اَنْ تَتَّبِعَ اَحَدًا مِنْهُمْ».

527-Tirmizi (4/491) 34-Kitabu'l Fiten. 33-Fitne hallerinde ağaçtan kılıç edinmekle ilgili olarak gelen rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, garib, sahih olduğunu söylemiştir.

528- İbni Mace, Huzeyfe bin Yeman (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir fitne ortaya çıkacak. Bu fitnenin kapılarında cehenneme çağıran davetçiler olacak. Senin, ağacın kökünü yiyerek ölmen, bu fitneye karışanlardan birinin peşine gitmenden daha hayırlıdır."

٥٢٩ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أُمِّ مَالِكٍ الْبَهْزِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِتْنَةً، فَقَرَّبَهَا، قَالَتْ: قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَنْ خَيْرُ النَّاسِ فِيهَا؟ قَالَ: «رَجُلٌ فِي مَاشِيَةٍ يُؤَدِّي حَقَّهَا، وَيَعْبُدُ رَبَّهُ، وَرَجُلٌ آخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ يُخِيفُ الْعَدُوَّ وَيُخَوِّفُونَهُ».

529- Tirmizi, Ummu Malik Behziyye (r.a)'den şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) fitneden söz etti ve onun yakın olduğuna işaret etti. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü! O fitne zamanında insanların en hayırlısı kimdir?" diye sordum. Şöyle cevap verdi:

"Bir sürünün başında bulunup bu sürünün hakkını veren, Rabb'ine ibadet eden adam ile, atının başını tutup düşmanları korkutan, düşmanları da kendisini korkutan adam."

Bir Açıklama

İşte müslüman, bu şekilde basiret üzere hareket etmelidir. Müslümanlar arasında fitne ortaya çıkar, aralarında hak ve doğruluk yönü net bir şekilde belli

---

528-İbni Mace (2/1318) 36-Kitabu'l Fiten. 13-Uzlet babı. Bu hadisi kuvvetlendirecek türden Buhari, Müslim ve Ebu Davud'un kitaplarında mana yönünden benzerleri bulunmaktadır.

529-Tirmizi (4/473) 34-Kitabu'l Fiten. 15-Bir kimsenin fitneye nasıl düşeceği ile ilgili olarak gele rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin, buradaki rivayet tarıkı itibariyle hasen, garib olduğunu söylemiştir.

Tirmizi'nin Cami'u's Sahih'inin tahkikçisi şöyle söylemiştir.

"Bu hadisin senedindeki ravilerin tümü tanınan kişiler değildirler. Tirmizi, hadisin bu rivayet tarıkı ile garib hadis olduğunu söylemiştir. Yine, bu konuyla ilgili olarak, Ümmü Mübeşşir, Ebu Sa'id el Hudri (r.a) ve İbni Abbas (r.a)'tan rivayet edilen hadisler bulunduğunu ifade etmiştir. Hadisin birinci bölümünün Buhari'de bir şahidi bulunmaktadır. Buhari'nin naklettiği bu hadis Ebu Sa'id el Hudri (r.a)'den rivayet edilmiştir. Hadisin ikinci bölümünün de Tirmizi'de İbni Abbas (r.a)'tan rivayet edilen bir şahidi bulunmaktadır. Dolayısıyla yukarıdaki hadis söz konusu şahidleri ile birlikte hasen derecesine yükselmektedir."

olmazsa, bu durumda basiret sahibi müslüman, ya uzlete çekilmeyi tercih etmeli, ya da üzerinde herhangi bir ihtilaf bulunmayan, kafirlere karşı cihada yönelmelidir.

٥٣٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ ابْنِ عَمْرٍو قَالَ: شَبَّكَ النَّبِيُّ ﷺ أَصَابِعَهُ، وَقَالَ: «كَيْفَ أَنْتَ يَاعَبْدَاللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، إِذَا بَقِيتَ فِي حُثَالَةٍ قَدْ مَرِجَتْ عُهُودُهُمْ وَأَمَانَاتُهُمْ، وَاخْتَلَفُوا فَصَارُوا هٰكَذَا» قَالَ: فَكَيْفَ [أَصْنَعُ] يَارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «تَأْخُذُ مَاتَعْرِفُ، وَتَدَعُ مَا تُنْكِرُ، وَتُقْبِلُ عَلَى خَاصَّتِكَ، وَتَدَعُهُمْ وَعَوَامَّهُمْ».

530- Buhari, İbni Amr (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) parmaklarını birbirine geçirdi ve şöyle söyledi:

"Ey Abdullah bin Amr! Sen, antlaşmaları ve emanetleri birbirine karışmış (ne gibi konularda anlaşma yaptıklarını bilmeyen, bu konularda aralarında ayrılıklar çıkmış -Çeviren), sonra ayrılığa düşmüş ve şu şekli almış (yani parmakların böyle birbirine girmiş hali gibi olmuş) bir insan yığınının arasında kalırsan halin ne olur?" Ben:

"Ey Allah'ın Resulü! Bu durumda ne yapmamı emredersin?" diye sordum. Şöyle cevap verdi:

"Tanıdığın (iyi bildiğin) şeyi alır, tanımadığın (iyiliğini bilmediğin) şeyi bırakırsın. Sen özel konumda gördüklerine yanaşır, onları da avamları ile başbaşa bırakırsın."

٥٣١ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا أَبَا ذَرٍّ!». قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَارَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ. قَالَ: «كَيْفَ أَنْتَ إِذَا رَأَيْتَ أَحْجَارَ الزَّيْتِ قَدْ غَرِقَتْ بِالدَّمِ؟» قُلْتُ: مَا خَارَ اللَّهُ لِي وَرَسُولُهُ. قَالَ: «عَلَيْكَ بِمَنْ أَنْتَ مِنْهُ». قُلْتُ: يَارَسولَ اللَّهِ! أَفَلاَ آخُذُ سَيْفِي فَأَضَعُهُ عَلَى عَاتِقِي؟! قَالَ: «شَرَكْتَ الْقَوْمَ إِذًا». قُلْتُ: فَمَا تَأْمُرُنِي؟ قَالَ: «تَلْزَمُ بَيْتَكَ» قُلْتُ: فَإِنْ دُخِلَ عَلَيَّ بَيْتِي؟

530-*Buhari (11565) 5-Kitabu's Salat. 88-Camide ve daha başka yerlerde parmakları birbirine geçirmekle ilgili bab. Humeydi'nin 'el Cem Beynes Sahihayn' adlı kitabında bu hadis hakkında bazı açıklamalarda bulunulmuştur. Ebu Davud (4/123, 124) Kitabu'l Melahim. Emir ve nehiy babı.*

قَالَ: «إِنْ خَشِيتَ أَنْ يَبْهَرَكَ شُعَاعُ السَّيْفِ، فَأَلْقِ ثَوْبَكَ عَلَى وَجْهِكَ، يَبُوءُ بِإِثْمِكَ وَإِثْمِهِ».

531- Ebu Davud, Ebu Zer (r.a)'denşu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s): "Ey Ebu Zer!" diye buyurdu. "Buyur, ey Allah'ın Resulü ve emret" dedim.

"Ahcaru'z Zeyt'in (1) kana bulandığını görürsen ne yaparsın?" diye sordu.

"Allah'ın ve Resulü'nün benim için tercih ettiği şeyi yaparım" dedim. "Kendilerinden olduğun kimselerle bir arada bulun" (2) diye buyurdu. Ben:

"Ey Allah'ın Resulü! Kılıcımı alıp omuzuma asmayayım mı?" diye sordum. "O zaman (fitneye düşen) topluluğa karışmış olursun" diye buyurdu.

"Öyleyse bana ne yapmamı emredersin?" diye sordum. "Evinde kal" diye cevap verdi. "Evime kadar gelinip yanıma girilirse ne yapayım?" dedim.

"Kılıç parıltılarının yüzünü kaplayacağından korkarsan, elbiseni çıkarıp yüzüne ört. O zaman sana saldıran kişi hem kendi günahını, hem de senin günahını üstlenmiş olur" diye buyurdu."

٥٣٢ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرَ فِتْنَةً عَظَّمَ أَمْرَهَا، فَقُلْنَا ــ أَوْ قَالُوا ــ يَارَسُولَ اللَّهِ! لَئِنْ أَدْرَكَتْنَا هٰذِهِ لَنَهْلِكَنَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَلاَّ إِنَّ بِحَسْبِكُمُ الْقَتْلُ».

532- Ebu Davud, Said bin Zeyd (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın yanında bulunuyorduk. Resulullah (a.s), bir fitnenin ortaya çıkacağından söz etti ve bunun tehlikesinin oldukça büyük olacağına dikkat çekti. Biz -yahut orada bulunanlar-:

531-Ebu Davud (4/101) Kitabu'l Fiten. Fitne için çalışmaktan nehiy babı. İbni Mace (2/1308) 36-Kitabu'l Fiten. 10-Fitneye dalmakla ilgili bab. İbni Mace'nin rivayet ettiği hadis hasendir.

532-Ebu Davud (4/105) Kitabu'l Fiten. Öldürülmenin arzulnan şekli ile ilgili bab. Hadisin isnadı sahihtir.

1) Ahracau'z Zeyt: Medine'de bir yer.

2) Bu sözün anlamı: Yani ailenle ve aşiretinle birlikte bulun. Bu sözün "Kendisine bey'at ettiğin hak imamla birlikte bulun" anlamına geldiği de söylenmiştir.

"Ey Allah'ın Resulü! Bu fitne bizim başımıza gelirse biz helak olacağız öyleyse" dedik. Resulullah (a.s): "Hayır, öldürülmek size yeter" diye buyurdu.

Said (r.a) şöyle söyledi:

"Ben kardeşlerimin öldürüldüklerini gördüm."

Soruyu soranların *"Bu fitne bizim başımıza gelirse biz helak olacağız öyleyse"* sözleri Cami'de aynen bu ifade ile geçmektedir. Bu sözün aslı ise: *"Öyleyse (bu fitne) bizi helak edecek demektir"* şeklindedir. Avnul' Ma'bud'un müellifi bu sözü şu şekildeaçıklamıştır:

"Yani bu ortaya çıkacağını bildirdiğin fitne, bizim dünyamızı ve ahiretimizi helak edecek demektir."

Hadisin bütün olarak anlamı ise şudur:

"Eğer bu fitne başınıza gelirse, o fitne sırasında öldürülmüş olmak size yeter. Bu fitne dolayısıyla size dokunacak zarar ise öldürülmekten daha fazla bir şey değildir. Ama ahiretiniz asla helake uğramayacaktır. Bilakis Allahu Teala size rahmet edecek ve sizi bağışlayacaktır."

٥٣٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ اَبِى هُرَيْرَةَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ : «لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ، لاَيَدْرِى الْقَاتِلُ فِى اَيِّ شَيْءٍ [قَتَلَ]، وَلاَ يَدْرِى الْمَقْتُولُ فِى اَيِّ شَيْءٍ قُتِلَ» قِيلَ: وَكَيْفَ؟ قَالَ: «اَلْهَرْجُ: اَلْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِى النَّارِ».

533- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki, öldüren kişi ne için öldürdüğünü, öldürülen de ne için öldürüldüğünü bilemeyecek." Resulullah (a.s)'a: "Bu nasıl olacak?" diye soruldu. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"Fitne ve kargaşa sebebiyle. Bu durumda öldüren de, öldürülen de cehennemdedir."

Ne amacı taşıdığı belli olmayan, yahut içtihada ehil kişilerin sahih içtihadlarına dayanmayan ve fitne yüzünden ortaya çıkmış olan çarpışmanın durumu işte böyledir.

٥٣٤ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الشَّعْبَانِيِّ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَا ثَعْلَبَةَ، كَيْفَ تَقُولُ فِي هٰذِهِ الْآيَةِ: ﴿عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ﴾؟ قَالَ: أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْهَا خَبِيرًا سَأَلْتُ عَنْهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «ائْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَانْتَهُوا عَنِ الْمُنْكَرِ، حَتَّى إِذَا رَأَيْتُمْ شُحًّا مُطَاعًا، وَهَوًى مُتَّبَعًا وَدُنْيَا مُؤْثَرَةً، وَإِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ بِرَأْيِهِ، فَعَلَيْكَ بِنَفْسِكَ، وَدَعْ عَنْكَ الْعَوَامَّ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامَ الصَّبْرِ، الصَّبْرُ فِيهِنَّ مِثْلُ الْقَبْضِ عَلَى الْجَمْرِ، لِلْعَامِلِ فِيهِنَّ مِثْلُ أَجْرِ خَمْسِينَ رَجُلاً يَعْمَلُونَ مِثْلَ عَمَلِكُمْ».

534- Ebu Davud, Ebu Umeyye Sa'bani (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Sa'lebe Huşeni (r.a)'ye bir soru sordum ve:

"Ey Ebu Sa'lebe! "Siz kendi nefislerinizden sorumlusunuz" (1) ayet-i kerimesi hakkında ne diyorsun?" dedim. Şöyle cevap verdi:

"Vallahi, sen bu ayeti kerimeyi onun hakkında bilgi sahibi birine sordun. Ben aynı ayeti kerime ile ilgili olarak Resulullah (a.s)'a soru sordum. Şöyle buyurdu:

"Birbirinize iyiliği emredin, birbirinizi kötülükten nehyedin. Kendisine uyulan katı cimriliğin hakim olduğunu, arzulara uyulduğunu, dünyanın etkili olduğunu ve her görüş sahibinin sadece kendi görüşünü beğendiğini gördüğün zaman, işte artık sen kendi nefsini kurtarmaya bak. Avamın durumunu kendi hali üzere bırak. Önünüzde sabır günleri var. O günlerde sabır, elde ateş koru tutmak gibi olacak. O günlerde amel edene, sizin ameliniz gibi amel edene elli

---

534-Ebu Davud (4/123) Kitabu'l Melahim. Emir ve nehiy babı. Tirmizi (5/257) 48-Kitabu Tefsiri'l Kur'an. 6-Maide suresi babı. Tirmizi bu hadisin hasen, garib olduğunu söylemiştir.

İbni Mace (2/1330) 36-Kitabu'l Fiten. 25-Yüce Allah'ın "Ey iman edenler, siz kendi nefislerinizden sorumlusunuz" sözü ile ilgili bab. Bu rivayetin isnadı zayıftır. Ancak kuvvetlenmesine neden olabilecek şahitleri bulunmaktadır.

1) Maide Suresi: 105

***Kendisine uyulan katı cimrilik:** Yani cimriliğin aşırı derecede itibar görmesi sebebiyle insanların bu doğrultuda hareket etmeleri, kendi nefislerinin arzularına uymaları ve tamamen nefislerinin hakimiyetine girmeleri.*

***Dünyanın etkili olması:** Dünyanın sevilmesi, arzulanması. Dünyayı seven insanların, dünyalığı şer'an kendilerine vacib olanlardan daha üstün tutmaları.*

kişinin sevabı verilecek."

Ebu Davud'un rivayetinde şöyle bir fazlalık bulunmaktadır:

"Resulullah (a.s)'a: "Onlardan elli kişinin mi, yoksa bizden elli kişinin mi sevabı verilecek?" diye soruldu. Resulullah (a.s) da: "Bilakis sizden elli kişinin sevabı verilecek" diye buyurdu."

Bir Açıklama

Hadiste geçen: *"O günlerde amel edene, sizin ameliniz gibi amel eden elli kişinin sevabı verilecek"* ifadesi ile ilgili olarak Avnu'l Ma'bud müellifi şu açıklamayı yapmıştır:

"Fethu'l Vedud'da şöyle denilmiştir:

"Bu mutlak anlamda değil, kastedilen günlerde işlenilmesi zor olan amellerin işlenmesi karşılığında verilecek sevaptır. Bir hadisi şerifte:

"Sizden biri Uhud dağı kadar altın tasadduk etse, onlardan birinin bir mudd tutarındaki sadaka karşılığında alacağı sevabı hatta bunun yarısını bile elde edemez" denilmiştir. Çünkü bir sahabi, mutlak anlamda diğer insanlardan daha üstündür."

Şeyh İzzeddin bin Abdusselam da şöyle söylemiştir: "Burada kastedilen sevap, mutlak anlamda değildir. Bilakis iki şarta dayanır.

***Birincisi:** Ameller, getirecekleri semerelere ve yararlara göre değerlendirilirler.*

***İkincisi:** İslam'ın son döneminde yaşayacak olan garip kişi, ilk döneminde yaşamış olan garip kişi gibidir. Bunun tersi için de aynı şey söylenebilir. Çünkü Resulullah (a.s) hadisi şerifte şöyle buyurmuştur:*

"İslam garip olarak başlamıştır ve başladığı gibi garip olarak dönecektir. Ümmetimin içindeki gariblere ne mutlu." Bu hadisi şerifte, Resulullah (a.s) ve dönemlerinde yaşayan insanların arasında tek kalanları, kendileri gibi inanan ve yaşayan ve dost bulamayanları kasdetmiştir. Bunu böyle ifade ettikten sonra diyoruz ki:

"İslam'ın ilk döneminde yapılan infak ve tasadduk, Halid bin Velid (r.a)'in Resulullah (a.s)'tan rivayet ettiği hadis hükmünce daha üstün ve daha hayırlıdır. Söz konusu hadiste Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmiştir:

"Sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse bile, onlardan birinin vermiş olduğu bir mudd (1) sadakanın, hatta bunun yarısının sevabını elde edemez."

---

1) Müdd: Bir ağırlık ölçüsü

Yani onların infak etmiş olduğu bir mudd buğday karşılığında almış olduğu sevabı, hatta bunun yarısını bile elde edemez. Bunun da nedeni, o dönemde yapılmış olan infak ve verilmiş olan sadakanın, İslam'ın fetihler gerçekleştirmesine, Allah'ın kelimesinin yüceltilmesine, sonraki dönemlerde yapılmış olan infaklardan ve verilmiş olan sadakalardan daha fazla yarar sağlamış olmasıdır.

Aynı şekilde bedenen yapılan cihadda da öncekilerin kazanmış olduğu sevaba sonrakiler erişemezler. Çünkü öncekiler az sayı ile ve dışarıdan da yardım ve destek göremeden Allah yolunda mücadele etmişlerdir. Dolayısıyla onların cihadları, daha üstün bir dereceyi haketmiştir. Çünkü yardım ve destek görerek ve hayatını koruyabileceğini umarak yapılan fedakarlık, imkan ve ümitlerden uzak bir şekilde yapılan fedakarlıkla aynı olamaz.

Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Cihadların en üstünü, zalim bir yöneticinin yanında hak sözü söylemektir."

Resulullah (a.s), bu durumdaki kişinin hayatından ümit keserek böyle bir cesaret göstereceğini hesaba katarak onun yaptığı cihadı, cihadların en üstünü olarak bildirmiştir. Son dönem müslümanları açısından, halkın içinde doğrudan fenalıklardan nehiy ve İslam'ın prensiplerini insanlara anlatmak zorlaşmıştır. Çünkü bu dönemde böyle bir mücadeleyi yapan kişiye yardımcı olan kimse yoktu ve fenalıklar da toplumun içinde iyice yaygınlık yazanmıştı. İşte Resulullah (a.s) bu durumun ortaya çıkacağını bildiğinden şöyle buyurmuştur:

"O zamanda dinini koruyan kişi, elinde ateş koru tutan gibi olacaktır."

Böyle bir şeyin zorluğundan dolayı elinde bunu devam ettirmeye pek güç yetiremiyecektir. Bu yüzden, sonraki dönemlerin insanları dinlerini koruma konusunda böyle sevabı haketmektedirler. İlk dönemlerin insanları ise kendileriyle beraber dinlerini korumalarına yardımcı olan hayli insan bulunduğundan ve insanların arasında fenalıklar pek fazla yayılmamış olduğundan dolayı sonrakiler gibi değildirler. İşte hadisi şerif bu açıdan ele alınıp değerlendirilebilir. 'Mirkatu's Su'ud' adlı kitapta da böyle bir açıklamaya yer verilmiştir."

Sahabi olmayan bir kişi, yerine göre herhangi bir amelinden dolayı sahabinin almış olduğu sevaptan daha fazla bir sevapla mükafatlandırılabilir. Ancak özel bir sevap, derece olarak daha üstün olmayı gerektirmez. Sahabiler, görevlerini en güzel şekilde yerine getirmiş olduklarından, diğer insanlardan üstündürler. Sonra sahabilerden daha sonraki çağlarda yaşayan insanlar, kendi tabakaları içinde yer almakta, sahabiler ise Resulullah (a.s)'ın tabakası içinde yer almaktadırlar. Sahabilerin durumu böyle olduktan sonra, kim onların derecelerine ulaşabilir?

٥٣٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ».

535- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Müslümana sövmek fasıklık, onunla savaşmak ise küfürdür."

٥٣٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ: «أَلاَ إِنَّ الْفِتْنَةَ هٰا هُنَا» وَيُشِيرُ إِلَى الْمَشْرِقِ «مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ».

536- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s)'ın minberden şöyle söylediğini duydum:

"Dikkat edin! Fitne şu taraftadır." Resulullah (a.s) bunu söylerken doğu tarafına işaret ediyordu. Sonra sözüne şöyle devam etti:

"Şeytanın boynuzunun göründüğü yönden ortaya çıkar."

Buhari'nin baş tarafında bazı ilaveler içeren bir başka rivayeti de şöyledir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım, bizim için Şam'ımıza bereket ver. Ey Allah'ım bizim için Yemen'imize bereket ver." Beraberindekiler: "Necd'imize de" dediler. Resulullah (a.s) yine:

"Ey Allah'ım bizim için Şam'ımıza bereket ver, bizim için Yemen'imize berek ver" diye buyurdu. Beraberindekiler tekrar: "Necd'imize de" dediler. Resulullah (a.s) yeniden:

535-Buhari (1/110) 2-Kitabu'l İman. 35-Mü'minin kendisinin farkında olmadan amelinin boşa gitmesinden korkması ile ilgili bab. Müslim (1/81) 1-Kitabu'l İman. 28-Resulullah (a.s)'ın: "Mü'mine sövmek fasıklık, onu öldürmek, (ya da onunla savaşmak) ise küfürdür" sözünün açıklanması ile ilgili bab. Tirmizi (5/21) 41-Kitabu'l İman 15-Mü'mine sövmenin fasıklık olduğu hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Nesai (7/121) 37-Kitabu' Tahrimi'd Dem. 27-Müslümanla çarpışma babı.

536-Buhari (6/540) 61-Kitabu'l Menakıb. 5-Bu Ma'mer'in Abdulvaris'ten rivayet ettiği hadis babı. Müslim (4/2228) 52-Kitabu'l Fiten ve Esrati's Sa'a. 16-Fitnenin doğu tarafından geleceği ile ilgili bab.

"Ey Allah'ım, bizim için Şam'ımıza bereket ver, bizim için Yemen'imize bereket ver" diye buyurdu. Yanındakiler: "Ey Allah'ın Resulü! Necd'imize de" dediler. Zannediyorum Resulullah (a.s) bu üçüncüden sonra:

"Oralarda (yani Şam ve Yemen diyarında) sarsıntılar, fitneler ortaya çıkacak. Şeytanın boynuzu da oradan doğar (görünür)" diye buyurdu." (1)

Salim'den nakledilen bir başka rivayet de şöyledir:

"Salim şöyle söyledi:

"Ey Irak ahalisi! Sizden küçük şeyden dolayı hesap sormuyor, büyük şeyden ötürü de üstünüze yüklenmiyorum. Ben babam Abdullah bin Ömer (r.a)'in şöyle söylediğini duydum:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Fitne şu taraftan gelir, -bunu söylerken eliyle doğu tarafını gösterdi- Şeytanın boynuzunun doğduğu (göründüğü) taraftan."

Salim daha sonra sözüne şöyle devam etti:

"Şimdi siz birbirinizin boyunlarını vuruyorsunuz. Musa (a.s) Firavun'un halkından bir kişiyi hata ile öldürdü. Ancak Allahu Teala onun için şöyle buyurdu: (2)

"(Ey Musa) sen bir cana kıymıştın. Seni üzüntüden kurtarmış ve seni birçok musibet ile denemiştik." (3)

٥٣٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ قُتِلَ تَحْتَ رَايَةٍ عِمِّيَّةٍ يَدْعُو عَصَبِيَّةً، أَوْ يَنْصُرُ عَصَبِيَّةً، أَوْ يَنْصُرُ عَصَبِيَّةً، فَقِتْلَةٌ جَاهِلِيَّةٌ».

537- Müslim, Cundeb bin Abdullah (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

537-Müslim (3/1478) 33-Kitabu'l İmare. 13-Müslümanların cemaatlerine bağlı kalmaları gerekliliği babı. Nesai (7/123) 37-Kitabu' Tahrimi'd Dem. 28-Körü körüne bir davaya atılıp savaşanlara karşı katı vaadler içeren rivayetler babı.

1) Buhari (13/35) 92-Kitabu'l Fiten. 16-Resulullah (a.s)'ın: "Fitne doğu tarafından gelir..." diye buyurması ile ilgili bab.

2) Müslim (4/2229) Bir önceki hadisin geçtiği kitap ve bab.

3) Taha Suresi: 40

"Kim asabiyet (kavmiyetçilik, kabilecilik veya tarafgirlik) davasına çağırarak yahut bu davaya destek vererek sapıklık bayrağının altında öldürülürse, ölümü cahiliye ölümüdür."

٥٣٨ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَنْ شَهَرَ سَيْفَهُ ثُمَّ وَضَعَهُ فَدَمُهُ هَدْرٌ».

538- Nesai, Abdullah bin Zübeyr (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kim kılıcını çeker, sonra çarpışmaya girerse, onun kanı boşa (batıl amaç için) akıtılmış olur."

٥٣٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ اَبِي مُوسَى الْاَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا».

539- Buhari ve Müslim, Ebu Musa el Eş'ari (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kim bize karşı silah çekerse, bizden değildir."

٥٤٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَفَعَهُ: «اِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ قَبْلِي، اِلاَّ كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ اَنْ يَدُلَّ اُمَّتَهُ عَلَى خَيْرِ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ، وَيُنْذِرَهُمْ شَرَّ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ وَاِنَّ اُمَّتَكُمْ هٰذِهِ جُعِلَ عَافِيَتُهَا فِي اَوَّلِهَا، وَسَيُصِيبُ آخِرَهَا بَلاَءٌ وَاُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا،

538-Nesai (1/117) 26-İnsanlara karşı silah çekip öldürme eylemi başlatanla ilgili bab. Müstedrek (2/159) Müellif: "Bu hadis Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasını doğrulamıştır. Nesai de bu hadisi mevkuf olarak rivayet etmiştir.

İbni Hacer: "Bu hadisi mevsul olarak rivayet eden kişi sikadır" demiştir. Hadis esas itibariyle sahihtir.

539-Buhari (13/23) 92-Kitabu'l Fiten. 7-Resulullah (a.s)'ın: "Kim bize karşı silah çekerse, bizden değildir" sözü ile ilgili bab. Müslim (1/98) 1-Kitabu'l İman. 42-Resulullah (a.s)'ın: "Kim bize karşı silah çekerse, bizden değildir-" sözü ile ilgili bab.

***Kanı boşa akıtılmış olur:** Yani onun öldürülmesinden dolayı kısas ve diyet gerekmez, intikamı alınamaz, kendisi de batıl bir amaç için ölüp gider.*

وَتَجِيءُ فِتْنَةٌ فَيَرْقِقُ بَعْضُهَا بَعْضًا، وَتَجِيءُ الْفِتْنَةُ، فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: هٰذِهِ هٰذِهِ، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزَحْزَحَ عَنِ النَّارِ، وَيُدْخَلَ الْجَنَّةَ، فَلْتَأْتِهِ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَلْيَأْتِ إِلَى النَّاسِ الَّذِي يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ، وَمَنْ بَايَعَ إِمَامًا فَأَعْطَاهُ صَفْقَةَ يَدِهِ وَثَمَرَةَ قَلْبِهِ، فَلْيُطِعْهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنْ جَاءَ آخَرُ يُنَازِعُهُ فَاضْرِبُوا عُنُقَ الْآخَرِ».

540- Müslim, Abdullah bin Amr bin As (r.a)'dan merfu olarak şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Benden önce herhangi peygamber geldi ise, bildiği kadarıyla ümmetini hayra iletmek, onlara hayrı öğretmek ve bildiği şerlerden ve fenalıklardan sakındırmak, onun üzerinde bir görev ve hak olmuştur. Sizin şu ümmetinizin de huzuru, ilk dönemine verilmiştir. Son dönemine ise bela ve sizin kabul edemiyeceğiniz işler musallat olacaktır. Bir fitne gelir (müslümanlar) birbirlerinin ayaklarını kaydırırlar. Sonra bir fitne gelir, mü'min:"Bu beni helake götürecek" der. Sonra bu fitne kaybolur, ardından başka bir fitne gelir. Mümin: "Bu bu" diye söyler. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete sokulmak isterse, ölümü kendisine Allah'a ve ahiret gününe inanmakta olduğu bir halde gelsin. Ve kendilerine gelmelerinden hoşlandığı insanların yanına gitsin. Kim bir imama bey'at ederek eli ile ona bağlılığını ortaya koyup kalbi ile de bu bağlılığını teyid ederse, gücü yettiğince o imama itaat etsin. Bir başkası ortaya çıkıp buna (kendisine bey'at edilen imama) karşı mücadeleye girişirse, o sonradan ortaya çıkanın boynunu vurun."

٥٤١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا عَبْدُاللَّهِ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَرَجَوْنَا أَنْ يُحَدِّثَنَا حَدِيثًا حَسَنًا، فَبَادَرَنَا إِلَيْهِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: حَكِيمٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمٰنِ، حَدِّثْنَا عَنِ الْقِتَالِ فِي الْفِتْنَةِ وَعَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَاتَكُونَ فِتْنَةٌ﴾ قَالَ: وَهَلْ تَدْرِي مَا الْفِتْنَةُ؟ ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ، إِنَّمَا كَانَ مُحَمَّدٌ يُقَاتِلُ الْمُشْرِكِينَ، وَكَانَ الدُّخُولُ فِي دِينِهِمْ فِتْنَةً، وَلَيْسَ كَقِتَالِكُمْ عَلَى الْمُلْكِ.

540-Müslim (3/1472) 33-Kitabu'l İmare 1-Birbiri ardından gelen halifelere yapılan bey'ata uymanın gerekliliği babı. Nesai (7/152) 39-Kitabu'l Bey'at. 24-İnsanın gücünün yettiği bir konuda bey'atte bulunması babı.

***Birbirlerinin ayaklarını kaydırırlar:** Yani birbirlerini uzaklaştırmaya çalışırlar. Resulullah (a.s) bu hadisinde fiilen gerçekleşmiş olmayan ama Allahu Teala'nın ilminde gerçeklik kazanmış olan bir olaydan haber vermektedir.*

541- Buhari, Said bin Cubeyr (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ömer (r.a) yanımıza geldi. Biz kendisinden bize güzel bir hadis rivayet etmesini rica ettik. İçimizden Hakim adında bir adam öne geçti ve:

"Ey Ebu Abdurrahman! Bize fitne içinde savaşmak ve yüce Allah'ın "Fitne kalmayıncaya kadar anlarla savaşın" (1) ayeti hakkında bir hadis naklet" diye söyledi. Abdullah bin Ömer (r.a) de şöyle cevap verdi:

"Sen fitnenin ne olduğunu biliyor musun? Annen seni kaybetsin! Hz. Muhammed (a.s) müşriklere karşı çarpışıyordu ve onların dinlerine girmek fitne sayılıyordu. Onun çarpışması, sizinki gibi yönetimi ele geçirme amacı taşıyan bir çarpışma değildi."

Bir Açıklama

Yukarıdaki rivayetten, ahiretin düşünüldüğü, dini bir amaç bulunmayan ve sadece yönetimi ele geçirme amacı taşıyan çarpışmaların, fitneden sayıldığı anlaşılmaktadır. Bu rivayet, yukarıda geçen ayette fitne ile kastedilen anlam hakkında mü'minleri dinleri konusunda fitneye düşürüp yanıltması ve dinlerinden dönmelerini sağlamaya çalişmalarıdır.

٥٤٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ الْبَجَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: «اسْتَنْصِتْ لِي النَّاسَ» ثُمَّ قَالَ: «لَاتَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا، يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ».

542- Buhari ve **Müslim**, Cerir bin Abdullah Beceli (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) Veda Haccı'nda bana: "Benim için insanları sustur" diye söyledi. Sonra da şöyle buyurdu: "Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kafirler olmayın."

٥٤٣ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ

541-Buhari (13/45) 92-Kitabu'l Fiten. 16-Resulullah (a.s)'ın: "Fitne doğu tarafından gelir" sözü ile ilgili bab.

542-Buhari (13/26) 92-Kitabu'l Fiten. 8-Resulullah (a.s)'ın: "Benden sonra kafirler haline dönüşmeyin..." sözü ile ilgili bab. Müslim (1/81) 1-Kitabu'l İman. 209-Resulullah (a.s)'ın: "Beden sonra kafirler haline dönmeyin..." sözünün açıklanması babı. Nesai (7/127) 37-Kitabu Tahrimi'd Dem. 29-Öldürmenin haram kılınması babı.

1) Bakara Suresi: 93

اللَّهِ ﷺ : «لاَتَرْجِعُوا بَعْدِى كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ».

543- Tirmizi, Abdullah bin Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kafirler olmayın."

٥٤٤ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ، اَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لاَتَرْجِعُوا بَعْدِى كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ، وَلاَ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ بِجَرِيرَةِ اَبِيهِ، وَلاَ جَرِيرَةِ اَخِيهِ».

544- Nesai, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kafirler olmayın. Kişi babasının veya kardeşinin günahından sorumlu tutulmaz."

Bir başka rivayette de şu ifade geçmektedir:

"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran sapıklar olmayın."

٥٤٥ــ رَوَى التِّرْمِذِىُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُمَا، اَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ سَكَنَ الْبَادِيَةَ جَفَا، وَمَنِ اتَّبَعَ الصَّيْدَ غَفَلَ، وَمَنْ اَتَى اَبْوَابَ السُّلْطَانِ افْتُتِنَ».

543-Tirmizi (4/486) 34-Kitabu'l Fiten. 28-"Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kafirler haline dönüşmeyin..." şeklinde gelen rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.

544-Nesai (7/126) 37-Kitabu Tahrimi'd Dem. 29-Öldürmenin haramlığı babı. Tirmizi bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

"Benden sonra kafirler haline dönmeyin..." Sözü ile ilgili olarak Hattabi şu açıklamayı yapmıştır: "Bu hadisin iki ayrı te'vili yapılmıştır. Birincisi: Burada küfür ile silah arkasına saklanma anlamı kastedilmiştir. Küfür kelimesinin asıl anlamı ise saklanmak veya bir şeyi saklamaktır. Bu sözün: "Benden sonra kafirler gibi birbirlerini öldüren farklı guruplara ayrılmayın" anlamını ifade ettiği de söylenmiştir. Burada kafirlerin müslümanlardan farklı olarak düşmanlıkları nedeni ile birbirlerini öldürdüklerine işaret edilmek istenmiştir. Müslümanlar ise birbirlerini öldürmekle değil, birbirlerinin kanlarını korumakla emrolunmuşlardır.

545- Tirmizi, Abdulah bin Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kim sahrada, kenar beldelerde otururşa zorluğa düşer. Kim kendini ava verirse gaflete düşer. Kim de sultanın (devlet yöneticisinin) kapılarına giderse fitneye düşer."

Ebu Davud'un rivayetinde: *"Kim sultana giderse"* ifadesi geçmektedir. (1)

Ebu Hureyre (r.a)'den nakledilen bir başka rivayette ise Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğu bildirilmektedir:

"Kim de bir sultana kaplanır (onun eline, ayağına yapışırsa) fitneye düşer. Bir kul, sultanın önünde aşağılığını artırdıkça, Allah'a olan uzaklığını artırır." (1)

٥٤٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «اَلْعِبَادَةُ فِي الْهَرْجِ كَهِجْرَةٍ اِلَيَّ».

546- Müslim, Ma'kıl bin Yesar (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kargaşa ve anarşi içinde ibadet, bana hicret gibidir."

٥٤٧ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ اَبِي اُمَامَةَ، اَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَاللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَبْدٌ اَذْهَبَ آخِرَتَهُ بِدُنْيَا غَيْرِهِ».

545-Tirmizi (4/523) 34-Kitabu'l Fiten. 69-Muhammed bin Beşşar'ın rivayeti babı. Tirmizi bu hadisin, hasen, sahih, garib olduğunu söylemiştir. Nesai (7/195) 42-Kitabu's Sayd. 24-Kendilerini ava verenler babı.

546-Müslim (4/2268) 52-Kitabu'l Fiten ve Esrati's Sa'a. 26-Karışıklık zamanında ibadetin fazileti. Tirmizi (4/4/489) 34-Kitabu'l Fiten. 31-Karışıklık ve o zamanda ibadet hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.

1) Ebu Davud (3/111) Kitabu's Sayd. Kişinin kendini tamamen ava kaptırması ile ilgili bab.

2) Ebu Davud, yukarıda belirtilen yer. Cami'in tahkikçisi "bu hadisin isnadı zayıftır" demiştir. Tirmizi de: "Bu hadis garibdir" demiştir. Munavi ise, Feyzul'l Kadir'de: "Bu hadisin Bezzar'ın kitabında hasen bir senedi bulunmaktadır" demiştir.

547- İbni Mace, Ebu Umame (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kıyamet gününde Allah katında en fena konumda olan kişi, başkasının dünyası için kendi ahiretini feda eden kuldur."

٥٤٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ وَابْنُ مَاجَةَ وَاللَّفْظُ لَهُ عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «زُوِيَتْ لِيَ الْأَرْضُ حَتَّى رَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا. وَأُعْطِيتُ الكَنْزَيْنِ: الأَصْفَرَ (أَو الأَحْمَرَ) وَالأَبْيَضَ (يَعْنِي الذَّهَبَ وَالفِضَّةَ) وَقِيْلَ لِي: إِنَّ مُلْكَكَ إِلَى حَيْثُ زُوِيَ لَكَ. وَإِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ثَلاَثًا: أَنْ لاَيُسَلِّطَ عَلَى أُمَّتِي جُوعًا فَيُهْلِكَهُمْ بِهِ عَامَّةً. وَأَنْ لاَيُلْبِسَهُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَهُمْ بَأْسَ بَعْضٍ. وَإِنَّهُ قِيلَ لِي: إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً، فَلاَ مَرَدَّ لَهُ. وَإِنِّي لَنْ أُسَلِّطَ عَلَى أُمَّتِكَ جُوعًا فَيُهْلِكَهُمْ فِيهِ. وَلَنْ أَجْمَعَ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِ أَقْطَارِهَا، حَتَّى يُفْنِيَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، وَيَقْتُلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا. وَإِذَا وُضِعَ السَّيْفُ فِي أُمَّتِي، فَلَنْ يُرْفَعَ عَنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَإِنَّ مِمَّا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي أَئِمَّةً مُضِلِّينَ. وَسَتَعْبُدُ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي الْأَوْثَانَ. وَسَتَلْحَقُ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ. وَإِنَّ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ دَجَّالِينَ كَذَّابِينَ. قَرِيبًا مِنْ ثَلاَثِينَ. كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ. وَلَنْ تَزَالَ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ مَنْصُورِينَ، لاَيَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ، عَزَّ وَجَلَّ».

548- Müslim ve **İbni Mace,** Resulullah (a.s)'ın azatlısı (mevlası) Sevban'-

---

547-İbni Mace (2/1312) 36-Kitabu'l Fiten. 11-Müslümanların kılıçla karşı karşıya gelmeleri durumu ile ilgili bab. Zevaid müellifi bu hadisin isnadının hasen olduğunu söylemiştir.

548-Müslim (4/2215) 52-Kitabu'l Fiten ve Esrati's Sa'a. 5-Bu ümmetin helakinin birbirlerinin elinden olacağı babı. Ebu Davud (4/97) Kitabu'l Fiten. Fitne ve buna işaret eden şeyler babı. Tirmizi (4/472) 34-Kitabu'l Fiten. 14-Resulullah (a.s)'ın ümmeti hakkında üç şeyi istemesi konusunda gelen rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir. İbni Mace (2/1304) 36-Kitabu'l Fiten. 9- Fitne türünden gerçekleşecek şeyler babı. Ahmed (5/278)

***Bana iki hazine verildi:** Allahu Teala, Resulullah (a.s)'a, ümmeti için açılacak olan hazinelerin anahtarlarını vermişti.*

***Sarı hazine:** Bu ifade bazı kaynaklarda kırmızı olarak geçmektedir. Her ikisi ile de kastedilen şey altındır.*

dan rivayet etmişlerdir. Aşağıdaki metin İbni Mace'ye aittir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Benim için dünya dürüldü ve böylelikle doğu taraflarını da, batı taraflarını da gördüm. Bana iki hazine verildi: Sarı (yahut kırmızı) ve beyaz (yani altın ve gümüş). Bana: "Senin mülkün senin için dürülen yerlere kadardır" denildi. Ben Allahu Teala'dan üç şeyi istedim:

Ümmetime açlığı musallat ederek, bu yolla onları topluca öldürmemesini, kendilerini guruplara ayırarak bazılarının acılarını diğerlerine tattırmamasını (yani bu grupların bazılarının diğerlerine saldırılarda bulunmak suretiyle acılar çektirmemesini -Çeviren). Bana şöyle denildi:

"Ben bir şeye hükmettiğim zaman, onun dönüşü olmaz. Ben senin ümmetine bir açlık belası musallat ederek onları bu yolla topluca öldürmem. Onlar birbirlerini yok etmedikçe ve birbirlerini öldürmedikçe değişik bölgelerden düşman guruplarını onların aleyhine bir araya getirmem."

Ümmetimin içinde kılıç kaldırıldı mı, artık kıyamet gününe kadar bir daha inmez.

Ümmetimin açısından korktuklarımın biri de saptırıcı önderlerdir. Ümmetimden bazı kabileler putlara tapacaklardır. Yine ümmetimden bazı kabileler müşriklerin arasına karışacaklardır. Kıyamet gününden önce bir çok yalancı deccal ortaya çıkacaktır. Bunların sayısı yaklaşık otuzu bulur. Bunların her biri kendisinin peygamber olduğunu ileri sürer. Ümmetimin içinde hak üzere hareket eden ve Allah'ın yardımına kavuşan bir gurup sürekli bulunacaktır. Kendilerine Allah Azze ve Celle'nin emri gelinceye kadar bu guruba muhalefet edenlerin onlara bir zararı olmayacaktır."

Ebu'l Hasen şöyle söylemiştir:

"Ebu Abdullah bu hadisi okumayı bitirdikten sonra: "Ne kadar da korkunç!" diye söyledi."

٥٤٩ــ رَوَى الإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «رَأَيْتُ مَا تَلْقَى

Beyaz hazine: *Bununla kastedilen şey gümüştür.*

Ümmete açlığın musallat edilmesi: *Ümmetin tümünü saracak şekilde açlık felaketinin verilmesi.*

Bazılarının acılarını diğer bazılarına tattırması: *Onları birbirleri ile çarpışır hale düşürmesi.*

Ümmetimin içinde kılıç kaldırıldı mı?: *Aralarında çarpışma bir başladı mı, bir daha kıyamete kadar kesilmez.*

أُمَّتِي بَعْدِي وَسَفْكَ بَعْضِهِمْ [دِمَاءَ بَعْضٍ] وَسَبَقَ ذٰلِكَ مِنَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ كَمَا سَبَقَ فِي الأُمَمِ قَبْلَهُمْ فَسَأَلْتُهُ أَنْ يُوَلِّيَنِي شَفَاعَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيهِمْ فَفَعَلَ».

549- İmam Ahmed, Ümmü Habibe (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimin benden sonra içine düşeceği durumu ve birbirlerinin kanlarını akıttıklarını gördüm. Sizden önceki ümmetler için sabit olduğu gibi, bu Allah Teala katından bir hüküm olarak sabit olmuştur. Ben yüce Allah'tan kıyamet gününde bana şefaatte bulunma hakkı tanımasını istedim. Allahu Teala da benim bu isteğimi kabul etti."

٥٥٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «سَأَلْتُ رَبِّي لأُمَّتِي أَرْبَعَ خِلاَلٍ فَمَنَعَنِي وَاحِدَةً وَأَعْطَانِي ثَلاَثًا؛ سَأَلْتُهُ أَنْ لاَ تَكْفُرَ أُمَّتِي صَفْقَةً وَاحِدَةً فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لاَيُسَلِّطَ عَلَيهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لاَيُعَذِّبَهُمْ بِمَا عَذَّبَ بِهِ الْأُمَمَ قَبْلَهُمْ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لاَيَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنَعَنِيهَا».

550- Taberani, Mu'cemu'l Evsat'ta Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Rabbim'den dört dilekte bulundum. Bunlardan üçünü verdi, birini vermedi. Rabbimden, ümmetimin topluca küfre düşmemesini istedim, bunu verdi. Yine üzerlerine kendi dışlarından düşman musallat etmemesini diledim, bunu da verdi. Geçmiş ümmetlere azab ettiği şekilde, benim ümmetime de azab etmemesini diledim, bunu da verdi. Ümmetimin musibetlerini kendi içlerinden kılmamasını diledim, ancak bunu vermedi."

549-Ahmed (6/428) Mecmau'z Zevaid (7/224) Müelif: "Bunu Ahmed ve Taberani, Mu'cemu'l Evsat'ta rivayet etmişlerdir. Ravileri, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

550-Mecmau'z Zevaid (7/222) Müellif: "Bunu Taberani, Mu'cemu'l Evsat'ta rivayet etmiştir. Ravileri sika ravilerdir" demiştir. Bunu Bezzar (4/100) da rivayet etmiş, ancak o: "Ben Rabb'imden üç şey istedim" ifadesine yer vermiştir. Bu hadisin değişik metinlerle şahidleri bulunmaktadır.

٥٥١ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ قَالَ: لَمَّا قَاتَلَ مَرْوَانُ الضَّحَّاكَ بْنَ قَيْسٍ أَرْسَلَ إِلَى أَيْمَنَ بْنِ خُرَيْمٍ الْأَسَدِيِّ فَقَالَ: إِنَّا نُحِبُّ أَنْ تُقَاتِلَ مَعَنَا، فَقَالَ: إِنَّ أَبِي وَعَمِّي شَهِدَا بَدْرًا فَعَهِدَا إِلَيَّ أَنْ لَاأُقَاتِلَ أَحَدًا يَشْهَدُ أَنْ لَاإِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ فَإِنْ جِئْتَنِي بِبَرَاءَةٍ مِنَ النَّارِ قَاتَلْتُ مَعَكَ. فَقَالَ: اذْهَبْ. وَوَقَعَ فِيهِ وَسَبَّهُ فَأَنْشَأَ أَيْمَنُ يَقُولُ:

وَلَسْتُ مُقَاتِلاً رَجُلاً يُصَلِّي ... عَلَى سُلْطَانِ آخَرَ مِنْ قُرَيْشٍ
أُقَاتِلُ مُسْلِمًا فِي غَيْرِ شَيْءٍ ... فَلَيْسَ بِنَافِعِي مَا عِشْتُ عَيْشِي
لَهُ سُلْطَانُهُ وَعَلَيَّ إِثْمِي ... مَعَاذَ اللّٰهِ مِنْ جَهْلٍ وَطَيْشِ

551- Ebu Ya'la, Amir eş Şa'bi (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Mervan, Dahhak bin Kays'a karşı savaş açınca, Eymen bin Hureym Esedi'ye de adam gönderdi ve:

"Senin de bizimle birlikte çarpışmanı istiyoruz" dedi. Eymen bin Hureym ise:

"Benim babam ve amcam Bedir Savaşı'na katılmışlardı ve benden Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet eden birine karşı savaşmamam üzere söz almışlardı. Eğer sen benim cehennem azabından korunacağıma dair bir belge getirirsen, seninle birlikte çarpışırım" diye söyledi. Bunun üzerine Mervan ona: "Git" dedi ve fena halde küfürler savurmaya başladı. Onun bu hareketi üzerine Eymen de aşağıdaki beyitleri söyledi:

"Ben namaz kılan bir adama karşı çarpışacak değilim,

Kureyş'ten geriye kalmış bir sultanın hatırı için.

Bir neden olmadan müslümana karşı mı çarpışacağım?

O zaman yaşamamın bana bir yararı olamaz.

O saltanatını sürdürecek, bense günahımı yükleneceğim.

Bilgisizlikten ve taşkınlıktan Allah'a sığınırım."

Taberani'nin naklettiği rivayete göre de Eymen, Mervan'a şöyle söyledi:

551-Mecmau'z Zevaid (7/296) Müellif: "Ebu Ya'la'nın bu hadisin rivayetinde vermiş olduğu ravilerden Zekeriyya bin Yahya Rahmuye dışında alanları, Sahih'te isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu ravi ise sikadır" demiştir.

"Ben, namaz kılan bir müslümana karşı çarpışamam.

Yanılgıdan ve taşkınlıktan Allah'a sığınırım.

Bir müslümanı herhangi bir fenalığı olmadan mı öldüreceğim?"

٥٥٢ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عِصْمَةَ بْنِ قَيْسٍ السُّلَمِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يَتَعَوَّذُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَشْرِقِ، قِيلَ لَهُ: فَكَيْفَ فِتْنَةُ الْمَغْرِبِ؟ قَالَ: «تِلْكَ أَعْظَمُ وَأَعْظَمُ».

552- **Taberani,** Resulullah (a.s)'ın sahabilerinden olan İsmet bin Kays Sulemi (r.a)'den rivayet etmiştir:

"İsmet bin Kays (r.a) doğu tarafından gelecek fitneden Allah'a sığınırdı. Kendisine:

"Batıdan gelecek fitne hakkında ne diyorsun?" denildi. "Bu (doğu tarafından gelecek olan fitne) en büyük ve en büyük fitnedir" diye cevap verdi."

Yine Taberani'nin naklettiği bir rivayete göre de, İsmet bin Kays (r.a), namazında batı tarafından gelecek fitneden Allah'a sığınırdı. (1)

Bir Açıklama

Batınilerden olan Ubeydilerin ilk davet çalışmaları Kuzey batı Afrika'da başlamıştır. Bunlar daha sonra belli bir süre Mısır, Şam ve daha başka İslam beldelerini ele geçirerek belli bir süre buralarda sapık düşüncelerini yaydılar. Acaba 'batı fitnesi' denilirken kastedilen fitne bu hareket midir, yoksa çağımızda ortaya çıkmış olan çeşitli hareketleri de içine alan geniş bir anlam mı içermektedir? Nitekim çağımızda pek çok kimse Batı düşüncesinin etkisinde kalarak dininden ayrılmıştır.

٥٥٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا رَأَيْتَ النَّاسَ يَقْتَتِلُونَ عَلَى الدُّنْيَا فَاعْمِدْ بِسَيْفِكَ عَلَى أَعْظَمِ صَخْرَةٍ فِي الْحَرَّةِ فَاضْرِبْهُ بِهَا حَتَّى يَنْكَسِرَ ثُمَّ اجْلِسْ فِي بَيْتِكَ حَتَّى تَأْتِيَكَ يَدٌ خَاطِئَةٌ أَوْ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ» فَفَعَلْتُ مَا أَمَرَنِي بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

552-Mu'cemu'l Kebir (17/187) Mecmau'z Zevaid (7/220) Müellif: "Ravileri sikadırlar' demiştir.

1) Yukarıda zikredilen iki kaynak ve belirtilen yerler.

553- Taberani, Mu'cemu'l Evsat'ta Muhammed bin Mesleme (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"İnsanların dünya için birbirleri ile çarpıştıklarını görünce kılıcını sıcak havada en büyük taşın yanına götür ve kırılıncaya kadar onun üzerine çarp. Sonra da günahkar bir el, ya da ölümüne ait ilahi hüküm sana ulaşıncaya kadar evinde otur."

Muhammed bin Mesleme: "Ben Resulullah (a.s)'ın bana emrettiğini yaptım" diye söyledi."

٥٥٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اَعْطَى مُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ سَيْفًا، فَقَالَ: «قَاتِلِ الْمُشْرِكِينَ مَاقُوتِلُوا فَإِذَا رَأَيْتَ سَيْفَيْنِ اخْتَلَفَا بَيْنَ الْمُسْلِمِيْنِ فَاضْرِبْ حَتَّى يَنْثَلِمَ وَاقْعُدْ فِي بَيْتِكَ حَتَّى تَأْتِيَكَ مَنِيَّةٌ قَاضِيَةٌ اَوْ يَدٌ خَاطِئَةٌ» ثُمَّ اَتَيْتُ ابْنَ عُمَرَ فَحَدَّا لِي عَلَى مِثَالِهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

554- Taberani, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), Muhammed bin Mesleme'ye bir kılıç verdi ve şöyle buyurdu:

*"Müşriklerle çarpışıldığı sürece sen de onlara karşı çarpış. Ama müslümanların arasında kılıçların çekildiğini görürsen, (bu kılıcı) kırılıncaya kadar **(taşa) vur. Sonra da ölümüne dair hüküm, ya da günahkar bir el sana ulaşıncaya kadar evinde otur."***

Ravi dedi ki:

"Ben daha sonra İbni Ömer (r.a)'in yanına gittim. O da bana Resulullah (a.s)'tan bunun benzeri bir hadis nakletti."

٥٥٥ــ رَوَى الْاِمَامُ اَحْمَدُ عَنْ اَبِي عِمْرَانَ قَالَ: قُلْتُ لِجُنْدُبٍ: اِنِّي قَدْ بَايَعْتُ هٰؤُلَاءِ ــ يَعْنِي ابْنَ الزُّبَيْرِ ــ وَاِنَّهُمْ يُرِيدُونَ اَنْ اَخْرُجَ مَعَهُمْ اِلَى الشَّامِ. فَقَالَ: اَمْسِكْ.

553-Mecmau'z Zevaid (7/300) Müellif: "Bunu Taberani, Mu'cemu'l Evsat'ta rivayet etmiştir. Ravileri sika ravilerdir" demiştir.

554-Mu'cemu'l Kebir (12/230) Mecmau'z Zevaid (7/301) Müellif: "Bunu Taberani Mu'cemu'l Evsat'ta rivayet etmiştir. Ravileri sika ravilerdir" demiştir.

فَقُلْتُ: إِنَّهُمْ يَأْبَوْنَ. قَالَ: اقْتَدِ بِمَالِكٍ. فَقُلْتُ: إِنَّهُمْ يَأْبَوْنَ إِلاَّ أَنْ أَضْرِبَ مَعَهُمْ بِالسَّيْفِ. فَقَالَ جُنْدُبٌ: حَدَّثَنِي فُلاَنٌ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يَجِيءُ الْمَقْتُولُ بِقَاتِلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ يَارَبِّ سَلْ هٰذَا فِيمَ قَتَلَنِي؟» قَالَ شُعْبَةُ وَأَحْسِبُهُ قَالَ: «عَلَى مَا قَتَلْتَهُ؟ فَيَقُولُ: قَتَلْتُهُ عَلَى مُلْكِ فُلاَنٍ» قَالَ: فَقَالَ جُنْدُبٌ: فَاتَّقِهَا.

555- İmam Ahmed, Ebu İmran (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Cundeb'e: "Ben şu kişilere -yani Abdullah bin Zubeyr (r.a)'e- bey'at ettim ve onlar benim kendileri ile birlikte Şam (Suriye) tarafına doğru gitmemi istiyorlar" dedim. "Sen yerinde dur" dedi. "Kabul etmiyorlar" dedim. "Malik'e uy" dedi.

"Benim kendileri ile birlikte çıkıp çarpışmam dışında bir şeyi kabul etmiyorlar" dedim. Bunun üzerine Cundeb şöyle söyledi:

"Filanca bana Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu bildirdi:

"Kıyamet gününde öldürülen, kendisini öldürenle birlikte (mahşere) gelir. "Ey Rabb'im! Şunun beni niçin öldürdüğünü sor!" der. -Zannediyorum bunu Şu'be nakletti ve devamında şöyle bildirdi:

"Yüce Allah: "Sen onu ne için öldürdün?" diye sorar. O da: "Ben onu filancanın iktidarı için öldürdüm" diye cevap verir." Cundeb bunları bildirdikten sonra: "Sen böyle bir duruma düşmekten sakın" diye söyledi."

Bir Açıklama

Abdullah bin Zubeyr (r.a) raşid bir halifedir. Onunla birlikte savaşmak da doğru ve hak bir iş olurdu. Ancak durum biraz karışıktı. Dolayısıyla Cundeb onunla birlikte çarpışılmasını, iktidar için çarpışma olarak değerlendirmiştir. Müslümanın, sırf iktidarı elde etme amacı taşıyan çarpışmalardan kaçınması gerekir. Dini ve uhrevi amaç taşıması ise bunun dışındadır.

٥٥٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يُهْلِكُ أُمَّتِي هٰذَا الْحَيُّ مِنْ قُرَيْشٍ». قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا يَارَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «لَوْ أَنَّ النَّاسَ اعْتَزَلُوهُمْ؟».

555-Ahmed (51367) Mu'cemu'l Kebir (2/164) Mecmau'z Zevaid (7/294) Müellif: "Bunu Ahmed ve Taberani, rivayet etmiştir. Ravileri, Sahihte isimleri bulunan ravilerdir" demiştir.

556- Müslim, Arfece (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir takım karışıklıklar ve fenalıklar ortaya çıkacak. Kim bu ümmetin birlik içinde olduğu zamanda onu parçalamak isterse, kim olursa olsun, kılıçla boynunu vurunuz."

Bir rivayette de: *"Onu öldürünüz"* ifadesi geçmektedir.(1)

Ebu Davud'un rivayetinde de: (Bizim *"fenalıklar, kargaşalar"* diye tercüme ettiğimiz) *"Henat"* kelimesi üç kez geçmektedir. (2)

Bu hadisi Nesai de rivayet etmiştir. Nesai'nin rivayetine göre ravi şöyle söylemiştir:

"Resulullah (a.s)'ı minberde insanlara hitab ederken gördüm. Şöyle buyurdu:

"Benden sonra çeşitli karışıklıklar ve fenalıklar ortaya çıkacaktır. Kimin cemaatten ayrıldığını -yahut Muhammed ümmetini parçalamak istediğini- görürseniz; kim olursa olsun onu öldürünüz. Allah'ın eli cemaatın üzerindedir. Şeytan ise cemaatten ayrılıp tek başına hareket edenle birliktedir." (3)

Bu durum, müslümanların sırf iktidarı elde etmek amacıyla çarpışma ve kavga içine girmeleri hali için geçerlidir.

٥٥٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَرْفَجَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؛ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «سَتَكُونُ هَنَاتٌ وَهَنَاتٌ، فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يُفَرِّقَ أَمْرَ هٰذِهِ الْأُمَّةِ وَهِيَ جَمِيعٌ، فَاضْرِبُوهُ بِالسَّيْفِ كَائِنًا مَنْ كَانَ».

557- Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

556-Müslim (3/1479) 33-Kitabu'l İmare. 14-Müslümanlar birlik halinde iken onların işlerini ayrılığa düşürenle ilgili hüküm babı.

1) Müslim bir önceki hadisin geçtiği yer.

2) Ebu Davud (3/242) Kitabu's Sunne. Haricilerin öldürülmesi babı.

3) Nesai (7/92) 37-Kitabu't Tahrim. 6-Cemaatten ayrılanın öldürülmesi ile ilgili bab. İbu'l Esir "Allah'ın eli cemaatın üzerindedir" ifadesi ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: "Yani Allah'ın lütfu, afiyeti ve rahmeti bir arada olan, birbirleri ile bütünleşerek ittifak içindeki toplulukla birliktedir. Ayrılıklara düşüp birliklerini bozduklarında üzerlerinden Allah'ın afiyeti kalkar ve kendi içlerinden sıkıntılara, kavgalara düşerler.

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ümmetimi Kureyş'ten şu mahalle helak eder." Oradakiler:

"Peki bize ne yapmamızı emredersin ey Allah'ın Resulü?" diye sordular lullah (a.s) da şöyle buyurdu:

"Keşke insanlar onlardan uzak dursalar."

Bir Açıklama

Bu insanların, onlardan uzak durmaları, onların saltanat ve yönetim için nda kavgalara girmeleri döneminde gerekli olmuştur.

٥٥٥ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: اَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ال: «يَامَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ! خَمْسٌ اِذَا ابْتُلِيْتُمْ بِهِنَّ، وَاَعُوذُ بِاللَّهِ اَنْ تُدْرِكُوهُنَّ: الْفَاحِشَةُ فِي قَوْمٍ قَطُّ، حَتَّى يُعْلِنُوا بِهَا، اِلاَّ فَشَا فِيهِمُ الطَّاعُونُ وَالْاَوْجَاعُ اَ كُنْ مَضَتْ فِي اَسْلاَفِهِمُ الَّذِينَ مَضَوْا. وَلَمْ يَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ؛ اِلاَّ اُخِ نِينَ وَشِدَّةِ الْمَئُونَةِ وَجَوْرِ السُّلْطَانِ عَلَيْهِمْ. وَلَمْ يَمْنَعُوا زَكَاةَ اَمْوَالِهِمْ، اِلاَّ مُ رَ مِنَ السَّمَاءِ، وَلَوْلاَ الْبَهَائِمُ لَمْ يُمْطَرُوا. وَلَمْ يَنْقُضُوا عَهْدَ رَسُولِهِ، اِلاَّ سَلَّطَ مْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ، فَاَخَذُوا بَعْضَ مَافِي اَيْدِيهِمْ. وَمَا لَمْ تَحْكُمْ اَئِمَّتُهُمْ بِكِتَ وَيَتَخَيَّرُوا مِمَّا اَنْزَلَ اللَّهُ، اِلاَّ جَعَلَ اللَّهُ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ».

558- İbni Mace, Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) yanımıza geldi ve şöyle buyurdu:

"Ey muhacirler topluluğu! Beş şey vardır ki, sizin onunla imtihan edilme 'nde, onların fitnesine kapılmanızdan Allah'a sığınırım. Bir topluluk fuh şa vurmadıkça, onların içinde fuhuş açıktan yayılmaz. Fuhşun yayılması 'e de kendilerinden önceki topluluklarda görülmemiş şekilde taun ve acı 'lır.

Buhari (6/1612) 61-Kitabu'l Menakıb. 25-İslam'da peygamberliğin belirtileri b Müslim (4/2236) 52-Kitabu'l Fiten ve Eşrati's Sa'a. 17-Devs kabilesi Zul Halas ibadet etmedikçe kıyametin kopmayacağı ile ilgili bab. Devs kabilesi: Yemen'de kabile, Zu'l Halase de o zamanda bu ülkede bulunmakta olan bir put idi.
İbni Mace (2/1332) 36-Kitabu'l Fiten. 22. Bab.

Ölçü ve tartıda hile yapmaya başlamaları halinde, içlerinde kıtlık baş gösterir, rızık sıkıntısı çekerler ve yöneticileri de kendilerine zulmetmeye başlar.

Mallarının zekatlarını vermemeye başladıklarında, gökten yağmur yağmal ya başlar, eğer hayvanları da olmazsa hiç yağmur göremezler. Resulullah (a.s)'a vermiş oldukları ahdi (sözü) bozduklarında, kendi dışlarından bir düşman başlarına musallat edilir.

Yöneticileri Allah'ın kitabı ile hükmetmez ve Allah'ın indirdikleri konusunda tereddüde düşerlere. Allahu Teala kendi içlerinden sıkıntı ve bela verir."

٥٥٩ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: وَايْمُ اللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ السَّعِيدَ لَمَنْ جُنِّبَ الْفِتَنَ». قَالَهَا ثَلَاثًا، «وَلَمَنِ ابْتُلِيَ فَصَبَرَ» فَوَاهًا.

559- Ebu Davud, Mikdad bin Esved (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Allah'a yemin ederim ki, ben Resulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini duydum:

"Mutlu kişi, fitnelerden uzak tutulan kişidir" Resulullah (a.s) bu sözü üç kez tekrar etti, sonra da şöyle buyurdu:

"Ve bir de, imtihan edilip de sabreden kimsedir."

٥٦٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي سِنَانَ الدُّؤَلِيِّ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَعِنْدَهُ نَفَرٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ، فَأَرْسَلَ عُمَرُ إِلَى سَفَطٍ أُتِيَ بِهِ مِنْ قَلْعَةٍ، مِنَ الْعِرَاقِ فَكَانَ فِيهِ خَاتَمٌ فَأَخَذَهُ بَعْضُ بَنِيهِ فَأَدْخَلَهُ فِي فِيهِ، فَانْتَزَعَهُ عُمَرُ مِنْهُ ثُمَّ بَكَى عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ لَهُ مَنْ عِنْدَهُ: لِمَ تَبْكِ وَقَدْ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَأَظْهَرَكَ عَلَى عَدُوِّكَ وَأَقَرَّ عَيْنَكَ؟ فَقَالَ عُمَرُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا تُفْتَحُ الدُّنْيَا عَلَى أَحَدٍ إِلَّا أَلْقَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». وَأَنَا أُشْفِقُ مِنْ ذَلِكَ.

560- Ahmed, Ebu Sinan Dueli (r.a)'den rivayet etmiştir:

559-Ebu Davud (4/102) Kitabu'l Fiten. Fitne çıkarmak için gayret göstermekten nehiy babı. Hadisin isnadı sahihtir.

560-Ahmed (1/16) Keşfu'l Estar (4/235) Mecmau'z Zevaid (10/236) Müellif: "Bunu Ahmed, Bezzar ve Ebu Ya'la, Kebir'de rivayet etmişlerdir. Hadisin isnadı hasendir" demiştir.

"Ebu Sinan Dueli, Hz. Ömer (r.a)'in yanına girdi. Girdiğinde Hz. Ömer (r.a)'in yanında ilk muhacirlerden bazı kimseler bulunuyordu. Hz. Ömer (r.a) Irak kalelerinden bir kaleden getirtilmiş olan bir kokudanlığı istedi. Bu kabın içerisinde bir yüzük bulunuyordu. Yüzüğü çocuklarından birisi alıp ağzına koydu. Hz. ömer (r.a) hemen yüzüğü çocuğun ağzından çıkardı ve ağladı. Yanındakiler Hz. Ömer (r.a)'e:

"Allahu Teala sana fetihler nasib etmiş, düşmanına karşı seni üstün kılmış ve gözünü aydınlatmışken niye ağlıyorsun?" diye sordular.

Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) şöyle cevap verdi:

"Ben Resulullah (a.s)'ın "Kime dünyalık verilirse, Allahu Teala mutlaka (onunla çevresindekilerin) arasına kıyamet gününe kadar devam edecek bir düşmanlık ve kin koyar" diye söylediğini duydum. İşte ben, bundan endişe ediyorum."

٥٦١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَذْكُرُ الْفِتَنَ؟ فَقَالَ قَوْمٌ: نَحْنُ سَمِعْنَا. فَقَالَ: لَعَلَّكُمْ تَعْنُونَ فِتْنَةَ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَجَارِهِ؟ قَالُوا: أَجَلْ. قَالَ: تِلْكَ يُكَفِّرُهَا الصَّلاَةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ، وَلَكِنْ أَيُّكُمْ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ الَّتِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ؟ قَالَ حُذَيْفَةُ: فَأَسْكَتَ الْقَوْمُ، فَقُلْتُ: أَنَا. قَالَ: أَنْتَ، لِلَّهِ أَبُوكَ. قَالَ حُذَيْفَةُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «تُعْرَضُ الْفِتَنُ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ عُودًا عُودًا، فَأَيُّ قَلْبٍ أُشْرِبَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ، وَأَيُّ قَلْبٍ أَنْكَرَهَا نُكِتَ فِيهِ نُكْتَةٌ بَيْضَاءُ، حَتَّى تَصِيرَ عَلَى قَلْبَيْنِ: أَبْيَضَ مِثْلَ الصَّفَا، فَلاَ تَضُرُّهُ فِتْنَةٌ، مَادَامَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ، وَالْآخَرُ: أَسْوَدُ مُرْبَادًّا، كَالْكُوزِ مُجَخِّيًا، لاَ يَعْرِفُ مَعْرُوفًا، وَلاَ يُنْكِرُ مُنْكَرًا، إِلاَّ مَا أُشْرِبَ مِنْ هَوَاهُ» قَالَ: وَحَدَّثْتُهُ: أَنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا، يُوشِكُ أَنْ يُكْسَرَ قَالَ عُمَرُ: أَكَسْرًا؟ لاَ أَبَا لِكَ، فَلَوْ أَنَّهُ فُتِحَ؟ لَعَلَّهُ كَانَ يُعَادُ. قَالَ: لاَ، بَلْ يُكْسَرُ. وَحَدَّثْتُهُ أَنَّ ذٰلِكَ الْبَابَ رَجُلٌ يُقْتَلُ أَوْ يَمُوتُ، حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ.

"Hz. Ömer (r.a)'in yanında bulunuyorduk. "Kim Resulullah (a.s)'ın fitnelerden söz ettiğini duydu?" diye sordu. Bazıları: "Biz duyduk" diye cevap verdiler. Hz. Ömer (r.a):

"Sanıyorum siz, bir adamın ailesi ve komşuları ile kendi arasında ortaya çıkabilecek fitnelerden söz ediyorsunuz?" dedi. "Evet" dediler. Hz. Ömer (r.a):

"Bu gibi fitneler için namaz, oruç, zekat keffaret olur. Ancak içinizden kim Resulullah (a.s)'ın deniz dalgaları gibi dalgalanacak fitnelerden söz ettiğini duydu?" diye sordu. Oradakilerin hepsi sustu. Ben: "Ben" dedim. Hz. Ömer (r.a):

"Baban Allah için olsun, sen duydun mu?" dedi. Ben de şöyle söyledim:

"Ben Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu duydum:

"Fitneler, kalpleri yavaş yavaş kaplayacak bir örtü gibi sunulur: Hangi kalp bu fitneden etkilenirse, onun üzerinde siyah bir nokta belirir. Hangi kalp de bu fitneye karşı durursa, onun üzerinde de beyaz bir nokta belirir. Böylelikle bu kalplerden birisi beyaz mermer gibi bembeyaz olur. Artık gökler ve yer durdukça bu kalbe fitne zarar vermez. Diğer kalp ise, üzeri oyuk oyuk bir testi gibi griye yakın siyah bir renk alır. Artık bu iyiliği tanımaz, fenalığı reddetmez. Kendisinin kabul etmiş olduğu fitne dışında bir şeyi göremez.

Bu hadisi naklettikten sonra Hz. Ömer (r.a)'e: "Seninle onun (yani fitnenin arasında kapalı bir kapı var. Bu kapının kırılması ihtimali vardır." dedim. Hz. Ömer (r.a) de:

"Kıralacak mı? Öyleyse aldırış etmem! Açılmış olsaydı, belki kapatılıp yeniden açılabilirdi!" dedi. "Hayır, bilakis kırılır" dedim. Sonra bu kapının

---

Fitneler kalpleri yavaş yavaş kaplayacak bir örtü gibi sunulur: *Humeydi bu ifade ile ilgili olarak şöyle açıklamada bulunmuştur: "Bazı rivayetlerde örtü olarak "hasir' kelimesi geçmektedir. Yani fitneler insanın kalbini kuşatmaya almış, mahsur bırakmış bir şey gibi tedrici şekilde kaplar. Birileri birini kuşatmaya aldıklarında ve hareket kabiliyetini iyice kısıtlayıp dar durumda bıraktıklarında hakkında "onu topluluk hasretti" ifadesi kullanılır." Leys de şu açıklamada bulunmuştur: "İnsanın yan tarafında bulunan ve karnına kadar ulaşan bir damara 'hasiru'l cenb' adı verilmektedir. İşte fitnelerin kalbi kuşatması da söz konusu damarın karnı kuşatması na benzetilmiştir. "Yavaş yavaş ifadesi ile kastedilen anlam ise, fitnelerin birbiri ardından kalpleri etki iltına almalarıdır.*

Hangi kalp fitneden etkilenirse: *Hadisin metninde "uşribe:içirilir" ifadesi kullanılmaktadır. Yani kalbin içine fitnenin etkisi girer ve fitnenin kendine arzettiği şeyi kabul ederse, adeta o kendisine içirilmiş gibi olur.*

Üzerinde siyah bir nokta belirir: *Üzerinde siyah bir iz belirir. Bu iz ise kendisine kazıldığının kanıtıdır. Bu nedenle memnuniyet ve rıza halinde, kalpte beliren nokta beyaz olur. Sonuçta kalp iki kısım halini alır.*

öldürülecek ya da normal şekilde ölecek bir adam olduğunu bildirdim. Bu konuda içerisinde galat bulunmayan bir hadis naklettim."

Bir Açıklama

İmam Nevevi yukarıdaki hadisle ilgili olarak şu açıklamada bulunmuştur:

"Bir adamın ailesi ve komşuları ile kendi arasında ortaya çıkabilecek fitneler için namaz, oruç, zekat keffaret olur" sözü ile ilgili olarak dil bilginleri şu açıklamayı yapmışlardır: "Arap dilinde fitne kelimesinin sözlük anlamı bir konuda imtihan olunmak, durumunun ortaya çıkması için bir belaya uğratılmak ve ihtibar olarak izah edilebilir."

Kadı da şöyle söylemiştir:

"Bu kelime daha sonra Arap geleneğinde bir imtihan ve ibtilanın açığa çıkardığı her türlü fenalık ve kötü durum anlamı kazanmıştır."

Ebu Zeyd de şu açıklamada bulunmuştur:

"Bir adam iyi halden fena hale düştüğünde "fitneye düştü" denilir. Kişinin malı ve ailesi konusunda fitneye düşmesi ise, onlara olan sevgisinde ileri gitmesi, aşırı bağlılık sebebiyle cimriliğe düşmesi veya sürekli onlarla ilgilenmesi nedeniyle bir çok iyilikten geri kalması manasınadır. Nitekim yüce Allah bu manada şöyle buyurmuştur:

"Sizin mallarınız ve çocuklarınız fitnedir." Yeni kişi bunların çobanı ve gütmekte olduğu şeylerden sorumlu olduğundan dolayı, bu şeylerin haklarını yerine getirme, çocuklarını eğitme ve bilgilendirme konusunda hayli emek sarfetmesi gerekir.

Kişinin komşusu konusunda fitneye maruz kalması da aynı katagoriye girer. Bütün bunlarda kişinin hesaba çekilmesini gerektirecek çeşitli sınavlar bulunmaktadır. Bu sınavlar çerçevesinde yerine göre insan, iyiliklerle ortadan kalkabilecek günahlar işleyebilir. Yüce Allah bunun için ayeti kerimesinde şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz iyilikler fenalıkları giderir".

"Deniz dalgaları gibi dalgalanacak" sözü ile söz konusu fitnelerin bu fitnelerden etkilenecek insanları çalkalayacağını ve bu olaylarda insanların birbirlerini savmaya çalışacaklarını ifade etmek istemiştir. Bu fitnelerin yol açacağı olayların büyüklüğü ve etkilerinin çok olması sebebiyle Hz. Ömer (r.a.) bunları deniz dalgalarına benzetmiştir.

"Oradakiler sustular." Yani fitnenin sözü edilen şekli hakkında bir şey bilmediklerinden dolayı susmayı tercih ettiler. Çünkü onlar sadece fitnenin birinci

türünü biliyorlardı.

"Baban Allah için olsun" sözü, Arapların karşılarındakini övmek için kullanageldikleri bir ifadeydi. Bu ifade ile şanı yüce ve ulu olana izafet yapılmaktadır. "Allah'ın evi" "Allah'ın devesi" ifadeleri de buna benzer bir anlam içermektedir.

Tahrir müellifi şöyle söylemiştir:

"Bir çocuğun övgüye değer yönü görüldüğünde "senin gibi birini dünyaya getiren baban Allah için olsun" derlerdi."

Yine Nevevi şu açıklamayı yapmıştır:

"Sahih-i Buhari'de rivayet edilen bu hadiste yukarıda fitnenin önündeki kapalı kapı olarak ifade edilen öldürülecek kişinin Hz. Ömer (r.a) olduğu bildirilmiştir. Yukarıda geçen "öldürülür veya normal bir ölümle ölür" ifadesi, Hz. Huzeyfe (r.a)'nin bu sözü Resulullah (a.s)'tan böyle "ya öyle olur veya böyle" şeklinde duymuş olabileceği ihtimalinden ötürü olabilir. Resulullah (a.s)'ın bu ifadeyi kullanması da Hz. Hezeyfe (r.a) ve daha başkalarını biraz tereddütte bırakmak amacıyla olabilir. Bunun yanısıra Hz. Huzeyfe kastedilen kişinin öldürüleceğini bildiği halde Hz. Ömer (r.a)'in karşısında öldürülmeden söz etmeyi pek hoş bulmaması sebebiyle bu ifadeyi kullanmış olması da ihtimal dahilindedir. Hz. Ömer (r.a) de fitnenin önündeki kapının kendisi olduğunu biliyordu. Nitekim Sahih'teki rivayette de Hz. Ömer (r.a)'in fitnenin önündeki kapının kendisi olduğunu bildiği açık şekilde ifade edilmiştir. Kendisinin öldürülmesi olayının bir gün önceki konuşmalarından da onun bunu bildiği anlaşılmaktadır. Hz. Huzeyfe (r.a), maksadı ortaya koyacak bir ifade kullanmıştır. Onun asıl amacı Hz. Ömer (r.a)'e kendisinin öldürüleceğini bildirmek değildi.

"Bu konuda içerisinde galat bulunmayan bir hadis naklettim" sözünün anlamı şudur: Doğru ve kesin anlam ortaya koyan bir söz naklettim. Bu söz ehli kitabın anlattığı şeylerden yapılan bir nakil değildir. Görüş sahiplerinin yaptıkları içtihadların bir ürünü de değildir. Resulullah (a.s)'ın bir hadisidir.

Sonuç olarak, yukarıda verilen hadisi şeriften Hz. Ömer (r.a)'in fitnenin önündeki engel olduğu anlaşılmaktadır. O aynı zamanda fitnenin önündeki bir kapıydı. O sağ olduğu sürece fitne, müslümanların arasına giremiyecek ve ancak o öldükten sonra girebilecekti. Ve aynen öyle de oldu. En doğrusunu ise ancak Allahu Teala bilir."

٥٦٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ عَرْشَ إِبْلِيسَ عَلَى الْبَحْرِ، فَيَبْعَثُ سَرَايَاهُ: فَيَفْتِنُونَ النَّاسَ، فَأَعْظَمُهُمْ

عِنْدَهُ فِتْنَةً، يَجِيءُ أَحَدُهُمْ، فَيَقُولُ: فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا. فَيَقُولُ: مَاصَنَعْتَ شَيْئًا، ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ، فَيَقُولُ: مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ، فَيُدْنِيهِ مِنْهُ، وَيَلْتَزِمُهُ، يَقُولُ: نِعْمَ أَنْتَ».

562- Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'tanşu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"İblisin (şeytanın) tahtı, denizin üzerindedir. Oradan seriyyelerini (birliklerini) gönderir, onlar da insanları fitneye düşürmeye çalışırlar. O İblisin (yani büyük şeytanın) nazarında adamlarının en büyüğü, en büyük fitneyi gerçekleştirebilendir. İblis'in yanına adamlarından birisi gelip:

"Şöyle şöyle yaptım" der. Ama İblis: "Senin bir şey yaptığın yok" diye cevap verir.

Daha sonra birisi gelip: "Adamla karısını ayırıncaya kadar peşlerini bırakmadım" der. İblis onu kendine yaklaştırır, yakın çevresine koyar ve: "Sen ne iyi birisin!" der."

٥٦٣ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ رِجَالٌ يَخْتِلُونَ الدُّنْيَا بِالدِّينِ، يَلْبِسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الضَّأْنِ مِنَ اللِّينِ، أَلْسِنَتُهُمْ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الذِّئَابِ، يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَبِي يَغْتَرُّونَ، أَمْ عَلَيَّ يَجْتَرِئُونَ؟ فَبِي حَلَفْتُ، لَأَبْعَثَنَّ عَلَى أُولَئِكَ مِنْهُمْ فِتْنَةً تَدَعُ الْحَلِيمَ حَيْرَانَ».

563- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

562-Müslim (4/2167) 50-Kitabu Sıfati'l Munafıkin ve Ahkamihim. 16-Şeytanın tahriş etmesi babı.

Nevevi bu hadisle ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: "Hadiste taht ile kastedilen, şeytanların krallarının tahtıdır. Bunun da anlamı şeytan kralının tahtını denize kurması ve oradan yeryüzünün değişik bölgelerine guruplar göndermesidir.

"Sen iyi bilirsin" sözü övgü için söylenmiş bir sözdür. Şeytanların başı bu söze muhatap olanın yaptığı işi çok beğenmesi ve onu arzuladığı en büyük işi gerçekleştirmiş biri olarak görmesi sebebiyle söyler."

563-Tirmizi(4/604) 37-Kitabu'z Zuhd. 59-Suveyd'in rivayeti babı.

"Ahir zamanda (kıyamete yakın dönemde) din yoluyla dünyalık elde etmeye çalışan (dini bu dünyalık elde etmek için istismar eden) bir takım kimseler ortaya çıkacaktır. Bunlar insanların karşısında yumuşacık koyun derileri giyerler. (Kendilerini hoş ve yumuşak birileri olarak gösterirler) Dilleri baldan tatlıdır. Ama kalpleri kurtların kalpleri gibidir. Yüce Allah onlar için şöyle buyurur:

"Bunlar beni mi aldatmaya kalkışıyorlar, yoksa bana karşı cür'etkarlık mı ediyorlar? Kendi nefsime yemin ettim, bunların üzerine kendi içlerinden öyle bir fitne (bela) göndereceğim ki, yumuşak kalpli kişi dahi hayret içinde kalacaktır."

İbni Ömer (r.a)'in daha kısa olan rivayetinde de şöyle denilmektedir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah buyurdu ki:

"Ben dilleri baldan tatlı ama kalpleri abir otundan daha acı olan bir takım insanlar yarattım. Kendi nefsime yemin ettim, onlara, içlerinden yumuşak kalpliyi dahi hayrette bırakacak bir fitne (bela) göndereceğim. Onlar beni mi aldatmaya kalkışıyorlar, yoksa bana karşı cür'etkarlık mı ediyorlar?" (1)

٥٦٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّهَا سَتَكُونُ بَعْدِي أَثَرَةٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا» قَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ تَأْمُرُ مَنْ أَدْرَكَ ذٰلِكَ مِنَّا؟ قَالَ: «تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الَّذِي لَكُمْ».

564- Buhari ve Müslim, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

564-Buhari (6/612) 61-Kitabu'l Menakıb. 25-İslam'da peygamberliğin belirtileri babı. Müslim (3/1472) 33-Kitabu'l İmare. 10-Birbiri ardından halifelere yapılan bey'ata vefa göstermenin (uymanın) gerekliliği babı. Tirmizi (4/482) 34- Kitabu'l Fiten. 25-Tercih ve bununla ilgili olarak gelen rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir. Hadisin metninde geçen "esere" kelimesi tercih anlamı ifade eden "asere" kökünden gelmektedir. Buna göre söz konusu kelimenin geçtiği ifadenin anlamı "siz ileride ganimet mallarında ve benzeri şeylerde kendi nefislerinizi size tercih eden bir takım topluluklarla karşılaşacaksınız" şeklinde açıklanabilir.

"Benden sonra sizin tanımadığınız, kabul etmeyeceğiniz bir takım işler ve uygulamalar ortaya çıkacak." Sahabiler:

"Ey Allah'ın Resulu! Bizden o gibi şeylerle karşılaşana ne yapmasını emredersin?" diye sordular. Resulullah (a.s) da şöyle cevap verdi:

"Üzerinizdeki hakkı yerine getirir, size ait olanı da Allah'tan dilersiniz."

٥٦٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ اَبِي نَوْرٍ الْحُدَّانِيِّ، قَالَ: دَفَعْتُ اِلَى حُذَيْفَةَ وَاَبِي مَسْعُودٍ فِي الْمَسْجِدِ، وَاَبُو مَسْعُودٍ يَقُولُ: وَاللّٰهِ مَا كُنْتُ اَرَى اَنْ تَزِيدَ عَلَى عَقِبَيْهَا وَلَمْ يُهْرَقْ فِيهَا مَحْجَمَةٌ مِنْ دَمٍ. فَقَالَ حُذَيْفَةُ: لٰكِنْ قَدْ عَلِمْتُ اَنَّهَا لَتَزِيدُ عَلَى عَقِبَيْهَا وَاَنَّهُ يُهْرَاقُ فِيهَا مَحْجَمَةٌ مِنْ دَمٍ، اِنَّ الرَّجُلَ لَيُصْبِحُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا فَيَنْكَسُ قَلْبُهُ فَتَعْلُوهُ اُسْتُهُ، يُقَاتِلُ فِي الْفِتْنَةِ الْيَوْمَ وَيَقْتُلُهُ اللّٰهُ غَدًا فَقَالَ اَبُو مَسْعُودٍ: صَدَقْتَ، هٰكَذَا حَدَّثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ فِي الْفِتْنَةِ.

565- Taberani, Ebu Sevr Huddani (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Mescid'de Huzeyfe (r.a) ile Ebu Mes'ud (r.a)'un yanına gittim. Ebu Mes'ud (r.a) şöyle diyordu:

"Vallahi, ben ondan bir hacamatlık kan akıtılmadan ökçelerinin üzerine ilerleyebildiğini görmüş değildim." Huzeyfe (r.a) de şöyle söylüyordu:

"Ama ben ondan bir hacamatlık kan akıtılabileceğini ve ökçelerinin üzerine yürüyebileceğini öğrendim. Bir adam mü'min olarak sabahlar, kafir olarak akşamlar. Yine mü'min olarak akşamlar, kafir olarak sabahlar. Adamın kalbi ters çevrilip, oturağı (kıçı) üste çıkarılır. Adam bugün fitne içinde savaşır, yarın Allahu Teala onun canını alır." Bunun üzerine Ebu Mesud (r.a) şöyle söyledi:

"Doğru söyledin, Resulullah (a.s) da bize fitne konusunda böyle konuşmuştu."

Bir Açıklama

İki sahabi arasında geçmiş olan yukarıdaki konuşmadan anlıyoruz ki, bazen kötü sonuç getirmeyeceği tahmin edilen bir olayın, yerine göre son derece vahim sonuçları olabilir. Hz. Osman (r.a)'ın öldürülmesi olayı, ümmet için kıya-

565-Mecmuau'z Zevaid (7/233) Müellif: "Bunu Taberani, Mu'cemu'l Evsat'ta rivayet etmiştir. Ebu Sevr dışında kalan ravileri, Sahih'de isimleri bulunan ravilerdir. Söz konusu kişi ise sikadır" demiştir. Takrib'de de hadisin makbul olduğu belirtilmiştir.

mete kadar devam edecek olan kötü etkiler bırakmıştır. Bu durum, genel olarak atılan her adımda ve genel nitelikteki her tutumda iyi düşünmemizi ve basiretli hareket etmemizi gerektirmektedir.

Bunun için zihinlere iyi yerleşmelidir ki, gördüğümüz şeylerde garipsenecek bir durum yoktur. Ancak genel nitelikteki bütün tutumlarımızda teanni ve düşünce üzere hareket etmemiz gerektiğini unutmamalıyız. Fitne ile ilgili nassları aşağıdaki hadisle tamamlamak istiyoruz.

٥٦٦ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ بَلاَءٌ وَفِتْنَةٌ».

566- İbni Mace, Muaviye (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Dünyadan geriye bela ve fitneden başka bir şey kalmadı."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Fitneden söz eden naslar bir hayli çoktur. Bu naslar fitnenin değişik türleri üzerinde durmakta ve müslümanın, fitnenin bütün türlerinden korunması için izlemesi gereken en doğru yolu göstermektedirler. Ancak insanların çoğu naslardan çıkarılması gereken doğru ve isabetli anlamları tesbit edemiyor ve karşılarına çıkan fitneleri bertaraf etme konusunda izleyecekleri yolu iyi biçimde belirleyemiyorlar. Şöyle ki, fitne ile ilgili naslardan herhangi biri, yerine göre kişisel bir durum veya belli bir merhale açısından fetva niteliği taşımaktadır. Yahut kişinin oluşup oluşmadığı konusunda net bir tesbit yapamayacağı belli şartların oluşması ile ilgili fikirler vermektedir. Ayrıca fitnelerden söz eden nassların müslümanın veya müslümanların mutlaka yerine getirmeleri ve ellerindeki imkan ölçüsünde yapmaları gereken naslardır. Bu naslar, her bir ferdin ayrı ayrı yapması, yani bazı müslümanların yapması ile diğerlerinin üzerinden düşmeyen ve müslümanlardan bazılarının yapmaları ile diğerlerinin de üzerle- rinden düşen görevler hakkında bilgi veren diğer naslarla bir arada ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu itibarla neyin fitneden sayılacağını ve müslümanın bunlar karşısında nasıl bir tutum ortaya koyması gerektiğini net bir şekilde belirlemek gerekmektedir.

Kafirlerin, müslümanlara işkence ederek onları dinlerinden döndürmeyi amaçladıkları bir fitne vardır. Burada müslüman, kendisinin işkenceden kurtul-

566-İbni Mace (2/1339) 36-Kitabu'l Fiten. 24-Zamanın şartlarının zorlaşması babı. Zevaid müellifi de: "Bu hadisin isnadı sahih, ravileri de sikadırlar" demiştir.

masını sağlayacak olan ruhsata göre amel edebilir. Efdal olan ise şehid oluncaya kadar sabretmektir.

Kafirlerin, müslümanların da kendileri ile birlikte aynı şartlarda yaşamalarını sağlamayı amaçlayan fitneleri vardır. Kafirler bu amaçla müslümanlara, ya da onların çocuklarına kendi yaşayış tarzlarını ve anlayışlarını kabul ettirmeyi amaçlarlar. Bu konuda müslüman fakihler şu açıklamayı yapmışlardır:

"Bir müslüman, kendi dini yaşayış ya da gözetimi altında olan kimselerin dini yaşayışları hakkında endişeye kapıldığında, ona hicret etmek vacib olur."

Hanefi fakihleri, dar'ul harb, taşkınlık ülkesi, yahut bid'atlerin ve dinden dönüşün yaygınlık kazandığı beldeden her türlü şartta hicret etmeyi vacib görürler. Şafii fakihlerine göre ise müslüman, eğer böyle beldelerde kendi dinini ve aile bireylerinin dinlerini koruyabileceğini umduklarında oralarda yaşamaya devam etmesini müstehab görürler. Şafiiler bu şartlarda sözü edilen özellikleri taşıyan beldelerde yaşamayı bir tür cihad olarak değerlendirmektedirler. Çünkü müslümanlar buralarda yaşamaya devam ederlerse, müslümanların orada küçük de olsa bir ülkeleri bulunur.

Bunlardan başka bir de şeytanın vesveselerinden, nefsin soktuğu düşüncelerden, insanın kafasını kurcalayacak sözler dinlemekten ve kalbi fitneye sokacak yerlerde bulunmaktan ileri gelen kalbi fitneler vardır. İslam'ın bu konudaki hükmüne göre, kişi bu gibi düşüncelere ve vesveselere karşı mücadele edecek ve kalbini bu vesveselerden temizlemeye çalışacaktır.

İsyancıların raşid bir halife hakkında haksız yere dedikodu çıkarmalarından kaynaklanan fitneler de vardır. Bu durumda müslümana düşen, raşid halifenin yanında yer almaktır. Eğer bu raşid halife, kendisinin savaşa çıkmasını isterse çıkar. Eğer hak olan bir imama karşı haklı bir çıkış yapılırsa, o zaman imamın hakkı kabul etmesi gerekir. Müslümanların görevi ise böyle bir durumda imama öğüt vermek ve çarpışmaya girişmekten kaçınmaktır. Bu noktada ehil insanlar tarafından basiretli bir şekilde verilmiş fetvaları gerektiren bir takım dengeler oluşur. Mesela imamın mazur görülmesini gerektirecek bir içtihadı bulunabilir. Yahut isyan çıkaranlar hakkı söyleyip batıl bir amaç taşıyabilirler. Ya da isyancıların başarıya ulaşmaları halinde, durumun daha da fenalaşması ve daha farklı fenalıkların ortaya çıkması ihtimali bulunabilir. Bu gibi ihtimaller, belli bir tercihi gerektirecektir. Doğru tercih yapılabilmesi için ise, ehil kişilerin sıhhatli fetvalarına başvurulması gerekir.

Bunlardan başka müslüman, bir de müslüman ama zalim bir yönetici cihetinden gelen bir fitneye uğrayabilir. Burada müslümanın sabretmesi de, zalim yöneticiye öğette bulunması da caizdir. Yöneticilerin zulmetmeleri, yahut fıska düşmeleri halinde, eğer onların görevden alınmalarıyla daha fena bir durumun

ortaya çıkacağından endişe duyulmuyorsa, müslümanların bu yöneticileri görevden alma hakları vardır. Eğer onların görevden alınmaları ile daha fena bir durumun ortaya çıkacağından endişe duyulursa, bu kez sabredilir ve söz konusu yöneticiler iyiliği emir, kötülükten nehye davet edilirler.

Bunlardan başka küfür ehlinin, müslümanların yönetimlerini ele geçirmelerinden kaynaklanan bir fitne vardır. Bu durumda, uygun şartların oluşması halinde müslümanların küfür yönetimine karşı durmaları farzı ayn olur. Eğer uygun şartlar oluşmamışsa, küfür yönetimine karşı başkaldırmayan kişi günahkarlıkla suçlanamaz. Müslümünlar, küfür hakimiyetinden kurtulmak için doğru yollara başvurmalıdırlar. Eğer müslüman gerekli imkanı, amaca ulaştıracak doğru araçları bulamaz ve bir şey yapmaya da güç yetiremezse, uzlete çekilmesi gerekir. Ama eğer kendisi ile hayır konusunda yardımlaşacak birilerini bulur, bununla birlikte hayır konusunda yardımlaşırken herhangi bir günaha düşme ihtimali de sözkonusu olmazsa, o zaman hayrı gerçekleştirme konusunda kendisine destek verecek kişilerle birlikte hareket ederek yardımlaşmayı tercih etmelidir.

Bazıları Hz. Huzeyfe (r.a)'nin rivayet ettiği hadiste geçen *"Bütün bu fırkaları terket"* emrinden, nasslarda kendisinden söz edilen ve hak üzere olduklarını gösterecek özelliklere sahip taifeden de uzak durulması gerektiği anlamını çıkarmaktadırlar. Bu çok büyük bir hatadır. Söz konusu hadiste, bütün sapık fırkalardan uzak durulması anlamı kastedilmektedir. Bu hadisten hak üzere olanlardan da uzak durulması gerektiğinin anlaşılması son derece yanlıştır. Çünkü Allahu Teala'nın eli, cemaatle birliktedir.

Bir de müslümanlar arasında yönetimi ele geçirmek için çıkan kavgaların geriye bıraktığı etkilerden kaynaklanan fitneler vardır. Müslümanın zorlanmak dışında bu tür kavgalara karışmaması gerekir. Zorlanması halinde ise inşallah niyeti kendisini kurtaracaktır.

Bu konuda, ehil kişiler tarafından ortaya atılan ve herhangi bir tercih yapma imkanı olan bir takım fıkhi yorumlar yapılabilir. Bu durumda müslüman, sözü edilen çatışmalara katılıp katılmama konusunda muhayyer olabilir.

Bir de asabiyet, kavmiyetçilik ve tarafgirlikten doğan ve hak için yapılmadığı anlaşılan fitneler vardır. Müslümanın bu tür fitnelerden de uzak durması gerekir.

Bir başka fitne türü de, bütün toplumu kaplayan anarşi ve kargaşanın yol açtığı fitnedir. Müslüman, bu tür fitneden gücünün yettiğince kaçmalı, imkanı nisbetinde uzak durmalı ve eğer mümkün olursa kargaşanın olduğu yerlerden hicret etmelidir.

Yüce Allah'ın yerine göre bir kulu, bulunduğu konum itibariyle çeşitli sınavlarla denediğini de hatırlatalım. Bu sınavlar kişinin komşusuyla, hanımıyla, çocuğuyla veya iş arkadaşıyla ilişkilerinde ortaya çıkar. Müslüman, bütün bu ilişkilerde karşılaştığı sıkıntılarda hep Allah'ın hükmüne başvurmayı ve Allah'ın hükmüne göre amel etmeyi prensip edinmelidir.

İnsanların sürekli dedikodu konusu yaptıkları kişisel rahatsızlıkların neden olduğu bir takım fitneler de ortaya çıkabilmektedir. Bu tür fitneler, yerine göre kavgalara da neden olabilir. Müslüman, bu tür fitnelerden uzak durmaya çalışmalı ve kendileriyle yalnız Allah için kardeşlik anlayışıyla bir araya gelebileceği kardeşlerinin yakınlık ve ilgilerine başvurmalıdır. Eğer bilgi sahibi bir kimse ise, ilme, öğretime, başkalarına ilim ve hikmet kazandırmaya ve nefislerin arındırılmasını sağlamaya ağırlık vermelidir.

Bir diğer fitne de müslümanı ahireti düşünmekten ve ahiret için amel etmekten alıkoyan dünya fitnesidir. Müslümanın bu konudaki görevi, dünyaya kendini kaptırmamak ve yapmakla yükümlü olduğu işleri terketmemektir. Bu noktada basiretli bir bakışla ahiret için ne kadar vakit ayırması gerektiğini tesbit etmeli ve dengeyi koruyabilmelidir.

Müslümanın ortaya çıkan fitneler ve bu fitnelerle ilgili konum nedeniyle Allah'ın kitabındaki hükümlerin rafa kaldırılamayacağını bilmesi gerekir. Aksine fitneler konusunda da, diğer konularda da Allah'ın kitabına başvurulmalıdır. Nitekim daha önce vermiş olduğumuz Ebu Davud'un Hz. Huzeyfe (r.a)'den rivayet etmiş olduğu hadiste Resulullah (a.s)'ın:

"Allah'ın kitabını öğren ve içinde olanlara uy!" sözünü üç kez tekrar etmesi, konunun önemine işaret etmektedir. Allah'ın kitabı bir konu ile ilgili esas hükmü ve istisnai hükmü bildirerek müslümanın oluşan şartları değerlendirmesini bu iki hükümden hangisini seçmesi gerektiğini tesbit etmesini ister.

Yüce Allah:

"Sana her şeyi açıklayan ve müslümanlara doğruyu gösteren bir rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik" (1) diye buyuruyor. Allah'ın kitabına göre amel, hiçbir durumda terkedilemez. Ancak müslüman gücüne göre amel etmekle mükellef tutulmuştur.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah, kişiye, ancak gücünün yeteceği kadarını yükler." (2)

Bu itibarla kişinin fitneyi yahut uzleti bahane edip de güç yetirebildiği halde

1) Nahl Suresi: 89
2) Bakara Suresi: 286

iyilikle emir, kötülükten nehiy görevini terketmesi caiz değildir.

Yine müslüman, fitneyi bahane edip kendinin, çocuklarının ve aile bireylerinin eğitimini terkedemez. Aynı şekilde müslümanın üzerindeki ayni görevleri yani bizzat kendisinin yapması gereken, toplumun belli bir kesiminin yapması ile üzerinden düşmeyecek olan görevleri terketmesi için fitne, bir özür olarak ileri sürülemez. Çağın, ya da yaşanılan dönemin şartlarının gerektirdiği görevler için de aynı şey söylenilebilir. Kişi bu tür görevlerden yapabileceği kadarını yapmak durumundadır.

Emir istitaat (kişinin gücünün yetmesi) ile bağlantılıdır. İstitaat konusundaki ölçü ve sınırlar ise ehil kişiler tarafından verilmiş basiretli fetvalarla belirlenebilir. İnsanın içinde bulunduğu her bir durum ile ilgili olarak yüce Allah'ın bir hükmü bulunmaktadır. Bu hükümleri ancak ilimde rusuh sahibi olan kişilerden öğrenmek mümkündür.

İslam Akaidi ile ilgili kısmın birinci bölümünü bu konu ile kapatıyoruz.

İkinci bölümde gayba iman konusu ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

GAYBA İMAN

İLK YARATILIŞ
ALLAH'A İMAN
KADERE İMAN
MELEKLERE İMAN
CİN VE ŞEYTANLAR
KİTAPLARA İMAN
PEYGAMBERLERE İMAN
RESULULLAH (A.S)'IN HABER VERDİĞİ KISSALAR
AHİRET GÜNÜNE İMAN

GAYBA İMAN

GİRİŞ

Allah Teala "Gayba iman"ı muttakilerin sıfatlarının ilki saymıştır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Bu doğruluğu şüphe götürmeyen ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara yol gösteren kitapdır. Onlar gayba inanırlar.." (1)

Gayba imana dahil olanların başında Cibril (a.s) hadisinde belirtilen imanın altı şartı bulunmaktadır. Meşhur Cibril (a.s) hadisinde *"İman nedir?"* sorusuna Resulullah (a.s) şöyle cevap vermektedir:

"Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere iman etmendir." (2)

Fakat gayba iman bundan daha geniştir. Gayb kelimesi şehadet (hazır olma, bulunma) kelimesinin karşıtı olarak kullanılmaktadır. Şehadet demek, duyularla hissedilenin karşıtı demektir. Buna göre melekler, cinler, cennet, cehennem ve bize gözükmeyen diğer şeyler gayb kapsamına girer. Bu konular naslarda gelmiştir ve onlar hakkında bize naslar bilgi vermektedir. Gayb kelimesi bazan şahit olmadığımız ama, bize İlahi Kelam'ın haber verdiği geçmiş milletlerin haberleri hakkında da kullanılır. Yüce Allah'ın şu kelamı buna delildir:

"Ey Muhammed! Bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberleri (bilinmeyen olaylar)dir. Sen de, melletin de daha önce bunları bilmediniz. Sabret, sonuç Al-

---

1) Bakara Suresi: 2, 3

2) Buhari (11114) 3-Kitabu'l İman. 37-Cibril (a.s)'in Hz. Peygamber (a.s)'e imandan, İslam'dan, ihsandan, kıyamet vaktinin bilgisinden sorması ve Hz. Peygamber (a.s)'in ona beyat etmesi babı. Müslim, yukarıdaki hadisi aynı lafızla Hz. Ömer (r.a)'den rivayet etmiştir.

lah'tan sakınanlarındır." (1)

Bu ayeti kerime Hz. Nuh Aleyhiselam'ın kıssasının anlatımı sırasında gelmiştir.

Gayb kelimesi gelecek hakkında da kullanılır. Şu ayetteki, bu manaya gelmektedir:

"O bütün görülmeyenleri bilir. Sırlarına kimseyi muttali kılmaz, ancak (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler salar." (2)

Bu ayete göre, şimdi ve gelecekte insanların bilmediği her şey gayb kelimesinin kapsamına giriyor. Bu bilinmeyenleri Allah (c.c.) peygamberlerine bildirmiştir. Allahu Teala Hz. Süleyman Aleyhisselam ile ilgili olarak şöyle buyuruyor:

"(Süleyman'ın) ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. Bu suretle yere kapanıp yıkılınca öldüğü anlaşıldı. Eğer cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı." (3)

Buna göre vahyin bildirdiği geçmiş ve gelecek bir kısım konular ile hali hazırda mevcut olduğu halde bizce bilinmeyen şeyler gayba iman konusuna girmektedir. İman ehli ile küfür ehli arasındaki ilk ve ana ayırıcı faktör, gayba iman etmektir. Bu da şehadet cümlelerinde kendini göstermektedir. Hatta şehadet cümleleri gaybı kabul etmenin sembolüdür. Bunun içindir ki, şehadet kelimeleri ve gayba iman, müslümandan istenilen ilk şeydir. Buna göre, ilk istenilen şeye bakıldığında görülecektir ki, isteklerin başında Allah'ı bilmek ve onunla ilgili diğer konular yer almaktadır. Çünkü bundan sonra onun dışında kalan gayba iman konularının tümü, Allah'ı bilip tanımaya dayanmaktadır.

Gayba iman etmek takvanın (Allah'tan sakınmanın ve çekinmenin) bir rüknüdür. Cibril (a.s) hadisinde sayılan imanın altı rüknü de bu rüknün erkanıdır. Bir çok ayet-i kerime bu altı rüknün beş tanesini açık ve seçik olarak belirtmektedir. Bazılarını burada zikredelim:

"Gerçek iyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin iyiliğidir ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır..." (4)

---

1) Hud Suresi: 49
2) Cin Suresi: 26, 27
3) Sebe Suresi: 14
4) Bakara Suresi: 177

"Gönderilen peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, mü'minler de iman ettiler. Onlardan her biri Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. (Biz de onun için) Allah'ın peygamberlerinden hiç birini ayırmayız (hepsine inanırız). Onlar "işittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz mağfiretini niyaz ederiz. Dönüş yalnızca sanadır," dediler." (1)

"Ey iman edenler! Allah'a, peygamberine, peygamberlerine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman (da sebat) ediniz. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkar ederse, tam manasıyla sapıtmıştır." (2)

Yukarıdaki ayeti kerimelere bakıldığında kadere imanın diğerleriyle birlikte zikredilmediği görülecektir. Çünkü kadere iman, ileride göreceğimiz gibi Allah'a imanın bir bölümüdür. Ama kadere iman yine de Kur'an'da bir çok yerde ve mütevatir olarak hadis metinlerinde zikredilmiştir.

Bu kitapta zikredeceğimiz bölümler, imanın altı rüknünü ve kullara göre gayb olan bir çok konuları kapsadığı gibi Allah Azze ve Celle'nin, haber verdiği geçmiş ve gelecekle ilgili konuları kapsamaktadır. Yine biz Resulullah (a.s)'ın bize haber verdiği kıssalardan bir fasıl olarak zikredeceğiz. Çünkü onlar gayb konularıdır ve onlara inanmak, gayba inanmanın bir bölümüdür.

Kur'an-ı Kerim gayb konusunu çok açık bir şekilde beyan etmiştir. Bundan dolayı Kur'an'ı okuyan herkes, gayb konusunu açık olarak görür. Kur'an-ı Kerim'de Allah'tan, peygamberlerden, ahiret gününden, kaderden, cinlerden, ölüm ve yaratılıştan açıkca söz edildiğini görüyoruz. Bunun için gayb konularını burada özet olarak sunacağız. Bu kitapta biz, bu gibi konularla ilgili rivayetlerin dua ve zikir gibi diğer konular arasında yer aldıklarını göz önünde bulundurmakla beraber, yine de biz onları sunma gayesindeyiz. Bundan ötürü biz, bu konunun her bölümünde, konuya en uygun rivayetleri alıp diğer bir çok rivayeti kendi mahallerine bırakarak konuyu işleyeceğiz.

Bu konu aşağıdaki başlıkları kapsayacaktır:

Birinci kısım: İlk yaratılış.

İkinci kısım: Allah'ı bilip tanıma ve O'na iman etme.

Üçüncü kısım: Kader'e iman.

Dördüncü kısım: Meleklere iman.

Beşinci kısım: Cin ve şeytanlar.

---

1) Bakara Suresi: 285
2) Nisa Suresi: 136

Altıncı kısım: Kitaplara iman.

Yedinci kısım: Nebilere ve resullere iman.

Sekizinci kısım: Hz. Peygamber (a.s)'in haber verdiği kıssalar.

Dokuzuncu kısım: Ahiret gününe iman.

BİRİNCİ KISIM

İLK YARATILIŞ

İLK YARATILIŞ İLE İLGİLİ KURANÎ NASLAR
İLK YARATILIŞ İLE İLGİLİ RİVAYETLER

İLK YARATILIŞ

İlk yaratılış veya yaratılışın başlangıcında gaybi bir yön bulunmaktadır. Bunun, kainatın ortaya çıkışında veya yeryüzünde hayatın belirmesinde ya da insanoğlunun yeryüzünde ilk yaratılışında yahut diğer bir kısım yaratıkların var edilişinde olması aynıdır. Zira insan buna şahit olmamıştır. Çünkü bunların bir kısmını bize Allah (c.c.) haber vermiş veya Resulullah (a.s) onlardan bize söz etmiştir. Şahid olmadığımız bir şey, gaybdan bahsetme alanına girer. Soyut düşüncenin bu kainatın ve hayatın yaratılmış olduğuna erişebilirliği düşünülmekle birlikte, yine de bu konu gayb konusuna girmektedir.

Mü'minlerle inkarcılar arasındaki fikri çatışmanın en önemli yanı belki de yaratılışın isbatı konusudur. Kainatın ezeli (başlangıçsız) oluşu ile hayatın tesadüfi oluşu iddiası, inkarcı düşüncenin iki ana odak noktasını oluşturmaktadır. Ne var ki bu, aklen mümkün olmadığı halde, hala günümüzde savunulmaktadır. Onlara göre Allah'ın varlığına ait deliller şu ya da bu konuya hasredilemez.

Kur'an-ı Kerim, insan aklını, imana erişmesi ve imanla aklın arasındaki ilişkinin istikrara kavuşması için yaratılışın başlangıcına ve hayatın kökenine çevirmektedir. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın, mahlukunu ilk baştan nasıl yarattığını, (ölümden) sonra bunu tekrarladığını görmediler mi? Şüphesiz bu Allah'a göre kolaydır." (1)

"De ki: Yeryüzünde gezip dolaşın da, Allah ilk baştan nasıl yaratmış bir bakın. İşte Allah bundan sonra (aynı şekilde) ahiret hayatını da yaratacaktır. Gerçekten Allah her şeye kadirdir."(2)

"Göklerin ve yerin melekütuna (hükümranlığına) Allah'ın yarattığı her şeye ve ecellerinin yaklaşmış olabileceğine bakmadılar mı? O halde ondan sonra

---

1) Ankebut Suresi: 19
2) Ankebut Suresi: 20

hangi söze inanacaklar?" (1)

"Rahman olan Allah, Kur'an'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona beyanı, maksadını anlatmayı öğretti." (2)

"Allah insanı pişmiş çamura benzeyen bir balçıktan yarattı. Cinleri de halis ateşten yarattı." (3)

"İnkar edenler gökler ve yer yapışıkken onları ayırdığımızı ve bütün canlıları sudan meydana getirdiğimizi bilmezler mi? İnanmıyarlor mı?" (4)

"Hamd gökleri ve yeri yaratana, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. Öyle iken inkar edenler, Rablerine başkalarını eşit tutuyorlar." (5)

Apaçık şeylerde şüpheye düşen, duyularla anlaşılan hatta gayb konusunda bile tartışmaya girişen insanlar bulunuyor. İnkarcı akımın Allah'ın mahlukatı yaratmasını inkar konusunda da tartışmaları var. Halbuki bu inkarcılık düşüncesi daha çok Marksist düşünceden alınmaktadır. Ve yine diğer konularda da insanlar tartışıyorlar. İşte yüce Allah -ki olmuş ve olacak şeyleri en iyi bilen O'dur- onlar hakkında şöyle buyuruyor:

"Oysa ben onları ne göklerin ve yerin yaratılmasında ve ne de kendilerinin yaratılmasında hazır bulundurdum. Saptıranları hiçbir işte asla yardımcı da edinmedim." (6)

"Onlar, yaratan olmaksızın mı yaratıldılar, yoksa yaratanlar kendileri midir? Yoksa gökleri ve yeri kendileri mi yarattılar? Hayır, Allah'a kesin olarak inanmıyorlar." (7)

Aklın kanunlarından en önemlisi şüphesiz sebeplilik kanunudur. Maddenin kanunlarının en önemlisi de, hareketten, güçten ve değişimden, maddenin uzak olmayışıdır. İnkarcılar bunu da diğerini de kabul etmezler. Halbuki onlar akılcı olduklarını iddia ederler. Biz bu konuları "Allah İnancı" adlı kitabımızda açıklamıştık.

Allah (c.c.)'ın dışında herşeyin mahluk (yaratılmış) olduğu konusunda kesin naslar vardır. Allah'ın dışında hiçbir şey (ezeli) başlangıçsız değildir. Buhari'nin

---

1) Araf Suresi: 185
2) Rahman Suresi: 3
3) Rahman Suresi: 14, 15
4) Enbiya Suresi: 30
5) En'am Suresi: 1
6) Kehf Suresi: 51
7) Tur Suresi: 35, 36

rivayet ettiği sahih bir hadiste şöyle buyrulmaktadır:

"(Ezelde) Allah vardı ve Allah'tan başka birşey yoktu..." (1)

Başka bir hadiste de:

"Sen ilksin, senden öne hiçbir şey yoktur..." (2) buyrulmuştur.

Yüce Allah'ın şu sözü de bunun için yeterlidir:

"O herşeyden öncedir..." (3)

Saf akıl, kesin bir şekilde insanı bu yargıya götürür. Yine yaratma konusunda Allah Teala şöyle buyuruyor:

"Arşı su üzerinde iken hanginizin daha güzel iş eşleyeceğini ortaya koymak için gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur.." (4)

Elimizde Allah'ın arşının nasıl su üzerinde olduğunu açıklayan naslar yoktur. Ama suyu oluşturan iki elementden (oksijen ve hidrojen) biri olan hidrojen atomunun tüm atomların aslı olduğu bilinmektedir. Hidrojen atomunun elektronu da, protonu da tektir. Elementler elektron ve protonların teşekkülünden başka bir şey değildirler. Ne var ki bunlar her elementte farklı şekilde bulunmaktadır.

Naslardan, arşın -ki o gaybi yaratıktır- ve maddenin aslının yaratılmış olduğu anlaşılmaktadır. Maddenin aslı sudur. Madde sonradan birbirinden ayrılmıştır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"İnkar edenler, gökler ve yer yapışıkken onları ayırdığımızı ve bütün canlıları sudan meydana getirdiğimizi bilmezler mi? İnanmıyorlar mı?" (5)

Samanyolları ve yıldız kümeleri bu dönemde varolmuştur. Bundan sonraki dönemde de yeryüzü ile yedi kat gökler var olmuştur. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır:

"Ey Muhammed, de ki: Siz yeri iki günde yaratanı mı inkar ediyor ve O'na eşler koşuyorsunuz? O, alemlerin Rabbidir. O, yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi. Onu bereketli kıldı; arayanlar için yeryüzünde gıdalarını normal olarak dört gün (dört mevsim) içinde yetişmesi kanununu koydu. Sonra, duman halinde

---

1) Buhari (13/403) 97-Kitabu't Tevhid. 22-"O'nun arşı su üstünde idi." (Hud: 7) babı.

2) Müslim (4/2084) 48-Kitabu'z Zikr. 17-Hz. Peygamber (a.s)'in uykuda ve yatakta söylediği dua babı.

3) Hadid Suresi: 3

4) Hud Suresi: 7

5) Enbiya Suresi: 30

bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne: "İsteyerek veya istemeyerek buyruğuma gelin" dedi. İkisi de "isteyerek geldik" dediler." (1)

Yeryüzü yedi kat göklerden önce yaratıldı. Yeryüzü ve yedi kat gökler, madde birbirinden ayrıldıktan sonra var olmuşlardır. Şu ayeti kerimeyi buna göre anlamalıyız:

"Ey inkarcılar! Sizi yaratmak mı daha zordur, yoksa göğü yaratmak mı? Ki onu Allah bina edip yükseltmiş ve ona şekil vermiştir. Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü aydınlatmıştır. Ardından yeri düzenlemiştir. Suyunu ondan çıkarmış ve otlak yer meydana getirmiştir. Dağları yerleştirmiştir. Bunları sizin ve hayvanlarınızın geçinmesi için yapmıştır." (2)

Bu duruma göre yeryüzü göklerden sonra yaratılmıştır. Yedi kat gökler de yeryüzünden sonra yaratılmıştır. Şu ayete göre de kainat kıyamet günü tekrar tek bir kütle olacaktır:

"Gözü kitap dürer gibi dürdüğümüz zaman, yaratmaya ilk başladığımız gibi -katımızdan verilmiş bir söz olarak- onu tekrar varedeceğiz. Doğrusu Biz yaparız." (3)

Nasları böyle anlamak, zorlama yapılmadan varılan bir anlayıştır. Bunun dışındaki anlayışlar zorlamadır. Bu anlayış, fen bilginlerinin teorileriyle de uygunluk arzetmektedir. Yeryüzünün oluşumunun diğer varlıklardan önce olduğu açıkca ortadadır. Biz bu konuyu 'El Esas Fit Tefsir'de emine boyuna açıklamış bulunuyoruz.

Yeryüzünde hayatın ortaya çıkışı konusuna gelince, onun babamız Hz. Adem (a.s)'in inişinden çok önce olduğu anlaşılıyor. Cenab-ı Allah meleklere yeryüzünde bir *"halife"* yaratacağını bildirmesi üzerine, onlar: *"Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yarataksın?..."* dediler. (4) Onların bu sözü, kendilerinin daha önce yeryüzünde kan dökülmesine ve bozgunculuk yapılmasına tanık olduklarını fısıldamaktadır. Bu ifade, bugünkü insanımızın dışında bir insan türünün eski örneklerinin görülmesinin bir yorumu olabilir. Hz. Adem (a.s)'in oğulları Habil ile Kabil kıssasında karganın zikredilmesi, karganın Hz. Adem (a.s)'den önce var olduğu ihtimalini göstermektedir.

Müslim (5)'in Sahih'i ile İmam Ahmed'in Müsned'inde rivayet edilen bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

---

1) Fussilet Suresi: 9, 10, 11
2) Naziat Suresi: 27-33
3) Enbiya Suresi: 104
4) Bakara Suresi: 30
5) Müslim (4/2149) 50-Kitab'ü Sıfatül Minafikun ve Ahkamühüm. 10-Hz. Adem (a.s)'in yaratılışı hakkındaki bab.

"Yerin üzerinde hayvanları perşembe günü yaymıştır. Adem Aleyhisselam'ı da cuma günü ikindiden sonra yaratmıştır..."

Bu hadisi şerif, hayvanların Hz. Adem (a.s)'dan önce yaratıldığına işaret ediyor. Çağımızın bilgilerini göz önünde bulundurarak bu konulara değinmek mecburiyetindeyiz. Zira bu bilgilere, bir araştırmacı için belirli noktaları, incelemecinin elinde delil ve şüphe tohumlarını yayan bir kısım araştırıcılara cevap olmalıdır. Şimdi ise, yaratılışla ilgili bazı hadis metinlerini sunmaya geçelim.

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٥٦٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الخَطَّابِ يَقُولُ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَقَامًا، فَأَخْبَرَنَا عَنْ بَدْءِ الخَلْقِ، حَتَّى دَخَلَ أَهْلُ الجَنَّةِ مَنَازِلَهُمْ، وَأَهْلُ النَّارِ مَنَازِلَهُمْ، حَفِظَ ذٰلِكَ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ.

567- Buhari, Tarık bin Şihab (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Tarık bin Şihab: "Ben Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'dan işittim, şöyle diyordu:

"Hz. Peygamber (a.s) bizim içimizde (yani minber üzerinde) ayağa kalktı. Mahlukatın yaratılışından ta cennetliklerin kendi menzillerine, ateş ehlinin de kendi menzillerine girinceye kadar herşeyi bizlere haber verdi. Bu haberi ezberleyen ezberledi, unutan da unuttu."

Bir Açıklama

Hafız İbni Hacer Fethu'l Bari'de şunları söylüyor:

"... ta cennetliklerin kendi menzillerine girinceye kadar..." sözü, *"... bizlere haber verdi..."* sözünün gayesidir. Yani yaratılışın başlangıcından tutun da cennet ve cehennemde istikrar hali gerçekleşinceye kadar her şeyi bütün ayrıntıları ile bizlere haber verdi. Bu ifade Hz. Peygamber (a.s)'in aynı mecliste tüm yaratılmışların durumlarını, başlangıçlarından ölümlerine hatta tekrar dirilişlerine kadar haber verdi. Bu hadis mebde (başlangıç) mead (dönüş yeri) ve meaş (geçim)'dan haber vermeyi de kapsamaktadır. Bunların bir mecliste mucize olarak kolayca sayılması önemli bir iştir.

٥٦٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عِمْرَانِ بْنِ حُصَيْنٍ أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ قَالُوا:

567-Buhari (6/286) 59-Kitabubed'il halk, 10-Yüce Allah'ın "O, ilkin mahlûku yaratıp sonra onu iade edecek olandır..." kavli babı.

يَارَسُولَ اللَّهِ! جِئْنَا لِنَتَفَقَّهَ فِي الدِّينِ، وَلِنَسْأَلَكَ عَنْ أَوَّلِ هٰذَا الْأَمْرِ: مَاكَانَ؟ قَالَ: «كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ قَبْلَهُ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ. ثُمَّ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلَّ شَيْءٍ».

568- Buhari, İmran bin Husayn (r.a)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Yemen halkından bir takım insanlar:

"Ya Resulullah! Biz, din konusunda iyi anlayışlar kazanalım ve senden yaratılışın evvelinde neler olduğunu soralım diye geldik" dediler. Resulullah (a.s) da:

"(Ezelde) Allah vardı ve Allah'tan önce birşey yoktu. Ve Allah'ın arşı su üzerinde bulunuyordu. Sonra Allah gökleri ve yeri yarattı Sonra Allah kainatın tamamını takdir ve tesbit edip (Levh'de) yazdı." diye buyurdu."

Bir Açıklama

Arş sudan önce mi yaratıldı yoksa, su mu arştan önce yaratıldı? Arş ve suyun dışında neyin önce yaratıldığını belirten bazı nassların yorumu nedir? Bu tür sorular, alimlerin tartışma konuları arasına girmektedir.

İbni Hacer Fethu'l Bari'de bu hadisin şerhiyle ilgili olarak şu yorumlarda bulunmuştur:

"Hadis metninde geçen: "Allah vardı ve O'ndan önce birşey yoktu" ifadesi, Buhari'nin başka bir yerinde: "Allah'tan başka birşey yoktu" şeklinde, Buhari'nin dışındaki bir rivayette de: "Allah'la beraber başka birşey yoktu" şeklindedir. Kısa birleşiktir, bu da rivayetin anlam olarak doğru olduğunu gösterir. Belki de bu rivayetin ravileri, onu Resulullah (a.s)'ın namazındaki duasında söylediği şu sözünden almışlardır:

"Sen ilksin. Senden önce hiçbir şey yoktur." Fakat bab rivayeti (yukarıdaki hadis) adem (yokluk) konusunda daha açıktır. Onda, Allah'ın dışında; ne su, ne arş ve ne de bunların dışında hiçbir şeyin olmadığına işaret vardır. Çünkü bunların hepsi Allah'ın dışında olan şeylerdir. "O'nun arşı su üzerinde bulunuyordu" sözü şu anlama gelmektedir: Allah önce suyu, sonra da suyun üzerinde arşını yarattı. Nafi bin Zeyd el Himyeri kıssasında da: "O'nun arşı su üzerindeydi, sonra kalemi yarattı. Bunun üzerine: "(Kaleme) olacakları yaz", buyurdu. Sonra gökleri, yeryüzünü ve içindekileri yarattı" şeklinde yer almaktadır. Böylece sudan ve arştan sonra yaratıkların tertibi açıklanmış oluyor.

587-Buhari (13/403) 97-Kitabu't Tevhid. 22-"O'nun arşı su üstünde idi" babı.

"Allah'ın arşı su üzerinde bulunuyordu. Sonra Allah gökleri ve yeri yarattı. Sonra da Allah (levhde) kainatın tamamını takdir ve tesbit edip yazdı" sözüne gelince, bu ifadede geçen üç konu "vav" harfi ile atfedilmiştir.

Müslim Abdullah bin Amr'dan merfu olarak şu hadisi rivayet etmiştir:

"Şüphesiz Allah, mahlukatın kader ve kazalarını, gökleri ve yeri yaratmasından ellibin yıl önce yazmıştır. Ve O'nun arşı su üzerinde idi." Bu hadisi şerif, tertibe delalet eden: ".. sonra gökleri ve yeri yarattı" lafzı ile rivayet edenin rivayetini destekliyor.

Bazı kitaplarda bu hadisde şu fazlalığın rivayet edildiği görülmektedir:

"Allah vardı ve O'nunla birlikte hiçbir şey yoktu. O, şimdi de, önce bulunduğu hal üzeredir." Halbuki bu fazlalık hadis kitaplarında yoktur.

Allame Takıyyüddin bin Teymiyye "O, şimdi de önce bulunduğu hal üzeredir" sözünü kabullendiği halde bu konuya dikkat çekmiştir.

"O'nunla birlikte hiçbir şey yoktu" sözüne gelince, metin bölümündeki hadiste geçen: "Ondan başka hiçbirşey yoktu" sözü aynı manadadır. Nafi bin Zeyd el Himyeri'nin rivayet ettiği yukarıdaki hadiste: "Allah vardı. O'ndan başka hiçbir şey yoktu" sözleri "vav" olarak rivayet edilmiştir.

"O'nun arşı su üzerinde idi" sözü hakkında Tibi şunları söyler:

"O bağımsızdır ve müstakildir. Çünkü kadim olan, kendisinden önce hiçbir şey bulunmayan ve öncelikle kendisine karşı çıkılmayan zat demektir. Fakat: "O'nun arşı su üzerinde idi" sözü ile, suyun ve arşın, göklerden ve yerden önce yaratıldıkları için bu evrenin mebdei olduklarına işaret etmiştir. Halbuki o vakit arşın altında yalnızca su vardı.

Hadisi şeriften çıkan sonuç şudur:

"O'nun arşı su üzerinde idi" sözünün mutlaklığı, "O'ndan başka hiçbir şey yoktu" sözü ile mukayyeddir. Vardı sözü ile ezeliyet, yoktu sözü ile de yokluktan sonra var olma kasdedilmiştir."

İmam Ahmed ve Tirmizi merfu olarak Ebu Rezzin Ukayli'den şu hadisi rivayet etmişlerdir ve Tirmizi onu sahih kabul etmiştir:

"Su, arştan önce yaratılmıştır."

Suddi, Tefsir'inde çeşitli senedlerle şunu rivayet etmiştir:

"Allah sudan önce hiç bir mahlukatı yaratmadı."

İmam Ahmed ile Tirmizi'nin merfu olarak Ubade bin Sabit (r.a)'ten rivaye

ettiklerine gelince, o da şöyledir:

"Allah'ın yarattığı şeylerin ilki kalemdir, sonra Allah (kaleme): "Yaz!" buyurdu. O da kıyamete kadar olacak şeyleri yazdı." Tirmizi bu hadisi sahih kabul etmiştir. Bu hadis ile ondan önceki hadisin arası şöyle bulunur:

Kalemin önce yaratılması su ve arşın dışındakilere nisbetledir ve kitaptan sudur eden şeylere nisbetledir. Yani kaleme "Allah'ın yarattığı şeylerin ilkini yaz," denildi.

"Allah'ın yarattığı şeylerin ilki akıldır" hadisine gelince, ona ait sübut bulmuş bir tarik yoktur. Sübutunun takdirine rağmen, bu son takdir onun te'vilidir. En doğrusunu Allah bilir.

Ebu'l A'la el Hemdani bu konuda şunları naklediyor:

"Alimlerin, arş mı, yoksa kalem mi önce yaratıldı? konusunda iki görüşleri vardır. Çoğunluk, arşın önce yaratıldığı görüşündedir. İbni Cerir ve onu izleyenler ikinci görüşü seçmişlerdir.

İbni Ebi Hazm, Said bin Cübeyr tarıkiyle İbni Abbas (r.a)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Allah, Levhi Mahfuzu beşyüz yıllık bir süre olarak yaratmıştır. O, arşın üzerinde olduğu halde mahlukatı yaratmadan önce kaleme dedi ki:

"Yaz!" Kalem de:

"Neyi yazayım?" dedi. Ceneb-ı Hak da:

"Kıyamete kadar yaratacaklarım hakındaki ilmimi yaz," buyurdu."

İbni Abbas bu rivayeti sübhane suresi (1)'nin tefsirinde zikretmiştir. O rivayette kalemin arş'tan önce yaratıldığına dair bir işaret yoktur, aksine arşın önce yaratıldığına işaret vardır.

Şerhini yaptığımız hadis metninde geçen "ketebe" fiili, takdir etti anlamınadır. Yine metinde geçen "fiz zikri" kelimesi de Levh-i Mahfuz manasındadır. Bu hadisi şerifte eşyanın mebdei hakkında soru sormanın ve bu konuda araştırma yapmanın cevazı konusuna işaret vardır. Ve yine alimin bu ko-nuda bildiklerini söylemesinin caiz olduğuna işaret vardır. Ancak soran kişinin itikadına zarar vermesinden korkulursa, cevap vermekten sakınmak gerekir. Yine zamanın türlerinin sonradan yaratılmış olduğuna, Allah Teala'nın bu mahlukatı yoktan var ettiğine işaret vardır..

---

1) Kur'an-ı Kerim'de "Sübhane" kelimesi ile başlayan bir çok sure bulunmaktadır. İbarede bunların hangisi olduğuna ait bir işaret yoktur. (Çeviren)

Bu hadis, yaratılışın kökeninden söz etmenin, dinde anlayış sahibi olma türünden bir konu olduğuna delildir. Hadis, Yemenlilerin: "Biz din konusunda iyi anlayışlar kazanalım ve senden yaratılışın evvelinde neler olduğunu soralım diye geldik." şeklindeki sözlerine cevap olmuştu."

Biz, İbni Hacer'in incelemesi sırasında, ülemanın su mu, yoksa arş mı daha evvel yaratıldı? konusunda iki görüş üzere ihtilaf ettiklerini gördük. Bu ihtilaf konusunda söylenecek bir şey yoktur.

٥٦٩ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِي، فَقَالَ: «خَلَقَ اللَّهُ التُّرْبَةَ يَوْمَ السَّبْتِ، وَخَلَقَ فِيهَا الْجِبَالَ يَوْمَ الْأَحَدِ، وَخَلَقَ الشَّجَرَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَخَلَقَ الْمَكْرُوهَ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ، وَخَلَقَ النُّورَ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ، وَبَثَّ فِيهَا الدَّوَابَّ يَوْمَ الْخَمِيسِ، وَخَلَقَ آدَمَ بَعْدَ الْعَصْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي آخِرِ الْخَلْقِ وَآخِرِ سَاعَةٍ مِنَ النَّهَارِ، فِيمَا بَيْنَ الْعَصْرِ إِلَى اللَّيْلِ».

569- **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) benim elimi tuttu da şöyle buyurdu:

"Aziz ve Celil olan Allah, toprağı (yeri) cumartesi günü yarattı. Ondaki dağları da pazar günü yarattı. Ağaçları pazartesi günü yarattı. Mekruhu (sevilmeyen şeyleri) salı günü yarattı. Nuru çarşamba günü yarattı. Hayvanları yeryüzüne perşembe günü yaydı. Adem Aleyhisselam' da bütün mahlukatın sonunda ve cuma saatlarının nihayetinde ikindi ile akşam arasında yarattı."

Bir Açıklama

Cami'nin muhakkiki, bu konuda şunları söylemiştir:

"Hafız İbni Kesir bu hadisi irad etmiştir. (6/69) Bu hadisi şerif, Sahih-i Müslim'in garib hadislerindendir. İbnu'l Medeni, Buhari ve hafızlardan bir çoğu, bu hadis hakkında söz söylemiş ve onu Ka'bu'l Ahbar'ın sözlerinden saymışlardır. Ve Ebu Hureyre'nin onu ancak Ka'b'ın sözü olarak duyduğu, bundan dolayı da bu hadis birçok raviye karışık geldiği ve onu merfu saydıklarını söylemişlerdir. Bunu Beyhaki de kaydetmiştir.

Yine İbni Kesir (3/488) şöyle demiştir:

569-Müslim (4/2149) 50-Kitabu Sıfatıl Münafikin ve Ahkamihim, 10-Mahlukatın ilk yaratılışı ve Adem (a.s)'in halk edilmesi babı. Bu hadisi İmam Ahmed (2/327) Nesai, İbni Ebi Hatim ve İbni Merduye rivayet etmiştir.

"Bu hadiste günlarin kapsamı yedi olarak zikredilmiştir. Halbuki Kur'an-ı Kerim'de Allah Teala: "Altı günde" diye bahsetmektedir. Bunun için Buhari ve hafızlardan bir çoğu bu hadis hakkında söz söylemişler ve onu Ebu Hureyre'den Ka'b'ın sözü olarak rivayet etmişler ve merfu olmadığını söylemişlerdir.

Yine İbni Kesir (7/326): "O, Sahih'in garaibindendir," demiştir.

Buhari "Tarih"inde onu illetli saymış ve: "Onu bazıları Ebu Hureyre'den, o da Ka'bu'l Ahbar'dan rivayet etmiştir ve en doğrusu da budur" demiştir.

Münavi "Feyzülkadir"de şöyle der:

"Bazıları "bu hadisin metninde çok garabet vardır," demişlerdir. Onda, göklerin yaratılışının zikredilmeyişi, aksine yerin ve yeryüzünde bulunanların yedi günde yaratıldığının zikredilişi o garibliklerden biridir. Bu da Kur'an-ı Kerime aykırıdır. Çünkü dördü dört günde yaratılmıştır, sonra da gökler iki günde yaratılmıştır."

İmam Nevevi Müslim'in Şerhi'nde sükut etmiştir. Bu hadisi sahih kabul edenlerden biri de Şevkani'dir. Şevkani bunu Fethu'l Kadir'de belirtmiştir. Ülema bu hadis üzerinde metin yönünden söz söylemiş ve onun Kur'an'a aykırı olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Şevkani gibi diğer bazı alimler de onu sahih kabul etmiştir ve hadisin metni ile Kur'an arasında bir tezat bulunmadığı fikrini ileri sürmüşlerdir. Çünkü Kur'an-ı Kerim, Allah Teala'nın göklerin ve yerin tümünü altı günde yarattığını, yalnız yeryüzünü iki günde yarattığını zikretmiştir. Halbuki bu hadisi şerif, Allah Teala'nın yerde bulunanları altı günde yarattığını beyan etmiştir.

Hadisi sahih kabul edenlerden bazılarına göre bu altı günün, Allah Teala'nın yerleri ve gökleri yaratması ile ilgili olarak zikrettiği altı günden başkası olma ihtimali bulunmaktadır. O takdirde hadis, Kur'an'a aykırı düşmez. Aslında hadis yeryüzünde yaratılışın nasıl olduğunu açıklamaktadır. En doğrusunu Allah bilir."

Çağımızdaki fen bilimcilerine göre yerküre, yaratılışının başlangıcında bir ateş kütlesi idi. Sonra soğumaya başladı ve zamanla yerkabuğu ortaya çıktı. Buna göre evvela toprak var oldu ve dahili ve harici reaksiyonlar harekete geçti. Bunların sonucu olarak da, denizler ve yerin kıvrımları oluştu. Yaratıldıktan sonra yeryüzündeki bu değişim süreci, ister nebevi bir işaret, isterse Ka'bu'l Ahbar'ın rivayetlerinde olsun bu rivayetin içeriğini doğrulamaktadır. Fakat rivayette kastedilen günler, birbirini izleyen ve birbiriyle eşit olan bizim şu andaki günlerimiz gibi midir, yoksa birbirini izleyen fakat eşit olmayan günler gibi midir? Gözümüzdeki ilmi anlayışlar ikinci şıkkı desteklemektedir.

Hadis böyle tevil edildiğine ve sahih olduğu da kabul edildiğine göre yüce

Allah'ın, Fussilet suresindeki:

"O yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi, onu bereketli kıldı; arayanlar için yeryüzünde gıdalarını normal olarak dört gün (dört mevsim) içinde yetişmesi kanununu koydu." (1) mealindeki ayetini şuna hamletmek yerinde olur: Allah Teala bunları yeryüzünde hikmetlerle dolu olarak yaratmıştır ve bunları daha sonra bu şekle döndürmüştür.

٥٧٠ــ رَوَى الْبُخَارِيّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَطُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، ثُمَّ قَالَ: اِذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أُولَئِكَ ــ نَفَرٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ ــ فَاسْتَمِعْ مَايُحَيُّونَكَ، فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ. فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالُوا: اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، فَزَادُوهُ: وَرَحْمَةُ اللَّهِ. فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ». قَالَ: «فَلَمْ يَزَلِ الْخَلْقُ يَنْقُصُ حَتَّى الْآنَ».

570- Buhari ve **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Ebu Hureyre Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah Adem (a.s)'i yarattı. Boyunun uzunluğu altmış arşın (2) idi. (Yaratılması tamamlandıktan) sonra Allah, Adem (a.s)'e:

"Haydi meleklerden şunların yanlarına git de onlara selam ver! Ve onların senin selamını nasıl karşıladıklarını iyi dinle, işit. Çünkü bu, hem senin, hem de senden sonra zürriyetinin selamlaşmasıdır," buyurdu. Bunun üzerine Adem (a.s), meleklere:

"Es selamu aleyküm (Selam üzerinize olsun)" dedi. Onlar da:

"Es selamu aleyke ve rahmetullahi (Esenlik ve Allah'ın rahmeti üzerine olsun)" diye karşıladılar. Ve selamlarına "ve rahmetullahi" kısmını ilave ettiler.

Adem (a.s), insanın büyük atası olduğu için, cennete her giren kişi Adem (a.s)'in bu güzel suretinde girecektir. Adem (a.s)'in (sonra gelen) torunları, onun güzelliğinden ve uzunluğundan eksilmeye devam eder. Nihayet (bu eksiliş) şimdi (bu ümmette) sona erdi."

570-Buhari (6/362) 60-Kitabu Ehadisi'l Enbiya. 1-Adem (a.s) ile zürriyetinin yaratılmaları babı. Müslim (4/2183) 51-Kitabu'l Cennet ve Sıfat-ı naimiha ve ehliha. 11-Cennete, kalpleri kuş kalbi gibi olan bir takım kavimler girecektir. babı.

1) Fussilet Suresi: 10

2) Arşın: 68 cm uzunluğunda eski bir uzunluk ölçüsü.

Bir başka rivayette (1) de: *"Allah (Azze ve Celle) Adem'i kendi suretinde yarattı.."* denilmektedir.

Cami'nin araştırıcısı: *"Suretihi"deki zamir, Adem'e racidir. Nitekim bundan önceki rivayet onu beyen etmektedir."* demiştir.

Bir Açıklama

Hz. Adem (a.s) yeryüzüne indirildiğinde, boyu altmış arşın mı idi? Yoksa semada iken bu uzunluktaydı da, yeryüzüne indirilince boyu kısaldı ve kendinden sonra gelen insanlar kısalmaya devam mı etti? Yahut o, bu uzunlukta yeryüzüne indi de yavaş yavaş zürriyetinin boyu mu kısaldı? gibi sorular akla gelmektedir. Zahir olan ikinci görüştür.

Yapılan arkeolojik kazılar, insanın, bu günkü cüssesinden daha büyük olduğunu ortaya koyuyor. Çünkü insanoğlu bugüne gelinceye kadar çok uzun bir dönem geçirmiştir. Mantıklı bir kıyas şunu gerekli kılar: Bu günkü hastalıklar, hayat üzerindeki olumsuz etkiler ve insanlığın üzerine çöken kabus gibi kötü emeller daha çoktu. Ehli iman nezdinde bunu reddedecek herhangi bir görüş yoktur. Zira mü'minler bu hadisi şerif ile yetinirler. Şu ayeti kerime de onlar için yeterlidir: Cenab-ı Hak Hz. Nuh (a.s)'dan söz ederken onun için şöyle buyurur:

"And olsun ki, Nuh'u milletine gönderdik, aralarında dokuzyüzelli yıl kaldı..." (2)

Arkeolojik kazılar, şüphecilerin gözlerinden perdeyi kaldırmak için yeterlidir.

Jeoloji uzmanı Dr. Hasan Zeyno "İnsan ve Gelişim" adlı kitabında şunları kaydetmektedir:

HEİDELBERG ADAMI

Almanya'da bulunan Maver köyü, Heidelberg kentinin 10 km. kuzeybatısına düşer. Bu bölge Neckar nehrinin eski alüvyonlarıyla ve pleistosinden bir örtü ile kaplıdır ve Tiryas dönemine aittir. 1907 yılında bu eski alüvyonların içinde yer altında 24 km'lik bir çukurda bir alt çene kemiğine rastlanmıştır. Bu kumlar, kara ve deniz yaratıklarından bir çoğunun fosillerini içermektedir. Bu da şimdikinden daha soğuk bir iklimin varlığına işaret etmektedir. Yine bu kumlarda memelilerden eski bir fil (Elepha: antiqus) bir gergedan (Rhinoceros ctruscus), poliyosen döneminde yaşamış atlar (Eqws Stenosis) ile günümüzdeki atlar

---

1) Buhari. a.g.e.

2) Ankebut Suresi: 14

(Eqws cuballus) arasında geçişi sağlayan bir at, bir deniz domuzu, bir yaban koşu, bir geyik, bir karaca, bir bizon, pliyoser döneminde yaşamış ayılara benzeyen iki ayı, bir köpek, bir yaban kedisi ve bir de kunduz fosillerine rastlanmıştır. Bu hayvanlar pleistosenin sonlarına aittir. Halbuki Heidelberg Adamı'nın sıcak dönemle ilgili olduğu zannediliyor. Onun çene kemiği büyük, tacı geniştir, çene çıkıntısı yoktur, ağzı insan ağzı gibi ve dişleri bugünkü insanın dişlerinden daha büyüktür. Heidelberg Adamı bugün Heidelberg Üniversitesi'nde bulunuyor. Ona bu Homo Heidelberg adını; O. Schoetensack vermiştir.

Von Koenigswald 1934 ve 1936 yıllarında Hong Kong'da Çin dükkanlarından birinde insana ait kocaman üç tâne azı dişe rastladı. Bunlarla birlikte Orangutan Stefodan (veya Stegodon: nesli kurumuş bir fil çeşidi) ve tapir (yaban domuzu) dişleri vardı. Bu insan dişlerinden biri büyüktür. Bu dişin ait olduğu çene, bugünkü orangutanın çenesinden iki kat daha büyük olması gerekir. Bu nedenle Wiedenreich onun insan dişi olduğuna karar vermiştir.

Wiedenreich kendine göre bir soy ağacı tahayyül etti ve şu varsayımda bulundu: Hemcinslerinden vücutça büyük olan bu adam Java'ya göçüp gelmiş ve "Büyük İnsan" ondan türemiştir.

Buna göre insan, sağlam kafataslı ve hemcinsine göre daha iri vücutlu bu yaratıklardan silsile şeklinde gelmiştir. Bundan ötürü de gelişimimiz boydaki tedrici kısalma şeklinde özellik arzetmiştir.

ULU ADAM

Von Koenigswald 1941 yılında, Cawa'da yeraltı tabakalarınca insanınkine benziyordu. Çene kemiğinde iki büyük azı diş ile bir de küçük azı diş vardı. Daha sonra yine incelemeler yapılmıştır. (Weidenreich - Gient eorly Man from Java and South China Anthrop. Paperes of the American Museum of Natural History, x1, n.1, 1945)

Bu çene kemiği parçası, büyük oranda diğerlerinden ayrılmaktadır. Çünkü çene çukuru tabanındaki çerçeve gorilde 115 mm'yi, Neanderthal Adamı ile Pekin Adamı'nda 80 mm'yi geçmezken, onda 131 mm'yi aşmaktadır. Yine aynı şekilde dişlerin ebadı büyüktür, şekilleri insanınkine benzer, çene çukuruna oranla herhangi bir sincabınkine de benzemez. Koenigswald'ın karşılaştığı problemlerden biri de çenenin iç tarafında dil kökü (tuberculum geniale) denilen küçük fazlalığın korunmuş olmasıdır. Heidelberg adamı ile Mocokerto (Java) adamında olduğu gibi dilin hareket etmesi için gerekli olan şey, insanda da vardır. Von Koenigswald ona "Javalı eski ulu adam (Meganthropus palaeojavanicus)" adını vermiştir.

K. Larsen 1939 yılında Doğu Afrika'da çok büyük dişlere sahip bir alt çene

fosili buldu. Fakat onun bir insana ait olduğu zannediliyordu. 1950 yılında Weinert adındaki bilgin onu tanıtmış ve Koenigswald'ın "Ulu Java adamı" ile karşılaştırmıştır.

Swartkrans'da 1948-1950 yıllarında ulu adam (Paranthropus croassidens)'a benzer bir fosil bulundu. Önce iri vucutlu ve kocaman dişleri olan çene kemiklerine rastlandı. Onların ölçüleri Koenigswald'ın Java adamının ölçülerine uymaktadır. Daha sonra da büyük çene kaslarına işaret eden kafatasları fosillerine rastlandı."

Abbas Mahmud el-Akkad "Peygamberler Babası İbrahim Aleyhissalatü ves' Selam" adlı kitabında şunları kaydediyor:

"İngiltere'de bir müzede tufandan sonra Saragonlar'ın zamanına kadar Babil'de hüküm sürmüş aile isimleri yer almaktadır. İsimlerin korunduğu, levhalarda şunlar yazılıdır: "İlk aileden itibaren yönetimi üstlenen kralların sayısı yirmi üç kişidir. Yönetim süreleri de 24510 yıldır."

Dr. Zeyno'nun sözleri, insanın bir dönemde bugünkünden daha iri olduğunu göstermektedir. Akkad'ın sözleri de, insanların geşmişte uzun ömürlü olduklarına işaret etmektedir. Yukarıda geçen hadis-i şerifte evrimcilerin: *"İnsan başka varlıklardan evrimleşerek meydana gelmiştir"* şeklindeki iddialarını reddetmektedir.

Yukarıda geçen bu hadisi İbn-i Hacer, Fethu'l-Bari'de şöyle açıklamıştır:

"Allah Hz. Adem (a.s)'i yarattı. Boyunun uzunluğu altmış arşın idi."

Bu şekildeki açıklama başka yerlerde de yer almıştır. Bu hadisi Ma'mer'den rivayet eden ravi Abdullah, el-Mübarek'in oğludur. Bu hadisi Ma'mer'den Abdurrezzak da rivayet etmiştir. Onun rivayetinde Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Allah, Adem'i kendi suretinde yarattı. Boyunun uzunluğu altmış zira' idi..."

Buna göre mana şöyle olur: Allahu Teala Hz. Aem (a.s)'i yarattığı hey'et üzerine yoktan var etti. Hz. Adem (a.s) yaratılışta şekil değiştirmedi. Zürriyetinde olduğu gibi anarahminde şekil değiştirmedi. Bilakis Allah onu, ruh üflediğinden itibaren mükemmel ve eksiksiz olarak yarattı.

Hadis-i şerif şu ibare ile devam etmektedir:

"Boyu altmış zira idi." Hadis metninde geçen "tuluhu"daki zamir, Hz Adem (a.s)'e racidir. "Ala suretihi"nin manasının da tabiatçıların sözünü geçersiz kılarak: Hz. Adem (a.s)'in yaratılışında Allah'a hiç kimse ortak olmadı, demek olur.

İbni ebi Hatim hasen bir isnadla Übey bin Ka'b'dan merfu olarak şunu rivayet etmiştir:

"Allah, Adem'i başında saçı çok, uzun hurma ağacı gibi boylu bir adam olarak yarattı."

"(Adem'den sonra yaratılan) insanların boyları şu ana kadar kısalmaya devam etti" sözü, her kuşak kendinden önceki kuşaktan boyca daha kısalarak, bu ümmete gelinceye kadar kısalma devam ettiğini açıklar. Nihayet bu iş, bu ümmette karar kıldı.

İbni Tîn hadis-i şerifte geçen *"İnsanlar kısalmaya devam etti"* sözü ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Bu kısalma işi, tıpkı bir kişinin yavaş yavaş şişmanlaması gibidir. Bu iş bir iki saatta, bir iki günde gerçekleşmez, ancak günlerin sayısı artınca gerçekleşir. Kısalma işi de böyledir..."

Bir çok insan, insanoğlunun yeryüzünde varoluş tarihini Tevrat cüzlerinden öğreniyorlar. Halbuki bu cüzler, içinde yanıltıcı şeylerle dolu aslı değiştirilmiş kitaplardır. Yeni yapılan kazılar insanoğlunun, Tevrat cüzlerinde bahsedilenlerden daha önce varolduğunu isbat etmiştir. Kur'an ve Hadis metinleri bu konuda birer delildir.

Böylesi durumda ilmi araştırma geçerlidir. İnsanın ömründen söz etmekte olan Tevrat cüzlerine itiraz etmekle birlikte, bugünkü insanoğlunu, başka bir insan türünün evrimsel çocuğu olarak gören evrimcilerin tutumlarına da itiraz ediyoruz. Biz bunu reddederken, babamız Hz. Adem (a.s)'den önce yaşamış insana benzer varlıkların varoluşuna bir itirazımız yoktur. İslamî metinlerde bunu reddedecek birşey de yoktur; hatta bir kısım müslümanların sözleri bunu destekler özelliktedir.

Halebi, Siyret'inde, bazı mutasavvıfların şu mealdeki sözlerini nakleder:

"Hz. Adem (a.s) babamız insan türlerinin bir çoğunun babasından öncedir."

Şii imamlardan bazılarının böyle söyledikleri de nakledilmiştir. Fakat müslümanlar -sınırı aşanlar hariç- babamız Hz. Adem (a.s)'in doğrudan Allah tarafından yaratılmış bir varlık olduğu üzerinde ittifak etmişlerdir.

٥٧١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَمَّا صَوَّرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ فِي الْجَنَّةِ تَرَكَهُ مَاشَاءَ أَنْ يَتْرُكَهُ، فَجَعَلَ إِبْلِيسُ يُطِيفُ بِهِ، وَيَنْظُرُ إِلَيْهِ، فَلَمَّا رَآهُ أَجْوَفَ عَرَفَ أَنَّهُ خُلِقَ لَايَتَمَالَكُ».

571- Müslim, Enes bin Mâlik (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Enes, Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu nakleder:

"Allah cennette Adem'e suret verdiği zaman, onu dilediği kadar terketti. Bunun üzerine İblis onun ne olduğunu görmek için etrafında dolaşmaya başladı. Onu içi kof görünce bildi ki, kendine malik olamıyacak bir şekilde yaratılmıştır."

٥٧٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي مُوسَى الأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَ آدَمَ مِنْ قَبْضَةٍ قَبَضَهَا مِنْ جَمِيعِ الأَرْضِ، فَجَاءَ بَنُو آدَمَ قَدَرِ الأَرْضِ، مِنْهُمُ الأَحْمَرُ، وَالأَبْيَضُ وَالأَسْوَدُ، وَبَيْنَ ذَلِكَ، وَالسَّهْلُ وَالْحَزْنُ، وَالْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ».

572- İmam Ahmed, Ebu Musa el-Eş'ari (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu işittim:

"Şanı yüce Allah, Adem'i yeryüzünün hepsinden avuçladığı bir avuç (toprak) tan yarattı. Bunun için Ademoğulları, yeryüzü (nün renkleri ve tabiatları) kadar (değişik şekillerde) geldiler. Onlardan kimi kızıl, kimi beyaz, kimi siyah, kimi bunların karışımı, kimi yumuşak, kimi sert, kimi kötü, kimi de iyidir."

Bir Açıklama

Yukarıda geçenleri pekiştirmek için şu açıklamalarda bulunmak istiyoruz:

Hz. Adem (a.s)'in başlangıçta Allah'ın kudreti ile yaratıldığı hakkındaki kitap ve sünnet metinleri açık ve kesindir. İnsanın yaratılışının evrim geçirerek tamamlandığı söylenemez ve onun, diğer canlılarda meydana gelen evrimsel sıçramaların bir ürünü olduğu da doğru değildir. Hz. Adem (a.s) başlangıçta vasıtasız ve aralıksız olarak Allah'ın yarattığı fıtrat üzerine yaratılmıştır. Ama mahlukatın kendine ait bir yükseliş merdiveninin varolduğunun, bazı varlıkların bazısından doğmuş olması ve bugünkü insana benzer yaratıkların varlığı ve bunların insandan daha önce yaşamış olduklarının kabul edilme ihtimallerinin açıklanması gereklidir. Bunların kendine göre birer açıklaması ve yorumu vardır. Bu konularda araştırma kapısı açıktır. Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'inde

---

571-Müslim (4/2016) 45-Kitabu'l birr ve's Sıla ve'l Adab. 21-İnsanın kendine malik olamıyacak bir yaratılışta yaratıldığı babı. İmam Ahmed, Müsned (3/229)

572-İmam Ahmed (Müsned (4/406) Tirmizi (5/204) 48-Kitabu Tefsiri'l Kur'an. 3-Bakara suresinden bir bab. Tirmizi, bu hadisin sahih, hasen olduğunu söylemiştir.

şöyle buyuruyor:

"De ki: Yeryüzünde dolaşın; Allah'ın yaratmaya nasıl başladığını bir görün..." (1)

"Allah'ın yaratmaya nasıl başlayıp, sonra onu nasıl tekrar edeceğini anlamazlar mı?..."(2)

"Andolsun ki, ilk yaratmayı bilirsiniz, yine de düşünmez misiniz?"(3)

Yükseliş merdiveninin varlığı, Allah'ın kudretine göre anlaşılması zor bir konu değildir. O, Allah Azze ve Celle'nin hikmetinin tezahürlerindendir. İster doğrudan doğruya bir yaratılış olsun, isterse üreme yoluyla olsun farketmez. Ne var ki, babamız Hz. Adem (a.s), başlangıçta kendi sureti üzerine yaratılmıştır. Bu yaratılış biçimi de Allah tarafından doğrudan yaratılış şeklidir. Fakat bugünkü insanımıza benzeyen yaratıklar da vardır. Bu da eski İslami kitaplarda zikredilen bazı görüşlerle aynı doğrultudadır. O kitaplarda şöyle deniliyor:

"Babamız Hz. Adem (a.s) yeryüzünde bulunan ilk insan değildir. Ama bu, babamız Hz. Adem (a.s)'in başka bir insandan doğduğu anlamına gelmez. Bu konudaki nasslar kesindir. Bu evrenin tümünün Allah'ın kudreti ile yaratılmış olduğunu anlayan kişi, Allah'ın kudretinin ilk olarak Hz. Adem (a.s)'i yaratmasını kabullenmekten kaçınmaz. Bu konuda kuşkuya düşenler, imanlarının aslını gözden geçirmelidirler."

٥٧٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ».

573- Müslim, Hz. Aişe (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Melekler nurdan yaratıldı. Cinler dumanlı alevden, ateşten yaratıldılar. Adem ise size anlatılandan yaratıldı" buyurdu"

٥٧٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ

573-Müslim (4/2294) 53-Kitabu'z Zühd ve'r Rekaik. 10-Çeşitli hadisler babı. İmam Ahmed (6/103)

1) Ankebut Suresi: 20

2) Ankebut Suresi: 19

3) Vakıa Suresi: 26

اللّٰهِ ﷺ : «لَوْلاَ بَنُو إِسْرَائِيلَ لَمْ يُخْنَزِ اللَّحْمُ» وَفِي رِوَايَةٍ: «لَمْ يَخْبُثِ اللَّحْمُ» — «وَلَوْلاَ حَوَّاءُ: لَمْ تَخُنْ أُنْثَى زَوْجَهَا الدَّهْرَ».

574- Buhari ile **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

""Ebu Hureyre Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Eğer İsrailoğulları olmasaydı, et kokmazdı, Havva (anamız) olmasaydı kadın cinsi, kocasına hiyanet edip aldatmazdı." (1)

Bir Açıklama

Bu hadisin zahiri şöyledir: İsrailoğulları çölde bulundukları sırada (bıldırcın) etini saklamadan önce et kokmazdı. Yani mikroplar ve bu konuda etki edici bakteriler mevcut değildi veya ete musallat olmamışlardı. Ne zaman ki İsrailoğulları bunu yaptılar, işte o zaman cezaya çarptırıldılar. Nitekim fıtrattan uzaklaşan kavimler fıtrattan uzaklaşmaları oranında, hastalıkların artmasıyla cezalandırıldılar. Belki de mumyalı olarak bize kadar ulaşan eski firavunların cesetlerinin çürümeyişi, bakterilerin ete musallat olmadan önce, mumyalanmış olarak tabutlarına konulmuş olmalarındandır.

٥٧٥ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ اَبِي مُوسَى رَفَعَهُ، قَالَ: «لَمَّا اَخْرَجَ اللّٰهُ آدَمَ مِنَ الْجَنَّةِ زَوَّدَهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ وَعَلَّمَهُ صِنْعَةَ كُلِّ شَيْءٍ فَثِمَارُكُمْ هٰذِهِ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ غَيْرَ اَنَّ هٰذِهِ تَغَيَّرُ وَتِلْكَ لاَتَغَيَّرُ».

575- Bezzar, Ebu Musa (a.s)'dan merfû olarak rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah, Adem'i cennetten çıkarınca onu cennet meyvalarından azıklandırdı ve ona herşeyi yapma sanatını öğretti. İşte bu ürünleriniz cennet meyvalarındandır. Ne var ki, bunlar değişti de onlar değişmedi."

574-Buhari (6/323) 60-Kitabu Ehadisil Enbiya. 1-Hz. Adem (a.s)'in ve zürriyetinin yaratılması babı.

575-Keşfu'l Estar (3/102) Haysemi, Mecmau'z Zevaid (8/197) onu Bezzar ve Taberani'nin rivayet ettiklerini ve ricalinin sika olduklarını söylemiştir. Hakim, Müstedrek (2/543)'de onun sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1) Hıyanet edip aldatma işi, yasak ağaca yaklaşmama konusundaki tavsiyeyi tutmamaktır.

٥٧٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قِيْلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ : اَلْقِرَدَةُ وَالْخَنَازِيرُ؛ هِيَ مِمَّا مُسِخَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ لَمْ يُهْلِكْ قَوْمًا [أَوْ يُعَذِّبْ قَوْمًا] فَيَجْعَلَ لَهُمْ نَسْلاً، وَإِنَّ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ كَانَتْ قَبْلَ ذٰلِكَ».

576- Müslim, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bir adam Resulullah (a.s)'a:

"Ey Allah'ın Resulü! Maymunlarla domuzlar sureti değiştirilen insanlardan mıdır?" diye sordu. Bunun üzerine Resulullah (a.s) da:

"Şüphesiz Allah (Azze ve Celle) bir kavmi helâk etti, yahut bir kavme azab ettiyse, onlar için nesil yaratmamıştır. Maymunlar ve domuzlar bundan önce de vardı."

SONUÇ

Allah (c.c.) ezelde vardı, O'nunla beraber ve O'ndan önce hiçbir şey yoktu. Sonra suyu yarattı. O'nun buhar mı, yoksa akıcı mı yani hangi halde olduğunu en iyi bilen Allah'tır. Onun ardından arş'ı, sonra kalemi yarattı ve her şeyin kaderini ve miktarını takdir etti.

Sonra şu gökleri ve göklerdeki yıldızları, samanyollarını ve yıldız kümelerini sudan yarattı.

Sonra şu gözüken samanyollarından birine ait olan güneş sistemini ve yerküreyi yarattı.

Daha sonra yerkürenin yaratılışının ardından yedi kat gökleri yarattı ve her gökte kendine ait düzeni koydu.

Sonra insanın yaşaması için yeryüzünü hazırladı ve yeryüzündeki mahlukatı yarattı.

Allah Azze ve Celle insanı yaratmadan önce melekleri, cinleri ve yeryüzündeki hayat türlerini yaratmıştı. Cenneti ve cehennemi yarattı, sonra da babamız Hz. Adem (a.s)'i yarattı. Onun ardından anamız Havva'yı yarattı. Her ikisi de cennette idiler, sonra Allah (c.c) onları ve İblis'i yere indirdi. Böylece yeryüzünde insanlığın serüveni başladı.

Babamız Hz. Adem (a.s)'den önce bugünkü insanımız gibi yaratıkların bulunmasına ve sonra soylarının kurumasına engel bir şey yoktur. Fakat onlar

576-Müslim (4/2051) 46-Kitabu'l Kader, 7-Ecel, rızık ve başka şeylerin haklarında geçen kaderden ziyade ve eksik olmayacaklarını beyan babı.

bugünkü insanımızın kökeni değildir.

Yeryüzünde hayatın ve hayat türlerinin ortaya çıkışı, hayatın derece derece yükseliş merdiveni konuları, araştırmaya açık konulardır. Hatta Kur'an nassıyla bunlar istenmektedir ve bu konuda bir engel yoktur. Ama Rabbani bir yorum veya vahiy yoluyla gönderilmiş bir haber varsa, hüküm ancak O'nundur.

Çağımızın keşifleri ve delillere dayanan görüşler, Kur'an ve sünnetin nasslarını pekiştirir özelliktedir. Bu konuda yazılmış kitaplar çoktur. İyi niyyetli bilginler, her yerde araştırma ve incelemeleriyle buna deliller getirmektedirler.

İKİNCİ KISIM

ALLAH'A İMAN

TARİHTE PUTATAPICILIK
ALLAH'A OĞUL NİSBET ETME VE
TESLİS (ÜÇLEME) İNANCI
ALLAH KATINDA GERÇEK DİN İSLAM'DIR
İSLAM'DAN BAŞKA DİN KABUL
EDİLMEYECEKTİR

ALLAH'A İMAN

Dünyada Allahu Teala'yı inkar edenler azdır, hatta eski Sovyet Rusya gibi inkarcı bir yönetimin hâkim olduğu ülkelerde dahi azdı. Çünkü inkarcılık aklın kanunlarına ve fıtrata aykırıdır. Bu nedenle insanların çoğunluğu bir tür imanla Allah Azze ve Celle'ye iman etmişlerdir. Ancak ehl-i hak ile ehl-i batıl arasındaki zıtlaşmalar ve Allah'a nisbet edilenlerde, O'na layık olan veya olmayanlarda ve uluhiyyet konularında büyük farklılıklar vardır. İslam, insanların düşüncelerini, akidelerini ve yaşayış şekillerini düzeltmek için gelmiştir. İslami risaletin, üzerinde odaklaştığı en önemli konu, Allah Azze ve Celle'yi tanıtmaktır. Bu risalet, bize en saf niteliği ve en yüce akideleri vermiştir. Erişkin aklın, dosdoğru fıtratın ve sahih ilmin desteklediği halis hak, risalet davasında kendisini göstermiştir.

Bir kısım insanlar Allah Azze ve Celle'yi zatına layık olmayan şeylerle nitelendirmişlerdir. Onlar Allah'ı bir eşi ve oğlu veya ortakları olduğunu, yaratma işinde kendisinin bir müdahalesi bulunmadığını, mahlukatın O'nun iradesinin dışında varolduğunu, O'nun külliyatı bilip, cüz'iyatı bilmediğini, bu kainatın O'nun bir parçası olduğunu ve Allah'ın kanun koyma hakkının bulunmadığını iddia etmişlerdir. Ve yine insanlar, Allah'a bir çok şey nisbet etmişlerdir. Halbuki Allah, bunların hepsinden münezzehtir. Kitap ve sünnet gelmiş ve bütün bunların ölçüsünü koymuştur. Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyuruyor:

"Allah, onların isnad edegeldiklerinden yücedir, münezzehtir."

Allah'ın ihlasa erdirilmiş kulları müstesnadır."(1)

"Senin kudret ve şeref sahibi Rabbin, onların isnad etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir."

"Gönderilen bütün peygamberlere selam olsun!"

---

1) Saffat Suresi: 159, 160

"Ve âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun!"(1)

"Kötü sıfat, âhirete inanmayanlar içindir. En yüce sıfatlar ise Allah'a aittir. Çünkü O, herşeyden üstün ve hikmet sahibidir."(2)

KİTAP VE SÜNNETLE GELENLERİN ÖZETİ

Allah Azze ve Celle vardır, herşey bunu gösterir. Gözle görünen kainat ayetleri O'nun varlığına delildir. Kur'an ayetleri de O'na delildir. Peygamberlerin mucizeleri ve evliyanın kerametleri O'nu gösteren belgelerdir. Allah (c.c.) hayat, irade, kudret ilim, semi (işitme), basar (görme) ve kelam sıfatlarına sahiptir. Bu konudaki ayetlerden bazıları:

"O daima diridir..."(3)

"Onun işi, bir şey yaratmak istediği vakit sadece (ol!) demektir ve o şey derhal var olur." (4)

"O, kullarının üstünde yegane kudret ve tasarruf sahibidir..." (5)

"Allah, şüphesiz her şeye kadirdir." (6)

"...Allah her şeyi hakkıyla bilir." (7)

"Fakat Allah sana indirdiğine şahitlik eder, onu bilerek indirmiştir..." (8)

"...Allah işitir ve görür ." (9)

"Ey Muhammed! Puta tapanlardan biri sana sığınırsa, onu güvene al; taki Allah'ın sözünü dinlesin..." (10)

Aziz ve Celil olan Allah yüce sıfatlarla muttasıf en güzel isimler (Esma-i hüsna) ile isimlendirilmiştir. Bu konuda Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"En güzel isimler Allah'ındır. O'na o isimlerle dua edin. O'nun isimleri konusunda eğriliğe sapanları bırakın..." (11)

---

1) Saffat Suresi: 180, 181, 182
2) Nahl suresi: 60
3) Gafir Suresi: 65
4) Yasin Suresi: 82
5) En'am Suresi: 61
6) Bakara Suresi: 20
7) Ahzab Suresi: 40
8) Nisa Suresi: 166
9) Nisa Suresi: 134
10) Tevbe Suresi: 6
11) Araf Suresi: 180

Bu kainatı Allah yaratmıştır, onda olup bitenler, O'nun iradesinin ve kudretinin eseridir:

"Allah her şeyin yaratıcısıdır. O her şeye vekildir." (1)

"O, her an kainata tasarruf etmektedir." (2)

Bu kainat ve içindekiler, yaratıldığından beri varlığını devam ettirebilmesi için Allah'a muhtaçtır. Bu hususdaki ayetler de şöyledir:

"...Her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen O'dur." (3)

"Doğrusu, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutan odur..." (4)

"Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz." (5)

Allah'ın celal, kemal ve cemal sıfatları vardır:

"En yüce sıfatlar Allah'a aittir." (6)

"Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir." (7)

Aziz ve Celil olan Allah; vahdaniyet, kıdem, beka, kıyam bi-nefsih ve muhalefetün li'l-havadis sıfatları ile muttasıftır. Bu da yüce Allah'ın şu sözünün muktezasıdır:

"De ki: O Allah bir tektir. Allah her şeyden müstağni ve her şey O'na muhtaçtır. O doğurmamış ve doğmamıştır. Hiç bir şey O'na denk değildir." (8)

Allah Teala zatında, sıfatlarında ve fiillerinde tektir.

Yarattığı mahlukatın tümü O'na muhtaç olduğu halde, O, onlara muhtaç değildir:

"Allah, ondan başka tanrı olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan diri, her an yaratıklarını gözetip durandır..." (9)

O kendi zatıyla kaimdir, yani varlığını sürdürebilmek için başkasına muhtaç

---

1) Zümer Suresi: 62
2) Rahman Suresi: 29
3) Furkan Suresi: 3
4) Fatır Suresi: 41
5) Fatiha Suresi: 5
6) Nahl Suresi: 60
7) Rahman Suresi: 28
8) İhlas Suresi: 1-4
9) Bakara Suresi: 255

değildir; halbuki Allah'tan gayri olan herşey, O'nun varlığıyla hayatiyetini sürdürmektedir. O, ilktir, O'ndan önce hiçbir şey yoktu.

"O doğmamıştır." (1)

O ebediyyen vardır.

"O doğurmamıştır." (2)

"O, kendisinden sonraya hiçbir şeyin kalmıyacağı sondur." (3)

Allah hiçbir şeye benzemez, hiç bir şey de O'na benzemez.

"Hiçbir şey O'na denk değildir." (4)

"...O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir." (5)

O kendi zatını vasıflandırdığı gibi, kendi zatını bilen yine sadece O'dur.

"...Onların hiç birinin ilmi O'nu kuşatamaz." (6)

"Gözler O'nu görmez, O bütün gözleri görür." (7)

Allah (c.c) uluhiyyet (tanrılık), malikiyyet (malik olma) ve rububiyyet (rablık, efendilik) vasıflarına sahiptir.

"De ki: Cinden olsun, insandan olsun, insanların kalblerine şüphe ve tereddüt sokan vesveseci ve sinsi (şeytanın ve insanın) şerrinden, insanların Rabbine, insanların Melikine (mutlak sahib ve hakimine) insanların İlah'ına sığınırım." (8)

Halkın ibadet ve ubudiyyetini ona takdim etmesi, rububiyyetinin, malikiyyetinin ve uluhiyyetinin gereğidir.

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (9)

"Ne Mesih ve ne de Allah'a yakın melekler, Allah'ın kulu olmaktan çekinirler..." (10)

---

1) İhlas Suresi: 3
2) İhlas Suresi: 3
3) Hadid Suresi: 3
4) İhlas Suresi: 4
5) Şura Suresi: 11
6) Taha Suresi: 110
7) En'am Suresi: 103
8) Nas Suresi: 1-6
9) Zariyat Suresi: 56
10) Nisa Suresi: 172

"Bir gece kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye, (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götüren Allah, noksan sıfatlardan münezzehtir; O gerçekten işitendir, görendir." (1)

İbadet; ayırdedici davranışları yerine getirmeyi gerektirir. Ubudiyyet ise, ibadetle birlikte şeriat hükümlerini yerine getirmeyi gerekli kılar. Bundan dolayı Allah Azze ve Celle mutlak malikiyyet sıfatına sahiptir:

"...Bilesiniz ki, yaratmak da, emretmek de O'na mahsustur. Alemlerin Rabbi Allah ne yücedir!" (2)

"...Hüküm ancak Allah'ındır." (3)

İnsanların ödevi haber verdiği, emrettiği veya yasakladığı konularda Allah'a boyun eğmektir. Allah'ın salat ve selam üzerlerine olsun elçileri vasıtasıyla gönderdiği İslam işte budur.

Müslüman bilginler asırlar boyu akaid konusunda sözünü ettiğimiz bazı şeyler için ortak dil oluşturmaya çalışmışlardır.

Onlar, Zat-ı ilahiyye'ye ait vucut sıfatını, sıfat-ı nefsiyye olarak adlandırmışlardır.

İslam alimleri İlahi Zat ile kaim olan sıfatlara, sıfat-ı vücudiyye veya sıfatu'l-meani adını vermişlerdir. Onlar yedi tanedir: İlim, irade, kudret, hayat, semi, basar ve kelam.

Onlar İhlas suresinde gelen sıfatları, sıfat-ı selbiyye olarak isimlendirmişlerdir. O sıfatlar öz olarak İslam akidesini farklı kılan sıfatlardır. Onlar da: Vahdaniyet, kıdem, beka, kıyam bi-nefsihi ve muhalefetün li'l-havadis'tir.

Yine alimlerimiz Aziz ve Celil olan Allah'ın kudretinin eseri olan isimleri sıfatu'l-fiil diye adlandırmışlardır: Muizz (aziz kılan), müzill (zillete düşüren), muhyil (dirilten) ve münit (öldüren) gibi...

Müslüman alimler kemal vasfından söz eden isimlere, celal, kemal ve cemal sıfatları ismini vermişlerdir.

"Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir." (4)

Hz. Peygamber (a.s) de şöyle buyuruyor:

---

1) İsra Suresi: 1
2) Araf Suresi: 54
3) En'am Suresi: 57
4) Rahman Suresi: 28

"Şüphesiz Allah cemil (güzel) dir." Bu hadisi Müslim ile Tirmizi rivayet etmiştir.

Alimler Allahu Teala'nın kendi zatına verdiği isimlerini tesbit etmişlerdir. Biz onları kitab ve sünnetten öğreniyoruz. Kitap ve Sünnette bulunan bu sıfatların dışındakilere de sıfat-ı sem'iyye adını vermişlerdir. Bir mefsedete sebep olacak veya bir mefsedeti gerektirecek bir şey sokulmadıkça ıstılahda bir zarar yoktur.

İnsan için Allah'ı hakkıyla bilip tanımak, O'na iman etmek ve O'na teslim olmak kadar önemli bir şey yoktur. Çünkü bunun kalbe, akla ve ahlaka dini ve dünyevi etkileri vardır. Bundan dolayı, fikri, ilmi hatta siyasi ve askeri savaşların en büyüğü Allah'a iman konusuyla ilgili olmuştur. Hidayetin başlangıç noktası marifet ve imandır. Allah (c.c) şöyle buyurmuştur:

"Başa gelen hiçbir musibet Allah'ın izni olmaksızın olmaz; Allah'a kim inanırsa, onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah her şeyi bilendir." (1)

Saptırıcıların, şeytanların, kafirlerin, fasıkların ve münafıkların bu temel konu üzerine gayretlerini doğrudan veya dolaylı olarak odaklaştırmaları bu sebeptendir.

Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Güçsüz sayılanlar da büyüklük taslayanlara: "Hayır gece gündüz hile kuruyor ve bize Allah'ı inkar etmemizi, O'na ortaklar koşmamızı emrediyorlar," derler. Azabı gördüklerinde, ettiklerine içleri yanar. İnkar edenlerin boyunlarına demir halkalar vururuz. Yaptıklarından başka bir şeyin mi cezasını çekerler?" (2)

Bundan ötürü tagutu inkar etmek ve Allah'a inanmak tutunulacak yegane yol olmuştur. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"...Tağutu inkar edip Allah'a inanan kimse, kopmak bilmeyen sağlam bir kulpa sarılmıştır. Allah işitendir, bilendir." (3)

Müslümanlarla filozoflar ve diğer din mensupları arasında *"Zat-ı İlahiyye"* ile ilgili konular etrafında büyük kavgalar olmuştur. Bir taraftan ehl-i sünnet arasında, diğer taraftan da diğer fırkalar arasında kavgalar bulunmaktadır. Ayrıca ehl-i sünnet'e karşı kavga edenler arasında da bu konuda çatışmalar vardır.

İslam'ın diğer din mensupları ve felsefelerle olan en önemli kavgalarından

---

1) Tegabün Suresi: 11
2) Sebe Suresi: 33
3) Bakara Suresi: 256

biri de, hıristiyanlıkla ve Zat-ı İlahiyye'ye eş ve oğul nisbet etme ve Allah (c.c)'tan birlik sıfatını nefyetme konusunda hıristiyanlığı onaylayanlarla olan savaşıdır. İslam'ın diğer din sahipleriyle olan en önemli savaşlarından biri de, uluhiyyet ve ibadet konusunda taşı, ağacı, insanı veya bir varlığı Allah'a eş koşan müşriklerle olmasıdır. İslam'ın felsefecilerle olan en önemli savaşı da, Allah Azze ve Celle'nin mahlukatın işlerinde bir müdahalesinin bulunmadığını veya varlıkları kendi isteği ile yaratamadığını, yahut Allah'ın sadece külliyatı bildiğini söyleyenlerle olan savaşıdır. Yine İslam'ın felsefecilerle en önemli savaşı, varoluşçular (Existensialistler) gibi insanın kendi hevasına tabi olma hürriyeti olduğunu veya laikler gibi Allah'ın insana kanun koyma ve ona görev yükleme hakkının bulunmadığını söyleyenler iledir.

En önemli tartışmalardan biri de uluhiyyet konusunda ehl-i sünnet ve'l-cemaat ile diğer sapık fırkalar arasındadır. Ehl-i sünnet'in tartışması bir yandan Mütezile iledir, diğer yandan Müşebbihe fırkası iledir. Ehl-i sünnet'in, mutasavvıfların aşırıları gibi *"vahdet-i vucut"* fikrine sahip olanlarla, Dürziler, İsmaililer ve Nusayriler gibi Tanrı'nın insanda şekillendiği düşüncesini savunanlarla da önemli mücadelesi vardır.

Biz burada konuyla ilgili bazı hadis-i şerifleri zikretmekle yetineceğiz. Aslında sünnette Zat-ı İlahiyye ile ilgili hadisler pek fazladır.

Kur'an-ı Kerim'in tümü anlam olarak Zat-ı İlahiyye'den bahsetmektedir. Bundan dolayı Aziz ve Celil olan Allah, Kur'an'ı *"Zikir"* olarak nitelendirmiştir:

"Sad; öğüt veren Kur'an'a andolsun." (1)

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٥٧٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اِسْمًا، مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَاللَّهُ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ» وَفِي رِوَايَةٍ: «مَنْ أَحْصَاهَا».

577- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah'ın doksandokuz ismi vardır. Onları kim ezberlerse, cennete girer.

577-Müslim (4/2063) 48-Kitabu'z Zikr ve'd Dua. 2-Allahu Teala'nın isimleri ve onları ezberleyenlerin fazileti hakkında bir bab.

1) Sad Suresi: 1

Hem Allah tektir, teki sever."

Bir başka rivayette: *"Onları kim sayarsa..."* denilmiştir.

Buhari(1)'nin rivayeti de şöyledir:

"Allah'ın doksandokuz, yani bir müstesna olmak üzere yüz ismi vardır. Bunları ezberleyen herbir kişi, muhakkak cennete girer. Yüce Allah tektir, tek olanı sever."

Buhari:*"Sayarsa"* kelimesi *"kim ezberlerse" anlamınadır,"* demiştir.

Müslim'in buna benzer bir rivayeti daha vardır ki, onda: *"O tektir, teki sever"* cümlesi belirtilmemiştir.

Tirmizi (2) de Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

---

1) Buhari (11/214) 80-Kitabu'd Deavat. 68-"Aziz ve Celil olan Allah'ın doksandokuz ismi vardır" babı.

2) Tirmizi (51530) 49-Kitabu'd Deavat. 83-"Bize, Yusuf bin Hammad el Basri tahdis etti" babı.

Tirmizi'nin bu rivayeti "Esma-i Hüsna"yı ayrıntısıyla ele almaktadır. Ondan başkası bu ayrıntıyı vermemiştir. Tirmizi şöyle demiştir: "Birden çok ravi, bu hadisi bize Safvan bin Salih'ten rivayet etmiştir. Bunu yalnız Safvan bin Salih'in rivayetinden bilmekteyiz. Bu zat hadisçiler katında sika (güvenilir) kişidir. Bu hadis başka vecihten de Ebu Hureyre tarıkıyla Hz. Peygamber (a.s)'den rivayet edilmiştir. Birçok rivayetler içinde, Esma-i Hüsna'nın zikredildiğini yalnız bu hadiste bilmekteyiz."

Muvakkıkulcami şöyle der:

"Tirmizi şöyle demiştir: "Adem bin Ebi İyas, bu hadisi başka bir senetle (yine) Ebu Hureyre tarıkıyla Hz. Pegyamber (a.s)'den rivayet ederek bu hadiste Allahu Teala'nın isimlerini zikretmiştir. Ancak bu hadisin senedi sağlam değildir."

Bu hadisi Tirmizi (3502 numarayla) Safvan bin Salih'ten rivayet etmiş ve şöyle demiştir:

"Bize, Velid bin Müslim, tahdis etti. O da: Bize Şuayb bin Ebi Hamza, Ebu'z Zinad'dan, o da el E'rac'tan, o da Ebu Hureyre'den rivayet ederek tahdis etmiştir. Tirmizi, "Bu hadis garibdir" demiştir. Bu hadisi İbni Hibban da (2382 numarayla) Safvan tarıkından "Sahih"inde rivayet etmiştir.

Yine onu İbni Mace 3861 numara ile Kitabu'd Dua'da Allah'ın isimleri babında, o da noksanıyla merfu olarak tahriç etmiştir.

Busuri, Zevaid'de şunları söyler: "Altı hadis imamından takdim ve tehiriyle birlikte İbi Mace ile Tirmizi'nin dışında hiçbiri ne bu vecihten, ne de başka bir vecihten tahriç etmemiştir. Bu babda en sahih olanı Tirmizi'nin tarikıdır. İbni Mace'nin tarıkının isnadında, Abdulmelik bin Muhammed es San'ani'nin zayıflığından dolayı za'fiyet vardır."

Hafız "el Ezkar"ın tahricinde şunları kaydediyor: "Bu iki tarik da el A'rac'ın rivayetine rucu eder. İkisinde de isimlerin sayılmasında büyük ihtilaf, noksanlık ve ziyadelik vardır. Üçüncü bir rivayette de isimler serdedilmiştir ki, onu Hakim, 'Müstedrek'inde

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah'ın doksandokuz ismi vardır. Her kim bunları sayarsa (vird olarak çekerse) cennete girer. O; Rahim'dir, Melik'dir, Kudüs'dür, Selam'dır, Mü'min'dir. Müheymin'dir, Aziz'dir, Cebbar'dır, Mütekebbir'dir. Hâlik'dır, Bâri'dir, Musavvir'dir, Gaffar'dır, Kahhar'dır. Vehhab'dır. Rezzak'dır. Fettah'tır, Alim'dir, Kabız'dır, Basıt'dır, Hafıd'dır, Rafi'dir, Muzz'dir, Müzil'dir, Semi'dir, Basir'dir, Hakem'dir, Adl'dir, Latif'dir, Habir'dir, Hakim'dir, Azim'dir, Ğafur'dur, Şekur'dur, Aliyy'dir, Kebir'dir, Hafız'dır, Mukit'tir, Hasib'tir, Celil'dir, Kerim'dir, Rakib'dir, Mucib'dir, Vasi'dir, Hakim'dir, Vedud'dur, Mecid'dir, Bais'dir, Şehid'dir, Hakk'dır, Vekil'dir, Kaviyy'dir, Metin'dir, Veliyy'dir, Hamid'dir, Muhsin'dir, Mubdii'dir, Muid'dir, Muhyi'dir, Mü'mit'tir, Hayy'dir, Kayyum'dur, Vacid'dir, Macid'dir, Vahid'dir, Samed'dir, Kadir'dir, Muktedir'dir, Mukaddim'dir, Muahhir'dir, Evvel'dir, Ahir'dir, Zahir'dir, Batın'dır, Vali'dir, Müteali'dir, Berr'dir, Tevvab'dır, Müntakim'dir, Afüvu'dur, Rauf'dur, Malikü'l-mülk'dür, Zü'l-Celali ve'l-İkram'dır, Muksıt'tır, Cami'dir, Ğaniyy'dir, Muğni'dir. Mani'dir, Dar'dır, Nafi'dir, Nur'dur, Hadi'dir, Bedi'dir, Baki'dir, Varis'dir, Reşid'dir ve Sabur'dur."

Bir Açıklama

İbnu'l-Esir şöyle demiştir:

"Bunları kim sayarsa..." sözündeki "ihsa" kelimesi saymak ve hifzetmek an-

---

tahriç etmiştir. Cafer el Faryabi de "Zikir"de Abdulaziz bin Husayn (yani İbnu't Tercüman) tarıkıyle Ebbuy'dan, o da Muhammed bin Sirin'den, o da Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir."

Hakim, bu hadisi Safvan bin Salih tarıkıyla Velid bin Müslim'den tahric ettikten sonra -ki Tirmizi'nin kendi lafzıyla tahriç ettiği tarıkın aynısıdır- şunları söylemiştir: "Bu hadisi Buhari ile Müslim "Sahih'lerinde esma-i hüsnayı zikretmeksizin sahih senetlerle tahriç etmişlerdir. Belki de her ikisine göre Velid bin Müslim kendi sevkiyle teferrüd etmiştir. Ondan başkası da Müslim için zikretmemiştir."

Evet, o isimlerin çoğu Kur'anda zikredilmiştir. Onlardan bir kısmı isim olmayıp fiil veya masdar olarak gelmiştir. Kur'an'da fiil ya da isim olarak gelmiş olanları da vardır. Kadim, Cemil ve benzerleri gibi...

İbni Kesir Tefsir'inde şöyle demiştir: "Huffaz'dan bir cemaatın iddiaları şöyledir: Bu hadiste isimlerin tertibi, hadisin müdrec olduğu kanaatini izhar etmektedir. Velid bin Müslim ile Abdulmelik bin Muhammed es San'ani'nin Züheyr bin Muhammed'den rivayet ettiği gibi bir çok alimin bu hadisin müdrec olduğunu söyledikleri rivayet edilmiştir. Yani onlar bu isimleri, Cafer bin Muhammed, Süfyan bin Uyeyne ve Ebu Zeyd el Luğavi'nin rivayet ettiği gibi Kur'an-ı Kerim'den toplamışlardır. En doğrusunu Allah bilir.

Muhakkıkulcami der ki: "Bütün bunlarla birlikte, bu hadisi İbni Hibban "Sahih"inde zikretmiş, İmam Nevevi de "Ezkar"ında onu hasen saymıştır.

lamındadır. Bundan amaç "Onu kim ezberler, kafasında muhafaza ederse..." demektir. Yine bundaki maksadın "Onları kim Allah'ın kitabın'dan ve Resulünün hadislerinden derleyip çıkarırsa..." şeklinde olduğu söylenmiştir. Çünkü Hz. Peygamber (a.s) onları Sahabe-i Kiram'a saymamıştır. Bundan dolayı o isimler, Tirmizi'nin kitabındaki hariç olmak üzere Kütüb-ü Sitte'de sayılarak ve tertib üzere gelmemiştir.

Yine denilmiştir ki: "Onları kim sayarsa..." dan amaç, anlamları anıldığında onları akılda tutmak, aklına getirmek demektir. Yani onların medlülü (işaret edilen) hakkında, itibar ederek, tedebbür ederek, zikrederek, istiyerek, çekinerek, yücelterek, Allah'ın zatını takdis ederek düşünürse..." demektir. Özet olarak her isim kendisine işaret eden özelliği akla getirir."

ESMA-ÜL HÜSNA

1-el-Kuddüs: Ayıp ve kusurlardan temiz olan, onlardan münezzeh olan.

2- es-Selam: Selam sahibi olan, yani her türlü ayıptan salim olan ve her türlü afetten beri olan demektir.

3- el-Mü'min: Kullarına yaptığı va'dini tutan demektir. Bu anlamda, "İman" kelimesinden türemiş olur ki, tasdik anlamına gelir. Veya kıyamette kullarını azabından emin kılan anlamınadır ki, o vakit de "eman" kelimesinden türemiş olur. Eman da korkunun zıddıdır.

4- el-Müheymin: İnsanların yaptıklarını gözeten demektir. Onun "el-emin" manasına geldiği söylenmşitir. O vakit kelimenin aslı "el-Mü'temen - kendisine güvenilen"dir. Bu durumda "hemze", "Ha"ya kalbolur. "el-Müheymin" kelimesinin rakib ve hafiz (gözetliyen ve koruyan) anlamlarına geldiği de söylenmiştir.

5- el-Aziz: Kendisine üstün gelinemiyen güçlü demektir. Bu ism-i şerif "izzet" kökünden gelmektedir ve galib olmak anlamındadır.

6- el-Cebbar: Mahlukatını, meşieti istikametinde zorlayan, murad ettiği emir veya nehiy üzerine onlara hükmeden demektir.

7- el-Mütekebbir: Mahlukatın sıfatlarından yüce olan demektir. Kulları arasında azemette kendisiyle yarışmaya yeltenen, taşkınlıklara karşı büyüklüğünü koruyan ve onları helak eden anlamına geldiği de söylenmiştir. el-Mütekebbir, Allah'ın azameti anlamına gelen "el-kibriya"dan gelmiştir. Yasak anlamında kullanılan "el-kibr" kelimesi bundan farklıdır.

8- el-Bari: Bir misali (modeli) olmaksızın varlıkları icad eden demektir. Ne var ki bu isim, yalnızca canlı varlıklar için kullanılır, cansızlar için değil. Nadi-

ren cansızlar için de kullanılır. Buna göre: *"Allah ruh sahibi canlıları yarattı, yerleri ve gökleri var etti"* denilir.

9- el-Musavvir: Mahlukatı değişik şekillerde yaratan demektir. Tasvir'in manası çizmek ve şekil vermek demektir.

10- el-Gaffar: Kullarının günahını defalarca bağışlayan, onları örten manasınadır. "el-gafr"" kelimesinin asıl anlamı örtmek ve perdelemektir. "Allah kullarının günahlarını mağfiret edicidir" demek, günahlardan dolayı verilecek cezayı terketmek suretiyle onları örtendir, demektir.

11- el-Fettah: Kulları arasında hüküm veren demektir. Hakim iki hasmın arasını fasledince: "Hakim hasımların arasını aştı" denilir. Yine el-Hakim'e, el-Fatih denilir. "Fettah" kelimesine, kendilerine kapalı olan rızık kapılarını kullarına açan, rızık ve rahmet kapılarını açan manası da verilmiştir.

12- el-Basıt: Kullarına rızkı yayan, açan, keremi ve rahmetiyle onlara rızkı genişleten, demektir.

13- el-Kabız: Kendi lutfuyla kullarının rızkını sıkan, daraltan anlamına gelmektedir. Bu isim verme ile vermemenin arasını 'cem' eden anlamına gelir.

14- el-Hafıd: Firavunların ve zorbaların tepesini yere getiren, yani onları ayaklar altına alan ve alçaltan demektir.

15- er-Rafi': Dostlarını yücelten ve onları aziz kılan, demektir. O, aziz kılmakla zelil kılmanın arasını birleştirendir.

16- el-Hakem: Hakim manasına, hükmeden demektir. Gerçeği şudur ki: Hüküm verme yetkisi bulunan ve hüküm vermek için kendisine müracaat edilen demektir.

17- el-Adl: Hüküm vermede hevasına uymayan ve zulmetmeyen demektir. O isim, Allah'ın kendisine isim olarak verdiği masdarlardan biridir.

18- el-Latif: Muhtaç olduğun şeyi sana incelik ve güzellikle ulaştıran demektir. Keyfiyeti anlaşılmayan şeyleri anlayıp bilen anlamına geldiği de söylenir.

19- el-Habir: Olmuş ve olacakları bilen, anlayan demektir.

20- el-Ğafur: Bağışlaması ve mağfireti bol olan demektir. Bu kelime ğufran'ın mübalağa bablarındandır.

21- eş-Şekür: Kendi rızası için yapılan iyi işlere karşılık onlara bol bol sevab veren ve kullarının yaptıklarını fazlasıyla karşılayan demektir. Allah'ın kullarına şükretmesi ancak onları bağışlaması ve ibadetlerini kabul etmesi şeklinde

olur.

22- el-Kebir: Celal ve şanı büyüklük ile nitelendirilen demektir. Kebir büyük manasına gelir.

23- el-Mukit: İktidar ve güç sahibi demektir. Yaratılmışların rızıklarını veren manasına geldiği de söylenmiştir.

24- el-Hasib: Kafi gelen demektir. Failün vezninde olan bu kelime mufilün anlamında kullanılmaktadır. Tıpkı "elimün" kelimesinin "mu'limun" elem verici, inciten anlamında kullanıldığı gibi.. Bu ismin "muhasib - hesabı gören" anlamına geldiği de söylenmiştir.

25- er-Rakib: Gözetleyen koruyan demektir. Kendisinden hiçbir şeyin gizli kalmadığı bir koruyucudur.

26- el-Mucib: Kullarının duasını kabul eden ve onlara cevap verendir.

27- el-Vası': Rahmeti herşeyi kaplıyan, zenginliği her fakiri kapsıyan demektir.

28- el-Vedud: "Feülün" vezninde "el-vüdd - sevmek" mastarından türemiş ism-i mefu'l manasında kullanılır. Allahu Teala dostlarını gönlünde sevgi tahtı kurmuştur. Yakut "el-Vedud" kelimesi ism-i fail manasında kullanılmıştır. O vakit manası şöyle olur: Allahu Teala salih kullarını sever, yani onlardan razı olur.

29- el-Mecid: Kerem ve ihsanı geniş olan demektir. İzzet ve şeref sahibi anlamına geldiği de söylenmiştir.

30- el-Bais: Ölümden sonra kıyamet gününde mahlukatı dirilten demektir.

31- eş-Şehid: Kendisinden hiçbir şey saklanmayan demektir. Eşyayı müşahede ederek ve görerek hazır eden anlamına geldiği de söylenmiştir.

32- el-Hakk: Varlığı sabit olan demektir.

33- el-Vekil: Kulların rızıklarına kefil olan demektir. Bu vasıfta aslolan, kendisine bırakılan işte bağımsız olmaktır. Şu ayet-i kerime de bu anlamda kullanılmıştır:

"Onlar: "Allah bize yeter, O ne güzel Vekil'dir," dediler." (1)

34- el-Kavi: Kadir, gücü yeten demektir. Hiç bir şeyin aciz bırakamıyacağı kuvvete sahip ve tam bir kudrete malik anlamına geldiği de söylenmiştir.

---

1) Ali İmran Suresi: 173

35- el-Metin: Fiillerinde meşakkat, külfet ve yorgunluğun ulaşmadığı çok kuvvetli olan demektir.

36- el-Veli: Yardımcı, yardım eden demektir. İşleri üstlenen ve yöneten anlamına geldiği de söylenmiştir. Yetimin velisi gibi...

37- el-Hamid: Fiiliyle övgüyü hakeden yani kendisine hamdolunan demektir. "Feilun" vezninde ism-i mef-ul manasında kullanılmıştır.

38- el-Muhsi: İlmiyle her şeyi teker teker sayan demektir. Kalın veya ince olsun hiçbir şey O'nun bilgisinin dışında kalmaz.

39- el-Mübdi: Eşyayı inşa eden ve ilk baştan yaratan demektir.

40- el-Muid: Yaratılmışları yaşamalarından sonra ölüme, öldükten sonra da tekrar hayata döndüren demektir.

41- el-Vacid: Asla fakirliğe düşmeyen zengin demektir. Bu isim zenginlik anlamına gelen "elcidetü" kelimesinden ism-i faildir.

42- el-Vahid: Ezelden beri tek, ezelde kendisiyle birikte başka biri olmayan demektir. Arkadaş ve ortağı bulunmayan anlamına geldiği de söylenmiştir.

43- el-Ehad: Tek, demektir. Onunla el-Vahid arasındaki fark şöyledir: "Ehad" sayı bakımından zikredileni nefyetmek için kullanılır. Buna göre müzekker (erkek) ve müennes (dişi) için kullanılır. Bana hiçbir kimse, yani ne erkek, ne de kadın hiç kimse gelmedi denilir. "el-Vahid" kelimesine gelince, o sayı başlangıcı için konulmuştur. *"İnsanlardan birincisi (ilki) bana geldi"* denilir. Ama *"İnsanlardan biri bana geldi"* denilmez. el-Vahid ismi, şebih ve naziri olmayan için kullanılır. el-Ehad ise, tek ve biricik anlamında kullanılır. el-Vahid ismi zatıyla tek, el-Ehad ismi ise mana ile tek demektir.

44- es-Samed: Yaratıkların ihtiyaç ve isteklerinde kendisini kasdettikleri, kendisine yöneldikleri anlamına gelmektedir.

45- el-Muktedir: İktidar sahibi, herşeye gücü yeten demektir. Bu sıfat Kaadir sıfatından daha beliğdir.

46- el-Mukaddim: İstediği şeyleri öne alan, ileri koyan, herşeyi kendi yerine koyan demektir.

47- el-Muahhir: Eşyayı yerlerine bırakan, yani önde olmaya hak kazananı öne alan, geride kalması gerekeni de geride bırakan demektir.

48- el-Evvel: Tüm eşyadan önce var olan demektir.

49- el-Ahır: Baki, ebed olan demektir.

50- ez-Zahir: Herşeyin üstünde zuhur eden ve herşeyden yüce olan demektir.

51- el-Batın: Yaratıkların görüşlerinden saklı kalan, hiç bir gözün idrak edemiyeceği kadar gizli kalan demektir.

52- el-Vali: Eşyanın maliki ve eşyada tasarruf sahibi olan demektir.

53- el-Müteali: Yaratılmışların sıfatlarından münezzeh olan, o sıfatlarla vasıflandırılmaktan çok yüce olan demektir.

54- el-Berr: Kullarına karşı iyilik ve lutfuyla şefkatli olan demektir.

55- el-Müntekım: Cezalandırılmayı hak edenlerden istediğini çokça cezalandıran demektir.

56- el-Afüvvü: Günahları çok bağışlayan demektir.

57- er-Ra'uf: Kullarına şefkatle davranan, çok merhamet eden demektir.

58- Zu'l-Celal: 'Ululuk sahibi' demektir.

59- el-Muksıt: Hükmünde adil olan demektir. Kişi adil olduğu vakit *"O muksıttır"* denir. Kişi zulmettiğinde de *"O kasıttır, yani zalimdir"* denir.

60- el-Cami: Mahlukatı hesap günü için toplayan demektir.

61- el-Mani': Herhangi birinin dostlarına eziyet etmesine engel olan, yardımcı demektir.

62- en-Nur: Görmeyenin nuru sayesinde gördüğü, sapığın; hidayeti sayesinde doğru yolu bulduğu Zat'tır.

63- el-Varis: Mahlukat yok olduktan sonra bile varlığı devam eden Zat demektir.

64- er-Reşid: Halka kendi yararlarına olacak şeyleri gösteren, onları irşad eden demektir.

65- es-Sabür: Günahkarları cezalandırmada acele etmeyen, bilakis cezalandırmayı belli bir süre erteleyen demektir. es-Sabur, Allah'ın sıfatları içinde el-Halim'in manasına daha yakındır. Ancak ikisinin arasındaki fark şudur: Günahkarlar el-Halim sıfatında emin olamazlar.

Müellif, hadis-i şerifte geçen isimlerin tümünü izah etmemiştir. (Çeviren)

٥٧٨ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ : سَمِعَ رَجُلاً يَقُولُ: اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ، لاَإِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، اَلأَحَدُ الصَّمَدُ،

الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، فَقَالَ: «وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ، لَقَدْ سَأَلَ اللَّهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ، الَّذِى إِذَا دُعِىَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى».

578- Tirmizi, Büreyde (r.a) den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) bir adamın dua edip şöyle dediğini işitti:

"Allah'ım! Senin Allah olduğuna şehadet etmem nedeniyle senden diliyorum. Senden başka tanrı yoktur. Ehad, Samed, doğurmayan, doğrulmayan ve hiç kimse kendisine denk olmayan Sen'sin."

Bunun üzerine Resul-i Ekrem (a.s) buyurdu ki:

"Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki, o adam Allah'tan kendisine onunla dua edildiği zaman mutlaka kabul ettiği ve kendisinden onunla istenildiği zaman mutlaka verdiği ism-i a'zam'ıyla diledi."

Ebu Davud (1)'un rivayetinde de şu şekildedir:

"..Onunla istenildiği vakit mutlaka verdiği, onunla dua edildiği vakit mutlaka kabul ettiği (Allah'ın) kendi ismidir."

٥٧٩ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِىَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جَالِسًا، وَرَجُلٌ يُصَلِّى، ثُمَّ دَعَا الرَّجُلُ فَقَالَ: اَللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ، لاَإِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، الْمَنَّانُ، بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضِ، ذُو الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ، يَاحَىُّ يَاقَيُّومُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لأَصْحَابِهِ: «أَتَدْرُونَ بِمَ دَعَا» ؟ قَالُوا: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ، لَقَدْ دَعَا اللَّهَ بِاسْمِهِ الأَعْظَمِ، الَّذِى إِذَا دُعِىَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أَعْطَى».

579- Ebu Davud, Enes bin Malik (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

578-Tirmizi (5/515) 49-Kitabu'd Deavat. 64-"Bize Cafer bin Muhammed bin İmran tahdis etti" babı. Tirmizi onun hasen, garib olduğunu söylemiştir.

579-Ebu Davud (2/79) Kitabu's Salat. Dua babı. Tirmizi (5/550) 49-Kitabu'd Deavat. 100-"Allah yüz rahmet yaratmıştır" babı. Nesai (3/52) 13-Kitabu's Sehu. 58-Zikirden sonra dua babı. İbni Hibban-Mevaridü'z Zam'an: 592

1) Ebu Davud (2/79) Kitabu's Salat. Dua babı. İsnadı sahihtir. İmam Ahmed (5/349) İbni Hibban, Mevaridü'z Zam'an: 592

"Kendisi Resulullah (a.s)'la birlikte oturuyorken bir adam da namaz kılıyordu. Sonra o adam dua ederken şöyle dedi:

"Allah'ım! Hamd'in sana özgü olması nedeniyle senden istiyorum. Sen'den başka tanrı yoktur. Mennan (lutuf ve ihsanı bol olan) yerlerin ve göklerin yaratıcısı, celal ve ikram sahibi sensin. Ya hayy! Ya kayyum!" (1)

Bunun üzerine Resulullah (a.s) ashabına:

"O adamın ne ile dua ettiğini biliyor musunuz?" buyurdu. Onlar da:

"Allah ve Resulü daha iyi bilir," dediler. Resulullah (a.s) da:

"Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki, o adam Allah'a, kendisine onunla dua edildiği zaman mutlaka kabul ettiği ve kendisinden onunla istenildiği zaman verdiği ism-i a'zam'ıyla dua etti," buyurdu."

٥٨٠ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الأَوْسَطِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يُنَادِي مُنَادٍ فِي النَّارِ يَاحَنَّانُ يَامَنَّانُ».

580- Tabarani, 'el-Evsat'da Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir.

"Ebu Hureyre Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu nakleder:

"Cehennemde bir ilancı: "Ya Hannan (merhameti bol olan)! Ya Mennan! (Lutuf ve ihsanı bol olan)" diye seslenir."

٥٨١ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اِسْمُ اللَّهِ الأَعْظَمِ فِي هَاتَيْنِ الآيَتَيْنِ: ﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ﴾، وَفَاتِحَةُ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ: ﴿الٓمٓ ۝ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾.

581- Ebu Davud, Esma bint-i Yezid (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

580- Haysemi, Mecmau'z Zevaid (10/159)'de rivayet etmiş ve:"Onu Taberani "Evsat"da rivayet etmiştir, isnadı hasendir" demiştir.

581-Ebu Davud (2/80) Kitabu's Salat. Dua babı. Tirmizi (5/517) 49-Ktabu'd Deavat. 65- "Bize Kuteybe tahdis etti" babı..

1) Hayy: Diri olan.

Kayyum: Başkalarıyla değil de kendi zatıyla kaim olan, yarattığı şeylere muhtaç olmayıp, yarattıkları kendisine muhtaç olan Zat demektir.

"Allah'ın ism-i a'zam'ı şu iki ayettedir: "Sizin İlahınız tek Tanrıdır; Rahman ve Rahim olup O'ndan başka tanrı yoktur."(1) Biri de Al-i İmran suresi'nin başlangıcı: "Elif, lam, mim. Allah, kendinden başka tanrı bulunmayan Hayy ve Kayyum'dur." (2)

٥٨٢ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ مِحْجَنِ بْنِ الأَدْرَعِ الثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَسْجِدَ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدْ قَضَى صَلاَتَهُ وَهُوَ يَتَشَهَّدُ، وَيَقُولُ: اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْأَحَدِ الصَّمَدِ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي، إِنَّكَ أَنْتَ الغَفُورُ الرَّحِيمُ. قَالَ: فَقَالَ: «قَدْ غُفِرَ لَهُ، قَدْ غُفِرَ لَهُ، قَدْ غُفِرَ لَهُ».

582- Ebu Davud, Mihcan bin Edra' Sabaf (r.a)'den şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) mescide girdi. Namazını bitirmiş bir adamla karşılaştı. Adam tahiyyatta otururken şöyle dua ediyordu:

"Allah'ım! Hiç kimse kendisine denk olmayan, doğmayan ve doğurulmayan, Samed ve ehad ismin sebebiyle senden günahlarımı bağışlamanı istiyorum. Şüphesiz sen Ğafur ve Rahim'sin."

Ravi dedi ki:

"Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"O adamı bağışlandı, o adamı bağışlandı, o adamı bağışlandı" buyurdu."

٥٨٣ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ هَمَّارٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اَلْمِيزَانُ بِيَدِ الرَّحْمٰنِ يَرْفَعُ أَقْوَامًا وَيَضَعُ آخَرِينَ».

583- Bezar, Nuaym bin Hemmar (r.a)'dan Resulullah (a.s)'ın şöyle buyur-

---

582-Ebu Davud (1/259) Kitabu's Salat. Teşehhüdden sonra okunacak dua babı. Nesai (3/52) 13-Kitabu's Sehu. 58-Zikirden sonra dua babı. İmam Ahmed (4/338) Bu hadisin isnadı hasendir.

583-Haysemi, Mecmau'z Zevaid (1/82)'de onu Bezzar'ın rivayet ettiğini ve ricalinin sahih adamlar olduğunu söylemiştir. Hakim, Müstedrek (2/289) Kitabu't Tefsir. Ali İmran suresinin tefsiri. Bu hadis sahihtir.

1) Bakara Suresi: 163

2) Ali İmran Suresi: 1-2

duğunu rivayet etmiştir:

"Mizan, Rahman'ın elindedir. Bir kısım kavimleri yüceltir, diğerlerini de alçaltır."

٥٨٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ هَمَّارٍ الْغَطَفَانِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ آدَمِيٍّ إِلاَّ وَقَلْبُهُ بَيْنَ أُصْبُعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمٰنِ إِنْ شَاءَ أَنْ يُزِيغَهُ أَزَاغَهُ وَإِنْ شَاءَ أَنْ يُقِيمَهُ أَقَامَهُ وَكُلَّ يَوْمٍ الْمِيزَانُ بِيَدِ اللَّهِ يَرْفَعُ أَقْوَامًا وَيَضَعُ آخَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

584- Tabarani, Nuaym bin Hemmar Ğatafani (r.a)'den rivayet etmiştir.

"Resulullah (a.s) şöyle buyururken işittim:

"Adem'in zürriyetinden gelen hiçbir kişi yoktur ki, onun kalbi Rahman'ın parmaklarından ikisinin arasında bulunmuş olmasın. Eğer Rahman onu saptırmayı dilerse, saptırır, yok eğer onu doğrultmayı dilerse, doğrultur. Mizan hergün Allah'ın elindedir. Bir kısım kavimleri yüceltir, diğerlerini de kıyamet gününe kadar alçaltır."

٥٨٥ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ: «يَامُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ». فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! قَدْ آمَنَّا بِكَ، وَبِمَا جِئْتَ بِهِ، فَهَلْ تَخَافُ عَلَيْنَا؟ قَالَ: «نَعَمْ، إِنَّ الْقُلُوبَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمٰنِ، يُقَلِّبُهَا كَيْفَ يَشَاءُ».

585- Tirmizi, Enes bin Malik (r.a)'denşu şekilde rivayet etmiştir.

"Enes şöyle dedi: "Resulullah (a.s) sık sık:

"Ey kalbleri (halden hale) değiştiren! Kalbimi dinin üzere sabit kıl!" derdi. Ben de:

"Ya Resulullah! Sana ve getirdiğin şeriata inandık. Bu durumda (hala) bizim

---

584-Haysemi, Mecmau'z Zevaid (7/211)'de rivayet etmiş ve Bezzar'ın tahric ettiğini ve ricalinin sika olduğunu söylemiştir.

585-Tirmizi (4/448) 33-Kitabu'l Kader. 7-Kalplerin Rahman'ın iki parmağının arasında olduğuna ait gelen hadisler babı. Tirmizi bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

için korkuyor musun?" dedim. O da:

"Evet! Çünkü kalbler, Allah'ın iki parmağı arasındadır; onları dilediği şekilde çevirir" buyurdu."

٥٨٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ قُلُوبَ بَنِي آدَمَ بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمٰنِ، كَقَلْبٍ وَاحِدٍ، يُصَرِّفُهُ حَيْثُ شَاءَ». ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اَللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ».

586- Müslim, Abdullah bin Amr bin As (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Abdullah Resulullah (a.s)'ı şöyle buyururken işittiğini söylemiştir:

"Bütün Ademoğullarının kalbleri Rahman'ın parmaklarından iki parmak arasında bir tek kalb gibidir. Rahman onu dileyeceği yere çevirip döndürür." Bundan sonra Resulullah (a.s):

"Ya Allah! Ey kalbleri çevirip döndüren (Allah'ım)! Kalblerimizi sana taat etmeye çevirip döndür" diye dua etti."

٥٨٧ــ رَوَى مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَار رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ: إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْهَادِي وَالْفَاتِنُ.

587- Malik, Amr bin Dinar (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Amr şöyle dedi: "Ben, İbni Zübeyr'i hutbesinde şöyle derken dinledim:

"Şüphesiz Allah el-Hadi (hidayete erdiren, doğru yolu gösteren), el-Fatin (saptıran)dır."

٥٨٨ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ حُذَيْفَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «خَلَقَ اللَّهُ كُلَّ صَانِعٍ وَصَنْعَتَهُ».

586-Müslim (4/2045) 46-Kitabu'l Kader. 3-Allahu Teala'nın kalpleri nasıl isterse çevirip döndüreceği babı.

587-Muvatta (2/900) 46-Kitabu'l Kader. 1-Kaderi konuşmaktan nehyedilmesi babı. İsnadı sahihtir.

588- Bezzar, Huzeyfe (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Huzeyfe Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu nakleder:

"Allah tüm sanatkarları ve san'atını yaratmıştır"

٥٨٩ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يَمِينُ اللَّهِ مَلأَى لاَيَغِيضُهَا شَيْءٌ سَحَّاءُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَبِيَدِهِ الْأُخْرَى الْمِيزَانُ، يَرْفَعُ الْقِسْطَ وَيَخْفِضُ». قَالَ: «أَرَأَيْتَ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ اللَّهُ السَّمٰوَاتِ وَالأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَنْقُصْ مِمَّا فِي يَدَيْهِ شَيْئًا».

589- İbn-i Mace, Ebu Hureyre (r.a)'den Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah'ın sağ eli doludur. Onu hiçbir harcama eksiltmez. O gece ve gündüz daima akar. Diğer elinde de Mizan vardır. O, tartıyı indirir ve kaldırır." Yine Resulullah:

"Allah'ın göğü ve yeri yarattığı günden beri infak ve in'am ettiği ni'metlerin mahiyetini bana bildirebilir misin? Çünkü onun (kerem ve inayet) elindekilerden hiçbir şey eksilmemiştir" buyurdu."

٥٩٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لاَيَنَامُ، وَلاَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ، يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ، يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ، وَعَمَلِ النَّهَارِ، وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ، حِجَابُهُ النُّورُ ــ وَفِي رِوَايَةٍ: النَّارُ ــ «لَوْ كَشَفَهُ لأَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ».

590- Müslim, Ebu Musa Eş'ari (r.a)'den rivayet etmiştir:

588-Keşfu'l Estar 53/28) Haysemi (7/197) "Onu Bezzar rivayet etmşitir. Ricali Sahih'in recalidir. Ancak Ahmed bin Abdullah Ebu'l Huseyn bin Kerdi müstesnadır, o da sikadır" demiştir.

589-İbni Mace (1/71) Mukaddime 13-Cehmiyye'nin inkar ettiği şeyler hakkında bir bab. Buhari (8/352) 65-Kitabu't Tefsir. 2-"O'nun arşı su üzerinde idi" kavli hakkında bab. Müslim (2/691) Kitabu'z Zekat. 11-İnfak'a teşvik ve infak edene verdiğinin yerine mal verileceğini tebşir babı.

590-Müslim (1/161) 1-Kitabu'l İman. 79-Hz. Peygamber (a.s)'in "Şüphesiz Allah uyumaz" ve "O'nun hicabı nurdur" hadisleri hakkında bir bab.

"Ebu Musa şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) aramızda ayağa kalktı ve şu beş cümleyi söyledi:

"Şüphesiz ki; Allah Azze ve Celle uyumaz, zaten O'na uyumak da yakışmaz. Tartıyı indirir ve kaldırır; gündüzün amelinden önce O'na gecenin ameli, gecenin amelinden önce de gündüzün ameli arz olunur. Hicabı nurdur. (Ebu Bekr'in rivayetinde nar'dır denilmiştir.) Eğer onu açmış olsa, yüzünün nuru (Celali ve güzelliği) görüş alanı içinde kalan bütün mahlukatı yakardı."

٥٩١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لاَأَحَدٌ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ، مِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ، وَلاَ أَحَدٌ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْمَدْحَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى، مِنْ أَجْلِ ذٰلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ».

591- Buhari ile **Müslim,** Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

"Allah'tan daha kıskanç kimse yoktur. Bundan dolayı kötülüklerin açık ve kapalısını haram kılmıştır. Allah'tan daha fazla medhi seven kimse de yoktur. Onun için kendini medhetmiştir."

Müslim(1)'in bir rivayetinde bu hadisin benzeri vardır. Bu rivayette *"...kötülüklerin açığını, kapalısını.."* sözlerini zikretmemiş, fakat şunu ziyade etmiştir:

"...Ve hiç bir kimseye Allah'tan daha makbul özür yoktur. Bundan dolayı kitabı indirmiş ve Peygamberle göndermiştir."

٥٩٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قِيلَ لِلنَّبِيِّ ﷺ : أَمَا تَغَارُ؟ قَالَ: «وَاللَّهِ إِنِّي لأَغَارُ وَاللَّهُ أَغْيَرُ مِنِّي، وَمِنْ غَيْرَتِهِ نَهَى عَنِ الْفَوَاحِشِ».

592- İmam Ahmed, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

""Ebu Hureyre şöyle dedi: "Resulullah (a.s)'a:

"Kıskançlık eder misiniz?" denildi. O da:

591-Buhari (8/301) 65-Kitabu't Tefsir. 1-"Ancak Rabbim kötülüklerin açığını ve kapalısını haram kılmıştır" ayeti kerimesi babı. Müslim (4/2113)49-Kitabu't Tevbe. 6-Allah'ın kıskançlığı ve kötülüklerin haram kılınması babı.

592-İmam Ahmed (2/326) Haysemi, Mecmau'z Zevaid (6/254)'de: "Onu, İmam Ahmed rivayet etmiştir, ricali sikadır" demiştir.

1) Müslim (2/1136) 19-Kitabu'l Lian. 17. hadis.

"Vallahi, ben kıskançlık ederim. Halbuki Allah benden daha kıskançtır. Fuhşiyatı yasaklaması. O'nun kıskançlığındandır" buyurdu."

٥٩٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ، وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ، وَإِنَّ غَيْرَةَ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَاحَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ».

593- Buhari ile **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz ki, Allah kıskanır. Mü'min de kıskanır. Gerçekten Allah'ın kıskanması, mü'mine haram kıldığı şeyi getirmesidir."

Müslim (1)'in bir rivayetinde Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Mü'min kıskanır. Ama Allah'ın kıskançlığı daha şiddetlidir."

٥٩٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ : «هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ؟ قَالَ: «نُورٌ، أَنَّى أَرَاهُ؟».

594- Müslim, Ebu Zerr Gıffari (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a:

"Rabbini gördün mü?" diye sordum. O da:

"O bir nur, O'nu nasıl göreyim?" buyurdu."

Tirmizi (2)'nin Abdullah bin Şakik'dan rivayetinde Abdullah şöyle demiştir:

593-Buhari (9/319) 67-Kitabu't Tevbe. 107-Kıskançlık babı. Müslim (4/2111) 49-Kitabu't Tevbe. 6-Allah'ın gayreti ve kötülüklerin haram kılınması babı.

594-Müslim (1/161) 1-Kitabu'l İman. 78-Hz. Peygamber (a.s)'in: "O bir nur, O'nu nasıl göreyim?" kavli ile "Bir nur gördüm" hadisi hakkında bir bab.

İmam Nevevi şöyle söylemiştir: "O bir nur, onu nasıl göreyim?" ibaresini ravilerin tümü usullerde ve rivayetlerde böyle rivayet etmişlerdir."

"Hicabı nurdur, O'nu nasıl göreyim"in manası hakkında Ebu Abdullah el Marizi şöyle söylemiştir: "O'nu nasıl göreyim"deki zamir Allah'a aittir. Bu şu demektir: Her zaman olduğu gibi nurların gözleri perdelemesi nedeniyle o benim görmeme engel oldu."

1) Müslim (4/2115) 49-Kitabu't Tevbe. 6-Allah'ın gayreti ve kötülüklerin haram kılınması babı.

2) Tirmizi (5/39) 48-Kitabu Tefsiri'l Kur'an. 54-"Necm suresinden" bir bab.

"Ebu Zerr (r.a)'e dedim ki:

"Şayet Resulullah (a.s)'a ulaşmış olsaydın muhakkak kendisine sorardım." Ebu Zer:

"O'na neyi soracaktın?" dedi. Ben de:

"Muhammed, Rabbini görmüş müdür?" diye ona sorardım," dedim. Bunun üzerine Ebu Zerr şu karşılığı verdi: "Ben O'na sordum ve "nur'dur, O'nu nasıl görebilirim!" diye cevap verdi."

٥٩٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: قُلْتُ لأَبِي ذَرٍّ، لَوْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَسَأَلْتُهُ. فَقَالَ: عَنْ أَيِّ شَيْءٍ كُنْتَ تَسْأَلُهُ؟ قَالَ: كُنْتُ أَسْأَلُهُ هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ؟ قَالَ أَبُو ذَرٍّ: قَدْ سَأَلْتُهُ، فَقَالَ: «رَأَيْتُ نُورًا».

595- Müslim, Abdullah bin Şakik (r.a)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Zerr (r.a)'e: "Resulullah (a.s)'ı görsem O'na soracaktım" dedim.

"Ona ne soracaktın?" dedi.

"Rabbini gördün mü?" diye soracaktım, dedim. Ebu Zerr:

"Ben sordum: "Bir nur gördüm" buyurdu," dedi."

٥٩٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذٰلِكَ، وَشَتَمَنِي، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذٰلِكَ، فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ، فَزَعَمَ أَنِّي لاَأَقْدِرُ أَنْ أُعِيدَهُ كَمَا كَانَ، وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ، فَقَوْلُهُ: لِي وَلَدٌ، فَسُبْحَانِي أَنْ أَتَّخِذَ صَاحِبَةً أَوْ وَلَدًا».

596- Buhari, İbni Abbas (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle demiştir:

"Allah şöyle buyurdu: "Bazı insanlar beni yalanladı. Halbuki beni yalanlamak ona yakışmazdı. Bazısı da bana sövdü. Halbuki bana sövmek ona yakışmazdı. Ademoğlunun beni yalanlamasına gelince; o (öldükten sonra) benim onu eskisi gibi iade edip yaratmaya gücüm yetmez sanır. Bana sövmesi konusu da: Benim çocuğum olduğunu söylemesidir. Halbuki ben zevce ve çocuk edinmekten uzak bulunuyorum."

٥٩٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الأَجْدَعِ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: يَا أُمَّتَاهُ! هَلْ رَأَى مُحَمَّدٌ رَبَّهُ؟ فَقَالَتْ: لَقَدْ قَفَّ شَعْرِي مِمَّا قُلْتَ، أَيْنَ أَنْتَ مِنْ ثَلاَثٍ مَنْ حَدَّثَكَهُنَّ فَقَدْ كَذَبَ؛ مَنْ حَدَّثَكَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَأَى رَبَّهُ فَقَدْ كَذَبَ، ثُمَّ قَرَأَتْ: ﴿لاَتُدْرِكُهُ الأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾، ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلاَّ وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولاً﴾ .وَمَنْ حَدَّثَكَ أَنَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي غَدٍ، فَقَدْ كَذَبَ، ثُمَّ قَرَأَتْ: ﴿وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا﴾، وَمَنْ حَدَّثَكَ أَنَّهُ كَتَمَ فَقَدْ كَذَبَ، ثُمَّ قَرَأَتْ: ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ...﴾، الآية وَلَكِنَّهُ رَأَى جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فِي صُوْرَتِهِ مَرَّتَيْنِ.

597- Buhari ve Müslim, Mesruk bin Ecda (r.a)'dan şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Ben Hz. Aişe (r.a)'ye:

"Ey anacığım! Muhammed (a.s) Rabbini gördü mü?" diye sordum Hz. Aişe (r.a) dedi ki:

"Bu söylediğin sözden ötürü tüylerim diken diken oldu, ürperdim. Sen şu üç konuda hangi aşamadasın? Kim onları sana söylerse muhakkak yalan söylemiştir. Her kim "Muhammed (a.s) Rabbini gördü" derse, muhakkak yalan söylemiştir" dedi. Sonra Hz. Aişe (r.a) (buna delil getirerek) şu ayetleri okudu:

"Gözler O'nu idrak etmez ve fakat O, gözleri idrak eder. O, latiftir, habir-

---

597-Buhari (8/600) 65-Kitabu't Tefsir. 1-Bize Yahya tahdis etti, babı. Müslim (1/160) 1-Kitabu'l İman. 77-Allah'ın: "Yemin olsun ki, onu bir başka inişte de gördü" ayeti kerimesinin manası ve Hz. Peygamber (a.s)'in İsra gecesi Rabbini görüp görmediği babı.

dir." (1) "Bununla beraber hiçbir beşer için kabil değildir ki, Allah ona başka surette kelam söylesin. Ancak vahiy ile veya bir perde arkasından veyahut bir resul gönderip de izniyle ona dilediğini vahyetmesi müstesna. Çünkü O, çok yüksek, çok hakimdir." (2)

Yine Hz. Aişe (r.a) devamla şöyle dedi:

"Ve her kim sana, "yarın ne olacağını bilirim" derse, muhakkak yalan söylemiştir," dedi. Sonra şu ayeti okudu: "Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilmez." (3)

Yine Hz. Aişe (r.a) devamla şöyle dedi:

"Her kim sana Resulullah (a.s) ketmetti (vahyden gizledi)" derse, muhakkak yalan söylemiştir," dedi. Sonra şu ayeti okudu: "Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et, eğer bunu yapmazsan O'nun eksikliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur..." (4) Ve lakin Resulullah Cibril (a.s)'i iki kez kendi suretinde gördü" dedi."

Müslim'in rivayetinde (5) Mesruk şöyle demiştir:

"Ben Hz. Aişe (r.a)'ye: "O halde: "Sonra yaklaştı da: Sarktı iki yaya kadar, yahut daha yakın oldu ve Allah kuluna vahyettiğini etti" ayetleri ne hakkındadır?" diye sordum. Hz. Aişe (r.a) de:

"Bu ancak Cibril (a.s)'dir. Cibril ona erkekler suretinde gelirdi. Bu defasında ise asıl kendi suretinde olan şekilde gelmiş ve semanın ufkunu kaplamıştır" dedi."

Buhari (6)'nin bir rivayetinde de Hz. Aişe (r.a):

"Sana Muhammed'in gaybı bilir olduğunu kim söylerse muhakkak o da yalan söylemiştir. Çünkü yüce Allah: "De ki: Göklerde ve yerde gaybı Allah'tan başka kimse bilmez..." (7) buyurmuştur.."

---

1) En'am Suresi: 103

2) Şuara Suresi: 51

3) Lokman Suresi: 34

4) Maide Suresi: 67

5) Müslim, Kitabu'l İman. 77-Allah'ın: "Yemin olsun ki, onu bir başka inişte de gördü" ayetinin manası ve Hz. Peygamber (a.s)'in İsra gecesi Rabbini görüp görmediği babı.

6) Buhari (13/361) 97-Kitabu't Tevhid. 4-Yüce Allah'ın: "O bütün gaybı bilendir. Öyle ki, gaybına muttali etmez..." kavli babı.

7) Neml Suresi: 8-9

Yine Müslim (1)'in bir rivayetinde Mesruk şöyle demiştir:

"Hz. Aişe (r.a)'nin yanında dayanmış oturuyordum. Bana dedi ki:

"Ya Ebu Aişe (Ebu Aişe Mesruk'un künyesidir): Üç şey vardır ki, her kim onlardan birini söylerse, Allah'ın Resulüne büyük iftira atmış olur..." Hadis ilk rivayetin benzeri şeklinde ele alınmıştır.

Müslim (2)'in başka rivayetinde de şu ziyadeyi yapmıştır:

"Hz. Aişe (r.a) dedi ki: "Eğer Muhammed (a.s) kendisine indirilenden bir şey gizleyecek olsaydı, şu ayeti gizlerdi:

"Hani sen, Allah'ın kendisine nimet verdiği, senin de lutfu ihsanda bulunduğun zata: "Sen zevceni nikahında tut, Allah'tan da kork." diyordun da Allah'ın meydana çıkaracağı şeyi içinde gizliyordun. Allah kendisinden korkmana daha layık olduğu halde insanlardan korkuyordun..." (3)

Buhari (4)'nin Kasım'dan rivayeti de şöyledir:

"Hz. Aişe (r.a): "Her kim Muhammed (a.s)'in Rabbini gördüğünü sanırsa, en büyük yalanı söylemiş olur. Lakin muhakkak gerçek şudur ki, Resulullah (a.s) Cibril (a.s)'i ufkun arasını kaplamış olduğu halde hakiki suret ve hilkatinde görmüştür."

٥٩٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ قَالَ: ﴿مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى﴾ ﴿وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى﴾قَالَ: رَآهُ بِفُؤَادِهِ مَرَّتَيْنِ.

598- Müslim, İbni Abbas (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"İbni Abbas şöyle dedi: "Onu gördüğünü gönül yalanlamadı. Yemin olsun ki, onu bir başka inişte de gördü" (1) ayetleri gereğince O'nu kalbi ile iki kez gördü."

Bir Açıklama

İbni Abbas (r.a)'ın görüşü ana hatlarıyla şöyledir:

---

1) Müslim (1/159) 1-Kitabu'l İman. 77-"Yemin olsun ki, Onu bir başka inişte de gördü" ayetinin anlamı babı.

2) Müslim (1/160) Aynı yer.

3) Ahzab Suresi: 37

4) Buhari (6/313) 59-Kitabul Bed'il halk. 7-"Biriniz amin ödediği vakit..." babı.

5) Necm Suresi: 11, 13

Resulullah (a.s) miraç günü Rabbini görmüştür. İmam Nevevi de bu görüşü tercih etmiştir. Çünkü Hz. Aişe (r.a) görmediğini savunurken İbni Abbas (r.a) gördüğünü iddia ve isbat ediyor. Buna göre isbat edenin sözü tercih edilir. Zira bu konuda onun ilmi daha fazladır. Bu ise Resulullah (a.s)'a ait bir özelliktir. Kim dünyada uyanık olduğu halde, dünya gözüyle Allah'ı gördüğünü iddia ederse küfre girmiş olur.

Biz Nevevi'nin, Resulullah (a.s)'ın Allah'ı gördüğünü isbatı konusundaki incelemesinden bir bölümünü burada sunmak istiyoruz. İmam Nevevi şöyle demiştir:

"Ebu Abdullah Muhammed bin İsmail "tahir" adlı eserinde Resulullah (a.s)'ın Rabbini gördüğü görüşünü tercih etmiş ve şöyle demiştir:

"Bu konuda deliller çoksa da biz ancak en kuvvetlisini alıyoruz. O da İbni Abbas (r.a)'ın şu sözüdür:

"İbrahim'in Halilullah olmasına, Musa'nın Allah ile konuşmasına ve Muhammed (a.s)'in Allah'ı görmesine siz şaşıyor musunuz?"

İkrime'den rivayet olunur ki, İbni Abbas (r.a)'a:

"Hz. Muhammed (a.s) Rabbini gördü mü?" diye sorulmuş ta: "Evet" cevabını vermiş."

Zararsız bir isnadla Şu'be'nin Katade'den, onun da Enes (r.a)'den rivayet ettiği bir hadiste Enes: *"Hz. Muhammed (a.s) Rabbini görmüştür"* demiştir.

Hasan Basri de: *"Hz. Muhammed (a.s) Rabbini görmüştür"* diye yemin edermiş. Bu babda asıl olan, ümmetin bu alimi ve müşkilat babında mercii, İbni Abbas'ın hadisidir. Kendisine İbni Ömer (r.a) bu konuda mektup yazmış ve: *"Hz. Muhammed (a.s) Rabbini gördü mü?"* diye sormuş. O da *"gördüğünü"* haber vermiştir. Çünkü Hz. Aişe (r.a): *"Hz. Peygamber (a.s)'i (ben Rabbimi görmedim) derken işittim"* şeklinde haber vermiştir. O, bu sözü ancak Allah Teala Hazretlerinin:

"Allah'ın hiç bir insan için ya vahiy, ya hicap arkasından, yahut da kendisine bir resul göndererek onun izniyle dilediğini bildirmesi şekillerinden başka konuşmasına imkan yoktur. Çünkü Allah pek yüksek ve pek hakimdir." (1) ayeti kerimesi ile:

"O'nu gözler ihata edemez ama O, gözleri ihata eder" (2) ayetini tevil ederek söylemiştir.

---

1) Şura Suresi: 51
2) En'am Suresi: 103

Bizim için şöyle bir ölçü vardır:

Sahabi bir söz söyler de, başkaları ona muhalefet ederse, o sahabinin sözü hüccet olmaz. Madem ki İbni Abbas (r.a)'tan ru'yetullahı ispat babında gelen rivayetler sahihtir, o halde onları sabit olarak kabul etmek icap eder. Çünkü bu rivayetler akılla anlaşılan, zanla kabul edilen rivayetlerden değildir. Bunlar ancak Hz. Peygamber (a.s)'den işitmekle alınırlar. İbni Abbas (r.a)'ın bu konuda zan ve içtihadı ile konuştuğuna hiç bir kimse kani değildir.

Bir de Ma'mer bin Raşid, Hz. Aişe (r.a) ile İbni Abbas arasındaki ihtilaf zikredildiği zaman: *"Bizce Aişe, İbni Abbas'tan daha alim değildir"* demiştir. Şu da var ki, İbni Abbas bunu ispat; başkaları ise nefyetmiştir. Nefiyle ispat bu suretle karşı karşıya gelince, ispat tarafı tercih olunur.

Hasılı; ulemanın çoğunluğu İbni Abbas hadisi ile daha önce geçen diğer rivayetlere dayanarak, yaptıkları tercihlere göre Resulullah (a.s) İsra gecesi gözü ile Rabbini görmüştür. Bunun isbatı, onların bunu Resulullah (a.s)'tan işiterek almış olmalarıdır. Bu da üzerinde şüphe edilmemesi gereken konulardan biridir. Hz. Aişe (r.a) Resulullah (a.s)'tan bir hadis rivayet ederek O'nun Rabbini görmediğini mutlaka söylerdi. Bu babda söyledikleri, ayetlerden çıkardığı kendi görüş ve içtihadıdır.

İmam Nevevi Hz. Aişe (r.a)'nin içtihatlarına bu şekilde cevap vermiştir.

٥٩٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَفَعَهُ) : «يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَى رَجُلَيْنِ، يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ، يَدْخُلَانِ الْجَنَّةَ، يُقَاتِلُ هٰذَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلُ، ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَى الْقَاتِلِ فَيُسْلِمُ، فَيُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُسْتَشْهَدُ».

599- Buhari ile **Müslim**, Ebu Hureyre (r.a)'den merfuan rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah iki kişiyi rızası ile karşılar: Bunlar birbirini öldürüp cennete giren iki kimsedir. Şu (müslüman) Allah yolunda çarpışır. Şehid düşer (de cennete girer.) Sonra Allah onu öldürene hidayet eder ve sonunda o da şehit edilir."

Hadisin metninde "... *rızası ile karşılar.*" şeklinde tercüme ettiğimiz kelime

---

599-Buhari (6/39) 56-Kitabu'l Cihad. 28-Bir kafir bir müslümanı öldürür, sonra bu katil müslüman olur ve dinine bağlı kalır, sonunda o da öldürülür babı. Müslim (3/1504) 33-Kitabu'l İmare. 35-Biri diğerini öldürüp de, ikisi birden cennete giren iki kişinin beyanı babı. İbni Mace (1/68) Mukaddime. 13-Cehmiyye'nin inkar ettiği şeyler hakkında bir bab.

aslında *"gülmek"* anlamına gelmektedir. Fakat bu Allah hakkında diğer tüm sıfatlarda olduğu gibidir. Yani Allah'ın gülmesi kulların gülmesi gibi değildir.

٦٠٠ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَوْ تَعْلَمُونَ قَدْرَ رَحْمَةِ اللَّهِ لاَتَّكَلْتُمْ» أَحْسَبُهُ قَالَ: «عَلَيْهَا».

600- **Bezzar,** Ebu Said el Hudri (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Said, Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Siz Allah'ın rahmetinin miktarını bilseydiniz, O'nun rahmetine güvenir (çalışmayı terkeder)diniz."

٦٠١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ لِلَّهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ قَسَمَ مِنْهَا رَحْمَةً بَيْنَ جَمِيعِ الْخَلاَئِقِ فَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ وَبِهَا يَتَعَاطَفُونَ وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلَى أَوْلاَدِهَا وَأَخَّرَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ رَحْمَةً يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

601- **Buhari** ve **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Allah'ın yüz rahmeti vardır. Onlardan bir rahmeti tüm yaratılmışların arasında taksim etmiştir. İşte onlar bu nedenle birbirine acırlar ve şefkat ederler. Vahşi, yavrusuna bu nedenle merhamet eder. Allah doksandokuz rahmeti geriye bırakmıştır. Onlarla kıyamet gününde kullarına rahmet edecektir."

٦٠٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ مِائَةَ رَحْمَةٍ فَجَعَلَ فِي الأَرْضِ مِنْهَا رَحْمَةً فَبِهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وَلَدِهَا وَالْبَهَائِمُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ وَالطَّيْرُ وَأَخَّرَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِلَى

600-Keşfu'l Estar (4/85) Haysemi (10/213)'de onu Bezzar'ın rivayet ettiğini ve isnadının hasen olduğunu söylemiştir.

601-Buhari (10/431) 78-Kitabu'l Edeb. 19-"Allah rahmeti yüz parça olarak yarattı" hadisi babı. Müslim (4/2108) 49-Kitabu't Tevbe. 4-Allah'ın rahmetinin genişliği ve rahmetinin gazabını geçtiği hakkında bir bab. İbni Mace (2/435) 37-Kitabu'z Zühd. 35-Kıyamet gününde Allah'ın rahmetinin umulacağı babı.

يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْمَلَهَا اللَّهُ بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ».

602- Müslim, Ebu Said (r.a)'den rivayet etmiştir:

"O Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Şüphesiz Allah göklerle yeri yarattığı gün, yüz rahmet yaratmıştır. Her rahmet göklerle yer arasını dolduracak kadardır. Ondan yeryüzüne bir rahmet indirmiştir. İşte anne yavrusuna bununla acır. Kıyamet günü geldiği zaman yüz rahmeti, bu rahmetle tamamlayacaktır."

٦٠٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ مِائَةَ رَحْمَةٍ، رَحْمَةٌ مِنْهَا قَسَمَهَا بَيْنَ الْخَلاَئِقِ وَتِسْعَةٌ وَتِسْعِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

603- Taberani, İbni Abbas (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz Allah Azze ve Celle yüz rahmet yarattı. Onlardan birini canlılar arasında, doksandokuzunu da kıyamet gününe bırakmak üzere taksim etti."

٦٠٤ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ وَنَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ وَصَبِيٌّ فِي الطَّرِيقِ فَلَمَّا رَأَتْ أُمُّ الصَّبِيِّ الْقَوْمَ خَشِيَتْ عَلَى وَلَدِهَا أَنْ يُوطَأَ فَأَقْبَلَتْ تَسْعَى وَتَقُولُ: اِبْنِي اِبْنِي. وَسَعَتْ فَأَخَذَتْهُ، فَقَالَ الْقَوْمُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! مَا كَانَتْ هٰذِهِ لِتُلْقِيَ اِبْنَهَا فِي النَّارِ. قَالَ: فَخَفَّضَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ ، وَقَالَ: «وَلاَ اللَّهُ لاَيُلْقِي حَبِيبَهُ فِي النَّارِ».

604- İmam Ahmed, Enes (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Enes anlatıyor:

602-Müslim (4/2109) Aynı yer. İbni Mace: Aynı yer

603-Taberani (11/374) Mecmau'z Zevaid (10/214) Kitabu't Tevbe. Allah'ın rahmeti hakkında bir bab. Haysemi: "Onu Taberani ile Bezzar rivayet etmişlerdir ve isnadı hasendir" demiştir.

604-İmam Ahmed (3/104) Keşf'l Estar (4/174) Mecmau'z Zevaid (10/383) Haysemi: "Onu Ahmed, bir benzerini Bezzar ve Ebu Ya'la rivayet etmişlerdir. Ricali Sahih'in ricalidir" demiştir.

"Hz. Peygamber (a.s) yanında ashabından bir gurupla yolda yürüyordu. (Yolda duran) bir çocuğun anası topluluğu görünce, yavrusunun (ayaklar altında) çiğnenmesinden korktu ve:

"Oğlum, oğlum" deyip koşarak geldi ve koşup oğlunu yakaladı. Bunun üzerine topluluk:

"Ya Resulullah! Bu kadın oğlunu ateşe atmaz" dediler. Resulullah (a.s) onları teskin etti ve:

"Hayır, Allah sevdiğini ateşe atmaz," buyurdu."

٦٠٥ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «كَانَ رَجُلٌ يُصَلِّي فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَوَطِئَ عَلَى رَقَبَتِهِ فَقَالَ الَّذِي تَحْتَهُ: وَاللَّهِ لاَيَغْفِرِ اللَّهُ لَكَ أَبَدًا. فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: تَأَلَّى عَلَيَّ عَبْدِي أَنْ لاَأَغْفِرَ لِعَبْدِي فَإِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ».

605- Taberani, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bir adam namaz kılıyordu. Bir (başka) adam gelip onun boynuna bastı. Bunun üzerine alttaki adam:

"Vallahi, Allah seni asla bağışlamaz." dedi. Allah Azze ve Celle de:

"Kulum benim adıma (diğer) kulumu bağışlamamam için yemin etti. Buna binaen ben de onu bağışladım" buyurdu."

Bir Açıklama

Bu hadis, usulcülerin aklen neyin Allah için vacip, müstahil ve caiz olduğu, vaciplerin mustahillerin ve şeri'i cevazların neler olduğu fikrini ortaya koymak için dayandıkları prensiplerden biridir. Aslında bu, asırlar boyunca akaid kitaplarında bahsedilen nazik bir konudur. Her müslümanın onu güvenilir ve Rabbani bir alimin huzurunda ehli sünnet vel cemaatin akaid kitaplarından okuyarak anlaması en uygun olanıdır.

٦٠٦ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا رَفَعَتْهُ: «لاَتَقُولُوا مَاشَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ، وَقُولُوا مَاشَاءَ اللَّهُ وَحْدَهُ».

605-Taberani (10/124) Mecmau'z Zevaid (486)'de, Haysemi, bu hadisin ricalinin sahih rical olduğunu söylemiştir.

606- Ebu Ya'la, Hz. Aişe (r.a)'den merfuan rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah diledi, Muhammed diledi" şeklinde sakın söylemeyiniz.." Yalnızca Allah diledi" deyiniz."

٦٠٧ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ : «لاَتَقُولُوا: مَاشَاءَ اللَّهُ، وَشَاءَ فُلاَنٌ، وَلٰكِنْ قُولُوا: مَاشَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ شَاءَ فُلاَنٌ».

607- Ebu Davud, Huzeyfe (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah diledi, filan diledi." demeyiniz. Ancak, "Allah diledi, sonra da filan diledi." deyiniz."

٦٠٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «جَعَلَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ، فَأَمْسَكَ عِنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ، وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ جُزْءًا وَاحِدًا، فَمِنْ ذٰلِكَ الْجُزْءِ تَتَرَاحَمُ الْخَلاَئِقُ، حَتَّى تَرْفَعَ الدَّابَّةُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةَ أَنْ تُصِيبَهُ».

608- Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Ebu Hureyre (r.a) şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) şöyle buyururken işittim:

"Allah rahmeti yüz parça yaratmış, doksandokuzunu kendi nezdinde tutmuş, yeryüzüne bir cüz indirmiştir. İşte yaratılmışlar bu cüzden dolayı birbirine acırlar. Hatta hayvan, üzerine basarım endişesiyle tırnağını yavrusundan kaldırır."

Buhari (1)'nin rivayetinde Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

606-Mecmau'z Zevaid (7/208) Haysemi: "Onu Ebu Ya'la rivayet etmiştir ve ricali sikadır." demiştir.

607-Ebu Davud (4/295) Kitabu'l Edeb. "Nefsim habis oldu" denilmez babı. İmam Ahmed (5/374)

608-Buhari (10/431) 78-Kitabu'l Edeb. 19-Allah rahmeti yüz parça yaptı, babı. Müslim (4/2108) 49-Kitabu't Tevbe. 4-Allahu Teala'nın rahmetinin genişliği ve bu rahmetin gazabını geçeceğini beyan babı.

1) Buhari (11/301) 81-Kitabu'r Rıkak. 19-Korkuyla beraber umud babı.

"Allah (kullarının birbirine rahmet edegeldikleri) rahmeti yarattığı gün, onu yüz rahmet olarak yarattı da kendi yanında doksandokuz rahmeti tutup alıkoydu, geri kalan tek bir rahmeti de bütün mahlukları arasında salıverdi. Eğer kafir, Allah yanında bulunan rahmetin hepsini bilir olsaydı, cennetten ümidini kesmezdi. Eğer mü'min de Allah yanındaki azabın hepsini bilir olsaydı, ateş azabından emin olmazdı."

Müslim (1)'in bir rivayetinde de Resulullah (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Şüphesiz Allah'ın yüz rahmeti vardır. Onlardan bir rahmeti ins, cin, hayvanlar ve böcekler arasına indirmiştir. İşte onlar bu sebeple birbirlerine şefket eder, bu sebeple birbirlerine acırlar. Vahşi, yavrusuna bu sebeple merhamet eder. Allah doksandokuz rahmeti geriye bırakmıştır. Onlarla kıyamet gününde kullarına rahmet edecektir."

٦٠٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الأَوْسَطِ عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا بِهٰذِهِ الآيَةِ: ﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لاَتَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾الآية.

609- Taberani, 'el Esvat'da Resulullah (a.s)'ın azadlısı Sevban (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Sevban, "Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur" dedi:

"Şu ayeti kerime sebebiyle dünya ve içindekilerin bana ait olmasını istemiyorum:

"Ey nefisleri üzerine israf eden kullarım: Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin."

٦١٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَمَّا قَضَى اللَّهُ الخَلْقَ» وَعِنْدَ مُسْلِمٍ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ فِي كِتَابٍ كَتَبَهُ، فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ: إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي».

609-Haysemi, Mecmau'z Zevaid (7/100) Haysemi, onu Taberani'nin "Evsat"da. İmam Ahmed'in ise onun bir benzerini rivayet ettiğini söylemiştir.

2) Müslim (4/2108) 49-Kitabut Tevbe. 4-Allahu Teala'nın rahmetinin genişliği ve bu rahmetin gazabını geçeceğini beyan babı.

610- Buhari ve **Müslim**, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Allah Teala mahlukları hükmedip, (Müslim'in rivayetinde ed: yaratıp) tamamladığı zaman; kendi nezdinde arşın üstünde bulunan kitabına: "Muhakkak benim rahmetim gadabıma galebe çalar" diye yazmıştır."

Buhari'nin rivayetinde *"Rahmetim gadabıma üstün geldi"* şeklindedir.

Yine Buhari (1)'nin bir rivayetinde şöyle buyurulmaktadır:

"Yüce Allah bütün mahlukları yaratmayı hükmettiği zaman, arşın üstünde yanında bulunan bir kitapta tesbit edip şunu yazdı: "Şüphesiz benim rahmetim gadabımı geçmiştir."

Yine Buhari (2)'de şu rivayet yer almaktadır:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah Teala mahlukları yarattığı (ve onların mukadderatını tayin ettiği) zaman kendi uluhiyyetine ait olmak üzere de bir kitabını yazdı. (Zatına ait ahd ve misakı içine alan) bu mektubu da kendi arşına koydu. (Onda şu yazılıdır:) "Benim rahmetim, gadabıma üstün gelir."

Buhari (3)'nin bir başka rivayetinde Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Muhakkak ki, yüce Allah mahlukları yaratmadan önce bir kitap yazmış (ve onda): "Benim rahmetim, gadabımın önüne geçmiştir" diye yazmıştır. O kitab, arşın üstünde yüce Allah'ın yanında yazılmış bir kitaptır."

Müslim (4)'in rivayetinde de Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Allah Azze ve Celle: "Benim rahmetim, gadabımı geçmiştir" buyurdu."

Yine Müslim (5)'in bir rivayetinde Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

610-Buhari (13/522) 97-Kitabu't Tevhid. 55-"Daha doğrusu o kitab çok şerefli bir Kur'an'dır ki, Mahfuz bir levhadadır" (Büruc Suresi: 21-22) ayetleri babı. Müslim (4/2107) Kitabu't Tevbe. 4-Allahu Teala'nın rahmetinin genişliği ve bu rahmetin gazabını geçeceğini beyan babı.

1) Buhari (13/404) 97-Kitabu't Tevhid. 22-"Onun arşı su üstünde idi." (Hud Suresi: 7) kavli babı.

2) Buhari (13/384) 97-Kitabu't Tevhid. 15-"Allah sizi kendinden sakındırıp korkutur" (Ali İmran Suresi: 27) kavli babı.

3) Buhari (13/522) 97-Kitabu't Tevhid. 55-Allah Teala'nın "Daha doğrusu o kitap çok şerefli bir Kur'an'dır ki, Mahfuz bir levhadadır" (Büruc Suresi: 21-22) kavli babı.

4) Müslim (4/2108) 49-Kitabu't Tevbe. 4-Allah Teala'nın rahmetinin genişliği ve bu rahmetin, gazabını geçeceğini beyan babı.

5) Adı geçen eser ve aynı yer.

"Allah mahlukatı yarattığı zaman: Kitabına -kitap kendi nezdinde konmuş olduğu halde- kendisi için: "Benim rahmetim, gazabıma üstün gelir" diye yazmıştır."

İbni Mace (1) Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu tahriç etmiştir:

"Şüphesiz Allah mahlukatı yarattığı zaman kendi zatı üzerine kendi eliyle: "Muhakkak rahmetim, gazabıma üstün gelir" diye yazdı."

Bir Açıklama

Hafız İbni Hacer Fethu'l Bari'de şöyle der:

"Allah Teala mahlukları hükmedip tamamladığı zaman" sözünün manası yüce Allah'ın "Allah bunun üzerine iki gün içinde yedi gök var etti.." sözünde olduğu gibi "mahlukatı yarattı." demektir. Veya cinsini yarattı anlamı kasdedilmiştir. "Kade" fiili "hükmetti, sağlam yaptı, bitirdi ve tamamladı" manalarında kullanılmaktadır. "Kitabına yazdı" sözünün manası, kaleme Levhi Mahfuz'da yazmasını emretti, anlamındadır.

Ubade bin Sabit hadisinde şöyle geçmiştir:

"Allah, kaleme: "Yaz!" diye buyurdu. O da olacakları yazdı." "Kitap" sözü ile Allah'ın hükmettiği lafızın kasdedilmiş olması muhtemeldir. Cenabı Hakkın şu sözünde de böyledir:

"Allah: Andolsun ki, "Ben ve peygamberlerim üstün geleceğiz" diye yazmıştır." (2)

"Galebe etti" sözü Şuayb'ın Kitabu't Tevhid'de Ebu Zinad'dan yaptığı rivayette "öne geçti" şeklindedir. Gazaptan maksat, onun gereğidir, yani gazabı hakeden kişiye, azabı ulaştırma iradesidir. Çünkü "galebe etmek" ve "öne geçmek" ilişki itibarıyladır. Yani rahmet ilişkisi, gazab ilişkisine galibtir ve önüne geçmiştir. Zira rahmet Allah'ın mukaddes zatının muktezasıdır. Gazaba gelince, o, sonradan yaratılmış bir kuldan sudur eden bir amelin üzerine tevakkuf eder. Bazı yerlerde rahmetten önce azabın vukuunu nakleden kişinin müşkil durumu bu değerlendirme sebebiyle ortaya çıkar. Tıpkı ehli tevhidden birinin cehenneme girip sonra şefaat ve başka sebepler sayesinde oradan kurtulması gibidir. "Galebe etmesinin kesret ve şümul anlamına geldiği de söylenmiştir. "Falana cömertlik galebe etti" dendiği zaman, onun fiillerinin çokluğunu kasdetmiş olur. Bütün bunlar "rahmet" ve "gazab"ın Zat sıfatlarından olmasına binaendir.

---

1) İbni Mace (2/1435) 37-Kitabu'zZühd. 35-Kıyamet gününde umulan Allah'ın rahmeti babı.

2) Mücadele Suresi: 21

Alimlerden bir kısmı şöyle demişlerdir:

"Rahmet ve gazab Zatı sıfatlardan değil, fiili sıfatlardandır. Bazı fiilleri diğer bazısının üzerine takdim etmeye herhangi bir engel yoktur. O halde yaratılanların ilki olarak Hz. Adem (a.s)'in cennete konulması rahmete, mukabil olan cennetten çıkarılması da gazaba işaret olur. Buna göre ümmetlerin durumları, rızıklarını ve diğer nimetlerini bollaştırmak suretiyle rahmetin takdim edilmesi şeklinde devam edip geldi, ama sonra inkarları sebebiyle de azabı haket-tiler.

Ehli tevhidden azaba uğrayanların durumundaki probleme gelince, yine onların hakkında rahmet öne geçmiştir. Çünkü rahmet olmasaydı, onlar ebedi olarak azaba uğrayacaklardı."

Tıybi şöyle demiştir:

"Rahmetin galebe etmesi, mahlukatın, rahmetten aldığı payın, gazabdan aldığı paydan daha çok olduğuna ve onların rahmete haketmeden eriştiklerine, gazaba ise hak ederek uğradıklarına bir işarettir. Rahmet, kişiyi, kendisinden bir taat çıkmadan önce daha henüz anne karnında bir cenin iken, sonra süt emen bir yavru, daha sonra koşup oynayan bir çocuk ve bir erişkin olarak onu kuşatır. Gazab ise ancak kendisinden hak ettiği bir günah südur ettikten sonra onu yakalar."

٦١١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الصَّغِيرِ وَالأَوْسَطِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «قُلْتُ: يَاجِبْرِيلُ! أَيُصَلِّي رَبُّكَ جَلَّ ذِكْرُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: مَاصَلاَتُهُ؟ قَالَ: سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ سَبَقَتْ رَحْمَتِي غَضَبِي».

611- Taberani, 'Mucemu's Sağir' ve 'Mucemu'l Evsat'ında Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ben Cibril'e: "Ya Cibril, zikri yüce Rabbin, salavat okur mu?" dedim. O da:

"Evet" dedi. Ben:

"O'nun salvatı nedir?" dedim.

611-Ravdu'd Dani (1/49) Haysemi, Mecmau'z Zevaid (10/213)'de: "Onu Taberani rivayet etmiştir ve ricali sikadır" demiştir.

"Subbuhun, Kuddusun (Her türlü noksan sıfatlardan münezzeh, pak ve temiz) Rahmetim gazabımı geçmiştir," dedi."

٦١٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَاللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَاطَمِعَ بِجَنَّتِهِ، وَلَوْ يَعْلَمُ الكَافِرُ مَا عِنْدَاللَّهُ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنِطَ مِنْ جَنَّتِهِ».

612- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Mü'min Allah nezdindeki azabı bilse, cennetine kimse tama' etmezdi. Kafir de, Allah nezdindeki rahmeti bilse, cennetinden kimse ümidini kesmezdi."

Bir başka rivayet de Tirmizi (1)'ye ait. Ebu Hureyre (r.a) Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Mü'min, Allah katında olan azabı bilmiş olsa, hiç kimse cennete göz dikmez ve kafir de Allah katında olan rahmeti bilmiş olsa, hiç kimse cennetten ümidini kesmezdi."

٦١٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِسَبْيٍ، فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّبْيِ تَسْعَى، قَدْ تَحَلَّبَ ثَدْيُهَا، إِذَا وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ أَخَذَتْهُ، فَأَلْزَقَتْهُ بِبَطْنِهَا فَأَرْضَعَتْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «أَتَرَوْنَ هٰذِهِ الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ؟» قُلْنَا: لاَوَاللَّهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اللَّهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هٰذِهِ الْمَرْأَةِ بِوَلَدِهَا».

613- Buhari ve Müslim, Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

612-Müslim (4/2109) 49-Kitabu't Tevbe, 4-Allahu Teala'nın rahmetinin genişliği ve bu rahmetin gazabını geçeceğini beyan babı.

613-Buhari (10/427) 78-Kitabu'l Edeb, 18-Babanın çocuğuna merhameti, onu öpmesi ve sarmaşması babı. Müslim (4/2109) 49-Kitabu't Tevbe, 4-Allah Teala'nın rahmetinin genişliği ve bu rahmetin gazabını geçeğini beyan babı.

1) Tirmizi (5/549) 49-Kitabu'd Deavat, 100-Allah'ın yüz rahmet yaratması babı. Tirmizi: "Bu hadis hasendir. Onu yalnız Ala bin Abdurrahman'ın babası tarıkıyla Ebu Hureyre'den rivayetinden bilmekteyiz," demiştir.

"Hz. Ömer (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s)'a esirler geldi. Bunların içinde emzikli bir kadın vardı. (Çocuğunu kaybetmişti.) O kadın göğsüne biriken sütü sağıyor, çocuklara veriyor, emziriyordu. Bu kadın esirler arasında çocuğunu bulunca, hemen alıp onu göğsüne bastı ve (derin bir şefkatle) çocuğunu emzirmeye başladı. Bu manzarayı gören Hz. Peygamber (a.s) bize:

"Şu kadının kendi çocuğunu ateşe atacağını sanıyor musunuz?" dedi. Biz de:

"Hayır atmamaya gücü yettiği sürece atmaz" dedik. Hz. Peygamber (a.s):

"İşte yüce Allah kullarına bu kadının çocuğuna şefkatinden daha merhametlidir" buyurdu."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

1. Allah'ın varlığına, yüce sıfatlarına, güzel isimler (esma-i hüsna) ile, fiillerine, kendisinden başka gerçek fail ve hakiki yaratıcı olmadığına, malikiyyetin, rububiyyetin, uluhiyetin ve hakimiyetin O'na mahsus olduğuna iman etmek, Allah'a iman gurubuna girer. Bunun için insanların ve cinlerin mükellef olanları, Resulullah (a.s)'ın Allah'tan bize getirdiği vahyin gereği olarak kulluk ve ibadet ile yükümlüdürler. Kabul ettiği hariç geçmiş şeriatları yürürlükten kaldıran bizim peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s)'in risaleti bunun sonuncusudur. Geçmiş şeriatlardan kabul ettiği hükümler de kitap ve sünnette açık bir şekilde bize gelmiştir. Bizim peygamberimizin risaleti, bize Allah'ı, sıfatlarını, isimlerini, hukukunu, bizim O'na karşı olan ödevlerimizi tanıtıp bildirmiş, kulluk ve ibadeti bize açıklamıştır.

2. Marifetullah konusunda çağdaş felsefeciler ve diğer din mensupları ile müslümanlar arasında büyük kavgalar vardır. İslam akaidini tanıyan bir kişinin basit bir şekilde zekasını çalıştırmak suretiyle uluhiyet konusunda hakikatın saf bir şekilde takdim edildiğini, onun dışındaki muhalif akidelerin, akli veya nekli bir delile dayanmadığını anlar.

3. Zatı ilahiyye ve sıfatları, O'na nisbet edilen şeyler hakında Zatı İlahiyyenin hukuku etrafında, Zat-ı İlahiyye'ye layık olan ve olmayan, sadece O'nun için doğru olan şeyler konusunda ehli sünnet ve'l cemaat ile İslam ümmetinin bünyesinden kopmuş fırkalar arasında da büyük ihtilaflar vardır. Ehli sünnet bunların tümünü Allah'ın kitabından deliller getirerek açıklamıştır. Bu fırkalara karşı, İslam'a mensup topluluktan ilimde derinleşmiş alimlerin fikirleri ile delil getirmiştir. Bu ümmetin çoğunluğunun ve alimlerin çoğunluğunun bu hak düşünce üzere devam etmeleri, Allah'ın kendilerine bir lütfudur. Hiç bir zaman bu ümmetin içinde veya alimlerin arasında çoğunlukta olan sapık bir fırka

çıkmamıştır. Bu da yine Allah'ın lütfudur. Bizim en büyük fikri kavgamız, Mutezile ile olmuştur.

4. Ehli sünnet ve'l cemaata mensup kişilerden ehli dirayet denilen bir gurup ile ehli rivayet denilen diğer bir gurup arasında da ihtilaflar vardır. Bu ihtilaflar, teşbihi nefyetme konusunda tam bir ittifak olmakla birlikte, sıfatı sem'iyyede, tevhidi tırmalayan bazı konularda, fer'i hükümlerde imamları taklid etme konusunda küfre götürücü veya saptırıcı ya da haram kılıcı bid'at gurubuna giren şeyler olarak özetlenebilir.

Beyhaki, Nevevi, İbni Hacer Askalani, Izz bin Abdusselam ve Suyuti gibi İslam ulemasının çoğunluğunun kabul edip üzerinde anlaştıkları düşünceleri ve ilimde kök salmış kişilerin görüşleri, ehli dirayetin lehine şehadet etmektedir.

5. Geçmişte olanlar, müslümanlara dirayet ehlinden ehli sünnet ve'l cemaatin akaid konusundaki kitaplarını okuma zorunluluğunu hatırlatmaya bizi mecbur ediyor. Bu konuda başkalarının değil de ilimde derinleşmiş alimlerden uzman kişilerin sözleri bizim için bir ölçüdür.

Ma'rifet-i İlahiyye, namazlarda ve diğer hususlarda varid olan duaları ve maledilmiş zikirleri çoğaltmak ve Kur'an okumak gibi şeylerle derinleşmez. Biz üçüncü kısımda Kur'an okumak, dua ve zikirde bulunmak gibi konularda bir bölüm açacağız. Dua ve zikirler çeşitli ve uygun olan yerlerde zikredilecektir. Gerçek itikad böyle kök salar. Aynı zamanda gerçek itikad, İslam'da ibadet türlerinin en yükseğidir. Namaz içindeki zikirler ve dualar, ancak bu yüksek zeminde yücedirler.

İnsanların bir çoğu bazı naslardaki ameli yöne dikkat edecekleri yerde, bir kısım tartışmalara giriyorlar. Hadisi şerifte: *"Allah, kuluna yüzünü namazda diker,"* diye buyurulduğu halde, huşuya dikkat edecekleri yerde, yine yüce Allah'ın:

"... Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür." (1) kavlinde olduğu gibi Allah'ın kendilerini gözetip durduğuna dikkat edecekleri ve nüzul hadisine göre gecenin üçte birinde dua ve zikirde bulunmanın zaruretine kulak verecekleri yerde, ilimde derinleşen bilginlerin kabul etmiyeceği ve sözlerini naslar arasında çatışma çıkarıcı olarak değerlendirecekleri sağlıksız bir tartışmaya giriyorlar. Şayet, o müslümanlar naslara teslim olsalardı yahut ilimde derinleşen kişilerin yorumlarına tabi olsalardı, elbette kendileri için daha hayırlı olurdu. Nitekim Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'inde şöyle buyuruyor:

"Allah onların vasıflandırdıklarından münezzehtir. Allah'ın içten bağlı kul-

---

1) Hadid Suresi: 4

ları bunların dışındadır." (1)

"... Oysa onların yorumunu ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar: "Ona inandık, hepsi Rabbimizin katındandır" derler..." (2)

Kuşkusuz Allah'a amel ve ihlas ile yönelen kişinin, Allah kalbini, marifet-i ilahiye alanına açar. O marifet-i ilahiyye'yi cedel ehli tadamaz. Zaten Allah Azze ve Celle cedel ehlini sapıklığın kaynağı kılmıştır. Hadisi şerifte şöyle buyurulmaktadır:

"Hidayet üzere olduktan sonra delalete düşen bir topluluğa ancak cedel (biriyle çekişmek) verilir." (3)

1) Saffat Suresi: 159-160

2) Ali İmran Suresi: 7

3) Tirmizi (5/378) 48-Kitabu't Tefsir. 44-Zuhruf suresinden bir bab. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir. İmam Ahmed (5/252) Bu hadisin isnadı hasendir.

TARİH BOYUNCA PUTATAPICILIK

GİRİŞ

Allahu Teala Hz. İbrahim (a.s)'in dili üzere putlar hakkında şöyle buyurmuştur:

"Rabbim! O putlar çok insanları saptırdı..." (1)

Bu ayeti kerimeden bir önceki ayette, yüce Allah yine Hz. İbrahim (a.s)'in dilinden şöyle buyurmaktadır:

"İbrahim şöyle demişti: "Rabbim! Bu şehri güvenli kıl; beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut. Rabbim! O putlar çok insanları saptırdı..." (2)

Hz. Nuh (a.s) ile Hz. İbrahim (a.s)'ın Dicle ile Fırat arasındaki bölgeye gönderildikleri ve onların gönderildikleri dönemde putatapıcılığın yaygın olduğunu biliyoruz.

Yukarıdaki ayette geçen Hz. İbrahim Aleyhisselam'ın sözü, putlar sebebiyle sapan insanların çokluğuna işaret ediyor. Oysa insan, aklın ve naklin eriştiği şeylerden uzaklaşırsa, kendi hayalleri içinde tıkanır kalır. İnsanoğlu ne zaman aklın ve naklin hükümlerinden uzaklaşmış ise, hayalleri onu benzetme yapmaya, simgesel cisim üretmeye ve şirke götürmüştür. Bundan ötürü putatapıcılık semavi dinlere mensup insanların çoğuna, hatta bu dinlere mensup olmayanlara da musallat olmuştur. İslam dininin bir çok naslarında müslümanı namazda ve diğer ibadetlerde Allah'ı tesbihe teşvik etmesinin sebebinin bu olduğunu düşünüyoruz. Çünkü insan kalbinin devamlı olarak Allah'ı tenzih etmek suretiyle beslenmeye ihtiyacı vardır. Bundan dolayı İslam dininin tasvire karşı

---

1) İbrahim Suresi: 36
2) İbrahim Suresi: 35- 36

özel bir tutumu vardır. Onun açıklamasının yerinin burası olmadığını biliyoruz.

Yahudiler'in elinde bulunan Tevrat metinleri, birçok yerde, Baal putuna tapma fikrinin yahudiler'e musallat olduğunu bize anlatır. Bu durumu Kur'an-ı Kerim Hz. İlyas Aleyhisselam'ın dilinden şöyle zikretmektedir:

"...Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Yaratanların en iyisi olan, sizin de Rabbiniz, önceki babalarınızın da Rabbi bulunan Allah'ı bırakıp da Baal putuna mı taparsınız? demişti." (1)

Baal, Suriye bölgesinde Baalebek şehrinin ondan adını aldığı bir putun adıdır. Amr bin Bühay adındaki bir Arap, putatapıcılığı Mekke'ye Suriye'den alıp getirmişti. Putatapıcılık, Arap yarımadası'nda bu şekilde yayılmıştır.

Brahma dini de putçu bir dine dönüşmüştür. Buda dini de putçu bir dine dönmüştür. Putatapıcılık, tarihte daha çok Mezopotamya bölgesinde hakim olmuştur. Putatapıcılık ve insanı tanrılaştırma, eski Mısır dinlerine de hakimdir. Eski Dünya'nın büyük bir kısmına hakim olan Roma dini de putçu bir din olmuştu.

Yine Makedonyalı İskender yönetiminde Eski Dünya'nın büyük bir bölümüne hakim olan Yunanlılar da putatapıcılardı. Semavi dinler Afrika'ya girmeseydi, orası da putatapıcılığın merkezi idi. Putatapıcılık, Hz. İsa (a.s)'nın tanrılaştırılmasına ilaveten, hıristiyanlığa birçok şekilde girmiştir: İkonlar şeklinde, heykeller ve resimler karşısında değişik tapınmalar sergileme şeklinde, haç'a tapma şeklinde... Bundan dolayı bir müslümanın putçuluk belirtisi olan her şeyden sakınması gerekir. Bunun için önce Zat-ı İlahiyye'nin durumunu tahayyül etmekten sakınmalıdır. Allah, akla gelen her şeyin hilafınadır. Bu konuda yüce Allah şöyle buyuruyor:

"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur." (2)

Sonuç olarak heykellerden ve onları eve sokmaktan sakınmak gerekir.

Dünyada İslam'a karşı olan dinler vardır. Bu dinlerden bazılarının aslı semavi; yahudilik ve hıristiyanlık gibi, bazıları da semavi değildir; Sihlik gibi... Bazılarının da aslının ne olduğunu bilemiyoruz. Fakat biz Allah Azze ve Celle'nin hiçbir kavmi peygambersiz bırakmadığına inanıyoruz.

Zira Allahu Teala şöyle buyuruyor:

"Andolsun ki, her ümmete: "Allah'a kulluk edin, azdırıcılardan kaçının!" diyen peygamber göndermişizdir..."(3)

---

1) Saffat Suresi: 125
2) Şura Suresi: 111
3) Nahl Suresi: 36

"Şüphesiz biz seni, müjdeci ve uyarıcı olarak, gerçekle gönderdik. Geçmiş her ümmet içinde de mutlaka bir uyarıcı bulunagelmiştir."(1)

"Kendilerine apaçık anlatabilsin diye, her peygamberi kendi milletinin diliyle gönderdik..."(2)

Hz. Peygamber (a.s) de şöyle buyuruyor:

"Dikkat ediniz! Sizler yetmiş ümmet olarak öleceksiniz. Allah katında onların en hayırlısı ve en üstünü sizsiniz." (3)

Biz kesin olarak inanıyoruz ki, her ümmete bir peygamber gönderilmiştir. Sonra peygamberlik müessesesi Hz. Muhammed (a.s) ile son bulmuştur ve O'nun peygamberliği evrenseldir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil, bilakis o Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah herşeyi bilendir."(4)

"Ey Muhammed! Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik."(5)

Biz, bazı dinlerin temel prensiplerini, Rabbimizin kitabında veya O'nun peygamberinin sünnetinde o prensiplerle ilgili olarak bir şey gelmedikçe kabul edemeyiz. Bu bölümde bazı dinlerdeki putatapıcılıkla ilgili olarak bilgiler vereceğiz.

---

1) Fatır Suresi: 24
2) İbrahim Suresi: 4
3) Müsned, Ahmed (4/447)
4) Ahzab Suresi: 40
5) Enbiya Suresi: 107

PUTATAPICILIĞIN TANITILMASI

ESKİ MISIR DİNLERİNDE PUTATAPICILIK

Muhammed Ebu Zehra 'Mukaranatu'l-Edyan' adlı kitabında bu konuda şunları söylüyor:

"Her şehrin kendine ait tanrıları vardı. Oziris'in vatanı Abidos idi. Ptah Menfis'te, Amon Teb'de, Horis İdfu'da, Hator Dendere'de bulunuyordu."

Sonra Ebu Zehra, Oziris'in, İzis'in, Tut'un, Horis'in ve Sit'in efsanelerini anlatır. Sonra da Mısır'ı kendi egemenliği altında birleştirip, Horis ve Sit'in kendisine hulul etmesi nedeniyle tanrılığını ilan eden Birinci Mina'dan söz eder.

ROMADA PUTATAPICILIK

Muhammed Ebu Zehra 'Mukaranatu'l-Edyan' adlı kitabında Roma'daki putatapıcılıktan söz ederken şöyle der:

"Romalılar, tanrılarının emir ve yasaklarının tecelli ettiği tabiatın birden fazla görüntüsü olması sebebiyle tanrılarının adedini de çoğalttılar. Tanrının biri tohumu bitiriyor, diğeri tarlayı gözetiyor, öbürü de meyveleri koruyor. Böylece sürüp gidiyor. Her tanrının kendine özgü bir adı, cinsiyeti ve işi vardı. Yunanlılar'da olduğu gibi Romalılar'da da göğe ait bir tanrı, savaş için bir tanrı, cesaret için de bir tanrı vardı. Onlar gök tanrısına Jüpiter, savaş tanrısına Mars, cesaret tanrısına Hokolis -ona Yunanlılar Herkül diyorlardı- adını vermişlerdi. Romalılar, bazı tanrı adlarını ve özelliklerini Eski Mısırlılar'dan almışlardı. Onlara göre Oziris ziraat tanrısı, İzis ay tanrısı, Meramis şifa tanrısı idi. Mısır tanrılarının, Mısır diline göre de isimleri vardı.

Romalıların tanrılarının sayısı çoktu. Hayatın her görüntüsüne ait bir tanrı vardı. İnsanda bulunan her güce ait bir tanrı bulunuyordu. Bir çocuk doğduğu zaman bir tanrı gelir ona konuşmayı öğretir, diğeri içmeyi öğretir, öbürü de ke-

miklerini güçlendirirdi. İki tanrı, çocuk okula giderken ona eşlik eder, diğer ikisi de geri getirir.

Yine Romalılar kentin, yazının, dağın tanrısı olduğuna inanırlardı. Onlara göre her ırmağın, her kaynağın ve her ağacın kendine özel bir tanrısı vardı. Latin yazar Petronius hikayelerinin birinde iyi bir kadının dilinden şunları söylemiştir:

"Ülkemiz tanrılarla dopdolu. Şöyle ki, bir tanrıyla karşılaşman bir erkekle karşılaşmandan daha kolaydır."

Romalılar bir süre geçtikten sonra timsaller edinmeksizin bu çeşitli tanrılara tapar oldular. Hatta her tanrıya ait bir timsal olmaksızın onlara tapıyorlardı. Zira o dönemde Roma ülkesinde put yoktu. Ondan sonra önce ağaçtan put yaptılar, sonra da yumuşak taşlardan Yunan putları şeklinde putlar meydana getirdiler."

YUNAN PUTATAPICILIĞI

Muhammed Ebu Zehra 'Mukaranatu'l-Edyan' adlı kitabında şunları kaydediyor:

"Yunanlılar yeri, göğü, denizi, güneşi, zamanı tanrılaştırdılar. Fakat bu noktada da durmayıp, dirilerdeki edebi vasıfları, -sanatları ve onlara etki eden şeyleri izleyip her birinden bir tanrı veya tanrıça yaptılar. Tabiatta üretici güzün tanrıçası Hira, harp tanrısı Merih ve Aris bu tanrılardan idi. Apollon musiki ve ışık tanrısı, Heramis tanrıların elçisi, beyan ve fesakatın tanrısıdır. Asim hikmetin tanrısı, Afrodit aşk ve güzellik tanrısı, Diyonisus şarap, temsil ve trajedi veya dram tanrısıydı.

Her şehrin kendine ait bir tanrısı vardı. Ayrıca diğer birçok tanrılar da bulunuyordu. Eğer o şehir, diğer şehrin tanrılarıyla birlikte isimde birleşirse, isimlendirilen farklı olurdu. Bir şehirde o Apollon ise, diğer şehirde iki isim birleşse de Apollon değildir. Fakat bu farklılıkla birlikte Yunanlılar'ın yer, gök ve deniz gibi tapma ve tahdis etmede üzerinde anlaştıkları bir çok tanrıları vardı. O tanrılar için her yerde özel bir mabedleri veya kurban takdim ettikleri mezarları bulunuyordu. Yunanlılar'ın ortaklaşa kutsal saydıkları tanrılar gerçekten çoktu. Onların her biri, kainattaki etkisi açısından tabii güçlerin en büyüğünü temsil ediyordu: Zeus (Müşteri), Hira, Asina, Artemis, Hermis (Utarid), Eris (Merih), Afrodit (Zühre), Kernos (Zohal) gibi...

Yunanlılar bu tanrıların herbiri için tapılan bir heykel yapıverdiler. Büyük heykeller için özel mekanlar kurdular. Onlar, tanrıların, tapınaklarda, kahinlerin dilinden kendilerine ilham verdiklerini zannediyorlardı ve bu mekanlarda

tanrılar için adak adıyor ve kurbanlar sunuyorlardı. En meşhuru, Fokis şehrindeki Apollon'a ait Delfi tapınağıydı."

HİNDİSTAN'DA PUTATAPICILIK

Muhammed Ferid Vecdi 'Dairetü'l-Maarif' adlı kitabında Brahmanizm'den bahsederken şöyle diyor:

"Brahmanizm, adını, dört eli ve dört yüzü olan Brahma putundan almaktadır. Putun bir elinde mukaddes kitapları olan "Veda", ikinci elinde bir kaşık, üçüncü elinde bir tesbih, dördüncü elinde de içinde su olan bir kab bulunuyordu.

Brahma dinine inananların, tanrıya ait ikinci bir putları daha vardır. O da Brahma'nın oğlu Vişnu'dur. Onun da dört eli vardır. Birinci elinde sedeften bir borozan, ikinci elinde bir halka vardır ki, söylentilere göre onu çevirdiği zaman hiç kimsenin dayanamayacağı bir ateş çıkar. Üçüncü elinde bir sopa, dördüncü elinde de bir çiçek dalı bulunmaktadır.

Brahmanların üçüncü bir putları daha vardır. Onun adı da Şiva'dır. Onun da dört eli vardır. Birinci elinde asa, ikinci elinde günahkarları bağlayacağı bir ip bulunmaktadır. Geri kalan diğer ellerinde ise bir şey yoktur. Alnında üçüncü bir göz, boynunda insan kafalarından bir gerdanlık bulunmaktadır.

Brahmanlar sığırı kutsal sayarlar ve temiz ruhların sığırların bedenlerine gelip girdiğine inandıkları için sığır kesmeyi haram kabul ederler. Bu inançlarından dolayı kurban bayramlarında Hintli müslümanlarla onların arasında bir çok çatışmalar çıkmaktadır.

Onlar, yılanları, timsahları ve başka şeyleri de kutsal sayarlar. Ganj nehrini kutsal sayan ve onda yıkanmanın günahları temizliyeceğine inanırlar. Bunun için her yıl onlardan milyonlarca insan Ganj nehrine gelir ve hacı olurlar."

Ebu'l-Hasan en-Nedvi 'Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti?' (1) adlı kitabında Brahmanizm'deki putatapıcılıktan bahsederken şunları kaydediyor:

"Putatapıcılık yedinci yüzyılda zirveye çıkmıştı. Putların sayısı Vedalar'da otuzüç iken, bu asırda üçyüzotuzmilyon olmuştu. Güzel, cazip ve hayata yardımcı her şey ilah kabul edilip tapılıyordu: Böylece, putlar, tanrılar ve heykeller haddinden fazla çoğalmıştı. Tarihi şahsiyetler, iddia ettikleri gibi bilinen olaylarda ve zamanlarda Allah'ın kendilerinde şekillendiği kahramanlar ve

---

1) Bu eser İbrahim Düzen ile Mustafa Topuz tarafından dilimize tercüme edilmiştir. (Çeviren)

tanrılardandı. Bazı tanrılarının üzerinde tecelli ettiği dağlar, tanrının içinde tecelli ettiği altın ve gümüş gibi madenler, tanrı "Mihadyo"nun başından çıkan Ganj nehri, savaş ve yazı aletleri ile üreme organları, hayvanların en yücesi olan inek, gökteki yıldızlar ve bunlara benzeyen diğer şeyler de tanrı kabul ediliyordu."

ÇİN'DE PUTATAPICILIK

Bu dönemde Çin'de üç din hakimdi. Biri Tao diniydi. Kurucusu ise Lao-tse idi. Bu din de kurucusunun yaşadığı dönemden kısa bir süre sonra putçu bir dine dönüşmüştür.

İkincisi; Konfüçyüsçülük'tür. Konfüçyüs dinine inananlar, bir dönem sonra belirli bir tanrıya inanmayıp ağaçlardan ve nehirlerden istediklerine tapmaya başladılar.

Bir diğer din de Budizm'dir. Aşağıda göreceğimiz gibi Budizm de putatapıcılığa dönüşmüştür. Daha fazla bilgi için yukarıda sözü edilen yazarın 'Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti?' adlı kitabına bakılmalıdır.

BUDİZM'DE PUTATAPICILIK

Budizm, sınıflar sistemi ve diğer konularda karşı koymasının dışında, Brahmanizm'in içinde erimiştir. Budistler, Buda'nın tanrılığına inanırlar. Bundan ötürü de her yerde onun için heykeller dikmişlerdir ve oralarda tapınmalarını sürdürürler.

Dr. Ahmet Şibli 'Büyük Hint Dinleri' adlı kitabında bu konuda şunları kaydediyor:

"Budizm, Buda'dan sonra içe doğru küçülmeye başladı. Onun böyle olmasının en önemli sebeplerinden birinin, sözlü olarak bir tanrıyı kasdetmemiş olmasaydı. Diğer bir deyişle, Budizm mensuplarının kalblerinde büyük bir boşluk bıraktı. Zamanın geçmesiyle Budistler, bu boşluğu Brahman tanrılarıyla veya Buda'nın kendisine tapmak ve onu tanrı edinmek suretiyle doldurdular. Yine buna, Buda'nın tapınaklar inşa etmemiş ve müntesiplerine herhangi bir ibadeti yerine getirmelerini emretmemiş olmasının da etkisi vardır. Bu nedenle Buda'nın müritleri Brahman tapınaklarına başvurdular ve oralara Buda'nın heykellerini koydular. Böylece her yeni tanrı, Brahman tanrılarına eklenmiş oldu. Hintliler tanrıların fazlalığıyla şaşırıp kaldılar. İşte Budizm, bu şekilde Brahmanizm (Hinduizm)'in içinde yokolmaya, Hinduizm de onu günden güne emmeye veya müntesiplerini eritmeye başladı."

ARAPLARDA PUTATAPICILIK

Üstad en-Nedvi 'Müslümanların Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti?' adlı kitabında Araplardaki putatapıcılığı da anlatmıştır. Aşağıda bu eserden konuyla ilgili alıntılar yapıyoruz:

"Arap milleti, putatapıcılığın en kötü şekline bürünmüştü. Her kabilenin, her bölgenin ve her şehrin kendine özel putları vardı. Hatta her evin kendine ait bir putu bulunuyordu.

Kelbi şöyle diyor:

"Mekke halkından her birinin evinde tapınmaları için bir put vardı. Herhangi biri yolculuğa çıkmak istediği zaman, evindeki son hazırlığı, puta dokunmak olurdu. Yolculuktan döndüğü zaman da ilk işi, tekrar o puta dokunmak olurdu. Araplar, putatapmakta oldukça ileri gitmişlerdi. Bazıları bir evi, bazıları bir putu, ev veya put edinmeye gücü yetmeyen de Beyt-i Haram'a veya istediği bir tarafa karşı bir taş dikerek Kabe'yi tavaf eder gibi o taşın etrafında tavaf ederdi. Bu çeşit taşlara "Ansab" derlerdi. Tek olan Allah'a ibadet etmek için yapılan Kabe'nin tam ortasında ve etrafında 360 adet put vardı. Araplar aşamalı bir şekilde putlara tapmaktan, taşlara tapmaya yönelmişlerdi."

Buhari, Ebu Reca Utaridi'den rivayet etmiştir:

"Ebu Reca şöyle dedi:

"Bizler cahiliyyet döneminde taşlara tapıyorduk. Taptığımız taştan daha iyisini bulduğumuz zaman, onu alır ve taptığımızı atardık. Eğer taş bulamazsak, bir avuç toprak alır, sonra bir koyun getirir ve üzerine süt sağardık. Sonra da onu tavaf eder (tapar)dık."

Kelbi yine der ki:

"Bir adam yola çıkıp herhangi bir yere konakladığında, dört taş alır ve en güzel olanına bakıp, onu ilah edinirdi. Diğer üç taşı da tencereyi üzerine oturtmak için dizerdi. Konak yerini terkettiği zaman da onları bırakıp giderdi."

Her zaman ve her mekanda her müşrik millette olduğu gibi Arapların da yıldızlar, cinler ve meleklerden birçok tanrıları vardı. Araplar, meleklerin Allah'ın kızları olduğuna inanır, onları kendileri için Allah nezdinde şefaatçiler yapar, onlara tapar ve onları Allah katında kendilerine vesile yaparlardı. Tıpkı bunun gibi perileri de Allah'a ortak koşup, kudret ve tesirlerine inanarak onlara ibadet ederlerdi."

Kelbi der ki:

"Huzaa kabilesinden olan Beni Melihliler, perilere taparlardı."

Said der ki:

"Himyer kabilesi Güneş'e, Kinane Ay'a Temim Dabran (Ay'ın duraklarından birindeki yıldız kümesi)'a Lahm ve Cüzam Müşteri'ye, Tayy Sehl'e, Kays el-Abur'a, Esed'de Utarid'e taparlardı."

Bunlar, dünya tarihindeki putatapıcılık manzaralarından bazılarıdır. Onların bir çoğu hala devam etmektedir. Çağımızdaki tanrıtanımazlık da bir tür putatapıcılıktır. Çünkü tanrıtanımazlar, yaratmak, yoktan var etmek, diriltmek ve öldürmek gibi sıfatları kainata giydiriyorlar.

Putatapıcılığa batmış insanın durumunu düşününce, Allah'ın Hz. Muhammed (a.s)'i tevhid akidesini yaymakla görevlendirmede insanoğluna olan lutuf ve ihsanını iyi anlarız. Putatapıcılık insanı, ağaca, taşa, Ay'a, Güneş'e, yıldıza, insana veya kainatın tümüne köle yaparken, tevhid inancı, insanı kainatın efendisi ve tek olan Allah'ın kulu yapıyor.

Allahu Teala şöyle buyuruyor:

"Allah geçimsiz efendileri olan bir adamla, yalnız bir kişiye bağlı olan bir adamı misal olarak verir. Bu ikisi eşit midir?"(1)

Cenab-ı Hak:

"O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur; fakat siz onların tesbihlerini anlamazsınız..."(2) ayetinde buyurduğu gibi, insanın bu varlık alemine katılarak ibadet etmek suretiyle kendisine nimetler veren yegane yaratıcısına yönelişiyle, kendisine daha yakın olanı seçerek mahlukattan herhangi birine kulluk etmek suretiyle yönetilişi arasında dağlar kadar fark vardır. Yazık, aklın ters yüz edilmesine! Yazık, düşüncelerin tutarsızlığına! Tek başına bile bundan Cenab-ı Hakk'ın şu ayet-i celilesinin sırrı anlaşılır:

"Ey Muhammed! Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik."(3)

Biz, kitap ve sünnetten kesin bir delil olmadan müslümanlara müşrik damgasını vurmadan başka bir düşünceleri olmayan nefislerine uymuş kişilerin görüşlerine bakıyoruz da onların nasları, ilimde derinlenmiş alimlerin anlayışlarının dışında anladıklarını ve bu yüzden de müslümanlara şu veya bu şekilde şirk iftirasında bulunduklarını görüyoruz..

---

1) Zümer Suresi: 29
2) İsra Suresi: 44
3) Enbiya Suresi: 107

ALLAH'A OĞUL NİSBET ETME VE TESLİS (ÜÇLEME) İNANCI

Allahu Teala şöyle buyuruyor:

"...Bu daha önce inkar edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözdür..."

Bu ilahi kelam yüce Allah'ın şu ayeti içinde geçmektedir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Yahudiler: "Üzeyr, Allah'ın oğludur" dediler; Hıristiyanlar: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu daha önce inkar edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözdür. Allah onları yoketsin! Nasıl da uyduruyorlar." (1)

Bu ayet-i kerime, Allah'a oğul nisbet edilmesi olayının, eski inançlarda da bulunduğunu gösteriyor. Bu inanç ve bunun sonucu olarak Allah'ı sonradan yaratılanlara benzetme, O'nun eşe ve çocuğa ihtiyacı bulunduğunu iddia etme; parçalara bölünme, kısımlardan meydana gelme, istek ve şehvet gibi mahlukata ait niteliklerle nitelendirme konularını düşünen kişi, insan aklındaki zavallılığın ölçüsünü hemen anlayıverir. Zira Allah Azze ve Celle'yi böyle vasıflandırıyor. Yine o kişi Allah'ın, Hz. Muhammed (a.s)'i insanlığı tekrar tevhid inancına döndürmesi için peygamber olarak göndermesinin insanlığa bir lutfu olduğunu bilir. Yüce Mevlamız şöyle buyuruyor:

"Bazı kimseler: "Rahman çocuk edindi," dediler. And olsun ki, ortaya pek kötü bir şey attınız. Rahman'a çocuk isnad etmelerinden ötürü nerdeyse gökler parçalanacak, yer yarılacak, dağlar göçecekti. Oysa Rahman'a çocuk edinmek yaraşmaz. Çünkü göklerde ve yerde olan herşey Rahman'a baş eğmiş kul olarak gelecektir."(2)

---

1) Tevbe Suresi: 30

2) Meryem Suresi: 88-92

"Ama inkarcılar O'na çocuk isnad ettiler. İnsan gerçekten apaçık nankördür."(1)

Allah'a çocuk isnad eden -hâşâ Allah bundan münezzehtir- eski dinlerin en meşhurları Brahmanizm, Budizm ve eski Mısır dinleridir. Allah Azze ve Celle yahudiler'in Üzeyr (a.s) hakkında, hıristiyanların da Mesih hakkındaki sözlerini daha önce inkar edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveleddiklerini zikretmesi, Kur'an-ı Kerim'in büyük mucizelerinden biridir.

Brahmanlar, tanrıların adedini fazlalaştırmakla birlikle teslis (üçleme) inancını de söylüyorlar. Onların iddialarına göre tanrıların en büyüğü 'Brahma', sonra 'Siyfa' veya 'Siyu', sonra 'Vişnu'dur. Onlar 'Vişnu'nun 'Brahma'nın oğlu olduğuna, oğul Vişnu'nun 'Kirişna' diye isimlendirilen adamlarından birine hülul ettiğine inanırlar. Brahmanlar, hıristiyanlar'ın Mesih hakkında taşıdıkları inanca benzer inanç taşırlar.

Ferit Vecdi 'Dairetü'l-Maarif' adlı eserinde şunları söylüyor:

"Teslis akidesi Hint'te de ortaya çıkıp eski tevhid inançlarını unutturdu. Bundan dolayı biz onları üç esasa dayalı (Brahma, Vişnu, Siva veya Şiva) bir tanrıya tapar olduklarını görüyoruz. Hintlilerin nazarında Vişnu babası Brahma'nın yerini aldığı için, onlar da tapınmalarında sadece ona yöneldiler. Brahma'nın görevini yaptığını ve onun rolünün sona erdiğini iddia ederek onu dinlenmeye bıraktılar."

Muhammed Ebu Zehra Mukarenetu'l-Edyan'da, 'Hint Tarihi' adlı kitabın ikinci cildinden şu alıntıyı naklediyor:

"Krişna: samimi, fedakar, sabırlı, iyi bir gözetici, ortacı, tanrı'nın oğlu, mukaddes üçlü (Baba+Ruhu'l-Kudüs)'nün ikinci temel unsurudur."

Melekler, Tanrı'nın oğlu Krişna'nın anası Difaki'yi övmüşler ve kainata: "Bu temiz kadının oğlu ile övünmek hakkındır," demişlerdir."

Ebu Zehra yukarıda anılan eserinde 'Kitab-ı Devvan' ve 'Kitab-ı Melakı'l-Mesih'ten Buda hakkında şunları nakleder:

"Buda, Ruhu'l-Kudüs'ün Maya'ya hülül etmesi sebebiyle vucut bulmuştur.

Buda, ruhlar diyarından inip bakire Maya'nın vücuduna girince, Maya'nın döllyatağı lekesiz, şeffaf, billur gibi oldu da, Buda orada güzel bir çiçek gibi meydana geldi.

Buda vaftizlendiğinde su ile vaftizlenmişti. O vakit Ruhullah (a.s)'da orada idi. O tek başına büyük tanrı değil, bilakis Ruhu'l-Kudüs de vardı. Ruhu'l-Ku-

---

1) Zuhruf Suresi: 15

düs bakire Maya'ya hülul ettiğinden dolayı Gotama (Buda'nın aile ismi) Ruhu'l-Kudüs'ün içinde vücut buldu."

Eski Mısırlılar teslis akidesini kabul etmişlerdi: 'Osiris' ve karısı 'İsis'ten 'Horos' dünyaya gelmişti.

'Mukaranatu Beyne'l-Edyan' adlı kitapta onların inançları şöyle anlatılmaktadır:

"Tanrının ruhu Horos üç bölümlüdür.

Birincisi: Dünya ruhudur ki, o zamanın firavununa hulül eder, sonra da kendisinden sonra gelene geçer ve kudsiyetiyle onun üzerinde çoğalır.

İkincisi: Yerlerde ve göklerde hakim olan yüce ruhtur.

Üçüncüsü: Ölen firavunun cesedinde kalan ve diri olan firavuna öğüt veren ruhtur. Bu ruh ancak cisme takılı olarak kaldığı zaman devam eder. Bunun için buna bir hiyle uydurdular ve ehramları inşa edip firavunun vücudunu korusun diye onları çok mükemmel yaptılar."

Tanrılık konusunda batıllardan birinin, Allah Hz. Muhammed (a.s)'i hak din ile gönderip kendi kanununu koyuncaya kadar ümmetten ümmete işte böyle geçtiğini görüyoruz.

Allahu Teala şöyle buyuruyor:

"Kitap ehlinden ve putatapanlardan inkarcılar, kendilerine apaçık bir belge, içinde kesin ve en doğru hükümlerin bulunduğu arınmış sahifeleri okuyan, Allah katından bir peygamber gelene kadar dinlerinden vazgeçecek değillerdi. Ama kendilerine kitap verilenler, onlara apaçık belge geldikten sonra ayrılığa düştüler. Oysa onlar, doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Dosdoğru olan din de budur." (1)

Ehl-i kitap küfre, Allah'a ortak koşanlar da şirke düşmüşler, bu hal üzere devam edip gayret göstermişler ve bu durumlarından vazgeçmemişlerdir. Bunun üzerine de Allahu Teala bu batıl üzerine olan gidişatı kırmak ve insanları, ayetleri apaçık bir kitapla Hak Din'e tekrar döndürmek için Hz. Muhammed (a.s)'i peygamber olarak göndermiştir. Bundan ötürü her türlü hamd, yalnızca alemlerin rabbi olan Allah'adır.

---

1) Beyyine Suresi: 1-5

"ALLAH KATINDA GERÇEK DİN İSLAM'DIR"

Allah Azze ve Celle'yi, ilim, irade, kudret ve diğer sıfat-ı vücudiyye ile muttasıf olduğunu; ezelden ebede kadar hiçbir şeye muhtaç olmadan var olma, tek olma ve bunlara benzer diğer selbi sıfatlar ile muttasıf olduğunu biliyoruz. O'nun Rab, Malik, İlah olduğunu; bunların gereği olarak da malikiyyet ve hakimiyet sıfatlarına sahip olduğunu; yine O'nun rahmet, adalet ve hidayete erdirme gibi sıfatları bulunduğunu da biliyoruz. O'nun, mahlukattan insan ve cinlerden mesajı algılayanlara, Allah'ın hak dini, hakiki kulluğu ve gerçek şeriatı açıklayan peygamberler gönderdiğini de biliyoruz.

Allah'ın, ümmetlere peygamberler göndermesi kanunu cereyan etmiş, Hz. Muhammed (s.a.)'in risaleti ile peygamber gönderme işini sona erdirmiş ve O'nun risaletini, insanlar ve cinler için genel, sonsuza kadar da ebedi kılmıştır. İnsanlar ve cinler kıyamete kadar O'nun getirdiği şeriattan sorumlu tutulacaklardır.

Allahu Teala bütün peygamberleri, insanları alemlerin Rabbine boyun eğmeye çağırsınlar diye göndermiştir. Allah'ın ondan başkasını kabul etmeyeceği dini budur. Eski semavi dinlerin başına gelenlerden sonra Allah, Hz. Muhammed (a.s)'i, önünden ve arkasından hiçbir batılın erişemiyeceği mucize kitap Kur'an ile göndermiştir. Böylece Kur'an, hak din İslam'ı açıklayıcı, hakikatı onaylayıcı ve batılı ortadan kaldırıcı niteliktedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim, kendisine aykırı olan her şeyi yürürlükten kaldıran, kendi dışında kalan herşeyi de geçersiz sayan bir kitaptır. Allah (c.c.) Kur'an'da bu dini pekiştireceğini ve ondan başkasını hiç kimseden kabul etmiyeceğini şöyle beyan etmiştir:

"...Bugün size dininizi bütünledim, üzerinize olan nimetimi tamamladım, din olarak sizin için İslamiyet'i beğendim.." (1)

---

1) Maide Suresi: 3

"Kim İslamiyet'ten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir..." (1)

"Ya Muhammed! De ki: "Ey insanlar! Doğrusu ben göklerin ve yerin hükümranı, O'ndan başka tanrı bulunmayan, dirilten ve öldüren Allah'ın, hepiniz için gönderdiği peygamberiyim..."(2)

"Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümranlıkta ortağı bulunmayan, herşeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kulu Muhammed'e hakkı batıldan ayırdeden Kur'anı indiren Allah, yücelerin yücesidir."(3)

Bu dinin kitabı Kur'an'dır. Onun güvenilir açıklayıcısı ise Hz. Muhammed (a.s)'in sünnetidir. Kur'an'ın ve sünnetin nasları, bu dinin naslarıdır. Allah (c.c.) kendi kitabını *"Herşeyi açıkça bildiren"(4)* diye tarif etmiştir. Allah Resulü, daha çok açıklama ve izahata muhtaç olan herşeyi kendi takriri, hali, amel ve sözüyle açıklamıştır.

Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:

"Sana da insanlara gönderileni açıklıyasın diye Kur'an'ı indirdik. Belki düşünürler." (5)

İslam geldiğinde, yeryüzünde birçok din vardı. Kökeni semavi olup sonradan tahrif edilenler olduğu gibi, bunun aksi olanlar da vardı. Her din, ehli üzerinde bulundukları dine bağlı idiler. Bu din mensupları kendi aralarında gruplara ayrılmışlardı. Her gurup kendine göre inancına bağlı idi. İşte Allah (c.c.) böyle bir ortamda Hz. Muhammed (a.s)'i, tüm insanlara belge olsun, bu batıl gidişatı durdursun diye birçok mucizeyi içinde toplayan en büyük mucize Kur'anı Kerim ile gönderdi.

O'nun peygamber olarak gönderilişinden önce, bu dinlerin yanıbaşında bir çok felsefi düşünce, şeriat ve uydurma mezhepler bulunuyordu. Bunların arasında Yunan felsefesi, Roma kanunları, ateist ve inkarcı akımlar vardı. İslam her konuda gerçeği getirdi ve herşeye hakim oldu. Hak olan herşeyi kabul edip batıl olanı da geçersiz kıldı.

İslam, uzun geçmişinde her türlü batılla savaştı. İslam, o uzun dönemde her türlü din, mezhep, felsefe ve kanuna rağmen genişlemeye devam etti, hala da

---

1) Ali İmran Suresi: 85
2) Araf Suresi: 157
3) Furkan Suresi: 1
4) Nahl Suresi: 89
5) Nahl Sureesi: 44

genişlemeye ve yayılmaya devam ediyor. Fıtrat dini ve delillerinin gayet açık olmasıyla birlikte bir çok insan da hala babalarından miras aldıkları batıl dinleri üzere devam ediyorlar. Konfüçyüs dini, Budizm, Brahmanizm, Caynizm, Mecusilik, Yahudilik, Hıristiyanlık ve putperestlik kalıntıları gibi İslam öncesi mevcut dinlere itibar ediyorlar. Yine dünya hukukuna etki eden Roma Hukuku gibi, dini olmayan kanunlar da bulunuyor. Bunun yanında İslam'dan sonra Sihizm gibi batıl dinler de ortaya çıktı. Bu batıl dinlerin bir kısmını, asılları müslüman olup fakat sonradan İslam'dan çıkmış insanlar kurmuşlardır. Kadıyanilik ve Bahailik gibi... Gerek eski, gerek yeni birçok mezhep ve felsefe ortaya çıkmıştır ki, onların mensuplarına göre bunlar dinlerin yerini tutmaktadır ya da komünizm ve laiklik gibi dinlerin boşluğunu doldurmaktadır. Bütün bunlar, doğrudan İslam'la mücadele ediyorlar...

Bazı müslümanlar diğer dinlerin düşüncelerinden etkilendiler ve bu müslümanlarda hatalı ictihatlar veya batıl anlayışlar ortaya çıktı. Bu nedenle bir çok fırka doğdu. Bazısı saf İslam'a yakın, bazısı da büsbütün İslam'dan uzaklaşmıştır. Bir kısmı da küfre düşmüş, İslam'dan hiçbir nasibi kalmamıştır.

Bütün bunlar Allah'ı bilmemenin ve Allah indinde gerçek dinin İslam olduğundan haberdar olmamanın sonucudur. Allah'ı bilen, O'nun beğendiği, insanları ve cinleri uymakla mükellef tuttuğu ve hakka hüccet kıldığı dini ile Allah'a teslim olur.

İslam, Kur'an metinlerinde geldiği ve Hz. Peygamberin (a.s) sünnetinin beyan ettiği gibidir. İslam ümmetinin bünyesinden ayrılan fırkaların kitap ve sünnet ışığında kendi durumlarını tekrar gözden geçirmeleri gerekir. Sair din mensuplarının, fikri, felsefi ve siyasi ekollere bağlı kişilerin, hak din İslam'a girmeleri, onun dışındaki şeylerden uzaklaşmaları gerekir. Müslümanların çocuklarından, İslam'dan uzak fikirlerle etkilenmiş olanların, ister yöneten, ister yönetilen olsun, Allah'a tevbe etmeleri, akide, ibadet, şeriat ve gidişat olarak İslam'a dönmeleri gerekir. Bu olmadan, hiç kimse Allah'ı hakkıyla tanıyamaz ve bu tanımanın gereklerini ve hakkını veremez.

Çağımızda, İslam'ın karşısına dikilen dinlerin en önemlileri: Yahudilik, Hıristiyanlık, İran dinlerinin kalıntıları; Brahmanizm, Caynizm, Budizm ve Sihizm gibi Hint kökenli dinlerdir. Ayrıca putperestliğin kalıntılarıyla, Konfüçyüs dini de vardır. İslam'ın karşılaştığı siyasi felsefelerin en önemlileri de şunlardır: Dünya ülkelerinin bir çoğunda dini devletten ayıran, bir çok müslümanın kafasında İslam şeriatının terkedilmesi fikrinin oluşmasında, kavmiyetçi ve milliyetçi partilerin doğmasında başarılı olan Laisizm ile Komünizm. Laisizmin bazı yönleri İslam'la barış içindeymiş gibi görünmeye çalışsa da, gerçekte onu geçersiz kılmaya çalışmaktadır. İslam'ın karşısına dikilen çağdaş akımlar, sosyoloji, tarih ve fıkıh alanındaki çeşitli sosyal ve felsefi akımlar vardır.

İslam'ın karşısına dikilenlerden biri de Varoluşçu düşünce ile nefislerin arzuladığı gibi hareket etme fikrine dayanan edebiyat akımlarıdır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Eğer gerçek onların heveslerine uysaydı, gökler, yer ve onlarda bulunanlar bozulup giderdi..." (1)

Yine çağımızda İslam'ın karşısına dikilen çeşitli akımlar vardır. Her biri İslam kültürünün bir kısmını yıkma veya araştırma ve incelemeleri yıkıcı yönlere çekme görevini üstlenmiştir. Arap Dili ve İslam Tarihi alanlarında yapılan yıkıcı ve saptırıcı bir çok çabalar, bunlara örnektir. Gerçekten insanlık, İslam'a girmeyi kabul etmediği, ya da ondan yüz çevirdiği takdirde dünya ve ahirette kendilerine büyük kötülük etmiş olur. Nitekim Allahu Teala şöyle buyuruyor:

"Benim kitabımdan yüz çeviren bilsin ki, onun dar bir geçimi olur ve kıyamet günü de onu kör olarak haşrederiz."(2)

"KİM İSLAM'DAN BAŞKA BİR DİNE YÖNELİRSE, ONUNKİ KABUL EDİLMEYECEKTİR"

Allahu Teala *"Allah katında (gerçek) din, şüphesiz İslam'dır"(1)* diye buyuruyor. Böyle olmakla birlikte yine de felsefe sebebiyle veya eski dinlerden birinin aracılığıyla Allah'a teslim (müslüman) olduğunu ve Allah'ın üzerindeki hakkını eda ettiğini savunan insanlar bulunmaktadır. Halbuki Allah Azze ve Celle bu gibi vehimlere yolu kapatmış ve şöyle buyurmuştur:

"Kim İslamiyet'ten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmiyecektir."(2)

Yine yüce Allah:

"Tağutu inkar edip Allah'a inanan kimse, kopmak bilmeyen sağlam bir kulpa sarılmıştır..."(3) buyurmaktadır.

Bugün insanların üzerinde bulundukları dinleri tanıyan ve onları İslam'la karşılaştıran kişi, Aziz ve Celil olan Allah'ın nimetini anlar. Zira Allah bizden yalnızca İslam'ı istemekte ve ondan başkasını kabul etmemektedir. Çünkü dinlerin durumu akıl veya amel bakımından dayanılamıyacak bir şekle dönmüştür.

Resulullah (a.s)'ın gönderildiği dönemdeki dinlerin bir kısmı üzerinde yapılacak basit bir inceleme, pratik olarak insanın onlara bağlanmasını haketmiyeceklerini, Allah'ın Hz. Muhammed (a.s)'i peygamber olarak gönderdiği zaman insanlığa en büyük lutufta bulunduğunu bize gösterecektir.

Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:

---

1) Ali İmran Suresi: 19
2) Ali İmran Suresi: 85
3) Bakara Suresi: 256

"Ey Muhammed! Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik." (1)

Hz. Muhammed (a.s) insanların şirk ve küfür üzerine devam etmelerini kırmak için gönderilmiştir. Yapacağımız zihinsel bir gezinti ile aşağıda izah edilen bazı durumları hemen anlarız:

Hz. Muhammed (a.s)'in peygamber olarak gönderilişindeki en büyük rahmet, kendisini bir çok şekilde gösterir. Allah Azze ve Celle'nin kendisini hakkıyla tanımayı, gerçek kulluğu ve doğru yolu göstermesi, kitabını bir çok mucizeyi içeren bir kitap kılması, rahmet tablolarındandır.

Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Allah, kendi rızasını gözetenleri onunla (Kitap'la) selamet yollarına eriştirir ve onları izni ile karanlıklardan aydınlığa çıkarır, onları doğru yola iletir" (2)

İnsanların Allah'ı bilmeme sapıklığına düşmeleri, O'na olan kulluklarını hakkıyla yerine getirmeyişleri ve bunun sonucu olarak da; doğru yoldan ayrılma, zulüm, katliam, hastalıklar ve savaş gibi şeylere uğramaları üzerinde düşünen, Hz. Muhammed (a.s)'in peygamber olarak görevlendirilişindeki ilahi rahmetin belirtilerini kolaylıkla anlar.

Bugün dünyada bilinen dinlerin durumunu inceleyen ve onları İslam dini ile karşılaştıran, Hz. Muhammed (a.s)'in gönderilişindeki İlahi rahmeti de anlar.

Allahu Teala şöyle buyuruyor:

"..Allah: "Azabıma dilediğim kimseyi uğratırım, rahmetim herşeyi kaplamıştır; bunu Allah'a karşı gelmekten sakınanlara, zekat verenlere, ayetlerimize inanıp yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, okuyup yazması olmayan peygamber, Muhammed (a.s)'e uyanlara yazacağız. O peygamber onlara, uygun olanı emreder ve fenalıktan men'eder, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar, onların ağır yüklerini indirir, zor tekliflerini hafifletir. Bu peygambere inanan, hürmet eden, O'nunla gönderilen nura uyanlar yok mu? İşte onlar saadete erenlerdir buyurdu." (3)

Gerçekten bu ayetler, Allah'ın, Hz. Muhammed (a.s)'i göndermedeki rahmet görüntülerini sergilemektedir.

Çünkü Hz. Muhammed (a.s) onları Allah'tan daha çok sakınmalarına, zekat ile insanlar arasındaki dayanışmaya, kendisi Allah'ın Resulü olduğu halde haki-

---

1) Enbiya Suresi: 107
2) Maide Suresi: 16
3) Araf Suresi: 156-157

ki önderliğe öncülük edip onlara iyiliği ve fenalığı gösterdi. Diğer din mensuplarının taşıdığı ağır yükleri indirip, zor görevlerini hafifletti. Yine O, yardım etmeleri ve yardımlaşmaları gereken yönü onlara gösterdi. Hz. Muhammed (a.s), yapmaları üzerlerine vacip olan şeyleri, din ve dünya işlerinde kendilerine yararlı olan hususları onlara gösterdi. İşte bütün bunlar, Hz. Muhammed (a.s)'in peygamber olarak gönderilişi ile Allah'ın alemlere rahmetinin görüntüleridir.

Bugün insanların üzerinde bulundukları dinleri şöyle bir gözden geçiren kişi, bu rahmetin büyüklüğünü ve kıymetini daha iyi anlar.

Çin'deki Konfüçyüs dini şirke ve putperestliğe dönmüştür. Konfüçyüs'e tabi olanlar, göklere, meleklere ve babaların ruhlarına taparlar. Onlar, göğün canlı ve hareketli bir alem olduğuna inanırlar. Onlara göre geri kalanlar siyasi veya içtimai hükümlerdir. Onlar da Allah'ın hidayeti olmadığı gibi, onun talimleri ve ona gerçek kullukla ilgili şeyler değildir.

Yine Çin'deki Tao dini, putatapıcılığa ve hareketsizliğe dönüşmüştür. Taoizm'deki hareketsizlik, inananlarının işini bitirmek için kafidir: Mutlak zühd, mutlak hoşgörü ve olanlara düşmanca tepki göstermeme... İşte bütün bunlar dünyanın harap olması için yeterlidir.

Hindistan'daki Brahman dini, katı sisteme ve sınıf prensibine dayandığı gibi, ayni şekilde putatapıcılığa ve herşeyi tanrılaştırmaya dayanır. Sınıf sisteminde: Brahmanlar, Şetriler (savaşanlar), ticaret ve ziraatla uğraşanlar ve işçiler vardır. Yine Brahmanizm, ruhun, insandan daha aşağıdaki bir varlığa göçtüğünü savunan hurafe tenasuh fikrine dayanır. İnsan eğer kötü iş işlerse, ancak vücuduna acı veren eziyete girmekle bundan kurtulur.

Her insanın bu tabakalardan bir tabakada yer alması, bu dünyanın harap olması için kafidir.

İngilizlerin işgal sırasında yasakladıkları, şu eski adet de onlara aittir: Bir kadının kocası öldüğünde, o kadın kendisini ateşe atıp yakardı.

Bir Brahman'ın sabah akşam alnını sığır sidiği ile silmesi, onların adetlerinden biridir. Onlara göre sığır kutsaldır ve fareyi öldürmek de caiz değildir.

Budizm de putperestliğe ve vücuda acı çektirmeye dönüşmüştür. Budistler de Brahmanizm'in yöneldiği sınıf sistemini tatbik etselerdi, sonları gelir ve yok olurlardı. Bu dinin durumu onlar için dünyayı kendi eliyle helake götürmektir.

Hindistandaki Jini dini (Caynizm) de vücuda işkence etme ve kamuoyunu küçümseme esasına dayanıyor.

Sihizm de, aslen peygamberleri kabul etmeyen yeni doğmuş bir dindir. Bu duruma göre insan, Allah'ın yol göstermesini nerden bilebilir?

Yahudilik dini kibir, öç alma ve uygulaması mümkün olmayan hükümler üzerine kurulmuştur. Bundan ötürü yahudi devleti kurmakla beraber yahudilik, dini özellik sergilemeye aşırı arzu göstermesine rağmen, kanunlarında çoğunlukla laikliğe dayanmaktadır.

Hıristiyanlık ise teslis akidesine, resimlere, şekillere ve heykellere ibadet etme, cesede çeşitli şekillerde işkence etme ve fıtratla savaşma esasına dayanır.

Kendilerine göre en iyi olanı tatbik edilmiş olsa da, dünyanın harap olmasına yeterlidir bunlar... Bundan dolayı hıristiyan alemindeki devletler lailiğe yönelmiş, dinlerini terketmişlerdir.

Mecüsilik dini de, biri şeytan olan iki tanrıya kulluk etme, ateşe tapma, kızkardeşle evlenme prensiplerine dayanır.

Bu bilgilerden, Allah'ın Hz. Muhammed (a.s)'i tüm dinlere üstün çıkarsın diye hak din ve hidayetle gönderdiğini ve bunun da Allah'ın insanlığa lutfu ve hikmeti olduğunu anlıyoruz. Yine Allah'ın İslam dininden başka bir dini niçin kabul etmediğinin hikmetlerini anlıyoruz.

İslam'ı iyi tanıyıp onu tüm insanlığın kabul etmesiyle nelerin olacağını düşünmeliyiz. Diğer dinleri de iyi tanıyıp tüm dünyanın onlardan herhangi birini kabul edecek olsalar, dünyanın durumunun ne hale geleceğini düşünmeliyiz. Böylece Allah'ın Hz. Muhammed (a.s)'i göndermedeki ilahi rahmetini görürüz.

Cenab-ı Hak Kur'an'ında şöyle buyuruyor:

"Kitap ehlinden ve putatapanlardan olan inkarcılar, kendilerine apaçık bir belge, içinde kesin ve en doğru hükümlerin bulunduğu arınmış sahifeleri okuyan, Allah katından bir peygamber gelene kadar dinlerinden vazgeçecek değillerdir."(1)

Çağdaş bazı dinlerde bulunan bazı özellikleri nakiller yaparak anlatmaya çalışacağız. O vakit, Hz. Muhammed (a.s)'in gönderilişindeki alemlere ait ilahi rahmeti daha iyi anlar ve Cenab-ı Hakk'ın şu ayetindeki hikmetlerden birini daha iyi kavrarız:

"Kim İslamiyet'ten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmiyecektir."(2)

1- BRAHMANİZM İLE İLGİLİ NAKİLLER

Ebu'l-Hasan en-Nedvi Brahmanlar'ın tanrılarının çokluğunu anlattıktan sonra şunları söyler:

---

1) Beyyine Suresi: 1-3
2) Ali İmran Suresi: 85

"...Büyük İlahları Mihado'nun tenasül uzuvlarına ibadet etmeleri ve bunu çirkin bir şekilde tasvir etmeleri, erkek, kadın, çoluk, çocuk bütün halkın buna tapınması ve aynı zamanda bazı tarihçilerin naklettikleri bazı din fırkalarına mensup adamların çıplak kadınlara, kadınların da çıplak erkeklere ibadet etmeleri de eklenirse, meselenin vahameti tam anlamıyla ortaya çıkar. Mabedlerin içi rahibe ve ziyaretçilerin namusunu lekeliyen fasık ve hainlerle doludur."

Ebu'l-Hasan en-Nedvi Sınıflar sistemi ile ilgili olarak şunları söylüyor:

"Bu sistem, memleket halkını, birbirinden ayrı dört sınıfa ayırmaktadır:

1- Brahmanlar: Kahin ve din adamları.

2- Kşatriya: Hükümdar sülalesi ve savaşçılar.

3- Vaisya: Ticaret ve ziraatla uğraşanlar.

4- Sudra: İşçiler ve çalışanlar.

Bu kanun Brahmanlar zümresine hukuki ayrıcalıklar vererek onları tanrılara kattı. Brahmanlar halkın seçkinleri ve halkın efendisidir. Dünyadaki her şey onların mülkü sayılır. Onlar hem yeryüzünün efendisi, hem de yaratıkların faziletlileridir. Köleleri olan Sudraların mallarından istediklerini alabilirler. Tabii zorla değil. Çünkü köle hiçbir şeye malik olamaz ve malının hepsi efendisinindir.

Mukaddes kitap sayılan "Rigveda"yı koruyan bir Brahman, fiil ve günahlarıyla diğer üç zümreyi darmadağınık etse dahi yine affedilmiş sayılır. Şiddetli ihtiyaç ve sıkıntı anlarında bile hükümdarın Brahmanlar'dan vergi alması caiz değildir. Hiçbir Brahmanın kendi memleketinde açlıktan ölmesi doğru değildir. Eğer bir Brahman ölümü hak edecek bir suç işlerse, bir hakim ancak onun saçlarını traş edebilir. Fakat diğer zümrelerden olursa öldürülür.

Kşatriyalar'a gelince bunlar Vaisya ve Sudra sınıfının üstünde olup Brahmanlar'ın da çok altındadır. Mono şöyle diyor: "On yaşındaki bir Brahman, yüz yaşındaki bir Kşatriya'dan babanın çocuğuna olan üstünlüğü gibi üstündür."

DIŞLANMIŞ HALK ZÜMRESİ

Bunlar aynı zamanda Sudra sınıfını oluştururlar. Bu sınıf Hint toplumunda, dini-medeni kanuna göre hayvanlardan daha aşağı ve köpeklerden daha zelil bir durumdadır. Kanunun açıkça belirttiğine göre:

"Sudra (işçi sınıfı) nın Brahmanlar'a hizmet etmesi, kendilerine ait bir mutluluktur. Onlar için, bu yolun dışında bir karşılık veya hayır beklemeleri abestir. Onların mal toplama ve para biriktirme hakları yoktur. Bu sınıfa dahil olan-

lardan biri, bir Brahman'a vurmak amacıyla el uzatsa veya sopasını kaldırsa eli kesilir, eğer kızıp ayağıyla iterse ayağı kesilir. Yine onlardan biri, bir Brahman'ın yanında oturmayı düşünse, hükümdarın onun oturak yerini ateşle kızartıp ülkesinden sürmek mecburiyeti vardır. Eğer Sudra'dan biri, eliyle bir Brahman'a dokunsa veya ona sövse dili koparılır, "Ben sana öğretirim" diye bir iddiada bulunarak tehdit ederse kendisine kaynar zeytinyağı içirilir. Köpek, kedi, kurbağa, atmaca ve baykuş öldürmenin cezası ile bir Sudra'yı öldürmenin cezası aynıdır."

2- HİNT DİNLERİNDEN BİRİ OLAN CAYNİZM (JİNİ DİNİ) İLE İLGİLİ NAKİLLER

Dr. Şibli 'Edyanü'l-Hint' adlı eserinde şunları kaydediyor:

"Kurtuluşa ermek için zahidin bir insana veya bir hayvana eziyet etmemesi gerekir. Yine zahidin, hayata saygı duymanın Mahavira'nın önem verdiği şeylerin en kutsalı olduğunu kavraması gerekir. Buna göre hayvan öldürmek ve buna bağlı olarak da hayvan eti yemek ona haramdır.

Yine kurtuluş için duyguların, şefkatlerin ve ihtiyaçların tümünü yok etmek gerekir. Bunun neticesi olarak da rahip aşkı veya nefreti, sevgi veya hüznü, sıcak veya soğuğu, korku veya utanmayı, açlık veya susuzluğu, hayır veya şerri hissetmez. Caynizm'e mensup biri, bu şekilde durgunluk, donukluk ve unutkanlık haline girer ve etrafındakileri hissetmez. Bunun delili kişinin çıplak olması, utanç hissetmemesi ve utanç duygusunun yok olmasıdır. Bu sayede kişi artık elem duymaz. Çünkü o kişi hayatın iyi ve kötü yanını veya üzerinde anlaşma sağlanmış kuralları hissederse, bu demektir ki, o hala onlara ilgi duymaya devam ediyor ve hayatın kurallarına boyun eğiyor. Bu da kişiyi kurtuluştan uzaklaştırır. Bu sistemde en bariz şey çıplaklık ve ölesiye açlık olduğu için, Caynizm de çıplaklık ve intihar dini diye isimlendirilmiştir."

CAYNİZM'DE ÇIPLAKLIK VE İNTİHAR

Caynizm'in bilginlerinden biri, bir konferansında çıplaklık düşüncesiyle ilgili olarak şunları söylüyor:

"Caynist rahipler çıplak yaşarlar. Çünkü Caynizm der ki:

"Madem ki, kişi bizim gördüklerimizi çıplak olarak görüyor, o halde o kurtuluşa eremez. Bir kimse utanmayı düşündüğü sürece, onun için kurtuluş yoktur. Kişinin bunu, kesinlikle unutması lazımdır ki, coşkun hayat denizini gezebilsin. Kişi kendisinde hayır veya şerrin, güzel veya çirkinliğin bulunduğunu uzun süre hatırlarsa, bu demektir ki, o hala dünya ve içindekilerle bağlantılıdır. Bundan dolayı da kurtuluşa eremez."

Caynistler, utangaçlık duygusunun, günah düşüncesini içerdiğini kabul ederler. Bunun aksi ise utanma duygusunun olmayışıdır. Bunun da anlamı günahı düşünmemektir. Bu ise temizlenmede fazlalıktır. Her zahidin çıplak olarak günahtan uzak bir şekilde yaşamak ve hava ile göğü kendisine elbise edinmeyi istemesi gerekir.

İntihar konusuna gelince; O her türlü çalışmayı bırakmanın; açlık hissetmenin, hayatla ilgiyi kesmenin, rahip veya rahibenin bu fani cesede önem vermediğini belgelemenin ve vücudun aldığı gıdaların tümünü terketmenin neticesidir. Bu duruma göre rahip ve rahibe, vücudunu aç bırakıyor, saçlarını cımbızla yolduğu ve ölünceye kadar da vücudunu katı tabiat şartlarına terkediyor. Kendini açlıkla öldürme olayı, eskiden beri Caynist rahipler arasında yaygındır."

Aşağıdaki konular ise, dinler tarihi uzmanlarınca bilinen şeylerdir:

Jini (Caynizm) dininin kurucusu Mahavira, davetine başlamadan önce Hinduizm'deki yöneticiler, komutanlar ve krallar sınıfında refah içinde güzel bir hayat yaşamış, sonra da o sınıfı terketmiştir.

Mahavira küçük bir çocuk iken, rahipler ve zahitlerle oturmayı severdi. Bundan dolayı da onların felsefelerinden etkilendi ve dünya metaından usanıp zühde ve ruhbanlığa yöneldi. Oniki yıl süre ile konuşmamaya karar verdi. Bu süreyi düşünmekle geçirdi ve ondan sonra mezhebini insanlara ilan etmek için dışarı çıktı.

Jini dinine mensup kişilere göre, ruhu arıtmak için yedi esas vardır: Güzel ahlaklı olabilmek için verilen sözlere ve vaadlere riayet etmek, bedensel hareketleri azaltmak, faziletlerle bezenmek, temel hakikatları düşünmek, açlık ve soğuktan kaynaklanan cismani a'razlardan doğan hayatın yorgunluklarına hakim olmak, tam olarak kanaat etmek ve itminana (gönül rahatlığına) kavuşmak...

Caynistler Allah'ı kabul etmezler. Bu da yeni bir Brahman sınıfını doğurmaz. Fakat onlar Hinduizm'den korktukları için Hinduizmin tanrılarını kabul etmişlerdir.

Mahavira, tenasuh (ruh göçü) fikrine sahiptir. Çünkü ruhu maddi vücuttan kurtarmak, ancak lüksü terketmek ve zevklerden uzaklaşmakla olur. Onlara göre ruh, maddeden kurtulunca, ebedi ruha döner.

3- BUDİZMLE İLGİLİ NAKİLLER

Muhammed Ebu Zehra 'Mukaranatu'l-Edyan' adlı eserinde Budistler'in 'on öneri'lerini zikrettikten sonra şunları söylüyor:

"Bir Budist'in zevkleri terketme, mücahedeye devam etme, nefsini terbiye etme ve hayatın rezaletlerini hafifletme konusunda iradesini güçlendirmesi için kabul ettiği on öneri işte bunlardır. Budistlerin, düşünceleri saptıran bir işmiş gibi, istekleri kamçılamakta ve zevkleri yudumlamakta insanlara yardımcı olduğu için lezzetin kaynağıymış gibi istekleri uyandıran altın ve gümüşü almamayı teşvik ettiklerini görürüz. Bilginler altın ve gümüş alma yasağı ile ilgili olarak şunları söylerler:

"Gerçekten Budizm, mülk edinmemeyi teşvik ediyor ve Budistten bir şeye sahip olmamasını ve hiçbir şey almamasını istiyor. Bu duruma göre bir Budist, ancak bir günlük yiyeceğini talep edebilir ve bir gün sonraki yiyeceğini bu günden biriktiremez."

Budistler'in şu iki kısma ayrılmalarına bu durum neden olmuştur:

Birinci gurup: Eski öğretiyi kendilerine rehber edinip, onlardan parmak ucu kadar bile sapmayan Budistlerdir. Onlar yiyecek çeşitlerine sınır koymuşlardır ve o sınırı asla aşmazlar, kendilerine o sınırın dışındaki her şeyi haram kılmışlardır. Bu gurup sert ve katı elbisenin dışında başka bir şey giymez ve ancak zor yaşamayı tercih ederler. Hayatın lezzetlerini terk etmek suretiyle böyle bir hayatı tercih ettikleri için hayatın elemlerinden de sakınırlar.

İkinci guruba gelince; onlar bu öğretiyi terkeden guruptur. Fakat üzerlerine gerekeni yerine getirmenin ödevleri olduğu görüşünü benimsemişlerdir.

Budizm'in yöneldiği bu öğreti, harfiyyen tatbik edilmiş olsa, insanlığın sonu gelirdi."

Karşılaştırmalı dinler tarihi uzmanlarından bazıları Budizm'i şöyle tanıtırlar:

"Budizm, deruni düşünce ve lezzetleri inkar dinidir. Buda'dan nakledilenlerden onun, işinde kararlı, yumuşak sözlü, sevgisinden dolayı insanlara merhametli ve şefkatli biri olduğu anlaşılıyor. Mesajının başarılı olmasının nedeni de budur.

Buda'nın tavsiye ettiği önerilerin özeti ise şöyledir:

1- Ruhu yok etme.

2- Hak etmediğin şeyi sakın alma.

3- Zina etme.

4- Asla yalan söyleme ve hile yapma.

5- İçki içme.

6- Ölçülü yemek ye.

7- Dans etme, şarkı veya temsil dinleme.

8- İpek elbise giyme, koku sürünme ve ziynet takınma.

9- Yüksek yatakta uyuma.

10- Altın ve gümüş alma."

Bu tavsiyeler, peygamberlerin tavsiyelerine yakındır. Bundan ötürü Buda'nın kendisine vahiy gelen bir peygamber olduğu ve diğer dinlerin başına gelenlerin kendisinden sonra onun dininin de başına geldiği ve tahrif edildiği söylenmiştir. Fakat, biz bunu söyleyemiyoruz. Zira bunu söylemek, kitap veya sünnetten bir nas bulmayı gerektirir. Halbuki böyle bir nas da yoktur. Ne var ki, Allah Azze ve Celle bize, peygamber göndermediği bir ümmetin bulunmadığını bildirmiştir. Nitekim O, Kur'an-ı Kerim de şöyle buyurmaktadır:

"Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber) bulunmuştur." (1)

Buda'nın en önemli kitapları onun sözlerini, görüşlerini ve örneklerini içeren kitaplardır. Budistler bu sözleri ve görüşleri Buda'ya nisbet ederler; onların gökten indiğini iddia etmezler.

Buda'nın zamanında belirli bir ayin bulunmadığı genellikle kabul edilmiştir. Ama onun ölümünden sonra bazı ayinler izafe edilmiştir. Budistler, Buda'nın heykeli karşısında namaza benzer ayinler yaparlar, belirli zamanlarda yeme-içmeyi terketmek suretiyle oruç tutarlar. Ancak, öyle vaktinden ertesi günün fecrine kadar yeme içme helaldir.

Budistler, Hindistan'daki Nepal'e gidip oradaki dört kutsal yeri ziyaret etmek suretiyle hacı olurlar. Onlara göre dört kutsal yer şuralardır: Buda'nın doğduğu yer. Ağaç altında içinde hakikat güneşinin doğduğu yer. İlk vaazını verdiği yer ve öldüğü yer. Budistlere göre hac için belli bir mevsim yoktur.

4- İRAN DİNLERİ İLE İLGİLİ NAKİLLER

Ebu'l-Hasan en-Nedvi 'Müslümanlar'ın Gerilemesiyle Dünya Neler Kaybetti' adlı eserinde şunları söyler:

"Orta yolu tutmuş ülkelerin halkı, yakın akraba evliliğinin haramlığı ve onun çirkinliği üzerinde ittifak ettikleri halde, İran'da bu hala münakaşa ve ihtilaf konusuydu. Hatta miladi beşinci yüzyılın ortalarında hüküm süren Yezdicerd, kendi kızıyla evlenmiş ve daha sonra onu öldürmüştü. Altıncı yüzyılda hüküm süren Behram da kızkardeşi ile evlenmişti.

İran tarihi konusunda ihtisas sahibi olan Danimarka'nın Kopenhang Üni-

1) Fatır Suresi: 24

versitesi Doğu Dilleri Profesörü Arthur Christensen "Savaniler Devrinde İran" adlı eserinde diyor ki:

"Cathiyas ve diğer Sasani devrinin çağdaş tarihçileri, İranlıların evlenmesi yasak olan kadınlarla evlenme adetlerini onaylıyorlar. Sasani dönemi tarihinde, bu tür evlilik örnekleri bulunuyor. Behram ve hıristiyan olmadan evvel Ceştesb, evlenmesi yasaklanan akrabalarla evlenmişlerdi. İranlılar'a göre bu evlilik günah sayılmıyor, hatta Allah'a yaklaşmak için hayırlı bir amel olarak kabul ediliyordu. Çinli seyyah Huen-Suens: "İranlılar hiçbir istisna gözetmeksizin evleniyorlardı," sözüyle bu evliliğe işaret etmiştir.

Miladi III. yüzyılda "Mani" zuhur ederek o zaman Fars memleketlerinde hüküm süren şehvetin zıddına, hayali bir zulmet ve nur mücadelesine neden olan gayri tabii ve çirkin bir nazariye ileriye sürmüştür. Dünyadan şer ve fesadın kökünü kazımak için bekarlık hayatını savunmuştur. Nurun zulmetle uyuşmasının şer olduğunu ve bundan kurtulmanın gerektiğini ilan etmiştir. Neslin kesilmesi, hayrın şerre galip gelmesi ve yok olmak için nikahı derhal yasak etmiştir.

Behram: "O bu dünyayı yıkmak iddiasındadır. Muradından bir şey elde etmeden onu öldürmekle işe başlamak lazımdır," diyerek M.S. 270 yılında onu öldürmüştür. Fakat ölümüyle öğretisi ölmemiş ve İslam'ın bu bölgeyi fethine kadar etkisini sürdürmüştür.

Daha sonra Farsların tabii ruhu Mani'nin zararlı öğretisine karşı ayaklanarak bu kez de M.S. 487'de doğan Mazdek'in nazariyesine sarılmıştır. Mazdek, insanların eşit olarak doğduklarını ve aralarında hiçbir fark olmadığını ilan etti. Ona göre şahısların üzerinde titizlikle durdukları şey mülkiyet ve ailedir. Buna göre bunlarda da eşitlik ve ortaklık kurulması lazımdır.

Şehristani der ki:

"Mazdek, insanların su, ateş ve hayvanların otlak yerlerinde ortak oldukları gibi, kadınları da herkese helal edip malları ortak kıldı." Bu görüş genç, zengin ve zevkü sefa düşkünlerinin nazarında daha fazla rağbet kazanıp ilgiyle karşılandıktan sonra, aynı zamanda sarayın korumasına da sahip oldu. Kabat, İranlıların ahlak anarşisi ve şehevi azgınlık içinde boğulacak noktaya varıncaya kadar, bu nazariyenin yayılmasına ve gerçekleştirilmesine yardım etti."

Tarihçi Taberi der ki:

"Bayağı kişiler bu durumu bir fırsat ve ganimet bilerek Mazdek ve arkadaşlarıyla omuz omuza verip onlara yardım ettiler. Halk bunların yüzünden belalara uğradı. Tahakkümleri kuvvet kazandı. Hatta o dereceye vardırılmıştı ki, Mazdek'in taraftarları herhangi bir adamın evine girer, aile ve mülküne musallat olurlar, fakat ev sahibi onların bu tecavüzlerine engel olamazdı. Bunlar,

bu durumu hoş göstermesi için, İran hükümdarı Kabaz'ı mecbur ettiler ve kabul etmemesi halinde onu görevinden alaşağı etmekle tehdit ettiler. Nihayet kısa bir zaman içinde, baba çocuğunu, çocuk ta ana-babasını tanıyamıyacak hale geldi. Ve aynı zamanda herkes tasarrufu altındaki mülküne sahip olamıyacak bir duruma geldi. Mazdek'in fikirlerini kabul etmeden evvel Kabaz, İran'ın saygılı hükümdarlarından biriydi. Fakat bu fikirleri kabul ettikten sonra, etrafta çöküntü ve her yerde bozulma başgösterdi."

5- YAHUDİLİK HAKKINDA NAKİLLER

Dr. Şibli yukarıda sözü edilen kitabında yahudilik hakkında şunları söyler:

"Yahudilerin ruhları, Allah'tan bir cüz olmaları sebebiyle diğer ruhlardan ayrıcalık arzeder. Nitekim onların iddialarına göre oğul babadan bir cüzdür. Talmut tenasuh (ruh göçü) fikrini taşır. Tenasuh fikri Hint'ten Babil'e geçmiştir.

Talmut, İsrailoğullarına başkalarını aldatmalarını gerekli kılıyor. Talmutta şu sözler yer almaktadır:

"Temiz birinin temizlerle, kirlinin de kirlilerle beraber olması gerekir."

Talmut yahudi olmayana münafikça davranmayı caiz görür. Bir yahudinin, yahudi olmayana sadaka vermesini caiz görmez.

Yahudi olmayan ruhlar için, yahudiler yanında hürmet yoktur. Talmut'ta şöyle denilmiştir:

"Yahudinin ümmiler (yahudi olmayanlar)den birini ölümden kurtarması veya düştüğü çukurdan çıkarması haramdır. Hatta yahudi, ümmilerden birinin bir çukura düştüğünü görürse, o çukuru bir taşla kapatması gerekir."

Maymond (Maymonides) şöyle söylemiştir:

"Yahudi olmayana şefkat etmek yasaktır. Sen onu bir nehre düşerken veya bir tehlike altında olduğunu görürsen ey yahudi! Onu kurtarman sana haram kılınmıştır. Çünkü Ken'an diyarında bulunup Tevrat'ın hepsinin öldürülmelerini emrettiği sakinler, sonuncusuna kadar öldürülmediler. Hatta bazıları kaçıp diğer milletlerin arasına karışmıştır. Bundan dolayı yahudi olmayan birini öldürmen gerekir. Çünkü bu kişinin kaçanlardan biri olma ihtimali vardır."

Talmut, yahudinin, yahudi olmayanı öldürmesinin adaletten sayıldığı hükmünü koyuyor. Çünkü o, bununla Allah'a bir kurban sunmuş oluyor.

TALMUT'TA KADIN

Hz. Musa (a.s) şöyle dedi:

"Akrabanın karısına iştahın çekmesin. Kim yakı- nının karısıyla zina ederse, ölümü haketmiş olur."

Tevrat ancak yakın olarak yahudiyi görür. Bu anlayışa göre yabancıların kadınlarına yaklaşmak caizdir. Haham Reşi bundan şu sonucu çıkarmıştır:

"Bir yahudi, yabancıların diyarında kanunu çiğnerse hata yapmış olmaz. Çünkü yabancıların nikah akdi fasittir. Zira İsrailoğullarından olmayan bir kadın hayvan gibidir. Hayvanlar ve onların benzerleri ile akid bulunmaz."

Hahamların bu görüşü üzerinde ittifak edilmiştir. Bir yahudi, hıristiyan bir kadınla cinsel ilişkide bulunursa, haram işlemiş olmaz.

Yine Maymonod şöyle der:

"Bir yahudinin yahudi olmayan kadınların mallarını gasbetme hakkı vardır."

Bu nakillerden, İslam'la İslam'ın dışındaki dinlerin arasındaki farkı anlıyoruz. Yine bunlardan Allah Azze ve Celle'nin Hz. Muhammed (a.s)'i alemlere müjdeci, uyarıcı, öğretici, terbiyeci ve eğitici olarak göndermesinin ne büyük bir nimet olduğunu anlıyoruz. Ayrıca Allahu Teala'nın şu sözündeki sırrını da anlıyoruz:

"Kim, İslam'dan başka bir din ararsa, bilsin ki, kendisinden (böyle bir din) asla kabul edilmiyecektir..."(1)

ÜÇÜNCÜ KISIM

KADERE İMAN

KADER KONUSUNDA ÖNEMLİ MESELELER
KADER KONUSUNDAKİ RİVAYETLER

KADERE İMAN

Biz, kadere imanı, Allah'a imandan sonra, imanın üçüncü rüknü olarak ele aldık. Çünkü kadere iman, gerçekte Allah'a imanın ve O'nu tanımanın bir parçasıdır. Allah'ı hakkıyla tanıyan ve O'nun ilim, irade ve kudret sıfatlarını bilen kişi, zorunlu olarak kadere de iman eder. Bunun için kadere iman bahsini bu bölümde ele alıyoruz.

Kaderi isbat konusunda nasslar çoktur ve açıktır. Kur'an, imanın rükünlerini toplu halde beş olarak saymış ve kaderi de tek olarak zikretmiştir. Çünkü daha önce de söylediğimiz gibi kader konusu, Allah'a imanın bir kısmıdır. Ama sünnet nasları, Cibril (a.s) hadisinde olduğu gibi altı rüknü bir arada zikretmiştir. Cibril (a.s) hadisinde şöyle rivayet edilmiştir:

"(Cibril)"Bana imandan haber ver," dedi. O (Hz. Peygamber (a.s) da: "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman etmen ve bir de kaderin hayrına ve şerrine inanmandır" dedi. Cebrail (a.s) de:

"Doğru söyledin" dedi."

Ravi dedi ki:

"Biz ona hayret ettik, hem soruyor, hem de paygamberi tasdik ediyordu."

Kur'an-ı Kerim'de ise imanın rükünlerinden beş rükün zikredilmiştir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkar ederse, tam manasıyla sapmıştır." (1)

Kaderin zikredilişi Kur'an-ı Kerim'de bir çok yerde gelmiştir:

"Biz herşeyi bir ölçüye göre yarattık." (2)

---

1) Nisa Suresi: 136

2) Kamer Suresi: 49

"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır. Böylece elinizden çıkana övülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmayasınız. Çünkü Allah, kendini beğenip, böbürlenen kimseleri sevmez." (1)

"Allah dilediğini silip iptal eder, (dilediğini de) sabit bırakır. Bütün kitapların aslı onun yanındadır." (2)

"O, katında bulunan ana kitap'ta (Levh-i Mahfuz'da)dır. O'nun şanı yücedir, hikmetle doludur." (3)

Kaza ve kader akidesi; Allah'ı bilme, O'na kulluk etme, teslim olma, boyun eğme ve tevekkülü içine alan bir çok manayı araştırmak demektir. Aynı zamanda da o, ehli sünnet ve'l cemaatın 'Her şey Allah'ın iradesi, ilmi ve kudreti ile vardır,' fikrini pekiştirir özelliktedir. Kaza ve kader inancı, 'ihtiyarı (seçim, tercih)' reddetmediği gibi, cebri de kasdetmez.

Muhakkak ki, bu dünya işlerinin üzerinde geçerli olduğu etkin bir irade ve kader vardır. Aslında bu gereklidir de. Çünkü bu alem, Allah'ın isimlerini açığa vuruyor ve Allah'ı tanımayı açıklıyor.

İlahi hikmet, yaratmaya hüccet olan cüz-i ihtiyari (kısmi irade) nin mevcud ve hissedilir olmasını gerekli kıldı.

Mutezile'nin söylediği gibi bu, insanın içine yerleştirilmiş kuvvet yolu üzere olması yerine, doğrudan imdad (yardım etme) ile olmuştur. Bu gerçeği yanlış anlamasından ötürü Mutezile karışıklığa düşmüştür. Mutezile 'ihtiyar'ı ancak insanın içine yerleştirilmiş bir kuvvetten olduğunu düşünmüştür.

Cebriye ise; herşeyin Allah'ın iradesi, kudreti ve ilmi ile olmasının zorunlu olduğunu söylemiştir. Onlar böylece 'halis ceb'i söylemişlerdir.

Ehli sünnet ve'l cemaat'e gelince; onlar ihtiyarın asıl olduğu görüşündedirler. Buna göre Allah'ın kudreti kendi dilemesine göre amel eder, dilemesi de ilmine göre amel eder. İlim ise keşfedicidir, zorlayıcı değildir. Fakat Allah, bir şeyi yaratmada kendisiyle birlikte bağımsız bir failin olmasını istemez. Bundan dolayı kadere iman, Allah'a imanın bir kısmıdır. Böyle olunca da, Allah'ın ilmini, kudretini ve iradesini bilen biri, kadere de iman eder. Allah eşyanın tümünü ezelden beri bilir. Yaratmak istediği şeyleri ezelde belirlemiştir. O'nun ilahi kudreti de irade etttiği şeyi açığa çıkarmıştır. Allah Teala bütün bunları Levh-i Mah-

1) Hadid Suresi: 22-23
2) Ra'd Suresi: 39
3) Zuhruf Suresi: 4

fuz'da kaydetmiştir. İşte kader budur. Kaza ve kader, Allah'ın ilmine, iradesine ve kudretine inanmayı da kapsar. Aynı şekilde Levh-i Mahfuz'a iman etmeyi de içerir. Çünkü Allah bize bundan haber vermiştir.

Kader: Allah Teala'nın, ilmi ezelisi ile tüm mahlukatın gelecekte ne üzere bulunacağını bilmesidir.

Kaza: Allah (c.c.)'ın, eşyayı ilmi ezelisi ve iradesine göre yaratmasıdır.

Bazıları bu tarifin aksini yaparlar ve kazanın yerine kaderi, kaderin yerine de kazayı geçirirler.

Bazan de kader kelimesi, Allah'ın varlık işini üzerine ikame ettiği muhkem nizam (sağlam düzen) için kullanılır. Bu da en kapsamlı anlamıyla kaderin içinde vardır. Nitekim Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Biz her şeyi bir kadere (ölçüye) göre yarattık." (1)

İki manadan biri de şu ayeti kerimede vardır:

"Kainatta mevcut herşeyin hazineleri ancak bizim yanımızdadır. Biz onu, ancak belli bir miktar ile indiririz." (2)

"Onun katında her şey ölçü iledir." (3)

İnsanlar yaratma ve yaratıcı konusundaki inançları bakımından şu kısımlara ayrılırlar:

1- Allah'ı inkar edip maddeye inanan maddecilik, materyalizm.

2- Allah'a inanmakla birlikte maddenin kadem oluşu fikrini benimseyenler.

3- Müdahalenin olmadığına inanmakla birlikte varlıkların yaratılmış olduğuna kail olanlar. Onlara göre kainatta yalnızca kanunlar va sebepler vardır, ilahi iradenin veya ilahi kudretin hiçbir müdahalesi yoktur.

Bu üç gurup da, ehli sünnet ve'l cemaatın icmasıyla kafirdir.

4- Varlığın içine yerleştirilmiş güce ve kısmi müdahaleye inanmakla birlikte, varlıkların yaratılmış olduğu fikrini kabul edenler... Ehli sünnet ve'l cemaat, bunlar hakkında ihtilafa düşmüştür. Onları kafir sayanlar olduğu gibi, sapık sayanlar da vardır.

5- Varlık aleminin yaratılmış olduğuna ve bu alemin sürekli bir yardıma

---

1) Kamer Suresi: 49
2) Hicr Suresi: 21
3) Ra'd Suresi: 8

muhtaç olduğuna inananlar. Bunlar herşeyin bir başlangıcı olduğuna ve bu başlangıcın Allah'ın ilmi, kudreti ve iradesi ile meydana geldiğine, ilahi yardımın sürekli olduğuna ve herşeyin başlangıç ve devamlılık bakımından Allah'ın ilmi, iradesi ve kudreti ile olduğuna inanırlar.

Kulun ve fiillerinin mahluk olduğunu, her şeyin bir başlangıcı, devamlılığı ve sonu bulunduğunu kabul edenler ise ehl-i sünnet ve'l cemaattır. Bu akideye nasslar da şahitlik etmektedir. Ehli sünnet ve'l cemaat akidesini kabul etmeyen bazı alimler, bu konuda hataya düşmüşler ve başkalarını da hataya düşürmüşlerdir. Bu alimler Mutezile mezhebi üzerindedirler ve hatalarının farkına varmazlar. Bu da duygunun kendilerine hakim olmasındandır. Çünkü bu mesele çeşitli şekiller arasında şu başlıklar altında dönüp dolaşmaktadır:

1- Allah ezeli olarak bilir, buna göre de irade eder ve kudretiyle de ortaya çıkarır.

2- Allah bilir ve irade etmez, ama buna rağmen bir şey meydana gelir.

3- Allah bilir, irade etmez ve yaratılana kudret vermez.

4- Allah bilir, irade buyurmaz ve kudreti ile ortaya çıkarır.

5- Allah bilir, irade buyurmaz ve kudreti ile de ortaya çıkarmaz.

Birinci şekil, O'nun rububiyetinin celali ile ittifak eder. Rububiyetinin yüceliğine iman etmek, kulluk ile mükellef olmayı gerekli kılar ve tevekkül ve dua fikri ile de uyum sağlar. O da Allah'ın en yüksek ve en yüce kemalinin görüntüsüdür. Allah'ın şu kelamı ile ittifak halindedir:

"Allah yaptığından sorumlu tutulmaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir." (1)

Birinci şekil, kadere imanı gerçekleştirir.

KADER KONUSUNDA BAZI MESELELER

1- Kulun kaderi tasdik etmesi ve takdir ettiği konularda Allah'a boyun eğmesi vaciptir.

2- Vuku bulan şeylerde teslim olmak, hemen taat üzere şükretmeyi ve günahlardan tevbe etmeyi gerekli kılar.

3- Müslümanın, mükelleflik konularında, istikbalde, muhtar (seçme hakkı bulunan biri) olduğuna ve muhtar olduğuna göre tasarrufta bulunacağına inanması gerekir.

4- Yine kulun kader konusunda Allah'ın hükmüne teslim olması; kesb ve

---

1) Enbiya Suresi: 23

kader konusunda Allah'ın iradesi ve kudreti ile olduğu konusunun nasıl cem edileceği hususunda vesveseye kapılmaması gerekir. Çünkü Allah olmuş ve olacakları bilir, onu iradesiyle tercih eder ve bunun sonucu olarak kendi kudretiyle onu meydana çıkarır. Burada bir sınır vardır ki, o da Allah'ın sorumlu olmayışıdır. Nitekim bu konuda şöyle buyurur:

"Allah yaptığından sorumlu tutulmaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir." (1)

5- Bir yönden ilahi meşiet ile, diğer yönden emir ve rıza arasında fark vardır. Olmuş ve olacak her şey Allah'ın iradesi iledir. Fakat olmuş ve olacak her şey Allah'ın teşrii emri veya rızası ile değildir. Kafirin küfrü, günahkarın günahı, Allah'ın teşrii emri ile olmadığı gibi, onun rızası ile de değildir. Fakat her ikisinin de meydana gelmesi Allah'ın iradesi iledir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"De ki: Allah kötülüğü emretmez." (2)

"Allah dilediğini sapıklığa yöneltir, dilediğini de doğru yola iletir." (3)

6- Kafirin küfrüne; sapığın sapıklığına; fasığın fıskına meşieti delil getirmesi doğru değildir.

7- Kader konusuna dalmak, kalbi ızdırabın ve gönül huzursuzluğunun belirtisidir. Bunun için kader konusuna dalmak mekruh sayılmıştır. Çünkü bu konudaki dikkatsiz sözler, kişiyi karışıklığa ve tereddüte götürür.

8- Bazı İslami fırkalar, Allah'a zulüm nisbet etme anlayışından korkarak kaderi inkar etmişlerdir. Aslında onlar daha şiddetli bir zulme düşmüşlerdir. Çünkü onlar, Allah'tan iradenin kapsamını, kudretin kapsımını ve ilmin kapsamını nefyetmişlerdir.

Özet olarak şunu söylüyoruz:

Kedere iman, Allah'ı bilmenin, O'nun sıfatlarını ve fiillerini tanımanın en yüksek görüntüsüdür. Kadere inanmak, insanın ubudiyetteki makamına uygun düşer, insanın muhtaç bir varlık oluşu ile uyum sağlar, insana rıza ve saadeti bollaştırır, şecaat ve atılganlık verir. Kadere iman, Allah'a tevekkül etmenin anahtarıdır. Bunlar ve diğerleri kader inancının müsbet yanlarıdır. Bizler aynı zamanda bir çok şeyle mükellefiz: Kadere inanmakla, Allah'a tevekkül etmekle, amel etmekle ve sebeplere sarılmakla mükellefiz. Marifet, iman, teslim ve amel, bu makamda müslümanın terbiyesidir.

Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:

---

1) Enbiya Suresi: 23
2) Araf Suresi: 28
3) Fatır Suresi: 8

"Ve de ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkar etsin." (1)

Ehli sünnet ve'l cemaat, Mutezile ile şu konularda ihtilafa düşmüştür:

Kulların fiillerini yaratması meselesi ve kader sıfatı ile irade sıfatının bu evrende cereyan eden her şeyle ilgilerinin şümulu meselesi. Bu mesele ihtilafın en önemli meselesidir.

Mutezile, kulun kendi fiillerini kendisinin yarattığını ve insanın içine yerleştirilmiş bir gücün bulunduğunu söylemiştir. Bu anlayışa göre Allah, sebepleri içlerine yerleştirdiği güce göre çalışır şekilde yarattı. Cereyan eden şeylerde irade ve kudretinin doğrudan bir müdalesi yoktur. Bu ve Mutezilenin diğer akideleri dini nasslara aykırıdır. Çünkü Allahu Teala şöyle buyuruyor:

"Allah her şeyin yaratıcısıdır. O, her şeye vekildir." (2)

"Onlarla savaşın ki, Allah sizin ellerinizle onlara azabetsin,onları rezil etsin..." (3)

"Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı..." (5)

"Hastalandığın zaman bana şifa verendir." (5)

"Şimdi bana ektiğinizi haber verin. Onu siz mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz?" (6)

"Bu iş senin imtihanından başka bir şey değildir." (7)

"Güç ve kuvvet ancak Allah iledir" cümlesi, İslam'ın önerdiği zikirlerdendir.

"el Kayum - Her şeyi yerine getiren" sıfatı, Allah'ın isimlerindendir. Bu da her şeyin Allah'ın sayesinde varlığını sürdürmesini gerektirir.

"es Samed - Hiçbir şeye muhtaç olmayan, aksine her şey O'na muhtaç olan" sıfatı da Allah'ın isimlerindendir. Bu da mahlukatın, Allah'a muhtaç olmasını gerekli kılar.

"el Muizz - Yücelten, şereflendiren"

---

1) Kehf Suresi: 29
2) Zümer Suresi: 62
3) Tevbe Suresi: 14
4) Enfal Suresi: 17
5) Şuara Suresi: 80
6) Vakıa Suresi: 63-64
7) Araf Suresi: 155

"el Muzill - Alçaltan, zelil eden,"

"el Kabız - Canları alan, rızıkları tutan,"

"el Basıt - Hayat bahşeden, rızık yağdıran"

"el Mukaddim - Öne geçiren,"

"el Muahhir - Geri bırakan,"

"el Muhyi - Dirilten, hayat veren"

"el Mumit - Öldüren" sıfatları da Allah'ın isimlerindendir. Bunlar da, meydana gelen her şeyin Allah'ın yarattığı kendi fiili olduğuna işaret eder.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"O, her an yaratma halindedir." (1) Bu da *"İnsanın kendi fiillerinin kendisi yarattığı"* fikri ve *"Allah tarafından içe yerleştirilmiş güç"* düşüncesi ile tezat teşkil ediyor. Çünkü bu iki fikir de sonuç olarak şu düşünceye götürür: *"Allah sebepleri ve musebbebatı (sebepler sayesinde olanları) yarattı ve onları, içlerine koyduğu güç ile cereyan etmeye bıraktı. Cereyan eden şeylerde de O'nun doğrudan hiçbir müdahalesi yoktur."*

Eğer durum Mutezilenin savunduğu gibi ise, dua ve tevekkül düşüncesi ne olacaktır? Ve bu kadar dini naslar nerede kalacaktır? Yalnızca Fatiha suresini düşünürsek, onda ehli sünnet ve'l cemaat mezhebine bir çok delil görürüz.

"Hamd alemlerin Rabbi Allah'a aittir."

Bu ayet hamdin ve övgünün her türlüsünün Allah'a ait olduğunu söylüyor. Çünkü hakikatta fail O'dur. Bundan dolayı da övgüyü ve hamdi hakeden O'dur. Her türlü hamdin sedace O'na ait olması gerekir. Bir insanı bir şeyden dolayı övsek, bu şey Allah'ın sayesinde ve Allah'tan olduğu için, hamdi övgüyü hakeden yalnızca Allah olur. Bu da ehli sünnet ve'l cemaat akidesinin haklılığına şahitlik ediyor. Yine Fatiha suresinde yüce Allah: *"Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden yardım dileriz"* diye buyuruyor. Bu ayet de ehli sünnet ve'l cemaat'ın lehine bir delildir. Meydana gelen olaylarda Allah'ın bir müdahelesi yoksa, kendisine kullukta O'ndan nasıl yardım isteriz? Yine Fatiha'da: *"Bize doğru yolu göster veya doğru yola ilet"* buyurulmaktadır. Bu ayeti kerime de ehli sünnet ve'l cemaat'ın düşüncelerinde haklı olduklarına delildir. Eğer hidayet ve doğru yolu gösterme veya doğru yola iletme Allah'ın elinde olmasaydı, bir günde şu kadar kez O'ndan hidayet ister miydik? Gerçekten kitap ve sünnet metinleri, ehli sünnet ve'l cemaatin sahip olduğu:

---

1) Rahman Suresi: 29

"Her şey Allah'a muhtaçtır ve meydana gelen her şey, Allah'ın yardımı ve fiili ile olmaktadır" düşüncesinin doğruluğuna tanıklık etmektedir.

"İnsan kendi fiillerini kendisi yaratır" ve *"içe yerleştirilmiş güç"* fikirleri, kadere imanı zedeler. Ehli sünnet ve'l cemaat, Mutezile'yi *"Kaderiyye: Kaderi inkar edenler"* diye isimlendirmişlerdir.

Allah'ın ezelde bildiğine, ezelde irade buyurduğuna, kendi kudretiyle de meydana getirdiğine ve bunu Levh-i Mahfuz'da kaydettiğine; şu anda olan ve ileride olabilecek olan şeylerin Allah'ın ilminin, iradesinin ve kudretinin eseri, Levh-i Mahfuz'da kaydetmesinin muktezası olduğuna iman etmekle, kadere inanmak içiçedir.

Bir çok meselenin kader konusundan ötürü ortaya çıktığına ve büyük prensiplerin ondan doğduğuna ve onun ayrıntısına girdiğine göre, bu durum bizleri bu meselelerin ve prensiplerin içine sokuyor. Her insan bu konuya girmeye ve bu durumda selamet kıyısına ulaşmaya ehliyetli değildir. Bundan dolayı, açıklayacak ve şüpheleri giderecek kadarı hariç, kader konusuna dalmak mekruh sayılmıştır. İmam Ahmed'e kaderden soru sorulmuş da şöyle cevap vermiştir:

"Her şey Allah'ın takdiri ve meşiet (dilemesi)iyle cereyan eder. O'nun meşieti (dilemesi) geçerli olur. Allah'ın dilemesi hariç, kulların dilemesi, geçerli olmaz. Allah'ın onlar için dilediği şey olur, dilemediği şey ise olmaz. Allah'ın kazasını geri çevirecek ve O'nun hükmünü geçersiz kılacak ve O'nun emrini hükümsüz kılacak hiç kimse yoktur."

. Bu iki büyük alimin sözünü iyi düşünmemiz gerekiyor.

KADER İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٦١٤ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِي خُزَامَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ رُقَاةً نَسْتَرقِي بِهَا، وَدَوَاءً نَتَدَاوَى بِهِ، وَتُقَاةً نَتَّقِيهَا، هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ شَيْئًا؟ قَالَ: «هُوَ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ».

614- Tirmizi, Ebu Huzame (r.a.)'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a:

614-Tirmizi (4/399) 29-Kitabu't Tıb. 21-Efsun ve ilaç hakkında gelenler babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir.

"Ya Resulullah! Yaptığımız efsunların, kullandığımız ilaçların uyguladığımız perhizlerin Allah'ın kaderinden bir şeyi önleyeceği görüşünde misin?" dedim. Hz. Peygamber (a.s) de:

"Onlar da Allah'ın kaderindendir" buyurdu."

Yine Hz. Peygamber (a.s)'in, devesini bağlamadan kevekkül eden kişi için söylediği şu sözünü de iyi düşünmeliyiz.:

"Önce deveni bağla, sonra da tevekkül et!"

Bir çok meselenin kaderle ilgili olduğunu ve kaderin uluhiyyet babında İslam akidesinin sırlarının odak noktası olduğunu bilmeliyiz. Çünkü kadere iman ve sebeplere yapışmakla birlikte teklifi yerine getirme, Rabbani tevfikin belirtilerindendir.

٦١٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ حِينَ خَلَقَهُ فَضَرَبَ كَتِفَهُ الْيُمْنَى فَأَخْرَجَ ذُرِّيَّةً بِيضًا كَأَنَّهُمُ الذَّرُّ، وَضَرَبَ كَتِفَهُ الْيُسْرَى فَأَخْرَجَ ذُرِّيَّةً سُودًا كَأَنَّهُمُ الْحُمَمُ، فَقَالَ لِلَّذِي فِي يَمِينِهِ: إِلَى الْجَنَّةِ وَلاَ أُبَالِي. وَقَالَ لِلَّذِي فِي كَفِّهِ الْيُسْرَى: إِلَى النَّارِ وَلاَ أُبَالِي».

615- İmam Ahmed, Ebu Derda (r.a.)'dan Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah, Adem'i yarattığı vakit yaratıp sonra sağ omuzuna vurdu ve (Adem'in) zürriyyetini zerreler gibi beyaz olarak çıkardı. Sonra da sol omuzuna vurdu ve zürriyetini kömür gibi siyah olarak çıkardı. Sağında bulunanlara:

"Cennet'e, artık ilgilenmiyorum," buyurdu. Sonra da sol avucunda bulunanlara:

"Cehenneme, artık ilgilenmiyorum," buyurdu."

٦١٦ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ قَتَادَةَ السُّلَمِيِّ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ آدَمَ ثُمَّ أَخَذَ الْخَلْقَ مِنْ ظَهْرِهِ فَقَالَ هٰؤُلاَءِ فِي الْجَنَّةِ وَلاَ أُبَالِي وَهٰؤُلاَءِ فِي النَّارِ وَلاَ أُبَالِي» فَقَالَ قَائِلٌ: يَارَسُولَ! فَعَلاَمَ ذَا نَعْمَلُ؟

615-İmam Ahmed (6/441) Keşfu'l Estar (3/21) Mecmau'z Zevaid (7/31) Haysemi: "Onu Ahmed, Bezzar ve Taberani rivayet etmşitir. Ricali Sahih'in ricalidir" demiştir.

قَالَ: «عَلَى مَوَاقِعِ الْقَدَرِ».

616- İmam Ahmed, Abdurrahman bin Katade Sülemi (r.a.)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyururken işittim:

"Allah Adem (a.s)'i yarattı, sonra insanları onun sırtından aldı da:

"Bunlar cennettedir, artık ben ilgilenmiyorum. Şunlar da cehennemdedir, artık ilgilenmiyorum," buyurdu. O sırada Sahabe-i kiramdan bir sözcü:

"Ya Resulullah! Buna ne yaparız?" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Kaderin mevkilerine (havale ederiz)" buyurdu."

٦١٧ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ فِي الْقَبْضَتَيْنِ: «هٰؤُلَاءِ لِهٰذِهِ وَهٰؤُلَاءِ لِهٰذِهِ». قَالَ: فَتَفَرَّقَ النَّاسُ وَهُمْ لَايَخْتَلِفُونَ فِي الْقَدَرِ.

617- Bezzar, İbni Ömer (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s), iki avucunun içinde: "Bunlar şunun içindir, şunlar da şunun içindir" buyurdu. Sonra da:

"İnsanlar, fırka fırka oldular. Halbuki onlar kaderde ihtilafa düşmezler," buyurdu."

٦١٨ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ: «إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ خَلْقَهُ فِي ظُلْمَةٍ، فَأَلْقَى عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ، فَمَنْ أَصَابَهُ مِنْ ذٰلِكَ النُّورِ اهْتَدَى، وَمَنْ أَخْطَأَهُ ضَلَّ، فَلِذٰلِكَ أَقُولُ: جَفَّ الْقَلَمُ عَلَى عِلْمِ اللّٰهِ».

618- Tirmizi, Abdullah bin Amr bin el As (r.a.)'dan şöyle rivayet etmiştir:

616-Ahmed, Müsned (4/186) Hakim (1/131) Bu hadis sahihtir.

617-Keşfu'l Estar (3/20) Ravdü'd Dani (1/225) Haysemi (7/186) "Onu Bezzar, Taberani'de 'Sağir'de rivayt etmiştir. Bezzar'ın ricali Sahih'in ricalidir" demiştir.

618-Tirmizi (5/26) 41-Kitabu'l İman. 18-Bu ümmetin parçalanması babı. Tirmizi bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir. İmam Ahmed (2/176)

"Abdullah dedi ki:

"Resulullah (a.s)'dan şöyle buyurduğunu işittim:

"Allah Teala, yaratıklarını karanlık içinde yarattı ve sonra onlara kendi nurundan (bir ışık) saldı. O nurdan kime (bir parıltı) isabet ederse hidayet bulur ve her kime değmezse delalette kalır. İşte bunun (hidayet ve delaletin ezelden mukadder olduğu) için Allah ilmi üzere (mürekkeb) kurudu diyorum."

٦١٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «حَاجَّ آدَمَ مُوسَى، فَقَالَ [مُوسَى] : أَنْتَ الَّذِي أَخْرَجْتَ النَّاسَ مِنَ الجَنَّةِ بِذَنْبِكَ وَأَشْقَيْتَهُمْ؟» قَالَ: «فَقَالَ آدَمُ لِمُوسَى: أَنْتَ الَّذِي اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِرِسَالَاتِهِ وَبِكَلَامِهِ أَتَلُومُنِي عَلَى أَمْرٍ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي؟ أَوْ قَدَّرَهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي؟ » قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى».

619- Buhari ile **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a.)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Musa, Adem ile hüccet yarışına girip çekişti de Adem'e hitaben:

"Sen günahın sebebiyle insanları cennetten çıkaran ve onları dünya zulmetleriyle mutsuz kılan kişsin" dedi. Hz. Peygamber (a.s) buyurdu ki: "Adem de:

"Ya Musa! Sen de Allah'ın elçiliği ve kelamı ile seçmiş olduğu zatsın. Öyle iken sen Allah'ın beni yaratmasından önce üzerime yazdığı yahut beni yaratmadan evvel üzerime tekdir etmiş olduğu bir işten dolayı beni ayıplıyor musun?" dedi. Resulullah (a.s):

"Adem, Musa'ya delil ve bürhanla galip oldu" buyurdu."

Müslim (1)'in bir rivayetinde de Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Adem ile Musa birbirlerine karşı hüccet getirip tartıştılar. Musa:

"Ya Adem! Sen bizim babamızsın. Sen bizi cennetten çıkardığın için bizleri mahrumiyet ve zarara düşürdün!" dedi. Adem de ona:

619-Buhari (8/434) 65-Kitabu't Tefsir. 3-"Sakın o sizi cennetten çıkarmasın. Sonra zahmete düşersin" ayeti babı. Müslim (4/2042) 46-Kitabu't Kader. 2-Adem ile Musa'nın birbirlerine karşı hüccet getirip tartışmaları babı.

1) Müslim (4/2042) Aynı kitap, aynı bab.

"Sen, Allah'ın kelamı ile seçip mümtaz kıldığı ve lehin eliyle yazıp çizdiği Musa'sın. Öyle iken sen Allah'ın beni yaratmasından kırk sene evvel üzerime takdir buyurduğu bir işten dolayı beni kınıyor musun?" dedi. Bunu takiben Hz. Peygamber (a.s):

"Böylece Adem, Musa'ya delil-ve bürhanla galip oldu" buyurdu."

Buhari (1)'nin Ebu Hureyre (r.a.)'den bir başka rivayetinde Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Adem ile Musa birbirine hüccet getirip çekiştiler. Musa Adem'e:

"Sen, günahın seni cennetten çıkartmış olduğu Adem'sin" dedi."

Buhari (2)'nin Ebu Hureyre'den bir diğer rivayeti de şöyle:

"Hz. Peygamber (a.s) buyurdu ki: " Musa, Adem'e:

"Sen bizi ve zürriyetini cennetten çıkardın" dedi. Adem Musa'ya:

"Sen Musa mısın? Allah seni elçilikleri ve kelamı ile seçip tercih etti. Sonra sen beni, yaratılmamdan önce üzerime takdir olunan bir işten dolayı kınıyorsun!" dedi."

Yine Buhari (3)'nin Ebu Hureyre (r.a.)'den bir diğer rivayetinde Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Adem ile Musa buluştular da Musa, Adem'e:

"Sen (kendi şekavetinde) insanları mutsuz eden ve onları cennetten çıkaran kimsesin," dedi. Adem de ona:

"Sen, Allah'ın elçilik vermekle seçkin kıldığı ve kendisi için süzüp seçtiği, Tevrat'ı indirdiği bir kişisin," dedi. Musa:

"Evet (öyledir)" dedi. Adem:

"Sen (Tevrat'ta benim işlediğim) hatayı buldun ki, o hata benim üzerime Allah beni yaratmazdan önce takdir edilip yazılmıştı," dedi. Böylece Adem, Musa'ya delil ve burhanla galip oldu."

Müslim (4)'in Ebu Hureyre (r.a)'den rivayetinde Hz.Peygamber (a.s) şöyle

---

1) Buhari (6/441) 60-Kitabu Ehadisi'l Enbiya. 31-Musa'nın vefatı babı.

2) Buhari (13/477) 97-Kitabu't Tevhid. 37-Yüce Allah'ın: "Allah, Musa'ya hitab ile konuştu" kavli babı.

3) Buhari (8/434) 65-Kitabu't Tefsir. 1-Yüce Allah'ın: "Ben seni kendim için seçtim" kavli babı.

4) Müslim (4/2042-2044) 46-Kitabu'l Kader. 2-Adem (a.s) ile Musa (a.s)'nın birbirlerine karşı hüccet getirip tartışmaları babı.

buyurmuştur:

"Adem ile Musa birbirine karşı hüccet getirerek çekiştiler. Neticede Adem, Musa'ya hüccetle galip geldi. Musa, Adem'e:

"Sen insanları azdıran ve onları cennetten çıkaran Adem misin?" dedi. Adem ona:

"Sen, Allah'ın kendisine her şeyin ilmini verdiği ve risaleti ile de insanlar üzerine süzüp seçtiği Musa mısın?" dedi. Musa:

"Evet," dedi. Adem:

"Öyle ise sen yaratılmadan evvel (üzerime takdir edilmiş olan bir işten dolayı) beni azarlayıp kınıyor musun?" dedi."

Müslim (1) Ebu Hureyre (r.a.)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Adem ile Musa (a.s), Rabları katında birbirlerine karşı hüccet getirerek münakaşa ettiler. Neticede Adem, Musa'ya hüccetle galip geldi. Musa Adem'e:

"Sen, Allah'ın kendi eliyle yarattığı, kendi ruhundan ruh üflediği, meleklerini sana secde ettirdiği, cennetinde iskan edip oturttuğu, sonra da yapmış olduğun hatadan dolayı insanları yeryüzüne indirten Adem misin?" diye sordu. Adem:

"Sen, Allah'ın resullükle ve kelam ile mümtaz kılıp seçtiği, içinde herşeyin beyanı bulunan "Levhalar" ı verdiği ve yavaşça konuşucu olarak seni kendisine yaklaştırdığı Musa'sın. Benim yaratılmamdan kaç yıl önce Allah'ın Tevrat'a yazdığını biliyor musun?" dedi. Musa:

"Kırk yıl önce," dedi. Adem:

"Peki Tevrat'ın içinde: "Ve Adem Rabbine asi oldu da şaşıp kaldı" (2) ayetini buldun mu?" diye sordu. Musa:

"Evet buldum" dedi. Adem:

"Öyle ise Allah'ın beni yaratmasından kırk yıl önce benim işlememi üzerime yazmış olduğu bir işi işlememden dolayı, beni azarlayıp kınıyor musun?" dedi.

Resulullah (a.s): "Böylece Adem, Musa'yı hüccetle mağlup etmiştir," buyurdu."

---

1) Müslim, aynı yer.
2) Taha Suresi: 121

Tirmizi (1)'nin Ebu Hureyre (r.a.)'den rivayetinde de Resulullah (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Adem ile Musa delil göstererek münakaşa ettiler. Musa:

"Ya Adem! Sen o kişisin ki, Allah seni (kudret) eliyle yaratıp ruhundan sana ruh üfledi ve sen insanları ayarttın; onların cennetten çıkarılmalarına sebep oldun" dedi. Adem de:

"Sen de Allah'ın konuşmak için seçtiği Musa'sın! Gökleri ve yeri yaratmadan önce Allah'ın bana yazdığı (mukadder kıldığı) bir işi işlememden dolayı beni ne hakla kınıyorsun?" dedi. Resulullah (a.s):

"Adem, Musa'ya delil getirmekle galip geldi" buyurdu."

٦٢٠ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ عُمَرِ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلاَمُ قَالَ: يَارَبِّ، أَرِنَا آدَمَ الَّذِي أَخْرَجَنَا وَنَفْسَهُ مِنَ الْجَنَّةِ. فَأَرَاهُ اللَّهُ آدَمَ، فَقَالَ لَهُ: أَنْتَ أَبُونَا آدَمُ؟ فَقَالَ لَهُ آدَمُ: نَعَمْ، قَالَ: أَنْتَ الَّذِي نَفَخَ اللَّهُ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَعَلَّمَكَ الأَسْمَاءَ، وَأَمَرَ الْمَلاَئِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ؟ قَالَ: فَمَا حَمَلَكَ عَلَى أَنْ أَخْرَجْتَنَا وَنَفْسَكَ مِنَ الْجَنَّةِ؟ قَالَ لَهُ آدَمُ: وَمَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: أَنَا مُوسَى. قَالَ: أَنْتَ الَّذِي» ــ وَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَتَمَّ مِنْهُ ــ قَالَ فِيهِ: «أَنْتَ نَبِيُّ بَنِي إِسْرَائِيلَ الَّذِي كَلَّمَكَ اللَّهُ مِنْ وَرَاءِ الْحِجَابِ، وَلَمْ يَجْعَلْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ رَسُولاً مِنْ خَلْقِهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَمَا وَجَدْتَ أَنَّ ذٰلِكَ كَانَ فِي كِتَابِ اللَّهِ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَلِمَ تَلُومُنِي فِي شَيْءٍ سَبَقَ مِنَ اللَّهِ فِيهِ الْقَضَاءُ قَبْلِي؟» قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ ذٰلِكَ: «فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى».

620- **Ebu Davud,** Hz. Ömer (r.a.)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

620-Ebu Davud (4/226) Kitabu's Sünnet. Kader hakkında bir bab. Bu hadisin isnadı hasendir.

1) Tirmizi (4/444) 33-Kitabu'l Kader. 2-Adem (a.s) ile Musa (a.s)'nın delil getirerek münakaşaları hakkında bab.

"Musa (a.s):

"Ey Rabbim! Bizi ve kendisini cennetten çıkaran Adem'i bize göster," dedi. Bunun üzerine Allah Teala Adem'i ona gösterdi ve Musa, Adem'e:

"Sen bizim babamız mısın?" diye sordu. Adem (a.s) de:

"Evet" diye cevap verdi. Musa (a.s):

"Sen, Allah'ın ruhundan sana ruh üflediği, isimleri öğrettiği ve meleklerine emredip onların da sana secde ettikleri zat mısın?" Kendini ve bizi cennetten çıkarmaya seni yönelten şey nedir?" diye sordu. Adem de:

"Sen kimsin?" diye sordu. O da:

"Ben Musa'yım," diyerek cevap verdi. Adem (a.s):

"Sen o kişisin ki.." diye başlayan ve Ebu Hureyre (r.a.) hadisinde geçenlerin benzerini hatta daha da ayrıntılısını zikrederek sonunda:

"Sen, Allah'ın perde arkasından konuştuğu ve senin de kendisi arasına mahlukattan herhangi bir elçi koymadığı İsrailoğulları peygamberi misin?" dedi. O da:

"Evet" diye cevap verdi. Bunun üzerine Adem (a.s):

"Ben yaratılmazdan evvel bunun Allah'ın kitabında bulunduğunu görmedin mi?" diye sordu. Musa (a.s) da:

"Evet" dedi. Adem (a.s):

"Öyle ise, benden önce, Allah tarafından takdir edilip geçen bir şey hakkında beni suçluyor musun?" dedi.

Resulullah (a.s) o vakit: "Adem, Musa'ya delil ve bürhan ile galip geldi" buyurdu."

Bir Açıklama

Hz. Adem (a.s)'in günaha düşünce, tevbe ve istiğfar ettiğini, Allah'a karşı kaderi delil olarak ileri sürmediğini belirtmeliyiz. Bu, onun teklif hakkını yerine getirmesidir. Kur'an'da anlatıldığı şekilde şöyle dedi:

"... Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik, eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, mutlaka ziyan edenlerden oluruz." (1)

Hz. Adem (a.s) vefatı sebebiyle teklif dairesinden çıkınca, Hz. Musa (a.s)'-

1) Araf Suresi: 23

ya karşı kendi kaderini delil getirmiştir. Bundan dolayı, müslümanın bu dünyada kadere iman edip emredileni yerine getirmesini, onun edebi olarak görüyoruz. Müslüman bir masiyet içine düşerse, hemen Allah'a tevbe edip O'na doğru yönelir. Dünya ve ahirette her halükarda o, müşriklerin içinde bulundukları şirk ve masiyet halinin doğru olduğuna, Allah'ın meşieti (dilemesi) ni delil olarak ileri sürdükleri şekilde yapmaz. Bu durum, şu ayeti kerimede belirtildiği üzere müşriklerin halleridir.

"Müşrikler dediler ki: "Allah dileseydi ne biz, ne de babalarımız ondan başkasına ibadet ederdik. Onun emri olmadan hiçbir şeyi de haram kılmazdık!" Onlardan öncekiler de böyle demişlerdi. Peygamberlerin üzerine açık seçik tebliğden başka bir şey var mı?" (1)

٦٢١ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ نَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ، فَغَضِبَ، حَتَّى كَأَنَّمَا فُقِئَ فِي وَجْهِهِ حَبُّ الرُّمَّانِ حُمْرَةً مِنَ الْغَضَبِ، فَقَالَ: «أَبِهَذَا أُمِرْتُمْ؟ أَمْ بِهَذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ؟ إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَثْرَةُ التَّنَازُعِ فِي أَمْرِ دِينِهِمْ، وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ».

621- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a.) şöyle dedi:

"Biz, kader konusunda birbirimizle çekişmekte iken Resulullah (a.s) yanımıza çıkageldi. O kadar kızdı ki, yüzü kırmızılaştı; hatta yanaklarına sanki nar sıkılmıştı. Sonra şöyle buyurdu:

"Size bu (kader konusunda münakaşa) mı emredildi veya ben size bununla mı gönderildim? Sizden önceki (millet)ler, dinlerinin (bu) işi hakkında çok çekiştikleri ve peygamberleri üzerine ihtilafa düştükleri için helak edildiler."

Tirmizi (2)'nin bir başka rivayetinde de şöyle buyurulmuştur:

"Sizden öncekiler, bu meselede çekiştikleri için helak oldular. Artık bu konuda çekişmemenizi sizden ciddi olarak istiyorum."

621-Tirmizi (4/443) 33-Kitabu'l Kader. 1-Kader bahsinin derinliklerine dalmanın sert hükmü hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi: "Bu hadis, garibdir ve şahitleriyle hasendir" demiştir.

1) Nahl Suresi: 35

2) Tirmizi (4/443) Aynı yer.

٦٢٢ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لاَيُؤْمِنُ عَبْدٌ، حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ، وَحَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ».

622- Tirmizi, Cabin bir Abdullah (r.a.)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Bir kul hayrı ve şerri ile kadere iman etmedikçe, kendisine isabet eden (hayır veya şerr)in, ondan şaşmasına ve kendisini atlayan (hayır veya şerr)in ona isabet etmesine asla imkan olmadığını da bilmedikçe, mü'min olamaz."

٦٢٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِي قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَوَقَفَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ: «إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِسُؤَالِهِمْ أَنْبِيَاءَهُمْ وَاخْتِلاَفِهِمْ عَلَيْهِمْ وَلَنْ يُؤْمِنَ أَحَدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

623- Taberani, Amr bin el As (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"Amr şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) çıkıp onların üzerinde durdu ve şöyle buyurdu:

"Sizden öncekiler, yalnızca peygamberlerine soru sormaları ve onlar üzerinde ihtilafa düşmeleri yüzünden helak oldular. Bir kimse, hayrı ve şerri ile kadere inanmadıkça, mü'min olamaz."

Bir Açıklama

Kader ve kaza konusunda Hattabi (Allah rahmet eylesin) şöyle demiştir:

"Bazı insanlar, kaza ve kaderin anlamını: "Allah'ın kulunu, kazası ve takdir ettiği şeylere karşı zorlaması, şeklinde anlamaya çalışıyorlar, ya da öyle sanıyorlar. Fakat iş onların sandıkları gibi değildir.

Bunun anlamı ancak, Allah Teala'nın, kullarının sonradan kazanacakları ve onlardan sadır olacak şeyleri daha önceden ilmiyle bildiğini haber vermesi ve

---

622-Tirmizi (4/451) 33-Kitabu'l Kader. 10-Hayrı ve şerri ile kadere iman hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi, bu hadisin hasen ve garib olduğunu söylemiştir.

623-Haysemi, Mecmau'z Zevaid (7/199) Haysemi: "Onu Taberani ve Ebu Ya'la rivayet etmiştir, ricali sikadır" demiştir.

takdir etmesidir.

Kader: Kaderin fiilinden mukadder olarak ortaya çıkan şeyin ismidir. Yıkmak, yaymak ve tutmak gibi kelimeler, yıkanın yayanın ve tutanın fiilinden ortaya çıkan şeylere ait isimlerdir. Araplar şöyle derler:

"Bir şeyin miktarını belirledin ve miktarını tayin ettin." Bu kelime sülasi babında da, tefil babında da aynı manaya gelir.

Kaza: Bu konu da yaratmak manasına gelmektedir. Cenabı Hakk'ın şu sözünde olduğu gibi:

"Böylece onları yedi gök olarak iki günde yarattı..." (1)

Durum böyle olunca, onların fiilleri, kaydettikleri bu gibi işlere teşebbüsleri, kasden ve teammüden böyle işlere kalkışmaları, Allah'ın ilminin orkasından kendi üzerlerine kaldı. Buna göre hüccet, onların aleyhine olmakta ve kınama kendilerine dönmektedir. Bu konuda sözün özeti şudur

Kaza ve kader; biri diğerinden ayrılmaz iki husustur. Çünkü onların biri temel niteliğinde, diğeri ise yapı niteliğindedir. Kim onları birbirinden ayırmak isterse, binanın yıkılmasını istemiş olur."

٦٢٤ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لِكُلِّ شَيْءٍ حَقِيقَةٌ، وَمَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ».

624- İmam Ahmed, Ebu Derda (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Her şeyin bir hakikatı vardır. Hiç bir kul, kendisine isabet eden (hayır ve şerr)in, ondan şaşmasına ve kendisini atlayan (hayır ve şerri)ın ona isabet etmesine asla imkan olmadığını bilmedikçe, imanın hakikatına eremez."

٦٢٥ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ: أَتَيْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ، فَقُلْتُ لَهُ: قَدْ وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ، فَحَدِّثْنِي، لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُذْهِبَهُ مِنْ قَلْبِي.

624-İmam Ahmed (6/441) Haysemi, Mecmau'z Zevaid (7/197) de: "Onu, Ahmed ve Taberani rivayet etmiştir, ricali sikadır" demiştir.

1) Fussilet Suresi: 12

فَقَالَ: لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَاوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ، وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ، وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا قَبِلَهُ اللَّهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ، وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ. قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُ عَبْدَاللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ، فَقَالَ مِثْلَ ذٰلِكَ. قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ، فَقَالَ مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ أَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ، فَحَدَّثَنِي عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَ ذٰلِكَ..

625- Ebu Davud, İbni Deylemi (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"İbni Deylemi dedi ki:

"Übeyy bin Ka'b'a geldim ve ona:

"İçime kaderden bir şey düştü, bana ondan bahset. Belki Allah onu kalbimden giderir" dedim. O da:

"Allah yer ve gök halkına azab etmiş olsa, o zalim olmadığı halde, onlara azab etmiş olur. Onlara merhamet etmiş olsa da, Allah'ın rahmeti, kendisi amellerinden ötürü onların hayrınadır. Sen, Allah yolunda Uhud dağı kadar altın infak etmiş olsan, kadere iman etmedikçe ve sana isabet eden (hayır ve şerri)in senden şaşmasına seni atlayan (hayır ve şerr)in sana isabet etmesine asla imkan olmadığını bilmedikçe, Allah onu senden kabul etmez. Sen bunun dışında bir hal üzere ölsen, muhakkak ateşe girersin," dedi."

İbni Deylemi anlatmaya devam ederek şöyle dedi:

"Sonra ben, Abdullah bin Mes'ud'a geldim. O da böyle söyledi. Sonra da Huzeyfe bin bin Yeman'a geldim. O da öyle söyledi. Daha sonra Zeyd bin Sabit'e geldim. O da bana Resulullah (a.s)'tan onun benzerini tahdis etti."

٦٢٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ نَافِعٍ ــ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ ــ أَنَّ رَجُلاً جَاءَ ابْنَ عُمَرَ، فَقَالَ: إِنَّ فُلاَنًا يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلاَمَ. فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّهُ قَدْ أَحْدَثَ التَّكْذِيبَ بِالْقَدَرِ، فَإِنْ كَانَ قَدْ أَحْدَثَ فَلاَ تُقْرِئْهُ مِنِّي السَّلاَمَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَكُونُ فِي هٰذِهِ الأُمَّةِ، أَوْ فِي أُمَّتِي» ــ الشَّكُّ مِنْهُ ــ «خَسْفٌ وَمَسْخٌ، وَذٰلِكَ

625-Ebu Davud (4/225) Kitabu's Sünnet. Kader babı. İbni Mace (1/29) Mukaddime. 10-Kader babı. İsnadı hasendir.

فِى الْمُكَذِّبِينَ بِالْقَدَرِ».

626- Tirmizi, İbni Ömer'in azatlısı Nafi (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Abdullah bin Ömer (r.a.)'e bir adam gelerek:

"Falanın sana selamı var!" dedi. Bunun üzerine Abdullah bin Ömer şöyle konuştu:

"Bana ulaştığına göre o şahıs, dine bid'at sokmuş (kaderi inkar etmiş)'tur. Şayet gerçekten dine bid'at sokmuş ise, ona benden selam söyleme! Çünkü ben, Resulullah (a.s)'tan:

"Bu ümmetle veya ümmetimde -şek kendisinden gelmektedir- kaderciler yüzünden mutlaka yere batma veya şekil değiştirme olacaktır" buyurduğunu işittim."

Ebu Davud (1)'un rivayetinde Nafi şöyle demiştir:

"İbni Ömer'in, Şam ehlinden yazıştığı bir dostu vardı. Abdullah bin Ömer ona şöyle yazdı:

"Senin kadar hakkında ileri geri bir şeyler konuştuğunu duydum. Bana (mektup) yazmaktan sakın. Zira ben Resulullah (a.s)'tan:

"Ümmetimin içinde kaderi inkar eden bir kavim olacak" diye buyurduğunu işittim."

Tirmizi (2)'nin ilk rivayetine benzer bir rivayeti daha vardır ki, onda İbni Ömer (r.a) şöyle demektedir:

"Bana ulaştığına göre o şahıs dine bid'at sokmuş (kaderi inkar etmiş)tur..."

Ravi hadisin devamını zikrettikten sonra sonunda Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Kaderciler yüzünden yere batma, şekil değiştirme veya taşlama olacaktır."

٦٢٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ مُشْرِكُو قُرَيْشٍ يُخَاصِمُونَ النَّبِىَّ

626-Tirmizi (4/456) 33-Kitabu'l Kader. 16-Bize Muhammed bin Beşşar tahdis etti babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih, garib olduğunu söylemiştir. İmam Ahmed (2/136) Hakim (1/84) Hakum bu hadisin Müslim'in şartı üzere sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

1) Ebu Davud (4/204) Kitabu'l Kader. Sünnetin gerekliliği babı.

2) Tirmizi (4/456) Aynı yer.

ﷺ فِي الْقَدَرِ فَنَزَلَتْ هٰذِهِ الآيَةُ: ﴿يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ۝ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾.

627- Müslim, Ebu Hureyre (r.a.)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Kureyş müşrikleri geldiler. Resulullah (r.a) ile kader konusunda çekişip tartışıyorlardı. Bu sebeple şu ayetler nazil oldu:

"(Muhakkak ki, mücrimler taşkınlık ve çılgınlık içindedirler). O gün onlar yüzleri üstü ateşte sürüklendiklerinde (Cehenneme teması tadın!) denir. Haberiniz olsun ki, biz her şeyi bir ölçüye göre (kader ile) yarattık." (1)

٦٢٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: كُنْتُ فِي حَلْقَةٍ فِيهَا ابْنُ عَبَّاسٍ فَذَكَرْنَا الْقَدَرَ فَغَضِبَ ابْنُ عَبَّاسٍ غَضَبًا شَدِيدًا وَقَالَ: لَوْ أَعْلَمُ أَنَّ فِي الْقَوْمِ أَحَدًا مِنْهُمْ لأَخَذْتُهُ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا قَطُّ ثُمَّ قَبَضَهُ إِلاَّ جَعَلَ بَعْدَهُ فَتْرَةً وَمَلأً مِنْ تِلْكَ الْفَتْرَةِ جَهَنَّمَ».

628- Taberani, Said bin Cübeyr (r.a.)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"İbni Abbas (r.a.)'ın içinde bulunduğu bir halka (cemaat) da idim. Biz kaderi zikrettik. Bunun üzerine İbni Abbas çok öfkelendi ve şöyle dedi:

"Kavmim içinde onlardan (kadercilerden) bir kimsenin olduğunu bilseydim, muhakkak onu yakalardım. Çünkü ben Resulullah (a.s)'tan:

"Allah mutlaka bir peygamber gönderip sonra da onun ruhunu kabzeder. Onun vefatından sonra bir ara dönem (fetret devri) getirir ve bu dönemde de cehennemi doldurur" şeklinde buyurduğunu işittim."

٦٢٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لاَيَزَالُ أَمْرُ

627-Müslim (4/2046) 46-Kitabu'l Kader. 4-Her şey bir kader iledir babı. İmam Ahmed (2/44) Tirmizi (4/459) 33-Kitabu'l Kader. 19-Ebu Küreyb Muhammed bin Ala babı. İbni Mace (1/32) Mukaddime. 10 Kader babı.

628-Mu'cemu'l Kebir (12/73) Keşfu'l Estar (3/37) "Onlar kadercilerdir" sözünü eklemiştir. Mecmau'z Zevaid (7/205) Haysemi: "Onu iki isnadla Taberani rivayet etmiştir. İsnadlarından birinin, ricali, Sadaka bin Sabık'ın dışında, Sahih'in ricalidir ki, o da sikadır. Onu Bezzar da rivayet etmiş, "Onlar kadercilerdir" sözlerini ziyade etmiştir" demiştir.

1) Kamer Suresi: 48-49

هٰذِهِ الأُمَّةِ مُوَاتِيًا أَوْ مُقَارِبًا» ــ أَوْ كَلِمَةً تُشْبِهُهَا ــ «مَا لَمْ يَتَكَلَّمُوا فِي الْوِلْدَانِ وَالْقَدَرِ».

629- Taberani, İbni Abbas (r.a.)'tan rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Bu ümmet, kader ve çocuklar konusunda konuşmadıkça, onun durumu uzlaşmacı veya ifrat-tefritten kaçıp orta yolu tutucu (ya da buna benzer bir kelime kullanmıştır) olarak devam eder."

٦٣٠ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أُخِّرَ الْكَلَامُ فِي الْقَدَرِ لِشِرَارِ هٰذِهِ الْأُمَّةِ».

630- Bezzar, Ebu Hureyre (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Bu ümmetin şerlilerinden dolayı kader konusundaki kelam sonraya bırakılmıştır."

٦٣١ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ قَالَ: أَنَا رَأَيْتُ غَيْلَانَ يَعْنِي الْقَدَرِيَّ مَصْلُوبًا عَلَى بَابِ دِمَشْقَ. (أَيِ الَّذِي قَالَ بِنَفْيِ الْقَدَرِ).

631- İmam Ahmed, İbni Avn (r.a.)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"İbni Avn şöyle demiştir:

"Ben kaderiyeci (yani kaderin inkarına kail olan) Gaylan'ı, Şam'ın kapısında asılmış olarak gördüm."

٦٣٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ سَعْدِ بْنِ وَقَّاصٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَجِبْتُ مِنْ قَضَاءِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ لِلْمُؤْمِنِ؛ إِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ حَمِدَ رَبَّهُ وَشَكَرَ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ

629-Mecmau'l Kebir (12/162) Keşfu'l Estar (3/36) Mecmau'z Zevaid (7/202)'de Haysemi: "Onu Bezzar, Taberani 'Kebir' ve 'Evsat'da rivayet etmiştir. Bezzar'ın ricali, Sahih'in ricalidir" demiştir.

630-Keşfu'l Estar (3/35) Mecmau'z Zevaid (7/202)'de, Haysemi: "Onu Bezzar ve Taberani 'Evsat'ta rivayet etmiştir. Taberani: "Ahir zamanda ümmetimin şerlileri..." ilavesini yapmıştır. Bezzar'ın isnadlarının birinde, Ömer bin Ebi Halife'nin dışında ricali, Sahih'in ricalidir. O da sikadır" demiştir.

631-Mecmau'z Zevaid (7/207)

حَمِدَ رَبَّهُ وَصَبَرَ. اَلْمُؤْمِنُ يُؤْجَرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ».

632- İmam Ahmed, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a.)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Şanı yüce olan Allah'ın kazasından ötürü mü'mini beğendim; eğer ona hayır isabet ederse, Rabbine hamdeder ve şükreder. Eğer başına bir musibet gelirse, Rabbine hamdeder ve sabreder. Velhasıl mü'mine her şeyde ecir verilir."

٦٣٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي الْعَلاَءِ بْنِ الشِّخِّيرِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَحَدُ بَنِي سليمٍ ــ وَلاَ أَحْسِبُهُ إِلاَّ قَدْ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ ــ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبْتَلِي عَبْدَهُ بِمَا أَعْطَاهُ، فَمَنْ رَضِيَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَهُ بَارَكَ اللَّهُ فِيهِ وَوَسَّعَهُ، وَمَنْ لَمْ يَرْضَ لَمْ يُبَارِكْ لَهُ.

633- İmam Ahmed, Ebu'l A'la bin Şıhhır (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"Bana, Süleymoğullarından biri (onun Resulullah (a.s)'ı görmüş olduğunu zannediyorum) tahdis etti ki:

"Allah kulunu, ihsan ettiği şeylerle imtihan eder. Her kim Allah'ın taksimine razı olursa, Allah onun hissesini bereketli kılar ve onu bollaştırır. Rıza göstermeyen kişi için de bereketlendirmez."

٦٣٤ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لاَيُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِأَرْبَعٍ: بِاللَّهِ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَبِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوتِ، وَالْقَدَرِ».

634- İmam Ahmed, Hz. Ali (r.a.)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

632-Müsned, Ahmed (1/173) Müslim (4/2295) Bu hadisin benzerini Suheyb'den rivayet etmiştir. 53-Kitabu'z Zühd ve'r Rekaık. 13-"Mü'min'in her işi hayırdır" babı.

633-Müsned, Ahmed (5/24) Mecmau'z Zevaid (10/257)'de Haysemi: "Onu, Ahmed rivayet etmiş ve ricali Sahih'in ricalidir" demiştir. Tirmizi (4/452) 33-Kitabu'l Kader. 10-Hayrı ve şerri ile kadere iman hakkında gelen rivayetler babı. İbni Mace (1/32) Mukaddime. 10-Kader hakkında bir bab. Müstedrek (1)33) Hakim onun Şeyhayn'ın şartı üzere sahih olduğunu söylemiştir.

"Hz. Ali (r.a.) dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kul şu dört esasa: Allah'ın tek olduğuna ve O'nun ortağı bulunmadığına, benim Allah'ın Resulü olduğuma, öldükten sonraki dirilişe ve kadere iman etmedikçe mü'min olamaz."

٦٣٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ، فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! بَيِّنْ لَنَا دِينَنَا كَأَنَّا خُلِقْنَا الْآنَ، فِيمَ الْعَمَلُ الْيَوْمَ، فِيمَا جَفَّتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ، أَمْ فِيمَا نَسْتَقْبِلُ؟ قَالَ: «لَا، بَلْ فِيمَا جَفَّتْ بِهِ الْأَقْلَامُ، وَجَرَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ». قَالَ: فَفِيمَ الْعَمَلُ؟ قَالَ: «اِعْمَلُوا، فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ، وَكُلُّ عَامِلٍ بِعَمَلِهِ».

635- Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"Cabir dedi ki:

"Süraka bin Malik bin Cu'şum gelip:

"Ya Resulullah! Bize sanki şimdi yaratılmış gibi dinimizi beyan et. Bu gün amel ne hususta olacak? Hakkında kalemler kuruyup miktarların cereyan ettiği hususta mı? Yoksa istikbalimize ait şeylerde mi?" dedi. Resulullah (a.s) da:

"Hayır! Bilakis hakkında kalemler kuruyup miktarların cereyan ettiği hususta!" buyurdu. Süraka:

"O halde amel ne hakkında olacak?" dedi. Hz. Peygamber (a.s):

"Amel edin! Herkese imkan verilmiştir" buyurdu."

٦٣٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَرَأَيْتَ مَا نَعْمَلُ فِيهِ، أَمْرٌ مُبْتَدَعٌ ــ أَوْ مُبْتَدَأٌ ــ أَوْ فِيمَا قَدْ فُرِغَ مِنْهُ؟ فَقَالَ: «فِيمَا قَدْ فُرِغَ مِنْهُ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، وَكُلٌّ مُيَسَّرٌ، أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ،

634- Ahmed, Müsned (1/97) Tirmizi (4/542) İbni Mace (1/32) Müstedrek (1/33)

635-Müslim (4/2040) 46-Kitabu'l Kader. 1-İnsanın ana karnında yaratılması keyfiyeti, rızkının, ecelinin, amelinin, şekavet ve saadetinin yazılması babı.

فَأَنَّهُ يَعْمَلُ لِلسَّعَادَةِ، وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلشَّقَاءِ».

636- Tirmizi, Abdullah bin Ömer (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a.) Resulullah (a.s)'a şöyle dedi:

"Ya Resulullah! Yapmakta olduğumuz işin, yeni peyda olan bir iş veya bir başlangıç olduğu mu, yoksa önceden tamamlanan (Allah tarafından takdir edilen) bir işde mi çalıştığımız görüşündesin?" dedi. Hz. Peygamber (a.s):

"Ey Hattab'ın oğlu! Önceden tamamlanan (kat'i olarak tayin ve tesbit edilen) bir işte... Herkes, (kendisine takdir edilen işi) kolaylıkla başaracaktır. Ne var ki, mutluluk ehlinden olan, şüphesiz mutluluk için çalışacak ve bedbahtlık ehlinden olan da şüphesiz bedbahtlık için çalışacaktır" buyurdu."

Tirmizi (1)'nin Hz. Ömer (r.a.)'den bir rivayetinde Hz. Ömer şöyle demiştir:

"Onlardan kimi bedbaht, kimi de mutlu..." (2) ayeti kerimesi indiği zaman Hz. Peygamber (a.s)'e sordum ve:

"Ey Allah'ın Peygamberi! Hangi durum üzerinde amel etmekteyiz? Kesinleşmiş (Hak tarafından takdir edilmiş) bir şey üzerinde mi, yoksa kesinleşmemiş (mukadder olmayan) bir şey üzerinde mi?" dedim.

Hz. Peygamber (a.s) de:

"Bilakis ya Ömer, kesinleşmiş ve kalemlerin yazmış olduğu bir şey üzerinde! Ancak herkes yaratıldığı iş için hazırlanmıştır," buyurdu."

٦٣٧ــ رَوَى أَبُو يَعْلَى عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : «أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَخْلُقَ نَسَمَةً قَالَ مَلَكُ الْأَرْحَامِ مُعْرِضًا: أَيْ رَبِّ أَذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى؟ فَيَقْضِي اللَّهُ، فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ أَشَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ؟ فَيَقْضِي اللَّهُ أَمْرَهُ. ثُمَّ يَكْتُبُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ مَا هُوَ لَاقٍ حَتَّى النَّكْبَةَ يُنْكَبُهَا».

637- Ebu Ya'la, İbni Ömer (r.a.)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

636-Tirmizi (4/445) 33-Kitabu'l Kader. 3-Saadet ve şekavet hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir.

1) Tirmizi (5/289) 48-Kitabu't Tefsir. 12-Hud suresinden bir bab. Tirmizi, onun sahih hadis olduğu halde, hasen, garip olduğunu söylemiştir.

2) Hud Suresi: 105

"İbni Ömer dedi ki:

"Resulullah (a.s):

"Allah bir canlıyı yaratmak istediğinde, rahimler meleği yüzünü çevirerek:

"Ey Rabbim! Bu erkek mi olacak, yoksa dişi mi?" der. Bunun üzerine Allah Teala hükmünü verir. Bu kez melek tekrar:

"Ey Rabbim! Bu mutlu mu olacak, yoksa bedbaht mı?" diye sorar. Cenabı Hak da emrini verir. Sonra iki gözünün arasına karşılaşacağı şeyleri yazar. Hatta başına gelecek bir felaketi dahi yazar."

٦٣٨ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ وَالسَّعِيدُ مَنْ سَعِدَ فِي بَطْنِهَا».

638- Bezzar, Ebu Hureyre (r.a.)'den Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bedbaht, annesinin karnında bedbaht (yazılan) kişidir. Mutlu da annesinin karnında (yazılan) kişidir."

٦٣٩ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «خَلَقَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّا فِي بَطْنِ أُمِّهِ مُؤْمِنًا وَخَلَقَ فِرْعَوْنَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ كَافِرًا».

639- Tabarani, Abdullah bin Mes'ud (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud şöyle dedi:

"Resulullah (a.s):

"Zikri yüce Allah, Yahya bin Zekeriyya'yı annesinin karnında mü'min olarak yarattı. Firavun'u da annesinin karnında kafir olarak yarattı" buyurdu."

٦٤٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

637-Keşfu'l Estar (3/23) Mecmau'z Zevaid (7/193)'de Haysemi: "Onu Ebu Ya'la ve Bezzar rivayet etmiştir. Ebu Ya'la'nın ricali, Sahih'in ricalidir" demiştir.

638-Keşfu'l Estar (3/23) Mecmau'z Zevaid (7/193)'de, Haysemi: "Onu Bezzar ve Taberani Sağir'de rivayet etmiş ve Bezzar'ın ricali, Sahih'in ricalidir" demiştir.

639-Mu'cemu'l Kebir (10/276) Mecmau'z Zevaid (7/193) Haysemi, onu Taberani'nin cey yid bir isnadla rivayet ettiğini söylemiştir.

ﷺ قَالَ: «وَكَّلَ اللَّهُ بِالرَّحِمِ مَلَكًا، فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ نُطْفَةٌ؟ أَيْ رَبِّ عَلَقَةٌ، أَيْ رَبِّ مُضْغَةٌ؟ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقَهَا، قَالَ: يَارَبِّ! أَذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى؟ أَشَقِيٌّ، أَمْ سَعِيدٌ؟ فَمَا الرِّزْقُ؟ فَمَا الْأَجَلُ؟ فَيُكْتَبُ ذٰلِكَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ».

640- Buhari ile Müslim, Enes bin Malik (r.a.)'ten rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Yüce Allah, rahime bir melek vekil bırakmıştır. (Nutfe düşünce) melek:

"Ey Rabbim! Bir nutfedir! Ey Rabbim! Bir kan pıhtısıdır! Ey Rabbim! Bir çiğnem ettir!" der. Allah bir mahluk hükmedip yaratmak istediğinde melek:

"Ey Rabbim, erkek midir, yahut dişi midir? Bedbaht mıdır, yoksa mesud mudur? Rızık nedir? Ecel nedir?" sorularını sorar. Bunlar, anasının karnında iken böyle yazılır."

٦٤١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: «إِنَّ خَلْقَ أَحَدِكُمْ يُجْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ إِلَيْهِ مَلَكًا بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكَتْبِ رِزْقِهِ وَأَجَلِهِ وَعَمَلِهِ، وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ، ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ الرُّوحُ، فَوَالَّذِي لَاإِلٰهَ غَيْرُهُ، إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا».

641- Buhari ile Müslim, Abdullah bin Mes'ud (r.a.)'dan şu şekilde rivayet etmişlerdir:

640-Buhari (11/477) 82-Kitabu'l Kader. 1-Bize, Ebu'l Velid Hişam bin Abdulmelik tahdis etti babı. Müslim (4/2038) 46-Kitabu'l Kader. 1-İnsanın ana karnında yaratılması keyfiyeti, rızkının, ecelinin, amelinin, bedbahtlığının veya mutluluğunun yazılması babı.

641-Buhari (11/447) Yukarıdaki kitap ve bab. Müslim (4/2036) Geçen kitap ve bab.

"İbni Mes'ud dedi ki:

"Bize daima doğru söyleyen ve sözü tasdik ve kabul edilen Resulullah (a.s) şöyle tahdis etti:

"Sizin herbirinizin (yaratılışının başlangıcında) ana-baba maddeleri, kırk gün anasının karnında toplanır. Sonra o maddeler bir o kadar zaman içinde katı bir kan pıhtısı halini alır. Sonra yine bir o kadar zaman içinde bir çiğnem olur. Sonra (dördüncü tekamül safhasında) Allah bir melek gönderir de bu melek (ona ruh üfler) ve dört kelime ile yani rızkını, ecelini, mesud yahut bedbaht olduğunu yazmakla emrolunur. Allah'a yemin ederim ki, sizlerden biriniz yahut bir adam, ateş ehlinin ameliyle amel etmeye devam eder, nihayet kendisiyle cehennem arasında bir kulaç yahut bir zira'dan başka uzaklık kalmaz. Bu sırada (meleğin ana karnında yazdığı) yazı, o kişinin önüne geçer. Bu sefer o kimse cennet ehlinin ameliyle amel etmeye devam eder ve cennete girer. Ve yine bir kimse cennet ehlinin ameliyle amel eder, nihayet kendisiyle cennet arasında bir zira' yahut iki zira'dan başka mesafe kalmaz. Bu sırada yazı onun önüne geçer. Bu defa da o kimse, ateş ehlinin ameliyle amel eder ve ateşe girer."

٦٤٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ عَمَلَ أَهْلِ النَّارِ، فِيمَا يَبْدُو لِلنَّاسِ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ».

642- Müslim, Sehl bin Sa'd Saidi (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Gerçekten bir kimse kendisi cehennemliklerden olduğu halde insanlara zahir olan hususta cennetliklerin amelini işler. Ve gerçekten bir kimse kendisi cennetliklerden olduğu halde insanlara zahir olan hususta cehennemliklerin amelini işler" buyurdular."

Bir Açıklama

Bu hadiste geçen: *"İnsanlara zahir olan hususta..."* sözü, yukarıda geçen rivayetleri bağlıyor. Biz, Allah'ın meşi'etinin mutlak olduğuna iman etmekle birlikte, Allah Azze ve Cellenin rahmetinin, gadabının önüne geçtiğine, Allah'a bir karış yaklaşana, O'nun bir zira yaklaşmasının kendisinin bir rahmeti olduğuna iman etmekteyiz.

642-Müslim (4/2042) 46-Kitabu'l Kader. 1-İnsanın ana karnında yaratılması keyfiyeti, rızkının, ecelinin, amelinin şekavet ve saadetinin yazılması babı.

Allah'a hüsnü zanda bulunmak, Allah'a, sıdk ve cennet ehlinin ameli ve itikadı ile yönelen kişinin, Allah bereketini artıracağına ve onu hayır ile sona erdireceğine inanmamızı gerekli kılar. Biz bu meseleyi, bozuk inançlı veya riyakar, ya da kalbi hastalıklı ve zahirde cennet ehlinin amelini işleyen veya gizli günahlar işleyen; ama batında cehennem ehlinin amelini işleyen bir kişinin bulunabileceği şeklinde düşünüyoruz. Bu gibilerin akibeti kötüdür. Ancak Allah'ın, bü- yük şirkin dışındaki günahları bağışlaması mümkündür.

٦٤٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَامِرِ بْنِ وَاثِلَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَاللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: اَلشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِهِ، وَالسَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ. فَأَتَى رَجُلاً مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُقَالُ لَهُ: حُذَيْفَةُ بْنُ أَسِيْدٍ الغِفَارِيِّ، فَحَدَّثَهُ بِذٰلِكَ مِنْ قَوْلِ ابْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَ لَهُ: وَكَيْفَ يَشْقَى رَجُلٌ بِغَيْرِ عَمَلٍ؟ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: أَتَعْجَبُ مِنْ ذٰلِكَ؟ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: «إِذَا مَرَّ بِالنُّطْفَةِ ثِنْتَانِ وَأَرْبَعُونَ لَيْلَةً، بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا مَلَكًا فَصَوَّرَهَا، وَخَلَقَ سَمْعَهَا، وَبَصَرَهَا، وَجِلْدَهَا، وَلَحْمَهَا، وَعِظَامَهَا، ثُمَّ قَالَ: يَا رَبِّ، أَذَكَرٌ، أَمْ أُنْثَى؟ فَيَقْضِي رَبُّكَ مَا شَاءَ، وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ، ثُمَّ يَقُولُ: يَارَبِّ، أَجَلُهُ؟ فَيَقُولُ رَبُّكَ مَا شَاءَ، وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ، ثُمَّ يَقُولُ: يَارَبِّ رِزْقُهُ؟ فَيَقْضِي رَبُّكَ مَا شَاءَ، وَيَكْتُبُ الْمَلَكُ، ثُمَّ يَخْرُجُ الْمَلَكُ بِالصَّحِيفَةِ فِي يَدِهِ، فَلاَ يَزِيدُ عَلَى [مَا] أُمِرَ وَلاَ يَنْقُصُ».

643- Müslim, Amir bin Vasile (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Amir, Abdullah bin Mes'ud (r.a.)'u şöyle derken işitmiş:

"Şaki (bedbaht) annesinin karnında şaki olandır, said ise başkasından ibret alandır." Daha sonra Amir, Resulullah (a.s)'ın ashabından Huzeyfe bin Esid Gıfari denilen bir zata gelerek bunu İbni Mes'ud'un sözü olmak üzere ona rivayet etmiş. Huzeyfe:

"Bir adam amelsiz nasıl şaki olabilir?" demiş. Bu zat ona:

"Sen buna şaşıyor musun? Gerçekten ben Resulullah (a.s)'ı:

"Nutfenin üzerinden kırkiki gece geçti mi, Allah ona bir melek gönderir. Melek ona suret verir, kulağını, gözünü, cildini, etini ve kemiklerini yaratır. Sonra:

"Ya Rabbi! Erkek mi olacak, dişi mi? diye sorar. Rabbin dilediğini hüküm

---

643-Müslim (4/2037) Geçen kitap, geçen bab.

buyurur, melek de yazar. Sonra:

"Ya Rabbi! Eceli ne olacak?" der. Rabbin dilediğini söyler. Melek yine yazar. Sonra:

"Ya Rabbi! Rızık ne olacak?" der. Rabbin dilediğini hükmeder. Melek yine yazar. Sonra melek, sahife elinde olduğu halde çıkar, emrolunduğunun üzerine ziyade eksik yapmaz" buyururken işittim," der."

Müslim (1)'in diğer bir rivayetinde Amir bin Vasile şöyle demiştir:

"Ebu Seriha bin Huzeyfe bin Esid Gıfari'nin yanına girdim. Şunu söyledi:

"Resulullah (a.s)'ı şu iki kulağımla şunu buyururken işittim:

"Gerçekten nutfe, rahimin içine kırk gecede düşer. Sonra onun üzerine melek iner. Züheyr: "Zannediyorum onu yaratan melek" dedi, demiş- Ve:

"Ya Rabbi! Erkek mi olacak, yoksa dişi mi?" diye sorar. Allah onu erkek yahut dişi olarak yaratır. Sonra:

"Ya Rabbi! Tam mı olacak, yoksa sakat mı?" diye sorar. Allah onu ya tam yaratır yahut sakat! Sonra:

"Ya Rabbi! Bunun rızkı, eceli, ahlakı ne olacak?" diye sorar. Sonra Allah onu ya şaki yahut said yaratır."

Müslim (2)'in bir başka rivayetinde de hadis, Resulullah (a.s)'a ref edilerek rivayet edilmiştir. Hz. Peygamber (a.s):

"Allah, kendi izniyle bir şey halketmek dilediği vakit, rahime müvekkel birmeleği kırk küsur gecenin tamamında gönderir..." buyurmuştu. Sonra ravi yukarıdakinin benzerini anlatmıştır.

Bir Açıklama

Müslim şarihi İmam Nevevi bu hadisler etrafında şunları söyler:

"Hadis metninde geçen "Sonra meleği gönderir..." sözünün zahiri şudur: "Meleği göndermesi yüz yirmi günden sonra olur," demektir.

Bundan sonra gelen rivayette:

"Melek, nutfenin üzerine, rahimde kırk yahut kırkbeş gecede karar kıldıktan sonra girer ve:

"Ya Rabbi! Şaki mi olacak, said mi?" der" şeklinde buyurulmuştur.

---

1) Müslim (4/2037) Geçen kitap, geçen bab.

2) Müslim

Üçüncü rivayette de: "Nutfenin üzerinden kırkiki gece geçti mi, Allah ona bir melek gönderir. Melek ona suret verir; kulağını, gözünü, cildini, etini ve kemiklerini yaratır..." şeklinde buyurulmuştur.

Huzeyfe bin Esid'in rivayetinde: "Gerçekten nutfe, rahmin içine kırk gecede düşer. Sonra onun üzerine melek iner..." buyurulmaktadır.

Bir rivayette de: "Allah, kendi izniyle bir şey yaratmak dilediği vakit, rahime müvekkel bir meleği kırk küsur gecenin tamamında gönderir..." buyurulmuş ve hadisin devamı zikredilmiştir.

Enes (r.a.)'in rivayetinde de Hz. Peygamber (a.s):

"Yüce Allah, rahime bir melek vekil bırakmıştır. (Nutfe düşünce) melek:

"Ey Rabbim! Bir nutfedir! Ey Rabbim! Bir kan pıhtısıdır! Ey Rabbim ! Bir çiğnem ettir!" der" buyurmuştur."

Ülemanın beyanına göre bu hadisin çeşitli rivayetlerinin arası şöyle bulunmuştur:

Allah Teala ana rahmine düşen bir çocuğun seçeceği tavır ve hallere nezaret için bir melek vekil bırakır. O melek: "Ya Rabbi! Bu bir pıhtıdır, bu bir et parçasıdır," diyerek her tavır ve hali, zamanı geldikçe Allah'a arzeder. Allahu Teala en iyi bilen olduğu halde, melek Allah'ın emri ile meydana gelenleri vaktinde haber verir. Meleğin her sözü ve tasarrufu için belirli vakitleri vardır. O vakitlerden biri de, Allah Teala nutfeyi yarattığı ve sonra da kan pıhtısına döndürdüğü zamandır. Müvekkel melek ondan çocuk olacağını o zaman anlar...

Rivayetlerin birinde: "Nutfenin üzerinden kırkiki gece geçti mi, Allah ona bir melek gönderir. Melek ona suret verir, kulağını, gözünü, cildini, etini ve kemiğini yaratır. Sonra:

"Ya Rabbi! Erkek mi olacak, dişi mi?" diye sorar. Rabbin dilediğini hüküm buyurur; melek de yazar. Sonra melek:

"Ya Rabbi! Eceli ne olacak?" der. Rabbin dilediğini söyler; melek de yazar ve rızkını zikreder..." buyurulmuşsa da, ülema, ruh üflemenin ancak dört aydan sonra olduğu üzerinde ittifak etmiştir.

Buhari'ye ait bir rivayette şunlar yer almaktadır:

"Şüphesiz sizden birinizin meydana gelmesi, annesinin karnında kırk (gece de veya günde) toplanır. Sonra o maddeler bir, o kadar zaman içinde bir çiğnem olur. Sonra Allah bir melek gönderir de bu melek dört kelime ile yani rızkını, ecelini, şaki (bedbaht) yahut said (mutlu) olduğunu yazmakla emrolunur. Sonra ona ruh üfler..."

Hadisin metninde geçen "sonra melek gönderir" sözünün "sümme - sonra" edatıyla atfedilmiş olması, meleğin bu işleri yazma işini üçüncü kırktan sonraya ertelemesini gerektirir. Halbuki geri kalan hadisler ise, yazma işinin ilk kırktan sonra olduğunu gerekli kılar. Bunun cevabı şöyledir:

Hadisin metninde geçen: "Sonra ona bir melek gönderir, ona dört kelime ile... yazmakla emrolunur" sözü, "şüphesiz sizden birinizin meydana gelmesi, anne karnında kırk günde toplanır..." sözüne atfedilmiştir ki, onun müteallakı "ma kabli" değildir. "Ma kalbi"de "sonra bir o kadar zaman içinde katı bir kan pıhtısı halini alır" sözüdür. "Sonra o maddeler bir o kadar zaman içinde bir çiğnem olur" sözü, matuf ile matufun aleyh arasında muterıza (parantez) cümlesi olur. Bu da caizdir ve Kur'an'da, sahih hadiste ve diğer arapça sözlerde bulunmaktadır.

Kadı Iyad ve başkaları bu konuda şunları söylemiştir:

"Bu konular içinde meleğin gönderilmesinden murad; tasarruf için ona emir buyurulmasıdır. Yoksa rahmin başında ona müvekkel bir melek bulunduğu ve meleğin: "Ya Rabbi! Nutfe! Ya Rabbi! Pıhtı!" dediği, hadiste açıkca belirtilmiştir.

Kadı Iyad'ın Enes hadisindeki: "Allah bir şeyi yaratmak murad ettiği zaman melek: "Ey Rabbim! Erkek mi, yoksa dişi mi? Şaki mi yoksa said mi?" olacak..." sözü, yukarıda sunduklarımıza muhalif değildir. Bu sözü "mudğa - et parçasından sonra söylemesi gerekmez, aksine o söz başlangıçtır ve diğer bir durumu haber vermektedir.

Hz. Peygamber (a.s) önce meleğin nutfe ile olan durumunu, sonra da Allah Teala'nın nutfeyi pıhtı olarak yaratmayı izhar etmek istediği zaman şöyle şöyle oldu diye haber vermiştir."

Bu konu üzerinde İmam Nevevi'nin ele almadığı bazı değişik yönler de bulunmaktadır.

Nevevi'nin yukarıda geçen sözlerinden, insanın ana rahmindeki gelişiminin süresi hakkındaki nasları anlamada ihtilafın olduğunu anlıyoruz. Bu, bugünkü embiryolojinin imkanıyla, hakkında kesin bilgi elde edilen bir meseledir.

Bu hususta embiryolojinin verdiği bilgiler, nasların ve ülemanın görüşlerini doğrulamaktadır.

٦٤٤ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: "إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حِينَ يُرِيدُ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ يَبْعَثُ مَلَكًا، فَيَدْخُلُ الرَّحِمَ فَيَقُولُ: يَارَبِّ مَاذَا؟ فَيَقُولُ: غُلَامٌ أَوْ جَارِيَةٌ

أَوْ مَا أَرَادَ أَنْ يَخْلُقَ فِي الرَّحِمِ. فَيَقُولُ: يَارَبِّ شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ؟ فَيَقُولُ يَارَبِّ مَا أَجَلُهُ؟ مَا خَلاَئِقُهُ؟ فَيَقُولُ: كَذَا وَكَذَا. فَيَقُولُ: يَارَبِّ مَا رِزْقُهُ؟ فَيَقُولُ: كَذَا وَكَذَا. فَيَقُولُ: يَارَبِّ مَا خُلُقُهُ؟ مَا خَلاَئِقُهُ؟ فَمَا مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ وَهُوَ يُخْلَقُ مَعَهُ فِي الرَّحِمِ».

644- Bezzar, Hz. Aişe (r.a.)'den, o da Hz. Peygamber (a.s)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Yüce ve eksik sıfatlardan münezzeh Allah, bir varlığı yaratmak istediği zaman bir melek gönderir. Melek rahime girer ve:

"Ya Rabbi! Bu nedir?" der. Yüce Allah:

"Erkek çocuk veya kız çocuğu ya da rahim de yaratmak istediği bir şey," diye buyurur. Bunun üzerine melek:

"Ya Rabbi! Şaki mi, yoksa said olalcak?" der. Sonra

"Eceli ne kadar olacak? Huyu ne olacak?" diye sorar. O da:

"Şöyle, şöyle" diye buyurur. Melek tekrar:

"Ya Rabbi! Rızkı nedir?" diye sorar. Yüce Allah:

"Şöyle, şöyledir," buyurur. Melek yine:

"Ya Rabbi! Huyu ve ahlakı nedir?" der. Böylece rahimde onunla birlikte her şeyi yaratılır."

٦٤٥ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ خَلَقَهُ اللَّهُ الْقَلَمُ وَأَمَرَهُ أَنْ يَكْتُبَ كُلَّ شَيْءٍ».

645- Bezzar, İbni Abbas (r.a.)'dan Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah'ın yarattığı ilk şey, kalemdir ve Allah ona her şeyi yazmasını emretmiştir."

Buradaki öncelik nisbidir. Ancak arş ve suyun bundan önce yaratıldıkları

644-Keşfu'l Estar (3/24) Mecmau'z Zevaid (7/193) Haysemi, onu Bezzar'ın rivayet ettiğini ve ricalinin sika olduğunu söylemiştir.

645-Mecmau'z Zevaid (7/190) Haysemi, onu Bezzar'ın rivayet ettiğini ve ricalinin sika olduğunu söylemiştir.

konusu daha önce geçmişti.

٦٤٦ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ : قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ قَالَ لَهُ: اكْتُبْ. فَجَرَى بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ».

646- Tabarani, İbni Abbas (r.a.)'dan, Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Allah kalemi yarattı ve ona: "Yaz!" diye buyurdu. O da kıyamete kadar olacakları yazdı."

٦٤٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَنَ الطَّوِيلَ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، ثُمَّ يُخْتَمُ لَهُ عَمَلُهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَنَ الطَّوِيلَ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ ثُمَّ يُخْتَمُ لَهُ عَمَلُهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ».

647- Müslim, Ebu Hureyre (r.a.)'den Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Gerçekten bir kimse uzun zaman cennetliklerin amelini işler, sonra ameli cehennemliklerin ameliyle sona erdirilir. Bir kimse de uzun zaman cehennemliklerin amelini işler, sonra ameli cennetliklerin ameliyle sona erdirilir."

٦٤٨ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ لِابْنِهِ عِنْدَ الْمَوتِ: يَا بُنَيَّ إِنَّكَ تَجِدَ طَعْمَ حَقِيقَةِ الْإِيمَانِ حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ، قَالَ لَهُ: اُكْتُبْ. قَالَ: يَارَبِّ، وَمَاذَا أَكْتُبُ؟ قَالَ: اُكْتُبْ مَقَادِيرَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ» . يَابُنَيَّ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ هٰذَا فَلَيْسَ مِنِّي»

648- Ebu Davud, Ubade bin Samit (r.a.)'ten rivayet etmiştir:

646-Mu'cemu'l Kebir (12/69) Haysemi, onu Taberani'nin rivayet ettiğini ve ricalinin sika olduğunu söylemiştir.

647-Müslim (4/2042) 46-Kitabu'l Kader. 1-İnsanın ana karnında yaratılması keyfiyeti, rızkının ecelinin, amelinin, şekavet ve saadetinin yazılması babı.

"Ubade ölümü sırasında oğluna şöyle dedi:

"Ey oğulcağızım! Gerçekten sana isabet eden (hayır ve şerr)in senden uzaklaşmasına ve seni atlayan (hayır ve şerr)in sana isabet etmesine asla imkan olmadığını bilmedikçe, sen iman hakikatinin tadını bulamıyacaksın. Ben, Resulullah (a.s)'ı şöyle buyururken işittim:

"Allah'ın yarattığı şeylerin ilki kalemdir. Allah ona: "Yaz" diye emretti. O da: "Ya Rabbi! Ne yazayım?" dedi. Yüce Allah da: "Kıyamet koyuncaya kadar her şeyin miktarlarını yaz" diye buyurdu."

Ey Oğlum! Yine ben, Resulullah (a.s)'ın:

"Bunun dışında bir şey üzere ölen kişi, benden değildir" diye buyurduğunu işittim."

Tirmizi (1)'nin bir rivayeti de şöyledir:

"Abdulvahid bin Süleym şöyle dedi:

"Mekke'ye geldim ve Ata bin Ebi Rebah ile karşılaştığımda kendisine:

"Ya Ebu Muhammed! Basralılar kaderi inkar ediyorlar!" dedim. O da bana:

"Evlatcığım! Kur'an okuyor musun?" dedi. Ben:

"Evet" dedim.

"O halde, Zuhruf suresini oku!" dedi. Ben de:

"Ha, Mim. Apaçık kitaba andolsun ki: Biz düşünüp anlamanız için onu arapça bir Kur'an yaptık. O , katımızda bulunan ana Kitap'ta (Levhi Mahfuz'da)dır. Onun şanı yücedir, hikmetle doludur" (2) ayetlerini okudum. "Ümmü'l Kitap nedir bilir misin?" diye sordu. Ben de: "Allah ve Resulü bilir" dedim. "O, göğü yaratmadan ve yeryüzünü var etmeden önce Allah'ın yazmış (takdir etmiş) olduğu bir kitap (yazı)dır ki, Firavun'un cehennem ehlinden olduğu ve "Ebu Leheb'in elleri kurusun ve mutlaka kuruyacaktır da..." (3) onda mevcutur," dedi."

Ata diyor ki:

"Sonra ben Resulullah (a.s)'ın sahabisi Ubade bin Samit'in oğlu Velid ile

---

648-Ebu Davud (4/225) Kitabu's Sünnet. Kader babı.

1) Tirmizi (4/457) 33-Kitabu'l Kader. 17-Bize Kuteybe tahdis etti... babı. Tirmizi: "Bu vecihten gariptir" demiştir. İmam Ahmed, Müsned (5/317) İmam Ahmed onun sahih hadis olduğunu söylemiştir.

2) Zuhruf Suresi: 1-4

3) Tebbet Suresi: 1

karşılaştım ve kendisine:

"Ölümüne yakın babanın sana vasiyyeti ne idi?" diye sordum. Dedi ki, "Beni yanına çağırdı ve şunları söyledi:

"Ey Evlatcığım! Allah'ın gazabını mucib hareketlerden sakın! Bilmiş ol ki, Allah'a inanmadıkça ve bütün kadere, hayrına ve şerrine iman etmedikçe, Allah'tan hakkıyla korkmuş olmazsın. Şayet bundan başka itikad üzere ölürsen, cehenneme girersin. Çünkü ben Resulullah (a.s)'tan şöyle buyurduğunu işittim:

"Allah önce kalemi yarattı ve ona: "Yaz!" diye emretti. Kalem: "Ne yazayım?" dedi. Allah: "Kaderi, olanı ve ebediyete kadar olacağı yaz!" buyurdu."

٦٤٩ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَفِي يَدَيْهِ كِتَابَانِ، فَقَالَ: «أَتَدْرُونَ مَا هٰذَانِ الْكِتَابَانِ؟» قُلْنَا: لاَ يَارَسُولَ اللَّهِ، إِلاَّ أَنْ تُخْبِرَنَا، فَقَالَ لِلَّذِي فِي يَدِهِ الْيُمْنَى: «هٰذَا كِتَابٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ فِيهِ أَسْمَاءُ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَأَسْمَاءُ آبَائِهِمْ، وَقَبَائِلِهِمْ ثُمَّ أُجْمِلَ عَلَى آخِرِهِمْ، فَلاَ يُزَادُ فِيهِمْ وَلاَ يُنْقَصُ مِنهُمْ أَبَدًا» . ثُمَّ قَالَ لِلَّذِي فِي شِمَالِهِ: «هٰذَا كِتَابٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ، فِيهِ أَسْمَاءُ أَهْلِ النَّارِ، وَأَسْمَاءُ آبَائِهِمْ وَقَبَائِلِهِمْ، ثُمَّ أُجْمِلَ عَلَى آخِرِهِمْ، فَلاَ يُزَادُ فِيهِمْ وَلاَ يُنْقَصُ مِنْهُمْ أَبَدًا» قَالَ أَصْحَابُهُ: فَفِيمَ الْعَمَلُ يَارَسُولَ اللَّهِ إِنْ كَانَ أَمْرٌ قَدْ فُرِغَ مِنهُ؟ فَقَالَ: «سَدِّدُوا وَقَارِبُوا، فَإِنَّ صَاحِبَ الْجَنَّةِ يُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ عَمِلَ أَيَّ عَمَلٍ، وَإِنَّ صَاحِبَ النَّارِ يُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ وَإِنْ عَمِلَ أَيَّ عَمَلٍ» . ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدَيْهِ، فَنَبَذَهُمَا، ثُمَّ قَالَ: «فَرَغَ رَبُّكُمْ مِنَ الْعِبَادِ، فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ، وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ».

649- Tirmizi, Abdullah bin Amr bin el As (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"Abdullah dedi ki:

"Resulullah (a.s), elinde iki kitap olduğu halde (bir gün) yanımıza çıkageldi ve: "Bu iki kitabın ne olduğunu biliyor musunuz?" buyurdu": "Biz: "Hayır, ya

---

649-Tirmizi (4/449) 33-Kitabu'l Kader. 8-Allah'ın cennet ve cehennem halkı için bir kitap yazdığı hakkında gelen rivayetler babı. Tirmizi, onun hasen, garib, sahih olduğunu söylemiştir.

Resulullah! Ancak bize bildirirsen (biliriz)" dedik. Bunun üzerine sağ elindeki kitap için:

"Bu, alemlerin Rabbinden bir kitaptır! Cennete gireceklerin adları, baba ve kabilelerinin isimleri bu kitapta bulunmaktadır. Orada son kişilerine kadar icmalen yazılmıştır ki, artık onlar(ın sayısı) asla artırılmayacak ve eksiltilmeyecektir." Sonra sol elindeki kitap için de:

"Bu da alemlerin Rabbi'nden bir kitaptır! Cehenneme gireceklerin adları, baba ve kabilelerinin isimleri bu kitapta mevcutur, orada son kişilerine kadar icmalen yazılmıştır, artık onlar (ın sayısı) asla artırılmayacak ve eksiltilmeyecektir!" buyurdu. Resulullah (a.s)'ın ashabı:

"Ya Resulullah! Durum önceden tamamlanmış (takdir edilmiş) ise, o halde amel neye yarar?" dediler. Hz. Peygamber (a.s):

"Doğru olun ve mutedil davranın! Çünkü cennete girecek kişi, her ne amel işlemiş olursa olsun, onun ameli, cennet ehlinin ameli ile son bulacaktır. Cehenneme girecek kişi de, her ne amel işlemiş olursa olsun, onun ameli, cehennem ehlinin ameli ile son bulacaktır." Bunun ardından Resulullah (a.s) iki eliyle işaret ederek onları attı ve sonra şöyle buyurdu:

"Rabbiniz, kulların kaderini tayin etmiştir, bir bölük cennette ve bir bölük cehennemdedir."

٦٥٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَارَسُولَ اللَّهِ، أَعُلِمَ أَهْلُ الجَنَّةِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ؟ قَالَ: «نَعَمْ» . قَالَ: فَفِيمَ يَعْمَلُ الْعَامِلُونَ؟ قَالَ: «كُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ».

650- Müslim, İmran bin Husayn (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"O dedi ki: "Bir adam:

"Ya Resulullah! Cennetliklerin, cehennemliklerden ayrıldığı bildirildi mi?" diye sordu. Hz. Peygamber (a.s) de:

"Evet" buyurdu. Adam:

"O halde amel edenler hangi konuda amel edecekler?" dedi. Hz. Peygamber (a.s) de:

650-Müslim (4/2041) 46-Kitabu'l Kader. 1-İnsanın ana karnında yaratılması keyfiyeti vb.. babı. Ebu Davud (4/228) Kitabu's Sünnet. Kader babı.

"Herkese yaratıldığı şey için imkan verilmiştir" buyurdu."

Buhari (1)'ye ait bir rivayette de şöyle denilmiştir:

"Bir kimse:

"Ya Resulullah! Cennet ehli, ateş ehlinden (ayırdedilip) tanınıyor mu?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Evet (ayırdedilip bilinir)" buyurdu. O zat:

"Öyle ise (yani cennetlik, cehennemlik ezelde biliniyorsa) işleyip çalışanlar niye böyle amel edip duruyorlar?" dedi. Resulullah (a.s):

"Herkes niçin yaratılmışsa, onun için çalışır -yahut: Kendisi için kolaylaştırılıp hazırlanan şey için çalışır-" buyurdu."

Müslim (2)'in Ebu Esved Diyli'den rivayeti de şöyledir:

"Ebu Esved dedi ki: "İmran bin Husayn bana:

"Ne dersin, insanların bugün yapmakta olduğu ve hakkında çaba gösterdikleri şey, onlara takdir edilmiş ve geçmişte haklarında kaza buyurulmuş bir kader midir? Yoksa geleceklerine ait peygamberlerinin kendilerine getirdiği ve haklarında hüccet sabit olan bir şey midir?" dedi. Ben:

"Belki onlar hakkında kaza buyurulmuş ve geçmiş bir şeydir," dedim. İmran:

"O halde bu zulüm olmaz mı?" dedi. Ben bundan fena halde koktum ve:

"Her şey Allah'ın mahluku ve mülküdür. O yaptığından sorumlu olmaz! Ama muhluklar sorumlu olurlar" dedim. İmran bana:

"Allah sana rahmet eylesin! Ben, sorduklarımla ancak senin aklını denemek istedim. Müzeyne'den iki adam, Resulullah (a.s)'a geldiler ve:

"Ya Resulullah! Ne buyurursun? Bugün insanlar hangi ameli edecek, neye çaba gösterecekler? Haklarında hükmolunmuş ve bitmiş, geçmiş bir kader hakkında mı, yoksa geleceklerine ait peygamberlerinin kendilerine getirdiği ve haklarında hüccet olan bir hususta mı?" dediler. Resulullah (a.s):

"Hayır! Bilakis haklarında hüküm verilmiş ve geçmiş bir şey konusunda (amel edecekler.) Allah'ın kitabında bunun tasdiki: "Nefse ve o nefsi kusursuz yaratıp kendisine sapıklığını, takvasını ilham eden Allah'a yemin olsun!" (1) a-

---

1) Buhari (11/491) 82-Kitabu'l Kader. 2-Allah'ın ilmi üzere yazan kalem(in mürekkebi) kurudu babı.

2) Müslim (4/2041) 46-Kitabu'l Kader. 1-İnsanın anasının karnında yaratılması keyfiyeti vb.. babı.

yetidir." buyurdu."

٦٥١ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِي: «يَاغُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ، اِحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، اِحْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ».

651- Tirmizi, İbni Abbas (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"İbni Abbas der ki:

"Birgün (hayvanının üstünde) Hz. Peygamber (a.s)'in arkasında idim. Resulullah (a.s):

"Ey delikanlı! Sana bir kaç kelime öğreteceğim: Allah'ı(n emirlerini ve yasaklarını) gözet ki, Allah ta seni gözetsin. Allah'ı gözet ki, O'nu karşında bulasın. İsteyeceğin zaman Allah'tan iste ve yardım talep edeceğin zaman Allah'tan yardım talep et. Bilmiş ol ki, bütün ümmet, herhangi bir konuda sana fayda vermek için bir araya gelmiş olsa, ancak Allah'ın senin için takdir ettiği konuda sana yararlı olabilirler. Aynı zamanda sana herhangi bir konuda zarar vermek için bir araya gelmiş olsalar, ancak Allah'ın senin aleyhinde takdir ettiği bir konuda sana zarar verebilirler. Kalemler kalkmış ve sayfalar (mürekkebler) kurumuştur" buyurdu."

٦٥٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الغَرْقَدِ، فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَقَعَدَ، وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ، وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ، فَنَكَسَ، وَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ، وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ» . فَقَالُوا: يَارَسُولَ اللَّهِ! أَفَلاَ نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا؟ فَقَالَ: «اعْمَلُوا، فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ، أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ، فَسَيَصِيرُ لِعَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ، وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ، فَسَيَصِيرُ لِعَمَلِ [أَهْلِ] الشَّقَاءِ، ثُمَّ قَرَأَ:

651-Tirmizi (4/667) 38-Kitabu Sıfati'l Kıyame. 59-Bize, Bişr tahdis etti... babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir.

1) Şems Suresi: 7-8

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ۞ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۞ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى﴾ [اللَّيل: ٥ ــ ٧].

652- Buhari ile **Müslim,** Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a.)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Ali (r.a.) şöyle dedi:

"Bakiu'l Garkad'da bir cenazede idik. Derken yanımıza Resulullah (a.s) geldi ve oturdu. Biz de etrafına oturduk. Yanında bir asa vardı. Başını eğdi. Ve asasıyla yeri çizmeye başladı. Sonra şöyle buyurdu:

"Sizden hiçbir kimse ve dünyaya gelen hiçbir nefis yoktur ki, Allah onun cennetten veya cehennemden yerini takdir etmemiş olsun! Ve şaki yahut said yazılmış olmasın!" Bunun üzerine orada bulunanlar:

"Ya Resulullah! Biz kitabımız üzere durarak ameli bırakmayalım mı?" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Her kim, saadet ehlinden ise, saadet ehlinin ameline varacak ve her kim şekavet ehlinden ise şekavet ehlinin ameline varacaktır" buyurdu ve şunu da ilave etti:

"Amel edin! Herkese imkan verilmiştir. Saadet ehline, saadet ehlinin ameli nasip olacaktır. Şekavet ehline ise şekavet ehlinin ameli nasip olacaktır."

Sonra şu ayeti okudu:

"Her kim atiyye verir, korunur ve hüsnayı tasdik ederse, biz ona kolaylığı müyesser kılarız. Ama kim cimrilik eder, istiğna gösterir ve hüsnayı yalanlarsa, ona da güçlüğü müyesser kılarız." (1)

Tirmizi (2)'nin rivayetinde de Hz. Ali (r.a.) şöyle demiştir:

"Baki mezarlığında bir cenazede idik. Hz. Peygamber (a.s) gelip oturdu. Biz de O'nunla beraber oturduk. Elinde bir asa vardı ve onunla yere vuruyordu. Derken başını göğe kaldırdı ve şöyle buyurdu:

"Hayata gözlerini açan hiçbir canlı yoktur ki, onun (cennet veya cehennemden) giriş yeri yazılmamış (takdir edilmemiş) olsun." Bunun üzerine Ashab:

652-Buhari (11/494) 82-Kitabu'l Kader. 4-"Allah'ın emri muhakkak yerini bulan bir kaderdir" kavli babı. Müslim (4/2039) 46-Kitabu'l Kader. 1-İnsanın ana karnında yaratılması keyfiyeti ... babı.

1) Leyl Suresi: 5-10

2) Tirmizi (4/445) 33-Kitabu'l Kader. 3-Saadet ve şekavet hakkında gelen haberler babı. Tirmizi: "Bu hadis, hasen, sahihtir" demiştir.

"Ya Resulullah! O halde yazımıza tevekkül mü etmeliyiz? Çünkü (nasıl olsa) saadet ehlinden olan saadet için çalışacak ve bedbahtlık ehlinden olan da bedbahtlık için çalışacaktır" dediler. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Bilakis amel ediniz! Herkes (yaratıldığı vazifeyi) kolaylıkla başaracaktır. Kim saadet ehlinden ise o, saadet amelini kolaylıkla başaracak ve kim bedbahtlık ehlinden ise o da, bedbahtlık amelini kolaylıkla başaracaktır." Sonra Hz. Peygamber (a.s) şu ayetleri okudu:

"Kim verir ve sakınırsa ve en güzeli de tasdik ederse, biz de onu en kolaya hazırlar, onda başarılı kılarız. Kim cimrilik edip vermez, kendini zengin sayıp hakka boyun eğmez, en güzeli de yalanlarsa, biz de onu en zora yöneltiriz." (1)

Tirmizi (2)'nin bir başka rivayetinde de yine Hz. Ali (r.a.) şöyle demiştir:

"Resulullah (a.s) ile beraber bulunduğumuz bir sırada ve kendisi toprağı (elindeki çakı ile) eşelerken birden başını göğe kaldırdı ve sonra şöyle buyurdu:

"İçinizden hiçbir fert yoktur ki, onun cehennemden veya cennetten oturma yeri bilinmemiş (Reki': Takdir edilmemiş diyor) olsun." Ashabı kiram:

"Ya Resulullah! O halde tevekkül (işi oluruna terk) edelim mi?" dediler. Hz. Peygamber (a.s) de:

"Hayır, çalışın! Herkes yaratıldığı işi kolaylıkla başaracaktır" buyurdu."

٦٥٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ العَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلاَئِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ» . قَالَ: «وَعَرْشُهُ عَلَى المَاءِ».

653- Müslim, Abdullah bin Amr bin el As (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"Abdullah dedi ki:

"Resulullah (a.s)'ı:

"Allah mahlukatın miktarlarını göklerle yeri yaratmazdan ellibin yıl önce yazdı. Arş da su üzerinde idi" buyururken işittim."

653-Müslim (4/2044) 46-Kitabu'l Kader. 2-Adem (a.s) ile Musa(a.s)'nın münakaşaları babı.

1) Leyl Suresi: 5-7

2) Tirmizi (4/445) 33-Kitabu'l Kader. 3-Saadet ve şekavet hakkında gelen haberler babı.

Tirmizi (1)'nin rivayetinde de Hz. Peygamber (a.s):

"Allah, gökleri ve yerleri yaratmadan ellibin yıl önce, miktarları (ölçüleri) takdir etmiştir".

Bir Açıklama

İmam Nevevi şöyle demiştir:

"Allah, mahlukatın miktarlarını yazdı..." sözü hakkında ulema şu beyanda bulunmuştur:

"Bundan murad, onların Levh-i Mahfuz'a veya başka yere yazılması zamanını tahdittir. Yoksa asıl takdir değildir. Çünkü bu ezelidir, onun evveli yoktur.

"Arş su üzerinde idi" yani yer ve gökler yaratılmadan önce idi."

Su yaratılmadan önce ise, bu kainatın mecraları bulunuyordu.

٦٥٤ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَاجُعِلَتْ مَنِيَّةُ عَبْدٍ بِأَرْضٍ إِلاَّ جُعِلَ لَهُ فِيهَا حَاجَةٌ».

654- **Taberani,** Usame bin Zeyd (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Üsame dedi ki:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından bir takım insanlara yetiştim ki: "Her şey kaderledir" diyorlar. Abdullah bin Ömer (r.a.)'i de şunu söylerken dinledim:

"Resulullah (a.s): "Her şey kaderledir. Acz ve iktidar bile!" buyurdular."

٦٥٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ طَاوُسٍ الْيَمَانِيِّ قَالَ: أَدْرَكْتُ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُونَ: كُلُّ شَيْءٍ بِقَدَرٍ. قَالَ: وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «كُلُّ شَيْءٍ بِقَدَرٍ حَتَّى الْعَجْزُ وَالْكَيْسُ».

655- **Müslim,** Tavus Yemani (r.a)'den rivayet etmiştir:

654-Mu'cemu'l Kebir (11178) Mecmau'z Zevaid (7/196)'de, Haysemi: "Onu Taberani rivayet etmiştir ve ricali Sahih'in ricalidir" demiştir.

1) Tirmizi (4/458) 33-Kitabu'l Kader. 18-Bize İbrahim tahdis etti babı. Tirmizi: "Bu hadis hasen, sahih ve garibdir" demiştir.

"Tavus dedi ki:

"Resulullah (a.s)'ın ashabından bir takım insanlara yetiştim ki: "Her şey kaderledir" diyorlar. Abdullah bin Ömer (r.a)'i de şunu söylerken dinledim:

"Resulullah (a.s): "Her şey kaderledir. Acz ve iktidar bile" buyurdular."

٦٥٦ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «فَرَغَ اللَّهُ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ مِنْ خَمْسٍ: مِنْ أَجَلِهِ وَرِزْقِهِ وَأَثَرِهِ وَمَضْجَعِهِ» وَفِي رِوَايَةٍ : «وَعَمَلِهِ».

656- İmam Ahmed, Ebu Derda (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Derda dedi ki:

"Resulullah (a.s)'ı: "Allah Teala her kula beş şeyi; ecelini, rızkını, eserini ve yatağını -bir rivayetde; amelini-takdir etmiştir" buyururken işittim."

٦٥٧ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ سَعْدٍ رَفَعَهُ: «مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ، وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ».

657- Tirmizi, Sa'd (r.a.)'dan rivayet etmiştir:

"Sa'd onu Hz. Peygamber (a.s)'e ref' ederek dedi ki:

"Hz. Peygamber (a.s): "Allah tarafından kendisine takdir edilene razı olması, insanoğlunun mutluluğundan, Allah tarafından kendisine takdir edilene karşı kırgın olması ise insanoğlunun bedbahtlığındandır."

٦٥٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «الْمُؤْمِنُ القَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ، احْرِصْ

655-Müslim (4/2045) 46-Kitabu'l Kader. 4-Her şey kader iledir. babı. Muvatta (2/899) 46-Kitabu'l Kader. 1-Kaderi konuşmaktan nehiy babı.

656-Müslim (5/197) Keşfu'l Estar (3/24) Mecmau'z Zevaid (7/195) Haysemi: "Onu Ahmed, Bezzar ve Kebir ve Evsat'ta Taberani rivayet etmişlerdir" demiştir.

657-Tirmizi (4/445) 33-Kitabu'l Kader. 15-Kazaya razı olmak hakında gelen rivayetler babı. Tirmizi: "Bu hadis garibdir, onu yalnız Muhammed bin Ebu Humuyd'in rivayetinden bilmekteyiz. Hadisçiler nezdinde o kavi değildir. Mizan'da: Onu zayıf saydılar" demiştir. İbni Hacer: de: "Yukarıda zikredilen lafızla onu İmam Ahmed Sa'd'dan rivayet etmiştir, senedi hasendir" demiştir.

عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَلاَ تَعْجِزْ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلاَ تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ لَكَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ [لَوْ] تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ».

658- Müslim, Ebu Hureyre (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre dedi ki:

"Resulullah (a.s):

"Kuvvetli mü'min, zayıf mü'minden (Allah katında) daha hayırlı ve daha mak buldur. Ama her birinde hayır vardır. Sana fayda veren şeye çaba göster. Allah'tan yardım dile ve aciz olma! Başına bir şey gelirse, şöyle yapsam, şöyle olurdu deme! Velakin (bu) Allah'ın kaderi, O ne dilerse yapar, de! Çünkü "eğer" (kelimesi), şeytanın amelini açar" buyurdular."

SONUÇ

1. Kader, İslam akaidindeki sırların sırrıdır. Bunun için nasların içinde onu arzetmek güzel şeydir. Bu da, imana, anlayışa ve teslime daha yakındır. Kader, ancak sıfatı zatiyye ile irtibatlı olduğu ve ubudiyyet makamıyla ilgili olduğu için sırların sırrı kabul edilir. Gene her şeyin Allah'ın fiilleri olduğunu kabul etmekle beraber ihtiyar ve kesb fikirlerini açıklamakla ilgili olduğu ve diğer bir çok mana ile ilişkili olduğu için sırların sırrı denilmiştir.

2. Ehli sünnetçe yerilmiş olan Kaderiye mezhebi iki gurupta toplanmıştır:

Birincisi: Kaderi inkar eden ve: *"Allah işleri ezelde takdir etmemiştir. Allah işe vuku-u halini bilerek başlar"* diyen kaderiyecilerdir. Bunların kökü, hicri ikinci asır sona ermeden önce kurumuştur. Bunlar kesin olarak küfre düşmüşlerdir.

İkincisi: Kulların fiillerini kendi kudretlerine nisbet eden Mutezile'dir. Bunlar da bid'atla küfür özelliği bir arada bulunmadığı sürece bid'atçı sayılırlar.

'Hariide' sahibi şöyle der:

"Kim, varlığın içine kuvvet yerleştirilmiş" diye söyler ise, bil ki, o bid'atçıdır. Sakın ona iltifat etme!"

3. Kaza ve kadere inanmak, her ikisinde de Allah'a teslim olmak ve Allah'ın hükmedip takdir ettiği herşeyde Allah'ın bir hikmetinin bulunduğuna inanmak, bu konunun içeriğidir. İnsanın üzerine hükmedilip takdir edilen şeyler de

---

658-Müslim (4/2052) 46-Kitabu'l Kader. 8-Kuvveti emir, aczi terk, Allah'tan yardım dileme ve miktarları Allah'a havale etme babı.

böyledir. Bir ma'siyetten dolayı insanın hemen tevbe etmesi de kader konularındandır. Taat ve kulluktan dolayı şükretmek, başa gelen bela ve musibetlere katlanıp Allah'tan geldiğine razı olmak ve O'na teslim olmak da kader konuları arasına girmektedir. Allah'ın çeşitli nimetleri sunması ve kulun onlara şükretmesi de kader konularındandır.

Kaza ve kadere iman etmek, ihtiyarı ortadan kaldırmak demek değildir. Bundan dolayı, kulun vukuundan önce kaderi delil olarak öne sürmesi caiz değildir. Zina etmekte olan birinin: *"Allah bana zinayı takdir etmiştir"* demesi veya had cezasından kurtulmak için zina ettikten sonra kaderi delil olarak ileri sürmesi gibi...

Kaza ve kadere iman, teklifin bir cüz'üdür. Kul kaza ve kadere inanmakla ve amel etmekle mükelleftir. Resulullah (a.s)'ın ve ashabının durumu buna delildir. Kim kadere imanla, ameli terketmeyi irtibatlandırırsa, o sapmış ve saptırıcı olmuştur.

Kaza ve kadere imanın etkileri övülmüştür. Şecaatli olmak, cesur olmak, atılgan olmak, sabretmek, Allah'tan gelene razı olmak, teslim olmak ve tevekkül etmek, kaza ve kadere inanmanın belirtileridir. Cahil biri ancak cahilliğinin kurbanı olur.

DÖRDÜNCÜ KISIM

MELEKLERE İMAN

MELEKLER KONUSUNDA KUR'ANİ NASLAR
MELEKLER KONUSUNDAKİ RİVAYETLER

MELEKLERE İMAN

Meleklere iman konusu, sahih hadisde varid olduğu gibi imanın altı rüknü içinde ikinci rüküdür. Bu da, *"vav"*ın cem'-ı mutlakı gerektirmediği görüşünde olanlarla, takdimi, ehemmiyeti veya üstünlüğünü hissetirici olarak görenler nezdinde, imanın rükünlerine disbetle daha önemli olduğunu gösteriyor.

Kur'an-ı Kerim, imanın rükünlerinin tümünü, hiç bir karışıklık kalmayacak kadar mükemmel bir şekilde açıklamıştır. Bundan dolayı melekler hakkındaki Kur'ani açıklama yeterlidir. Bununla beraber sünnette, melekler ve onların bazı görevleri hakkında bir çok açıklama gelmiştir.

Allah Azze ve Celle, kendi yarattığı her şeyi, ancak kalbler, onlar sebebiyle Allah'ı tanısınlar diye yarattığını bildiğimize göre, melekleri yaratmasındaki bazı hikmetleri de bilmemiz gerekmektedir.

Bu hikmetlerin birincisi: Yaratmanın, Allah'ın kudretinin belirtileri olarak bilinmesidir. Allah, hayır olanı yaratmaya kadir olduğuna göre, o ancak hayrı yaratır; melekler gibi... Şer olanı yaratmaya kadir olduğuna göre, o ancak şerri yaratır; şeytanlar gibi.. Yine Allah hayır ve şer işlemeye kabiliyetli olanı yaratmaya da kadirdir; insan gibi...

Bu hikmetlerin ikincisi: Kulların, Allah'ın mülk ve saltanatının yüceliğini, ordularının çokluğunu -ki onların çoğunluğu meleklerdir- bilmesidir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'inde, ordularının çokluğu hakkında şöyle buyurur:

"Rabbinin ordularını, kendisinden başkası bilmez." (1)

"Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır." (2)

Bu hikmetlerin üçüncüsü: Kulların, tertip, düzen ve itaatın Allah'a ait oldu-

---

1) Müddessir Suresi: 31

2) Fetih Suresi: 4

ğunu bilmeleridir. Onlar yükselme ve uymak için bunları öğrenirler.

Bu hikmetlerin dördüncüsü: Kulların, yaratıcının kendi taatlarına ihtiyacı olmadığını bilmeleridir. Çünkü asi ne kadar asi olursa olsun, yine de itaat edecek biri vardır.

Bu hikmetlerin beşincisi: Kulların, Allah Azze ve Celle'nin iman ehlini ve Allah'ı tanıdıklarından dolayı yeryüzü sakinlerini, bazı meleklerin görevleri aracılığıyla kendilerini koruduğunu bilmeleridir.

Bu hikmetlerden altıncısı: Kulların, O'nun rububiyetinin celalini ve ilahi azametini bilmeleridir.

Bunlara, yerlerde ve göklerde, dünyada ve ahirette, teklifte ve mükelleflerde naslar tarafından bildirilen bir çok hikmeti ilave edebiliriz.

Meleklerden veya bazılarından bahseden Kur'an nasları çoktur. Aynı şekilde çeşitli bablarda bulabileceğimiz sünnet nasları da çoktur. Taharet, zikir, namaz, dua, Kur'an okuma, cihad, infak, sefer, resim ve suretler, evler, gece, gündüz, felek, melekut, ölüm, cenazeler ve benzeri konular anlatılırken, meleklerle ilgili sözleri de buluruz. Bunun için bazı müellifler, imanın rükünlerinden olan bu rükün için özel eser vermişlerdir. İnsan, melekler hakkındaki kitap ve sünnet metinlerini, ülemanın inceleme ve yorumlarıyla birlikte bir araya getirmek isterse, bir çok cildi dolduracak kadar malzeme toplar. Biz bu eserimizde her fasılda, yüzeysel olarak faslın içeriği ile ilgili olan şeyleri koymayı hedeflemiş bulunuyoruz. Bir çok hususu da ilgili yerlerde anlatmak istiyoruz. Bu seriyi okuyan kişi, her ne kadar tümünü bir başlık altında bulamasa da, konular arasındaki tedriciliği hemen farkeder.

Biz bu fasılda, melekler hakkındaki Kur'ani nasların bir kısmını nakledeceğiz. Sonra da sünnetten bazı nasları zikretmek suretiyle bahsettiğimiz yolu izleyeceğiz.

MELEKLER HAKINDA KUR'ANÎ NASLAR

a- Kur'an, mü'minlerin meleklere iman edilmesinin şart olduğunu zikretmiştir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkar ederse, tam manasıyla sapıtmıştır." (1)

b- Kur'an-ı Kerim, bazı ümmetlerin veya insanların melekler konusunda düştükleri sapıklık çeşitlerini belirlemiştir: Bazılarının melekleri dişiler olarak nitelendirmesi, bazılarının da melekleri, Allah'ın kızları olarak vasıflandırmaları

---

1) Nisa Suresi: 136

gibi... Bazıları da ibadet etmek suretiyle meleklere yönelmişlerdir. Bütün bunlar, küfre götürücü şeylerdir ve sapıklıklardır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Ahirete inanmayanlar, meleklere dişilerin adlarını takıyorlar. Halbuki onların bu konuda hiç bilgileri yoktur..." (1)

"Onlar, Rahman'ın kulları olan melekleri de dişi saydılar. Acaba meleklerin yaratılışını gördüler mi? Onların bu şahitlikleri yazılacak ve sorguya çekileceklerdir." (2)

"Allah ile cinler arasında da bir hısımlık uydurdular..." (3)

Bazı müşriklerin iddiaları da şöyledir: Bazı cinler bazı meleklerle evlidir. Yine müşrikler meleklerin Allah'ın kızları olduklarını iddia ederler. Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Ogün Allah, onların hepsini mahşere toplayacak, sonra meleklere: "Bunlar size mi tapıyorlardı?" diyecek. (Melekler de) "Sen yücesin, bizim velimiz (koruyucumuz) onlar değil, sensin. Belki onlar cinlere (şeytanlara) tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı" diyecekler." (4)

Bütün bu iddialar, melekler konusunda birey ve ümmetlerin içine düştüğü küfrü gerektiren şeylerdir. Bu sözleri söyleyen ve bu akideyi açığa vuran ve tasarruflarda bulunan kişiler vardır.

Şeyh Vehbi Süleyman 'İmanın Rükünleri' adlı kitabında bu konuda şunları kaydediyor:

"Tevhid üleması, meleklere dişilik isnadında bulunanı, Kur'an'ın açıklamasını inkar ettiği için küfre düştüğünü, onlara erkeklik vasfı isnad edenin de, hakkında Allah'tan ve O'nun Resulünden gelmeyen bir şeyi onlara nisbet ettiği için fıska düştüğünü açıklamışlardır.

Buna göre, çarşı-pazarda satılan ve bazı müslümanların bayramlarda ve sevinçli zamanlarda birbirlerini tebrik ederek elde ele dolaşan, yanlarında kanatları olan güzel kadın ve kız resimlerinin, meleklerin suretlerine benzediğine inanmaları, meleklere dişilik vasfında bulundukları için küfre düştükleri söylenebilir.

Kadının suretinde meleklik olduğuna veya hamşirenin suretinde, rahmet meleğinin şekli bulunduğuna inanan kişi de, yukarıda beyan ettiğimiz şekilde aynen küfre girer."

---

1) Necm Suresi: 27-28
2) Zuhruf Suresi: 19
3) Saffat Suresi: 158
4) Sebe Suresi: 40-41

c- Kur'an-ı Kerim, meleklerin Allah'ı tanıdıklarını, O'na itaat ve ibadet ettiklerini, O'ndan korktuklarını, O'na karşı çok edepli davrandıklarını açıklamıştır. Bu konuda Allah Teala şöyle buyuruyor:

"Allah melekler ve adaletle sebat eden ilim adamları şahitlik etmiştir ki; O'ndan başka ilah yoktur." (1)

"Rahman (olan Allah, melekleri) evlat edindi," dediler. Haşa! O, bundan münezzehtir. Bilakis (melekler), ikrama mazhar olmuş kullardır. O'ndan (emir almazdan) önce konuşmazlar; onlar sadece O'nun emri ile hareket ederler." (2)

"Çünkü onlar, üstlerindeki Rablerinden korkarlar ve kendilerine ne emrolunursa onu yaparlar." (3)

"Allah rızasına ulaşmış olanlardan başkasına şefaat etmezler. Onlar, Allah korkusundan titrerler." (4)

"Eğer insanlar büyüklük taslarlarsa (bilsinler ki) Rabbinin yanında bulunan (melekler) hiç usanmadan, gece gündüz O'nu tesbih ederler." (5)

"O'nun (cehennemin) başında, iri gövdeli, sert tabiatlı, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmiyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır." (6)

"Göklerde ve yerde kimler varsa O'nun hizmetindedir. O'nun huzurunda bulunurlar, O'na ibadet hususunda kibirlenmezler ve yorulmazlar. Onlar, bıkıp usanmaksızın gece gündüz tesbih ederler." (7)

"Ne Mesih ve ne de Allah'a yakın melekler, Allah'ın kulu olmaktan çekinirler." (8)

Bu Kur'ani naslardan, Harut ve Marut konusunda bazı insanların kafasına, onların içlerine, Allah'ın şehvet duygusunu yerleştirmesinden sonra, kendisine isyan etmiş iki melek olduklarını yerleştiren kıssanın, aslı esası olmayan bir hikaye olduğunu anlıyoruz. Biz, bunun geniş açıklamasını 'el Esas Fi't Tefsir' adlı eserimizde vermiştik. Çünkü bu ayetin, gökten yere inmiş iki melek hakkında olduğunu anlamak gerekir. Zira onların ikisi de, mükellef, itaatkar ve insanlar, sihirle mucizenin arasını ayırdetsinler diye, onlara sihri öğreten meleklerdir. Nitekim biz, meleklerin lisanı üzere Allah'ın zikrettiği sorunun itiraz sorusu

---

1) Ali İmran Suresi: 18
2) Enbiya Suresi: 26-27
3) Nahl Suresi: 50
4) Enbiya Suresi: 28
5) Fussilet Suresi: 38
6) Tahrim Suresi: 6
7) Enbiya Suresi: 19-20
8) Nisa Suresi: 172

olduğunu zanneden kişinin hatasını biliyoruz. Ayet şöyledir:

"Hatırla ki: Rabbin meleklere, "Ben yeryüzünde bir halife (bana muhatap bir mahluk, adem) yaratacağım" dedi. Onlar, "Bizler hamdinle sana tesbih ve seni takdis edip dururken, insanı mı halife kılıyorsun?" dediler. Allah da onlara "Sizin bilemeyeceğinizi herhalde ben bilirim" dedi." (1) Bu ayete göre onların soru sorması, haşa itiraz değil, hikmetten ötürü idi.

d- Yine insanlar, Allah katında, birbirinden üstündürler. Allah katında onların en üstünü peygamberlerdir. Halbuki onların bile Allah katında üstünlükleri birbirinden farklıdır. Melekler de böyledir. Allah Teala şöyle buyurur:

"Allah, meleklerden de, insanlardan da elçiler seçti. Şüphesiz Allah işitendir, görendir." (2)

"Gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a hamdolsun..." (3)

Bu elçilik görevinin belirtileri çok çeşitlidir. Birincisi, vahiyle ilgili elçilik görevidir:

"O'nu (Kur'anı) Ruh'ul Emin (Cebrail) indirmiştir." (4) Ayrıca müjde veya korkutma ile ilgili elçilik görevi de vardır:

"Zekeriya mihrapta durmuş namaz kılarken, melekler ona şöyle nida ettiler; "Allah sana, kendisi tarafından gelen bir kelimeyi tasdik ediçi, efendi, iffetli ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya'yı müjdeler," (5)

"Hani melekler demişlerdi: "Ey Meryem! Allah seni seçti, seni tertemiz yarattı ve seni bütün dünya kadınlarına tercih etti (üstün kıldı)" (6)

"Melekler demişlerdi ki: "Ey Meryem! Allah sana kendisinden bir kelimeyi müjdeliyor. Adı, Meryem oğlu İsa'dır. Mesih'dir..." (7)

"(Melek) elçilerimiz Lut'a gelince, onların yüzünden üzüldü ve onlardan dolayı göğsü daraldı da: "Bu çetin bir gündür," dedi." (8)

Ayrıca önemli işleri görmekle ilgili elçilik görevleri vardır. Yüce Allah'ın:

"Nihayet birinize ölüm geldi mi elçilerimiz (can almakla görevli melekler)

---

1) Bakara Suresi: 30
2) Hac Suresi: 75
3) Fatır Suresi: 1
4) Şuara Suresi: 193
5) Ali İmran Suresi: 39
6) Ali İmran Suresi: 42
7) Ali İmran Suresi: 45
8) Hud Suresi: 77

onun canını alırlar..." (1) sözünde olduğu gibi, canları alma görevi bu görevlerden biridir. Başkası hakkında bir görevle mükellef kılınan bir melek, Allah tarafından ona gönderilen bir elçidir.

e- İman ehli insanlar meleklerin tümünü severler:

"De ki: "Cebrail'e kim düşman ise şunu iyi bilsin ki, Allah'ın izniyle Kur'an'ı senin kalbine bir hidayet rehberi, önce gelen kitapları doğrulayıcı ve mü'minler için de müjdeci olarak o indirmiştir." (2)

"Zira kim, Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail ile Mikail'e düşman olursa, bilsin ki, Allah da inkarcı kafirlerin düşmanıdır." (3)

Melekler nurdan yaratılmış nurani yaratıklardır. Şerefli şekillere girme kabiliyetleri vardır. Şu ayeti kerime Kur'anda şöyle gelmiştir:

"Andolsun ki, elçilerimiz (melekler) İbrahim'e müjde getirdiler de: "Selam (sana)" dediler. O da: "(size de) selam," dedi ve beklemeden kızartılmış bir buzağı getirdi. Ellerini yemeğe uzatmadıklarını görünce, onları yadırgadı ve onlardan kalbine bir korku girdi..." (4)

Yine yüce Allah:

"Derken biz ona (Meryem'e) ruhumuzu (Cebrail'i) gönderdik de o, kendisine tastamam bir insan şeklinde göründü." (5)

Meleklerin insan şekline girme konusunda hadisi şerifler de çoktur.

f- Kur'an-ı Kerim bize, bazı meleklerden ve onların bazı görevlerinden bahsetmiştir:

1- Arşı taşıyan ve arşın etrafında bulunan melekler. Bunlar hakkında Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"Arşı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunan melekler, Rablerini hamd ile tesbih ederler. O'na iman ederler. Mü'minlerin de bağışlanmasını (şöyle) isterler: "Ey Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tevbe eden ve senin yoluna gidenleri bağışla, onları cehennem azabından koru!" (6)

2- Cebrail (a.s) ve Mikail (a.s):

"Zira kim, Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail ve Mikail'e düş-

---

1) En'am Suresi: 61
2) Bakara Suresi: 97
3) Bakara Suresi: 88
4) Hud Suresi: 69-70
5) Meryem Suresi: 17
6) Gafir Suresi: 7

man olursa, bilsin ki, Allah da inkarcı kafirlerin düşmanıdır." (1)

"Onu (Kur'an-ı) Ruhu'l Emin (Cebrail) senin kalbine indirmiştir." (2)

"Biz onu (İsa'yı) Ruhu'l Kudus (Cebrail) ile te'yid ettik..." (3)

"Zira o gecede, her iş hakkında bir takım emirler alarak Rablerinin izniyle melekler ve Ruh (Cebrail) yere iner." (4)

"Ve eğer Peygamber'e karşı birbirlerinize arka verirseniz, şüphesiz ki, O'nun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrail ve mü'minlerin iyileridir. Bunların ardından melekler de ona yardımcıdır." (5)

"Andolsun ki, Kur'an değerli bir elçinin (Cebrail'in) getirip okuduğu sözdür. İşte o elçi, arşın sahibi Allah'ın katında güçlü ve itibarlıdır. Kendisine uyulan emin bir elçidir..." (6)

"Çünkü onu, kuvvetlinin kuvvetlisi (Cebrail) öğretti ki o, aklında ve davranışında kabil bir melektir. Hemen kendi asli suretine girip doğruldu. İşte o zaman, kendisi en yüce bir ufukta idi. Sonra ona yaklaştı ve sarktı. İki yay kadar yahut daha yakın oldu." (7)

3- Sûra üfleyecek olan İsrafil (a.s) meleği:

"Sûra üflenince, Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde, kim varsa hepsi düşmüş olacaktır. Sonra ona bir daha üflenince, hemen ayağa kalkıp, bakakalacaklardır." (8) Sur'a üfleyecek olan İsrafil (a.s)'dir.

4- Ölüm meleği Azrail (a.s) ve yardımcıları:

"De ki: "Size vekil kılınan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz." (9)

"Nihayet birinize ölüm geldi mi elçilerimiz (can almakla görevli melekler) onun canını alırlar. Onlar (bu hususta verilen görevi yapmaktan) asla geri kalmazlar." (10)

"Melekler o kafirlerin yüzlerine ve arkalarına vurarak ve: "Tadın cehennem

---

1) Bakara Suresi: 98
2) Şuara Suresi: 193-194
3) Bakara Suresi: 253
4) Kader Suresi: 4
5) Tahrim Suresi: 4
6) Tekvir Suresi: 19-21
7) Necm Suresi: 5-9
8) Zümer Suresi: 68
9) Secde Suresi: 11
10) En'am Suresi: 61

azabını," (diyerek) canlarını alırken onları bir göreydin." (1)

"Kendilerine haksızlık ederlerken meleklerin canlarını aldıkları kimseler (azabı görünce): "Bilseydik biz, hiçbir kötülük yapmazdık" diyerek teslim olurlar." (2)

"O zalimler, ölüm dalgaları içinde, melekler de peçelerini uzatmış, onlara: "Haydi (bakalım bizim elimizden) canlarınızı kurtarın. Allah'a karşı gerçek olmayanı söylemenizden ve O'nun ayetlerine karşı kibirlik taslamanızdan ötürü, bugün alçaklık azabı ile cezalandırılacaksınız!" derken onların halini bir görseydin." (3)

5- Cehennem zebanileri ve başları Malik:

"Ey insanlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başından, iri gövdeli, sert tabiatlı, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır." (4)

"Üzerinde ondokuz (muhafız melek) vardır. Biz cehennemin işlerine bakmakla ancak melekleri görevlendirmişizdir..." (5)

"Ey Malik! Rabbin bizim işimizi bitirsin!" diye seslenirler. Malik de: "Siz böyle kalacaksınız!" der." (6)

"O küfredenler bölükler halinde cehenneme sürülür. Oraya geldikleri zaman kapıları açılır, bekçileri onlara: "Size, içinizden Rabbinizin ayetlerini okuyan ve bu güne kavuşacağını ihtar eden peygamberler gelmedi mi?" derler..." (7)

"Ateşte bulunanlar cehennem bekçilerine: "Rabbinize dua edin, bizden bir gün olsun azabı hafifletsin!" diyecekler." (8)

6- Cennetin bekçileri ve oradaki işleri gören melekler ile ahirette iman ehline yardım eden melekler:

"En büyük dehşet dahi onları tasalandırmaz. Melekler, kendilerini şöyle karşılarlar: "İşte bu, size va'd edilmiş olan (mutlu) gününüzdür." (9)

"Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise bölük bölük cennete sevk edilir,

---

1) Enfal Suresi: 50
2) Nahl Suresi: 28
3) En'am Suresi: 28
4) Tahrim Suresi: 6
5) Müddesir Suresi: 30-31
6) Zuhruf Suresi: 77
7) Zümer Suresi: 73
8) Ğafir Suresi: 49
9) Enbiya Suresi: 103

oraya varıp da kapılar açıldığında bekçileri onlara: "Selam size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedi kalmak üzere girin buraya" derler." (1)

"... Melekler de her kapıdan onların yanına varacaklar. (Melekler) Hasrettiğinize karşılık size selam olsun! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir"! derler." (2)

7- Arşı taşıyanlar ve kıyamet günü onun etrafını kuşatan melekler:

"Melekler onun (göğün) etrafındadırlar. O gün Rabbinin arşını, bunların da üstünde sekiz (melek) yüklenir." (3)

"Melekleri görürsün ki, Rablerine hamd ile tesbih ederek arşın etrafını kuşatmışlardır. Artık aralarında adaletle hükmolunmuş ve: "Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun," denilmiştir." (4)

8- İnsanı koruyan melekler:

"Onun önünde ve arkasında Allah'ın emri ile onu koruyan takipçi (melek)ler vardır..." (5)

"O, kullarının üstünde yegane kudret ve tasarruf sahibidir. Size koruyucu (melekler) gönderir..." (6)

"Hiçbir nefis (insan) yoktur ki, mutlaka onun üzerinde bir koruyucu, bir denetleyici bulunmasın." (7)

9- Rakib (gözetleyen) ve Atid (hazır): Bu iki kelime insanın amellerini yazan iki meleğin özellikleridir:

"Çünkü onun sağında ve solunda oturan, her davranışı yakalayıp tesbit eden iki melek vardır. İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında gözetleyen, dediklerini zapteden (bir) melek hazır bulunmasın." (8)

"Şunu iyi biliniz ki, üzerinizde muhafızlık eden değerli katipler vardır. Onlar yapmakta olduklarınızı bilir ve yazar." (9)

"Yoksa onlar, bizim kendilerinin sırlarını ve gizli konuşmalarını işitmediği-

---

1) Zümer Suresi: 73
2) Ra'd Suresi: 23-24
3) Hakka Suresi: 17
4) Zümer Suresi: 75
5) Ra'd Suresi: 11
6) En'am Suresi: 61
7) Tarık Suresi: 4
8) Kaf Suresi: 17-18
9) İnfıtar Suresi: 10-12

mizi mi zannediyorlar? Aksine işitiriz ve yanlarındaki elçilerimiz (hafaza melekleri de) yazmaktadırlar." (1)

10- Müjdeleyici melekler: Bunlar ölüm sırasında mü'minleri müjdeler:

"Şüphesiz "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara, "Korkmayın, üzülmeyin, size va'd olunan cennetle sevinin!" derler. "Biz dünya hayatında da, ahirette de sizin dostlarınızız." (2)

11- Mü'minlere destek veren melekler:

"Hani Rabbin meleklere: "Muhakkak ben sizinle beraberim, haydi, iman edenlere destek olun" diye vahyediyor: "Ben kafirlerin yüreğine korku salacağım, siz hemen boyunlarının üstüne vurun, onların bütün parmaklarına vurun! (parmaklarını doğrayın," diye emrediyordu)." (3)

"O zaman sen mü'minlere şöyle diyordun: "İndirilen üçbin melekle Rabbinizin sizi takviye etmesi, sizin için yeterli değil midir? Evet siz sabır gösterir ve Allah'tan sakınırsanız ve eğer onlar (düşmanlarınız) şu anda üzerinize gelirlerse, Rabbiniz alametli beşbin melekle sizi takviye eder." (4)

"Hatırlayın ki, siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. Buna karşılık olarak O: "Ben size meleklerden peşpeşe gelen bin tanesi ile yardım edeceğim," diyerek duamızı kabul buyurdu." (5)

12- Şefaatçı melekler: Bunlar kıyamet günü bazı mü'minlere şefaat ederler:

"Onlar (melekler) Allah rızasına ulaşmış olanlardan başkasına şefaat etmezler. Onlar Allah korkusundan titrerler." (6)

13- Hz. Peygamber (a.s)'e ve iman ehline dua ve istiğfar eden melekler:

"Allah ve melekleri peygambere çok salat ederler. (Onun şerefini gözetmeye, şanını yüceltmeye özen gösterirler.) Ey mü'minler! Siz de ona salat edin ve tam bir teslimiyetle selam verin." (7)

"Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize melekleriyle beraber rahmetini gönderen O'dur. Allah mü'minlere karşı çok merhametlidir." (8)

---

1) Zuhruf Suresi: 80
2) Fussilet Suresi: 30-31
3) Enfal Suresi: 12
4) Ali İmran Suresi: 124-125
5) Enfal Suresi: 9
6) Enbiya Suresi: 28
7) Ahzab Suresi: 56
8) Ahzab Suresi: 43

"Arşı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunan melekler Rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler. Mü'minlerin de bağışlanmasını isterler..." (1)

"Nerdeyse gökler tepelerinden çatlayacaklar! Melekler de Rablerini hamd ile tesbih ediyorlar ve yerdekiler için mağfiret diliyorlar. İyi bilin ki Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir." (2)

Meleklerin durumu, amelleri, sıfatları ve diğer özellikleri konusunda bazı Nebevi nasların beyanına geçmek istiyoruz.

MELEKLER KONUSUNDAKİ RİVAYETLER

٦٥٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «ثُمَّ فَتَرَ عَنِّي الوَحْيُ فَتْرَةً، فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ، فَرَفَعْتُ بَصَرِي قِبَلَ السَّمَاءِ فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي قَدْ جَاءَنِي بِحِرَاءَ قَاعِدٌ عَلَى كُرْسِيٍّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَجُئِثْتُ مِنْهُ حَتَّى هَوَيْتُ إِلَى الْأَرْضِ، فَجِئْتُ أَهْلِي فَقُلْتُ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَاأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾».

659- Buhari, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Cabir, Hz. Peygamber (a.s)'i şöyle buyururken dinlemiş:

"Vahiy benden bir süre kesildi. Ben yürürken birden bire gökyüzünden bir ses işittim. Başımı kaldırdım. Bir de baktım ki, Hira'da, bana gelen melek (Cebrail) sema ile arz arasında bir kürsü üzerine oturmuş. Bundan çok korktum. Evime dönüp:

"Beni örtün, beni örtün!" dedim. Beni örttüler.

Bunun üzerine yüce Allah:

"Ey bürünüp örtünen (Müddesir)!" suresini "ve'r - rieze fehcur" kelimesine kadar indirdi."

Ebu Seleme: *"er' Riczu" vesenler ve putlardır,"* demiştir.

659-Buhari (8/678) 65-Kitabu't Tefsir. 1-Bize Yahya tahdis etti babı.
1) Ğafir Suresi: 7
2) Şura Suresi: 5

٦٦٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ : كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ قَالَ: «كُلُّ ذٰلِكَ؛ يَأْتِينِي الْمَلَكُ أَحْيَانًا فِي مِثْلِ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ، فَيُفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ مَا قَالَ، وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ، وَيَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ أَحْيَانًا رَجُلاً فَيُكَلِّمُنِي، فَأَعِي مَا يَقُولُ».

660- Buhari ile Müslim, Hz. Aişe (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Haris bin Hişam, Resulullah (a.s)'a: "Sana vahiy nasıl geliyor?" diye sordu. Resulullah (a.s):

"Bazı vakitlerde bana çıngırak sesi gibi gelir. Bana en ağır geleni de budur. Benden o hal gider gitmez, (meleğin) bana söylediğini iyice bellemiş olurum. Bazen de melek bana bir insan suretinde gelir, benimle konuşur, ben de söylediğini iyice bellerim" buyurdu."

٦٦١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «بَيْنَا أَنَا عِنْدَ الْبَيْتِ بَيْنَ النَّائِمِ وَالْيَقْظَانِ ــ وَذَكَرَ يَعْنِي رَجُلاً بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ ــ فَأُتِيتُ بِطِسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَلآنَ حِكْمَةً وَإِيمَانًا، فَشُقَّ مِنَ النَّحْرِ إِلَى مَرَاقِّ الْبَطْنِ، ثُمَّ غُسِلَ الْبَطْنُ بِمَاءِ زَمْزَمَ، ثُمَّ مُلِئَ حِكْمَةً وَإِيمَانًا، وَأُتِيتُ بِدَابَّةٍ أَبْيَضَ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ الْبُرَاقُ، فَانْطَلَقْتُ مَعَ جِبرِيلَ، حَتَّى أَتَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا، قِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: مَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ؛ وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَأَتَيْتُ عَلَى آدَمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ مِنِ ابْنٍ وَنَبِيٍّ. فَأَتَيْنَا السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ، قِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: مَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ . قِيلَ: أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَأَتَيْتُ عَلَى عِيسَى وَيَحْيَى، فَقَالاَ: مَرْحَبًا بِكَ مِنْ أَخٍ وَنَبِيٍّ. فَأَتَيْنَا السَّمَاءَ الثَّالِثَةَ. قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قِيلَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: مَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَأَتَيْتُ عَلَى يُوسُفَ فَسَلَّمْتُ،

660-Buhari (1/18) 1-Kitabu Bed'il Vahy. 2-Bize Abdullah bin Yusuf tahdis etti, babı.

فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ مِنْ أَخٍ وَنَبِيٍّ. فَأَتَيْنَا السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ، قِيلَ مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: مَنْ مَعَكَ؟ قِيلَ: مُحَمَّدٌ ﷺ. قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَأَتَيْتُ عَلَى إِدْرِيسَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ مِنْ أَخٍ وَنَبِيٍّ. فَأَتَيْنَا السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ، قِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قِيلَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قِيلَ: مُحَمَّدٌ ﷺ. قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَأَتَيْنَا عَلَى هَارُونَ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ مِنْ أَخٍ وَنَبِيٍّ. فَأَتَيْنَا عَلَى السَّمَاءِ السَّادِسَةِ، قِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قِيلَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: مَنْ مَعَكَ؟ قِيلَ: مُحَمَّدٌ ﷺ. قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ مَرْحَبًا بِهِ، نِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَأَتَيْتُ عَلَى مُوسَى فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ مِنْ أَخٍ وَنَبِيٍّ. فَلَمَّا جَاوَزْتُ بَكَى، فَقِيلَ: مَا أَبْكَاكَ؟ قَالَ: يَارَبِّ، هٰذَا الْغُلَامُ الَّذِي بُعِثَ بَعْدِي يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَفْضَلُ مِمَّا يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي. فَأَتَيْنَا السَّمَاءَ السَّابِعَةَ، قِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ. قِيلَ: مَنْ مَعَكَ؟ قِيلَ: مُحَمَّدٌ. قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ مَرْحَبًا بِهِ وَلَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ. فَأَتَيْتُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ: مَرْحَبًا بِكَ مِنِ ابْنٍ وَنَبِيٍّ. فَرُفِعَ لِي الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ، فَسَأَلْتُ جِبْرِيلَ فَقَالَ: هٰذَا الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ، يُصَلِّي فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، إِذَا خَرَجُوا لَمْ يَعُودُوا إِلَيْهِ آخِرَ مَا عَلَيْهِمْ. وَرُفِعَتْ لِي سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، فَإِذَا نَبِقُهَا كَأَنَّهُ قِلَالُ هَجَرٍ، وَوَرَقُهَا كَأَنَّهُ آذَانُ الْفُيُولِ، فِي أَصْلِهَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ: نَهْرَانِ بَاطِنَانِ وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ. فَسَأَلْتُ جِبْرِيلَ فَقَالَ: أَمَّا الْبَاطِنَانِ فَفِي الْجَنَّةِ، وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ النِّيلُ وَالْفُرَاتُ. ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ خَمْسُونَ صَلَاةً، فَأَقْبَلْتُ حَتَّى جِئْتُ مُوسَى فَقَالَ: مَا صَنَعْتَ؟ قُلْتُ: فُرِضَتْ عَلَيَّ خَمْسُونَ صَلَاةً. قَالَ: أَنَا أَعْلَمُ بِالنَّاسِ مِنْكَ، عَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ، وَإِنَّ أُمَّتَكَ لَاتُطِيقُ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ. فَرَجَعْتُ فَسَأَلْتُهُ، فَجَعَلَهَا أَرْبَعِينَ، ثُمَّ مِثْلَهُ ثُمَّ ثَلَاثِينَ، ثُمَّ مِثْلَهُ فَجُعِلَ عِشْرِينَ، ثُمَّ مِثْلَهُ فَجُعِلَ عَشْرًا. فَأَتَيْتُ مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَجَعَلَهَا خَمْسًا. فَأَتَيْتُ مُوسَى فَقَالَ: مَا صَنَعْتَ؟ قُلْتُ: جَعَلَهَا خَمْسًا. فَقَالَ مِثْلَهُ. قُلْتُ فَسَلَّمْتُ. فَنُودِيَ: إِنِّي قَدْ أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي. وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي، وَأَجْزِي الْحَسَنَةَ عَشْرًا.

661- Buhari ile **Müslim,** Enes bin Malik (r.a)'den, o da Malik bin Sa'saa'nın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir keresinde Beyt'in (Kabe'nin) yanında uyku ile uyanık arası bir halde bulunuyordum. Hz. Peygamber (a.s) burada iki kişi arasındaki adamı (kasdederek) zikretti ve şöyle devam etti:

"Derken bana içine hikmet ve iman doldurulmuş altından bir tas getirildi. Göğüsten karnın alt tarafına kadar yarıldı. Sonra karın, zemzem suyu ile katırdan küçük, eşekten büyük beyaz bir hayvan getirildi ki, o Burak'tır. Akabinde ben Cibril (a.s) ile başbaşa gittim. Nihayet alt semaya vardık.

"Kim o?" denildi.

"Cibril (a.s)'dir" dedi.

"Yanındaki kimdir?" denildi. Cibril (a.s) tarafından:

"Muhammed'dir" diye cevap verildi.

"O'na buraya gelsin diye (da'vet) gönderildi mi?" diye soruldu. Cibril:

"Evet" dedi.

"Gelen zata merhaba! Bu gelen kişinin gelişi ne güzeldir!" denildi. Daha sonra Adem (a.s)'in yanına geldim ve ona selam verdim. O da:

"Merhaba sana, oğul ve peygamber!" dedi. Bundan sonra ikinci semaya vardık.

"Kimdir o?" denildi.

"Cibril (a.s)'dir" dedi.

"Yanındaki kimdir?" denildi. Cibril (a.s):

"Muhammed (a.s)'dir" dedi.

"Ona (gelsin diye) haber gönderildi mi?" denildi. Cibril (a.s):

"Evet, gönderildi," dedi.

"Merhaba O'na -hoş geldi, safa geldi- ve bu gelenin gelişi ne güzeldir!" denildi. Ondan sonra ben İsa (a.s) ve Yahya (Peygamberlerin) yanına vardım.

661-Buhari (6/302) 59-Kitabu Bed'il Halk. 6-Meleklerin zikri babı. Müslim (1/149) 1-Kitabu'l İman. 74-Resulullah (a.s)'ı geceleyin semalara götürme ve namazların farz kılınması babı. İmam Ahmed (4/207)

Onlar:

"Merhaba sana, kardeş ve peygamber!" dediler. Sonra üçüncü semaya vardık.

"Kimdir o?" denildi.

"Cibril'dir" dedi.

"Beraberindeki kimdir?" denildi. Cibril (a.s):

"O Muhammed'dir," dedi.

"Ona (vahiy ve mirac daveti) gönderilmiş mi?" denildi. Cibril (a.s):

"Evet (gönderilmiştir)" dedi.

"Merhaba O'na ve bu gelen kişinin gelişi ne güzeldir!" denildi. Bunun ardından ben Yusuf (a.s)'un yanına vardım ve ona selam verdim. O da:

"Merhaba sana, bir kardeşten ve peygamberden!" dedi. Sonra dördüncü semaya vardık.

"Kimdir o?" denildi.

"Cibril'dir" denildi.

"Beraberindeki kimdir?" denildi. Cibril (a.s) tarafından:

"Muhammed'dir" dedi.

"Ona (mirac da'veti) gönderilmiş mi?" denildi. Cibril (a.s):

"Evet gönderilmiştir" dedi.

"Merhaba gelen Zat'a ve bu gelenin gelişi ne güzeldir!" denildi. Ben İdris Peygamber'in yanına vardım ve ona selam verdim. O da:

"Bir kardeş ve peygamberden merhaba!" dedi. Sonra beşinci semaya vardık.

"Kimdir o?" denildi.

"Cibril'dir" dedi.

"Beraberindeki kimdir?" denildi.

"Muhammed'dir," dedi.

"Ona da'vet gönderilmiş mi?" denildi. Cibril (a.s):

"Evet (gönderilmiştir)" dedi.

"Merhaba O'na ve bu gelen Zat ne güzel yolcu!" denildi. Akabinde biz Harun (a.s)'un yanına geldik. Ben ona selam verdim. O da:

"Merhaba sana, bir kardeş ve bir peygamberden!" dedi. Sonra altıncı semaya vardık.

"Kimdir o?" denildi.

"Cibril'dir" dedi.

"Beraberindeki kimdir?" denildi.

"Muhammed'dir" dedi.

"O'na (da'vet) gönderilmiş mi?" denildi.

"Evet gönderilmiştir" dedi.

Bu gelen kişiye merhaba ve O'nun bu gelişi ne güzeldir!" denildi. Akabinde ben Musa (a.s)'nın yanına vardım ve ona selam verdim. O da:

"Bir kardeşten ve bir peygamberden sana merhaba!" dedi. Ben Musa (a.s)'yı bırakıp geçince, Musa (a.s) ağladı. Musa (a.s)'ya:

"Seni ağlatan nedir?" denildi. Musa (a.s):

"Ya Rab! Benden sonra peygamber gönderilen bu genç ki, O'nun ümmetinden cennete girecekler, benim ümmetimden gireceklerden daha faziletledir (de ona ağlıyorum)" dedi. Sonra yedinci semaya vardık.

"Kimdir o?" denildi.

"Cibril (a.s)'dir" dedi.

"Yanındaki kimdir?" denildi.

"Muhammed'dir" dedi.

"Ona da'vet gönderilmiş mi? Bu gelen Zat'a merhaba, bu gelen kişi ne güzel yolcu!" denildi.

Akabinde ben İbrahim peygamberin yanına vardım ve ona selam verdim. O da:

"Bir oğul ve peygamber, merhaba sana!" dedi. Sonra bana Beytu'l Ma'mur gösterildi. Ben Cibril (a.s)'e bunu sordum. Cibril (a.s):

"Bu Beytu'l Ma'mur'dur, hergün onun içinde yetmişbin melek namaz kılar, bundan çıktıkları zaman artık bu onların son girişidir, bir daha oraya dönemezler!" dedi.

Bana Sidretu'l Münteha da gösterildi. Bir de gördüm ki, sidre ağacının yemişleri sanki Yemen'in Hecer şehri testileri gibi. Yaprakları ise fillerin kulakları gibidir. Sidre'nin dibinde dört nehir vardır: İki batın nehir, iki zahir nehir. Ben Cibril (a.s)'e bunları sordum. Cibril (a.s):

"Batın olan iki nehir cennettir. Zahir olan iki nehir Nil ile Fırat nehirleridir" dedi.

Sonra benim üzerime (hargün) elli namaz farz kılındı. Ben bunları kabul ettim ve Musa (a.s)'ya geldim. Musa (a.s):

"Ben insanları senden iyi bilirim; ben İsrailoğullarını sıkı bir denemeye tabi tuttum. Senin ümmetin hergün elli namaza takat yetiremez. Onun için Rabbine dön, hafifletmesini iste,"dedi.

Ben de döndüm ve hafifletmesini istedim. Rabbim namazı kırk yaptı. Sonra önceki gibi Musa (a.s)'ya; akabinde Rabbime gidip yine hafifletmesini istedim. Sonra Rabbim namazı otuz yaptı, sonra yine bundan önceki gibi Musa (a.s)'ya ve akabinde Rabbime gidip hafifletmesini istedim. Bu sefer Rabbim namazı yirmi yaptı. Sonra yine Musa (a.s)'ya, akabinde Rabbime gidip hafifletmesini istedim. Bu sefer Rabbim namazı on yaptı. Sonra Musa (a.s)'ya geldim. O da yine hafifletme istememi söyledi. Bu sefer Rabbim namazı beş yaptı. Akabinde Musa (a.s)'ya geldim. Musa (a.s):

"Ne yaptın?" dedi.

"Rabbim namazı beş yaptı" dedim. Musa (a.s) önceki gibi yine hafifletme istememi söyledi. Ben Musa (a.s)'ya:

"Hayır, selametle kal (ben bu beşi kabul ediyorum)" dedim. Akabinde Allah tarafından:

"Ben beş vakit namazla farizamı imza ve infaz ettim ve kullarımdan fazlasını hafiflettim; ben güzelliği on kat ile karşılarım!" diye nida olundu."

Bir Açıklama

Bazı alimler bu hadisi yorumlamaya çalışmışlar ve çeşitli te'viller yapmışlardır. Zahir olan görüşe göre Furat ve Nil, cennet nehirlerindendir. Cennet halkı, dünyada bildikleri ve alıştıkları şeylerin isimlerini kullanmayı tercih ederler. Bazı naslarda toplu olarak zikredilen Nil, Fırat, Seyhan ve Ceyhan'ın, dünyada cennete nisbet edilmeleri nedeniyle şeref kazandıkları yönünde bir eğilim vardır. Ayrıca onların ileride müslümanların ellerine geçeceğine ait birer işarettir. Bu meselede teslim etmemiz gereken gaybi bir tarafın olması da mümkündür.

Kadı Iyad:

"Biz Nil ve Fırat'ın kaynaklarının yerde olduğuna şahidiz" şeklindeki delil ile Sidretül Müntaha'nın köklerinin yeryüzünde olduğu görüşünü benimsemiştir.

Biz daha önce, yedi kat göklerin, cennet ve cehennemin muğayyebattan olduklarını belirtmiştik. Biz bunu ve Kadı Iyad'ın sözünü, ancak bu meselede kabul edilmesi gereken gaybi bir taraf bulunduğu ihtimaline bir örnek olsun diye ele aldık.

Kurtubi de şöyle demiştir:

"Bu nehirlerin, sularının tatlı, güzel ve bereketli oluşlarından ötürü ve cennet nehirlerine benzetilerek, cennet nehirlerinden oldukları söylenmiştir. Buna göre hadisi şerifte zikredilen Nil ve Fırat, cennette mevcut iki nehirdir. Ama onlar, yeryüzünde bulunan Nil ve Fırat'ın dışında iki ayrı nehirdir. Burada, cennet halkını alıştırmak ve Nil ile Fırat topraklarını şereflendirmektir söz konusu olan..."

٦٦٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ــ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي مُوْسَى رَجُلاً آدَمَ طُوَالاً جَعْدًا كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ ــ وَرَأَيْتُ عِيسَى رَجُلاً مَرْبُوعًا ــ مَرْبُوعَ الْخَلْقِ إِلَى الْحُمْرَةِ وَالْبَيَاضِ، سَبْطَ الرَّأْسِ. وَرَأَيْتُ مَالِكًا خَازِنَ النَّارِ، وَالدَّجَّالَ فِي آيَاتٍ أَرَاهُنَّ اللَّهُ إِيَّاهُ، فَلاَ تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ» . قَالَ أَنَسٌ وَأَبُو بَكْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ : «يَحْرُسُ الْمَلاَئِكَةُ الْمَدِينَةَ مِنَ الدَّجَّالِ».

662- Buhari ile **Müslim,** İbni Abbas (r.a)'dan , Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir:

"(Mirac'da) bana gece sefer ettirildiği günde, ben Musa (a.s)'yı esmer yüzlü, uzun boylu, kıvırcık saçlı bir şekilde gördüm. Musa (uzunluk ve esmerlikçe) Ezdu Şenue adamlarından bir kişi gibidir. İsa (a.s)'yı da gördüm. Ne uzun, ne kısa, orta boyda, benzi kırmızı ile beyaza çalan, başı salıverilmiş düz saçlı bir kimse idi. Allah'ın bana gösterdiği hayrete düşürücü daha bir takım garibeler arasından cehennem muhafızı, Malik'i ve Deccal'i de gördüm. Ey mü'min, Peygamber'in Musa (a.s)'ya kavuşmasında sakın şüphede olma."

Enes ve Hz. Ebu Bekir (r.a), Hz. Peygamber (a.s)'den şöyle rivayet etmiş-

---

662-Buhari (6/314) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 7-"Biriniz "Amin" dediği vakit..." babı. Müslim (1/151) Kitabu'l İman. 74-Resulullah (a.s)'ın gece yolculuğuna götürülmesi babı.

lerdir:

"Melekler Medine'yi, Deccal'den bekçilik yapıp korurlar."

٦٦٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو جَهْلٍ: هَلْ يُعَفِّرُ مُحَمَّدٌ وَجْهَهُ بَيْنَ أَظْهُرِكُم؟ قَالَ: فَقِيلَ: نَعَمْ. فَقَالَ: وَاللاَّتِ وَالعُزَّى! لَئِنْ رَأَيْتُهُ يَفْعَلُ ذٰلِكَ لأَطَأَنَّ عَلَى رَقَبَتِهِ، أَوْ لأُعَفِّرَنَّ وَجْهَهُ فِي التُّرَابِ. قَالَ: فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي. زَعَمَ لِيَطَأَ عَلَى رَقَبَتِهِ. قَالَ: فَمَا فَجِئَهُمْ مِنْهُ إِلاَّ وَهُوَ يَنْكُصُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَيَتَّقِي بِيَدَيْهِ. قَالَ: فَقِيلَ لَهُ: مَالَكَ؟ فَقَالَ: إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ لَخَنْدَقًا مِنْ نَارٍ وَهَوْلاً وَأَجْنِحَةً.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لَوْ دَنَا مِنِّي لاَخْتَطَفَتْهُ الْمَلاَئِكَةُ عُضْوًا عُضْوًا».

663- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Cehil:

"Muhammed sizin aranızda secde ediyor, yüzünü toprağa yapıştırıyor mu?" diye sormuş. Kendisine:

"Evet öyle yapıyor" denilmiş. İşte Ebu Cehil bu cevap üzerine:

"Lat ve Uzza'ya yemin ediyorum ki, eğer O'nu bu işi yaparken görürsem, muhakkak boynunu çiğneyeceğim, yahut yüzünü toprağa sürteceğim" dedi. Sonra Resulullah (a.s) namaz kılarken, boynunu çiğneyeceğini iddia ederek yanına geldi, fakat birdenbire arkasına döndü, elleri ile korunarak geri geri çekilip gitti. "Sana ne oldu?" denildiğinde:

"Benimle O'nun arasında ateşten bir hendek, korkunç bir şey ve bir takım kanatlar vardı" dedi. Bunun ardından Resulullah (a.s):

"Eğer bana yaklaşsaydı, melekler onu paramparça ederlerdi" buyurdu."

٦٦٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ: قَالَ أَبُو جَهْلٍ: لَئِنْ رَأَيْتُ مُحَمَّدًا يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ لأَطَأَنَّ عَلَى عُنُقِهِ. فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: «لَوْ فَعَلَهُ لأَخَذَتْهُ الْمَلاَئِكَةُ».

663-Müslim (4/2154) 50-Kitabu Sıfatı'l Münafıkın ve Ahkamühüm, 6-Yüce Allah'ın: "İnsan kendini müstağni görmekle muhakkak azar" kavli babı.

664- Buhari, İbni Abbas (r.a)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bir gün Ebu Cehil:

"Eğer Muhammed'i Kabe yanında namaz kılarken görürsem, muhakkak boynunun üzerine ayağımla basıp çiğneyeceğim," demişti. Bu haber Hz. Peygamber (a.s)'e ulaşınca:

"Eğer Ebu Cehil bunu yapmaya davransaydı, muhakkak onu melekler yakalayacaktı" buyurdu."

Amr bin Halid, bu hadisi Ubeydullah 'tan, o da Abdulkerim'den rivayet etmekte Abdurrezzak'a mutabakat etmiştir.

٦٦٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ : هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ؟ قَالَ: «لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكِ مَا لَقِيتُ، وَكَانَ أَشَدَّ مَالَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلِ بْنِ عَبْدِ كُلاَلٍ فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْت. فَانْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ، عَلَى وَجْهِي، فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلاَّ وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِي، فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جِبْرِيلُ، فَنَادَانِي فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ، وَقَدْ بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ، فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ! فَقَالَ: ذٰلِكَ فِيمَا شِئْتَ، إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمُ الْأَخْشَبَيْنِ» فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «بَلْ، أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلاَبِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لاَيُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا».

665- Buhari, Urve (r.a)'nin şöyle söyledğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s)'in zevcesi Hz. Aişe (r.a) şöyle takdis etmiştir: Hz. Aişe (r.a) Hz. Paygamber (a.s)'e:

"Sana Uhud gününden daha şiddetli olan bir gün erişti mi?" dedi. O da:

"Yemin olsun ki, kavmim Kureyş'ten gelen birçok zorluklarla karşılaştım. Fakat anlardan Akabe günü karşılaştığım zorluk hepsinden şiddetli idi. Şöyle

---

564-Buhari (8/724) 65-Kitabu't Tefsir. 4-"Sakınsın o. Eğer (küfürden) vazgeçmezse, andolsun onu alnından tutup sürükleriz..." (Alak Suresi: 15, 16) kavli babı

565-Buhari (6/312) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 7-"Biriniz amin dediği vakit..." kavli babı.

ki: Ben (Kureyş'ten gördüğüm eziyet üzerine Taif'e gidip) hayatımın korunmasını Abdu Kulal'in oğlu İbni Abdu Yalil'e teklif ettiğim zaman, o benim dileğime cevap vermemişti. Ben de kederli ve şaşkın bir halde yüzümün doğrusuna (Mekke'ye) dönmüştüm. Bu şaşkınlığım Karnu's Sealib mevkiine kadar devam etti. Burada başımı kaldırıp (semaya) baktığımda beni gölgelendirmekte olan bir bulut gördüm. Buluta (dikkatle) baktığımda bunun içinde Cibril (a.s) bulunduğunu gördüm. Cibril (a.s) bana nida etti ve:

"Allah kavminin senin hakkında dediklerini ve seni korumayı reddettiklerini muhakkak işitti. Ve Allah şu Dağlar Meleğini gönderdi. Kavmin hakkında ne dilersen ona emredebilirsin" dedi.

Bunun üzerine Dağlar Meleği bana nida edip selam verdi. Sonra:

"Ya Muhammed! Cibril (a.s)'in bu söylediği bir hakikattır. Sen ne istersen, emrine hazırım. Eğer (Ebu Kubeys ile Kuaykan denilen) şu iki yalçın dağı Mekkeliler üzerine kapaklamamı istersen (onu da emret)" dedi. Buna karşı Hz. Peygamber (a.s):

"Hayır, ben Allah'ın bu müşriklerin sulblerinden yalnız Allah'a ibadet eder ve Allah'a hiçbir şeyi ortak kılmaz (tevhidci) bir nesil meydana getirmesini arzu ederim," dedi."

٦٦٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ أَبِيهِ ــ وَكَانَ أَبُوهُ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ ــ قَالَ: جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ؟ قَالَ: «مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ» . أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا. قَالَ: وَكَذٰلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ.

666- Buhari, Muaz bin Rifaa (r.a)'dan, o da Bedir ehlinden olan babası Rifaa bin Kafi Zuraki (r.a)'den rivayet etmiştir:

"O şöyle dedi:

"Bedir Savaşı sırasında bir ara Cibril (a.s) Hz. Peygamber (a.s)'e geldi ve:

"İçinizdeki Bedir mücahitlerini ne konumda görürsünüz?" diye sordu. Hz. Peygamber (a.s):

"Biz onları müslümanların en faziletli olanlarından sayarız!" dedi, yahut bu-

---

666-Buhari (7/113) 64-Kitabu'l Meğazi 11-Meleklerin Bedir Savaşı'nda hazır bulunmaları babı.

na benzer bir söz söyledi. Cibril (a.s):

"Biz de meleklerden Bedir'de hazır bulunanları böylece meleklerin hayırlısı sayarız" dedi."

٦٦٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ جَالِسًا كَاشِفًا عَنْ فَخِذِهِ فَاسْتَأْذَنَ أَبُو بَكْرٍ فَأَذِنَ لَهُ وَهُوَ عَلَى حَالِهِ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ عُمَرُ فَأَذِنَ لَهُ وَهُوَ عَلَى حَالِهِ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ عُثْمَانُ فَأَرْخَى عَلَيْهِ ثِيَابَهُ، فَلَمَّا قَامُوا قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اسْتَأْذَنَ عَلَيْكَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَأَذِنْتَ لَهُمَا وَأَنْتَ عَلَى حَالِكَ، فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ عُثْمَانُ أَرْخَيْتَ عَلَيْكَ ثِيَابَكَ، فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ، أَلاَ أَسْتَحِي مِنْ رَجُلٍ وَاللَّهِ إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تَسْتَحِي مِنْهُ».

667- Müslim, mü'minlerin annesi Hz. Aişe (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s), (bir gün benim evimde) iki uyluğunu açmış olarak oturuyordu. O sırada Hz. Ebu Bekir (r.a) (içeri girmek için) izin istedi. Resulullah (a.s) o halde iken ona izin verdi. Sonra Hz. Ömer (r.a) izin istedi. Yine aynı halde ona da izin verdi. Sonra Hz. Osman (r.a) izin istedi. Resulullah (a.s) hemen elbisesini üzerine salıverdi. Onlar kalktıklarında ben:

"Ya Resulullah! Hz. Ebu Bekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) senden izin istediklerinde (iki uyluğun açık) bir halde iken onlara izin verdin. Hz. Osman (r.a) izin isteyince de, hemen elbiseni üzerine salıverdin" dedim. Hz. Peygamber (a.s):

"Ya Aişe! Kendisinden meleklerin utandığı bir zattan, ben utanmayayım mı?" diye buyurdu."

Bir Açıklama

Nevevi bu konuda şöyle der:

"Bu hadis, Malikilerin ve: "Uyluk avret değildir" diyenlerin, delil olarak öne sürdükleri şeylerdendir. Aslında onda hüccet olarak kabul edilecek bir taraf yoktur.

Çünkü, uylukların mı, yoksa baldırların mı açık olduğu konusu açıklık kazanmamıştır. Bu nedenle uyluğu açmanın cevazını kasdetmek doğru değildir.

Bu hadiste, alim ve fazıl kişinin, arkadaşlarından nazlanan kişinin gelişi ile nazlanmasının cevazına, garip veya kendisinden utanılacak bir arkadaş geldiğinde bunun terkedilmesinin müstehablığına işaret vardır."

667-Müslim (4/1866) Kitabu Fezaili's Sahabe. 3-Hz. Osman (r.a)'ın faziletleri babı.

٦٦٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: سَأَلَتْنِي أُمِّي: مُنْذُ مَتَى عَهْدُكَ بِالنَّبِيِّ ﷺ ؟ قَالَ: فَقُلْتُ لَهَا: مُنْذُ كَذَا وَكَذَا. قَالَ: فَنَالَتْ مِنِّي وَسَبَّتْنِي. قَالَ: فَقُلْتُ لَهَا: دَعِينِي فَإِنِّي آتِي النَّبِيَّ ﷺ فَأُصَلِّي مَعَهُ الْمَغْرِبَ ثُمَّ لَا أَدَعُهُ حَتَّى يَسْتَغْفِرَ لِي وَلَكِ. قَالَ: فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ الْمَغْرِبَ، فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ انْفَتَلَ، فَتَبِعْتُهُ فَعَرَضَ لَهُ عَارِضٌ فَنَاجَاهُ ثُمَّ ذَهَبَ فَاتَّبَعْتُهُ فَسَمِعَ صَوْتِي فَقَالَ: «مَنْ هٰذَا» ؟ فَقُلْتُ: حُذَيْفَةُ. قَالَ: «مَالَكَ؟» فَحَدَّثْتُهُ بِالْأَمْرِ، فَقَالَ: «غَفَرَ اللَّهُ لَكَ وَلِأُمِّكَ» . ثُمَّ قَالَ: «أَمَا رَأَيْتَ الْعَارِضَ الَّذِي عَرَضَ لِي قُبَيْلُ». قَالَ: قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: «مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ لَمْ يَهْبِطِ الْأَرْضَ قَبْلَ هٰذِهِ اللَّيْلَةِ فَاسْتَأْذَنَ رَبَّهُ أَنْ يُسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِي أَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَنَّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ» رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ.

668- İmam Ahmed, Huzeyfe (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Huzeyfe dedi ki:

"Annem bana: "Ne zamandan beri Peygamber (a.s) ile birliktesin?" diye sordu. Ben de: "Şu şu zamandan beridir," diye cevap verdim. Bunun üzerine anam bana hakaret edip sövüp saydı. Ben de ona:

"Beni bırak, Hz. Peygamber (a.s)'e gideyim, O'nunla birlikte akşam namazını kılayım, sonra da senin ve benim için istiğfar etmedikçe O'nu terk etmiyeyim" dedim. Bunun ardından (doğruca) Hz. Peygamber (a.s)'e geldim. Ve O'nunla birlikte akşam namazını kıldım. Hz. Peygamber (a.s) yatsı namazını da kıldı, sonra nafile namaz kıldı. Ben O'nu izledim, kendisine bir engel çıktı ve o engeli aştı. Sonra gitti. Ben de O'nun peşinden gidiyordum. Benim sesimi işitti ve: "Bu kim?" dedi. Ben: "Huzeyfe" dedim. Hz Peygamber (a.s): "Neyin var?" diye buyurdu. Ben de olayı O'na anlattım. Bunun üzerine:

"Allah seni ve anneni bağışlasın!" buyurdu. Sonra: "Önüme çıkan engeli görmedin mi?" diye sordu. Ben: "Evet," dedim. Hz. Peygamber (a.s):

"O, bu geceden önce yeryüzüne hiç inmemiş meleklerden bir melektir. Rabbinden, bana, Hasan ve Hüseyin'in cennetlik gençlerin efendileri olduklarını, Fatıma'nın cennetlik kadınların efendisi olduğunu müjdelemek ve bana selam vermek için izin istedi" buyurdu."

668-Müsned, Ahmed (51391) İsnadı hasendir.

٦٦٩ــ رَوَى اَحْمَدُ عَنْ وَكِيعٍ اَنَّهُ قَالَ: حَدَّثَنِى عَبْدُاللّٰهِ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ اَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ اَوْ اُمِّ سَلَمَةَ، قَالَ وَكِيعٌ: شَكَّ هُوَ ــ يَعْنِى عَبْدَاللّٰهِ بْنُ سَعِيدٍ ــ اَنَّ النَّبِىَّ ﷺ قَالَ لِاِحْدَاهُمَا: «لَقَدْ خَلَ عَلَىَّ الْبَيْتَ مَلَكٌ لَمْ يَدْخُلْ عَلَىَّ قَبْلَهَا فَقَالَ لِى: اِنَّ ابْنَكَ هٰذَا حُسَيْنٌ مَقْتُولٌ، وَاِنْ شِئْتَ اَرَيْتُكَ مِنْ تُرْبَةِ الْاَرْضِ الَّتِى يُقْتَلُ بِهَا»، قَالَ: «فَاَخْرَجَ تُرْبَةً حَمْرَاءَ».

669- İmam Ahmed, Veki' (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Veki' şöyle dedi:

"Bana, Abdullah bin Said babasından tahdis etti. O da Hz. Aişe (r.a) veya Ümmü Seleme'den tahdis etmiş. Veki' dedi ki:

O (Abdullah bin Said) Hz. Peygamber (a.s)'in o ikisi (Hz. Aişe (r.a) ve Ümmü Seleme)'den şöyle buyurmuştur:

"Evde yanıma daha önce hiç girmemiş olan bir melek huzuruma girdi ve bana: "Bu oğlun (torunun) Hüseyin öldürülmüş (olacak)tır. Eğer istersen katledileceği yeryüzünün toprağını sana gösteririm" dedi. Hemen o melek kırmızı topraktan (bir miktar) çıkardı."

٦٧٠ــ رَوَى اَحْمَدُ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: خَرَجْتُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ اَقْفُو آثَارَ النَّاسِ، قَالَتْ: فَسَمِعْتُ وَئِيدَ الْاَرْضِ وَرَائِى. [يَعْنِي مَسَّ الْاَرْضِ]. قَالَتْ: فَالْتَفَتُّ فَاِذَا اَنَا بِسَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ وَمَعَهُ ابْنُ اَخِيهِ الْحَارِثُ بْنُ اَوْسٍ يَحْمِلُ مِجَنَّةً. قَالَتْ: فَجَلَسْتُ اِلَى الْاَرْضِ فَمَرَّ سَعْدٌ وَعَلَيْهِ دِرْعٌ مِنْ حَدِيدٍ، قَدْ خَرَجَتْ مِنْهَا اَطْرَافُهُ، فَاَنَا اَتَخَوَّفُ عَلَى اَطْرَافِ سَعْدٍ. قَالَتْ: وَكَانَ سَعْدٌ مِنْ اَعْظَمِ النَّاسِ وَاَطْوَلِهِمْ. قَالَتْ: فَمَرَّ وَهُوَ يَرْتَجِزُ وَيَقُولُ:

لَبِّثْ قَلِيلاً يُدْرِكِ الْهَيْجَا جَمَلْ مَا اَحْسَنَ الْمَوْتُ اِذَا حَانَ الْاَجَلْ

قَالَتْ: فَقُمْتُ فَاقْتَحَمْتُ حَدِيقَةً فَاِذَا فِيهَا نَفَرٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَاِذَا فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَفِيهِمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ سَبْغَةٌ لَهُ [يَعْنِى مِغْفَرًا] فَقَالَ عُمَرُ: مَا جَاءَ بِكِ؟ لَعَمْرِى

669-İmam Ahmed (6/294) Mecmau'z Zevaid (9/187)'de Haysemi: "Onu Ahmed rivayet etmiştir ve ricali Sahih'in ricalidir" demiştir.

وَاللَّهِ إِنَّكَ لَجَرِيئَةٌ وَمَا يُؤمنك اَنْ يَكُونَ بَلاَءً اَوْ يَكُونَ تَحوّز. قَالَتْ: فَمَا زَالَ يَلُومُنِي حَتَّى تَمَنَّيْتُ اَنَّ الْاَرْضَ انْشَقَّتْ لِي سَاعَتِئِذٍ فَدَخَلْتُ فِيهَا. قَالَتْ: فَرَفَعَ الرَّجُلُ السَّبَغَةَ عَنْ وَجْهِهِ فَإِذَا طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِاللَّهِ، فَقَالَ: يَاعُمَرُ! وَيْحَكَ إِنَّكَ قَدْ اَكْثَرْتَ مُنْذُ الْيَوْمِ، وَاَيْنَ التحوّز اَوِ الْفِرَارُ اِلاَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَتْ: وَيَرمِي سَعْدًا وَرَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يُقَالُ لَهُ ابْنُ الْعَرَقَةِ بِسَهْمٍ لَهُ، فَقَالَ لَهُ، (خُذْهَا وَاَنَا ابْنُ الْعَرَقَةِ) فَاَصَابَ اَكْحَلَهُ فَقَطَعَهُ، فَدَعَا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ سَعْدٌ فَقَالَ: اَللَّهُمَّ لاَتُمِتْنِي حَتَّى تَقَرَّ عَيْنِي مِنْ قُرَيْظَةَ. قَالَتْ: وَكَانُوا حُلَفَاءَهُ وَمَوَالِيَهُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ. قَالَتْ: فَرَقِئَ كَلْمُهُ وَبَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الرِّيحَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ، فَكَفَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا، فَلَحِقَ اَبُو سُفْيَانَ وَمَنْ مَعَهُ بِتِهَامَةَ، وَلَحِقَ عُيَيْنَةُ بْنُ بَدْرٍ وَمَنْ مَعَهُ بِنَجْدٍ، وَرَجَعَتْ بَنُو قُرَيْظَةَ فَتَحَصَّنُوا فِي صَيَاصِيهِمْ، وَرَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اِلَى الْمَدِينَةِ، فَوَضَعَ السِّلاَحَ وَاَمَرَ بِقُبَّةٍ مِنْ أدم فَضُرِبَتْ عَلَى سَعْدٍ فِي الْمَسْجِدِ. قَالَتْ: فَجَاءَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ وَاِنَّ عَلَى ثَنَايَاه لَنقعَ الْغُبَارِ، فَقَالَ: اَقَدْ وَضَعْتَ السِّلاَحَ، وَاللَّهِ مَا وَضَعَتِ الْمَلاَئِكَةُ بَعْدُ السِّلاَحَ، اخْرُجْ اِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ فَقَاتِلْهُمْ.

670- İmam Ahmed, Hz. Aişe (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe (r.a) şöyle demiştir:

"Hendek Savaşı günü çıkıp halkın peşinden gittim. Arkamdan, derinden bir yük sesi geldiğini işittim. Dönünce, Sa'd bin Muaz ile kardeşinin oğlu Haris bin Evs'i gördüm. Bir kalkan taşıyordu. Olduğum yere çöktüm. Sa'd üzerinde demirden bir zırh bulunduğu halde geçti. Kolları zırhtan dışarı çıkmıştı. Doğrusu ben Sa'd'ın açıkta kalan kollarından korkuyordum. Sa'd, halkın en iri yapılısı ve en uzunu idi. Kendisi:

"Biraz bekle, savaşı idrak eder cemel,

Ölmek ne güzel! Gelince ecel" diyerek recez söylüyordu."

Hz. Aişe (r.a) sözüne devamla dedi ki:

670-Müsned, Ahmed (6/141) Mecmau'z Zevaid (6/136) Haysemi demiştir ki: "Bu hadisin bir kısmı Sahih'te muttasıl isnadla Hz. Aişe (r.a)'den rivayet edilmiştir."

"Kalkıp bir bahçeye girdim. Orada müslümanlardan birkaç kişi bulunuyordu. İçlerinde Hz. Ömer bin Hattab (r.a) ile, gözlerinden başka yeri görünmeyen miğferli bir zat da vardı. Hz. Ömer (r.a) bana:

"Seni buraya getiren (sebep) nedir? Vallahi sen hakikaten çok cür'etli ve cesaretlisin. Sen bir felakete uğramıyacağından emin olabilir misin?" dedi. Hz. Ömer (r.a) beni böyle kınadığı zaman yer yarılıp yerin dibine geçmeyi istedim. Miğferli zat, miğferini yüzünden yukarı doğru kaldırdı. Meğer o, Talha bin Ubeydullah imiş. Talha:

"Ey Ömer! Ayıp sana. Sen bugün çok oldun. Doğru ve isabetli görüşlülük veya yüce Allah'a yönelmek nerede kaldı?" dedi."

Hz. Aişe (r.a) sözlerine şöyle devam etti:

"Müşriklerden İbnu'l Arıka denilen bir adam Sa'd'a ok atarken:

"Al benden! Benim Arika'nın oğlu olduğumu bil!" demişti. İbnu'l Arıka, (oku) Sa'd'ın kolundaki "ekhal" denilen orta damara isabet ettirmiş ve onu kesmişti. Bunun üzerine Sa'd da Allah (Azze ve Celle)'a dua edip şöyle demişti:

"Allahım! Kurayzaoğulları yahudilerinin akıbetlerini, cezalandırıldıklarını görüp gözüm aydın oluncaya kadar beni öldürme!"

Hz. Aişe (r.a) demişti ki:

"Kurayzaoğulları yahudileri, cahiliyyet döneminde Sa'd'ın yeminlileri ve dostlarıydı.

Sa'd'ın kanı durduruldu. Allah (Azze ve Celle) de müşriklerin üzerine kasırga gönderdi. Aziz ve Celil olan Allah savaşta mü'minlere kafi geldi. Zaten Allah güçlü ve azizdir. Bu kasırga üzerine Ebu Süfyan ve beraberindekiler Tihame'ye, Uyeyne bin Bedr ve adamları da Necd'e vardılar. Kurayzaoğulları da geri dönüp kalelerine sığındılar. Resulullah (a.s) da Medine'ye geri döndü ve silahını çıkarıp yere koydu. Deriden bir çadır kurulmasını emretti ve Sa'd için Mescid'de çadır kuruldu."

Hz. Aişe dedi ki:

"Cebrail (a.s) Hz. Peygamber (a.s)'e geldi. Üzerinde tozlar vardı. Cebrail (a.s), Hz. Peygamber (a.s)'e:

"Sen silahını çıkardın mı? Vallahi, melekler henüz silahlarını çıkarmadılar. Çıkıp Kurayzaoğullarının üzerine yürü ve onlarla savaş!" dedi."

٦٧١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالَ:

لَمَّا كَانَ يَوْمُ بَدْرٍ نَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَهُمْ أَلْفٌ، وَأَصْحَابُهُ ثَلاَثُمِائَةٍ وَتِسْعَةَ عَشَرَ رَجُلاً، فَاسْتَقْبَلَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ الْقِبْلَةَ. ثُمَّ مَدَّ يَدَيْهِ فَجَعَلَ يَهْتِفُ بِرَبِّهِ: «اَللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي. اَللَّهُمَّ آتِ مَا وَعَدْتَنِي. اَللَّهُمَّ إِنْ تَهْلِكْ هٰذِهِ الْعِصَابَةُ مِنْ أَهْلِ الإِسْلاَمِ لاَتُعْبَدْ فِي الأَرْضِ». فَمَا زَالَ يَهْتِفُ بِرَبِّهِ، مَادًّا يَدَيْهِ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، حَتَّى سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ مَنْكِبَيْهِ، فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ، فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ، ثُمَّ الْتَزَمَهُ مِنْ وَرَائِهِ، وَقَالَ: يَانَبِيَّ اللَّهِ [كَفَاكَ] مُنَاشَدَتُكَ رَبَّكَ، فَإِنَّهُ سَيُنْجِزُ لَكَ مَا وَعَدَكَ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ مُرْدِفِينَ﴾ . فَأَمَدَّهُ اللَّهُ بِالْمَلاَئِكَةِ.

671- Müslim, Abdullah bin Abbas (r.a)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bana Hz. Ömer (r.a) tahdis edip dedi ki:

"Bedir günü olduğu zaman, Resulullah (a.s) müşriklere baktı, onlar bin kadar vardı. Bir de sahabilerine baktı. Üçyüz ondokuz kişiden ibaretti. Bunun üzerine Resulullah (a.s) kıbleye döndü, sonra iki elini uzattı ve Rabbına seslenerek şu dua ile yardım istemeğe başladı:

"Ya Allah! Bana ettiğin va'dini yerine getir. Ya Allah! Bana ihsan eyle! Ya Allah! Eğer İslam ahalisinden olan şu topluluk helak olursa, yeryüzünde sana ibadet edilmeyecek."

Resulullah (a.s) iki elini uzatmış ve kıbleye yönelmiş olarak sürekli bu duayı tekrar ediyor ve Rabbından yardım istiyordu. Nihayet omuzlarından ridası düştü. Yanına Hz. Ebu Bekir (r.a) gelip ridasını aldı ve Hz. Peygamber (a.s)'in iki omuzları üzerine bürüdü, sonra da arkasından O'nu tuttu ve:

"Ey Allah'ın Peygamberi! Rabbına olan bu münacaatın (yakarışın) yetişir. Çünkü O sana olan va'dini yerine getirecektir" dedi. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah şu ayeti indirdi:

"O vakit siz Rabbinizden imdad istiyordunuz da O da: "Mahakkak ki, ben size meleklerden birbiri ardınca bin melek ile imdat edeceğim" diyerek duanızı kabul buyurmuştu." (1) İşte Allah peygamberine (burada zikrolunan) meleklerle imdat etmiştir."

671-Müslim (3/1383) 32-Kitabu'l Cihad ve's Siyer. 18-Bedir Savaşı'nda meleklerin yardıma gelmesi babı.

1) Enfal Suresi: 9

٦٧٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ يَقُولُ: جَاءَتْ مَلاَئِكَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ نَائِمٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ. فَقَالُوا: إِنَّ لِصَاحِبِكُمْ هٰذَا مَثَلاً. قَالَ: فَاضْرِبُوا لَهُ مَثَلاً. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ. فَقَالُوا: مَثَلُهُ كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَأْدُبَةً وَبَعَثَ دَاعِيًا؛ فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ وَأَكَلَ مِنَ الْمَأْدُبَةِ، وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ الدَّارَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنَ الْمَأْدُبَةِ. فَقَالُوا: أَوِّلُوهَا لَهُ يَفْقَهْهَا. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّهُ نَائِمٌ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ. فَقَالُوا: فَالدَّارُ الْجَنَّةُ وَالدَّاعِي مُحَمَّدٌ ﷺ ، فَمَنْ أَطَاعَ مُحَمَّدًا ﷺ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَى مُحَمَّدًا ﷺ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمُحَمَّدٌ فَرْقٌ بَيْنَ النَّاسِ».

672- Buhari, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Bir kere Hz. Peygamber (a.s) uyurken, yanına bir takım melekler geldi ve bunlardan bazıları:

"Bu zat uyuyor" dedi. Bazıları da:

"Gözü uyuyor fakat kalbi uyanıktır" dedi. Bunun üzerine bu melekler (birbirlerine):

"Bu dostumuzun yüksek sıfatı vardır (yüksek menkıbe sahibidir.) Haydi siz de bunu yüksek mevkiin dışında bir örnekle temsil ediniz!" dediler. Fakat bazıları:

"İyi ama bu zat uyuyor" dediler. Bazıları da:

"Hayır O'nun gözü uyuyor, fakat kalbi uyanıktır" dediler. Bunun üzerine melekler:

"Bu Zat'ın dışındaki benzeri, şu bir kimsenin misali gibidir: O kimse yeni bir ev yaptırır. O evde bir ziyafet yemeği tertip eder ve bu ziyafete insanları davet etmek için bir davetçi gönderir. Bu davetçinin davetine kim icabet ederse, o (mükemmel) eve girer ve ziyafet yemeğinden yer. Her kim de davetçinin davetine icabet etmezse, o eve giremez ve ziyafet yemeklerinden yiyemez.

672-Buhari (13/249) 96-Kitabu'l İ'tisam bi'l Kitabı ve's Sünneti. 2-Resulullah (a.s)'ın sünnetlerine uyma babı.

Bunun üzerine melekler yine birbirlerine:

"Haydi bu temsili bu Zat'a izah ediniz de anlasın" dediler. Fakat yine bunlardan bazıları:

"İyi ama bu zat uyuyor" dediler. Bazıları da:

"Hayır gözleri uyuyor, ama kalbi uyanıktır" dediler.

Bunun üzerine melekler (kendi aralarında temsili şöyle açıkladılar):

"O ev cennettir, davetçi de Muhammed (a.s)'dir. Her kim Muhammed (a.s)'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiştir. Her kim de Muhammed (a.s)'e asi olursa, Allah'a asi olmuştur. Muhammed (a.s) insanların arasını ayırdetmiştir." (1)

٦٧٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الشَّفَاعَةَ فَقَالَ: «إِنَّ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ وَعَلَيْهِ حَسَكٌ وَكَلَالِيبُ يُخْطَفُ النَّاسُ وَبِجَنْبَتَيْهِ الْمَلَائِكَةُ يَقُولُونَ: اَللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ».

673- İmam Ahmed, Ebu Said el Hudri (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Said dedi ki:

"Resulullah (a.s) şefaatı zikrederek şöyle buyurdu:

"Muhakkak insanlar cehennemin köprüsü üzerine arzolunurlar. Onun üzerine pıtrak dikenleri ve insanları kapıp sayan çengeller vardır. İki tarafında da: "Ya Allah, selamet ver, selamet ver!" diyen melekler vardır."

٦٧٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ، مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجُرُّونَهَا».

674- Müslim, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'den rivayet etmiştir:

673-İmam Ahmed (3/26) Bu hadis Buhari (11/444)'de Ebu Hureyre'den uzunca bir şekilde rivayet edilmiştir. Müslim (1/167)'de de Ebu Said el Hudri'den uzunca bir şekilde rivayet edilmiştir.

674-Müslim (4/2184) 51-Kitabu'l Cennet ve sıfat-ı Naimiha. 12-Cehennemin hararetinin şiddeti hakkında bir bab. Tirmizi (4/701) 40-Kitabu Sıfat-ı cehennem. 1-Narın sıfatı hakkında gelen haberler babı.

1) "Muhammed insanların arasını ayırdetmiştir"den maksat, mü'minlerin tasdiki, kafirlerin de kendisini inkarı sebebiyle kafirlerle mü'minlerin arasını ayırdetmiştir veya hak ile batılı ayırdetmiştir.

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"O gün cehenneme yetmişbin bağlıyacak bağ (bağlanmış cehennemlik) getirilir. Her bir bağ ile beraber yetmişbin de melek vardır ki, onları çeker sürüklerler."

٦٧٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ صَهْبَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يُحْمَلُ النَّاسُ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَتُقَادِعُ بِهِمْ جَنَبَةُ الصِّرَاطِ تَقَادُعَ الْفَرَاشِ فِي النَّارِ» قَالَ: «فَيُنْجِي اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ» . قَالَ: «ثُمَّ يُؤْذَنُ لِلْمَلَائِكَةِ وَالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ أَنْ يَشْفَعُوا فَيَشْفَعُونَ وَيُخْرِجُونَ وَيشْفَعُونَ وَيُخْرِجُونَ وَيَشْفَعُونَ وَيُخْرِجُونَ» . وَزَادَ عَفَّانُ مَرَّة فَقَالَ أَيْضًا: «وَيَشْفَعُونَ وَيُخْرِجُونَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مَا يَزِنُ ذَرَّةً مِنْ إِيمَانٍ».

675- İmam Ahmed, Ukbe bin Sahban (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Ben Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu işittim:

"Kıyamet gününde insanlar Sırat'ın üzerine taşınırlar. Sırat'ın yan tarafı onları, kelebeğin ateşe sarktığı gibi sarkar. Ama Allah Tebareke ve Teala dilediği kimseyi rahmetiyle kurtarır. Sonra meleklere, peygamberlere ve şehitlere şefaat etmeleri için izin verilir. Onlar da şefaat eder, çıkarırlar, şefaat eder çıkarırlar, şefaat eder çıkarırlar."

Ravi Affan, Hz. Peygamber (a.s)'in bu sözünü bir kez daha ekledi:

"Ve şefaat ederler, kalbinde zerre ağırlığınca iman bulunanları çıkarırlar."

٦٧٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ» ــ وَهُوَ السَّحَابُ ــ «فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ، فَتَسْتَرِقُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوحِيهِ إِلَى الْكُهَّانِ، فَيَكْذِبُونَ مِنْهَا مِائَةَ كِذْبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ».

676- Buhari, Hz. Peygamber (a.s)'in zevcesi Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe, Resulullah (a.s) şöyle buyururken işitmiş:

"Melekler anân içine -ki o buluttur- inerler de gökte kaza ve hükmolunan emri (istikbele ait bazı şeyleri kendi aralarında) zikrederler. Bu sırada şeytanlar (bu habere) kulak hırsızlığı yapar ve onu işitirler. İşittiklerini de kahinlere gizlice ulaştırırlar. Kahinler, şeytanlardan işittikleri kelimelerle beraber, yüz yalan da kendi nefeslerinden uydururlar."

٦٧٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِذَا قَضَى اللَّهُ الْأَمْرَ فِي السَّمَاءِ ضَرَبَتِ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ، كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ»، قَالَ عَلِيٌّ وَقَالَ غَيْرُهُ: «صَفْوَانٍ يَنْفُذُهُمْ ذٰلِكَ. فَإِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ، قَالُوا: مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ قَالُوا: الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ...».

677- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a) bunu Hz. Peygamber (a.s)'e eriştirir. Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Allah gökyüzündeki meleklere bir işin yerine getirilmesini hükmettiği zaman, düz ve sert bir taş üzerindeki zincir (sesi) gibi olan bu ilahi hükme, melekler tamamiyle itaat ederek korku ile kanatlarını birbirine vururlar." (1) Cebrail (a.s) ve Mikail (a.s) gibi meleklere:

"Rabbiniz ne sağladı?" diye sorarlar. Onlar da:

"Allah hak sözü söyledi" diye Allah'ın hüküm ve takdirini bildirirler ve: "Allah pek yücedir, pek büyüktür!" derler..."

٦٧٨ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا تَكَلَّمَ اللَّهُ بِالْوَحْيِ سَمِعَ أَهْلُ السَّمَاءِ صَلْصَلَةً كَجَرِّ السِّلْسِلَةِ عَلَى الصَّفَا،

676-Buhari 5(1338) 59-Kitabu' Bed'i'l Halk. 11-İblisin sıfatı ve ordusu babı.

677-Buhari (8/380) 65-Kitabu't Tefsir. 1-Allah'ın: "Ancak kulak hırsızlığı eden şeytan vardır ki, onun ardına da apaçık bir ateş parçası düşmektedir" (Hicr Suresi: 18) kavli babı.

1) Ali (İbnu'l Medeni) ve ondan başkaları "Safvan" kelimesini "Safavan" şeklinde söylemişlerdir.

فَيُصْعَقُونَ، فَلاَ يَزَالُونَ كَذٰلِكَ، حَتَّى يَأْتِيَهُمْ جِبْرِيلُ، فَإِذَا جَاءَ فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ، فَيَقُولُونَ: يَا جِبْرِيلُ مَاذَا قَالَ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ: الْحَقَّ. فَيَقُولُونَ: الْحَقَّ الْحَقَّ».

678- Ebu Davud, İbni Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud dedi ki:

"Resulullah (a.s): "Allah Teala vahiy ile konuştuğunda gök ehli düz ve sert bir taş üzerinde zincirin çekilişi gibi tangır tungur bir ses duyarlar ve bunun üzerine bayılırlar ve böylece devam ederler. Nihayet Cibril (a.s) onlara gelir. Cibril (a.s) gelince, kalblerinden korku giderilir. Bu kez onlar:

"Ya Cibril! Rabbin ne dedi?" derler. Cibril (a.s) de:

"Hakkı (buyurdu)" der. Onlar da:

"Hakkı, hakkı (buyurdu)" derler."

٦٧٩ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ الدَّيْنِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَوَّلَ مَنْ جَحَدَ آدَمُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ» أَو «أَوَّلُ مَنْ جَحَدَ آدَمُ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمَّا خَلَقَ آدَمَ مَسَحَ ظَهْرَهُ فَأَخْرَجَ مِنْهُ مَا هُوَ مِنْ ذَارَارِيَّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَجَعَلَ [أَي: اللَّهُ] يَعْرِضُ ذُرِّيَّتَهُ عَلَيْهِ فَرَأَى فِيهِمْ رَجُلاً يَزْهَرُ فَقَالَ: أَيْ رَبِّ! مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: هٰذَا ابْنُكَ دَاوُدَ. قَالَ: أَيْ رَبِّ كَمْ عُمُرُهُ؟ قَالَ: سِتُّونَ عَامًا. قَالَ: رَبِّ زِدْ فِي عُمُرِهِ. قَالَ: لاَ، إِلاَّ أَنْ أَزِيدَهُ مِنْ عُمُرِكَ. وَكَانَ عُمُرُ آدَمَ أَلْفَ عَامٍ فَزَادَهُ أَرْبَعِينَ عَامًا. فَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ بِذٰلِكَ كِتَابًا وَأَشْهَدَ عَلَيْهِ الْمَلاَئِكَةَ فَلَمَّا احْتُضِرَ آدَمُ وَأَتَتْهُ الْمَلاَئِكَةُ، لِتَقْبِضَهُ قَالَ: إِنَّهُ قَدْ بَقِيَ مِنْ عُمُرِي أَرْبَعُونَ عَامًا. فَقِيلَ: إِنَّكَ قَدْ وَهَبْتَهَا لِابْنِكَ دَاوُدَ. قَالَ: مَا فَعَلْتُ. وَأَبْرَزَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ الكِتَابَ وَشَهِدَتْ عَلَيْهِ الْمَلاَئِكَةُ.

679- Tirmizi, İbni Abbas (r.a)'dan rivayet etmiştir:

678-Ebu Davud (4/235) Kitabu's Sünnet. Kur'an hakkında bir bab. Buhari (13/452) 97-Kitabu't Tevhid. 32-"Onun izni olmadan, O'nun katında şefaat edecek kimdir" ayeti babı. Hadiste geçen "salsal" kelimesi ile bazısı bazısının üstünde bulunan sert gök cisimlerinin sürtünme sesleri kasdedilmektedir.

679-Tirmizi (5/265) 48-Kitabu't Tefsir. 8-Araf Suresi babı. İmam Ahmed (1/251) Müstedrek (2/586) Hakim, O'nun Müslim'in şartı üzere sahih olduğunu söylemiş, Zehebi de onu doğrulamıştır.

"İbni Abbas dedi ki:

"Ayetü'd Deyn" inince Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ilk inkar eden kişi Adem (a.s)'dir. Veya ilk inkar eden Adem (a.s) oldu. Şüphesiz Allah Azze ve Celle Adem (a.s)'i yarattığı zaman, onun belini sıvazladı ve kıyamete kadar olacak zürriyeti ondan çıkardı. Yüce Allah Adem (a.s)'in zürriyetini kendisine arzetmeye başladı. Derken Adem (a.s) onların içinde yüzü nurlu ve parlak bir adam gördü. Bunun üzerine Adem (a.s):

"Ey Rabbim! Bu kimdir?" dedi. Yüce Allah:

"Bu, senin oğlun Davud (a.s)'dur," buyurdu. Adem (a.s):

"Ey Rabbim! Onun ömrü ne kadar?" diye sordu:

"Altmış yıl," diye buyurdu. Adem (a.s):

"Rabbim, onun ömrünü artır!" dedi. O da:

"Hayır olmaz, ancak senin ömründen (alıp ona) eklemek suretiyle olur" buyurdu. Adem (a.s)'in ömrü bin yıl idi. Bu suretle onun ömrüne kırk yıl ekledi. Aziz ve Celil olan Allah onun üzerine bunu bir yazı olarak yazdı ve melekleri ona şahit tuttu. Adem (a.s)'in ölümü yaklaşınca ve canını almak için melekler ona gelince Adem (a.s):

"Henüz ömrümden kırk yıl daha var" dedi. Ona:

"Sen o kırk yılı oğlun Davud (a.s)'a bağışlamıştın" denildi. Adem (a.s):

"Ben (böyle bir şey) yapmadım," dedi. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah yazıyı çıkarıp ona gösterdi ve melekler O'na şahitlik ettiler."

٦٨٠ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ: أَنَّ مَابَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ إِلَى عَاتِقِهِ، مَسِيرَةُ سَبْعَمِائَةِ عَامٍ».

680- Ebu Davud, Cabir bin Abdullah (a.s)'dan rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

680-Ebu Davud (4/232) Kitabu's Sünne. Cehmiyye hakkında bir bab. Onun isnadı sahihtir. Mecmau'z Zevaid (1/80)'de Haysemi: "Onu "Yetmiş sene" sözü hariç Ebu Davud rivayet etmiştir. Taberani de "Evsat"da rivayet etmiştir. Ricali Sahih'in ricalidir. Ayrıca onu, Ziya "el Muhtare" de rivayet etmiştir" demiştir.

"Arşı taşıyan Allah'ın meleklerinden bir melek hakkında konuşmam için bana izin verildi: Kulak yumuşağından boynuna kadar olan ara, yediyüz yıllık mesafedir."

٦٨١ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ فِي الْأَوْسَطِ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ، رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ السُّفْلَى، وَعَلَى قَرْنِهِ الْعَرْشُ، وَبَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنَيْهِ وَعَاتِقِهِ خَفَقَانُ الطَّيْرِ سَبْعَمِائَةِ عَامٍ، يَقُولُ ذٰلِكَ الْمَلَكُ: سُبْحَانَكَ حَيْثُ كُنْتَ».

681- Taberani, Evsat'ta Enes (r.a)'den Resulullah (a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Bana arşı taşıyan meleklerden bir melek hakkında konuşmama izin verildi: Onun iki ayağı, yerin dibindedir, boynuzunun üzerinde arş vardır, kulak yumuşağı ile boynunun arası, kuş uçuşuyla yediyüz yıldır. Bu melek: "Bulunduğun yerde seni tesbih ederim," der."

٦٨٢ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (رَفَعَهُ) : «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا لِطَالِبِ الْعِلْمِ رِضًا بِمَا يَطْلُبُ».

682- İmam Ahmed, Safvan bin Üsal (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Safvan onu merfu'an rivayet etmiş ve Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Muhakkak melekler, ilmi talep eden kişiye, talep ettiği şeyden razı oldukları için kanatlarını gererler."

"Resulullah (a.s): "Melekler, içinde zil bulunan, ne bir kervana, ne de bir eve yaklaşırlar" buyurdu."

٦٨٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: وَاعَدَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جِبْرِيلُ فِي سَاعَةٍ أَنْ يَأْتِيَهُ، فَجَاءَتْ تِلْكَ السَّاعَةُ، وَلَمْ يَأْتِهِ. قَالَتْ: وَكَانَ بِيَدِهِ عَصًا، فَطَرَحَهَا مِنْ يَدِهِ، وَهُوَ يَقُولُ: «مَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَلاَ رُسُلُهُ» . ثُمَّ التَفَتَ، فَإِذَا جِرْوُ كَلْبٍ تَحْتَ سَرِيرٍ، فَقَالَ: «مَتَى دَخَلَ هٰذَا الكَلْبُ؟ » فَقُلْتُ: وَاللَّهِ مَا دَرَيْتُ بِهِ. فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ، فَجَاءَهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «وَعَدْتَنِي فَجَلَسْتُ لَكَ، وَلَمْ تَأْتِنِي» ؟ فَقَالَ: مَنَعَنِي الْكَلْبُ الَّذِي كَانَ فِي بَيْتِكَ، إِنَّا لاَنَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلاَ صُورَةٌ.

684- Müslim, Hz.Aişe (r.a)'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

*"Cibril Aleyhisselam, geleceği bir saat üzerinde Resulullah (a.s) ile sözleşti. **Nihayet sözleşilen bu saat gelip çattı, fakat Cibril (a.s) o saatte gelmedi. Resulullah (a.s) elinde bir değnek ile bekliyordu. Değneği elinden attı ve:***

"Allah va'dinden dönmez, resulleri de dönmezler" buyurdu. Sonra arkasına döndü ve sedirinin altında bir köpek yavrusu gördü. Bunun üzerine:

"Ya Aişe! Bu köpek buraya ne zaman girdi?" dedi. Hz. Aişe (r.a) de:

"Allah'a yemin ederim ki, bilmiyorum," dedi. Resulullah (a.s) köpeğin çıkarılmasını emretti, o da çıkarıldı. Akabinde Cibril (a.s) geldi. Resulullah (a.s) ona:

"Bana geleceğin saati va'd ettin, ben de senin için oturup bekledim, fakat gelmedin!" dedi. Cibril (a.s):

"Benim gelmeme, evinde bulunan köpek mani oldu. Biz melekler, içinde köpek ve suret bulunan bir eve girmeyiz," dedi."

٦٨٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: وَعَدَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جِبْرِيلُ أَنْ يَأْتِيَهُ، فَرَاثَ عَلَيْهِ، حَتَّى اشْتَدَّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَخَرَجَ،

684-Müslim (3/166) 37-Kitabu'l Libas ve'z Ziynet. 26-Hayvan resmi yapmanın tahrimi babı.

فَلَقِيَهُ جِبْرِيلُ، فَشَكَا إِلَيْهِ، فَقَالَ: إِنَّا لاَنَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلاَ صُورَةٌ.

685- Buhari, Abdullah bin Ömer (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Cibril (a.s), Resulullah (a.s)'a gelmek üzere söz vermişti. Ama gecikmişti. Hatta bu gecikme Resulullah (a.s)'a ağır gelince, evinden dışarı çıkmıştı. Bu sırada Cibril (a.s) kavuştu da gecikmesinden dolayı öfkelendiğini ona söyledi. Bunun üzerine Cibril (a.s) de Hz. Peygamber (a.s)'e:

"Biz melekler, içinde suret ve köpek bulunan eve girmeyiz" dedi."

٦٨٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ مَيْمُونَةَ ــ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ــ رضى اللّٰهُ عنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَصْبَحَ عِنْدَهَا يَوْمًا وَاجِمًا، فَقَالَتْ لَهُ: لَقَدِ اسْتَنْكَرْتُ هَيْئَتَكَ مُنْذُ الْيَوْمِ. فَقَالَ: «إِنَّ جِبْرِيلَ كَانَ وَعَدَنِي أَنْ يَلْقَانِي، فَلَمْ يَلْقَنِي، أَمَا واللّٰه ما أَخْلفنى» . فظَلَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَهُ ذٰلِكَ عَلَى ذٰلِكَ، ثُمَّ وَقَعَ فِي نَفْسِهِ جِرْوُ كَلْبٍ تَحْتَ فُسْطَاطٍ لَنَا، فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ، ثُمَّ أَخَذَ [بِيَدِهِ] مَاءً، فَنَضَحَ مَكَانَهُ، فلمّا أمْسى لقيهُ جبْرِيلُ، فَقَالَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ [لَهُ] : «كُنْتَ وَعَدْتَنِي البَارِحَةَ؟» قَالَ: أَجَلْ، ولٰكنّا لانَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلاَ صُورَةٌ. فَأَصْبَحَ فَأَمَرَ بِقَتْلِ الْكِلاَبِ يَوْمَئِذٍ، حَتَّى إِنَّهُ يَأْمُرُ بِقَتْلِ كَلْبِ الْحَائِطِ الصَّغِيرِ، وَيَتْرُكُ كَلْبَ الْحَائِطِ الْكَبِيرِ.

686- Müslim, Meymune (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bir gün kederli olarak sabaha ulaştı. Meymune:

"Ya Resulallah! Yemin olsun ki, gündüzden beri senin bu durumunu sorup anlamak istemişimdir," dedi. Resulullah (a.s):

"Cibril bu gece benimle buluşacağını va'd etmişti, fakat benimle buluşmadı. Ama Allah'a yemin ederim ki, o bana karşı sözünden dönmemiştir" dedi.

Artık Resulullah (a.s) o günü bu düşünceli hali üzere geçirdi. Sonra Resulullah' (a.s)ın gönlüne evimizin bir direği altında bulunan bir köpek yavrusu

---

685-Buhari (10/391) 77-Kitabu'l Libas. 94-"İçinde suret bulunan eve melekler girmez" babı.

686-Müslim (3/1664) 37-Kitabu'l Libas ve'z Ziynet. 26-Hayvan sureti yapmanın tahrimi babı. Nesai (7/186) 42-Kitabu's Sayd ve'z Zebaih. 11-Meleklerin, içinde köpek bulunan eve girmekten çekinmeleri babı.

düştü. Hemen onun çıkarılmasını emretti. Köpek yavrusu dışarı çıkarıldı. Sonra eline bir miktar su alıp köpek yavrusunun yattığı yere serpti. Nihayet akşam olunca, Cibril (a.s) Hz. Peygamber (a.s)'le buluştu. Resulullah (a.s) Cibril (a.s)'e:

"Dün gece benimle buluşacağını bana va'd etmiş idin" dedi. Cibril (a.s):

"Evet öyle idi. Fakat biz melekler, içinde köpek ve suret bulunan hiçbir eve girmeyiz," dedi.

Resulullah (a.s) o gün sabaha erişince köpeklerin öldürülmesini emretti. Hatta o dereceye kadar ki, küçük bahçelerin bekçi köpeklerinin bile öldürülmesini emrediyordu da sadece büyük bostanların bekçi köpeklerini bırakıyordu."

Yine Nesai'nin (1) bir başka rivayetinde Hz. Meymune (r.a) demiştir ki:

"Biz, içinde köpek ve suret bulunan hiçbir eve girmeyiz," dedi. Resulullah (a.s) o gün sabaha erişince, köpeklerin öldürülmesini emretti. Hatta o dereceye kadar ki, küçük köpeklerin öldürülmesini bile emrediyordu."

٦٨٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا طَلْحَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لاَتَدْخُلُ الْمَلاَئِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلاَ صُورَةُ تَمَاثِيلَ».

687- **Buhari** ile **Müslim,** İbn-i Abbas (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Ben Ebu Talha'dan işittim, şöyle diyordu:

"Ben Resulullah (a.s)'tan işittim"

"İçinde köpek ve temsillere ait resim bulunan eve melekler girmez" buyuruyordu."

٦٨٨ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ عَمَّارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى أَهْلِي لَيْلاً وَقَدْ تَشَقَّقَتْ يَدَايَ، فَضَمَّخُونِي بِالزَّعْفَرَانِ، فَغَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

687-Buhari (6/312) 59-Kitabu Bed'i'l Halk 7-"Sizden biriniz amin dediği vakit melekler de..." hadisi babı. Müslim (3/1665) 37-Kitabu'l Libas ve'z Ziynet. 26-Hayvan sureti yapmanın tahrimi babı. Tirmizi (5/114) 44-Kitabu'l Edeb. 44-"Suret veya köpek olan eve melekler girmez" babı.

1) Nesai (7/184) Kitabu's Seyd ve'z Zebaih. 9-Köpeklerin öldürülmesini emir babı.

فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ وَلَمْ يُرَحِّبْ بِي فَقَالَ: «اغْسِلْ هٰذا» . قال: فَذَهَبْتُ فَغَسَلْتُهُ، ثُمَّ جِئْتُ وَقَدْ بَقِيَ عَلَيَّ مِنْهُ شَيْءٌ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ وَلَمْ يُرَحِّبْ بِي، وَقَالَ: «اغْسِلْ هٰذَا عَنْكَ» . فَذَهَبْتُ فَغَسَلْتُهُ، ثُمَّ جِئْتُ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيَّ وَرَحَّبَ بِي وَقَالَ: «إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ لاَتَحْضُرُ جِنَازَةَ الْكَافِرِ وَلاَ الْمُتَضَمِّخَ بِزَعْفَرَانٍ وَلاَ الْجُنُبَ» وَرَخَّصَ لِلْجُنُبِ إِذَا نَامَ أَوْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ أَنْ يَتَوَضَّأَ.

688- Ebu Davud, Ammar (r.a.'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bir gece, ellerim parça parça çatlanmış olduğu halde, aileme geldim. Bana za'feran (safran) sürdüler. Ertesi gün Resulullah (a.s)'a geldim. Selamı verdim, Resulullah (a.s) selamımı almadı ve bana merhaba da demedi; ama: "Bunu yıka!" dedi. Ben de hemen gidip onu yıkadım. Sonra geldim. Fakat üzerinde bir miktarı kalmış. Yine selam verdim, ama Resulullah (a.s) ne selamımı aldı, ne de bana merhaba dedi ve:

"Bunu yeniden yıkayıp temizle!" buyurdu. Ben de gidip onu yıkayıp temizledim. Sonra geldim ve O'na selam verdim. Resulullah (a.s) selamımı aldı ve bana; "Merhaba (hoş geldin)" dedi. Resulullah (a.s):

"Hakikaten melekler, kafirin cenazesine, zaferan sürünen kişi ile cünübün yanına gelmezler." buyurdu."

Ravi Ammar dedi ki:

"Resulullah (a.s) cünüb olan kişiye; uyuduğunda, yediğinde veya içtiğinde abdest almak üzere ruhsat verdi."

buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kıyamet günü, kulun hesaba çekildiği ilk şeyi namazıdır. Eğer o tam ise, onun için tamam yazılır. Eğer tamam değilse; yüce Allah meleklerine: "Bakın bakalım kuluma ait bir nafile bulacak mısınız ki, onunla farzı tamamlıyasınız?" diye buyurur. Sonra aynı şekilde zekata geçilir. Sonra buna göre amelleri alınır."

٦٩٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَامِرٍ الأَلْهَانِيِّ، قَالَ: دَخَلَ الْمَسْجِدَ حَابِسُ بْنُ سَعْدٍ الطَّائِيُّ مِنَ السَّحَرِ ــ وَقَدْ أَدْرَكَ النَّبِيَّ ﷺ ــ فَرَأَى النَّاسَ يُصَلُّونَ فِي مُقَدَّمِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ: مُرَاؤُونَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، أُرْعِبُوهُمْ فَمَنْ أَرْعَبَهُمْ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. فَأَتَاهُمُ النَّاسُ فَأَخْرَجُوهُمْ. قَالَ: فَقَالَ: إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ يُصَلُّونَ مِنَ السَّحَرِ فِي مُقَدَّمِ الْمَسْجِدِ.

690- İmam Ahmed, Abdullah bin Amir el-Hani (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Abdullah dedi ki:

"Habis bin Sa'd Tai -O, Hz. Peygamber (a.s)'e yetişmişti- tan vakti mescide girdi ve mescidin ön tarafında namaz kılan insanları gördü. Bunun ardından:

"Kabe'nin Rabbına andolsun ki, onlar riyakarlardır. Onları uyarınız. Kim onları uyarırsa, Allah'a ve Resulü'ne itaat etmiş olur. İnsanlar gelip onları dışarı çıkardılar."

Ravi dedi ki:

"Habis bin Said:

"Hakikaten melekler seher vakti mescidin ön tarafında namaz kılarlar," dedi."

٦٩١ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى بِنَا أَوْ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلاَةَ الْغَدَاةِ، ثُمَّ قَالَ: «أَشَاهِدٌ فُلاَنٌ؟» مَرَّتَيْنِ. قُلْنَا: نَعَمْ، وَلَمْ يَشْهَدِ الصَّلاَةَ. ثُمَّ قَالَ: «أَشَاهِدٌ فُلاَنٌ؟» . قُلْنَا: نَعَمْ، وَلَمْ يَشْهَدِ الصَّلاَةَ. قَالَ: «إِنَّ

690-İmam Ahmed '4/105) Mecmau'z Zevaid (2/16)'de Haysemi: "Onu İmam Ahmed ve Taberani Kebir'de rivayet etmiştir. Senedindeki Abdullah bin Amir Elhani'den zikredilen bir şey bulamadım" demiştir.

أَثْقَلَ الصَّلاَةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلاَةُ الْعِشَاءِ وَصَلاَةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ تَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا مِنَ الرَّغَائِبِ لأَتَيْتُمُوهُمَا، وَلَوْ حَبْوًا، وَإِنَّ الصَّفَّ الأَوَّلَ عَلَى مِثْلِ صَفِّ الْمَلاَئِكَةِ، وَلَوْ تَعْلَمُونَ فَضِيلَتَهُ لاَبْتَدَرْتُمُوهُ، وَإِنَّ صَلاَتَكَ مَعَ رَجُلٍ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِكَ وَحْدَكَ، وَإِنَّ صَلاَتَكَ مَعَ رَجُلَيْنِ أَزْكَى مِنْ صَلاَتِكَ مَعَ رَجُلٍ، وَمَا أَكْثَرْتَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ».

691- Ebu Davud, Übey bin Ka'b (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Übey dedi ki:

"Resulullah (a.s) bize ve bizim için sabah namazı kıldırdı. Sonra: "Filan adam namazda mıydı?" diye iki kez sordu. Biz de:

"Hayır namazda yoktu," dedik. Sonra:

"Falan adam namazda mıydı?" diye sordu. Biz:

"Hayır, namazda yoktu," dedik. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Münafıklara en ağır gelen namaz, yatsı ve sabah namazıdır. Fakat siz bu iki namazdaki sevabı bilseydiniz, emekleyerek de olsa mutlaka gelirdiniz. Birinci saf meleklerin safı gibidir. İlk safın faziletini bilseydiniz, ona yetişmek için birbirinizle yarış ederdiniz. Bir kişi ile birlikte namaz kılman, tek başına kıldığından, iki kişi ile birlikte namaz kılman, bir kişi ile kılmandan daha faziletlidir. Kalabalık kişi ile namaz kılman, Allah'ın daha hoşuna gider." buyurdu."

٦٩٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «الْمَلاَئِكَةُ يَتَعَاقَبُونَ: مَلاَئِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلاَئِكَةٌ بِالنَّهَارِ، وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلاَةِ الْفَجْرِ وَفِي صَلاَةِ الْعَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ ــ وَهُوَ أَعْلَمُ ــ فَيَقُولُ: كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَقَالُوا: تَرَكْنَاهُمْ يُصَلُّونَ، وَأَتَيْنَاهُمْ يُصَلُّونَ».

692- Buhari ile **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

691-Ebu Davud (1/151) Kitabu's Salat. Cemaatla namazın fazileti babı. Nesai (2/104) 10-Kitabu'l İmame. 45-Cemaat iki kişi olunca... babı. İmam Ahmed (5/140) Müstedrek (1/246)

692-Buhari (2/33) 9-Kitabu Mevakiti's Salat. 16-İkindi namazının fazileti babı. Müslim (1/439) 5-Kitabu'l Mesacid. 37-Sabah ve ikindi namazlarının fazileti babı. Nesai (1/240) 5-Kitabu's Salat. 21-Cemaatla namazın fazileti babı. Muvatta (1/170) 9-Kitabu Kasrı' Salat fi's Sefer. 24-Namazın toplayıcı oluşu babı.

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir takım melekler geceleyin, diğer takım melekler de gündüzün birbirlerini takip ederek size gelirler. Bunlar sabah ile ikindi namazında birleşirler. Sonra içinizde kalmış olan melekler semaya yükselirler. Rabları, namaz kılmış kullarının hallerini en iyi bildiği halde, yine O, meleklere: "Kullarımı ne halde bıraktınız?" diye sorar. Onlar da: "Biz onları namaz kılar durumda bıraktık ve yanlarına da namaz kılarken varmıştık." derler."

٦٩٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا قَالَ الْإِمَامُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. فَقُولُوا: اَللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ. فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

693- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki: "İmamı: "Allah, kendisine hamdedeni işitti" dediği vakit, siz de "Ey Allah! Rabbimiz! Hamd sana mahsustur" deyiniz. Çünkü her kimin (böyle) demesi, meleklerin (böyle) demesine uygun olursa, geçmiş günahları mağfiret olunur."

٦٩٤ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي عَبْدِالرَّحْمٰنِ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا جَلَسَ فِي مَصْلَاهُ بَعْدَ الصَّلَاةِ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ، وَصَلَاتُهُمْ عَلَيْهِ: اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اَللَّهُمَّ ارْحَمْهُ. وَإِنْ جَلَسَ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ، وَصَلَاتُهُمْ عَلَيْهِ: اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اَللَّهُمَّ ارْحَمْهُ».

694- İmam Ahmed, Abdurrahman (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Abdurrahman dedi ki:

"Hz. Ali (r.a)'yi şöyle derken işittim:

693-Buhari (2/283) 10-Kitabu'l Ezan. 125-"Allahumme Rabbena leke'l hamd"in fazileti babı. Müslim (2/306) 4-Kitabu's Salat. 18-Tesmi, Tahmid ve Te'min babı. Muvatta (1/88) 3-Kitabu's Salat. 11-İmamın arkasında amin deme hakkında gelenler babı.

694-İmam Ahmed (1/144) Mecmau'z Zevaid (2/36)'de, Haysemi onu İmam Ahmed'in rivayet ettiğini ve onun rivayetinde Ata bin Saib'in bulunduğunu ve onun sika olduğunu fakat ölüm tarihinde ihtilafa düşüldüğünü söylemiştir. Buhari (1/564) onun benzerini Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir. 8-Kitabu's Salat. 87-Çarşı, pazar mescidinde namaz babı.

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Kul, namazdan sonra namazgahda oturduğu vakit, melekler onun üzerine şöyle dua ederler. Onların duası şudur:

"Ey Allah! Onu bağışla, Ey Allah ona merhamet et!"

٦٩٥ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ أَنَّ نَوْفًا وَعَبْدَاللَّهِ بْنَ عَمْرٍو اجْتَمَعَا، فَقَالَ نَوْفٌ: فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، فَقَالَ عَبْدُاللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ: وَأَنَا أُحَدِّثُكَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ؛ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَعَقَّبَ مَنْ عَقَّبَ، وَرَجَعَ مَنْ رَجَعَ، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ أَنْ يَثُورَ النَّاسُ لِصَلاَةِ الْعِشَاءِ، فَجَاءَ وَقَدْ حَفَزَهُ النَّفَسُ رَافِعًا أُسْبُعَهُ هٰكَذَا، وَعَقَدَ تِسْعًا وَعِشْرِينَ وَأَشَارَ بِأُصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ إِلَى السَّمَاءِ وَهُوَ يَقُولُ: «أَبْشِرُوا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، هٰذَا رَبُّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ فَتَحَ بَابًا مِنْ أَبْوَابِ السَّمَاءِ يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلاَئِكَةَ، يَقُولُ: مَلاَئِكَتِي، انْظُرُوا إِلَى عِبَادِي أَدَّوْا فَرِيضَةً وَهُمْ يَنْتَظِرُونَ أُخْرَى».

695- İbn-i Mace, Mutarrif bin Abdullah bin Şıhhir (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Nevf ile Abdullah bin Amr bir araya geldiler. Nevf şöyle dedi ve hadisi zikretti. "Abdullah bin Amr bin el-As da şöyle dedi:

"Ben sana Hz. Peygamber (a.s)'den tahdis edeyim."

Abdullah dedi ki:

"Biz, bir gece Hz. Peygamber (a.s)'le beraber namaz kıldık. Mescidde, gelecek namazı bekleyenler kaldı ve dönenler döndü. İnsanlar yatsı namazı için ayağa kalkmadan önce Resulullah (a.s) geldi. Resulullah (a.s) geldiğinde, parmağını şöyle dikmiş nefesi onu harekete geçirmişti. Yirmidokuza kadar saydı ve şehadet parmağı ile işaret etti. Şöyle diyordu:

"Müslüman topluluğu, müjdelenin! Bu Rabbiniz Azze ve Celle, sema kapılarından birini açmış, sizinle meleklere karşı övünüyor ve şöyle diyor: "Meleklerim! Kullarıma bakınız, farzı yerine getirmiş diğerini bekliyorlar"

كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلاَئِكَةُ يَكْتُبُونَ الأَوَّلَ فَالأَوَّلَ، فَإِذَا جَلَسَ الإِمَامُ طَوَوُا الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ».

696-Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Cuma günü olunca mescidin kapılarından her bir kapıda melekler bulunur. Onlar mescide ilk gelenleri (birinci, ikinci, üçüncü) diye sırasıyla yazarlar. İmam minbere oturunca, sahifeleri dürerler ve saflar arasına gelip zikri (yani hutbeyi) dinlerler."

٦٩٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَتَمَنَّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا أَقُصُّهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ . قَالَ: كُنْتُ غُلاَمًا شَابًّا عَزَبًا، وَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ، فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبِئْرِ. وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ كَقَرْنَيِ الْبِئْرِ، وَإِذَا فِيهَا نَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ. فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ، أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ، أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ، قَالَ: فَلَقِيَهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لِي: لَمْ تُرَعْ. فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ، فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُاللَّهِ! لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ».

697-Buhari ile **Müslim,** Salim (r.a)'den, o da İbni Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"İbni Ömer şöyle dedi:

"Resulullah (a.s)'ın hayatında bir adam rü'ya gördü mü, onu Resulullah (a.s)'a anlatırdı. Ben de bir rü'ya görüp onu Hz. Peygamber (a.s)'e anlatmayı istiyordum. Ben genç, bekar bir delikanlı idim. Resulullah (a.s) zamanında mescidde yatardım. Rüyamda, iki meleğin beni alıp cehenneme götürdüklerini

---

696-Buhari (6/304) 59-Kitabu' Bed'i'l Halk. 6-Meleklerin zikri babı.

697-Buhari (12/419) 91-Kitabu't Ta'bir. 36-Uykuda sağ taraf üzerine alınıp yürütülen insan babı. Müslim (4/1927) 44-Kitabu Fazaili's Sahabe. 31-Abdullah bin Ömer'in faziletleri babı.

gördüm. Bir de baktım, cehennem, kuyu çevresi gibi çevrilmiş; hem kuyu direği gibi direği var. İçinde bir takım insanlar var ki, onları tanıdım. Hemen cehennemden Allah'a sığınırım, demeye başladım. Derken o iki meleği (başka) bir melek karşıladı. Ve bana: "Korkma!" dedi. Ben bu rü'yayı Hafsa (r.a)'ya anlattım. Hafsa'da onu Resulullah (a.s)'a anlattı. Hz. Peygamber (a.s):

"Abdullah ne iyi bir adam! (Bir de) geceleyin namaz kılsa!" buyurdular."

Salim demiştir ki:

"Bundan sonra Abdullah geceleyin pek az uyurdu."

٦٩٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، قَالَ: بَيْنَمَا هُوَ يَقْرَأُ مِنَ اللَّيْلِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَفَرَسُهُ مَرْبُوطٌ عِنْدَهُ إِذْ جَالَتِ الْفَرَسُ، فَسَكَتَ فَسَكَنَتْ، فَقَرَأَ فَجَالَتْ الْفَرَسُ، فَسَكَتَ وَسَكَتَ الْفَرَسُ، ثُمَّ قَرَأَ فَجَالَتِ الفَرَسُ، فَانْصَرَفَ. وَكَانَ ابْنُهُ يَحْيَى قَرِيبًا مِنْهَا فَأَشْفَقَ أَنْ تُصِيبَهُ، فَلَمَّا اجْتَرَّهُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ حَتَّى مَا يَرَاهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ حَدَّثَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَهُ: «اقْرَأْ يَا ابْنَ حُضَيْرٍ، اقْرَأْ يَا ابْنَ حُضَيْرٍ» قَالَ: فَأَشْفَقْتُ يَارَسُولَ اللَّهِ أَنْ تَطَأَ يَحْيَى، وَكَانَ مِنْهَا قَرِيبًا، فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَانْصَرَفْتُ إِلَيْهِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا مِثْلُ الظُّلَّةِ فِيهَا أَمْثَالُ الْمَصَابِيحِ، فَخَرَجْتُ حَتَّى لاَأَرَاهَا. قَالَ: «وَتَدْرِي مَا ذَاكَ؟» قَالَ: لاَ. قَالَ: «تِلْكَ الْمَلاَئِكَةُ دَنَتْ لِصَوْتِكَ، وَلَوْ قَرَأْتَ لأَصْبَحَتْ يَنْظُرُ النَّاسُ إِلَيْهَا، لاَتَتَوَارَى مِنْهُمْ».

698- Buhari, Üseyd bin Hudayr (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Üseyd şöyle dedi:

"Bir kere Üseyd gece vakti Bakara suresini okuyordu. Atı da yanında bağlanmıştı. Kur'an'ı okurken birden at deprenmeye başladı. (O Kur'an okumaya başlayınca) At yine şahlandı. Üseyd sustu, at da sakinleşti. Bundan sonra Üseyd bir daha okumağa başladı, at yine hırçınlaştı. Üseyd de artık vazgeçti. Üseyd'in oğlu Yahya ise ata yakın bir yerde (yatıyor) idi. Atın çocuğa bir zararı dokunmasından endişe ederek, çocuğu geriye çekti. Bu sırada başını kaldırıp göğe baktığında (beyaz bulut gölgesine benzer bir sis içinde kandiller gibi bir takım şeylerin parlamakta olduklarını görüyordu) nihayet onu göremez oldu.

698-Buhari (9/63) 66-Kitabu Fazaili'l Kur'an. 15-Kur'an okunması sırasında sekinet ve meleklerin inmesi babı.

Sabah olduğunda Üseyd, Hz. Peygamber (a.s)'e bunu söyledi. Hz. Peygamber (a.s) ona:

"Oku ey Hudayr oğlu, oku ey Hudayr oğlu!" dedi. Üseyd:

"Ya Resulullah, atın Yahya'yı çiğnemesinden endişelendim. Çünkü çocuk ata yakın bir yerde idi. Başımı kaldırıp çocuğa gittim. Başımı göğe doğru kaldırdığımda beyaz şeylerin parlamakta olduklarını gördüm. Artık bu beyaz gölge tabakası içindeki ışıklı parlak cisimler manzumesi göğe doğru çekilip çıktı. Nihayet onu göremez oldum," dedi. Hz. Peygamber (a.s):

"Bilir misin onlar nedir?" buyurdu. Üseyd:

"Hayır" dedi. Hz. Peygamber (a.s):

"Onlar meleklerdi, senin Kur'an okuyuş sesine yaklaşmışlardı. Eğer, okumaya devam etseydin, sabaha kadar seni dinlerlerdi. İnsanlar da onlara bakardı. Onlar insanların gözünden gizlenmezlerdi" buyurdu."

٦٩٩ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَنَسٍ أَوْ غَيْرِهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَأْذَنَ عَلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، فَقَالَ: «اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ» فَقَالَ سَعْدٌ: وَعَلَيْكَ السَّلاَمُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، وَلَمْ يُسْمِعِ النَّبِيَّ ﷺ ، حَتَّى سَلَّمَ ثَلاَثًا وَرَدَّ عَلَيْهِ سَعْدٌ ثَلاَثًا، وَلَمْ يُسْمِعْهُ فَرَجَعَ النَّبِيُّ ﷺ وَاتَّبَعَهُ سَعْدٌ فَقَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ! بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي مَا سَلَّمْتَ تَسْلِيمَةً إِلاَّ هِيَ بِأُذُنَيَّ، وَلَقَدْ رَدَدْتُ عَلَيْكَ وَلَمْ أُسْمِعْكَ، أَحْبَبْتُ أَنْ أَسْتَكْثِرَ مِنْ سَلاَمِكَ وَمِنَ الْبَرَكَةِ، ثُمَّ أَدْخَلَهُ الْبَيْتَ فَقَرَّبَ لَهُ زَبِيبًا، فَأَكَلَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ: «أَكَلَ طَعَامَكُمُ الأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلاَئِكَةُ وَأَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ».

699- İmam Ahmed, Enes (r.a)'ten veya ondan başkasından rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) Sa'd bin Ubade'nin yanına girmek için izin istedi ve:

"Es'selamu Aleyküm ve rahmetullah" dedi. Sa'd da:

"Aleykesselam ve rahmetuh," dedi. Fakat Sa'd, Hz. Peygamber (a.s) üç defa ona selam verip, o da üç kez selamı alıncaya kadar sesini Hz. Peygamber (a.s)'e işittirmedi. Sa'd sesini duyurmayınca, Hz. Paygember (a.s) geri döndü. Sa'd Hz. Paygamber (a.s)'in peşine düşüp:

"Anam-babam sana feda olsun ya Resulullah! Verdiğin selamların tümünü

699-İmam Ahmed (3/138) Mecmau'z Zevaid (3/201)

kulağımla duydum ve selamına karşılık verdim. Fakat onu sana duyurmadım. Selamını ve bereketi çok almak istedim." dedi. Sonra. Sa'd Resulullah (a.s)'ı eve soktu ve O'na kuru üzüm ve kuru incir sundu. Allah'ın Peygamber (a.s)'i de yedi. Hz. Peygamber (a.s) ikram edilenleri bitirince: "Yemeğinizi salihler yedi. Melekler de üzerinize salavat okudu. Yanınızda oruçlular iftar etti" buyurdu."

İmam Ahmed'in ve Ebu Davud (1)'un Enes bin Malik'ten bir rivayetinde de, Enes şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) ev halkının yanında iftar edince:

"Oruçlular yanınızda iftar etti, yemeğinizi salihler yedi ve üzerinize de melekler indi" buyurdu."

٧٠٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَبْدِاللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ قَالَ: أَتَيْتُ الشَّامَ، فَدَخَلْتُ عَلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ فَلَمْ أَجِدْهُ وَوَجَدْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ فَقَالَتْ: تُرِيدُ الحَجَّ الْعَامَ. قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ. فَقَالَتْ: فَادْعُ لَنَا بِخَيْرٍ فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ: «إِنَّ دَعْوَةَ الْمُسْلِمِ مُسْتَجَابَةٌ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ: آمِينَ، وَلَكَ بِمِثْلٍ».

700- Müslim, Safvan bin Abdullah bin Safvan (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Safvan şöyle demiş:

"Ben Şam'a geldim ve ardından Ebu Derda'nın evine vardım. Fakat Ebu Derda'yı evinde bulamadım, Ümmü Derda'yı buldum. Ümmü Derda: "Sen bu yıl hacc yapmak istiyor musun?" dedi. Ben: "Evet," dedim. Kadın: "Öyle ise benim için Allah'a hayır dua ediver. Çünkü Hz. Peygamber (a.s) şöyle der idi:

"Müslüman kişinin, din kardeşinin gıyabında, onun için yapacağı dua, kabul edilecek bir duadır. Dua edenin başının yanında ona tevkil edilmiş bir melek vardır. Kişi din kardeşi lehine hayırla dua ettikçe, kendisine müvekkel olan melek: "Amin, istediğin o hayrın bir misli de sana olsun," der."

٧٠١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللَّهِ بْنِ كَرِيزٍ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي أُمُّ الدَّرْدَاءِ،

700-Müslim (4/2094) 48-Kitabü'z-Zikr ve'd Dua. 23-Dua edilenler hazır değil iken müslümanlar lehine dua etmenin fazileti babı..

1) İmam Ahmed (3/201) Ebu Davud (3/367) Kitabu't Et'ıme. Yemek sahibinin lehine dua etmek hakkında gelen rivayetler babı.

قَالَتْ: حَدَّثَنِي سَيِّدِي؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ دَعَا لأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ، قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ: آمِينَ، وَلَكَ بِمِثْلٍ».

701- Müslim, Talha bin Ubeydullah bin Keriz (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bana Ümmü Derda tahdis edip şöyle dedi:

"Bana Efendim (kocasını kasdediyor) tahdis etti. O Resulullah (a.s)'dan şöyle buyururken işitmiştir:

"Her kim, orada hazır olmayan bir din kardeşi için dua ederse, kendisine tevkil edilmiş olan melek: "Amin, onun bir misli de senin için olsun," der."

٧٠٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ : «أَنَّ رَجُلاً زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى. فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا. فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هٰذِهِ الْقَرْيَةِ. قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا؟ قَالَ: لاَ. غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ: بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ».

702- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir kimse, diğer bir beldede bulunan bir kardeşini ziyaret etti. Allah o kimsenin geçeceği yol üzerine gözcü bir melek oturttu. O zat meleğin yanına gelince, melek:

"Nereye gitmek istiyorsun?" diye sordu. O zat:

"Şu beldede bulunan bir kardeşimi ziyaret etmek istiyorum," dedi. Melek:

"Onun üzerinde, sana aid olan kendin için düzeltip geliştireceğin herhangi bir nimet (bir menfaat) var mı?" dedi. O zat:

"Hayır, yoktur. Ben onu Aziz ve Celil olan Allah için sevmişimdir (bir menfaat için değil)" dedi. Melek:

"Ben Allah'ın, sana şu haberi iletmek için yolladığı elçisiyim: Sen o kimseyi Allah için sevdiğin gibi, muhakkak Allah da seni sevmiştir," dedi."

٧٠٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلاَّ مَلَكَانِ يَنْزِلاَنِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اَللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا. وَيَقُولُ الآخَرُ: اَللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا».

703- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Kulların, içinde sabaha erdiği her bir günde muhakkak ki, iki melek iner. Bu iki melekten biri: "Ya Allah! İnfak ediciye bir bedel ver," der. Diğeri de: "Ya Allah! (Malı) tutucu olana telef ver," diye beddua eder."

٧٠٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا، نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ، يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ. وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ. وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ. وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ. وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ، يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ. وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ، لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ.

704- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Her kim, bir mü'minin dünya gamlarından bir gamını giderirse, Allah da onun kıyamet gününün gamlarından bir gamını giderir.

Her kim darlıkta olan bir kimseye karşı kolaylık gösterirse, Allah da ona

---

703-Buhari (3/304) 24-Kitabu'z Zekat. 27-Yüce Allah'ın: "Bundan sonra kim verir ve sakınırsa, o en güzeli de tasdik ederse, biz de onu en kolaya hazırlarız" (Leyl Suresi: 5) kavli babı. Müslim (2/700) 12-Kitabu'z Zekat. 17-İnfak eden ve tutan kişi hakkında bab.

704-Müslim (4/2074) 48-Kitabu'z Zikr ve'd Dua. 11-Kur'an okumak üzere toplanmanın fazileti babı.

dünya ve ahiret darlıklarında kolaylık ihsan eder.

Her kim bir müslümanı (ayıbını) örterse, Allah da onu dünya ve ahirette (bir ayıbını) örter.

Müslüman bir kul, din kardeşinin yardımında bulundukça, Allah da onun yardımında bulunur.

Her kim kendisinde ilim arıyacağı bir yola giderse, Allah ona o sebeple cennet yolunu kolaylaştırır.

Herhangi bir kavim Allah'ın evlerinden bir evde toplanıp da Allah'ın kitabını okurlar ve onu aralarında karşılıklı okuyup ders yaparlarsa, muhakkak üzerlerine sekînet iner. Kendilerini rahmet kaplar. Melekler onların etrafını çepeçevre ihata edip kuşatırlar ve Allah da onları nezdinde bulunanlar içinde anar. Ameli eksik olanın nesebini, amel sahiplerinin derecesine kavuşturmaz."

٧٠٥ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي الْمُدِلَّةِ مَوْلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا رَأَيْنَاكَ رَقَّتْ قُلُوبُنَا وَكُنَّا أَهْلَ الْآخِرَةِ، وَإِذَا فَارَقْنَاكَ أَعْجَبَتْنَا الدُّنْيَا وَشَمَمْنَا النِّسَاءَ وَالْأَوْلَادَ قَالَ: «لَوْ تَكُونُونَ» أَوْ قَالَ: «لَوْ أَنَّكُمْ تَكُونُونَ عَلَى كُلِّ حَالٍ عَلَى الْحَالِ الَّتِي أَنْتُمْ عَلَيْهَا عِنْدِي لَصَافَحَتْكُمُ الْمَلَائِكَةُ بِأَكُفِّهِمْ، وَلَزَارَتْكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ. وَلَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَجَاءَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ كَيْ يَغْفِرَ لَهُمْ».

705- İmam Ahmed, Mü'minlerin annesinin azatlısı Ebu Müdille (r.a)'den rivayet etmiştir.

"O da Ebu Hureyre'yi şöyle derken işitmiş: Biz:

"Ya Resulullah! Seni gördüğümüz zaman kalblerimiz yumuşayıp inceliyor ve ahiret ehli oluyoruz. Senin yanından ayrılınca da, dünya gönlümüzü çeliyor, kadınları ve çocukları kokluyoruz," dedik. Resulullah (a.s) da:

"Şayet siz, her zaman, benim yanımda bulunduğunuz hal üzere olsanız, muhakkak melekler avuçlarıyla sizi musafaha ederlerdi ve evlerinizde sizi ziyaret ederlerdi. Şayet siz günah işlemeseydiniz, Allah bağışlamak için günah işleyen bir kavim getirirdi" buyurdu."

٧٠٦ــ رَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَنِ

705-İmam Ahmed (2/304) İsnadı zararsızdır.

ابْتَغَى الْقَضَاءَ، وَسَأَلَ فِيهِ شُفَعَاءَ، وُكِلَ إِلَى نَفْسِهِ، وَمَنْ أُكْرِهَ عَلَيْهِ، أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ».

706- Tirmizi, Enes (r.a)'in şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Kadılığı arzulayan ve bu alanda aracılara bavuran kişi, kendi başına bırakılır; kadılık yapmaya mecbur edilen kişiye ise, Allah, onu engelleyecek bir melek indirir."

٧٠٧ــ رَوَى مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ؛ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ اخْتَصَمَ إِلَيْهِ مُسْلِمٌ وَيَهُودِيٌّ، فَرَأَى عُمَرُ أَنَّ الْحَقَّ لِلْيَهُودِيِّ فَقَضَى لَهُ، فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ: وَاللَّهِ لَقَدْ قَضَيْتَ بِالْحَقِّ. فَضَرَبَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِالدِّرَّةِ، ثُمَّ قَالَ: وَمَا يُدْرِيكَ؟ فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ: إِنَّا نَجِدُ أَنَّهُ لَيْسَ قَاضٍ يَقْضِي بِالْحَقِّ، إِلاَّ كَانَ عَنْ يَمِينِهِ مَلَكٌ وَعَنْ شِمَالِهِ مَلَكٌ، يُسَدِّدَانِهِ وَيُوَفِّقَانِهِ لِلْحَقِّ ــ مَادَامَ مَعَ الْحَقِّ ــ فَإِذَا تَرَكَ الْحَقَّ عَرَجَا وَتَرَكَاهُ.

707- İmam Malik, Said bin Müseyyeb (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Bir müslüman ile bir yahudi, aralarında çıkan anlaşmazlığı Hz. Ömer bin Hattab (r.a)'a götürdüler. Hz. Ömer (r.a) hakkın yahudiye ait olduğunu gördü de onun lehine hükmetti. Bunun üzerine yahudi ona:

"Vallahi, hak ile hükmettin," dedi. Hz. Ömer (r.a) de, (kendisini yüzüne karşı övdüğü için) sopa ile (ikaz babından) ona vurdu. Sonra da: "Sana bildirilen nedir?" dedi. Yahudi de:

"Biz (kitaplardan) biliyoruz ki, hak ile hükmeden hiçbir kadı yoktur ki, (hak ile beraber olduğu sürece) onu engelliyen ve ona (hak ile hükmetmede) muvafakat eden; biri sağında, diğeri solunda iki melek bulunmuş olmasın. O kadı, hakkı terk edince, melekler de onu terkedip göğe yükselirler," dedi."

٧٠٨ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

706-Tirmizi (3/614) 13-Kitabu'l Ahkam, 1-Kadı hakkında Resulullah (a.s)'dan gelen rivayetler babı. Ebu İsa Tirmizi: "Bu hadis hasen, garibdir ve İsrail'in Abdu'l Ala'dan rivayetinden daha sağlamdır" demiştir.

707-Muvatta (2/719) 36-Kitabu'l Ekdiye, 1-Hak ile hükmetmeye teşvik babı.

ﷺ قَالَ: «مَا جَلَسَ قَوْمٌ يَذْكُرُونَ اللَّهَ، إِلاَّ حَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ».

708- Müslim, Ebu Hureyre (r.a) ile Ebu Said el-Hudri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Herhangi bir kavim oturur ve Aziz ve Celil olan Allah'ı zikrederse, muhakkak suretle melekler onları ihata edip çepeçevre kuşatırlar. Kendilerini rahmet kaplar ve üzerlerine sekinet iner. Allah da onları nezdinde bulunanların içinde zikreder."

٧٠٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ؛ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا، وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهِيقَ الْحِمَارِ فَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا».

709- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Horozların öttüğünü işittiğinizde (dileklerinizi) Allah'ın fazlından isteyiniz! Çünkü horozlar melek görmüşlerdir. Eşeğin anırmasını işittiğinizde, şeytandan Allah'a sığınınız (Euzu billahi mineşşeytanirracim, deyiniz). Çünkü eşek şeytan görmüştür (ve öyle anırmıştır)"

٧١٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ: أَيُّ الْكَلاَمِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «مَا اصْطَفَى اللَّهُ لِمَلاَئِكَتِهِ أَوْ لِعِبَادِهِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ».

710-Müslim, Ebu Zerr (r.a.)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s)'a: "Kelamın hangisi daha faziletlidir?" diye soruldu. Resu-

---

708-Müslim (4/2074) Kitabu'z Zikr ve'd Dua. 11-Kur'an okumak üzere toplanmanın fazileti babı. İmam Ahmed (3/49) İhsan bi Tertibi. İbni Hibban (2/108)

709-Buhari (6/350) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 15-Müslümanın malının en hayırlısı koyundur... babı.

710-Müslim (4/2093) 48-Kitabu'z Zikr ve'd Dua. 22-"Sübhanellah ve bi hamdihi"nin fazileti babı.

lullah (a.s):

"Allah'ın melekleri yahut kulları için süzüp seçtiği: "Sübhanellahi ve bi hamdihi - Allah'ı, O'na hamdederek tesbih eylerim," sözüdür" buyurdu."

٧١١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ فِي كُلِّ اثْنَيْنِ وَخَمِيسَ» ــ قَالَ مَعْمَرٌ وَقَالَ غَيْرُ سُهَيْلٍ ــ «وَتُعْرَضُ الْأَعْمَالُ فِي كُلِّ اثْنَيْنِ وَخَمِيسٍ فَيَغْفِرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِكُلِّ عَبْدٍ لَايُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا إِلاَّ الْمُتَشَاحِنَيْنِ، يَقُولُ اللَّهُ لِلْمَلَائِكَةِ: ذَرُوهُمَا حَتَّى يَصْطَلِحَا».

711- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Her pazartesi ile perşembe günlerinde cennetin kapıları açılır." Ma'mer ve Süheyl'den başkası dedi ki:

"Resulullah (a.s): "Ameller, her pazartesi ve perşembe günlerinde arzolunur. Aziz ve Celil olan Allah, kendisine şirk koşmayan her kulu bağışlar. Aralarında kin ve düşmanlık bulunan iki kişi bunun dışındadır. Allah, meleklerine: "Birbirleriyle barışıncaya kadar o ikisini bırakın!" buyurur."

٧١٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ : «مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ، حَتَّى وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لأَبِيهِ وَأُمِّهِ».

712- Müslim, İbni Sirin (r.a)'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Ben Ebu Hureyre (r.a)'den işittim, şöyle diyordu:

"Ebu'l-Kasım (Hz. Peygamber (a.s)'i kasdediyor):

"Her kim kardeşine bir demir parçası ile işaret ederse, hiç şüphesiz kendisi-

---

711-Müslim (4/1987) 45-Kitabu'l Birr ve's Sıla. 11-Kin ve düşmanlıktan nehiy babı. İmam Ahmed (2/400) Muvatta (2/908) 47-Kitabu Hüsnü'l Hukuk. 4-Küsüşme hakkında gelen rivayetler babı.

712-Müslim (4/2020) 45-Kitabu'l Birr ve's Sıla. 35-Silah ile işaret etmenin yasak edilişi babı.

nin ana ve baba kardeşi olsa bile melekler o kimseye lanet eder" buyurdu."

٧١٣ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَجُلاً شَتَمَ أَبَا بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ ﷺ جَالِسٌ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَعْجَبُ وَيَتَبَسَّمُ، فَلَمَّا أَكْثَرَ رَدَّ عَلَيْهِ بَعْضَ قَوْلِهِ، فَغَضِبَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَامَ، فَلَحِقَهُ أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَانَ يَشْتُمُنِي وَأَنْتَ جَالِسٌ، فَلَمَّا رَدَدْتُ عَلَيْهِ بَعْضَ قَوْلِهِ غَضِبْتَ وَقُمْتَ. قَالَ: «إِنَّهُ كَانَ مَعَكَ مَلَكٌ يَرُدُّ عَنْكَ، فَلَمَّا رَدَدْتَ عَلَيْهِ بَعْضَ قَوْلِهِ وَقَعَ الشَّيْطَانُ فَلَمْ أَكُنْ لأَقْعُدَ مَعَ الشَّيْطَانِ»

713- Ebu Davud, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) otururken bir adam Hz. Ebu Bekir (r.a)'e hakaret edip sövdü. Hz. Peygamber (a.s) hayret edip gülmeye başladı Hz. Ebu Bekir (r.a) onun bazı sözlerine cevap vermeyi çoğaltınca, Hz. Peygamber (a.s) öfkelenip yerinden kalktı. Hz. Ebu Bekir (r.a), peşinden O'na yetişti ve:

"Ya Resulullah! O bana sövüyordu, sen oturuyordun. Ben onun bazı sözlerine cevap verince, öfkelendin ve yerinden kalktın," dedi. Hz. Peygamber (a.s):

"Seninle birlikte, senin adına cevap veren bir melek vardı. Sen onun bazı sözlerine cevap verince, şeytan ortaya çıktı. Artık ben şeytanla birlikte elbetteki oturmam" dedi."

٧١٤ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ نَافِعٍ، قَالَ: عَادَ أَبُو مُوسَى الأَشْعَرِيُّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَعَائِدًا جِئْتَ أَمْ زَائِرًا؟ قَالَ: لاَ، بَلْ جِئْتُ عَائِدًا. قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَمَا إِنَّهُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُودُ مَرِيضًا إِلاَّ خَرَجَ مَعَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، كُلُّهُمْ يَسْتَغْفِرُ لَهُ إِنْ كَانَ مُصْبِحًا حَتَّى يُمْسِيَ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ، وَإِنْ كَانَ مُمْسِيًا خَرَجَ مَعَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٌ، كُلُّهُمْ يَسْتَغْفِرُ لَهُ حَتَّى يُصْبِحَ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ.

714- Ebu Davud, Abdullah bin Nafi (r.a)'den rivayet etmiştir:

713-Ebu Davud (4/247) Kitabu'l Edeb. İntikam alma hakkında bir bab. Bu hadisin senedinde Muhammed bin Aclan vardır ki, o doğru sözlüdür. Fakat, Ebu Hureyre'nin hadisleri ona karışık gelmiştir. Ebu Davud bu hadisi mürsel olarak rivayet etmiştir.

714-Ebu Davud (3/350) Kitabu'l Cenaiz. Bir abdest üzere ibadet etmenin fazileti babı. İmam Ahmed (1/81) Müstedrek (1/350) Hakim onun sahih olduğunu söylemiştir.

"Abdullah dedi ki:

"Ebu Musa el-Eş'ari (r.a), Hz. Ali bin Ebi Talib (r.a)'in oğlu Hz. Hasan (r.a)'a ziyarete geldi. Hz. Ali (r.a) Ebu Musa'ya:

"Hasta ziyaretine mi, yoksa normal ziyarete mi geldin?" diye sordu. O da:

"Hayır, hasta ziyaretine geldim," dedi. Hz. Ali (r.a):

"Hasta ziyaretine giden hiçbir müslüman yoktur ki, kendisiyle birlikte yetmişbin melek çıkmamış olsun. O meleklerin hepsi, eğer o sabahlamış ise, akşama ulaşıncaya kadar onun için mağfiret taleb ederler. Ve onun için cennette bir de bahçe vardır. Eğer o kişi akşama varmış ise, kendisiyle birlikte yetmişbin melek çıkar. O kişi sabahlayıncaya kadar meleklerin hepsi onun için mağfiret isterler. Onun için de cennette bir bahçe vardır." dedi."

٧١٥ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي أَرَى مَالاَ تَرَوْنَ، وَأَسْمَعُ مَالاَ تَسْمَعُونَ، أَطَّتِ السَّمَاءُ، وَحُقَّ لَهَا أَنْ تَئِطَّ، مَا فِيهَا مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعَ، إِلاَّ وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَبْهَتَهُ لِلَّهِ تَعَالَى سَاجِدًا، وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا، وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشِ، وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعُدَاتِ تَجْأَرُونَ إِلَى اللَّهِ».

715- Tirmizi, Ebu Zerr (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Zer (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Ben sizin görmediklerinizi görüyor, işitmediklerinizi işitiyorum. Gökyüzü gıcırdadı ve gıcırdamakta da haklı idi. Çünkü gökyüzünde dört parmaklık bir yer kalmamıştı ki, bir melek, alnını yere koyarak (orada) secdeye kapanmamış olsun. Vallahi benim bildiklerimi bilseniz, şüphesiz ki, az güler, çok ağlardınız ve yataklar üstünde kadınlardan zevk almazdınız ve yollara çıkarak avaz avaz Allah'a niyazda bulunurdunuz."

٧١٦ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ

715-Tirmizi (4/556) 37-Kitabu'z Zühd, 9-"Benim bildiğimiz bilseydiniz..." hadisi babı. İbni Mace (2/1402) 37-Kitabu'z Zühd, 19-Hüzün ve ağlama babı. Müstedrek (2/510) Hakim onun hasen bir hadis olduğunu söylemiştir.

اللَّهِ ﷺ نُؤَلِّفُ الْقُرْآنَ مِنَ الرِّقَاعِ إِذْ قَالَ: «طُوبَى لِلشَّامِ». قِيلَ: وَلِمَ ذٰلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «إِنَّ مَلَائِكَةَ الرَّحْمٰنِ بَاسِطَةٌ أَجْنِحَتَهَا عَلَيْهِ».

716-Tirmizi, Zeyd bin Sabit (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Zeyd şöyle dedi:

"Biz Resulullah (a.s)'ın huzurunda, Kur'an'ı ruk'a (yazılı sayfa)lardan derliyorduk. O sırada Resulullah (a.s): "Ne mutlu Şam'a!" buyurdu.

"Ya Resulallah! Hangi sebepten ötürü?" denildi. Resulullah (a.s):

"Çünkü Rahman'ın melekleri, kanatlarını Şam'ın üzerine germişlerdir" buyurdu."

٧١٧ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِمَلَائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: إِبْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ».

717- Tirmizi, Ebu Musa el-Eş'ari (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Musa dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kulun çocuğu öldüğü zaman, Allah meleklerine:

"Kulumun çocuğunun ruhunu kabzettiniz mi?" buyurur. Onlar da:

"Evet," derler. Cenab-ı Hak:

"Onun gönül meyvesini mi kabzettiniz (kopardınız)?" buyurur. Melekler:

"Evet," derler.

"Kulum ne dedi?" diye buyurur. Melekler:

716-Tirmizi (5/734) 50-Kitabu'l Menakıb. 75-Şam ve Yemen'in fazileti hakkında bab. İmam Ahmed (5/185) Müstedrek (2/229) Hakim, onun sahih olduğunu söylemiştir.

717-Tirmizi (3/341) 8-Kitabu'l Cenaiz 36-Hak rızası için katlanılan musibetlerin fazileti hakkında bir bab. O hasen bir hadistir. İmam Ahmed (4/415)

"Sana hamdederek: "Şüphesiz biz Allah'a aidiz ve elbette O'na döneceğiz," dedi," derler. Allah:

"Kuluma cennette bir ev yapın ve adını Hamd evi koyun!" diye buyurur."

٧١٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لاَتُصَلِّي الْمَلاَئِكَةُ عَلَى نَائِحَةٍ وَلاَ عَلَى مُرِنَّةٍ».

718- İmam Ahmed, Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s):

"Melekler ne saçını başını yolarak ölüye ağlayan kadına ve ne de yas tutup yüksek sesle ağlayan kadına salavat okurlar" buyurdu."

٧١٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ إِمْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ، فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا، لَعَنَتْهَا الْمَلاَئِكَةُ حَتَّى تُصْبِحُ».

719- Buhari ile **Müslim,** Ebu Hureyre (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s):

"Kişi, kadınını yatağına davet eder de kadın redder ve bu yüzden koca kadına öfkeli, sinirli bir halde gecelerse, melekler o kadına sabah oluncaya kadar la'net ederler" buyurdu."

٧٢٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «لَيْسَ مِنْ عَمَلٍ يَوْمٍ إِلاَّ وَهُوَ يُخْتَمُ عَلَيْهِ، فَإِذَا مَرِضَ الْمُؤْمِنُ قَالَتْ الْمَلاَئِكَةُ: يَارَبَّنَا، عَبْدُكَ

718-İmam Ahmed (2/362) Mecmau'z Zevaid (3/13)'de, Haysemi, onu İmam Ahmed ile Ebu Ya'la'nın rivayet ettiklerini söylemiş ve onda Ebu Mürane'nin bulunduğunu, onu mevsuk sayanı da, cerh edeni de görmediğini ve diğer ravilerin sika olduklarını belirtmiştir.

719-Buhari (6/314) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 7-"Biriniz 'Amin' dediği vakit..." kavli babı. Müslim (2/1060) 16-Kitabu'n Nikah. 20-Kadının, kocasının yatağından imtina etmesinin haramlığı babı.

فُلاَنٌ قَدْ حَبَسْتَهُ. فَيَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: اَخْتِمُوا لَهُ عَلَى مِثْلِ عَمَلِهِ حَتَّى يَبْرَأَ أَوْ يَمُوتَ».

720- İmam Ahmed, Ukbe bin Amir (r.a)'in Hz. Peygamber (a.s)'den şöyle tahdis ettiğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) buyurdu ki:

"Hiç bir günün ameli yoktur ki, üzerine mühür vurulmuş olmasın. Mü'min kişi hastalandığı vakit, melekler:

"Ey Rabbimiz! Filan kulunu (hastalığı sebebiyle) hapsettin," derler. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Rabb:

"O (kulum) hastalıktan kurtuluncaya veya ölünceye kadar amelinin misli üzere onun lehine mühürleyiniz."

٧٢١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ؛ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَدُلَّ عَلَى رَاهِبٍ، فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: لاَ. فَقَتَلَهُ، فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً. ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ، فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ. وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ؟ اِنْطَلِقْ إِلَى أَرْضِ كَذَا وَكَذَا، فَإِنَّ بِهَا أُنَاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ، فَاعْبُدِ اللَّهَ مَعَهُمْ، وَلاَ تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سَوْءٍ. فَانْطَلَقَ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوتُ. فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلاَئِكَةُ الْعَذَابِ؛ فَقَالَتْ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلاً بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ. وَقَالَتْ مَلاَئِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ. فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ؛ فَإِلَى أَيَّتِهِمَا كَانَ أَدْنَى، فَهُوَ لَهُ. فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَدْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ، فَقَبَضَتْهُ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ».

721- Buhari ile **Müslim** Ebu Said el-Hudri (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

720-İmam Ahmed (4/146) Mecmau'z Zevaid (2/302) Müstedrek (4/308)

721-Buhari (6/512) 60-Kitabu'l Enbiya. 54-"Bize Ebu'l Yemen tahdis etti babı. Müslim (4/2118) 49-Kitabu't Tevbe. 8-Katilin tevbesinin kabul edilmesi babı.

"Allah'ın Peygamberi (a.s) şöyle buyurdular:

"Sizden öncekiler içinde bir adam vardı ki, doksandokuz insan öldürmüştü. Bu nedenle dünya insanlarının en aliminin kim olduğunu sordu. Ona bir rahib gösterdiler. O da rahibe gelerek kendisinin doksandokuz kişi öldürdüğünü söyledi, tevbesi kabul edilip edilmiyeceğini sordu. Rahib: "Hayır," cevabını verdi. Adam onu da öldürdü ve bununla yüzü tamamladı. Sonra yeryüzü halkının en alimini sordu. Ona alim bir zat gösterdiler. Adam ona (da giderek) kendisinin yüz kişi öldürdüğünü, tevbesinin kabul edilip edilmiyeceğini arzetti. O:

"Evet! (Kabul edilir.) Seninle tevben arasına kim girebilir? Filan yere git. Orada Allah'a ibadet eden insanlar vardır. Onlarla birlikte Allah'a ibadet et! Memleketine dönme! Çünkü arası kötü yerdir," dedi. Adam gitti. Yolun yarısına varınca eceli geldi. Bu sefer onun hakkında rahmet melekleriyle azab melekleri münakaşa ettiler. Rahmet melekleri:

"Bu adam tevbe ederek kalbiyle Allah'a yönelerek geldi," dediler. Azab melekleri ise:

"O hiç bir hayır işlemedi," dediler. Bunun üzerine yanlarına insan suretinde bir melek geldi. Onu aralarında hakem yaptılar. O da:

"İki yerin arasını ölçün, hangi yere daha yakınsa bu adam oralıdır," dedi. O yeri ölçtüler ve adamı, gitmek istediği yere daha yakın buldular. Bunun üzerine ruhunu rahmet melekleri kabzetti."

٧٢٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ ــ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ ــ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولاَنِ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هٰذا الرَّجُلِ؟ لِمُحَمَّدٍ ﷺ . فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُاللَّهِ وَرَسُولُهُ. فَيُقَالُ لَهُ: انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ، قَدْ أَبْدَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ، فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا.

722- Buhari ile Müslim, Enes bin Malik (r.a)'ten rivayet etmişlerdir:

"Enes şöyle tahdis etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

722-Buhari (3/232) 23-Kitabu'l Cenaiz. 86-Kabir azabı hakkında gelenler babı. Müslim (4/2200) 51-Kitabu'l Cennet. 17-"Ölüye cennette oturacağı yer arz olunur" babı. İmam Ahmed (3/126)

"Kul, kabri içine konulduğu ve arkadaşları ile cemaati geriye dönüp gittikleri zaman-ki ölü bunların yürürken çıkardıkları ayakkabılarının seslerini bile muhakkak işitir- ona iki melek gelir. Bunlar ölüyü oturturlar ve ona:

"Şu, Muhammed isimli kimse hakkında ne der idin?" diye sorarlar. Bu soruya muhatab olan mü'min kul:

"O'nun Allah'ın kulu ve Resulu olduğuna şehadet ederim," der. Bunun üzerine melekler tarafından:

"Cehennemdeki oturacak yerine bak. Allah bu azab yerini, senin için cennetten bir oturacak makama çevirdi denilir ve o mü'min kul, cehennem ve cennetteki o iki makamını beraberce görür."

Katâde: *"O mü'mine, kabri içinde bir genişlik verileceği bize zikrolundu"* demiş ve sonra yine Enes hadisine dönmüştür:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Münafık ve kafir olan kula gelince, ona da:

"Şu kimse hakkında ne der idin?" diye sorulur. O da:

"Ben O'nun hakkında bir şey bilmiyorum. Ben sadece insanların O'nun hakkında söyleyegeldikleri sözü söylerdim," diye cevap verir. Bunun üzerine ona:

"Anlamadın ve uymadın (yahut: "Sen hem anlamadın, hem de Kur'an'ı okumadın") denir ve ona demirden tokmaklarla öyle bir vuruş vurulur ki, derhal şiddetli bir sayha ile bağırır. Bu bağırışı, insan ve cinlerden oluşan iki sağırlıktan başka, bu ölüye yakın olan her şey işitir."

٧٢٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِذَا تَحَدَّثَ عَبْدِي بِأَنْ يَعْمَلَ حَسَنَةً فَأَنَا أَكْتُبُهَا لَهُ حَسَنَةً مَالَمْ يَعْمَلْ. فَإِذَا عَمِلَهَا فَأَنَا أَكْتُبُهَا بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا. وَإِذَا تَحَدَّثَ بِأَنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً فَأَنَا أَغْفِرُهَا لَهُ مَالَمْ يَعْمَلْهَا. فَإِذَا عَمِلَهَا فَأَنَا أَكْتُبُهَا لَهُ بِمِثْلِهَا».

723- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle dedi: "Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurdu:

723-Müslim (1117) 1-Kitabu'l İman. 59-"Kul bir iyilik düşündüğü vakit..." kavli babı.

"Kulum bir iyilik yapmayı (zihninde) konuştuğu vakit, yapmadığı halde ben onu kendi lehinde bir iyilik olarak yazarım. Eğer yaparsa, ben bunu on misli ile yazarım. Bir kötülük yapmayı (gönlünde) konuşur da yapmazsa, bu kötü niyetini mağfiret ederim. Eğer bunu gerçekleştirirse, yaptığı kötülüğü aynıyle yazarım."

Sonra Resulullah (a.s) şunu söyledi:

"Melekler: "Ey Rabbimiz! Şu kulun, bir kötülüğü yapmak istiyor," dediler. (Allah onu en iyi gören olduğu halde) onlara:

"Onu gözetleyin, eğer kötülüğü işlerse, yaptığı kötülüğü kendisi için aynıyle yazın. Şayet kötülüğü bırakır ve yapmazsa, bunu kendi lehine bir iyilik olarak yazın. Çünkü o kul, kötülüğü ancak benim hatırım için terketmiştir" buyurur."

٧٢٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اَلْمَدِينَةُ يَأْتِيهَا الدَّجَّالُ فَيَجِدُ الْمَلاَئِكَةَ يَحْرُسُونَهَا فَلاَ يَقْرَبُهَا الدَّجَّالُ وَلاَ الطَّاعُونُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ».

724- Buhari, Enes bin Malik (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Medine'ye de Deccal gelecek ve bir çok meleklerin onu (Medine'yi) korumakta olduklarını bulacak ve artık ona Deccal girmeyecek; inşaallah taun da girmeyecek."

٧٢٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لاَيَدْخُلُ الْمَدِينَةَ رُعْبُ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَلَهَا يَوْمَئِذٍ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ عَلَى كُلِّ بَابٍ مَلَكَانِ».

725- Buhari Ebu Bekre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Medine'ye Mesih Deccal'in (değil kendisi), kokusu (bile) giremiyecektir. O fitne günlerinde Medine'nin yedi kapısı olacak, her bir kapıda (kuruyucu) iki melek bulunacaktır."

Bir Açıklama

Yukarıda geçen dini naslar, meleklerin seçkin ve nurani varlıklar olduğunu, erkek veya dişi olmadıklarını hatta hem erkeklik hem de dişilik alameti bulunan varlıklar olmadığını göstermektedir. Ayrıca onların ibadet ve taata dalmış olduklarını, çeşitli görevleri bulunduklarını bize tanıtmak için yeterlidir. Meleklerin özellik ve görevlerini bildiğimizde ilahi saltanat yurdundaki tertib ve düzenin inceliğini daha iyi anlarız.

Kainattaki bu dehşet verici tertibe ve bu evrendeki eşsiz düzene ek olarak bir de melekler alemi vardır. O alem, Allah'ın dünya ve ahiretteki bir çok işini yerine getiren bir parçadır. Belki geçmiş ve gelecek birçok konunun açıklaması sayesinde biz, Allah'ı, O'nun saltanatını ve malikiyyetini daha iyi anlarız. Bu konudan sonra görünmeyen başka bir alemi öğrenmek için gayb konularından başka bir konuya geçeceğiz. Bu konu cin ve şeytanlar alemidir.

BEŞİNCİ KISIM

CİNLER VE ŞEYTANLAR

İBNİ SAYYAD OLAYI
RUH ÇAĞIRMA

CİNLER VE ŞEYTANLAR

GİRİŞ

Bu konuları bu bölümde ele alacağız. Çünkü cin ve şeytanlar gayb alemi konularındandır. Burada, bu konuyu ele almamızın nedeni şudur: Şeytanlar, tercih edilen görüşe göre cinlerin bir kısmıdır ve bazı değerler bakımından meleklerin karşıtıdır. Zira melekler, hayır işler, iyiliği emreder ve hayır üzere sabit kalırlar. Şeytanlar da şer işler, kötülüğü emreder ve kötülük üzere hareket ederler.

Seyyid Abdurrezzak Nevfel'in bu konu üzerindeki bazı tesbitleri şöyledir:

"Meaike' lafzı Kur'an-ı Kerim'de 68 kez tekrar edilmiştir. Bu sayı şeytan lafzının tekrar edildiği sayı kadardır. Ayet-i kerimelerde, melek, melekân, melekeyn ve melaike' gibi çeşitli şekillerde gelen melekler lafzı da 88'dir. Aynı şekilde ayetlerde tekrar edilen 'şeyatin, şeytan ve şeyatinihim' gibi lafızlar da tamamiyle aynı sayıdadır." (1)

Cinler de insanlar gibi mükelleftirler. Ayrıca hitabı anlayacak güçleri de vardır. Allahu Teala şöyle buyurmuştur:

"Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yaratmışımdır." (2)

"Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan, bu günle karşılaşmanızdan sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?"(3)

Bazı akaid kitaplarından cinlerin, doğum anından itibaren mükellef oldukları zikredilmiştir. Sebebi de, onların ilk andan itibaren hitabı anlamaya ehil olma-

---

1) Abdurrezzak Nevfel: Cin ve Melaike
2) Zariyat Suresi: 56
3) En'am Suresi: 130

larıdır.

Cinlerin, büründüğü şahsın dili ile konuşması, bazı insanlara görünmeleri, insanın kalbinde hissettiği vesveseler ile insanlara hitab etmeleri onların belirtileridir.

Cinlerin aleminde kafir de, mü'min de, fasık da vardı. Yüce Allah cinnin lisanı üzere Kur'an'da şöyle buyurmuştur:

"Gerçekten biz, -kiminiz salih kişiler, kiminiz ise bunlardan aşağıda-, türlü türlü yollar tutmuştuk" (1) yollardan maksat muhtelif dinlerdir.

"İçimizde, (Allah'a) teslimiyet gösterip müslüman olanlarda var, hak yoldan sapanlar da var.."(2) yani zulmedenler de var demektir.

Onların kafirleri şeytanlar mı, yoksa şeytanlar ayrı bir tür müdür?

Cinler havadan yaratılmış varlıklardır, şeytanlar ise ateşten yaratılmışlardır. Alimlerin bu konuda iki ayrı görüşleri vardır. Tercih edilen görüş, şeytanların, cinlerin kafir olanları olduklarıdır.

Allah'ın Resulü Hz. Muhammed (a.s)'in insanlara ve cinlere gönderildiği ve O'nun risaleti, insanlara ve cinlere tebliğ ettiği konusunda ihtilaf yoktur. Kur'anı Kerim bunu bir çok sürede zikretmiştir. Fakat, Hz. Muhammed (a.s)'den önceki peygamberler, gönderildikleri yerde insanlara ve cinlere peygamber olarak mı gönderilmişler? Yoksa Hz. Muhammed (a.s)'den önce cinlerden peygamberler mi gönderilmişti?

Bu konuda alimlerin iki ayrı görüşü var: İbn-i Abbas ve diğerleri, Allah'ın cinlerden peygamber göndermediği görüşünü benimserler. Dahhak, İbn-i Hazm ve diğerleri ise Allahu Teala'nın cinlerden nebiler ve resuller seçtiğini söylemişlerdir. Onlar bu görüşlerine şu ayeti delil getirmişlerdir:

"Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bu gününüzle karşılaşacağınıza dair sizi uyaran peygamberler gelmedi mi? Derler ki: "Kendi aleyhimize şahitlik ederiz." (3)

Bu konu üzerine varid olan şeylerle ilgili olarak sünneti şerheden alimlerle müfessirlerin söylediklerinin dışında; cinlerin gayb aleminin bir kısmı olduklarına ve onların varlıklarına iman etmek gereklidir. Bunu inkar ise insanı küfre götürür. Bu inanç, zarurat-ı diniyedendir ve bunlar akaid kitaplarının yanısıra, cinler ve cinlerin ahkamı konusundaki eski ve yeni kitaplarda ele alınmıştır. Sa-

---

1) Cin Suresi: 11
2) Cin Suresi: 15
3) En'am Suresi: 130

dece cinler konusunda kitap yazanlardan eskiler arasında, 'Laktu'l-Mercan fi Ahkami'l-Cann' adlı eseriyle İbnu'l-Kayyım ile 'Akamü'l-Mercan fi Garaibi'l-Ahbar ve Ahkamü'l-Cann' adlı eseriyle Kadı Bedrüddin Şibli Hanefi'yi sayabiliriz.

Abdurrezzak Nevfel 'el-Cinn ve'l-Melaike' adlı kitabında, cin ve şeytanlar alemine işaret eden araştırmalarda bulunmuştur. Bu araştırmalar çağımız için de akaid konularına kaynaklık etmektedir. Abdurrezzak Nevfel insanı belirli yöne iten gizli motivlerden söz eden bazı psikologların sözlerini, bazı hastalıkların ruhi ve psikolojik tedavisi ile ilgili tıp bilginlerinin bazı görüşlerini aktarmıştır. Yine o diğer verilerden ve Şeyh Hasan Eyyub'un, ruh çağırma işlerinde meydana gelenlerle cinler alemini irtibatlandırmasından söz etmiştir.

Eski ve yeni İslam alimleri cinlerin yer aldığı kesin olayları zikretmişlerdir.

Cinlerden bazılarının ulemadan önemli kişilere talebelik ettikleri bilinmektedir. Hanefi fakihlerinden İbn-i Abidin'in şeyhi Mevlana Halid-i Nakşibendi (Allah rahmet eylesin)'nin cinlerden öğrencisi olduğu konusunda bir risalesi var. Bu, incelenmesi gereken önemli bir konudur ve doğuda-batıdaki bilgiler, eski ve yeni kitaplar incelenmeye değer görülmektedir. Bu da maddecilerin iftiralarını çürütüyor ve müşriklerin ağzına taş lokma tıkıyor. Müslümanın bu konuda gelen nasları bilmesi, onları anlaması ve onlara kesin olarak inanması yeterlidir.

Biz, cinler konusunda Kur'an'ın bazı naslarını zikredeceğiz. Sonra gerekli şerh ve kısa notlarla beraber bu konuda bazı Nebevi nasları ele alacağız. Bunun ardından da bu konunun kısa bir özetini ve ulemanın bazı görüşlerini dile getireceğiz.

CİN VE ŞEYTANLAR İLE İLGİLİ KUR'AN NASLARI

Kur'an-ı Kerim cinlerin ateşten yaratıldıklarını açıklamıştır. Allah Teala şöyle buyuruyor:

"O (Allah) cinleri de halis ateşten yarattı."(1) Ayette geçen *"Maric"* kelimesi dumansız mavi alev demektir.

"Cinleri de daha önce zehirli ateşten yaratmıştık." (2) Ayetteki *"Nari's Semum - zehirli ateş"* tabiri, ısısı cisimlere nüfuz eden harareti yüksek ateş demektir.

---

1) Rahman Suresi: 15
2) Hicr Suresi: 27

Ve Kur'an-ı Kerim, İblis'in cinlerden olduğunu açıklıyor. Öyle ise İblis, babamız Hz. Adem (a.s)'dan önce yaratılmıştır. Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Hani biz meleklere: "Adem'e secde edin," demiştik; İblis hariç olmak üzere onlar hemen secde ettiler. İblis cinlerdendi; o yüzden Rabbinin emrinden dışarı çıktı..." (1)

Kur'an-ı Kerim, babamız Hz. Adem (a.s) ile İblis'in kıssasını ve bunun neticesi olarak da hepsinin; İblis'in, Hz. Adem (a.s)'in ve Havva'nın yere indirilişini ve İblis'i bu duruma yönelten sebepleri zikrediyor. Kibir ve hased bu sebeplerin başıdır. Bunun için Aziz ve Celil olan Allah, bizi, İblis'in ve askerlerinin vesveselerine cevap vermekten ve onun peşine düşmekten sakındırıyor. Kur'an, şeytanın insan için kurduğu tuzaklarını ve onu saptırma çeşitlerini bize öğretiyor. Bu konu, Kur'an-ı Kerim'de büyük bir yer tutar. Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

"İblis: "Öyle ise beni azdırmana karşılık and içerim ki, ben de onları (insanları) saptırmak için senin doğru yolunun üstünde tuzak kuracağım. Sonra elbette onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım ve sen, onların çoğunu şükredenlerden bulamıyacaksın!" dedi." (2)

"Ey Adem oğulları! Şeytan ana-babanızı (Adem ile Havva'yı), çirkin yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de şaşırtıp bir belaya düşürmesin. Çünkü o ve kabilesi, sizin onları göremiyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz, şeytanları inanmayanların dostları kıldık." (3)

"Onlardan, gücünün yettiği kimseleri davetinle şaşırt; suvarilerinle, yayalarınla onları yaygaraya boğ; mallarına, evlatlarına ortak ol; kendilerine va'dlerde bulun. Şeytan insanlara, aldatmadan başka bir şey vadetmez." (4)

"Onları mutlaka saptıracağım, muhakkak onları boş kuruntulara boğacağım, kesin olarak onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar (putlar için nişanlayacaklar), şüphesiz onlara emredeceğim de Allah'ın yaratıklarını değiştirecekler (dedi).

Kim Allah'ı bırakır da şeytanı dost edinirse, elbette apaçık bir ziyana düşmüştür. (Şeytan) onlara söz verir, onları ümitlendirir; halbuki şeytanın onlara söz vermesi, aldatmacadan başka bir şey değildir." (5)

---

1) Kehf Suresi: 50
2) Araf Suresi: 17
3) Araf Suresi: 27
4) İsra Suresi: 64
5) Nisa Suresi: 119

Sünnet-i Nebeviyye her insanın şeytanlardan bir arkadaşı bulunduğunu açıklıyor. Kur'an-ı Kerim de bir çok yerde bu arkadaş konusunu zikrediyor:

"Müşriklerin arkadaşı şeytan der ki: "Rabbimiz! Ben onu azdırmadım. Fakat kendisi derin bir sapıklık içerisindeydi." (1)

"Allah'a ve ahiret gününe inanmadıkları halde mallarını, insanlara gösteriş için sarfedenler de (ahirette azaba düçar olurlar). Şeyet şeytan bir kimseye arkadaş olursa, ne kötü bir arkadaştır o!" (2)

"Kim Rahman'ın Kur'an'ın'dan yüz çevirirse, ona bir şeytanı arkadaş veririz ve o şeytan artık onun ayrılmaz dostudur." (3)

"(Ey Muhammed!) Biz, senden önce hiç bir resul ve nebi göndermedik ki, o, bir temennide bulunduğunda, şeytan onun dileğine ille de (beşeri arzular) katmaya kalkışmasın..." (4) Onun dileğinin mahalli, ümmetinin fertleridir...

"Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana: "İnkar et," der. İnsan inkar edince de: "Ben senden uzağım, çünkü ben alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım," der." (5)

"İnsanlardan, bilgisi olmaksızın Allah hakkında tartışmaya giren ve her inatçı şeytana uyan bir takım kimseler vardır." (6)

"Gerçekten şeytanlar dostlarına, sizinle mücadele etmeleri için telkin ederler..." (7)

"Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki, kurtuluşa eresiniz." (8)

"Şeytan içkide ve kumarda, ancak aranıza düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?" (9)

"Kullarıma söyle: Sözün en güzelini konuşsunlar. Sonra şeytan aralarını bozar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır." (10)

---

1) Kaf Suresi: 27
2) Nisa Suresi: 38
3) Zuhruf Suresi: 36
4) Hacc Suresi: 52
5) Haşr Suresi: 16
6) Hac Suresi: 3
7) En'am Suresi: 121
8) Maide Suresi: 90
9) Maide Suresi: 91
10) İsra Suresi: 53

"(Yusuf) dedi ki: "Ey babacağım! İşte bu, daha önce (gördüğüm) rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Beni zindandan çıkarıp şeytan benimle kardeşimin arasını bozduktan sonra, sizi çölden getirdiği için Rabbim bana ihsanda bulundu..." (1)

"İşte o şeytan ancak kendi dostlarını korkutur, inanmışsanız onlardan korkmayın, benden korkun." (2)

"Ey Muhammed! De ki: "İnsanlardan ve cinlerden ve insanların gönüllerine vesvese veren o sinsi vesvesecinin (şeytanın) şerrinden, insanların Tanrısı, insanların Hükümranı ve insanların Rabbi olan Allah'a sığınırım." (3)

"Ey inananlar! Şeytana ayak uydurmayın. Kim şeytanın ardına takılırsa, bilsin ki, o hayasızlığı ve fenalığı emreder..." (4)

"Şeytan sizi fakirlikle korkutarak cimriliği ve hayasızlığı emreder." (5)

"Ad ve Semud milletlerini de yok ettik. Bunu oturdukları yerler göstermektedir. Şeytan kendilerine, işlediklerini güzel gösterdi, onları doğru yoldan alıkoydu..." (6)

"Hiç değilse, onlara şiddetimiz geldiği zaman yalvarıp yakarmalı değil miydiler? Lakin kalbleri katılaştı, şeytan da yaptıklarını onlara güzel gösterdi." (7)

"Şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra artık zulmedenlerle beraber oturma." (8)

"Şeytan onların başlarına dikilip Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar şeytanın taraftarlarıdır. İyi bilin, şeytanın taraftarları elbette hüsrandadırlar." (9)

Kur'an-ı Kerim, şeytanın insanı çarpmasının mümkün olduğunu ve bunun neticesi olarak da ona sar'a isabet ettirdiğini açıklıyor.

"Faiz yiyenler mahşerde ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar..." (10)

---

1) Yusuf Suresi: 100
2) Ali İmran Suresi: 175
3) Nas Suresi: 1-6
4) Nur Suresi: 21
5) Bakara Suresi: 268
6) Ankebut Suresi: 38
7) En'am Suresi: 43
8) En'am Suresi: 68
9) Mücadele Suresi: 19
10) Bakara Suresi: 275

Yine Kur'an-ı Kerim şeytanın zürriyeti bulunduğunu açıklıyor. Bu da, şeytanlar dünyasında evliliğin ve üremenin bulunduğunu gerektirir. Buna göre de onlarda erkeklik ve dişilik vardır. Ayeti kerimeler şöyledir:

"Ey insanoğulları! Siz beni bırakıp onu ve zürriyetini (soyunu) dost mu ediniyorsunuz? Halbuki onlar size düşmandır..." (1)

"Oralarda bakışlarını yalnız erkeklerine çevirmiş, daha önce ne insan ve ne de cinlerin dokunmuş olduğu eşler vardır." (2)

Tercih edilen görüşe göre şeytanlar alemi, cinler aleminin bir kısmıdır. Cinlerin hepsi mükelleftirler, hesaba çekileceklerdir ve cennet-cehennem ile ödüllendirileceklerdir:

"Allah: "Sizden önce geçmiş cin ve insan ümmetleriyle beraber ateşe girin," der.." (3)

"Ey Muhammed! De ki: "Cinlerden bir topluluğun Kur'an'ı dinlediği bana vahyolundu; onlar şöyle demişlerdir: "Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşeren bir Kur'an dinledik de, ona inandık; biz Rabbimize hiç bir şeyi ortak koşmayacağız." (4)

"Doğrusu aramızda iyiler de vardır, bundan aşağı bulunanlar da."

"Doğrusu aramızda iyiler de vardır, bundan aşağı da vardır. Biz türlü türlü yolda olan topluluklardık." (5)

"Şüphesiz, doğruluk rehberi olan Kur'anı dinlediğimizde ona inandık..." (6)

"Ey Muhammed! Kur'an'ı dinleyecek cinlerden bir takımını sana yöneltmiştik. Onlar Kur'an'ı dinlemeye hazır olunca birbirlerine: "Susun" dediler. Kur'an'ın okunması bitince herbiri birer uyarıcı olarak milletlerine döndüler." (7)

"İçimizde kendini Allah'a vermiş olanlar (müslümanlar) da var, zalimler de var..." (8)

"Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (9)

---

1) Kehf Suresi: 50
2) Rahman Suresi: 56
3) Araf Suresi: 38
4) Cin Suresi: 1-2
5) Cin Suresi: 11
6) Cin Suresi: 13
7) Ahkaf Suresi: 29
8) Cin Suresi: 14
9) Zariyat Suresi: 56

Bu ayeti kerimelere göre cinler mükelleftirler. Hz. Muhammed (a.s) de icma ile, insanlara ve cinlere peygamber olarak gönderilmiştir.

Hz. Muhammed (a.s)'den önce, kendi türlerinden cinlere peygamberler mi gönderildi, yoksa insanlara gönderilen peygamberler aynı zamanda cinler için de mi gönderildi? soruları akla gelmektedir. Bu konuda ülemanın iki ayrı görüşü vardır. Tercih edilen görüşe göre cinlerde nübüvvet ve risalet yoktur. Şu ayeti kerime bu konuda hüccet oluşturmaktadır:

"Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan, bu günle karşılaşmanız konusunda sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?" (1)

Genel olarak cinlerin kendilerine ait güçleri vardır. Bu husus şu ayetlerden anlaşılmaktadır:

"Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordusu toplandı. Hepsi toplu olarak gidiyorlardı." (2)

"Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin çevresini aşıp geçmeye gücünüz yetiyorsa geçin! Ama Allah'ın verdiği bir güç olmaksızın geçemezsiniz ki!" (3)

Allah Teala cinin dilinden şöyle buyurmuştur:

"Doğrusu biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve kayan ateşlerle doldurulmuş bulduk. Doğrusu biz, göğün dinleyebileceğimiz bir yerinde oturduk; ama şimdi kim dinleyecek olsa, kendisini gözleyen bir ateş buluyor." (4)

Kur'an'ın şu ayetle zikrettiği şey de onların güçleri olduğunu göstermektedir:

"Süleyman: "Ey cemaat! Bana teslim olmalarından önce, hanginiz o kraliçenin tahtını yanıma getirebilir?" dedi. Cinlerden bir ifrit: "Sen yerinden kalkmadan önce sana onu getiririm; buna karşı güvenilir bir güce sahibim," dedi." (5)

"Onlar, ona (Süleyman'a) dilediği şeyleri; mabedleri, heykelleri, havuz gibi büyük leğenleri ve büyük ağırlıkta kazanları yapıyorlardı..." (6)

"Şeytanlardan da onun için dalgıçlık yapan ve daha başka işler gören kimilerini emrine verdik..." (7)

---

1) Enam Suresi: 130
2) Neml Suresi: 17
3) Rahman Suresi: 33
4) Cin Suresi: 8-9
5) Neml Suresi: 38-39
6) Sebe Suresi: 13
7) Enbiya Suresi: 83

Kur'an-ı Kerim cinlerin gaybı bildikleri konusunu reddeder:

"Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, ancak değneğini yiyen kurt onun ölümünü cinlere farkettirdi. O, ölü olarak yere düşünce, ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı, alçak düşüren bir azab içinde kalmazlardı." (1)

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٧٢٦ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَأَخَذَ بِيَدِ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ حَتَّى خَرَجَ بِهِ إِلَى بَطْحَاءِ مَكَّةَ فَأَجْلَسَهُ ثُمَّ خَطَّ عَلَيْهِ خَطًّا ثُمَّ قَالَ: لاَتَبْرَحَنَّ خَطَّكَ فَإِنَّهُ سَيَنْتَهِي إِلَيْكَ رِجَالٌ فَلاَ تُكَلِّمْهُمْ فَإِنَّهُمْ لاَيُكَلِّمُونَكَ، قَالَ: ثُمَّ مَضَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ أَرَادَ، فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ فِي خَطِّي إِذْ أَتَانِي رِجَالٌ كَأَنَّهُمْ الزُّطُّ أَشْعَارُهُمْ وَأَجْسَامُهُمْ لاَ أَرَى عَوْرَةً وَلاَ أَرَى قِشْرًا وَيَنْتَهُونَ إِلَيَّ لاَيُجَاوِزُونَ الْخَطَّ ثُمَّ يَصْدُرُونَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ، حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، لٰكِنْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ قَدْ جَاءَنِي وَأَنَا جَالِسٌ، فَقَالَ: لَقَدْ أَرَانِي مُنْذُ اللَّيْلَةَ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيَّ فِي خَطِّي فَتَوَسَّدَ فَخِذِي فَرَقَدَ وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَقَدَ نَفَخَ، فَبَيْنَا أَنَا قَاعِدٌ وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ مُتَوَسِّدٌ فَخِذِي إِذَا أَنَا بِرِجَالٍ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ بِيضٌ اللّٰهُ أَعْلَمُ مَا بِهِمْ مِنَ الْجَمَالِ فَانْتَهَوْا إِلَيَّ، فَجَلَسَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ عِنْدَ رَأْسِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ وَطَائِفَةٌ مِنْهُمْ عِنْدَ رِجْلَيْهِ ثُمَّ قَالُوا بَيْنَهُمْ: مَا رَأَيْنَا عَبْدًا قَطُّ أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ هٰذَا النَّبِيُّ: إِنَّ عَيْنَيْهِ تَنَامَانِ وَقَلْبُهُ يَقْظَانُ، اضْرِبُوا لَهُ مَثَلاً مَثَلَ سَيِّدٍ بَنَى قَصْرًا ثُمَّ جَعَلَ مَأْدُبَةً فَدَعَا النَّاسَ إِلَى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ، فَمَنْ أَجَابَهُ أَكَلَ مِنْ طَعَامِهِ وَشَرِبَ مِنْ شَرَابِهِ وَمَنْ لَمْ يُجِبْهُ عَاقَبَهُ أَوْ قَالَ عَذَّبَهُ ثُمَّ ارْتَفَعُوا، وَاسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ ذٰلِكَ فَقَالَ سَمِعْتَ مَا قَالَ هٰؤُلاَءِ؟ وَهَلْ تَدْرِي مَنْ هٰؤُلاَءِ؟ قُلْتُ: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: هُمُ الْمَلاَئِكَةُ،

---

1) Sebe Suresi: 14

فَتَدْرِى مَا الْمَثَلُ الَّذِى ضَرَبُوا؟ قُلْتُ: اَللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ اَعْلَمُ، قَالَ: اَلْمَثَلُ الَّذِى ضَرَبُوا الرَّحْمٰنُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بَنَى الْجَنَّةَ وَدَعَا اِلَيْهَا عِبَادَهُ، فَمَنْ اَجَابَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَمْ يُجِبْهُ عَاقَبَهُ اَوْ عَذَّبَهُ.

726- Tirmizi, Abdullah bin Mes'ud (ra.a)'dan rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud dedi ki:

"Resulullah (a.s) akşam namazını kıldıktan sonra kalktı. Abdullah bin Mes'ud'un elinden tuttu. Onu Mekke'nin Batha (dere)sine çıkardı, orada oturttu, sonra çevresine bir çizgi (daire) çizerek şöyle buyurdu:

"Bu çizgi (daire)den sakın ayrılma. Nitekim sana bazı kişiler gelecekler. Onlarla konuşma. Çünkü onlar seninle konuşmayacaklardır."

Sonra Resulullah (a.s) istediği yere doğru gitti. Ben çizgi (daire)nin içinde oturmakta iken saçları ve cisimleri(nin rengi) bakımından Zut (1) lara benzeyen bir takım kişiler yanıma geldiler. Avret de görmüyor, bir kabuk (örtü) de görmüyordum. Bana kadar dayanıyor, fakat çizgiyi geçemiyorlardı. Sonra Resulullah (a.s)'a doğru yöneliyorlardı. Nihayet gecenin son kısmı olmuştu ki, Resulullah (a.s) çıkageldi. Ben ise hala oturuyordum. Hz. Peygamber (a.s):

"Gece boyunca kendimi ayakta görüyorum!" dedi.

Sonra yanıma benim çizgime girdi ve dizimi yastık yaparak uyudu. Resulullah (a.s) uyuduğu zaman üfler gibi soluk alırdı. Ben oturur ve Resulullah (a.s) da dizimi yastık yaparak (uyuyor) iken, üstlerinde beyaz elbiseler bulunan bir takım kişiler ansızın gözüme ilişti. Onlardaki güzelliği ancak Allah bilir! Bana kadar ulaştılar. Onlardan bir kısmı Resulullah (a.s)'ın başucunda, bir kısmı da ayak ucunda oturdu. Sonra kendi aralarında şöyle konuştular:

"Hiç bir kul görmedik ki, bu peygambere verilen ona da verilmiş olsun. O'nun gözleri uyuyor, fakat kalbi uyanıktır. O'na dair bir misal zikrediniz: Bir büyük adam misali ki, bir köşk yapmış, sonra bir sofra kurmuş, bütün halkı yiyecek ve içeceklerine davet etmiştir. Her kim o zatın davetine icabet ederse,

---

726-Tirmizi (5/145) 45-Kitabu'l Emsal. 1-Allah'ın kullarına misali hakkında. Tirmizi: "O hasen, sahih, garibdir" demiştir. Ahmed, Müsned (1/399) Mecmau'z Zevaid (8/260) Haysemi: "Onu Ahmed rivayet etmiştir ve Amr el Bakkali dışında, ricali Sahih'in ricalidir" demiştir. Acli onu, tabiinlerin sikası içinde, İbni Hibban ve diğerleri de sahabiler içinde zikretmiştir.

1) Sudanlılar'dan bir guruptur.

yemeğinden yer, içeceğinden içer. Ve her kim icabet etmezse, ona ceza -veya azab dedi- verir."

Ardından dağıldılar. Bu sırada Resulullah (a.s) uyandı ve:

"Bu kişilerin söylediklerini işittim; onların kim olduklarını biliyor musun?" diye sordu. Ben: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" dedim. Hz. Peygamber (a.s):

"Onlar meleklerdir" buyurdu. "Zikrettikleri misal nedir, biliyor musun?" diye sordu. Ben: "Allah ve Resulü daha iyi bilir" diye cevap verdim. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s):

"Rahman (olan Allah) cenneti bina etti ve kullarını cennete davet etti. Her kim Rahman (ın çağrısın)a icabet ederse, cennete girer ve her kim icabet etmeze, Rahmen onu cezalandırır veya ona azab eder" buyurdu."

٧٢٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَلْقَمَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ مَسْعُودٍ: هَلْ صَحِبَ النَّبِيَّ ﷺ لَيْلَةَ الجِنِّ مِنْكُمْ أَحَدٌ؟ قَالَ: مَا صَحِبَهُ مِنَّا أَحَدٌ، وَلٰكِنَّا كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَفَقَدْنَاهُ، فَالْتَمَسْنَاهُ فِي الْأَوْدِيَةِ وَالشِّعَابِ، فَقُلْنَا: اسْتُطِيرَ، أَوْ اغْتِيلَ. فَبِتْنَا بِشَرِّ لَيْلَةٍ بَاتَ بِهَا قَوْمٌ، فَلَمَّا أَصْبَحْنَا إِذَا هُوَ جَاءٍ مِنْ قِبَلِ حِرَاءَ. قَالَ: فَقُلْنَا: يَارَسُولَ اللَّهِ، فَقَدْنَاكَ، فَطَلَبْنَاكَ، فَلَمْ نَجِدْكَ، فَبِتْنَا بِشَرِّ لَيْلَةٍ بَاتَ بِهَا قَوْمٌ. قَالَ: «أَتَانِي دَاعِي الْجِنِّ، فَذَهَبْتُ مَعَهُ، فَقَرَأْتُ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ» . قَالَ: فَانْطَلَقَ بِنَا، فَأَرَانَا آثَارَهُمْ، وَآثَارَ نِيرَانِهِمْ وَسَأَلُوهُ الزَّادَ، فَقَالَ: «لَكُمْ كُلُّ عَظْمٍ ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ يَقَعُ فِي أَيْدِيكُمْ أَوْفَرَ مَا يَكُونُ لَحْمًا، وَكُلُّ بَعْرَةٍ عَلَفٌ لِدَوَابِّكُمْ» . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «فَلَا تَسْتَنْجُوا بِهِمَا، فَإِنَّهَا طَعَامُ إِخْوَانِكُمْ» .

727- **Müslim,** Alkame (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Alkame: "Ben İbni Mes'ud'a: "Cin gecesi içinizden hiç bir kimse Resulullah

---

727-Müslim (1/332) 4-Kitabu's Salat. 33-Sabah namazında Kur'an'ın açıktan okunması ve cinlere Kur'an okuma babı.

Bu hadisin şerhinde Nevevi şunları söylemiştir: "Dare Kutni'nin beyanına göre; buradaki İbni Mes'ud'un hadisi: "Bize cinlerin izlerini ve ateşlerinin eserlerini gösterdi" cümlesinde sona erer. Geri kalan kısmı Şa'bi'nin sözüdür. Hadisi Şa'bi'den Davud'un ashabı İbni Aliyye, İbni Zeri', İbni Ebi Zaide, İbni İdris ve diğerleri böyle rivayet etmişlerdir. Dare Kutni ve başkaları da böyle söylemişlerdir."

"O, Şa'bi'nin sözüdür"ün manası, o bu isnadla İbni Mes'ud'dan rivayet edilmiştir.

(a.s) ile birlikte bulundu mu? diye sordum. O da:

"Hayır, hiçbirimiz beraber değildik. Şu kadar var ki, Mekke'de iken bir gece Resulullah (a.s) ile beraber idik. Derken O'nu aramızdan kaybettik. Bunun üzerine O'nu vadilerde ve dağ yollarında aradık. Acaba O'nu cinler mi uçurdu, yahut ansızın bir baskına uğradı da öldürüldü mü, ne oldu? diye sabah oluncaya kadar merak içinde kaldık. Nihayet sabaha ulaştık. Bir de baktık ki O, Hıra tarafından geliyor.

"Ya Resulullah! Sizi kaybettik, sonra sizi aradık fakat bulamadık. Bu yüzden bütün gecemiz endişe içinde geçti" dedik. Resulullah (a.s):

"Bana cin taifesini davetçisi geldi, onunla beraber gittim; yanlarına varıp onlara Kur'an okudum," buyurdu. Ve bizi birlikte götürüp onların ve yaktıkları ateşlerin izlerini gösterdi. Cinler Hz. Peygamber (a.s)'den azık istemişler. O da:

"Üzerine Allah'ın adı zikrolunmuş ve ellerinize etten daha fazla olarak geçen her kemik sizin azığınızdır. Her bir deve tezeği de hayvanlarınıza yemdir" demiştir. Resulullah (a.s):

"Onun için kemikle ve hayvan gübresi ile taharetlenmeyin. Çünkü onlar kardeşlerinizin yiyeceğidir" buyurdu."

Müslim (1)'in bir diğer rivayeti de şöyledir:

"Cinlerin yaktıkları ateşlerin izlerini gösterdi" sözünden sonra Şa'bi dedi ki:

"Cinler, Hz. Peygamber (a.s)'den azık istediler. Onlar Cezire cinlerinden idiler." Hadisin sonuna kadar Şa'bi'nin kavlinden olarak Abdullah'ın hadisinden mufassal olarak rivayet edilmiştir.

Tirmizi (1) onu rivayet etmiş ve bu sonuncu rivayette geçtiği gibi onda Şa'bi'nin sözünü zikretmiştir. Ayrıca *"veya tezek"* sözünü de ilave etmiştir.

Yine Müslim (3)'in İbni Mes'ud (r.a)'dan bir rivayeti de şöyledir:

---

demektir. Ne var ki, Şa'bi bu sözü ancak Hz. Peygamber (a.s)'den naklen söylemiştir. "Üzerine Allah'ın adı zikrolunmuş ve ellerinize etten daha fazla olarak geçen her kemik sizin azığınızdır" sözü ile ilgili olarak ülemadan bazıları; "Bu, cinlerin mü'minleri içindir. Ama diğerlerine gelince başka bir hadisi şerifte: "Onların yiyeceği, üzerine Allah'ın ismi zikrolunmamış şeylerdir" şeklinde gelmiştir" demişlerdir.

1) Müslim (1/332) 4-Kitabu's Salat. 33-Sabah namazında Kur'an'ın açıktan okunması ve cinlere Kur'an okuma babı.

2) Tirmizi (5/382) 48-Kitabu't Tefsir. 47-Ahkaf suresi babı.

3) Müslim (1/332) Adı geçen kitab ve bab.

"İbni Mes'ud dedi ki:

"Cin gecesi Resulullah (a.s) ile beraber değildim. O'nunla beraber olmak isterdim." İbni Mes'ud bu sözüne bir ilavede bulunmadı."

Ebu Davud (1) da Alkame'den şöyle rivayet etmiştir:

"Alkame: "Ben, Abdullah bin Mes'ud'a:

"Cin gecesi, sizden kim Hz. Peygamber (a.s) ile birlikte idi?" dedim. O da:

"Bizden hiç kimse O'nunla beraber değildi" dedi. Ve bu sözüne ilavede bulunmadı."

٧٢٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلاَةَ الصُّبْحِ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: «أَيُّكُمْ يَتْبَعُنِي إِلَى وَفْدِ الْجِنِّ اللَّيْلَةَ؟» فَأَسْكَتَ الْقَوْمُ فَلَمْ يَتَكَلَّمْ مِنْهُمْ أَحَدٌ، قَالَ ذٰلِكَ ثَلاَثًا، فَمَرَّ بِي يَمْشِي فَأَخَذَ بِيَدِي، فَجَعَلْتُ أَمْشِي مَعَهُ حَتَّى خَنَسَتْ عَنَّا جِبَالُ الْمَدِينَةِ كُلُّهَا، وَأَفْضَيْنَا إِلَى أَرْضٍ بَزَارَ فَإِذَا رِجَالٌ طِوَالٌ كَأَنَّهُمُ الرِّمَاحُ مُسْتَذْفِرِي ثِيَابِهِمْ مِنْ بَيْنِ أَرْجُلِهِمْ، فَلَمَّا رَأَيْتُهُمْ غَشِيَتْنِي رِعْدَةٌ شَدِيدَةٌ حَتَّى مَا تُمْسِكُنِي رِجْلاَيَ مِنَ الْفَرَقِ، فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْهُمْ خَطَّ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِإِبْهَامِ رِجْلِهِ فِي الأَرْضِ خَطًّا، فَقَالَ لِي: «اقْعُدْ فِي وَسَطِهِ» . فَلَمَّا جَلَسْتُ ذَهَبَ عَنِّي كُلُّ شَيْءٍ كُنْتُ أَجِدُهُ مِنْ رِيبَةٍ، وَمَضَى النَّبِيُّ ﷺ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتَلاَ قُرْآنًا رَفِيعًا حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، ثُمَّ أَقْبَلَ حَتَّى مَرَّ بِي فَقَالَ لِي: «الْحَقْ» . فَجَعَلْتُ أَمْشِي مَعَهُ فَمَضَيْنَا غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ لِي: «الْتَفِتْ فَانْظُرْ هَلْ تَرَى حَيْثُ كَانَ أُولٰئِكَ مِنْ أَحَدٍ؟» . قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ أَرَى سَوَادًا كَثِيرًا. فَخَفَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ إِلَى الأَرْضِ فَتَنَاوَلَ عَظْمًا بِرَوْثَةٍ ثُمَّ رَمَى بِهِ إِلَيْهِمْ، ثُمَّ قَالَ: «رَشَدٌ. أُولٰئِكَ مِنِّي، وَفْدُ قَوْمٍ هُمْ وَفْدُ نَصِيبِينَ سَأَلُونِي الزَّادَ فَجَعَلْتُ لَهُمْ كُلَّ عَظْمٍ وَرَوْثَةٍ» . قَالَ الزُّبَيْرُ: فَلاَ يَحِلُّ لأَحَدٍ أَنْ يَسْتَنْجِيَ بِعَظْمٍ وَلاَ رَوْثَةٍ أَبَدًا.

728- Taberani, Zübeyr bin Avvam (r.a)'dan rivayet etmiştir:

728-Mu'cemu'l Kebir (1/125) Mecmau'z Zevaid (1/209) Haysemi: "Onun isnadı hasendir" demiştir.

1) Ebu Davud (1/22) Kitabu't Tahare. Nebiz ile abdest alma babı.

"Zübeyr şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) bize, Medine mescidinde sabah namazını kıldırdı. (Namazdan) dönünce:

"Hanginiz bu gece beni cin heyetine (gitmek için) izler?" buyurdu. Cemaat sustu ve onlardan hiç biri cevap vermedi. Resulullah (a.s) bu sözünü üç kez söyledi. Bunun üzerine yürüyerek bana geldi ve elimden tuttu. O'nunla birlikte yürümeye başladım. Nihayet Medine'nin tüm dağları bizden (geride kaldı ve) görünmez oldu. Geniş ve bomboş bir yere geldik. Bir de baktık ki, nızrak gibi uzun boylu insanlar elbiselerini ayaklarının arasına almışlar... Onları görünce, beni şiddetli bir ürperti bürüdü ve ayaklarım korkudan tutamaz oldu. Onlar bize yaklaşınca, Resulullah (a.s) benim için ayağının baş yarmağıyla yerde bir çizgi (daire) çizdi ve bana:

"Onun ortasına otur," dedi. Oraya oturunca, hissettiğim tüm kuşkulardan kurtuldum. Hz. Peygamber (a.s) beninle onların arasına geçti ve tan ağarıncaya kadar yüksek (sesle) Kur'an okudu. Sonra dönüp yanıma geldi ve bana:

"(Peşime) düş!" dedi. Ben de O'nunla birlikte yürümeye başladım. Biraz gittikten sonra Hz. Peygamber (a.s) bana:

"Geri dön, bak! Onların oldukları yerde hiç kimseyi görüyor musun?" dedi. Ben de:

"Ya Resulullah! Büyük bir topluluk görüyorum" dedim. Resulullah (a.s) başını yere eğdi ve bir kemiğe tezek takıp anlara doğru attı. Sonra da:

"Onlar benden size bir irşaddır. Kavmin elçileri iki nasibin elçisidir ki, benden azık istediler. Ben de bir kemik ve tezeği onlar için kıldım" buyurdu.

Zübeyr: "Hiç kimseye ne bir tezekle, ne de kemikle taharetlenmesi helal olmaz" dedi."

٧٢٩ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ. وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ. وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ».

729- Müslim, Hz. Aişe (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Melekler nurdan yaratıldı. Cann (cinler) da alevli bir ateşten yaratıldı. Hz.

729-Müslim (4/2294) 53-Kitabu'z Zeavid ve'r Rekaik. 10-Müteferrik hadisler hakkında bir bab. İmam Ahmed (6/153)

Adem (a.s) ise size vasfolunan şeyden yaratıldı."

٧٣٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ يَبْكِي، يَقُولُ: يَاوَيْلَهُ (وَفِي رِوَايَةِ أَبِي كُرَيْبٍ: يَاوَيْلِي) أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ، وَأُمِرْتُ بِالسُّجُودِ فَأَبَيْتُ فَلِيَ النَّارُ».

730- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre şöyle dedi:

"Resulullah (a.s): "Ademoğlu secde ayetini okuyup secde ettiği zaman, şeytan ağlayarak uzaklaşır ve şöyle diyerek hayıflanır: "Ey helak olası!"

Ebu Kurayb'in rivayetinde:

"Ey helakim!" şeklindedir) Ademoğlu secde etmekle emrolundu da secde etti ve cennet onun oldu. Halbuki ben de secde ile amrolunmuştum. Fakat ben secde etmekten çekinmiştim, artık ateş benimdir!" der" buyurdu."

٧٣١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ» وَهُوَ السَّحَابُ ــ فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ، فَتَسْتَرِقُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوحِيهِ إِلَى الْكُهَّانِ، فَيَكْذِبُونَ مِنْهَا مِائَةَ كَذِبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ».

731-Buhari, Hz. Peygamber (a.s)'in hanımı Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe (r.a) şöyle demiştir:

"Ben Resulullah (a.s)'ı şöyle derken işittim:

"Melekler anân içine -ki o buluttur- inerler de gökte hükmolunan emri (istikbale ait bazı şeyleri kendi aralarında) zikrederler. Bu sırada şeytanları (bu habere) kulak hırsızlığı yapar ve onu işitirler. İşittiklerini de gizlice kahinlere taşırlar. Kahinler, şeytanlardan işittikleri kelimelerle beraber yüz yalan da kendi nefislerinden uydururlar."

730-Müslim (1/87) Kitabu'l İman. 35-Namazı terk eden kişiye kafirlik isnadının beyanı babı. İmam Ahmed (2/443) Onun fafzı da Müslim'inkine yakındır.

731-Buhari (6/304) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 6-Meleklerin zikredildiği bab.

٧٣٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: صَارَتِ الأَوْثَانُ الَّتِي كَانَتْ فِي قَوْمِ نُوحٍ فِي الْعَرَبِ بَعْدُ، أَمَّا وَدٌّ فَكَانَتْ لِكَلْبٍ بِدُوْمَةِ الجَنْدَلِ. وَأَمَّا سُوَاعٌ فَكَانَتْ لِهُذَيلٍ. وَأَمَّا يَغُوثُ فَكَانَتْ لِمُرَادٍ، ثُمَّ لِبَنِي غُطَيْفٍ بِالْجَرْفِ عِنْدَ سَبَأٍ. وَأَمَّا يَعُوقُ فَكَانَتْ لِهَمْدَانَ. وَأَمَّا نَسْرٌ فَكَانَتْ لِحميرٍ، لآلِ ذِي الْكَلاَعِ. أَسْمَاءُ رِجَالٍ صَالِحِينَ مِنْ قَوْمِ نُوحٍ. فَلَمَّا هَلَكُوا أَوْحَى الشَّيْطَانُ إِلَى قَوْمِهِمْ أَنِ انْصِبُوا إِلَى مَجَالِسِهِمْ الَّتِي كَانُوا يَجْلِسُونَ أَنْصَابًا وَسَمُّوهَا بِأَسْمَائِهِمْ فَفَعَلُوا، فَلَمْ تُعْبَدْ، حَتَّى إِذَا هَلَكَ أُوْلَئِكَ وَتَنَسَّخَ الْعِلْمُ عُبِدَتْ.

732- Buhari, İbni Abbas (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Nuh (a.s) kavmindeki vesenler (putlar) sonradan Arab kavminde oldu. Vedd putuna gelince; o Devmetu'l Cendel'de Kelb kabilesinin idi. Suva' putu, Huzeyl kabilesinin idi. Yeus, Murad kabilesinin, sonra da Yemen'in Sebe' şehrinin yanında Cevf mevkiinde Gutayfoğullarının idi. Yeuk, Yemenli bir kabile olan Hemdan'ın idi. Nesr de Himyer'in Zu'l Kela' hanedanının idi. Bu isimler esasen Hz. Nuh (a.s) kavminden bazı salih adamların isimleridir. Bu iyi kimseler vefat ettikleri zaman, şeytan onların kevimlerine, bunların adlarına, hayatlarında oturageldikleri mevkilere bir takım putlar dikin ve onlara bu adamların isimlerini verin diye telkinde bulunmuştur. Onlar da putları dikmişler ve bunlara o iyi kimselerin adlarını vermişlerdir. Bu heykellere ilk zamanlarda ibadet edilmemiştir. Nihayet bunları dikmiş olan nesiller vefat ettikleri ve bunlarla ilgili bilgiler neshedilip unutulduğu zaman, cehaletle bunlara tapılmaya başlanmıştır."

٧٣٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَتَاهُ جِبْرِيلُ عليه السلام وَهُوَ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ. فَأَخَذَهُ فَصَرَعَهُ فَشَقَّ عَنْ قَلْبِهِ. فَاسْتَخْرَجَ الْقَلْبَ. فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ عَلَقَةً. فَقَالَ: هٰذَا حَظُّ الشَّيْطَانِ مِنْكَ. ثُمَّ غَسَلَهُ فِي طَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ بِمَاءِ زَمْزَمَ. ثُمَّ لأَمَهُ ثُمَّ أَعَادَهُ فِي مَكَانِهِ. وَجَاءَ الْغِلْمَانُ يَسْعَوْنَ إِلَى أُمِّهِ (يَعْنِي ظِئْرَهُ) فَقَالُوا: إِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ قُتِلَ. فَاسْتَقْبَلُوهُ وَهُوَ مُنْتَقِعُ اللَّوْنِ. قَالَ أَنَسٌ: وَقَدْ كُنْتُ أَرَى أَثَرَ ذٰلِكَ

732-Buhari (8/667) 65-Kitabu't Tefsir. 1-Yüce Allah'ın: "Ve dediler ki: "Sakın ilahlarınızı bırakmayınız; hele Vedd'en, Suva'dan, Yeğus'tan, Yeuk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin" (Nuh Suresi: 23) kavli babı.

733- Müslim, Enes bin Malik (r.a)'denşu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) çocuklarla oynarken Cibril (a.s) O'na geldi, onu tutup yere yatırdı ve kalbini yardı. Kalbi dışarı çıkardı. Sonra kalbden bir kan pıhtısı çıkardı, Hz. Peygamber (a.s)'e hitaben:

"Bu şeytanın sende olan nasibidir," diye gösterdi. Sonra kalbi, altından bir tas içinde zemzem suyu ili yıkadı. Sonra kalbi kapadı. Daha sonra onu kendi yerine iade etti. Bu sırada çocuklar koşarak süt annesine geldiler ve: "Muhammed öldürüldü," dediler. Hep birlikte yanına geldiler. O, rengi soluk bir haldeydi. Enes: "Ben Resulullah (a.s)'ın göğsünde bu iğnenin izini gördüm" demiştir."

٧٣٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ لِشَيْءٍ قَطُّ يَقُولُ: إِنِّي لأَظُنُّهُ كَذَا إِلاَّ كَانَ كَمَا يَظُنُّ. بَيْنَمَا عُمَرُ جَالِسٌ إِذْ مَرَّ بِهِ رَجُلٌ جَمِيلٌ فَقَالَ عُمَرُ: لَقَدْ أَخْطَأَ ظَنِّي، أَوْ إِنَّ هٰذَا عَلَى دِينِهِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، أَوْ لَقَدْ كَانَ كَاهِنَهُمْ، عَلَيَّ الرَّجُلَ. فَدُعِيَ لَهُ، فَقَالَ لَهُ ذٰلِكَ. فَقَالَ: مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمَ اسْتُقْبِلَ بِهِ رَجُلٌ مُسْلِمٌ قَالَ: فَإِنِّي أَعْزِمُ عَلَيْكَ إِلاَّ مَا أَخْبَرْتَنِي. قَالَ: كُنْتُ كَاهِنَهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ. قَالَ: فَمَا أَعْجَبُ مَا جَاءَتْكَ بِهِ جِنِّيَّتُكَ؟ قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا يَوْمًا فِي السُّوقِ، جَاءَتْنِي أَعْرِفُ فِيهَا الفَزَعَ فَقَالَتْ: أَلَمْ تَرَ الجِنُّ وَإِبْلاَسَهَا، وَيَأْسَهَا مِنْ بَعْدِ إِنْكَاسِهَا، وَلُحُوقَهَا بِالقِلاَصِ وَأَحْلاَسِهَا. قَالَ عُمَرُ: صَدَقَ، بَيْنَمَا أَنَا نَائِمٌ عِنْدَ آلِهَتِهِمْ، إِذْ جَاءَ رَجُلٌ بِعِجْلٍ فَذَبَحَهُ، فَصَرَخَ بِهِ صَارِخٌ لَمْ أَسْمَعْ صَارِخًا قَطُّ أَشَدَّ صَوْتًا مِنْهُ يَقُولُ: يَاجَلِيحُ، أَمْرٌ نَجِيحٌ، رَجُلٌ فَصِيحٌ، يَقُولُ: لاَإِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ. فَوَثَبَ القَوْمُ. قُلْتُ: لاَأَبْرَحُ حَتَّى أَعْلَمَ مَا وَرَاءَ هٰذَا. ثُمَّ نَادَى: يَاجَلِيحُ، أَمْرٌ نَجِيحٌ، رَجُلٌ فَصِيحٌ، يَقُولُ: لاَإِلٰهَ إِلاَّ اللَّهُ. فَقُمْتُ فَمَا نَشِبْنَا أَنْ قِيلَ: هٰذَا نَبِيٌّ.

734- Buharı, Abdullah bin Omer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ben Hz. Ömer (r.a)'in bir şey için "Ben onun şöyle olacağını zannediyo-

---

733-Müslim (1/147) 1-Kitab'l İman. 74-Resulullah (a.s)'ın geceleyin semalara yürütülmesi ve namazların farz kılınması babı. İmam Ahmed (3/149)

734-Buhari (7/177) 63-Kitabu Menakıbı'l Ensar. 35- Hz. Ömer (r.a)'in İslam'a girişi babı.

rum" deyip de onun zannettiği gibi olmayan bir söz söylediğini işitmedim. Bir gün Hz. Ömer (r.a) otururken yanına güzel bir adam uğradı. Hz. Ömer (r.a):

"Zannım (bu adamın cahiliyyette müslüman olduğu hakkında) tereddüt edip yanılmıştır," dedi. Yahud:

"Bu adam (Sevad bin Kaarib) cahiliyyetteki dini üzere devam etmektedir." Yahut:

"Bu adam cahiliyyette kavminin kahini olmuştur, onu bana getirin," dedi.

O adam Hz. Ömer (r.a) için çağrıldı. Gelince Hz. Ömer (r.a), onun yokluğunda söylediği tereddütü ona zikretti. Sevad da:

"Ben bugünkü gibi bir gün görmedim. Çünkü bugün içinde müslüman bir adam karşılandı" dedi. Hz. Ömer (r.a) de ona:

"Ben sana and veriyorum ki, sen benim istediğim şeyleri muhakkak bana haber vereceksin" dedi. Sevad:

"Ben cahiliyyet devrinde onların kahinin (gaybden haber veren kişisi) idim," dedi. Hz. Ömer (r.a) ona:

"Dişi cinnin sana getirdiği gayb haberlerinden en hayret vericisi nedir?" diye sordu. Sevad:

"Ben birgün çarşıda bulunduğum sırada bana dişi bir cin geldi. Ben ondaki korkuyu unutmuyorum. Cin bana:

"Sen cinni ve onun korkusunu ve başı üzerine devrilmesinden (kulak hırsızlığından men olunmasından) sonraki ümidsizliğini ve sırtlarına ince çullar konulmuş genç develerle yetişilip yakalanmasını görmedin mi?" dedi. Hz. Ömer (r.a) şöyle dedi:

"Sevad bin Kaarib doğru söyledi. Ben birgün müşriklerin putlarının yanında bulunuyordum. O sırada adamın biri bir buzağı getirdi ve onu boğazladı. Bu sırada bir bağırıcı öyle bir nara attı ki, ben ondan daha şiddetli sesi olan hiçbir bağırıcı işitmedim; şöyle diyordu:

"Ya Celih (ey düşmanlığını açığa vuran kimse)! Zafer bulmuş bir iş, fasih konuşan bir adam. "La ilahe illa ente - Senden başka hiçbir ilah yoktur", diyor, diye bağırıyordu. Orada bulunan topluluk kalktı, o kimseye doğru gittiler." Hz. Ömer (r.a) dedi ki:

"Ben bunu görünce kendi kendime: "Ben bunun arkasında ne olduğunu öğreninceye kadar buradan ayrılmam" dedi. Sonra o zat yine:

"Ya Celih, başarıya ulaşmış bir iş, fasih konuşan bir adam: "La ilahe illallah - Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur" diyor," diye nida etti. Ben orada dikildim. Çok beklemedik ki: "Bu Hz. Peygamber (a.s)'dir (meydana çıkmıştır)", denildi."

٧٣٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ وَقَدْ وُكِّلَ بِهِ قَرِينُهُ مِنَ الْجِنِّ» . قَالُوا: وَإِيَّاكَ يَارَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: «وَإِيَّاىَ. إِلاَّ أَنَّ اللَّهَ أَعَانَنِى عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ فَلاَ يَأْمُرُنِى إِلاَّ بِخَيْرٍ».

735- **Müslim,** Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"İbni Mes'ud dedi ki:

"Resulullah (a.s):

"Sizden hiçbir kimse ayırdedilmeksizin her bir kişiye cinden olan Karin'i (şeytanı) görevlendirilmiştir" buyurdu. Sahabiler: "Ya Resulullah! Sana da mı?" diye sordular. Resulullah (a.s):

"Bana da öyledir. Ancak Allah, ona karşı bana yardım etti. O da müslüman oldu ve artık bana hayırdan başka bir şey emretmiyor" dedi."

Ancak Süfyanın hadisinde *"İnsana cinden olan Karin (arkadaş)ı ve meleklerden olan Karin'i görevlendirilmiştir"* ibaresi vardır.

٧٣٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ: قَالَ عُرْوَةُ: إِنَّ عَائِشَةَ، زَوْجَ النَّبِىِّ ﷺ حَدَّثَتْهُ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا لَيْلاً. قَالَتْ: فَغِرْتُ عَلَيْهِ، فَجَاءَ فَرَأَى مَا أَصْنَعُ. فَقَالَ: «مَالَكِ؟ يَاعَائِشَةُ! أَغِرْتِ؟» فَقُلْتُ: وَمَالِى لاَ يَغَارُ مِثْلِى عَلَى مِثْلِكَ فَقَالَ ﷺ : «أَقَدْ جَاءَكَ شَيْطَانُكِ؟» قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ أَوَ مَعِى شَيْطَانٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ» . قُلْتُ: وَمَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قُلْتُ: وَمَعَكَ؟ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: «نَعَمْ. وَلٰكِنْ رَبِّى أَعَانَنِى عَلَيْهِ حَتَّى أَسْلَمَ».

736- **Müslim,** Urve (r.a)'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

735-Müslim (4/2167) 50-Kitabu Sıfat'il Münafıkin ve Ahkamuhüm. 16-Şeytanın insanları birbirine karşı kışkırtıp uğraştırması vs. babı. İmam Ahmed (1/385)

736-Müslim (4/2167) 50-Kitabu Sıfat'il Münafıkin ve Ahkamuhüm. 16-Şeytanın insanları birbirine karşı kışkırtıp uğraştırması vs. babı. İmam Ahmed (1/385)

"Hz. Peygamber (a.s)'in zevcesi Hz. Aişe (r.a) kendisine şöyle tahdis etti:

"Resulullah (a.s) bir gece onun (Hz. Aişe (r.a)'nin) yanından dışarı çıkmıştı. Hz. Aişe (r.a) der ki:

"Ben bundan dolayı O'nun üzerine kıskançlık duydum. Daha sonra geldi ve benim kıskanmakta olduğumu hissetti. Bana:

"Neyin var, ya Aişe? Gayret ve hamiyete gelip kıskandın mı?" diye sordu. Ben:

"Bana ne var ki? Benim gibisi, senin gibisine hamiyyetlenip kıskanmaz mı?" dedim. Resulullah (a.s):

"Sana şeytanın mı geldi?" dedi Ben:

"Ya Resulullah! Beninle birlikte bir şeytan mı var?" dedim. O:

"Evet" buyurdu. Ben:

"Her insanın yanında şeytan mı var?" dedim. Resulullah (a.s):

"Evet vardır" buyurdu. Ben yine:

"Peki senin beraberinde de var mı ya Resulullah?" diye sordum. Resulullah (a.s):

"Evet, benim beraberimde de vardır. Lakin Rabbim bana, ona karşı yardım etti de, o müslüman oldu" buyurdu."

٧٣٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَنَامِهِ فَلْيَسْتَنْثِرْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَبِيتُ عَلَى خَيَاشِيمِهِ».

737- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s):

حَتَّى أَصْبَحَ. قَالَ: «ذَاكَ رَجُلٌ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنَيْهِ» . أَوْ قَالَ: «فِي أُذُنِهِ».

738- Müslim, Abdullah (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Abdullah şöyle demiş:

"Resulullah (a.s)'ın yanında bir gece sabaha kadar uyuyan bir adamın lafı edildi. Resulullah (a.s):

"Bu öyle bir adamdır ki, şeytan onun kulaklarına (yahut kulağına) işemiştir" buyurdular."

Bir Açıklama:

Bu hadisin şerhinde İmam Nevevi şöyle demiştir:

"Onun kulaklarına şeytan işemiştir" sözü ile ne kasdedildiği konusunda ülema ihtilaf etmiştir. İbni Kuteybe şöyle demiştir:

"Onun manası "onu ifsad etmiştir" demektir.

Muhelleb, Tahavi ve diğerleri; "Bu sözün, şeytana boyun eğme, onun tahakkümü, başın arka köküne düğüm atarak: "Yat, yat gece daha uzundur" demesi ve onu zillete düşürmesine işarettir ve istiaredir" demişlerdir.

Bu sözün manasının, şeytanın o kimseyi hafife alması, onu küçümsemesi ve onu tahükkümü altına alması anlamına geldiği de söylenmiştir. Bir insanı küçümsiyen ve ona tuzak kuran kişi için: "Kulağına işedi" deniliyor. Bunun aslı, bu işi aslana yapan hayvan hakkındadır.

Harbi de şöyle demiştir:

"Bunun manası, onun üzerine sıktı ve onunla alay etti demek olur."

Kadı Iyad da:

"Şeytanın bu hareketini göründüğü açık manaya hamletmek de mümkündür. Kulağın zikredilmesi, onun intibah yeri olmasından dolayıdır" demiştir."

٧٣٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «التَّثَاؤُبُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَالَ: هَا ضَحِكَ الشَّيْطَانُ»

738-Müslim (1/537) 6-Kitabu's Salatati'l Müsafirin ve Kasruha. 28-Bütün geceyi sabaha kadar uyku ile geçiren kimse hakkında rivayet edilen hadisler babı.

739- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Esnemek şeytandandır. Sizden biriniz esneyeceği zaman gücü yettiği kadar onu karşılayıp reddetsin. Çünkü sizden biriniz (esnerken aşırı giderek) ha deyince, şeytan güler."

٧٤٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَلِحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنًا لأَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ يُحَدِّثُ أَبِي عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا تَثَاوَبَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ عَلَى فِيهِ. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ».

740- Müslim, Süheyl bin Ebi Salah (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Süheyl şöyle dedi:

"Ben Ebu Said el Hudri'nin bir oğlundan işittim, o, babama kendi babasından tahdis ediyordu. Ebu Said (r.a) şöyle demiştir:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Sizin herhangi biriniz esneyeceği zaman eliyle ağzının üzerini kapayıp tutsun; çünkü şeytan girer."

٧٤١ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لاَتَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ. إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ».

741- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Evlerinizi kabirlere çevirmeyin! Şüphesiz ki, şeytan içinde Bakara suresi okunan evden kaçar."

739-Buhari (6/338) 59-Kitabu Bead'i'l Halk. 11-İblis ve ordusunun sıfatı babı. Müslim (4/2293) 53-Kitabu'z Zühd ve'r Rekaik. 9-Aksırana hayır dua etmek ve esnemenin ise kerahiyeti babı.

740-Müslim (4/2293) Aynı yer.

741-Müslim (1/539) 6-Kitabu Salati'l Müsafirin ve Kasruha. 29-Nafile namazlarını evde kılmanın müstehablığı ve mescidde kılmalarının da caiz olduğu babı. Tirmizi (5/157) 46-Kitabu Fezaili'l Kur'an. 2-Bakara suresinin ve Ayetel Kürsi'nin fazileti hakkında gelen hadisler babı. Tirmizi bu hadisin hasen, sahih olduğunu söylemiştir. İmam Ahmed (2/284)

٧٤٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ، فَإِذَا قُضِيَ أَقْبَلَ، فَإِذَا ثُوِّبَ بِهَا أَدْبَرَ، فَإِذَا قُضِيَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْإِنْسَانِ وَقَلْبِهِ فَيَقُولُ: اذْكُرْ كَذَا وَكَذَا. حَتَّى لَا يَدْرِي ثَلَاثًا صَلَّى أَمْ أَرْبَعًا، فَإِذَا لَمْ يَدْرِ ثَلَاثًا صَلَّى أَوْ أَرْبَعًا سَجَدَ سَجْدَتَيْ السَّهْوِ».

742- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Namaz için nida edildiği zaman, şeytan ezanı işitmemek için geri dönüp yellene yellene kaçar. Müezzin ezanı bitirince yine gelir. Nihayet namaz için ikamet edilince yine geri dönüp kaçar. Müezzin ikameti bitirince gelir, insan ile nefsi arasına sokulur, filan şeyi hatırla, filan şeyi hatırla diyerek (namazdan evvel insanın) hiç de aklında olmayan şeyleri hatırlatır durur. Nihayet üç (rek'at) mı, yoksa dört (rek'at) mı kıldığını bilmez. Üç veya dört rek'at olduğunu bilemeyince sehiv (yanılma) secdeleri yapar."

٧٤٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَهُ: «إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ، فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ وَبَادِيَتِكَ فَأَذَّنْتَ بِالصَّلَاةِ فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ، فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

743- Buhari, Abdullah bin Abdurrahman bin Ebi Sa'saa el Ensari (r.a)'den, o da babasından rivayet etmiştir. Ona da Ebu Said el Hudri haber verip şöyle demiştir:

"Görüyorum ki, sen davarı ve kırları seviyorsun. Davarların başında yahut bâdiyende iken namaz için ezan okuyacak olduğun zaman tiz sesle nida et! Zira müezzin sesinin yetiştiği yere kadar insan, cinn, hatta hiçbir şey yoktur ki, ezanı duymuş olsun da kıyamet gününde müezzin lehinde şehadette bulunmasın."

Ebu Said (hadisin sonunda): "Ben bunu Resulullah (a.s)'tan işittim" demiş-

---

742- Buhari (2/804) 10-Kitabu'l Ezan. ezan okumanın fazileti babı.
743-Buhari (2/37) 10-Kitabu'l Ezan. 5-Ezan okurken sesi yükseltme babı.

tir."

٧٤٤ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رُصُّوا صُفُوفَكُمْ وَقَارِبُوا بَيْنَهَا وَحَاذُوا بِالأَعْنَاقِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لأَرَى الشَّيَاطِينَ تَدْخُلُ مِنْ خَلَلِ الصُّفُوفِ كَأَنَّهَا الْحَذَفُ».

744- Ebu Davud, Enes (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s): "Saflarınızı sıklaştırın. Saflarınızı yakınlaştırın (aralarını açmayın) Boyunlarınızı bir hizaya koyun. Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, ben safın boş kalan aralıklarından şeytanın hazef (1) gibi girdiğini görüyorum" buyurdu."

٧٤٥ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ صَلَّى صَلاَةً فَقَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ عَرَضَ لِي فَشَدَّ عَلَيَّ يَقْطَعُ الصَّلاَةَ عَلَيَّ، فَأَمْكَنَنِي اللَّهُ مِنْهُ».

745- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) bir namaz kılmış, şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz şeytan namazımı bozmak için benim karşıma geldi ve bana hücum etti. Allah bana ona istediğini yapma kuvveti verdi."

٧٤٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «إِنَّ عِفْرِيتًا مِنَ الجِنِّ تَفَلَّتَ الْبَارِحَةَ لِيَقْطَعَ عَلَيَّ صَلاَتِي، فَأَمْكَنَنِي اللَّهُ مِنْهُ، فَأَخَذْتُهُ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ عَلَى سَارِيَةٍ مِنَ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ، فَذَكَرْتُ دَعْوَةَ أَخِي سُلَيْمَانَ: ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لاَيَنْبَغِي لأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي﴾ فَرَدَدْتُهُ خَاسِئًا».

746- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

744-Ebu Davud (1/179) Kitabu's Salat. Safları düzeltme babı. Nesai (2/92) 10-Kitabu'l İmamet. 28-İmam'ın safları sıklaştırmaya ve aralarını açmamaya teşvik etmesi babı. İmam Ahmed (23/283) İbni Hibban (3/298) Kitabu's Salat. İmama tabi olmanın farziyeti babı.

745-Buhari (3/80) 21-Kitabu'l Amel fi's Salat. 10-Namazda yapılması caiz olan işler babı.

1) Hazef: Hicaz tarraflarında yetişen kılsız, siyah, küçük bir koyun türüdür.

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Cinlerden bir ifrit namazımı bozdurmak için dün akşam aniden bana bir oyun oynamağa kalkıştı. Ama Allah beni ona kaptırmadı. Ben de onu yakaladım. Onu şu mescidin direklerinden birinin yanıbaşına bağlamayı isterdim. Hatta hepiniz onu görürdünüz, fakat sonradan kardeşim Süleyman (a.s)'ın şu duasını hatırladım:

"Ya Rabbi! Beni affet; ve bana öyle bir mülk ver ki, benden sonra hiç kimseye layık olmasın." (1) demişti. Ben de onu köpek kovar gibi kovdum."

٧٤٧ــ رَوَى الْبَزَّارُ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ عَرَضَ لِي فَجَعَلَ يُلْقِي عَلَيَّ شَرَرَ النَّارِ فَلَوْلاَ دَعْوَةُ أَخِي سُلَيْمَانَ لأَخَذْتُهُ».

747- Bezzar, Cabir bin Semure (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Şüphesiz şeytan karşıma geldi de bana ateş kıvılcımları atmaya başladı. Kardeşim Süleyman (a.s)'ın duası olmasaydı, muhakkak ki, onu yakalardım.

Süleyman (a.s)'ın duası, kendi dilinden Cenab-ı Hakk'ın şu sözüdür: "Ya Rabbi! Beni affet; ve bana öyle bir mülk ver ki, benden sonra hiç bir kimseye layık olmasın. Şüphesiz sen daime bağışta bulunansın." (2)

٧٤٨ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «دَخَلْتُ الْبَيْتَ فَإِذَا شَيْطَانٌ خَلْفَ الْبَابِ فَخَنَقْتُهُ حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ لِسَانِهِ عَلَى يَدِي، فَلَوْلاَ دَعْوَةُ الْعَبْدِ الصَّالِحِ لأَصْبَحَ مَرْبُوطًا يَرَاهُ النَّاسُ».

748- Taberani, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

746-Buhari (1/554) 8-Kitabu's Salat. 75-Esirin yahut borçlunun bağlanarak mescidde bulundurulması babı.

747-Keşfu'l Estar (3/131) Mecmau'z Zevaid (8/229) Haysemi; "Bu hadisin ricali, Sahihin ricalidir" demiştir.

748-Mecmau'z Zevaid (7/229)

1) Sad Suresi: 35

2) Sad Suresi: 35

"Eve girdim, bir de baktım ki, şeytan kapının arkasında. Hemen boğazını sıktım. Hatta dilinin soğukluğunu ellerimin üzerinde hissettim. Salih kardeş (Süleyman (a.s)'ın) duası olmasaydı, halk görsün diye onu sabaha kadar bağlı tutacaktım."

٧٤٩ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَيَّاضٍ قَالَ: قُلْتُ لأَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ: أَحَدُنَا يُصَلِّي فَلاَ يَدْرِي كَمْ صَلَّى. فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلاَ يَدْرِي كَمْ صَلَّى فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ، وَإِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الشَّيْطَانُ فَقَالَ: إِنَّكَ قَدْ أَحْدَثْتَ فَلْيَقُلْ: كَذَبْتَ. إِلاَّ مَا وَجَدَ رِيْحَهُ بِأَنْفِهِ أَوْ سَمِعَ صَوْتَهُ بِأُذُنِهِ».

749- İmam Ahmed, Iyad (bin Hilal)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ebu Said el Hudri (r.a)'ye:

"Kimimiz namaz kılıyor ve kaç rek'at kıldığını bilmiyor" dedim. Bunun üzerine o da:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Sizden biriniz namaz kılar ve kaç (rek'at) namaz kıldığını bilmez ise, otur-makta iken iki secde yapsın. Birinize şeytan gelip de: "Şüphesiz senin abdestin bozuldu derse," o da: "Sen yalan söyledin" desin. Ancak kendi burnu ile yellen-mesinin kokusunu alması veya kulağı ile sesini duyması bunun dışındadır."

٧٥٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «إِذَا مَرَّ بَيْنَ أَحَدِكُمْ شَيْءٌ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَمْنَعْهُ، فَإِنْ أَبَى فَلْيَمْنَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ، فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ».

750- Buhari, Ebu Said el Hudri (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s):

"Sizden biriniz namaz kılarken önünden bir şey geçeceği zaman, onu men et-sin. O dinlemezse yine onu men etsin. O yine dayatırsa onunla döğüşsün. Çünkü

749-İmam Ahmed(3/51, 53) Ebu Davud (1/270) Kitabu's Salat. "En büyük zan üzere tamam olur" diyen kişi babı. Tirmizi (2/243) Ebvabu's Salat. 291-Namaz kılarken şüpheye düşen kişi hakkında gelen hadisler babı.

750-Buhari (6/335) 59-Kitabu's Bed'i'l Halk. 11-İblisin ve ordusunun sıfatı babı.

o, ancak bir şeytandır."

٧٥١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْتِفَاتِ الرَّجُلِ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ: «هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ أَحَدِكُمْ».

751- Buhari, Hz. Aişe (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ben Hz. Peygamber (a.s)'e namazda kişinin başını sağa sola çevirmesinin hükmünü sordum. O da:

"O herhangi birinizin namazından, şeytanın kapıp kaçmakta olduğu bir şeydir" buyurdu."

٧٥٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ: «يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ ثَلَاثَ عُقَدٍ إِذَا نَامَ. بِكُلِّ عُقْدَةٍ يَضْرِبُ عَلَيْكَ لَيْلاً طَوِيلاً. فَإِذَا اسْتَيْقَظَ، فَذَكَرَ اللَّهَ. انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، وَإِذَا تَوَضَّأَ، انْحَلَّتْ عَنْهُ عُقْدَتَانِ. فَإِذَا صَلَّى انْحَلَّتِ الْعُقَدُ. فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ. وَإِلاَّ أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلَانَ».

752- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

751-Buhari (2/234) 10-Kitabu'l Ezan. 93-Namazda sağa sola dönme babı. Ebu Davud (1/239) Kitabu's Salat. Namazda sağa sola dönme babı. Nesai (3/8) 13-Kitabu's Sehv. 10-Namazda sağa sola dönme babı. Müsned, Ahmed (6/106)

752-Buhari (3/24) 19-Kitabu't Teheccüd. 12-İnsan geceleyin namaz kılmadığı zaman, şeytanın onun başının arka köküne düğüm bağlaması babı. Müslim (1/538) 6-Kitabu Salati'l Müsafirin ve Kasruha. 28-Bütün gece ta sabahlayıncaya kadar uyuyan kimse hakkında rivayet edilen hadisler babı. İmam Nevevi bu hadisle ilgili olarak şunları söylemiştir: "Herşeyin kafiyesi onun arkasıdır. "Saçın arka kökü" de böyle bir sözdür. Bu ibare, beldelerimizdeki Sahih-i Müslim nüshalarının çoğunda bu şekildedir. Kadı Iyad onu çoğunluğun rivayeti olarak ve İğra olmak üzere nasb ile nakletmiştir. Bazıları bu ibareyi ref ile rivayet etmişlerdir ki, o "Senin üzerinde uzun bir gece kaldı" şeklinde olur. Ulema bu düğüm vurma konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları sihrin insanı bağlayıp, yerinden kalkmasına engel olması itibariyle düğüm vurma işinin hakikat olduğunu söylemiştir. Allahu Teala şöyle buyuruyor: "Düğümler üzerine üfüren üfürükçü kadınların şerrinden de Allah'a sığınırım de" (Felak Suresi: 4) Buna göre düğüm bağlama konusu, tıpkı sihrin tesiri gibi uyuyan kişinin kalmasını önlemede etkili olan bir sözdür. Şeytanın yaptığı işin, düğümlere üfleyen üfürükçü kadınların işi gibi olma ihtimalinin varlığı da söylenmiştir. Düğümden murad, kalbin karar verip niyet etmesidir. Böyle olan bir kimse sanki şeytan kendisine vesvese vererek üzerinde uzun bir gece olduğunu bildirmiş gibi kalkmaya geciktirir. Düğüm vurmanın mecazi olduğu da söylenmiştir. O, şeytanın insanı gece namazına kalkmasını engellemekten bir kinayedir.

"Ebu Hureyre bunu Hz. Peygamber (a.s)'e dayandırıyor. Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Sizin biriniz (gece) uyuyunca, şeytan onun başının arkasına (boyun köküne) üç düğüm bağlar. Her düğümü: "Senin için uzun bir gece vardır (rahat uyu" diyerek), vurur. O kimse uyanıp Allah'ı anarsa, bir düğüm çözülür. Abdest alırsa, bir düğüm daha çözülür. Namaz da kılarsa, şeytanın düğümlerinin hepsi çözülür. Artık o (farz ve nafile sahibi) kişi, düğümü çözük ve gönlü neşeli bir halde sabaha ulaşır. Fakat zikretmez, abdest alıp namaz kılmazsa, gönlü kirli ve uyuşuk bir halde sabaha girer."

٧٥٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللّٰهِ، قَالَ: لاَيَجْعَلَنَّ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ مِنْ نَفْسِهِ جُزْءًا، لاَيَرَى إِلاَّ أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لاَيَنْصَرِفَ إِلاَّ عَنْ يَمِينِهِ. أَكْثَرُ مَارَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ يَنْصَرِفُ عَنْ شِمَالِهِ.

753- Müslim, Abdullah (r.a)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Abdullah şöyle demiştir:

"Sakın sizden biriniz (namazdan çıkarken) mutlaka sağ tarafından çıkmak gerekir zannederek, şeytana kendi nefsinden bir parça ayırmasın. Benim Resulullah (a.s)'tan çoğunlukla gördüğüm, sol tarafından kalkıp gittiğidir."

٧٥٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ : «إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ، وَسُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ».

754- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Resulullah (a.s):

"Ramazan ayı girdiğinde gök kapıları açılır, cehennem kapıları kilitlenir ve şeytanlar zincire vurulur," buyurdu."

753-Müslim (1/492) 6-Kitabu Salati'l Büsafirin ve Kasriha. 7-Namazdan sonra sağdan ve soldan çıkıp gitmenin caiz olduğu babı.

754-Buhari (4/112) 30-Kitabu's Savm. 5-Ramazan mı, yoksa ramazan ayı mı denilir babı. İmam Ahmed (2/281)

٧٥٥ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ وَمَرَدَةُ الْجِنِّ، وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ يُفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ، وَفُتِّحَتْ أَبْوَابُ الجَنَّةِ فَلَمْ يُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ، وَيُنَادِي مُنَادٍ: يَابَاغِيَ الْخَيْرِ أَقْبِلْ، وَيَا بَاغِيَ الشَّرِّ أَقْصِرْ، وَلِلَّهِ عُتَقَاءُ مِنَ النَّارِ. وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ».

755- Tirmizi, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) buyurdu ki:

"Ramazan ayının birinci gecesi olunca şeytanlar ve cinlerin şirretleri zincire vurulur, cehennemin kapıları kapatılır ve hiç bir kapısı açılmaz, cennetin kapıları açılır ve hiçbir kapısı kapatılmaz ve bir münadi (çağırıcı):

"Ey hayır dileyen! (Hakk'a ibadete) gel! Eye şer dileyen! (Günah işlemekten) vazgeç (artık)!" diye çağırır. Allah 'ın (bu ay içinde) cehennemden azad ettikleri vardır ve bu (azad etme) her gece vakidir."

٧٥٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَكَّلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ؛ فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ: لأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ــ فَذَكَرَ الحَدِيثَ ــ فَقَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الكُرْسِيِّ، لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلاَ يَقْرَبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ، ذَاكَ شَيْطَانٌ».

756- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) beni ramazan zekatını korumakla görevlendirmiştir. (Bir gece) bana birisi geldi ve sadaka hurmasından avuçlamaya başladı. Ben onu yakaladım ve: "Seni elbette Resulullah (a.s)'a götüreceğim" dedim.

755-Tirmizi (3/66) 6-Kitabu's Savm. 1-Ramazan ayının fazileti hakında gelen hadisler babı. İbni Mace (1/526) 7-Kitabu's Sıyam. 2-Ramazan ayının fazileti hakkında gelen hadisler babı. İbni Hibban (5/183) Kitabu's Savm. Ramazanın fazileti babı. Müstedrek (1/421) Hakim: "Bu hadis, Müslim'in şartına göre sahihtir" demiştir.

756-Buhari (6/335) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 11-İblis ve ordusunun sıfatı babı.

Ebu Hureyre hadisin tamamını şöyle zikretti:

"Yatağına girdiğinde Ayete'l Kürsi'yi oku. (Sabaha kadar) üzerinde Allah tarafından görevli bir koruyucu bulunmaya devam eder; hiç ayrılmaz ve sana sabaha kadar hiç bir şeytan da yaklaşamaz" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s):

"O çok yalancı olduğu halde, sana doğru söylemiştir. İşte o (insan şeklinde) bir şeytandır" buyurdu."

٧٥٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَيَقُولُ: «إِنَّ أَبَاكُمَا كَانَ يُعَوِّذُ بِهَا إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ».

757- Buhari, İbni Abbas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"İbni Abbas şöyle dedi:

"Hz. Peygamber (a.s) Hz. Hasan (r.a) ile Hz. Hüseyin (r.a)'e şu duayı okudu ve: "(Büyük) babanız İbrahim (a.s) de bu duayı oğulları İsmail (a.s) ile İshak (a.s)'a okuyup bununla onları Allah'a sığındırırdı" buyurdu:

"Her türlü şeytandan, her haşareden, dokunan her kötü gözden Allah'ın eksiksiz (şifa verici) kelimelerine sığınırım."

٧٥٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَمَّا إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ وَقَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، اَللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَارَزَقْتَنَا، فُرِزِقَا وَلَدًا، لَمْ يَضُرَّهُ الشَّيْطَانُ».

758- Buhari ile Müslim, İbni Abbas (r.a)'dan rivayet etmişlerdir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Dikkat, şüphesiz sizden biriniz eşine (cinsel ilişkide bulunmak için) geldiği zaman:

757-Buhari (6/408) 60-Kitabu'l Enbiya. 10-Bize Musa tahdis etti babı.

758-Buhari (6/335) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 11-İblis ve ordusunun sıfatı babı. Müslim (2/1058) 16-Kitabu'n Nikah. 18-Cima ederken söylenmesi müstehab olan dualar babı. İmam Ahmed (1/217)

"Allah'ın adıyla, ya Allah, bizi şeytandan uzaklaştır, şeytanı da, bize ihsan ettiğin çocuktan uzak kıl!" derse, sonra karı koca bu yaklaşmadan bir çocukla rızıklandırılırsa, o çocuğa şeytan zarar vermez."

٧٥٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ؛ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «يَأْتِي الشَّيْطَانُ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ كَذَا؟ مَنْ خَلَقَ كَذَا؟ حَتَّى يَقُولُ: مَنْ خَلَقَ كَذَا رَبَّكَ؟ فَإِذَا بَلَغَهُ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيَنْتَهِ».

759- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre (r.a) şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Sizden herhangi birinize şeytan gelir ve: "Şunu böyle kim yarattı? (Şunu) böyle kim yarattı?" En sonunda: "Rabbini kim yarattı?" deyinceye kadar sorup vesvese verir. İmdi şeytanın vesvesesi Rabbinize kadar erişince, o vesveseli kişi hemen: "Euzü billahi mine'ş şeytani'r racim" desin ve vesveseye son versin."

٧٦٠ــ رَوَى مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّإِ عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ؛ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ : إِنِّي أُرَوَّعُ فِي مَنَامِي. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «قُلْ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ. مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ. وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ. وَأَنْ يَحْضُرُونِ».

760- İmam Malik, 'Muvatta'da Halid bin Velid (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Halid bin Velid, Resulullah (a.s)'a: "Uykumda kabus (kurkulu rüya) görüyorum," dedi. Resulullah (a.s) ona şu duayı okumasını söyledi:

"De ki: "Allah'ın gazabından, cezalandırmasından, kullarının şerrinden, şeytanların vesveselerinden ve her yerde beninle birlikte olup bana kötülük etmelerinden, Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım."

٧٦١ــ رَوَى مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ؛ أَنَّهُ قَالَ: أُسْرِيَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرَأَى عِفْرِيتًا مِنَ الْجِنِّ، يَطْلُبُهُ بِشُعْلَةٍ مِنْ نَارٍ، كُلَّمَا الْتَفَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَآهُ. فَقَالَ لَهُ

759-Buhari (6/336) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 11-İblis ve ordusunun sıfatı babı.

760-Muvattta (2/950) 51-Kitabu'ş Şa'ar. 4-Emrolunan sığınma babı. Bu hadis mürseldir, ne var ki, o şahidleriyle hasendir.

جِبْرِيلُ: أَفَلاَ أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ تَقُولُهُنَّ. إِذَا قُلْتَهُنَّ طَفِئَتْ شُعْلَتُهُ، وَخَرَّ لِفِيهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «بَلَى» . فَقَالَ جِبْرِيلُ: فَقُلْ: أَعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ الْكَرِيمِ، وَبِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ اللاَّتِي لاَيُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلاَ فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَايَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَشَرِّ يَعْرُجُ فِيهَا، وَشَرِّ مَا ذَرَأَ فِي الْأَرْضِ وَشَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمِنْ فِتَنِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، طَوَارِقِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، إِلاَّ طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَارَحْمٰنُ.

761- İmam Malik, Yahya bin Said (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Yahya şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) geceleyin (miraca) yürütüldü de, ateşten bir şule ile kendisini izleyen cinlerden bir ifrit gördü. Resulullah (a.s) her ne tarafa dönse onu görüyordu. Cibril (a.s) ona:

"Sana söyleyeceğin kelimeleri öğretsem olmaz mı? Sen onları söylediğin zaman ifritin şulesi söner ve kendi üzerine düşer" dedi. Cibril (a.s) O'na "Şunları söyle" dedi:

"Gökten inenin, yerde bitenin ve yerden çıkanın şerrinden, gece ve gündüz fitnelerinden, hayır getiren hariç gece ve gündüz gelen felaketlerden kerim olan Allah'ın vechine ve ne bir facirin, ne de bir iyinin vazgeçmediği Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım, ya Rahman!"

٧٦٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ، وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا حَلِمَ أَحَدُكُمْ حُلْمًا يَخَافُهُ فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا، فَإِنَّهَا لاَتَضُرُّهُ».

762- Buhari, Abdullah bin Ebi Katade (r.a)'den, o da babasından şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Salih rüya, Allah tarafındandır. Hulm (korkulu rüya) da şeytandandır. Sizden herhangi biriniz korkulu rüya görürse, (uyanınca) hemen sol tarafına tükürsün ve onun şerrinden Allah'a sığınsın. Böylece ona zarar veremez."

761-Muvatta (2/950) 51-Kitabu'ş Şa'ar. 4-Emrolunan sığınma babı. Bu da mürseldir. İmam Ahmed (3/ 419) Hasen bir senedle mersul olarak rivayet edilmiştir.

762-Buhari (12/2393) 91-Kitabu't Ta'bir. 14-Hulm şeytandandır babı.

٧٦٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ؛ أَنَّهُ قَالَ: «الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ. وَالرُّؤْيَا السَّوْءُ مِنَ الشَّيْطَانِ. فَمَنْ رَأَى رُؤْيَا فَكَرِهَ مِنْهَا شَيْئًا فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَسَارِهِ، وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، لاَتَضُرُّهُ. وَلاَ يُخْبِرْ بِهَا أَحَدًا. فَإِنْ رَأَى رُؤْيَا حَسَنَةً فَلْيُبْشِرْ. وَلاَ يُخْبِرْ إِلاَّ مَنْ يُحِبُّ».

763- Müslim, Ebu Katede (r.a)'den, o da Resulullah (a.s)'tan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s):

"Salih rüya Allah'tan, kötü rüya ise şeytandandır. İmdi her kim, bir rüya görür de onun bir şeyinden hoşlanmazsa, sol tarafına tükürsün ve şeytandan Allah'a sığınsın. Bu rüya ona zarar vermez. Onu kimseye söylemesin. Şayet iyi rüya görürse sevinsin. Sevdiği kimselerden başka kimseye söylemesin" buyurdu."

٧٦٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ، قَالَ: «إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكَدْ رُؤْيَا الْمُسْلِمِ تَكْذِبُ. وَأَصْدَقُكُمْ رُؤْيَا أَصْدَقُكُمْ حَدِيثًا. وَرُؤْيَا الْمُسْلِمِ جُزْءٌ مِنْ خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ. وَالرُّؤْيَا ثَلاَثَةٌ: [فَالرُّؤْيَا] الصَّالِحَةُ بُشْرَى مِنَ اللَّهِ. وَرُؤْيَا تَحْزِينٌ مِنَ الشَّيْطَانِ.،وَرُؤْيَا مِمَّا يُحَدِّثُ الْمَرْءُ نَفْسَهُ. فَإِنْ رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُ، فَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ، وَلاَ يُحَدِّثْ بِهَا النَّاسَ».

764- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den, o da Hz. Peygamber (a.s)'den naklen rivayet etmiştir:

"Şöyle buyurmuştur:

"Zaman yaklaşınca müslümanın rüyası hemen hemen yanlış çıkmayacaktır. Sizin en doğru rüya göreniniz, en doğru söyleyeninizdir. Hem, müslümanın rüyası, peygamberliğin kırkbeş cüzünden bir cüzdür. Rüya üç kısımdır:

Biri salih rüyadır ve Allah'tan müjdedir, diğeri şeytanın verdiği üzüntüdür. Üçüncüsü kişinin kendi kendine konuştuğu şeylerdendir. Biriniz hoşlanmadığı bir şey görürse, hemen kalkıp namaz kılmalı, onu kimseye söylememelidir."

763-Müslim (4/1772) 42-Kitabu'r Rü'ya. 3-Bana Ebu Tahir tahdis etti babı.
764-Müslim (4/1773) 42-Kitabu'r Rü'ya. 6-Bana Muhammed tahdis etti babı.

٧٦٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: إِنْ كُنْتُ لأَرَى الرُّؤْيَا تُمْرِضُنِي. قَالَ: فَلَقِيتُ أَبَا قَتَادَةَ، فَقَالَ: وَأَنَا كُنْتُ لأَرَى الرُّؤْيَا فَتُمْرِضُنِي حَتَّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ. فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَايُحِبُّ فَلاَ يُحَدِّثْ بِهَا إِلاَّ مَنْ يُحِبُّ. وَإِنْ رَأَى مَا يَكْرَهُ فَلْيَتْفُلْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاَثًا، وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّهَا. وَلاَ يُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا، فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ».

765- **Müslim,** Ebu Seleme (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rüya görürsem, bu rüya beni hasta ediyordu. Ebu Katade'ye rastladım. O da şöyle dedi:

"Rüya gördüğümde, bu rüya beni hasta ediyordu." Nihayet Resulullah (a.s)'ı şöyle buyururken işittim:

"Salih rüya Allah'tandır. Biriniz sevdiği bir şey görürse, onu sevdiği bir kimseden başkasına söylemesin. Hoşlanmadığı bir şey görürse, sol tarafına üç defa tükürsün de şeytanın ve rüyanın şerrinden Allah'a sığınsın. Onu kimseye söylemesin. Çünkü o, kendisine zarar vermez."

٧٦٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ فِي تَفْسِيرِ قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلاَ يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ * إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ [فَاطر: ٥، ٦].

766- **Buhari,** Allah Teala'nın şu kavlinin tefsirinde şöyle demiştir

"Ey insanlar! Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir; dünya hayatı sizi aldatmasın. Allah'ın affına güvendirecek şeytan sizi ayartmasın. Şeytan şüphesiz sizin düşmanınızdır; siz de onu düşman tutun; o kendi taraftarlarını çılgın alevli cehennem yârânı olmaya çağırır." (1)

Ayette geçen *"sair"* kelimesi cem'ı sü'ur'dur ki, çılgın alevli ateş anlamına gelmektedir. Mücahid: *"el Garur - çok aldatan" şeytandır"* demiştir.

765-Müslim (4/1772) 42-Kitabu'r Rü'ya. 4-Bize Ebu Bekir tahdis etti babı.

766-Buhari (11/249) 81-Kitabu'r Rıkak. 8-Allahu Teala'nın: "Ey insanlar! Allahın verdiği söz şüphesiz gerçektir..." babı.

1) Fatır Suresi: 5-6

٧٦٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ. وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ. اِحْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ. وَلاَ تَعْجِزْ. وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلاَ تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَرُ اللَّهِ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ. فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ».

767- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Kuvvetli mü'min, Allah'a zayıf mü'minden daha hayırlı ve daha makbuldur. Ama her birinde hayır vardır. Sana fayda veren şeye çaba göster; Allah'tan yardım dile ve aciz olma! Başına bir şey gelirse şöyle yapsam şöyle olurdu deme! Velakin bu Allah'ın kaderi, O, ne dilerse yapar, de! Çünkü eğer (kelimesi), şeytanın amelini açar."

٧٦٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ، قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُعْتَكِفًا، فَأَتَيْتُهُ أَزُورُهُ لَيْلاً فَحَدَّثْتُهُ ثُمَّ قُمْتُ فَانْقَلَبْتُ، فَقَامَ مَعِي لِيَقْلِبَنِي ــ وَكَانَ سَكَنُهَا فِي دَارِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ ــ فَمَرَّ رَجُلاَنِ مِنَ الأَنْصَارِ، فَلَمَّا رَأَيَا النَّبِيَّ ﷺ أَسْرَعَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «عَلَى رِسْلِكُمَا، إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ» . فَقَالاَ: سُبْحَانَ اللَّهِ يَارَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ، وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ

767-*Müslim (4/2052) 46-Kitabu'l Kader, 8-Kuvveti emir, aczi terk, Allah'tan istiane ve miktarları Allah'a tefviz etme babı. İmam Ahmed (2/366)*

İmam Nevevi bu hadisle ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Kuvvetli mü'min... daha hayırlıdır." Burada kuvvetten maksad nefsin azimet ve niyeti ve ahiret konusundaki düşüncedir. Bu sıfata sahip olan bir kimse cihadda düşmana karşı daha atılgan, ona hücumda daha şür'atli, emr-i bil ma'ruf konusunda daha azimkar, eziyetler karşısında daha sabırlı ve metanetli olur. Namaz, oruç, zikir ve diğer ibadetler konusunda daha istekli, onlara devam etmede daha gayretli olur.

"Her birinde hayır vardır.." cümlesinin manası, kuvvetli mü'minde de, zayıf olanda da hayır vardır. Çünkü zayıfın yaptığı ibadetlerle beraber imanda müşterekterler.

"Fayda verecek şeye çaba göster..."in manası şudur: Allah'a itaat ve onun mezdinde bulunanlara rağbet etmekte hırslı ol, bu konuda Allah'tan yardım iste. Sakın aciz olma, yardım etmekte ve taat istemekte tembel olma.

فِي قُلُوبِكُمَا سُوءًا» ـ أَوْ قَالَ ـ : «شَيْئًا».

768- Buhari ile **Müslim**, Safiyye binti Huyeyy (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Safiyye şöyle dedi:

"Hz. Peygamber (a.s) itikafa girmişti. Ben de geceleyin O'nu ziyarete geldim. Ve kendisiyle konuştum. Sonra evime dönmek üzere kalktım. Beni evime götürmek için O da kalktı.

Safiyye'nin evi Usame bin Zeyd'in hanesinde idi. Derken oradan ensardan iki zat geçti. Hz. Peygamber (a.s)'i görünce hızlandılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s):

"Ağır olun! Bu kadın Safiyye binti Huyeyy'dir" buyurdu. Adamlar:

"Sübhanallah, ya Resulullah!" dediler. Resulullah (a.s):

"Şüphesiz şeytan insanın kanının aktığı yerden akar. Ben de sizin kalblerinize şer atar diye korktum" buyurdular. Yahut (şer yerine) şey dedi."

٧٦٩ـ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرٍ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى امْرَأَةً. فَأَتَى امْرَأَتَهُ زَيْنَبَ، وَهِيَ تَمْعَسُ مَنِيئَةً لَهَا. فَقَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ: «إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ، وَتُدْبِرُ فِي صُورَةِ شَيْطَانٍ، فَإِذَا أَبْصَرَ أَحَدُكُمْ امْرَأَةً فَلْيَأْتِ أَهْلَهُ. فَإِنَّ ذٰلِكَ يَرُدُّ مَا فِي نَفْسِهِ».

769- Müslim, Cabir (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) bir kadın görmüş, ardından zevcesi Zeyneb'e gelmiş. Zeyneb de kendine ait bir deriyi ovuyormuş. Resulullah (a.s) hemen ihtiyacını gidermiş. Sonra ashabının yanına çıkarak:

"Şüphesiz ki, kadın şeytan suretinde gelir, şeytan suretinde gider. Biriniz bir kadın gördü mü, hemen ailesine gelsin. Çünkü bu onun nefsinde olan şeyi giderir" buyurmuşlar."

768-Buhari (13/158) 93-Kitabu'l Ahkam. 21-Hakim yanında şehadet etmek. Müslim (4/1712) 39-Kitabu's Selam. 9-Bir kimse bir kadınla başbaşa görülür de o kadın zevcesi yahut akrabası olursa, su-i zanni gidermek için: "Bu kadın filancadır" demesinin müstehab olduğunu beyan babı.

769-Müslim (2/1021) 16-Kitabu'n Nikah. 2-Bir kadın görüpte, onda gözü olan kimsenin karısına veya cariyesine gelerek onunla cima etmeye teşvik babı. İmam Ahmed (3/330)

٧٧٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُشِيرُ إِلَى الْمَشْرِقِ فَقَالَ: «هَا إِنَّ الْفِتْنَةَ هَاهُنَا، إِنَّ الْفِتْنَةَ هَاهُنَا، مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ».

770- **Buhari,** Abdullah bin Ömer (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ben Resulullah (a.s)'ı şu halde gördüm. Doğu tarafına işaret ederek:

"İyi biliniz ki, fitne buradadır, fitne buradadır. Şeytanın boynuzunun doğacağı yerdedir" buyurdu."

٧٧١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِذَا طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَدَعُوا الصَّلاَةَ حَتَّى تَبْرُزَ، وَإِذَا غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَدَعُوا الصَّلاَةَ حَتَّى تَغِيبَ وَلاَ تَحَيَّنُوا بِصَلاَتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلاَ غُرُوبِهَا، فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ» . أَوْ «الشَّيْطَانِ».

771- **Buhari,** İbni Ömer (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Güneşin hacibi (yani ışığı) göründüğü vakit, güneş iyice meydana çıkıncaya kadar namazı bırakınız. Güneşin hacibi battığı zaman da, ta kaybolunçaya kadar namazı yine bırakınız. Namaz kılacağınız zaman güneşin doğma ve batma zamanını tercih etmeyiniz. Çünkü o bir şeytanın -yahut şeytanın- iki boynuzu arasından çıkar." Ravi:

"Ben, Hişam'ın bunlardan hangisini (yani tenvinli ve elifiamlıdan hangisini) söylediğini bilmiyorum" demiştir."

٧٧٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ: أَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ نَحْوَ الْيَمَنِ فَقَالَ: «الإِيمَانُ يَمَانٍ هَاهُنَا، أَلاَ إِنَّ الْقَسْوَةَ وَغِلَظَ الْقُلُوبِ فِي الْفَدَّادِينَ عِنْدَ أُصُولِ أَذْنَابِ الإِبِلِ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنَا الشَّيْطَانِ فِي رَبِيعَةَ وَمُضَرَ».

772- Buhari, Ukbe bin Amr Ebi Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"O şöyle dedi:

"Resulullah (a.s) eliyle Yemen tarafına işaret etti ve:

"İman Yemenli'dir, işte şurada. İyi biliniz ki, katı va kaba yürekliler de develerin kuyrukları dibinde, onlara haykıran bedeviler içinde bulunur. Bunlar, şeytanın iki boynuzunun doğduğu doğu taraftaki Rabia ve Mudarr halkıdır" buyurdu."

٧٧٣ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ، قَالَ: «اضْرِبُوهُ» . قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ وَالضَّارِبُ بِثَوْبِهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: أَخْزَاكَ اللَّهُ. قَالَ: «لاَتَقُولُوا هٰكَذَا، لاَ تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ».

773- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Hureyre şöyle dedi:

"Hz. Peygamber (a.s)'in huzuruna şarab içmiş bir kimse getirildi. Hz. Peygamber (a.s) orada bulunanlara:

"Onu dövünüz!" buyurdu." Ebu Hureyre (r.a) dedi ki:

"Artık bizden eliyle döven, ayakkabısı ile vuran, ihramı ile vuran kimseler vardı. Dövme işi bitince topluluktan bazı kimseler bu adama:

"Allah seni hor ve zelil kılsın!" dediler. Hz. Peygamber (a.s):

"Hayır böyle söylemeyin! Bu adamın aleyhine şeytana yardım etmeyiniz" buyurdu."

٧٧٤ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ: «اسْتَأْذَنَ عُمَرُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَعِنْدَهُ نِسَاءٌ مِنْ قُرَيْشٍ يُكَلِّمْنَهُ وَيَسْتَكْثِرْنَهُ عَالِيَةً أَصْوَاتُهُنَّ، فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ عُمَرُ قُمْنَ يَبْتَدِرْنَ الْحِجَابَ، فَأَذِنَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَضْحَكُ، فَقَالَ

772-Buhari (6/350) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 15-"Müslümanın hayırlı malı koyundur, müslaman kişi koyunu dağ başlarına götürür" babı.

773-Buhari (12/66) 86-Kitabu'l Hudud. 4-Sopa veya ayakkabı ile vurma babı.

عُمَرُ: أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ يَارَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «عَجِبْتُ مِنْ هَؤُلاَءِ اللاَتِى كُنَّ عِنْدِى، فَلَمَّا سَمِعْنَ صَوْتَكَ ابْتَدَرْنَ الحِجَابَ» . قَالَ عُمَرُ: فَأَنْتَ يَارَسُولَ اللَّهِ كُنْتَ أَحَقَّ أَنْ يَهَبْنَ. ثُمَّ قَالَ: أَىْ عَدُوَاتِ أَنْفُسِهِنَّ، أَتَهَبْنَنِى وَلاَ تَهَبْنَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ؟ قُلْنَ: نَعَمْ، أَنْتَ أَفَظُّ وَأَغْلَظُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «وَالَّذِى نَفْسِى بِيَدِهِ، مَا لَقِيَكَ الشَّيْطَانُ قَطُّ سَالِكًا فَجًّا إِلاَّ سَلَكَ فَجًّا غَيْرَ فَجِّكَ».

744- Buhari, Sa'd bin Ebi Vakkas (r.a)'tan rivayet etmiştir:

"Sa'd şöyle dedi:

"Bir kere Hz. Ömer (r.a) Resulullah (a.s)'ın huzuruna girmek için izin istedi. O sırada Resulullah (a.s)'ın yanında Kureyş'ten bir takım kadınlar vardı. Bir kısmı yüksek sesle konuşuyor ve Resullulah (a.s)'tan çokca dünyalık istiyorlardı. Hz. Ömer (r.a) izin isteyince kadınlar hemen kalktılar ve perde arkasına koşuştular. Resulullah (a.s) Hz. Ömer (r.a)'e izin verdi. Hz. Ömer (r.a) huzuruna girdiğinde Resulullah (a.s) gülüyordu. Hz. Ömer (r.a):

"Ya Resulullah ! Allah senin dişini güldürsün (yani seni devamlı mesrur eylesin)" dedi. Resulullah (a.s):

"Yanımda görüşen şu kadınlar senin sesini işitince hemen örtünmeye davrandılar da ona hayret ettim" buyurdu. Hz. Ömer (r.a):

"Ya Resulullah, onların hürmetlerine ve saygılarına sen daha layıksın" dedi. Bundan sonra da kadınlara hitab ederek:

"Ey nefislerinin düşmanları olan kadınlar! Sizler Resulullah (a.s)'tan korkmaz da, benden mi kaçınırsınız?" dedi. Kadınlar da:

"Evet, sen huy ve tabiat açısından Resulullah (a.s)'tan şiddetli ve katısın" dediler. Resulullah (a.s):

"Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, şeytan sana hiç kavuşamaz. Sen bir sokağa girersen, muhakkak o senin bulunduğun sokaktan başka bir sokağa girerek (kaçar)" buyurdu."

وَأُخْرَاهُمْ، فَنَظَرَ حُذَيْفَةُ فَإِذَا هُوَ بِأَبِيهِ الْيَمَانِ، فَقَالَ: أَيْ عِبَادَ اللَّهِ، أَبِي أَبِي. فَوَاللَّهِ مَا احْتَجَزُوا حَتَّى قَتَلُوهُ، فَقَالَ حُذَيْفَةُ: غَفَرَ اللَّهُ لَكُمْ. قَالَ عُرْوَةُ: فَمَا زَالَتْ فِي حُذَيْفَةَ مِنْهُ بَقِيَّةُ خَيْرٍ حَتَّى لَحِقَ باللَّهِ».

775- Buhari, Hz. Aişe (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Hz. Aişe (r.a) şöyle demiştir:

"Uhud günü olunca müşriklerin cephesi bozuldu. Bu sırada İblis:

"Ey Allah'ın kulları! Sizden geri kalmış olan ve arkanızda bulunan kimselerden sakının (yahud onları öldürün)!" diye haykırdı. Bu bağırma üzerine müslümanların önde bulunanları arkalarına döndüler (de onları müşrikler sanarak) öndeki gurup ile arkadaki gurup birbirleriyle vuruştular. Bu vuruşma sırasında Huzeyfe ilerisine doğru baktı ve birden babası Yeman'ı gördü. Hemen:

"Ey Allah'ın kulları! (Aman ne yapıyorsunuz?) Babamdır, babamdır!" diye bağırdı.

Fakat Allah'a yemin olsun ki, onlar Yeman'dan vazgeçmediler ve nihayet onu öldürdüler. Huzeyfe bu hatalı öldürmeye karşı:

"Allah sizi mağfiret etsin!" demekle yetindi."

Urve der ki:

"Artık Huzeyfe de ta Allah'a kavuşuncaya kadar babasının ölümünden ötürü bir hayır sermayesi olarak devam etti, yahut o, babasının katili için dua ve istiğfara devam edip durdu."

٧٧٦ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَطًّا ثُمَّ قَالَ: «هٰذَا سَبِيلُ اللَّهِ» . ثُمَّ خَطَّ خُطُوطًا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ: «هٰذِهِ سُبُلٌ» قَالَ يَزِيدُ: «مُتَفَرِّقَةٌ عَلَى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ» . ثُمَّ قَرَأَ : ﴿وَأَنَّ هٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾.

776- İmam Ahmed, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmiştir:

775-Buhari (6/338) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 11-İblis ve ordusunun sıfatı babı.

"İbni Mes'ud dedi ki:

"Resulullah (a.s) bizim için bir çizgi çizdi. Sonra: "Bu, Allah'ın yoludur" buyurdu. Sonra sağına ve soluna çizgiler çizdi ve: "Bunlar da yollardır" buyurdu. Yezid dedi ki:

"Bunlar da çeşitli yollardır. Şeytan hepsinin başına oturmuş kendine çağırır." Sonra şu ayeti okudu:

"Bu dosdoğru olan yoluma uyun. Sizi Allah yolundan ayrı düşürecek yollara uymayın. Allah size bunları sakınasınız diye buyurmaktadır." (1)

٧٧٧ــ رَوَى النَّسَائِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «عَلَى ظَهْرِ كُلِّ بَعِيرٍ شَيْطَانٌ فَإِذَا رَكِبْتُمُوهَا فَسَمُّوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ لاَ تُقَصِّرُوا عَنْ حَاجَاتِكُمْ».

777- Nesai, Muhammed bin Hamza (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"O babasını şöyle söylerken duymuş:

"Resulullah (a.s)'ı:

"Her katırın sırtında şeytan vardır. Ona bindiğiniz zaman Allah'ın adını anınız. Sonra da ihtiyaçlarınızı gideriniz..!" buyururken işittim."

٧٧٨ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ قَطَنِ بْنِ قُبَيْصَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «اَلْعِيَافَةُ وَالطِّيَرَةُ وَالطَّرْقُ مِنَ الْجِبْتِ».

778- Ebu Davud, Katan bin Kubisa (r.a)'dan, o da babasından şu şekilde rivayet etmiştir:

"Onun babası şöyle demiş:

"Resulullah (a.s)'ı şöyle buyururken işittim:

776-İmam Ahmed (1/465) Müstedrek (2/318) Hakim: "Bu hadisin isnadı sahihtir" demiştir. Mecmau'z Zevaid (7/22) Haysemi: "Onu Ahmed ve Bezzar rivayet etmiştir. Senedinde Asım bin Behdele vardır o, sikadır. Ama zayıflık da vardır"demiştir.

777-Nesai. Fi'l Yevmi ve'l Leyleti. İmam Ahmed (3/494)

778-Ebu Davud (4/16) Kitabu't Tıb. Yere çizgi çizmek ve kuş uçurmak babı. İmam Ahmed (3/477)

1) En'am Suresi: 153

"Kuşun ötmesinden, uçmasından teşe'üm etmek (uğursuz saymak), ufak taşlarla fal açmak, kum üzerine hatlar çizmek, bunlardan geleceğe ait hükümler çıkarmak şeytandandır."

٧٧٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَذَكَرَ أَحَادِيثَ مِنْهَا: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «لاَيُشِيرُ أَحَدُكُمْ إِلَى أَخِيهِ بِالسِّلاَحِ. فَإِنَّهُ لاَيَدْرِى اَحَدُكُمْ لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِى يَدِهِ فَيَقَعُ فِى حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ».

779- Buhari ile Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Ebu Hureyre Resulullah (a.s)'tan bir kısım hadisler nakledip zikretmiştir. Onlardan biri de şudur:

"Resulullah (a.s):

"Biriniz kardeşine silahla işaret edemez. Çünkü bilmez, olabilir ki, şeytan elinden çıkarır ve bu sebeple ateşten bir çukura düşer." buyurdu."

٧٨٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ رَجُلٌ مِنْ قَوْمِى يَشْتُمُنِى وَهُوَ دُونِى، عَلَىَّ بَأْسٌ أَنْ أَنْتَصِرَ مِنْهُ؟ قَالَ: «الْمُسْتَبَّانِ شَيْطَانَانِ يَتَهَاذَيَانِ وَيَتَكَاذَبَانِ».

780- İmam Ahmed, Iyad bin Himar (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"O dedi ki: "Ben, Resulullah (a.s)'a:

"Ya Resulullah! Kavmimden bir adam benden aşağıda olduğu halde bana sövüyor. Ondan intikam almamın bana bir zararı olur mu?" diye sordum. Resulullah (a.s):

"Sövüşenler şeytandırlar, saçmalarlar ve birbirlerine yalan söylerler" buyurdu."

٧٨١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عَامِرٍ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

779-Buhari (13/23) 92-Kitabu'l Fiten. 7-"Kim bize silah çekerse..." hadisi babı. Müslim (4/2020) 45-Kitabu'l Birr ve's Sıla ve'l Adab. 35-Müslümana silah ve işaret etmekten nehiy babı.

780-İmam Ahmed (4/162)

: «لاَيَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ مُسْلِمًا فَوْقَ ثَلاَثِ لَيَالٍ، فَإِنَّهُمَا نَاكِبَانِ عَنِ الْحَقِّ مَا دَامَا عَلَى صِرَامِهِمَا، وَأَوَّلُهُمَا فَيْئًا يَكُونُ سَبْقُهُ بِالْفَيْءِ كَفَّارَةً لَهُ، وَإِنْ سَلَّمَ فَلَمْ يُقْبَلْ وَرَدَّ عَلَيْهِ سَلاَمَهُ رَدَّتْ عَلَيْهِ الْمَلاَئِكَةُ، وَرَدَّ عَلَى الآخَرِ الشَّيْطَانُ، وَإِنْ مَاتَا عَلَى صِرَامِهِمَا لَمْ يَدْخُلاَ الْجَنَّةَ جَمِيعًا أَبَدًا».

781- Buhari ile Müslim, Hişam bin Amir (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Hişam dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Bir müslümana üç günden fazla bir müslüman kardeşine dargınlık edip konuşmaması helal olmaz. Çünkü bunlar üç günden çok dargın kaldıkları zaman, üç günün fazlasında haktan meyletmişlerdir. Bunlardan merhamet edip ilk dönenin önüne geçerek, geçişi kendisine (ganahına) keffaret olur. Eğer bu dargınlıkları üzere ölürlerse, her ikisi de asla cennete girmezler."

٧٨٢ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ سُلَيْمَانِ بْنِ صُرَدٍ قَالَ: «كُنْتُ جَالِسًا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَرَجُلاَنِ يَسْتَبَّانِ، فَأَحَدُهُمَا احْمَرَّ وَجْهُهُ وَانْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «إِنِّي لأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ، لَوْ قَالَ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ» . فَقَالُوا لَهُ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ» . فَقَالَ: وَهَلْ بِي جُنُونٌ؟

782- Buhari, Süleyman bin Surad (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

"Süleyman şöyle demiştir:

"Ben Hz. Peygamber (a.s) ile beraber oturuyordum. O sırada iki kişi sövüştüler. Bunlardan birinin yüzü (öfkeden) kızarmış ve şah damarları şişmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s):

"Ben bir kelime bilirim ki, eğer şu ikisi o kelimeyi söylese, kendisinde bulu-

---

781-Buhari (10/492) 78-Kitabu'l Edeb. 62-Resulullah (a.s)'in: "Bir adamın müslüman kardeşini üç günden fazla terketmesi helal olmaz" kavli babı. Müslim (4/1984) 45 Kitabu'l Birr ve's Sıla ve'l Adab. 8-Şer'i bir özür olmaksızın üç günden fazla dargın durmanın haram kılınması babı. İmam Ahmed (4/20)

782-Buhari (10/465) 78-Kitabu'l Edeb. 44-Birbiriyle sövüşmenin ve lanet etmenin neh yedilmesi babı.

nan öfke hali muhakkak gider. O kimse: "Euzü billahi mine'ş şeytani'r racim - Ben taşlanmış olan şeytandan Allah'a sığınırım" dese kendisinde bulunan bu öfkeli hal gider" buyurdu. Orada bulunan sahabiler o kişiye:

"Hz. Peygamber (a.s): "Şeytandan Allah'a sığın!" buyurdu" dediler. O da:

"Bende delilik mi var?" diye itiraz etti."

Bir Açıklama

Öfke, insanı kötü bir durumdan daha kötü olan bir duruma yöneltir. Öfke bu insanda, yapacağını yapmıştır. Sonra da o, Hz. Peygamber (a.s)'in sözünü, cahilliğinden ötürü reddetmiş ve öfke onu çileden çıkarmıştır. Zira o adam, istiaze ile delilik arasında ilgi kurmuştur. Halbuki olay hiç te böyle değildir. Şeytandan Allah'a sığınma (istiaze) her durumda istenmiştir. Onlardan biri de öfke halidir. Çünkü öfke halinde şeytanın kendine ait bir rolü vardır. Ve öfke nedeniyle şeytan, insanı dini ve dünyevi açıdan sonucu hiç de hoş olmayan durumlara sürükler.

٧٨٣ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: لَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ قُلْتُ: غَرِيبٌ وَفِي أَرْضِ غُرْبَةٍ، لَأَبْكِيَنَّهُ بُكَاءً يُتَحَدَّثُ عَنْهُ، فَكُنْتُ قَدْ تَهَيَّأْتُ لِلْبُكَاءِ عَلَيْهِ إِذْ أَقْبَلَتْ امْرَأَةٌ مِنَ الصَّعِيدِ تُرِيدُ أَنْ تُسْعِدَنِي فَاسْتَقْبَلَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَتُرِيدِينَ أَنْ تُدْخِلِي الشَّيْطَانَ بَيْتًا أَخْرَجَهُ اللَّهُ مِنْهُ» مَرَّتَيْنِ، فَكَفَفْتُ عَنِ الْبُكَاءِ فَلَمْ أَبْكِ.

783- Müslim, Ümmü Seleme (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ümmü Seleme şöyle demiştir:

"Ebu Seleme öldüğü zaman:

"Gurdet elinde iken ölen bir garib! Vallahi, ona dillere destan yapılacak bir ağlayışla ağlayacağım," deyip ona ağlamaya hazırlanmıştım. Bu sırada Medine köylerinden bir kadın çıkageldi. Ağlamada bana yardım etmek istiyordu. Hemen kendisini Resulullah (a.s) karşıladı ve iki kez:

"Allah'ın şeytanı çıkarmış olduğu bir eve (tekrar) şeytanı mı sokmak istiyorsun?" buyurdu. Bunun üzerine ben ağlamaktan vazgeçtim ve artık ağlamadım."

٧٨٤ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا وَقَعَتْ لُقْمَةُ

783-Müslim (2/635) 11-Kitabu'l Cenaiz. 6-Ölen kimseye ağlamak babı.

أَحَدِكُمْ فَلْيَأْخُذْهَا، فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى وَلْيَأْكُلْهَا، وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ. وَلاَ يَمْسَحْ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ حَتَّى يَلْعَقَ أَصَابِعَهُ؛ فَإِنَّهُ لاَيَدْرِى فِى أَىِّ طَعَامِهِ الْبَرَكَةُ».

784- Müslim, Cabir (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Cabir şöyle dedi:

"Resulullah (a.s):

"Birinizin lokması düştüğü zaman hemen onu alsın ve üzerindeki bulaşığı gidererek yesin, onu şeytana bırakmasın. Parmaklarını yalamadıkça elini mendile silmesin, çünkü bereket yemeğinin hangisinde olduğunu bilmez" buyurdular."

٧٨٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِى عُثْمَانَ، عَنْ سَلْمَانَ، قَالَ: لاَتَكُوْنَنَّ إِنِ اسْتَطَعْتَ، أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ السُّوقَ وَلاَ آخِرَ مَنْ يَخْرُجُ مِنْهَا. فَإِنَّهَا مَعْرَكَةُ الشَّيْطَانِ، وَبِهَا يَنْصِبُ رَايَتَهُ.

785- Müslim, Ebu Osman (r.a)'dan, o da Selman'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Selman dedi ki:

"Eğer gücün yeterse, sakın çarşıya girenlerin ilki ve çarşıdan çıkanların sonuncusu olma. Çünkü çarşı şeytanın savaş yeridir. Şeytan sancağını çarşılarda diker."

٧٨٦ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ

784-Müslim (4/1606) 36-Kitabu't Eşribe. 18-Parmakları ve kabı yalamanın müstehab oluşu babı.

Nevevi şöyle demiştir: "Çünkü siz bereketin hangisinde olduğunu bilmezsiniz" cümlesinin manası şudur En doğrusunu Allah bilir, ama insanın hazırladığı yemekte bereket vardır. Fakat insan bu bereketin yediği yemekte mi, parmaklarında kalanda mı, yoksa sahanın dibindeki artıkta mı veya yere düşen lokmada mı olduğunu bilemez. Buna göre insanın bereketi elde edibilmesi için bütün bunlara dikkat etmesi gerekir.Bereketin aslı, fazla hayrın sübut bulması ve ondan istifadedir. Allah daha iyi bilir ya, burada ondan murad kendisiyle beslenip, akıbeti ezadan salim kalan ve Allah'a ibadet için kuvvet veren şeydir."

785-Müslim (4/1906) 44-Kitabu Fezaili's Sahabe. 16-Ümmü Seleme'nin faziletlerinden bir bab.

عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ. ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ. فَأَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً. يَجِيْءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ: فَعَلْتُ كَذَا وَكَذا. فَيَقُولُ: مَا صَنَعْتَ شَيْئًا» . قَالَ: «ثُمَّ يَجِيْءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ: مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اِمْرَأَتِهِ» قَالَ: «فَيُدْنِيهِ مِنْهُ وَيَقُولُ: نَعَمْ أَنْتَ».

786- Müslim, Cabir (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Cabir (r.a) dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"İblis tahtını su üzerine kurar. Sonra bölük bölük askerlerini gönderir. Askerlerinin derece ve makamca kendine en yakını, fitnesi en büyük olanıdır. Askerlerinin biri gelir de: "Şöyle şöyle işler yaptım" der. İblis ona: "Sen hiç bir şey yapmadın" der. Sonra onlardan bir diğeri gelir ve:

"O insanı, kendisi ile karısı arasını iyice ayırıncaya kadar terk etmedim" der. Bu ifade üzerine İblis o askerini kendisine yaklaştırır ve: "Sen ne kadar iyisin!" diyerek takdir eder."

٧٨٧ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا كُنَّا بِشَرٍّ فَجَاءَ اللَّهُ بِخَيْرٍ، فَنَحْنُ فِيهِ. فَهَلْ مِنْ وَرَاءِ هٰذَا الْخَيْرِ شَرٌّ؟ قَالَ: «نَعَمْ» . قُلْتُ: هَلْ وَرَاءَ ذٰلِكَ الشَّرِّ خَيْرٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ» . قُلْتُ: فَهَلْ وَرَاءَ ذٰلِكَ الْخَيْرِ شَرٌّ؟ قَالَ: «نَعَمْ» . قُلْتُ: كَيْفَ؟ قَالَ: «يَكُونُ بَعْدِى أَئِمَّةٌ لاَيَهْتَدُونَ بِهُدَاىَ، وَلاَ يَسْتَنُّونَ بِسُنَّتِى. وَسَيَقُومُ فِيهِمْ رِجَالٌ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الشَّيَاطِينِ فِى جُثْمَانِ إِنْسٍ» . قَالَ: قُلْتُ: كَيْفَ أَصْنَعُ يَارَسُولَ اللَّهِ! إِنْ أَدْرَكْتُ ذٰلِكَ؟ قَالَ: «تَسْمَعُ وَتُطِيعُ لِلأَمِيرِ. وَإِنْ ضُرِبَ ظَهْرُكَ. وَأُخِذَ مَالُكَ فَاسْمَعْ وَأَطِعْ».

787- Müslim, Huzeyfe bin Yeman (r.a)'dan şu şekilde rivayet etmiştir:

786-Müslim (4/2167) 50-Kitabu sıfatı'l Münafıkın ve Ahkamihim. 16-Şeytanın insanları birbirine karşı kışkırtıp uğraştırması; insanları fitneye düşürmek için askerlerini bölük bölük göndermesi ve her bir insanın beraberinde kendisinden hiç ayrılmayan bir şeytan bulunması babı.

787-Müslim (3/1476) 33-Kitabu'l İmare. 13-Fitneler zuhur ettiğinde ve her halde müslümanların cemaatine devamın vücubu ile itaate karşı çıkmanın ve cemaatten ayrılmanın haram kılınması babı.

"Huzeyfe şunları söyledi:

"Ya Resulullah! Biz fenalıkta idik. Allah hayır getirdi. Şimdi biz bu hayrın içindeyiz. Acaba bu hayrın ardında bir şer var mıdır?" dedim. Resulullah (a.s)

"Evet" cevabını verdi. Ben:

"Bu şerrin arkasında bir hayır var mıdır?" dedim.

"Evet" buyurdular.

"Ya bu hayrın arkasında bir şer var mıdır?" dedim.

"Evet" cevabını verdi.

"Nasıl?" dedim

"Benden sonra benim doğru yolumdan gitmeyen ve benim sünnetimle amel etmeyen hükümdarlar olacak. İçlerinde bir takım adamlar türeyecek ki, kalbleri, insan cisminde şeytan kalbi olacak!" buyurdu.

"Ben buna yetişirsem ne yapayım, ya Resulullah?" dedim.

"Dinler ve emrine itaat edersin. Sırtın dövülse ve malın alınsa bile yine dinle ve itaat eyle!" buyurdular."

٧٨٨ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ، قَالَ قَدِمْتُ الشَّامَ، قَالُوا: أَبُو الدَّرْدَاءِ، قَالَ: أَفِيكُمُ الَّذِي أَجَارَهُ اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ وَقَالَ: الَّذِي أَجَارَهُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ ، يَعْنِي عَمَّارًا.

788- **Buhari,** Muğire (r.a)'den, o da İbrahim'den, o da Alkame'den rivayet etmiştir:

"Alkame şöyle dedi:

"Ben Şam'a geldim. Ve mescidde iki rek'at namaz kıldım. Sonra "Ya Allah! Burada iyi bir meclis arkadaşı müyesser kıl" diye dua ettim. Akabinde bir topluluğa geldim ve onların yanına oturdum. Yanıbaşımda yaşlı bir adam oturmuştu. Ben, "Bu zat kimdir" diye sordum. Onlar da: "Ebu Derda" dediler. Ebu Derda:

788-Buhari (7/90) 62-Fezaili's Sahabe. 20-Ammar ve Huzeyfe (r.a)'nin menkıbeleri babı.

Dediler ki: "Ebu Derda'dır" Yani o bundan sordu. Onlar da: "Filan" dediler. Nitekim diğer bir rivayette açıklanmıştır. Ebu Derda Alkame'nin nereli olduğunu sordu. O da: "Kufe halkındanım" dedi.

"Peygamberin dili ile Allah'ın şeytandan kurtardığı Ammar aranızda mı?" dedi..."

٧٨٩ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنِ الْمِقْدَادِ. قَالَ: أَقْبَلْتُ أَنَا وَصَاحِبَانِ لِي، وَقَدْ ذَهَبَتْ أَسْمَاعُنَا وَأَبْصَارُنَا مِنَ الْجَهْدِ. فَجَعَلْنَا نَعْرِضُ أَنْفُسَنَا عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَلَيْسَ أَحَدٌ مِنْهُمْ يَقْبَلُنَا، فَأَتَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ فَانْطَلَقَ بِنَا إِلَى أَهْلِهِ. فَإِذَا ثَلاَثَةُ أَعْنُزٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «احْتَلِبُوا هٰذَا اللَّبَنَ بَيْنَنَا». قَالَ: فَكُنَّا نَحْتَلِبُ فَيَشْرَبُ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنَّا نَصِيبَهُ، وَنَرْفَعُ لِلنَّبِيِّ ﷺ نَصِيبَهُ. قَالَ: فَيَجِيءُ مِنَ اللَّيْلِ فَيُسَلِّمُ تَسْلِيمًا لاَ يُوقِظُ نَائِمًا. وَيُسْمِعُ الْيَقْظَانَ. قَالَ: ثُمَّ يَأْتِي الْمَسْجِدَ فَيُصَلِّي، ثُمَّ يَأْتِي شَرَابَهُ فَيَشْرَبُ. فَأَتَانِي الشَّيْطَانُ ذَاتَ لَيْلَةٍ، وَقَدْ شَرِبْتُ نَصِيبِي، فَقَالَ: مُحَمَّدٌ يَأْتِي الأَنْصَارَ فَيُتْحِفُونَهُ، وَيُصِيبُ عِنْدَهُمْ، مَا بِهِ حَاجَةٌ إِلَى هٰذِهِ الْجُرْعَةِ. فَأَتَيْتُهَا فَشَرِبْتُهَا. فَلَمَّا أَنْ وَغَلَتْ فِي بَطْنِي، وَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَيْسَ إِلَيْهَا سَبِيلٌ. قَالَ: نَدَّمَنِي الشَّيْطَانُ. فَقَالَ: وَيْحَكَ! مَا صَنَعْتَ؟ أَشَرِبْتَ شَرَابَ مُحَمَّدٍ؟ فَيَجِيءُ فَلاَ يَجِدُهُ فَيَدْعُو عَلَيْكَ فَتَهْلِكُ، فَتَذْهَبُ دُنْيَاكَ وَآخِرَتُكَ. وَعَلَيَّ شَمْلَةٌ إِذَا وَضَعْتُهَا عَلَى قَدَمَيَّ خَرَجَ رَأْسِي، وَإِذَا وَضَعْتُهَا عَلَى رَأْسِي خَرَجَ قَدَمَايَ، وَجَعَلَ لاَ يَجِيئُنِي النَّوْمُ، وَأَمَّا صَاحِبَايَ فَنَامَا وَلَمْ يَصْنَعَا مَا صَنَعْتُ. قَالَ: فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ فَسَلَّمَ كَمَا كَانَ يُسَلِّمُ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى. ثُمَّ أَتَى شَرَابَهُ فَكَشَفَ عَنْهُ فَلَمْ يَجِدْ فِيهِ شَيْئًا، فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ. فَقُلْتُ: الآنَ يَدْعُو عَلَيَّ فَأَهْلِكُ. فَقَالَ: «اللَّهُمَّ! أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي. وَاسْقِ مَنْ أَسْقَانِي». قَالَ: فَعَمَدْتُ إِلَى الشَّمْلَةِ فَشَدَدْتُهَا عَلَيَّ. وَأَخَذْتُ الشَّفْرَةَ فَانْطَلَقْتُ إِلَى الأَعْنُزِ أَيُّهَا أَسْمَنُ فَأَذْبَحُهَا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَإِذَا هِيَ حَافِلَةٌ، وَإِذَا هُنَّ حُفَّلٌ كُلُّهُنَّ. فَعَمَدْتُ إِلَى إِنَاءٍ لآلِ مُحَمَّدٍ ﷺ مَا كَانُوا يَطْمَعُونَ أَنْ يَحْتَلِبُوا فِيهِ. قَالَ: فَحَلَبْتُ فِيهِ حَتَّى عَلَتْهُ رَغْوَةٌ فَجِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَشَرِبْتُمْ شَرَابَكُمُ اللَّيْلَةَ؟» قَالَ: قُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! اشْرَبْ. فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِي، فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! اشْرَبْ. فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِي. فَلَمَّا عَرَفْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ رَوِيَ، وَأَصَبْتُ دَعْوَتَهُ، ضَحِكْتُ حَتَّى أُلْقِيتُ إِلَى الأَرْضِ. قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِحْدَى سَوْآتِكَ

يَا مِقْدَادُ . فَقُلْتُ: يَارَسُولَ اللَّهِ! كَانَ مِنْ أَمْرِى كَذَا وَكَذَا، وَفَعَلْتُ كَذَا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «مَا هٰذِهِ إِلاَّ رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ. أَفَلاَ كُنْتَ آذَنْتَنِى، فَنُوقِظَ صَاحِبَيْنَا فَيُصِيبَانِ مِنْهَا». قَالَ: فَقُلْتُ: وَالَّذِى بَعَثَكَ بِالْحَقِّ! مَا أُبَالِى إِذَا أَصَبْتَهَا وَأَصَبْتُهَا مَعَكَ، مَنْ أَصَابَهَا مِنَ النَّاسِ.

789- Müslim, Mikdad (r.a)'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:

"Mikdad şöyle demiş:

"Ben ve iki arkadaşım yoldan geldik. Açlıktan gözlerimiz ve kulaklarımız gitmişti. Kendimizi Resulullah (a.s)'ın ashabına arzetmeye başladık. Ama onlardan hiç biri bizi kabul etmiyordu. Derken Hz. Peygamber (a.s)'e geldik, bizi hanesine götürdü, bir de baktık üç kişi!.. Hz. Peygamber (a.s):

"Şu sütü aramızda (paylaşmak üzere) sağın!" buyurdu.

Artık sütü sağıyor ve bizden her birimiz nasibini içiyordu. Hz. Peygamber (a.s)'e de nasibini takdim ediyorduk. O, geceleyin gelerek öyle bir selam veriyordu ki, uyuyanı uyandırmaz, fakat uyanık olana işittirirdi. Sonra mescide gelir, namaz kılar, sonra da sütünün başına gelerek içerdi. Derken bir gece bana şeytan geldi. Tam nasibimi içmiştim. (dedi ki):

"Muhammed ensara geliyor, O'na hediye veriyorlar, onların yanında hisse sahibi oluyor.O'nun bu bir yudum süte ihtiyacı yoktur!"

Bunun üzerine ben sütün başına gelerek onu içtim. Karnıma yerleştiği ve onu çıkarmaya bir çare olmadığını anladığım zaman şeytan bana pişmanlık verdi ve:

"Yazık sana! Ne yaptın? Muhammed'in sütünü mü içtin? Bir gelir de onu bulamaz ve sana beddua ederse helak olursun, dünyan da, ahiretin de heba olup gider" dedi.

Üzerimde bir peştemal vardı, onu ayaklarıma koyarsam başım meydana çıkar; başıma koyarsam ayaklarım meydana çıkardı. Uykum gelmemeye başladı. İki arkadışım ise uyudular, onlar benim yaptığımı yapmamışlardı. Derken Hz. Peygamber (a.s) gelerek eskiden verdiği gibi selam verdi. Sonra mescide geldi, namaz kıldı. Sonra sütünün başına gelerek onu açtı, ama kabın içinde bir şey bulamadı. Bunun üzerine başını semaya kaldırdı. Ben (içimden): "Şimdi bana

---

789-Müslim (3/1625) 36-Kitabu'l Eşribe. 32-Misafire ikram ve onu tercih etmenin fazileti babı.

beddua ediyor ve helak oluyorum" dedim (Halbuki) O:

"Allahım! Bana yiyecek verene, sen de yiyecek ver! Su verene, sen de su ver!" dedi. Ben peştemala dönerek onu üzerime bağladım. Ve bıçağı alarak keçilerin yanına gittim. Hangisi semiz ise onu Resulullah (a.s)'a kesecektim. Bir de baktım keçinin sütü toplanmış. Bunun üzerine Muhammed (a.s) ailesinin bir kabını ele geçirdim. Onun içine süt sağmayı pek arzu etmezlerdi. İçine süt sağdım. Hatta sütün üzerine köpük çıktı. Sonra Resulullah (a.s)'a geldim. Hz. Peygamber (a.s):

"Bu akşam sütünüzü içtiniz mi?" dedi. Ben:

"Ya Resulullah iç!" dedim. İçti, sonra bana verdi. Ben:

"Ya Resulullah iç" dedim. İçti sonra bana verdi. Hz. Peygamber (a.s)'in kandığını ve duasına nail olduğunu anlayınca güldüm. Hatta yere düştüm. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s):

"Bu senin yaramazlıklarından biri (olacak) ya Mikdad!" dedi. Ben de:

"Ya Resulullah! Halim şöyle idi, ben de şöyle yaptım"dedim. Hz. Peygamber (a.s):

"Bu, Allah'ın rahmetinden başka bir şey değildir. Sen benden izin istesen de arkadaşlarımızı uyandırsak, onlar da bu sütten nasiblerini alsalardı ya!" buyurdu. Ben:

"Seni hak dinle gönderen Allah'a yemin olsun ki, ondan sen ve seninle beraber ben de nasiblendikten sonra, insanlardan kimin ondan nasipleneceğine aldırış etmem" dedim."

٧٩٠ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيِسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ، وَلٰكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ».

790- Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Cabir şöyle demiş:

"Resulullah (a.s)

"Muhakkak şeytan, (Arap yarımadasında) namaz kılanların kendisine ibadet etmelerinden tamamen ümitsizliğe düşmüştür. Lakin o, insanlar arasında bir-

---

790-Müslim (4/2166) 50-Kitabu Sıfatı'l Münafıkin ve Alıkamihim. 16-Şeytanın insanları kışkırtıp birbirine düşürmesi babı. İmam Ahmed (3/354)

birlerine karşı kışkırtma ve uğraştırmada devam edecektir" buyurdu."

٧٩١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنْ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ».

791- Buhari ile Müslim, Enes bin Malik (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"Enes şöyle dedi:

"Resulullah (a.s):

"Şüphesiz şeytan, insanın kanının aktığı yerden akar" buyurdu."

٧٩٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَتَمَثَّلُ فِي صُورَةِ الرَّجُلِ، فَيَأْتِي الْقَوْمَ فَيُحَدِّثُهُمْ بِالْحَدِيثِ مِنَ الْكَذِبِ، فَيَتَفَرَّقُونَ، فَيَقُولُ الرَّجُلُ مِنْهُمْ: سَمِعْتُ رَجُلاً أَعْرِفُ وَجْهَهُ، وَلاَ أَعْرِفُ اسْمَهُ، يُحَدِّثُ كَذَا وَكَذَا.

792- Müslim, Abdullah bin Mes'ud (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"Abdullah şöyle dedi:

"Muhakkak ki, şeytan insan kılığına girer de topluluğa gelir. Onlara yalan türünden hadis söyler, sonra o fertler dağılırlar. Daha sonra onlardan bir kimse:

"Yüzünü tanıdığım, fakat isminin ne olduğunu bilmediğim bir adamı şöyle şöyle hadis söylerken dinledim" diyerek hadis rivayet etmeye koyulurlar."

٧٩٣ــ رَوَى الطَّبَرَانِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَالَ الشَّيْطَانُ لَعَنَهُ اللَّهُ لَنْ يَسْلَمَ مِنِّي صَاحِبُ الْمَالِ مِنْ إِحْدَى ثَلاَثٍ، أَغْدُو عَلَيْهِ بِهِنَّ وَأَرُوحُ بِهِنَّ: أُخُذُهُ مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ، وَإِنْفَاقُهُ فِي غَيْرِ حَقِّهِ، وَأُحَبِّبُهُ إِلَيْهِ فَيَمْنَعُهُ مِنْ حَقِّهِ».

791-Buhari (13/156) 93-Kitabu'l Ahkam. 23-Hakim huzurunda olacak şahitlik babı. Müslim (4/1712) Kitabu's Selam. 9-Tenha yerde zevcesi yahut mahremi olan bir kadınla görülen kimse babı. Ebu Davud (2/332) Kitabu's Savm. İhtiyacı için eve giren mu'tekif babı.

792-Müslim (1/12) Mukaddime. 4-Zayıflardan rivayet etmenin yasaklanması babı.

793- Taberani, Abdurrahman bin Avf (r.a)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir

"Resulullah (a.s):

"Allah lanet etsin, şeytan şöyle dedi:

"Mal sahibi, şu üç şeyin birinden benden kurtulamaz: Akşam ve sabahleyin onlarla onun yanına gelirim. Malı helal olmayandan almasını ve haksız yere harcamasını (sağlarım) malını ona, sevdiririm ve onun hakkını veremez."

٧٩٤ــ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عُثْمَانِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ، قَالَ: لَمَّا اسْتَعْمَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الطَّائِفِ جَعَلَ يَعْرِضُ لِي شَيْءٌ فِي صَلاَتِي حَتَّى مَا أَدْرِي مَا أُصَلِّي، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذٰلِكَ رَحَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «ابْنَ أَبِي العَاصِ» ؟ قُلْتُ: نَعَمْ يَارَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «مَا جَاءَ بِكَ» ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَرَضَ لِي شَيْءٌ فِي صَلَوَاتِي حَتَّى مَا أَدْرِي مَا أُصَلِّي. قَالَ: «ذَاكَ الشَّيْطَانُ، ادْنُ» فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَجَلَسْتُ عَلَى صُدُورِ قَدَمَيَّ قَالَ: فَضَرَبَ صَدْرِي بِيَدِهِ وَتَفَلَ فِي فَمِي وَقَالَ: «اخْرُجْ عَدُوَّ اللَّهِ» . فَفَعَلَ ذٰلِكَ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: «الْحَقْ بَعَمَلِكَ» . قَالَ: فَقَالَ عُثْمَانُ: فَلَعَمْرِي مَا أَحْسَبُهُ خَالَطَنِي بَعْدُ.

794- İbni Mace, Osman bin Ebul As (r.a)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) beni Taif valiliğine tayin ettiği zaman, namazımda bana bir hal peyda olmaya başladı. Hatta ne kadar kıldığımı bilemedim. Bunu görünce, doğru Resulullah (a.s)'a gittim. Resulullah (a.s):

"Ebu'l As'ın oğlu mu?" diye buyurdu. Ben:

"Evet, ya Resulullah!" dedim. Resulullah (a.s):

"Seni (buraya) getiren sebep nedir?" buyurdu. Ben de:

"Ya Resulullah! Namazlarımda bana bir hal peyda oldu, öyle ki, ne kıldığımı

793-Mecmau'z Zevaid (10/245) Haysemi: "Onu Taberani rivayet etmiştir ve isnadı hasendir" demiştir.

794-İbni Mace (2/1174) 21-Kitabu't Tıb. 46-Korkmak, gece (yatakta sağa sola dönüp) uyuyamamak ve şerrinden Allah'a sığınılan şeyler babı.

bilmiyorum," dedim. Resulullah (a.s):

"Anlattığın şey şeytandır. Onu bana yaklaştır" buyurdu. Bunun üzerine ben O'nun yakınına vardım ve (diz çökerek) ayaklarımın üzerine oturdum. Hz. Peygamber (a.s) elini göğsüme vurdu, ağzımın içine tükürdü ve:

"Çık, Allah'ın düşmanı!" dedi. Resulullah (a.s) bunu üç kez yaptı. Sonra bana:

"Haydi işinin başına!" buyurdu."

Ravi demiştir ki:

"Sonra Osman şöyle dedi:

"Hayatıma andolsun ki, ondan sonra şeytanın bana sokulduğunu sanmıyorum."

٧٩٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «اَلْجَرَسُ مِزْمَارُ الشَّيْطَانِ».

795- Müslim, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Çan, şeytanın düdükleridir."

٧٩٦ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا اسْتَجْنَحَ اللَّيْلُ» ــ أَوْ «كَانَ جُنْحُ اللَّيْلِ ــ فَكُفُّوا صِبْيَانَكُمْ فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْتَشِرُ حِينَئِذٍ، فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ الْعِشَاءِ فَخَلُّوهُمْ، وَأَغْلِقْ بَابَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَأَطْفِئْ مِصْبَاحَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَأَوْكِ سِقَاءَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ، وَخَمِّرْ إِنَاءَكَ وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ».

796- Buhari, Cabir (r.a)'den Hz. Peygamber (a.s)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"(Güneş batıp) gece karanlığı geldiği yahut bir kısmı gerçekleştiği zaman çocuklarınızı (dışarı çıkmaktan) men ediniz. Çünkü şeytanlar o sırada (etrafa) dağılırlar (ve faaliyete geçerler). Yatsıdan bir saat geçince de (dışarıdaki) çocuklarınızı evinize koyunuz. Ey mü'min, o zaman Allah'ın ismini an. Bismilla-

hirrahmanirrahim diyerek kapını kapat. Besmele ile kandilini söndür. Su kırbasının ağzını besmele ile bağla. Yine besmele ile kap kacağını kapat, ört."

٧٩٧ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا ــ رَفَعَهُ ــ قَالَ: «خَمِّرُوا الآنِيَةَ، وَأَوْكُوا الأَسْقِيَةَ، وَأَجِيفُوا الأَبْوَابَ، وَأَكْفِئُوا صِبْيَانَكُمْ عِنْدَ الْمَسَاءِ، فَإِنَّ لِلْجِنِّ انْتِشَارًا وَخَطْفَةً، وَأَطْفِئُوا الْمَصَابِيحَ عِنْدَ الرُّقَادِ فَإِنَّ الْفُوَيْسِقَةَ رُبَّمَا اجْتَرَّتْ الْفَتِيلَةَ فَأَحْرَقَتْ أَهْلَ الْبَيْتِ».

797- Buhari, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"O bu hadisi Resulullah (a.s)'a dayandırmıştır. Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurdu:

"Yiyecek içecek kaplarının üzerlerini örtünüz, su kırbalarının ağız iplerini bağlayınız, bütün kapları arkalarından kapayınız, yatsı vakti sırasında çocuklarınızı dışarıda hareketten men edip eve toplayınız. Çünkü o zaman cinlerin yayılması ve bir şeyi süratle alıp kapmaları vardır. Uyku sırasında kandilleri söndürünüz. Çünkü fasıkçık yani fare bazen yanan fitili çeker de ev halkını yakar."

٧٩٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ : «إِذَا سَمِعْتُمْ نِبَاحَ الْكَلْبِ وَنَهِيقَ الحِمَارِ بِاللَّيْلِ فَتَعَوَّذُوا بِاللّٰهِ فَإِنَّهُمْ يَرَوْنَ مَالاَ تَرَوْنَ».

798- İmam Ahmed, Cabir (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Cabir dedi ki:

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Siz, geceleyin köpek havlamasını ve eşek anırmasını işittiğiniz vakit, Allah'a sığının. Çünkü sizin görmediğinizi onlar görürler."

DERSLER VE ÖĞÜTLER

Cinler, gaybi yaratıklardır. Varoldukları, kitab, sünnet ve ülemanın icması

797-Buhari (6/355) 59-Kitabu Bed'i'l Halk. 16-Sizden birinizin içeceğine sinek düştüğü vakit babı.

798-İmam Ahmed (3/355) Bu hadisi Buhari 'el Edeb'de tahric etmiştir. Sahih bir hadistir.

ile sabittir. Onlar insanlar gibi mükelleftirler ve yine insanlar gibi ceza ve mükafat görürler. Cinler, yaratılışları sırasında anlayış sahibi oldukları için doğuştan itibaren mükelleftirler.

İbni Abdilberr, cinlerin lügatçilere göre meratib üzere olduklarını zikretmiştir. Lügatçiler saf olarak cinni zikrederlerse, *"cinni"* tabirini kullanırlar. Eğer cin, insanlarla birlikte yaşayanlardan ise, o zaman *"amir"* diye adlandırılır. O zaman cem'i *"ummar"* olur. Eğer çocuklara musallat olanlardan ise, ona *"ervah"* pis ve inançsız ise ona da *"şeytan"* denilmiştir. Bunun üstünde olana *"marid"*, onun da üstünde ve güçlü olana *"ifrit"* denilir. İftirin cem'i *"efarit"* dir.

Şeytanlarla cinlerin bir cins olduğu; şeytanların cinlerin hais ve isyankarlarından olduğu görüşünde olanlar da vardır. Tercih edilen görüş de budur.

Alimlerden bir kısmı, cinlerin havadan, şeytanların da ateşten yaratılmış varlıklar olduğu görüşündedir. Ülema, nasların toplamından cinlerin, çeşitli şekillere girdikleri fikrini çıkarmışlardır.

Bu konuda İslam uleması arasındaki ihtilaf da şudur:

Cinler tam olarak insan şekli gibi şerefli bir şekle girebilerler mi? Yoksa bir tür eksiklik bulunan insan şekline mi veya diğer şekillere de mi girebilirler? Tercih edilen görüş birinci görüştür. Yani onlar, güzel şekillere de, çirkin şekillere de girerler, yerler, içerler, evlenip soylarını devam ettirirler. Şeytanlar insanoğluna vesvese verip onu saptırırlar. Erkek, kadın hiç bir insan yoktur ki, şeytanlardan bir karini (arkadaşı) olmasın. İnsan bazan onların sebebiyle, sar'a, delilik ve ihtilaç gibi hastalık türlerine yakalanırlar. Onlar bazan insanlara eziyet de ederler. Onların bazı insanların kılığına girmeleri ve onların dili ile konuşmaları bilinen meşhur olaylardandır. Bazı ruh çağırma olayları da bu türdendir. Zira Aziz ve Celil olan Allah, cinler alemini Hz. Süleyman (a.s)'ın emrine vermişti. Halbuki onlar gelecekten bir şey bilmiyorlardı. Fakat onlar, bazıları aracılığıyla cereyan etmiş ve etmekte olan bazı şeyleri biliyorlardı.

Cinlerle ilgisi olan bazı kişilerin bir çalıntının yerini keşfetme veya uzak yerlerde cereyan eden olayları bilme gücüne sabip olmalarının şaşılacak bir yanı yoktur. Bunlar, gayb aleminden bilgiler vermek değildir.

Şeytanlardan ve cinlerden korunmak; zikir ile, Allah'a sığınmak ile, Kur'an okumak ile ve namaz kılmak ile olur. Bir sebepten ötürü cinne çarpılmış kişinin, Felak ve Nas surelerini, Ayetel kürsiyi ve Bakara suresini okumak suretiyle tedavi edilme imkanı vardır. Fetvanın caiz gördüğü her şeyle tedavi olmak sahihtir.

Cinler, mükellef olsalar da, Cenab-ı Hakkın şu ayetteki kavline göre üstünlükte insanoğlundan daha aşağıdadırlar:

"Andolsun ki, biz insanoğullarını şerefli kıldık..." (1)

Cinler, atmosferin yüksek tabakalarına çıkma gücüne sahiptirler ve orada göklerin haberini gözetlerler. Allah Teala cinnin dili ile şöyle buyurmaktadır:

"Doğrusu biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve kayan ateşlerle doldurulmuş bulduk." (2)

Ayette geçen *"Lemesna"*nın manası, ülemanın da tefsir ettiği gibi *"kasadna - kasdettik"* anlamındadır.

Cinlerin olağanüstü güçleri vardır. Biz onları, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Süleyman (a.s) kıssasında gelen ayetlerden anlıyoruz.

Yeryüzündeki bazı eserleri inceleyenler, insaf gözü ile bakmış olsalar, bu eserlerden çoğunun açıklanamadığını göreceklerdir. Bunların yapımında cinlere rol verdiğimizde, oncak o zaman açıklanabilir. Bir defasında mabed yapılan bir mıntıka ile ilgili bir şeyler okumuştum. Bunların anlatıldığı şekilde olması mümkün değildir, ancak onlarda yüksek bir gücün öncülük ettiği bir yön ve yerdeki işçileri yönlendiren bir özellik bulunduğu muhakkaktır. Geçmişte olan böyle şeylerin, ancak cinlerle ilgisi olduğu ile açıklanabilir. Kur'an-ı Kerim'de anlatılan Hz. Süleyman (a.s) kıssası, Hz. Süleyman (a.s)'ın inşa ettiği bazı abidelerde, cinlerin katkısının olduğuna ait bize kesin delil vermektedir. O günkü insan gücüyle ve teknik imkanlarla yapılamayacak olan ve bugün hala ayakta duran bazı abidelerin yapımında, cinlerin katkısının olduğu görüşündeyiz.

İnsanlık tarihinden bize nakledilen bazı olaylar, ancak cinler aleminin varlığı ile açıklanabilir. Her yörede hala cinlerle ilgisi bulunan insanlar bulunmaktadır. Hala durumlarından şikayet etmekte olan insanlar vardır ki, onların bu durumu, ancak cinlerin varlığı ile açıklanabilir.

Bu ümmetin içindeki bazı alimler, kamil bir varis veya mürşid bir veli çıkarmak için bir kısım kural ve kaideler icad etmeye çalışmışlardır. Alimlerden bir çoğu kamil mürşidin şartları ve bulunması gereken kemalat sıfat ve marifetleri hakkında kitapler yazmışlardır. Şeyhlerimizden birisi şöyle diyordu:

"Mürşid, ancak şeytanın çalışma şekillerini bilmekle kamil olur, hatta irşada yetkili olur. Şeytanın huyunu, hareketlerini ve insan nefsi üzerindeki etkilerini bilen, kendini ve kardeşlerini şeytanın etkilerinden alıkoyabilen kişidir. İnsan, beşeri kemalatı ve ona nasıl ulaşacağını bildiği takdirde şeytanın etkisinden kurtulur. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, şeytan tarafından bir vesveseye uğra-

1) İsra Suresi: 70
2) Cin Suresi: 8

yınca, Allah'ı anarlar ve hemen gerçeği görürler." (1)

Şeytanın nefisler üzerindeki etkilerini bilmek, bilgi türlerinin en önemlilerinden biridir. İnsanı ancak Allah'tan ve ahiret gününden, şeytan, nefs, heva ve dünya çevirir.

Şeytan, cehennemlikler kervanını şarkı türkü söyleyerek kötülüğe yöneltir.

Bu konudaki görüşlere değinmiş olduğumuz şeyhimiz, insanın, alçaktan kemala doğru yürümesi için bir merdiven koymaya çalışmıştır. Bunlardan şu sonuç çıkıyor: İnsan, ma'sum değildir. İnsan kemalatını tam olarak kazanırsa, hissi veya manevi şehvetleri hariç olmak üzere, şeytana girecek kapı bırakmaz.

Dünya makamı, dünyevi başkanlık ve Allah'ın rızasının ve ahiretinin hedeflenmediği riyaset sevgileri, ma'nevi şehvetlerdendir.

ALİMLERİN CİNLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Cin haberleri, onların hikayeleri, onlarla ilgili sözler ve cinlerin bazı insanlarla konuşma girişimleri gibi konular, pek çok kitabın konularını oluşturmuştur. Yeni Ahit ve Eski Ahit'de, eski ve yeni tıb kitaplarında, alim ve araştırmacıların kitaplarında, genel olarak da din alimlerinde bu konu ile ilgili bir çok görüş bulunmaktadır. Kitab ve sünnet de, bize bu konularla ilgili kesin haberi getirmiştir.

Abbas Mahmud Akkad bir kitap yazmış ve adını da 'İblis' koymuştur. Akkad, genel olarak bazı kitaplarında-ki bu kitapta onlardan biridir-karşılaştırmalı araştırmalardan etkilenmiştir. Halbuki o araştırmaların yönü belli değildir; bakış açıları çok kerre açının iki kolu arasında bir o tarafa, bir bu tarafa gider gelir. Akkad'ın bu kitabının en önemli yanı, şeytan hakkında, ümmetlerin bize kadar ulaşan düşüncelerinden bize bir fikir vermesidir. O kitap bize Mısır, Hint, Mezopotamya ve Yunan medeniyetlerindeki şeytan fikrinden ve yahudilik ve hıristiyanlık dinlerindeki şeytan anlayışından söz etmektedir.

Akkad'ın Mısır Medeniyeti'nde şeytan düşüncesi ile ilgili sözleri şöyledir:

"Devletin yenilgiye uğrayıp servetin azaldığı, yönetim düzeninin bozulduğu ve geçim sıkıntısına düşüldüğü kriz dönemlerinde "Sit", zorunlu görevle ilgilenir. Tek başına bütün bunların günahını omuzunda taşır. Engellenemiyecek her afetin sorumluluğu "Sit"in üzerindedir. Sam yeli, kuraklık, kıtlık, kolera gibi salgın hastalıklar ve eski zamanlardan beri cinler ile ifritlere nisbet edilen diğer hastalıklar, bu afetlerdendir. Pis büyünün devamındaki sorumluluk da yine ona aittir. Çünkü o, sihrin teknikleri konusunda geniş bilgiye sahiptir. Ka-

---

1) Araf Suresi: 201

hinlerin ve büyücülerin onun kötülüklerine çare bulmaları, hastaları onun afetlerinden korumaları, ancak onun yöntemleri ve sırlarıyla mümkündür. Bundan dolayı Mısırlılarda muska ve nazar boncukları çoktur. Günümüze kadar devam eden haşerat ve böcek suretleri, ziynet için yapılmamış gerdanlıklar ve bilezikler bunlardandır. Fakat bunlar şifa amacıyla kullanılmaktadır.

Büyü ve tıp ile ilgilenen doktorlar diyorlar ki:

"İlaç, şifa veren ve hastalıktan koruyan şeydir. Fakat muska ve nazar boncukları, karanlık tayfalarının ve şer ruhların hareketlerinin yansımasını önleyen şeylerdir."

Firavunlar gizli ruhları yenmek için büyüye başvurmuşlardı. İkinci Ramses aile halkının tedavisi için muskacılardan ve efsuncılardan yardım istemişti. O bunu ne tıbbı bilmediğinden, ne de büyünün gücüne saygı duyduğundan dolayı yapmıştı. O bu ilacı, hastalığın cinsinden ötürü seçme zorunluluğuna inandığından yapmıştı. Daha önce denildiği ve her zaman da söylendiği gibi herşey için kendi cinsinden bir afet bulunmaktadır."

Akkad'ın Hint medeniyetinde şeytan düşüncesi ile ilgili sözleri de şöyledir:

"Hintlilerin, kötü ve pis ifritler hakkındaki inançları da bunlara benzemektedir. Onlar ifritlere "Rakşa" adını verirler ve diğer dinlerdeki şeytanın amelleri gibi amelleri "Rakşa"ya nisbet ederler."Rakşa" suretindeki şeytanlar, Ariler'in kızdığı ve çocuklarına nefret ettikleri ve tuzağından sakındırdıkları şekilde tarif ettikleri "şerr"in kendisidir.

Hint dininde ve ondan ayrılma dinlerde, 'Almara' diye isimlendirdikleri tanrının dışında, şeytan şahsiyetine benzeyen tek bir şahsiyet yoktur.

Bu "Almara" Buda kıssasında anlatılan varlıktır ki o, Buda'ya vesvese vermiş, onu ibadetten alıkoymak ve itidal ve zuht mesleği olan hikmet mesleğinden vazgeçirmek için ona ısrar etmiştir."

Akkad'ın Mezopotamya medeniyetinde ve o çevredeki şeytan düşüncesi ile ilgili sözleri de vardır. Akkad, kötü ruh olan *"Ehrimen"*den çıkan putatapıcılıktan bahseder. Yine o, nefsini kibirle doldurmuş olan*"Yama"*ya iman eden Zerdüştlük'ten söz eder...

Şeytan meselesine, insanlık kültüründe ortak bölen olarak itibar edilir. O da, peygamberlerin bahsettiği hak kalıntılarından uzaktır. Peygamberlerin getirdiği dinler, cehalet, hevaü heves ve aşırılık nedeniyle tahrif edilince, şeytan meselesi de tahrife giren konular arasında yer almıştır. Karşılaştırılmalı araştırmalar, her meselenin kendine özgü bir usülü bulunduğunu göstermiştir. Kuran'ın, usül ve füruda kesin gerçeği getirdiğinin ve her konudaki doğru ve gerçeği mufassal bir

şekilde bize verdiğinin isbatının dışında bütün bunlar bizi ilgilendirmiyor.

Abdurrezzak Nevfel de cin ve şeytan konusunda kitap yazmıştır. Aşağıdaki alıntılar, onun sözlerinden bazılarıdır:

"Elden ele dolaşan İncil nüshaları, Efendimiz İsa (a.s)'ın, delilik ve marazi hallere yakalanmış olan bir çok hastadan şeytanı çıkarmış olduğunu rivayet ediyorlar. Matta İncili'nde şu metni görüyoruz:

"Ve onlar çıkınca, işte cine tutulmuş dilsiz bir adamı İsa (a.s)'ya getirdiler. Şeytan dışarı çıkarılınca, dilsiz adam söz söyledi; ve halk: "İsrail'de hiç böylesi görülmemiştir," diyerek şaştı. Fakat Ferrisiler: "Cinlerin reisi ile cinleri çıkarıyor," dediler."

Markos İncili'nde de şu metni görmek mümkündür:

"Onların havrasında kötü ruhlu bir adam bağırarak şöyle dedi: "Bizden sana ne ey Nasıralı İsa? Bizi helak etmeğe mi geldin? Kimsin seni biliyorum; Allah'ın mukaddesi. "İsa (a.s) onu azarlayıp: "Sus ve ondan çık," dedi. Kötü ruh da onu sarsıp yüksek sesle bağırarak ondan çıktı..."

Luka İncili'nde birden çok şeytanın insanı çarptığına işaret eden şöyle bir metin bulunmaktadır:

"Bunun peşine İsa (a.s) şehirleri ve köyleri dolaşıp vaaz ediyor, Allah'ın melekutunu müjdeliyordu; on ikiler ve kötü ruhlardan ve hastalıklardan kurtulmuş olan bazı kadınlar, kendisinden yedi cin çıkmış olan bazı kadınlar ve kendisinden yedi cin çıkmış olan Mecdelli denilen Meryem de vardı."

Şeytanın insanı çarpmasının uzun yıllar devam etmesi mümkündür.

Luka İncili'nde şu olay yer almaktadır:

"Onsekiz yıldan beri kendisinde hastalık ruhu olan bir kadın; iki kat olmuştu ve hiçbir şekilde doğrulamıyordu. İsa (a.s) elini kadının üzerine koyunca, kadın doğruldu. İsa (a.s) şöyle dedi: "İşte şeytanın on sekiz yıldır bağlamış olduğu İbrahim kızı olan bu kadın, sebt günü bu bağdan çözülmesi gerekmez miydi?"

Tıbbın babası olarak bilinen Hipokrat; kahinlik, büyücülük ve şeytanlarla savaşa önem verir. O, diğer hekimlerin mukaddes hastalık diye tanımladıkları sar'a hastalığından, kutsallıktan uzak bir hastalık diye bahseden kişidir...

Sonra Galien (Calinus), şeytanı uzaklaştırmada yeni yöntemler edinmeye önem vermesi bakımından tabiblerin emiridir. Yüzlerce yıldan beri uzun bir süre devam eden öncü fikir her türlü tedavi yöntemlerine hakim olmuştur. Bu fikirdir ki, hastanın vücudundan şeytanı çıkarmak için şeytana vurmayı öğütlüyordu.

Hatta yakın zamanda anatomi uzmanlarının en büyüklerinden olan Tomas, akıl hastalarına en iyi ilacın tekmelemek ve bağlamak olduğunu açıklıyordu. Bunun için Prof. Kalin, Organik sebebi olmayan ızdırap hallerinin, ancak bağlamak ve dövmekle şifa bulacağını haykırıyordu.

Akıl hastalıklarında uzman olan Almanyalı Dr. Rill, zarar vermeyen işkenceyi, tedavi olarak nitelendiriyordu.

Amerika Psikolojik Araştırmalar Derneği üyesi Karrington "Yeni Ruhçuluk Olguları" adlı kitabında çarpılma hali ile ilgili olarak şunları söylüyor:

"Şeytan çarpması hali en azından gerçek bir haldir. Onu destekleyen birçok şaşırtıcı gerçekler var olduğu sürece, ilim onu göz ardı edemez. Mademki olay böyledir, o halde, sadece onu akademik yönden değil, çeşitli yönlerden araştırmak artık gerekli hale gelmiştir. Çünkü yüzlerce, hatta binlerce insan bu durumla karşılaşmaktadır. Yine o insanların bu durumdan kurtulması için süratli bir şekilde muayene edilmeleri ve tedavileri gerekmektedir. Biz şeytan çarpmasının teorik bakımdan gücünü açıkladığımıza göre, önümüzde enine boyuna araştırmak ve incelemek için geniş bir alan açılmıştır. Çağdaş ilmin ve psikolojik düşüncenin gereği olan yardım, tecrübe ve diğer şeyler de tedavi için gereklidir."

Dr. Bell 'Akıl Hastalarının Tedavisinde Alışılmışın dışındaki Hallerin Tahlili' adlı eserinde şunları söylüyor:

"Bizce en doğru olan şey, onun üzerindeki örtüyü kaldırmaktır. Daha özel olanı, ruhsal yönden çarpılma hali ile ilgili olanı açıklamaktır. Çünkü sinirsel ve psikolojik hastalıkların en önemli nedeni, şeytan çarpması olarak değerlendirilmektedir. Bize göre ruhi çarpılma hali, sanıldığından daha çok karmaşıktır. Çarpan şahıs cesetsiz ve yaratılmış bir nefisten ibaret olmadığı gibi, aklı da, iradesi de yoktur. Aksine ikisi de gerçekte bir çok şeyden meydana gelmiş bir şahsiyettir. Dokunan, şahsiyet merkezidir ve o öyle bir şahsiyettir ki, önce dokunulan şahsın tüm duyguları ile çakışmıştır. Onun da genellikle başkalarının telkinlerine karşı dayanma gücü yetersizdir. Bu nedenle bu şahsiyet, bu yolla herhangi bir insana yaklaşmak isteyenler için kolay yönlendirilen biri olur. Bu öyle bir yoldur ki, dokunan ruhların tümünü veya bir kısmını razı etmenin dışında, başka birşey görülemez. Zamanın geçmesiyle bu işlemdeki zorlama artar. Hatta sonunda dokunulan şahsın gücü yok olur...

Çarpan ruhlara ait üç ana çarpılma noktası vardır: Beyin tabanı, saçların mıntıkası, üreme uzuvlarına hakim olan merkez. Bu çarpma ile meydana gelen sıkıntıya ve çarpılan şahsın reaksiyonlarına gelince, onları akıl hastalıkları hastahanelerinde incelemek mümkündür. Bununla beraber şeytanları veya çarpan ruhları kovmada ve hastalarla mahzunların tedavilerinde akıl almaz aca-

iplikler yapanları, bazı doktorlar, küçümserler ve zırvalıkla suçlarlar."

Dr. James de, kendi kitabında cin çarpmasından söz ederken şöyle der:

"O durum olağanüstü bir etkidir. Kişinin aklını ve cismini harici bir bilinç olarak etkiler. Çarpma olayının gücünü inkar etmek mümkün değildir. Dr. Karl gibi bazı hekimler, deliliğin kötü ruhun hasta şahsı kaplamasından meydana geldiği ve hastanın titremelerinde ızdırap ve sıkıntılar ortaya çıktığı görüşündedirler. Onlara göre durgun elektrikle titremeler düzelir, kaplayan şahsiyet uzaklaştırılır, çarpan şahsiyetin etkisi olmadan, akıl tabii haline döner.

Bundan dolayı çağdaş ilim, bu gibi hallerin tedavi yöntemlerine önem vermiştir. Her ne kadar çarpmanın tedavi yollarında kullanılan dil ve kelimeler farklı olsa da, özde ve kökte birleşmektedirler. Amerika'da Minapolis Üniversitesi'nde sinir hastalıkları profesörü Pavırz bu tedavinin açıklamasında şunları söylüyor:

"Gençlik döneminde cesetsiz eziyet verici zararlı kötü ruhların, özel şartlarda bazı insanlarda akli veya cismi tehlikeli ızdıraplara neden olduklarını benimseyen görüşle alay ederek gülerdim. Bir elimde Buhner'in "Kuvvet ve Madde" adlı kitabını taşıyordum. Yine ben, İsa Mesih'ten Marya Hala'ya kadar herhangibir ruhun, hala giymekte olduğumuz eskimiş toprak elbisenin artıklarını gidermeye yardım edebileceğine yahut akli reaksiyonları deli saçmalarına veya öldürücü deliliğe ya da melankolik umutsuzluğa dönüştüren bu ruhsal zehiri akıldan giderebileceğine inanan görüşle alay ediyordum. Ama insana isabet eden hastalıkların çoğunluğunun bir nedeni olduğunu hiçbir zeki şahıs inkar edemez. Ah! Keşke bu, bu sebep bir bilinebilse!..."

Müteahhirinin kitablarından Hanefi mezhebinde en büyük kaynaklardan biri olan "Reddu'l-Muhtar Ala'd-Dürri'l-Muhtar" adlı kitabın sahibi meşhur Hanefi fakihi İbn-i Abidin'in "Resail'i- İbn-i Abidin" adı altında basılmış olan risalelerinin arasında bir risalesi vardır. İbn-i Abidin o risalesinde bazı cinlerin, Şeyh Halid-i Bağdadi'ye (Allah rahmet eylesin) talebelik ettiğinden bahseder. Bu risalenin adı: "Sellü'l-Husamu'l-Hindi Li-nusret-i Mevlana Halidi'n-Nakşibendi"dir. Şu aşağıdaki sözler, bu risaleden alınmıştır:

"Tabakatu'l-Kübra"da Harmele'den rivayet edilmiştir:

"O şöyle dedi: "İmam Şafii'yi şöyle derken işittim:

"Adalet ehlinden kim, cinni gördüğünü iddia ederse, Cenab-ı Hakkın şu kavli gereğince şahitliğini kabul etmeyiz. Bu kişinin nebi olması durumu hariç. Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Ey İnsanoğulları! Şeytan, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbise-

lerini soyarak ananızı babanızı cennetten çıkardığı gibi sizi de şaşırtmasın. Sizin onları görmediğiniz yerlerden o ve taraftarları sizi görürler. Biz şeytanları, inanmayanlara dost kılarız" (1).

Bu görüş "Şerhu'l-Makasıd"da geçen erbab-ı mükaşefatın müşahedelerine aykırı düşmektedir. Çünkü akla ilk gelen şudur: Burada herhangi bir şekle girmeden mühâhade edilmesi kasdedilmiştir. Ancak bu da keramet babından olur. Zira bunun bir nebi için mucize alması sahih ise, yukarıda geçen sözlere binaen onun bir veli için keramet olması da caizdir."

İmam Şafii Hazretleri'nin yukarıda geçen sözü, keramet sahibi olmayan kişiler hakkındadır ve cinin herhangi bir şekle girmemiş olması sebebiyledir. Yoksa cinnin herhangi bir şekle girmesi halinde, herkes tarafından görülmesini engelleyen bir neden yoktur."

A'meş'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Akşamleyin yanınıza bir cinni geliyordu. Ben ona: "Hoşunuza en çok giden yiyecek nedir?" diye sordum. O da: "Pirinçtir," dedi. Biz onlara pirinç yemeği getirdik. Lokmaların kalktığını gördüm, ama hiç kimseyi görmüyordum..."

Eserlerde ve diğer haberlerde, cinlerin mü'minlerinin namaz kıldıkları, oruç tuttukları, tavaf ettikleri, Kur'an okudukları, ilim öğrendikleri ve bu ilimleri de insanlardan aldıkları fakat insanların bunun farkına varmadıkları belirtilmektedir.

Yukarıda geçenlerden, bazı şekillere girdikten sonra cinlerin herkes tarafından görülebilmesinin caiz olduğu sonucu çıkmaktadır. Yine cinlerin herhangi bir şekle girmeden Allah'ın dilediği kişilerce görülmesinin caiz olduğu da anlaşılmaktadır. Hatta cinlerin zikir meclislerinde bulunmaları ve mü'minlerin seslerini dinlemeleri de caizdir.

Şeyh Hasan Eyyub da şunları söylemektedir:

"Akamu'l-Mercan" kitabının yazarı, İmam Ahmed bin Hanbel'den şunun rivayet edildiğini zikretmiştir:

"Halife Mütevvekkil bir dostunu şu mesajı iletmek üzere İmam Ahmed'e gönderdi: Mesaj şuydu:

"Halife'nin, sar'aya yakalanmış bir cariyesi vardı ve onun sağlığı için İmam'ın dua etmesini istiyordu. İmam Ahmed abdest için giydiği bağcıklı tahta nalınlarını çıkardı ve halifenin dostuna verdi ve ona şunu söyledi:

"Bunu Emirülmü'mininin evine götür, o cariyenin başında otur ve ona (cin-

niyi kasdediyor) de ki:

"Ahmed senin için şunu söyledi:

"Sana hangisi daha sevimli geliyor: Bu cariyeyi terk etmek mi, yoksa bu nalın ile yetmiş kere dayak yemek mi?"

Adam çıkıp gitti ve İmam Ahmed'in dediğinin aynısını söyledi. Cinni cariyenin dili ile: "Baş üstüne olur. Eğer İmam Ahmed bize Irak'ta oturmamamızı emretseydi, biz orada oturmazdık. Çünkü o, Allah'a itaat etmiştir. Kim Allah'a itaat ederse, her şey ona itaat eder" dedi. Ve cariyeyi terk etti. Bunun üzerine cariye huzura kavuştu ve çoluk çocuğu oldu."

Şeyh Ebu Bekir Cabir Cezairi 'Akidetü'l-Mü'min' adlı kitabında kendi aile halkından birinin başından geçmiş bir olayı şöyle anlatıyor:

"Adı Sa'diye olan benden büyük bir kızkardeşim vardı. Biz, bir gün, daha çocuk iken, evin alt tarafından üstüne doğru iple bağlı hurma dalları çıkarıyorduk. Biz evin yukarısında iken onları yükseğe sürüklüyorduk. Ablam Sa'diye ipi çeker çekmez, birden gücünü kaybetti ve kantrolü elden kaçırdı ve yerde cinlerden birinin üzerine düştü. Onun üzerine düşmesiyle ona şiddetli bir şekilde eziyet etmiş gibi oldu. Ama cinni de ondan intikamını aldı. Ablam uyurken her hafta iki üç veya daha çok onun yanına geliyor ve onu boğuyordu. Zavallı ablam ayaklarını uzatıp çekiyor, boğazlanmış bir koyun gibi ızdırap çekiyordu. Ablam ölü gibi oluncaya kadar cinni onu terketmiyordu. Bir defasında onun dili ile açıkça şunu söyledi. Böyle yapmasının sebebi, filanca gün filan yerde ablamın onu incitmiş olmasıydı.

Cinninin ablama gelip ona sar'a nöbetleri şeklinde eziyet etmesi ve yalnızca uyku sırasında gelmesi tam on küsur yıl boyunca devam etti, sonunda ablamı öldürdü. Adeti üzere bir gece ablamı sar'a nöbeti tuttu, ayaklarını uzatıp çekiyordu ve titriyordu; nihayet öldü. Allah ona rahmet eylesin ve bağışlasın! Amin.

Bu olayı ben bizzat yaşadım ve gözlerimle gördüm. Gören, duyan gibi değildir..."

İBNİ SAYYAD OLAYI

Biz bu bölümü burada, şeytanın insanla ilgisi ile irtibatlı olduğu için ele alacağız. Aslında İbni Sayyad yahudi asıllı bir adamdır, sonra zahirde müslüman olmuştur. Ama diliyle küfrü gerektiren kelimeler söylüyordu. Ve cinler alemi ile ilgisi vardı. O, insana ait şeytani vahiy olayını temsil ediyordu. Onun bu durumu sahabe-i kiramdan bazılarına karışık geldi ve onu *"Mesihu'd-Deccal"* zannettiler. Halbuki o, kesinlikle sözü edilen deccal değildi, ama ona benziyordu ve durumu karışıktı. Çünkü bu karışıklık ona ne bir iş, ne bir tehlike ve ne de bir hata gerektiriyordu. Çünkü Resulullah (a.s), kendisinin bildiği bir hikmetten dolayı bu ihtimali açık bırakmıştı. Biz de Resulullah (a.s)'ın böyle yapmakla, ümmetine kendisinden sonra olacaklarını haber verdiği olayları anlamada ictihad kapısını açmayı amaçladığını umuyoruz. Nas veya emir bu amacı taşımaktadır.

Allahu Teala şöyle buyurmuştur:

"Doğrusu şeytanlar sizinle tartışmaları için dostlarına fısıldarlar, eğer onlara itaat ederseniz, şüphesiz siz müşrik olursunuz." (1)

Şeytanların fısıldaması değişik şekillerde ortaya çıkar. Şeytanın, Allah'ın koruduğu kişi hariç verdiği vesvese bunlardan biridir. Ama, halkın çoğunluğu ondan gafildirler. Ancak gönül ehli olanlar onu anlarlar. İnsan, her ne kadar kötü motivler nedeniyle iç sezgiden yoksun olmasa da, bazı psikologlar bu motivleri zorlayan yabancı motiv türlerinden söz etmişlerdir. Bazan şeytanların fısıltısı, kişide daha açık bir şekil alır ki, İbn-i Sayyad olayı bu duruma bir örnektir.

Önceki bölümde, cinlerin insan cismine bürünmelerinin ve onların dili ile konuşmalarının mümkün olduğunu görmüştük. Bu, görülen ve şahid olunan bir olaydır. Aynı şekilde bazı insanların cinler alemi ile nasıl ilişkili olduklarını da görmüştük. İbni Sayyad olayı, gene bu konuya giriyor. O, cinler aleminden

---

1) En'am Suresi: 121

şeytanlarla ilişkisi olan bir kişiydi.

Bazı araştırıcıların bu olayın yorumunda sıkıntı çektiklerini görüyoruz. İbni Sayyad ahır zamanda ortaya çıkacak olan Deccal mı, yoksa deccallardan bir deccal mı? Kesin kararımız odur ki, İbni Sayyad deccallardan biridir. Resulullah (a.s.) onun hakkında tahlil ve araştırma yapmak için bu kapıyı açık bırakmıştır. Bu olay, kısımlarıyla veya tümüyle insanlık hayatında ortaya çıkan önemli bir olaydır.

Burada, İmam Nevevi'nin İbni Sayyad hakkındaki incelemesini, Sahih-i Müslim şerhinden nakletmek istiyoruz.

"İbni Sayyad'ın ismi Saf'dır. Ona İbni Said de denilir. Hadislerde İbn-i Sayyad ve İbni Said olarak da geçmektedir. Ülema İbni Sayyad kıssasını zor bir olay olarak görmüşlerdir. Bu adamın deccallardan biri olduğunda şüphe yoksa da, Mesih adındaki meşhur Deccal olup olmadığı konusunda şüphe edilmiştir. Hadislerin zahirleri, onun meşhur Deccal olduğuna dair Hz. Peygamber (a.s)'e vahiy gelmediğini göstermektedir. Hz. Peygamber (a.s)'e bildirilen yalnız Deccal'ın sıfatlarıdır. İbni Sayyad'da muhtemel belirtiler görülmüştür. Onun için Hz. Peygamber (a.s) ne bu adamın, ne de başkasının Deccal olduğunu kesin olarak söylememiştir.

Hz. Ömer (a.s)'e: "Eğer bu o Deccal'sa, senin onu öldürmeye gücün yetmiyecektir" buyurması, bundandır. İbni Sayyad müslümandı. Deccal'ın ise kafir olması gerekiyor. İbni Sayyad'ın çoluk çocuğu vardı. Halbuki Deccal çoluk çocuktan yoksun olacaktı. Ayrıca Deccal'ın Mekke ve Medine'ye giremiyeceği, bildirilmiştir. Ama İbni Sayyad Medine'ye girip sonra da Mekke'ye doğru yola koyulmuştur. Bütün bunlar, İbn-i Sayyad'ın meşhur Deccal olmadığının delilidir. Ayrıca Hz. Peygamber (a.s) Deccal'ın sıfatlarından, fitnesinden ve yeryüzünde ortaya çıkacağı zamandan haber vermiştir. İbni Sayyad kıssasının zor bir olay olması ve onun yalancı deccallardan biri oluşu, şu sebeplerden ötürüdür:

O Hz. Peygamber (a.s)'e: "Benim Allah'ın elçisi olduğuma şehadet eder misin?" diye sorarak saçmalamıştır. Kendisine doğrucu ve yalancı kimseler geldiğini, su üzerinde bir taht gördüğünü, kendisinin meşhur Deccal olmaktan çekinmediğini ve Deccal'ın yerini bildiğini iddia etmiştir. Yine o, Deccal'ı tanıdığını, doğduğu yeri ve halen nerede olduğunu, hatta burnunu akıtıp sokakları dolduracağını bildiğini söylemiştir...

İbni Sayyad'ın müslüman görünmesi, cihad etmesi ve bulunduğu halden vazgeçmesi, onun Deccal olmadığına sarih bir delil kabul edilmemiştir.

Hattabi şöyle demiştir:

"İhtiyarladıktan sonraki hali, selef arasında ihtilaflıdır. Rivayete göre İbn-i Sayyad bu sözlerinden tevbe etmiş ve Medine'de ölmüştür. Hatta cenaze namazı kılınacağı vakit, yüzü açılarak cemaata gösterilmiş ve "şahid olun," denilmiştir. Fakat yine rivayete göre İbn-i Ömer'le Cabir (r.a), İbni Sayyad'ın Deccal olduğuna yemin ederler, bundan hiç şüphe eseri göstermezlermiş. Hz. Cabir'e: "İbni Sayyad müslüman oldu," demişler:

"İsterse müslüman olsun," cevabını vermiş. "O, Mekke'ye girdi, zaten Medine'de idi", demişler:

"Girse de o Deccaldir," demiştir."

Ebu Davud'un Sünen'inde, Cabir (r.a)'den rivayet edilen salih bir hadis de şöyledir:

"Biz İbni Sayyad'ı Harra Savaşı'nda kaybettik" Bu hadis, onun Medine'de öldüğünü söyleyenlere bir reddiyedir.

Müslim, Cabir bin Abdullah (r.a)'ın Allah'ın adını anarak İbni Sayyad'ın Deccal olduğu konusunda yemin ettiğini rivayet etmiştir.

Ayrıca Cabir, Hz. Ömer (r.a.)'ın Resulullah (a.s)'ın yanında bu şekilde yemin ettiğini işitmiş ve Resulullah (a.s)'ın ona karşı çıkmadığını söylemiştir.

Ebu Davud, sahih bir isnadla İbn-i Ömer (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Vallahi İbni Sayyad'ın Mesih-Deccal olduğunda hiç şüphem yok."

Beyhaki 'el-Ba'as ve'n-Nüşur' adlı kitabında şunları söylemiştir:

"İnsanlar İbni Sayyad'ın Deccal olup olmadığı konusunda büyük bir ihtilafa düştüler. İbni Sayyad'ın Deccal olmadığı kanaatine varanlar Cassase kıssasında Temimu'd-Dari hadisi ile ihticac etmişlerdir.

İbni Sayyad'ın özellikleri, Deccal'ın özelliklerine benzeyebilir. Nitekim Sahih'de, insanların Deccal'a en çok benzeyeninin Abdu'l-Uzza bin Katan olduğu sabittir. İbni Sayyad'ın işi bir fitne oldu ki, Allah kullarını onunla denedi, müslümanları o fitneden ve o fitnenin şerrinden korudu.

Cabir hadisinde Hz. Peygamber (a.s)'in, Hz. Ömer (r.a)'in sözüne karşı sessiz kalmasından başka bir şey yoktur. İhtimal ki, onun bu şaşkın hali karşısında, Deccal olup olmadığı konusunda tevakkuf etmiş, sonra onun Deccal olmadığı konusunda Temim hadisinde açıklandığı gibi vahiy gelmiştir."

Bu sözler Beyhaki'nindir. Halbuki, Beyhaki İbni Sayyad'ın Deccal olmadığı görüşünü tercih etmiştir. Biz, Hz. Ömer (r.a)'den ve oğlu Abdullah'tan ve Ca-

bir'den, İbni Sayyad'ın Deccal olduğu konusunda görüşleri bulunduğunu arzetmiştik. En doğrusunu *Allah bilir.*

Burada şöyle bir soru hatıra gelebilir: İbni Sayyad, Hz. Peygamber (a.s)'in huzurunda peygamberlik iddia ettiği halde, onu neden öldürmemiştir?

Bu soruya iki vecihle cevap verilmiştir. Onları Beyhaki ve diğerleri şöyle zikretmişlerdir:

1- İbni Sayyad henüz büluğa ermemiş bir çocuktu. Mükellef olmadığı için öldürülmemiştir. Kadi Iyad bu cevabı beğenmiştir.

2- İbni Sayyad yahudilerle barış yapıldığı bir sırada ortaya çıkmıştır. Kendisi yahudi idi. Öldürülmemesi bundadır. Hattabi 'Mealimu's-Sünen'inde bu ikinci cevabı kati olarak kabul etmiş ve şunları söylemiştir:

"Çünkü Hz. Peygamber (a.s) Medine'ye geldikten sonra kendisiyle yahudiler arasında bir barış antlaşması yazdı. Buna göre yahudilere dokunmak, onları kendi hallerine bırakmak şarttı. İbni Sayyad da onlardandı. Yahut aralarına sığınmıştı. Hz. Peygamber (a.s)'in gizlediği Duhan ayeti ile onu imtihan etmesine gelince; İbni Sayyad'ın iddia ettiği kehaneti ve gaib konusunda söyledikleri, Hz. Peygamber (a.s)'in kulağına gelmişti. Bu sebeple onun gerçek halini anlamak ve Ashab-ı kiramına da bir kahin ve bir sihirbaz olduğunu, şeytanın şair kahinlere yaptığı gibi ona da bazı şeyler ilka ettiğini göstermek için kendisini imtihan etti. Resulullah (a.s) Duhan ayetini gizleyerek onu imtihan etti. Ayetin meali şöyledir:

"Gökyüzünün aşikar bir duman getireceği günü gözet." (1)

Hz. Peygamber (a.s) İbni Sayyad'a:

"Ben sana bir şey gizledim" dedi. O da: "Duh" dedi, kelimeyi tamamlayarak "Duhan" diyemedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s): "Sus, sen değerini aşamazsın!" buyurdu." Yani senin gibi şeytandan bir kelime belleyen kahinlerin yapacağı budur. Fakat peygamberler öyle değildir. Onlara vahyedilen gaib ilmi, tam ve açık olarak bildirilir. Allah'ın evliyaya ilham buyurduğu kerametler de öyle değildir, demek istemiştir. En doğrusunu Allah bilir.

İBNİ SAYYAD İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٧٩٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: إِنَّ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ انْطَلَقَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي رَهْطٍ مِنْ أَصْحَابِهِ قِبَلَ ابْنِ صَيَّادٍ،

1) Duhan Suresi: 10

حَتَّى وَجَدَهُ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ عِنْدَ أُطُمِ بَنِي مَغَالَةَ، وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ يَوْمَئِذٍ الْحُلُمَ، فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ظَهْرَهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِابْنِ صَيَّادٍ: «أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ» ؟ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ، فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الأُمِّيِّينَ. فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ : أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَرَفَضَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، وَقَالَ: «آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ» . ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَاذَا تَرَى؟» قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ» . ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا» . فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: هُوَ الدُّخُّ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «اخْسَأْ، فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ» فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الخَطَّابِ: ذَرْنِي يَارَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبُ عُنُقَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلَّطَ عَلَيْهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ، فَلاَ خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ».

799- Buhari ile Müslim, Abdullah bin Ömer (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"İbni Ömer şöyle demiştir:

"Hz. Ömer bin Hattab (r.a), Resulullah (a.s)'ın beraberinde sahabilerinden bir topluluk içinde İbni Sayyad denilen bir kahinin bulunduğu tarafa doğru gittiler. Nihayet onu (Ensar'dan) Mağaleoğulları'nın kalesi içinde çocuklarla oynarken buldular. İbni Sayyad, o günlerde henüz ergenlik çağına ermeye yaklaşmıştı. Bu genç kahin, Resulullah (a.s)'ı bilemedi, nihayet Resulullah (a.s) onun sırtına eliyle hafifçe vurduktan sonra:

"Benim Allah'ın Resulü olduğuma şehadet eder misin?" deyince, hemen Resulullah (a.s)'a baktı ve:

"Senin Ümmilerin Resulü olduğuna şehadet ederim", dedi. Bundan sonra İbni Sayyad:

"Sen benim Allah'ın Resulü olduğuma şehadet eder misin?" dedi. Hz. Peygamber (a.s) onun sorusuna cevap vermeyip, onu eliyle itti ve sonra:

"Ben Allah'a ve Allah'ın hak resullerine iman ettim" dedi. Bundan sonra İbni Sayyad'a:

799-Buhari (10/560, 561) 78-Kitabu'l Edeb. 97-Bir adamın diğer birine: "Yıkıl git" sözü babı. Müslim (4/2244) 52-Kitabu'l Fiten. 19-İbni Sayyad kıssasının zikri babı.

"Düşte törede ne görüyorsun?" diye sordu. O da:

"Bana, doğru haber de gelir, yalan haber de gelir," dedi. Resulullah (a.s.)':

"Senin üzerine iş karıştırılmıştır" buyurdu. Resulullah (a.s) ona:

"Ben senin için gönlümde bir şey sakladım" dedi. (Resulullah (a.s) gönlünde Duhan suresini hatırlamıştı). O da:

"Gönlündeki "Duh'tur" diye cevap verdi. Resulullah (a.s):

"Sus, yıkıl git! Haddini tecavüz etme!" buyurdu. Hz. Ömer (r.a.):

"Ya Resulullah! Bana izin ver de onun boynunu vurayım" dedi. Resulullah (a.s):

"Eğer bu Deccal ise, sen onun üzerine musallat kılınmazsın (yani onu vurmağa me'mur değilsin)! Eğer Deccal değil ise, onu öldürmekte senin için hiçbir hayır yoktur!" buyurdu."

Salim (hadisin ravilerinden biri) şöyle dedi:

"Ben Abdullah bin Ömer (r.a)'den işittim, şöyle diyordu:

"Resulullah (a.s) bundan sonra bir kerre de Ubey bin Ka'b Ensari ile beraber İbni Sayyad'ın bulunduğu hurmalığa doğru gittiler. Nihayet Resulullah (a.s) hurmalığa girince, hurma gövdeleriyle saklanıp gizlenmeye başladı. Böylece İbni Sayyad kendisini görmeksizin ondan bir şeyler işitmek istiyordu. İbni Sayyad ise hurmalıkta kendisine aid bir kadife içinde, döşeği üzerinde yatıyordu. Kadife hırka içinde genizden gelen hafif bir ses, bir hırıltı vardı. Tam bu sırada İbni Sayyad'ın annesi hurma gövdeleriyle korunmakta olan Hz. Peygamber (a.s)'i gördü ve İbn-i Sayyad'a:

"Ey Safi! İşte Muhammed geldi!" diye seslendi.

Safi, İbni Sayyad'ın adıdır. İbni Sayyad, bulunduğu yatma haline son verip sustu. Resulullah (a.s) yanındakilere:

"Şu kadın oğlunu o halde bıraksaydı, İbni Sayyad saçma sözleri ve tabii olmayan halleriyle size ne mal olduğunu beyan ederdi" buyurdu."

Salim şöyle dedi:

"Abdullah bin Ömer şöyle dedi:

"Bir kerresinde Resulullah (a.s) insanlar içinde ayağa kalktı, layık olduğu sıfatlarla Allah'ı övdü. Bundan sonra Deccal'ı zikredip şöyle buyurdu:

"Ben sizleri kesin olarak onun şerlerinden sakındırırım. Peygamberlerden

her bir peygamber, muhakkak kavmine Deccal'den haber verip korkutmuştur. Nuh Peygamber de muhakkak kavmine ondan haber verip sakındırmıştır. Lakin ben size bunun hakkında hiçbir peygamberin bilsinler diye kendi kavmine söylemediği bir özelliğini söyleyeceğim: Deccal şaşıdır (kötü kılavuzdur). Allah ise şaşı değildir (insanları doğru yola irşad eyler.)"

Müslim (1) bu hadise şu ilaveyi yapmıştır:

"İyi bilin ki, sizden biriniz ölünceye kadar Rabbi (Azze ve Celle)'yi katiyyen göremeyecektir."

Tirmizi (2) nin rivayetinde de şöyledir:

"Resulullah (a.s), aralarında Hz. Ömer bin Hattab (r.a) da bulunan ashabdan birkaç kişiyle birlikte İbni Sayyad'a uğradı. İbni Sayyad yetişkin bir çocuktu ve Mağaleoğulları konağının yanında bazı çocuklarla oynuyordu. İbni Sayyad, (Hz. Peygamber (a.s)'in gelişinin) farkında değildi. Nihayet Resulullah (a.s) eliyle onun sırtına vurdu..."

Ravi hadisi (yukarıda Buhari ile Müslim'in rivayet ettiği şekilde) Hz. Peygamber (a.s)'in: *"Sana bu iş karıştırıldı" sözüne kadar zikretmiş ve sonra şöyle demiştir: Resulullah (a.s) İbni Sayyad'a:*

"Ben, sana içimden gizli bir şey tuttum (ne olduğunu bil bakalım)?" dedi ve içinden ona: "Gökyüzünün apaçık bir duman getireceği günü bekle!"(3) ayetini tuttu. İbni Sayyad:

"O (içinde tuttuğun şey) "Duh"tur (yani dumandır)" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"Sus, yıkıl git! Sen haddini asla aşamayacaksın" buyurdu. Hz. Ömer (r.a):

"Ya Resulullah! Bana izin ver de onun boynunu vurayım?" dedi. Resulullah (a.s):

"Gerçekten o (Deccal) ise ona üstün gelmek sana verilmiyecektir ve şayet o değilse, onu öldürmekte senin için hiçbir fayda yoktur" buyurdu."

Ebu Davud (4) un rivayetinde:

"Sen onun üzerine musallat kılınmazsın" sözünden sonra şu ilave bulunmak-

tadır:

"Ravi dedi ki: "Deccal'ı kasdediyor."

٨٠٠ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِابْنِ صَيَّادٍ: «مَا تَرَى» ؟ قَالَ: أَرَى عَرْشًا عَلَى الْبَحْرِ وَحَوْلَهُ الْحِيتَانُ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «تَرَى عَرْشَ إِبْلِيسَ».

800- İmam Ahmed, Ebu Said el-Hudri (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"Resulullah (a.s) İbni Sayyad'a:

"Ne görüyorsun?" dedi. O da:

"Deniz üzerinde bir taht ve etrafında da balık görüyorum," dedi. Resulullah (a.s) da:

"İblis'in tahtını görüyorsun" buyurdu."

٨٠١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَحْلِفُ بِاللَّهِ: أَنَّ ابْنَ صَيَّادٍ الدَّجَالُ، قَالَ: قُلْتُ أَتَحْلِفُ بِاللَّهِ؟ قَالَ: فَإِنِّي سَمِعْتُ عُمَرَ يَحْلِفُ بِاللَّهِ عَلَى ذٰلِكَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، فَلَا يُنْكِرُهُ.

801- Buhari ile Müslim, Muhammed bin Münkedir (r.a)'den rivayet etmişlerdir:

"O şöyle demiştir: "Ben, Cabir bin Abdullah (r.a)'ı: "İbni Said, Deccal'dır" diye Allah'a yemin ederken gördüm ve:

"Allah'a yemin mi ediyorsun?" dedim. O da:

"Ben, Hz. Ömer (r.a)'i Hz. Peygamber (a.s)'in huzurunda bunun üzerine yemin ederken işittim. Fakat Hz. Peygamber (a.s) ona itirazda bulunmadı," dedi."

Ebu Davud (1)'un hasen bir senedle rivayetinde, Cabir bin Abdullah'a şöyle

---

800-Ahmed, Müsned 53/66, 97, 388) Mecmau'z Zevaid (8/4) Haysemi onu İmam Ahmed'in rivayet ettiğini, senedinde Ali bin Zeyd'in bulunduğunu, onun hüsnü'l hadis olduğunu ve geri kalan ricalinin de sika olduklarını söylemiştir.

801-Buhari (13/323) 96-Kitabu'l İ'tisam. 33. Bab. Müslim (4/2243) 52-Kitabu'l Fiten. 19-İbni Sayyad kıssası babı. Ebu Davud (4/121) Kitabu'l Melahim. Cessase haberi hakkında bir bab.

1) Ebu Davud (4/119, 120) Kitabu'l Melahim. Cessase haberi babı.

denilmiştir:

"O müslüman oldu." Cabir:

"Müslüman olsa da o Deccal'dir," demiş. Yine ona:

"Mekke'ye girdi, zaten Medine'de idi," denilmiş.

"Mekke'ye girse de o Deccal'dir," demiş."

٨٠٢ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِابْنِ صَيَّادٍ : «مَا تُرْبَةُ الجَنَّةِ» ؟ قَالَ: دَرْمَكَةٌ بَيْضَاءُ مِسْكٌ يَا أَبَا القَاسِمِ. قَالَ: «صَدَقْتَ».

802- Müslim, Ebu Said el-Hudri (r.a)'den şu şekilde rivayet etmiştir:

"Ebu Said şöyle demiştir:

"Resulullah (a.s) İbni Said'e:

"Cennet'in toprağı nedir?" diye sordu. O da:

"Beyaz undur, miskdir, ya Ebu Kasım!" cevabını verdi. Resulullah (a.s) da:

"Doğru söyledin!" buyurdu."

Müslim (1)'in Ebu Said el-Hudri (r.a)'den bir rivayeti de şöyledir:

"İbni Sayyad, Resulullah (a.s)'a cennetin toprağını sormuş. Resulullah (a.s) da:

"Beyaz undur, halis miskdir" buyurmuşlar."

İki rivayetin arası şöyle birleştirilir: Resulullah (a.s) önce onu haber verdi, sonra hafızasının sınırını öğrenmek için soru sordu ve onu imtihan etti.

Kadı Iyad şöyle nakletmiştir:

"Bazı görüş sahipleri ikinci rivayetin daha tercihe şayan olduğunu söylemişlerdir."

قَالَ: لَقِيَ ابْنُ عُمَرَ ابْنَ صَائِدٍ فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ لَهُ قَوْلاً أَغْضَبَهُ، فَانْتَفَخَ حَتَّى مَلأَ السِّكَّةَ، فَدَخَلَ ابْنُ عُمَرَ عَلَى حَفْصَةَ ـ وَقَدْ بَلَّغَهَا ـ فَقَالَتْ لَهُ: رَحِمَكَ اللَّهُ، مَا أَرَدْتَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ؟ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّمَا يَخْرُجُ [أَيِ الدَّجَّالُ] مِنْ غَضْبَةٍ يَغْضَبُهَا؟ ».

803- Müslim, Nafi (r.a)'den yani Abdullah bin Ömer (r.a)'in azatlısından şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"İbni Ömer Medine yollarından birinde İbni Said'e rastladı ve onu kızdıracak bir söz söyledi. O da burnunu attı. Hatta sokağı doldurdu. Bunun ardından İbni Ömer, Hafsa'nın yanına girdi. Bunu o da duymuştu. Ona:

"Allah iyiliğini versin! İbni Said'den ne istedin? Bilmez misin ki, Resulullah (a.s):

"Bu, ancak kişinin kızdığı bir öfke nedeniyle çıkar" buyurdular."

Müslim (1)'in bir rivayetinde Nafi, İbni Sayyad'dan söz ederek şöyle diyor:

"İbni Ömer (r.a) dedi ki:

"Ben ona (İbni Sayyad'a) iki kez rastladım. Bir defa rastladığımda kavmiyle birlikteydi. Bazılarına: "Bunun o (Deccal) olduğunu mu konuşuyorsunuz?" dedim.

"Hayır vallahi" cevabını verdiler.

"Bana yalan söylediniz. Vallahi bana bazınız haber verdi. O sizin hepinizden çok mal ve çocuk sahibi olmadıkça ölmeyecektir. Söylediğinize göre bugün o da öyledir," dedim. Daha sonra biraz konuştuk, sonra ayrıldım.

İbni Sayyad'a bir başka defa daha rastladım. Gözü şişmişti:

"Senin gözün bu hale ne zaman geldi?" diye sordum.

"Bilmiyorum!" diye cevap verdi.

"Gözünün başına geleni bilmiyorsun ha!" dedim.

"Allah dilerse onu senin şu sopanda da halkeder," dedi ve işittiğim en şiddetli eşek anırması gibi anırdı. Bazı dostlarım onu elimdeki sopayla, sopa kırı-

---

803-Müslim (4/2246) 52-Kitabu'l Fiten. 19-İbni Sayyad kıssası babı
1) Müslim. a.g.y.

lıncaya kadar dövdüğünü söylediler. Ama ben vallahi hatırlamıyorum", dedi."

Ravi diyor ki:

"İbni Ömer gelerek müminlerin annesinin yanına girdi ve olayı ona anlattı. Mü'minlerin annesi Hafza (r.a):

"Ondan ne istiyorsun? Bilmez misin ki, Resulullah (a.s):

"Hiç şüphe yok ki, onu insanlar üzerine gönderecek olan ilk şey, kızdığı gadab olacaktır" buyurdular" dedi."

٨٠٤ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: فَقَدْنَا ابْنَ صَيَّادٍ يَوْمَ الحَرَّةِ.

804- Ebu Davud, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Biz İbni Sayyad'ı Harra Savaşı'nda kaybettik."

٨٠٥ــ رَوَى مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: صَحِبْتُ ابْنَ صَيَّادٍ إِلَى مَكَّةَ، فَقَالَ لِي: أَمَا قَدْ لَقِيتُ مِنَ النَّاسِ، يَزْعُمُونَ أَنِّي الدَّجَّالُ؟ أَلَسْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّهُ لاَ يُوْلَدُ لَهُ» ؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: فَقَدْ وُلِدَ لِي، أَوَ لَيْسَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لاَيَدْخُلُ الْمَدِينَةَ وَلاَ مَكَّةَ» ؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: فَقَدْ وُلِدْتُ بِالْمَدِينَةِ، وَهَا أَنَا ذَا أُرِيدُ مَكَّةَ. ثُمَّ قَالَ فِي آخِرِ قَوْلِهِ: أَمَّا وَاللَّهِ أَنِّي لأَعْلَمُ مَوْلِدَهُ وَمَكَانَهُ، وَأَيْنَ هُوَ. قَالَ: فَلَبَسَنِي.

805- Müslim, Ebu Said el-Hudri (r.a)'den şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"İbni Sayyad'la Mekke'ye kadar arkadaşlık ettim. Bana dedi ki:

"Beri bak, insanlardan öylelerine rastladım ki, beni Deccal zannediyorlar. Sen Resulullah (a.s)'ı:

804-Ebu Davud (4/121) Kitabu'l Malahim. İbni Sayyad'ın haberi. İsnadı sahihtir. Hafız İbni Hacer Feth'de isnadını sahih saymış ve şöyle demiştir: "Ve bu daha önce geçmiş olan: "O Medine'de ölmüştür ve cemaat onun üzerine namaz kılmış, yüzünün örtüsünü açmışlardır" şeklindeki hükmü zayıf kılmıştır."

805-Müslim (4/2241, 2242) 52-Kitabu'l Fiten. 19-İbni Sayyad'ın kıssası babı.

"Onun çocuğu doğmayacak!" derken işitmedin mi?" Ben:

"Evet (işittim)" dedim.

"Benim çocuğum doğdu. Sen Resulullah (a.s)'ı:

"O Medine ile Mekke'ye giremez!" derken işitmedin mi?" dedi. Ben:

"Evet (işittim)." dedim.

"Ben Medine'de doğdum ve işte Mekke'ye gidiyorum" dedi. Sonra sözünün sonunda bana şunu söyledi:

"Beri bak. ben onun doğduğu yeri, mekanını ve nerede olduğunu pek ala bilirim." Böylece beni şaşırttı."

Müslim'in (1) Ebu Said el-Hudri (r.a)'den bir rivayeti de şöyledir:

"Ebu Said el-Hudri şöyle demiştir:

"Kendisinden utandığım bir halde İbni Said bana şunu söyledi:

"Haydi insanları mazur gördüm. Ya benden size ne ey Muhammed'in arkadaşları! Allah'ın Peygamber (a.s)':

"Deccal yahudidir" demedi mi? İşte ben müslüman oldum.

"Onun çocuğu olmayacak!" demedi mi? İşte benim çocuğum oldu.

"Allah ona Mekke'yi haram kılmıştır!" demedi mi? İşte ben haccettim" dedi. Ve sözüne devam etti. Hatta az kaldı ben sözünden etkileniyordum."

İbni Sayyad, Ebu Said el-Hudri (r.a)'ye:

"Beri bak vallahi! Ben şimdi onun nerede olduğunu pek ala biliyorum. Babasını ve annesini de biliyorum," demiş. Kendisine:

"Bu adamın yerine sen olmak ister miydin?" demişler.

"Bana arzolunsa geri çevirmezdim," cevabını vermiş."

Müslim (2)'in Ebu Said'den bir rivayetinde de, Ebu Said şöyle demiştir:

"Beraberimizde İbni Said olduğu halde haccetmek yahut umre yapmak için yola çıktık. Bir konağa indik. Derken insanlar dağıldı. Ben ve o, ikimiz kaldık. Onun hakkında söylenenlerden dolayı kendisinden şiddetle ürktüm. O eşyasını getirerek benim eşyamın yanına koydu. Ben:

---

1) Müslim (4/2242) 52-Kitabu'l Fiten. 19-İbni Sayyad'ın kıssası babı.
2) Müslim (4/2242) a.g.y.

"Gerçekten sıcak şiddetlidir. O eşyayı şu ağacın altına koysana!" dedim. Dediğimi yaptı. Bize koyun sütü ikram edildi. İbni Said giderek büyük bir kadeh getirdi. Ve:

"İç Ebu Said!" dedi. Ben:

"Gerçekten sıcak şiddetlidir. Süt de sıcaktır" dedim. Halbuki bir şeyim yoktu. Yalnız onun elinden içmek istemiyordum -yahut onun elinden almak istemiyordum, demiştir.- Bunun üzerine şunu söyledi:

"Ey Ebu Said, içimden öyle geçti ki, hakkımda halkın söylediklerinden dolayı bir ip almak, onu bir ağaca asmak ve kendimi boğmak istiyorum. Ebu Said, Resulullah (a.s)'ın hadisi siz ensar cemaatına ayan olduğu kadar kime ayan olmuştur? Sen Resulullah (a.s)'ın hadisini en iyi bilen insanlardan değil misin? Resulullah (a.s):

"Deccal kafirdir" demedi mi? Halbuki ben müslümanım, Resulullah (a.s):

"O kısırdır, çocuğu olmaz" demedi mi? Halbuki ben çocuğunu Medine'de bıraktım. Resulullah (a.s):

" O Medine'ye ve Mekke'ye giremez!" demedi mi? Halbuki ben Medine'den yöneldim, Mekke'ye gidiyorum."

Ebu Said el-Hudri demiş ki: "Az kaldı onu mazur görüyordum. Sonra şunu söyledi:

"Beri bak, vallahi ben onu pek ala biliyorum. Doğduğu yeri ve şimdi nerede olduğunu da biliyorum. Kendisine:

"Bu günün geri kalan saatlerinde sana yazıklar olsun! (yani işin rast gitmesin)," dedim."

٨٠٦ــ رَوَى التِّرمِذِيُّ الرِّوَايَةَ الآخِرَةَ إِلَى قَولِهِ: وَقَدْ تَرَكْتُ وَلَدِي بِالْمَدِينَةِ. وَقَالَ: أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّهُ لاَتَحِلُّ لَهُ مَكَّةَ» ؟ أَلَسْتُ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، وَهُوَ ذَا أَنْطَلِقُ مَعَكَ إِلَى مَكَّةَ؟ قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا زَالَ يَجِيءُ بِهٰذَا، حَتَّى قُلْتُ: فَلَعَلَّهُ مَكْذُوبٌ عَلَيْهِ. ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، وَاللَّهِ لأُخْبِرَنَّكَ خَبَرًا حَقًّا، وَاللَّهِ إِنِّي لأَعْرِفُهُ، وَأَعْرِفُ وَالِدَهُ، وَأَيْنَ هُوَ السَّاعَةَ (أَيِ: الآنَ) مِنَ الأَرْضِ؟ فَقُلْتُ لَهُ: تَبًّا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ.

806- Tirmizi, başka bir rivayette İbni Sayyad'ın *"Ben ise çocuğunu Me-*

806-Tirmizi (4/516, 517) 34-Kitabu'l Fiten. 63-İbni Sayyad kıssası hakkında gelen haberler babı.

dine'de bırakmış bulunuyorum" sözüne kadar rivayet etmiş ve rivayetine şu sözlerle devam etmiştir:

"Resulullah (a.s) Mekke'nin ona (Deccal'a) haram olduğunu buyurmamış mıdır? Ben ise Medine'li ve Medine halkından değil miyim ve işte seninle beraber Mekke'ye gitmiyor muyum?"

Ravi dedi ki:

"O, bu konuları konuşurken; "Vallahi ben, herhalde kendisine isnadda bulunulmuştur, dedim. Sonra şöyle dedi:

"Ya Ebu Said! Vallahi sana gerçek bir haber vereceğim! Vallahi ben onu (Deccal'ı) kesin olarak tanıyorum, babasını da tanıyorum ve şu anda dünyanın neresinde olduğunu da biliyorum!" Bunun üzerine ben de:

"Bu günün geri kalan saatlerinde sana yazıklar olsun! (yani işin rast gitmesin) " dedim."

٨٠٧ــ رَوَى أَبُو دَاوُدَ عَنْ نَافِعٍ ــ مَوْلَى عَبْدِاللَّهِ بْنِ عُمَرَ ــ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَقُولُ: وَاللَّهِ مَا أَشُكُّ أَنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ ابْنُ صَيَّادٍ.

807- Ebu Davud, Nafi (r.a)'den -Abdullah bin Ömer'in azadlısından- rivayet etmiştir:

"İbni Ömer (r.a) şöyle diyordu:

"Vallahi adı Mesih olan meşhur Deccal'ın İbni Sayyad olduğunda hiç şüphe etmiyorum."

٨٠٨ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ ــ فِي ابْنِ صَيَّادٍ ــ هُوَ الدَّجَّالُ. وَقَالَ: قَالَتْ أُمُّهُ: حَمَلْتُهُ اثْنَى عَشَرَ شَهْرًا، فَلَمَّا وَقَعَ، صَاحَ صِيَاحَ ابْنِ شَهْرَيْنِ، وَكَانَ يَشُبُّ فِي الْيَوْمِ الْوَاحِدِ شَبَابَ الصَّبِيِّ لِشَهْرٍ.

808- İmam Ahmed, Ebu Zer (r.a)'den rivayet etmiştir:

"Ebu Zer İbni Sayyad hakkında; "O Deccal'dir." dermiş. Ebu Zer (r.a) dedi ki:

"İbni Sayyad'ın annesi:

"Ben onu karnımda oniki ay taşıdım. Doğduğu zaman iki aylık çocuk gibi bağırdı. Bir günde bir aylık çocuğun gelişmesi gibi gelişiyordu" demiştir."

Tabarani (1) Ebu Zer (r.a)'den şöyle rivayet etmiştir:

"İbni Sayyad'ın Deccal olduğuna ait on kez yemin etmek, bana, onun Deccal olmadığına dair bir kez yemin etmekten daha sevimli geliyor."

Bir Açıklama

İbni Sayyad'ın Deccal olduğunu farzedelim. Yaşadığı bu dönem, cin ve şeytenlarla ilgisi olan bir dönemi temsil ediyordu. Çünkü bu dönem, onun ortaya çıkışından önceki bir dönemdir. Ancak biz kesin olarak inanıyoruz ki İbni Sayyad Deccal değildir. İleride gelecek olan ve içinde adalardan birinde Deccal'ı gördüğünü belirten Temimü'd-Dari hadisine göre onun Deccal olması mümkün değildir. O halde, İbni Sayyad'ın Deccal olduğunu nasıl söyleyebiliriz. Halbuki özellikle Resulullah (a.s) Temimü'd-Dari'nin onu gördüğünü ıkrar buyurmuştur.

İbn-i Kesir 'en-Nihaye' de şunları söylemektedir:

"Bazı alimler: "Sahabe-i Kiram'dan bazıları, İbni Sayyad'ın Deccal olduğunu zannetmişlerdir. Halbuki o Deccal değildir. Çünkü o henüz küçük bir çocuktu," demişlerdir."

İbni Sayyad Medine yahudilerindendir. Lakabı Abdullah'dır. Ona Saf da deniliyordu. Rivayetlerde bu isim de, diğeri de gelmiştir. Asıl ismi Saf da olabilir. Sonradan müslüman olunca İbni Abdullah (Abdullah'ın oğlu) olarak isimlendirilmiştir. İbni Sayyad'ın oğlu, tabii'nin ileri gelenlerinden Umare bin Abdullah'tır. İmam Malik ve başkaları ondan rivayette bulunmuşlardır. Doğrusu, Deccal'ın İbni Sayyad'dan başkası olduğudur. İbni Sayyad'ın deccallardan birisi olduğunu fakat sonra tevbe edip müslüman olduğunu söylediği bilinmektedir. Onun kalbini ve amellerini en iyi Allahu Teala bilir.

İbni Sayyad hakkında rivayet edilen hadis-i şerifler pek çoktur. Bazısında, onun Deccal olup olmadığı konusunda tevakkuf vardır. En doğrusunu Allah bilir. Resulullah (a.s)'a Deccal'ın durumu ve onun nitelikleri, hakkında vahiy gelmeden önce olması ihtimali vardır. Bu konuda Temimu'd-Dari hadisi bulunmaktadır ve o, bu konuda en açıklayıcı bilgileri içermektedir.

---

1) Mu'cemu'l Kebir (10/13) Mecmau'z Zevaid (8/4) Haysemi: "Onun isnadı hasendir" demiştir. Hafız İbni Hacer, Feth'de onu sahih kabul etmiştir ve şöyle demiştir: "İbni Mes'ud'un hadisi onun benzeridir, fakat İbni Mes'ud "on kerre" yerine "yedi kerre" demiştir."

İbni Kesir şunları da söylemiştir:

"Biz, İbni Sayyad'ın o meşhur Deccal olmadığı konusuna işaret eden hadisleri getireceğiz. En doğrusunu ve en sağlamını Allah bilir."

İbni Sayyad, kesinlikle ahir zamanda çıkacak olan Deccal değildir. Bu görüş Fatıma binti Kays Fihriye hadisine göredir. O hadis bu konuda en açıklayıcı bilgiyi vermektedir.

RUH ÇAĞIRMA

Ruh çağırma olayı, çağımızda ve geçen çağlarda insanların kafasında önemli bir yer tutmuştur. Materyalizm ve şüphecilik dalgası zirveye ulaştıktan sonra, insanlar gaybi bir şeyle ilgi kurmaya yönelmişlerdir.

İnsanlar nübüvvet ve risaletin hakikatını, Kur'an ve sünnet'i ve onlardaki mucizeleri, evliyanın velayetini bilmiş olsalardı, zanniyata ve vehmiyata (asılsız şüpheler ve kuruntulara) tutunmaya gerek duymazlardı. Fakat çağın durumu ve meydana gelen olaylar, bir çoklarını maddecilik yalanını geçersiz kılan olaylara önem vermeye yöneltmiştir. Bundan dolayı insanlar telepati, hipnotizma, rüya olayları ve ruh çağırma işinin ardına düşmeye başlamışlardır. Bütün bunlar, insanda ve kainatta gizlilikler bulunduğunu kanıtlayan olaylardır. Ruh çağırma olayından söz edenler, kendi aralarında ihtilafa düşmüşlerdir. Bazıları, onu tamamen inkar edip, yalan ve gözbağıcılık olarak değerlendirmişler, bazıları da onu kanıtlama yoluna gitmiş ve onu ma'sum bir vahiy alarak kabul etmeye başlamışlardır. Bu her iki gurup da aşırı gitmişlerdir.

Nebiler ve resullere ait olmayan gayb işine masumiyet veren kişi küfre girmiştir. Ruh çağırma olayından şer'i bir hüküm çıkarmaya yeltenen kişi de küfre girer. Şurası açıktır ki, ruh çağırma olaylarında meydana gelen şeyler, alışılagelmişin dışında bir şeylerin var olduğunu isbat ediyor. Öyle ise onun sağlıklı açıklaması nasıl olacaktır?

Şeyh Hasan Eyyub 'Ma'a Resulullah ve Kütübihi ve'l-Yevmu'l-Ahır' adlı eserinde şu görüşlerine yer veriyor:

"Ruh çağırma ayinlerinde meydana gelen olayların şu şekilde bir açıklaması yapılabilir: Onlar cin ve şeytanların eseridir. İnsan ruhlarının bu durumla bir ilgilerinin bulunamayacağını ifade etmeniz gerekiyor. Bu şekilde düşünenlerin kalbi rahat olur ve gönlü huzur bulur."

Hasan Eyyub şöyle devam etmektedir:

"Bir cinninin, diri bir şahsı veya ölümünden sonra ölmüş bir kişiyi taklid etmesi mümkündür. Zira cinlerin ömrü yüzlerce yıla ulaşmaktadır. Nitekim bu husus bazı hadis ve eserlerde sabittir. Ayrıca bir insanın, bir cinniyi başka bir insanın dili ile konuşturması da mümkündür. Bir cinninin bir kalemi hareket ettirmesi, veya kalem aracılığıyla resim çizmesi ve bu konuda duyduğumuz diğer şeyleri yapması da mümkündür. Geçmişte olduğu gibi bu gibi şeyler halen de olmaktadır. Bu konuyu derinlemesine inceleyenler, şüphe duyulmıyacak garaib şeyleri bulacaklardır."

Şeyh Said Ramazan el-Buti, 'Kübra'l-Yakiniyyat' adlı eserinde ruh çağırma ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

"İnsanlar arasında kötü niyetli, yalancı ve başkasının aklıyla oynamayı meslek haline getiren kişiler olduğu gibi, cinlerden de bu yapıda olanlar vardır. Seni çağıranın, bir selenin dibinde sorduğun sorulara cevap yazanın azgın bir şeytan olmadığını, kafanı ve dini düşünceni kurcalamak, seni aldatarak eğlenmek ve sana yalan haber vermekten zevk alan biri olmadığını nereden bilebilirsin?

Pek çok aklını oynatan, sapıklığa ve hurafelere dalan insanların; kendilerini peygamberler veya ulu kişiler olduklarını iddia etmelerindeki hamakatın başlıca sebepleri, o şeytanların telkinlerinden kaynaklanmaktadır. Bu şeytanlar, onların gönüllerinin derinliklerinde bazı telkinler oluşturarak, ya da kulaklarına fısıldıyarak Allah'ın sevgili kulları ve şerefli mahlukları olduklarını telkin ederler. Allah'ın kendilerinden teklifleri ikram olarak düşündüğünü okumağa başlar, damarlarındaki gururu kabartır, boş olan kafalarını aldatıcı şeylerle doldurur ve sonra da onlara omuz bükmeye başlar..."

ALTINCI KISIM

KİTAPLARA İMAN

SEMAVİ DİNLER VE KİTAPLARI
BAZI DİNLERİN KİTAPLARI

KİTAPLARA İMAN

Aziz ve Celil olan Allah'ın indirdiği kitaplara iman etmek, imanın esaslarından üçüncüsüdür. Allah Azze ve Celle'nin indirmiş olduğu kitaplar, bilinen sayı ile sınırlı değildir. Ama Kur'an-ı Kerim onlardan dördünü açıkladığı gibi, yine Hz. İbrahim (a.s)'in ve Hz. Musa (a.s)'nın sahifelerini de açıklamıştır. Nitekim kabul gören görüşe göre peygamberlerin sayısı da sınırlandırılmamıştır. Kur'an-ı Kerim bize yirmibeş peygamberlerden açıkça bahsetmektedir. Buna delil de Allahu Teala'nın şu sözüdür:

"İnsanlar (aslında) bir tek ümmet (millet) idi. Bu durumda iken Allah, müjde verici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında anlaşmazlığa düştükleri konularda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da indirdi..."(1)

Fahri Razi bu ayetin tefsirinde Kadi Beydavi'den naklen şunları söylemiştir:

"Bu ayetin zahiri, ister uzun olsun ister kısa, ister tedvin edilmiş, ister edilmemiş olsun; ister mucize olsun, ister olmasın, içinde Hakk'ın beyanı bulunan indirilmiş bir kitap ile birlikte mutlaka bir peygamberin olduğuna işaret eder. Çünkü kitabın o peygamberle birlikte indirilmiş olması, bunlardan hiçbirini gerektirmez."

Allahu Teala yine şöyle buyuruyor:

"Andolsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik..."(2)

Tercih edilen görüşe göre ayette geçen *"açık deliller"* ile mucizeler kasde-

---

1) Bakara Suresi: 213
2) Hadid Suresi: 25

dilmiştir. Allah -Azze ve Celle- bize Hz. İsa (a.s)'dan da haber vermiştir:

"Sana kitabı, hikmeti, Tevrat ve İncil'i öğretmiştim..." (1)

Bazı alimler bu ayette geen "kitab" kelimesini "yazı yazmak" ile tefsir etmişlerdir. "Kitab" kelimesinin bir başka tefsiri daha vardır ki, onun "farz kılınan veya farz kılınmış" manasına gelme ihtimali vardır. Bu yorum, Cenab-ı Hakkın:

"Namaz mü'minler üzerine vakitli olarak yazılmıştır (farz olmuştur)"(2) sözünden alınmıştır. Ayet, namazın "belli vakitlerde farz kılındığını" bildirmektedir. Kitab sözü "mektup-yazılmış" manasına da gelir ki, bu durumda "farz kılınmış" demek olur. Hikmet'in manası, işleri yoluna koymak demektir. Aziz ve Celil olan Allah kullarına farz kıldıklarının bilgisini Hz. İsa (a.s)'ya vermişti. Ona fiillerde ve sözlerdeki hikmet de verilmişti. Anlayış ve ezber olarak Tevrat da verilmişti. Allah (c.c) ona farklı bir kitap olarak İncil'i indirmişti.

Resuller ve nebiler (salat ve selam üzerlerine olsun) Allah'ın kendilerine öğretmesi sebebiyle, O'nun farzlarını bilirler. Aynı şekilde onların kitabı da -tedvin edilmiş olsun veya olmasın, büyük veya küçük olsun farketmez- insanlara lafız ve mana ile veya lafız olmadan sadece mana ile nakledilmiştir.

Fakat Kur'an-ı Kerim, Tevrat'ı, İncil'i, Zebur'u, Kur'an'ı, Hz. İbrahim (a.s)'in ve Hz. Musa (a.s)'nın sahifelerini zikretmekle özel bir durum arzetmiştir. Bunların lafızları ve manaları Allah'tandır. Kur'an-ı Kerim onların arasında mucize olması ve diğer özellikleri bulunması nedeniyle özellik arzeder. Allahu Teala'nın onun koruyuculuğunu üzerine alması, bu özelliklerden biridir. Nitekim Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

"Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız." (3)

Bu ümmet, Allah'ın tevfik ve inayetiyle "Kitab"ını korumuştur. Diğer kitap sahipleri kitaplarını korumakla mükellef tutulmuş iken, Allah'ın hakkını yerine getirmemişlerdir. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmaktadır:

"Allah 'ın Kitabı'nı korumaları kendilerinden istendiği için Rablerine teslim olmuş zahidler ve bilginler de (onunla hükmederlerdi.) Hepsi ona (hak olduğuna) şahidlerdi..."(4)

Yahudiler tarafından Tevrat olarak kabul edilen eski Ahid'in bölümlerinden

---

1) Maide Suresi: 110
2) Nisa Suresi: 103
3) Hicr Suresi: 9
4) Maide Suresi: 44

ilk beş bölümün içine Tevrat ve Hz. Musa (a.s)'nın şahsi hayatı ile birlikte Hz. Musa (a.s)'nın sahifelerinin karışmış olduğu açıktır. Bu bölümlerin yüzeysel bir şekilde okunuşundan bu durum açık bir şekilde ortaya çıkar. Tebdil, tahrif, eksiltme ve çoğaltma ile birlikte bu, birçok delilin işaretinden anlaşılmaktadır. Bizim peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s)'in getirdiği kitab, bu konuda bize yeterli deliller vermektedir. Ve bu konuda Kur'an'ın şehadeti bize yeterlidir. Kur'an-ı Kerim'in çeşitli yerlerinde şöyle buyurulmaktadır:

"Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirdiler..."(1)

"Onlar (yahudilerin bazısı) kelimeleri, yerlerinden sonrasına kaydırıp değiştirirler..." (2)

"Vay haline o kimselerin ki, kitabı (Tevrat'ı) elleriyle yazarlar, sonra o yazdıkları şeyi az bir para karşılığında satmak için: "Bu Allah katındandır," derler..."(3)

Burada, Tevrat'ın dışında, başka nedenlerle indirilen diğer bir şey de vardır.

Şu andaki İnciller'e, tahrif ve tebdille birlikte, İncil'den olanlarla beraber Hz. İsa (a.s)'nın hayatıyla ilgili bölümlerin karışmış olduğu açıktır. Bugün Hıristiyanlar'ca güvenilen İncil'ler, Hz. İsa (a.s)'nın dinini tahrif eden Pavlos okulunun kalemleri tarafından yazılmıştır. Halbuki güvenilmeyen ve bugüne kadar gelmemiş olan diğer İnciller de vardır. İncil diye isimlendirilenlerden bize kadar ulaşanların hepsini, sanki Hz. İsa (a.s)'nın özel hayat hikayesiymiş gibi buluyoruz. Onlarda bazı bölümler bulunuyor ki, İncil'den olabileceği hissine kapılıyoruz; ama bunu kesin olarak söyliyemeyiz.

Hz. Davud (a.s)'a ilahi vahiy olarak gelen neşideler mecmuası Zebur'a, Hz. Davud'un dışında birilerinin okuduğu diğer kasideler karışmış olduğu açıklıkla görülmektedir. Basit bir akıl yürütme ile bu ortaya çıkar. Zebur'da kime ait olduğu zikredilmemiş mezmurlar olduğu gibi, Hz. Davud (a.s)'un çeşitli münasebetlerle okuduğu zikredilen mezmurlar da vardır. Ayrıca okuyucularına nisbet edilen diğer mezmurlar da bulunmaktadır.

Doğru kabul edilen görüşe göre "Beş Bölüm"den meydana gelen Hz. Musa (a.s)'nın sahifelerinden geriye kalanlara başka şeyler de karışmıştır.

Allah (c.c), insanlık kendine yönelsin ve mükelleflere hüccet olsun diye, korunmuş, muciz, kontrol edici ve hükmedici olan Kitab'ı seçkin kıldığı Hz. Muhammed (a.s)'e göndermiştir. Allah Azze ve Celle'nin ilahi rahmetini buradan

---

1) Nisa Suresi: 46
2) Maide Suresi: 41
3) Bakara Suresi: 79

anlıyoruz. Yüce Allah onda ihata edilemiyecek kadar özellikler kılmıştır.

Yahudi ve hıristiyanların dışındaki bir çok ümmette dini kitaplar bulunuyor. Onlardan bazılarının asılları peygamberlerden rivayet edilmiş olabilir.

"Geçmiş her ümmet içinde mutlaka bir uyarıcı bulunagelmiştir."(1)

Bu ayet-i kesime gereğince, Allah'ın mesajını kendilerine ulaştıran peygamberlerin gönderilmediği hiçbir ümmetin olmadığına inanıyoruz. O peygamberlerin hepsi, insanlara farzları açıklamak, yaratıcı ile yaratılmışın ilişkilerindeki hikmeti öğretmek için gönderilmişlerdir. Ayrıca onlar şu ayet-i kerimelerde belirtildiği gibi nefisleri arıtmak ve eğitmek için de gönderilmişlerdir:

"Ona de ki: Arınmağa niyetin var mı? Rabbine giden yolu göstereyim ki, O'na saygı duyup korkasın."(2)

"Rabbimiz! İçlerinden onlara senin ayetlerini okuyan, Kitab'ı ve hikmeti öğreten, onları her kötülükten arıtan bir peygamber gönder." (3)

Bunların tümü vahyin tebliğinin göstergeleridir. Bu vahiy bizim şeriatımızdaki "kudsi hadisler"e de, Hz. Peygamber (a.s)'in sünnetine de benzese farketmez. İnsanlar bu vahiyleri peygamberlerinden kaydettiler, daha sonra da onları tahrif ettiler. Allah Azze ve Celle'nin bize açıklananları dışında başka kitaplar göndermiş olma ihtimali vardır. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar bir tek ümmetti. Allah, peygamberleri müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdi; insanların ayrılığa düşecekleri konularda aralarında hüküm vermek için onlarla birlikte hak kitaplar indirdi.." (4)

Fahri Razi şöyle demiştir:

"Vahyin özellikleri vardır. Semavi kitapların da özellikleri ve nitelikleri vardır. Kur'an, bu özellik ve niteliklerin daha fazlasıyla özellik arzetmektedir."

Kur'an-ı Kerimde, kendi özellik ve nitelikleri zikredilmiştir. Onun, muhkem; sapasağlam, apaçık söz, mesani çift, tekrar edilen, adl, adaletli, muhafassal; ayrıntılı, hak ile batılı ayıran, mükellefin dünya ve ahiret işlerinde muhtaç olduğu her şeyi açıklayıcı özellikleri vardır. Hidayet de, rahmet de Kur'an'dadır. Kur'an-ı Kerim'in ayetleri iki kısımdır: Muhkem ve müteşabih. Kur'an'da, kainatta ve nefisteki Allah'ın ayetleri sunulmuştur. Kıyamet bilgisi ondadır. O en yüce ve en sağlam kitaptır. Onda korkutma da, müjdeleme de vardır. O, insan-

1) Fatır Suresi: 24
2) Naziat Suresi: 18-19
3) Bakara Suresi: 129
4) Bakara Suresi: 213

lar arasında çıkan anlaşmazlıkları çözen ve karara bağlayandır. Kur'an gönüllerdeki hastalıklar, şüpheler, sorular ve şaşkınlıklar için şifadır. Bu ve diğer özellikler, ileride göreceğimiz şekilde Allah'ın kendi kitabını vasıflandırmasından ötürü Kur'an da bulunmaktadır.

İncil kelimesi müjde anlamına geliyor. Kur'an-ı Kerim ayetleri, Hz. İsa (a.s)'nın, ismi Muhammed olan bir peygamberi müjdelemek için geldiğini beyan ediyor. Aziz ve Celil olan Allah, Hz. İsa (a.s)'nın risaletini İncil'e uyan vasıflarla nitelendirmiştir. Nitekim İncil'in de sıfatlarını belirtmiştir. Bunlarla İncil'in alametleri belirlenmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

"Meryem oğlu İsa: "Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan, Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir peygamberi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir peygamberiyim." demişti"(1)

"Onların izi üzerine arkalarından Meryem oğlu İsa'yı, ondan önce gelmiş bulunan Tevrat'ı doğrulayarak gönderdik. Ona yol gösterici, aydınlatıcı olan ve önünde bulunan Tevrat'ı doğrulayan İncil'i, sakınanlara öğüt ve yol gösterici olarak verdik." (2)

"Ben (İsa), size Rabb'inizden bir ayet getirdim..."(3)

Zebur'a gelince, Kur'an'da onun için bir vasıf gelmemiştir. Fakat onun ismi, öğüt verme, ilahi ve kaside okumaya yakın bir anlama geldiğine işaret ediyor. Resulullah (a.s): *"Gerçekten ona Davud (a.s) ailesinin mizmarlarından bir mizmar verilmiştir"(4)* buyurmuştur. Burada mizmardan kasıt, güzel sestir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Andolsun Tevrat'tan sonra Zebur'da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık."(5)

Eski Ahid'de halen mevcud olan Mizmarlar'dan Hz. Davud (a.s)'a nisbet edilenler olduğu gibi, başkasına nisbet edilenler de vardır. Onların okunuşundan sanki bir kısmın üzerinde vahiy damgası olduğu ortaya çıkıyor. Onlardan bir kısmının Hz. Davud (a.s)'a ait nağme olduğu, bir kısmının da başkasına ait

---

1) Saf Suresi: 6

2) Maide Suresi: 46

3) Ali İmran Suresi: 49

4) Buhari (9/92) 66-Kitabu'l Fezaili'l Kur'an. 31-Kur'anı en güzel sesle okuma babı. Müslim (1/546) 6-Kitabu Salati'l Müsafirin ve Kasriha. 34-Sesi Kur'an'la süslemenin müstehab oluşu babı. Tirmizi (5/693) 50-Kitabu'l Menakıb. 56-Ebu Musa Eş'ari (r.a)'nin menkıbeleri babı. Nesai (2/180) 11-Kitabu'l İftitah. 83-Kur'an'ı (güzel) ses ile süsleme babı.

5) Enbiya Suresi: 105

nağme olduğu anlaşılıyor. En doğrusunu ancak yine Allah bilir.

Tevrat'a gelince; o, Kur'an-ı Kerim'de toplayıcı vasıflarla nitelendirilmiştir:

"Biz, içinde doğruya rehberlik ve nur olduğu halde Tevrat'ı indirdik. Kendilerini (Allah'a) vermiş peygamberler ,onunla yahudilere hükmederlerdi..."(1)

"Musa için, nasihat ve her şeyin açıklamasına dair ne varsa hepsini levhalarda yazdık. (Ve dedik ki): Bunları kuvvetle tut, kavmine de onun en güzelini tutmalarını (gereği ile amel etmelerini) emret..."(2)

Hz. İbrahim (a.s) ve Hz. Musa (a.s)'nın sahifelerinin içinde bulunanların bir kısmı, Allahu Teala'nın şu sözü ile zikredilmiştir:

"Temizlenen, Rabbinin adını anıp O'na kulluk eden kimse, kuşkusuz kurtuluşa ermiştir. Fakat siz (ey insanlar!) ahiret daha hayırlı ve daha devamlı olduğu halde dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Şüphesiz bunlar, ilk gönderilen kitaplarda, İbrahim ve Musa'nın sahifelerinde (kitaplarında) da vardır"(3)

Hz. İbrahim (a.s)'in suhuf'unda bulunanların bir kısmına şu ayet-i kerime ile işaret buyurulmuştur:

"Ve sözünü yerine getiren İbrahim (a.s)'in sahifelerindekiler... Gerçekten hiçbir günahkar, başkasının günah yükünü yüklenemez." (4)

Geçmiş peygamberlerin haberlerinin tümü, onlara indirilmiş olanlar ve kendi kavimlerine tebliğ ettikleri şeyler, kitap ve sünnet'te bize kadar gelmiş olanları hariç, bize ulaşmamıştır. Bunun dışında kalanlara gelince; apaçık deliller ve kesin incelemeler, onların tebdil ve tahrif edildiklerine şehadet ediyor. Bundan ötürü, peygamberlerle birlikte gönderilenlerin tümü hakkında insanlara kesin hüccet olması için, Aziz ve Celil olan Allah, Kur'an-ı Kerim'in korumasını kendi üzerine almıştır. Kur'an-ı Kerim ayetleri, farzları, hikmeti, nefsi temizlemeyi ve diğerlerini kapsamına almıştır. Allah (c.c) tüm insanlara hüccet olsun diye, onu mucize kılmıştır. Bu konuda yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Sana da, daha önceki kitabı doğrulamak ve onu korumak üzere Kitab'ı (Kur'an'ı) gönderdik..."(5)

Kur'an-ı Kerim zaman ve mekanı kucaklayan hükümleri getirmiştir. Geçmiş ümmetlere ceza olması bakımından konan ağır hükümleri, Kur'an-ı Kerim,

---

1) Maide Suresi: 44
2) Araf Suresi: 145
3) A'la Suresi: 14-19
4) Necm Suresi: 37-38
5) Maide Suresi:

mükelleflerden hafifletmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

"Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi Peygamber'e uyanlar (var ya), işte o peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten men eder, onlara temiz (ve güzel) şeyleri helal, pis (ve zararlı) şeyleri haram kılar. Ve üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri atar (yani, hata ile adam öldürmekte kısas icrasını ve günah işleyen azaların, pislik değen elbisenin kesilmesi gibi ağır teklifleri kaldırır)..."(1)

Kur'an'a imanın içine, harflerine, kıraatına, muhtevasına ve Kur'an'ı şerheden sünnet'e inanmak girer.

Allahu Teala şöyle buyurmuştur:

"...İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman için sana Zikr'i (Kur'an'ı) indirdik. Umulur ki, düşünüp anlarlar."(2)

Kur'an'ın özelliklerini öğrenmemiz için en kolay yol; Allah'ın kendi kitab'ını nasıl vasıflandırdığını veya onu nasıl isimlendirdiğini, yahut Resulullah (a.s)'ın onu nasıl vasıflandırdığını veya onu nasıl isimlendirdiğini bilmemizdir. İmam Zerkeşi 'Burhan' adlı kitabında Kur'an-ı Kerim'in 48 ismini saymıştır. Bu isimlerden bazılarını aşağıya alıyoruz:

er-Ruh: *"Ey Muhammed! İşte sana buyruğumuzdan Ruh'u vahyettik..."(3)*

en-Nur: *"Doğrusu size Allah'tan bir nur ve apaçık bir kitap gelmiştir."(4)*

ez-Zikr: *"Doğrusu Zikr'i (Kur'an-ı) biz indirdik, onun koruyucusu elbette biziz."(5)*

"Benim Zikrim'den (Kitabım'dan) yüz çeviren bilsin ki, onun dar bir geçimi olur ve kıyamet günü de onu kör olarak haşrederiz."(6)

el-Huda: *"Doğrusu bu Kur'an en doğru yola götürür.."()*

Hablullah (Allah'ın ipi): *"Toptan Allah'ın ipine sarılın, ayrılmayın..."(8)*

el-Hakk: *"Rabbin'den sana indirilen Hakk (Kitab'tır..."(9)*

---

1) Araf Suresi: 157
2) Nahl Suresi: 44
3) Şura Suresi: 52
4) Maide Suresi: 15
5) Hicr Suresi: 9
6) Taha Suresi: 124
7) İsra Suresi: 9
8) Ali İmran Suresi: 103
9) Ra'd Suresi: 1

"Geçmişte ve gelecekte onu batıl kılacak yoktur." (1)

eş-Sifa: *"De ki: Bu (Kur'an), inananlara doğruluk rehberi ve gönüllere şifadır." (2)*

el-Mev'ıza (öğüt), er-Rahmet: *"Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt ve kalblerde olana bir şifa, inananlara doğruyu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir." (3)*

el-Mübin: *"Doğrusu size Allah'tan bir nur ve apaçık bir kitab gelmiştir." (4)*

"Sana herşeyi açıklayan ve müslümanlara doğruyu gösteren bir rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik." (5)

Ahsenu'l-Hadis (sözlerin en güzeli): *"Allah, ayetleri birbirine benzeyen ve yer yer tekrar eden kitabı sözlerin en güzeli olarak indirmiştir. Rablerinden korkanların bu kitabtan tüyleri ürperir, sonra hem derileri ve hem de kalbleri Allah'ın zikrine yumuşar ve yatışır..." (6)*

el-Muhkem: *"Bu kitab, hakim ve haberdar olan Allah tarafından, Allah'tan başkasına kulluk etmeyesiniz diye ayetleri kesin kılınmış, sonra da uzun uzadıya açıklanmış bir kitapdır..."(7)*

Kur'an-ı Kerim, surelerinden en kısa bir surenin veya ayetlerinden üç ayetin benzerini getirmekte insanın acze düşmesiyle birlikte yukarıda belirtilen hususiyetleri ve diğer özellikleri bünyesinde toplayan bir kitab'tır. Bu da onun Allah katından olduğuna bir delildir.

Kur'an'a baktığımızda, uyum, tevafuk ve mükemmelleşmenin birleşmesi nedeniyle ve üslub, fesahat ve manalarındaki mükemmellikten ötürü şaşırtıcı buluruz.

Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Kur'an'ı durup düşünmüyorlar mı? Eğer o Allah'tan başkasından gelseydi, onda çok aykırılıklar bulurlardı." (8)

Kur'an da i'caz (erişilmezlik) ve mucizeler vardır. Kur'an'ın i'cazı (eşsiz olu-

---

1) Fussilet Suresi: 42
2) Fussilet Suresi: 44
3) Yunus Suresi: 57
4) Maide Suresi: 89
5) Nahl Suresi: 89
6) Zümer Suresi: 23
7) Hud Suresi: 1
8) Nisa Suresi: 82

şu) ondaki ortak ölçüdür. Bu bile tek başına, alemlere hüccet olan hissedilir bir mucizedir. Çünkü muhataplar, onun bir suresinin benzerini getirmekten aciz kalmışlardır. Onlar sonsuza kadar da acz içinde kalmaya devam edeceklerdir.

Bu konuda yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Kulunuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'an'dan şüphe ediyorsanız, siz de onun benzeri bir sure meydana getirin; eğer doğru sözlü iseniz, Allah'tan başka güvendiklerinizi de yardıma çağırın. Yapamazsanız-ki yapamıyacaksanız- o takdirde, inkar edenler için hazırlanan ve yakıtı insanlarla taş olan ateşten sakının." (1)

İnsanların Kur'an-ı Kerim'in surelerinden en kısa bir sureyi getirmekten acze düşmeleri, Kur'an'ın eşsiz oluşunun bir belgesidir. Bu eşsizliğine ek olarak bazı mucizeler de vardır. Daha sonra insanoğlunun keşfettiği fiziksel olaylardan bahseden ayetler, geçmiş ve gelecek olayları haber vermesi gibi, kaynağının insanî olması imkansız olan şeylerde kendini göstermektedir. Biz Kur'an-ı Kerim'in bazı mucizelerinden, 'er-Resul' adlı kitabımızda ve bir çoğunu da 'el-Esas fi't-Tefsir' adlı eserimizde açıklamış bulunuyoruz.

Kur'an'ın eşsizliğinden bahsetmek uzun zaman alır. Her insan da bu sebepleri anlayamaz. Fakat insanların acziyeti, bunun için sürekli olan bir delildir. Aslında yalnız başına bu bile yeterlidir. İnsanların, Kur'an'ın mucizelerini öğrenmelerinin en kolay yolu, Arap ve Acem'e onun meydan okuyuşunu bilmeleridir. Hiç kimse bunda şüpheye düşmez.

Kur'an-ı Kerim'in mükelleflere, akaidde, ibadetlerde, yasamada, ahlakta ve terbiyede eksiksiz olarak rehberlik etmesi, onun mucizelerindendir. Kur'an'ın kainat ve hayat, zaman ve mekan konularındaki boyutlarının ancak asrımızda anlaşılması nedeniyle, akıllara durgunluk veren bir düşünce sunması da onun mucizelerindendir.

Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Rabbinin katında birgün, saydıklarınızdan bin yıl gibidir." (2)

"Göğü, gücümüzle biz kurduk; şüphesiz biz geniş kudret sahibiyiz." (3)

"Hayır; yıldızların yerleri üzerine yemin ederim ki -bunun ne büyük yemin olduğunu bir bilseniz!-." (4)

---

1) Bakara Suresi: 23, 24
2) Hac Suresi: 47
3) Zariyat Suresi: 47
4) Vakıa Suresi: 75-76

"İnkar edenler, gökler ve yer yapışıkken onları ayırdığımızı ve bütün canlıları sudan meydana getirdiğimizi bilmezler mi?" (1)

Ancak günümüzde bilinen kainatta ilgili konulardan bize söz etmesi de, onun mucizelerindendir. Kur'an'ın geçmiş ve gelecek olaylardan haber vermesi de onun mucizesidir.

Yine arapların bilmedikleri eski ümmetlerden haber vermesi de onun mucizelerindendir.

Hz. Muhammed (a.s)'in ümmi olmasıyla beraber, Kur'an-ı Kerim'in ehl-i kitabın kitaplarındaki manaların tümünü kapsamına alması da onun mucizelerinden biridir.

Gene Kur'an'ın muhtevasındaki zahiri ve batını bakımdan ihtilafsız uygunluk, onun mucize yanlarından biridir.

Her şeyde yol gösterici olarak insanlığın ihtiyaçlarını yerine getirmesi, onun mucize taraflarından biridir, insanın kalbine bile doğmayan türdeki edebi tasvir ve emsaldeki tasarrufu da Kur'an'ın mucizelerindendir.

Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"De ki: "Rabbimin sözleri için derya mürekkep olsa ve bir o kadar da ilave getirsek dahi, Rabbimin sözleri bitmeden önce deniz tükenir." (2)

Kur'an manalarının, onun eşsizliğinde etkisi olduğunda şüphe yoktur. Benzersiz bir fesahat, eşsiz bir belağat, erişilmez bir üslup, eşi olmayan bir nazım, hiçbir zaman bir yaratılmıştan zuhur etmeyecek olan düzgünlük ve pürüzsüzlük, mükemmelliğin doruğuna ulaşan bir beyan güzelliği, hiçbir arabın dudak bükemiyeceği bir tarzda, hatta her harfi, her kelimeyi yerine koymadaki uygunluğu üzerinde ittifak sağlayacakları kadar arap dilini kullanma, bu manalar ile buluşmuştur. Çeşitli özelliklerin ve vasıfların Kur'an'da bir araya gelmesi, onda ruh ve canlılığın bulunması... İşte bütün bunlar, onun eşsiz oluşundaki amillerdir. Konu aslında bundan daha geniştir, ama biz bu kadarla yetinmek istiyoruz.

Kitaplara iman konusu, başlıca şu konuları içine alır:

1. Allah Azze ve Celle'nin her nebi ve her resule indirmiş olduğu her kitaba özet olarak iman etmeyi ve Allah'ın bize isimlerini saydığı ve beyan buyurduğu şeylere ayrıntılı olarak iman etmeyi kapsıyor. Allah'ın ayrıntılı olarak açıkladığı ve bizim de tafsili olarak inanmamız gereken şey, Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an, kitapların en faziletlisidir. Sonra fazilette ikinci sırayı alan Tevrat'tır. Sonra

---

1) Enbiya Suresi: 30
2) Kehf Suresi: 109

İncil, sonra Zebur, onlardan sonra da Hz. İbrahim (a.s) ile Hz. Musa (a.s)'nın sahifeleri gelmektedir.

2. Kitaplara imanın gereği, onların Allah tarafından kendilerine indirildiği resullere vahyedilmiş olduğuna kesin olarak inanmaktır.

3. Kur'an'dan önceki kitaplar ya zayi olmuştur veya tahrif edilmiştir yahut tebdil edilmiş ve değiştirilmiş ya da başka şeylerle karıştırılmıştır. Halbuki Kur'an-ı Kerim, onların bozulmamış olanlarını pekiştirerek sürekli olan teklifleri belirterek ve özel hükümleri yürürlükten kaldırarak gelmiştir.

Cenab-ı Hak şöyle buyuruyor:

"Sana da, daha önceki kitabı doğrulamak ve onu korumak üzere kitab'ı (Kur'an'ı) indirdik..."(1)

"Sizden önce kendilerine kitap verilenlere ve size: Allah'tan korkun, diye emrettik..."(2)

"Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı bulduklarını o elçiye, o ümmi Peygamber'e uyanlar (var ya), işte o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz (ve güzel) şeyleri helal, pis (ve zararlı) şeyleri haram kılar. Ve üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri atar..."(3)

4. Kur'an'a iman, insanlardan ve cinlerden tüm mükellefler için Kur'an'daki hitabın tamamına iman etmeyi gerektirir. Yine Kur'an'a iman, bu hitabın ebediliğine; ins ve cinden olan mükelleflerin Kur'an ile muhatap olduklarına, Kur'an'ın eksiksiz olarak her şeyi kapsadığına, onun hiçbir tebdil ve tağyire uğramayan yegane ilahi kitap oluşuna ve onun hüküm koyucu, kendinden önceki kitapların tümünü yürürlükten kaldırıcı olduğuna inanmayı gerekli kılar.

Bu bölümün birinci kısmında Kur'an-ı Kerim ile ilgili naslar geçmişti. İleriki bölümlerde de yeri geldikçe yine nasslar gelecektir. Biz burada akaid konusunda gerekli her şey zikredilsin diye yukarıda beyan ettiklerimizle yetinmeyi uygun görüyoruz.

---

1) Maide Suresi: 48
2) Nisa Suresi: 131
3) Araf Suresi: 157

BAZI DİNLERİN KİTAPLARI

İleriki bölümde bir konuya değinmiştik. Onu Fahri Razi de nakletmişti. O konu şunu ifade ediyordu: Hiçbir peygamber yoktur ki, onunla beraber bir kitap gönderilmiş olmasın. Bu anlayış, Bakara suresindeki şu ayet-i kerime'ye dayanıyordu:

"İnsanlar (aslında) bir tek ümmet (millet) idi. Bu durumda iken Allah, müjde verici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için, onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da indirdi..." (1)

Yine şu ayeti kerimenin zahiri de öyledir:

"Andolsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve nizamı indirdik..." (2)

Biz bu ayetin zahirinden kendilerine bir veya daha fazla peygamber gönderilmemiş hiçbir ümmet olmadığını anlıyoruz. Aslı semavi olan bir çok kitabın bulunduğu hemen akla gelir. Halbuki Kur'an-ı Kerim, Tevrat'ı, İncil'i, Zebur'u, Kur'an'ı ve Hz. Musa (a.s) ile Hz. İbrahim (a.s)'in sahifelerini zikretmeyi tercih etmiştir. Fahri Razi'nin belirttiği görüşe göre, yalnızca onların adlarının anılması, başka kitapların da var olmasına aykırı değildir. Bu bölümün başında zikrettiğimiz iki ayet, başka manalara hamledilebilir olmakla beraber, sanki *"kitap"* sözü ile farz kılınmış manasına gelen *"mektup-yazılmış"* kelimesi kasdedilmiştir. Buna göre mana: *"Allah onlarla birlikte kendi ümmetlerine farzları indirmiştir"* şeklinde olur. Ne var ki, çağdaş mukayeseli araştırmaları izleyenler, semavi asıllı diğer kitapların bulunduğunu tercih ederler. Fakat onlar diğer kitaplar gibi gökten mi indirilmiştir, yoksa onlar peygamberlere indirilmiş vahiy-

---

1) Bakara Suresi: 213

2) Hadid Suresi: 23

ler idiler de, o peygamberlerin kavimleri o vahiyleri kitaplarda mı topladılar? Bu anlayışa göre ikinci mana kasdedilmiş olur ki, bu da ihtimal dahilindedir.

Durum ne olursa olsun, yeryüzünde Kur'an-ı Kerim hariç, hiç bir dini topluluğun, ellerinde bulunan dini kitabın, kendi peygamberleri döneminden günümüze kadar tevatür yoluyla naklen gelmiş olduğunu iddia etmeleri mümkün değildir. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim, Allah'a ve O'nun resullerine nisbet edilen mirasın tümüne delildir.

Kur'an-ı Kerim'den sonra her dinin dayandığı kitapların tümünün Aziz ve Celil olan Allah'a nisbet edilmiş iftira olduğunda şüphe yoktur. Çünkü Hz. Muhammed (a.s) Kur'an'ın nassıyla peygamberlerin sonuncusudur:

"...Fakat O, Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilir."(1)

Zira Allah Azze ve Celle Kur'an-ı Kerim'i, her şeyi açıklayıcı, kendinden önceki hak vahyi tasdik edici ve koruyucu olarak göndermiştir. Çünkü Kur'an'ın kendinden önceki hiçbir kitaba ihtiyacı yoktur. Kendisine aykırı olan her haberin batıl olduğuna tanıklık eder ve kendisinin kabul etmediği her şeriatı yürürlükten kaldırır. Kur'an'a aykırı olmayan haberlere gelince, kabul edilebilir yanı var ise müslümanın onları kabul veya reddetmesi gerekmez. Ama şeriatımızdan önceki şeriatlara gelince; hatta onlar bir peygambere nisbet edilmiş olsa da -ki bu nereden olacak- onlar hakkında bir nas bulunmadığı sürece ve şeriatımız o konuda sükut etse de, sorumluluk dairesi kapamına girmez. Ve hatta bu konuda usulcüler, bizim şeriatımız dışındaki bir şeri hükmü, Cenab-ı Hak, neshetmeden bize hikaye olarak anlatsa da, ihtilafa düşmüşlerdir. Onların ihtilafı, o hükmün bizim için geçerli olup olmaması konusundadır. Bu konudaki meşhur olan görüş şudur:

Bizden öncekilerin şeriatı, bizim şeriatımız neshetmedikçe, bizim için de şeriattır (uyulması gereken yoldur). Fakat onun, bizim Peygamberimiz'e indirilmiş ve vahiy yoluyla bize gelmiş olma şartı vardır.

Müslümanın kafasında eski dini kitaplarla ilgili bir fikir olması bakımından, biz onlarla ilgili bazı konuları aşağıda belirteceğiz:

1. HİNTLİLERİN DİNİ KİTAPLARI

1- Vedalar: Yahudiler nezdinde dini kitapların en eski olanıdır. Vedalar dört kitaptan oluşan bir kolleksiyondur:

a- Rigveda,

---

1) Ahzab Suresi: 40

b- Yacurveda,

c- Samaveda,

d- Atharvaveda.

Bu kitaplar Hinduizm'in temelleridir. Onları kimin yazdığı belli değildir. Yüce Tanrı'dan bahseden ilk kitabın Sanskritçe tercümesinden şu örneği vermek istiyoruz:

"O, her şeyden yüksektir, yücedir. O üstün güce sahip ilahların ilahıdır. Onun yenilmez gücü karşısında, yerler ve yüksek gökler titrer.

Ey insanlar! Benim şiirimi iyi dinleyin!. Ancak o İndra, evrenin tanrısıdır. Bulutlardaki şeytanlara galip gelen, büyük ve saf yedi ayı akıtan, keder ve tasa mağaralarına saldıran, rahimlerden sığırları çıkaran ve buluttaki şimşekten kadim ateşe ışık veren odur. Bu o, kahraman, cesur, iyi asker, savaş için öne atılan İndra'dır. Şerefli kişiler savaş günü zafer için yüksek sesle ona nida ederler. Zelil kişiler de onun ismini dudak uçlarıyla fısıltı halinde anarlar. Savaş arabasının üzerindeki ordu komutanı savaş ilahı İndra'ya dua eder ve onun yardımını ister.

Yer ve gök onun hükümranlığını ve kemalini kabul eder. Titreyen dağlar, onun için yere kapanır ve onun ululuğu için secde ederler.

Yıldırımları, düşmanlarının üzerine salan odur. Kutsal su ona hediye edilir; çünkü o, bu şarabı: Soma şarabını (kurban kasdediliyor) kabul eder, dostluk şarkılarını ve şiiri dinler.

Sığırlar ve savaş atları onundur. Köyler, evler ve savaş arabaları da onundur. O, sağ eliyle güneşi yükseltir ve fecir şafağından kızıl kapıları açar. Kırmızı bulutları o parçalar ve kendisini onaylamamız için sağnak yağmurları gönderir." (1)

Araştırmacılar, Vedalar'ın Hindistan'ı işgal eden Ari milletlerle birlikte geldiğini kabul ederler. Araştırmacılar arasında, Hindistan'ı istila eden Ariler'in menşei hakkında, yani onların Türkistan'dan mı, yoksa Avrupa'dan mı geldikleri hakkında anlaşmazlık vardır. Her iki durumda da, Vedalar'ın gerçek asıllarının, bu milletlere gökten indirilmiş olduğu, sonra da onların Hindistan'a taşınmış olmaları ve Hindistan'a birbiri ardınca elçiler gönderilmesi en büyük ihtimaldir. Her ne kadar biz kimin peygamber olduğunu, hangisinin semavi vahiy içerdiğini kesin olarak belirleyemesek de, bu ihtimal geçerli bir ihtimaldir.

2- Mano Kanunları: Yeryüzünde en katı sınıf sisteminin tesis edildiği ka-

1) Dr. Ahmed Şibli 'Edyanu'l Hindi'l Kübra'

nunlardır. Daha sonra Buda, bu kanunları kendi dini sisteminden çıkarıp atmıştır.

3- Mahabharata: O uzun bir destandır. Müellifinin adı 'Viyas'dır. Bu destan, Yunanlılar'ın İlyada ve Odisa'sına benzer.

4- Gita: O da, 'Krişna' adındaki bir adama nisbet edilmiştir. Hindlilerde Krişna; dinlerini tahrif ettikten sonra hıristiyanlar'daki Mesih gibidir. Hatta Mesih (a.s)'ın bir çok vasfı ile o da vasıflandırılmıştır. İki taraftan birini, diğerinden alındığı inancı vardır. Bu kitaptan Krişna'nın sözlerinden örnek olarak şunları alıntılıyoruz:

"Veda'nın kelimeleri senin aklını saptırmış. Artık sen, farzın ve ona bağlı olan ödevlerin kıymetini anlamaz oldun. Veda'nın sadece lafızlarına tutunanlar ve onları her şey görenler, aşırılığa kaçmışlardır. Çünkü onlar, kendi nefsi arzularının peşinden koşarlar, hayatın lezzetlerine karşı hırslı oldukları için cenneti de kendilerine lutfederler. Cennetin garantisi olarak gördükleri bazı ayin ve törenleri yerine getirirler. Bundan dolayı da akılları karışır, binbir yol ağzında şaşkın olarak kalırlar ve amelleri de boşa gider. Onlar şaşkınlık ve karışıklık içinde şehvetlerinin ardından koşarlar ve fikirlerini bir noktada toplayamazlar.

Sana gelince; Vedaların kabuğunun üzerinde ol, rahatlık veya meşakkat, başarı veya başarısızlık seni üzmesin, hatta gönlün rahat ve açık olsun. Akıllı kişi, hakikata ulaşan kişidir. Vedalar nehirler bulunan bir mekandaki kuyu gibidir. Sorumluluğunu yerine getirmen gerekli. Çünkü sana vacib olan odur. Aklını, yalnızca bu nokta üzerinde topla...

Bil ki: İnsanın düşmanlarının en şedidi iki tanesidir: Şehvet ve gaz ap (öfke). Bu ikisi insanı günaha iter. Duman ateşi bürüdüğü ve toz aynanın yüzünü bulandırdığı gibi, şehvet ve gazap da insanın aklını bürür. Öyle ise insanın bu iki düşmanı öldürmesi gerekir.

Dediğim gibi görevini yapan kişinin içinde, gökte güneşin doğduğu gibi irfan nuru doğar. O sayede, kalb gözüyle Rabbini görür; günahlar gittikten ve onların yerini güzellikler aldıktan sonra kurtuluş ile mutlu olur." (1)

5- Bhagavadgita: Bu kitabın yazarı bilinmiyor. O, yetmişdörtbin beyti kapsayan manzum bir eserdir.

6- Ramayana: Bu kitabın müellifi de, yazılış tarihi de bilinmiyor. Hikmetler dizisine en yakın olan kitap odur. Bu bakımdan Hinduizm kitaplarının en önemlisidir. (2)

---

1) Dr. Ahmed Şibli 'Edyanu'l Hindi'l Kübra'

2) Adı geçen kaynak.

Budacılık dinine gelince, onun Buda'nın hayatında kayda geçmediği bilinmektedir. Budanın ölümü (M.Ö: 483) 'nden sonra müridleri arasında büyük bir anlaşmazlık çıktı ve büyük bir konsil topladılar. Konsil, Buda'nın üç büyük talebesinden kendilerine, Buda'nın öğretilerinden ana konudan bahsetmelerini istediler. Onlardan birincisi akideler (inançlar)'den, ikincisi şeriattan, üçüncüsü ise hikayelerden bahsetti. Bununla beraber bu şifahi bilgiler, İmparator Aşoka (M.Ö: 243)'nın dönemine kadar ağızdan ağıza nakledilmeye devam etti. Bundan dolayı biz, bu kadar uzun yıllardan sonra kaydedilenlere güvenemeyiz. Budistleri, Buda'yı başlangıçta hikmet sahibi bir kişi iken, sonunda onu tanınlaştırmaya kadar götüren amil, tahrif, tebdil ve cehalet gibi hususları olmuştur. Hıristiyanların başına gelenler, Budistlerin de başına gelmiştir. Müritleri şu hikayeyi ondan nakletmişlerdir:

"Talebelerinden biri bir defasında Buda'ya:

"Ey efendim! Ben, bütün kalbimle inanıyorum ki, ne geçmişte, ne şimdi, ne de gelecekte bizim mübarek mürşidimizden daha güçlü ve daha akıllı bir mürşid asla bulunmaz," dedi. Bunun üzerine Buda:

"Sen benden önce yaşamış ariflerin tümünü tanıdın mı? Benden sonra gelecek olan ariflerin de tümünü tanıdın mı?" diye sordu. Öğrenci de:

"Hayır efendim! Bu bana nasib olmadı," diye cevap verdi. Buda da:

"Peki sen beni her yönüyle tanıyor musun? Sen benim içimdekilerle meşgul oldun mu?" diye tekrar sordu. Öğrenci:

"Hayır efendim! Bu benim için nasıl mümkün olur?" dedi. Bu kez Buda:

"Peki öyleyse niçin sözde aşırı gittin de beni halkın en hayırlısı yaptın? Halbuki sen ne beni tanıyorsun, ne de insanları tanıyorsun?" dedi."(1)

2. ÇİN DİNLERİNDEKİ KİTAPLAR

Biz eski Çin dinlerinden, günümüze kadar varlıklarını sürdüren ikisi dışında haklarında hiçbir şey bilmiyoruz. Onlardan biri, Lao-tse nisbet edilen Taoizm, diğeri de Konfüçyüs'e atfedilen Konfüçyüsçülük'tür. Lao-tse'nin görüşleri ve sözleri adı 'Ahlak Kitabı' olan bir kitapta bir araya getirilmiştir. Konfüçyüs kanaata, zühde, mutlak bir hoşgörüye ve kötülüğe değil, iyiliğe çağırır. Konfüçyüs, hayatının sonlarında, Lao-tse ile buluşmuştur. Konfüçyüs'ün, onun bazı düşüncelerine katılmadığı iddia edilir. Konfüçyüsçülük geniş alanlara yayılmıştır. Onun görüşlerini talebeleri 'Diyalog' adı altında bir kitapta toplamışlardır ve arapça'ya da tercüme edilmiştir.

---

1) Adı geçen kaynak

Konfüçyüs'ün eski Çin kitaplarından bir çok şeyi özetlediği bilinmektedir. Eski Çin kitaplarından arapça'ya tercüme edilmiş olanlarını ise bilmiyoruz.

3. FARSLARIN DİNİ KİTAPLARI

Farslar'ın dini kitaplarından en meşhuru, Zerdüşt'e nisbet edilen 'Zend-Avesta'dır. Ebu'l-Kelam Azad, 'Zü'l-Karneyn'den bahseden risalesinde şunu anlatır:

"Farsça rivayetler, Zerdüşt'ün dini metinlerinin altın yaldızlı mürekkeple onikibin öküz derisine yazıldığını zikrederler. Bunlar İskender'in savaşları sırasında yok olmuştur.

Sasani imparatorluğu, İskender'den beşyüz yıl sonra kurulunca, Babil esaretinden sonra Azra'nın Tevrat'ı topladığı gibi, Farslar da Zerdüşt dinini yeniden derleyip toparlamaya başladılar. Erdeşir Baykan'ın Avesta'yı yeniden toplanmasını emrettiği de söylenir. Ne var ki, dinin gerçek özellikleri, birçok ilavelerle ve değişikliklerle tahrif edilmiş, hakikatı değiştirilmiştir. Bu yeni formu içinde Zerdüştlük dini, saf bir din değildi. Aksine eski Mecusilikten, Yunan'dan ve Zerdüştlük'ten bir karışım oluvermişti. Bu dinin müfessirler ve yorumcuları, dini aslından uzaklaştıran yorumlarıyla, tefsir ve haşiyeleriyle genişletmişlerdir." (1)

el-Bestani 'Dairetü Mearif'inde diyor ki:

"Zerdüşt'ün rü'ya hakkında bir başka kitabı daha vardır. Bu kitab, milattan önce birinci ve ikinci yüzyıl bilginlerinin eseridir."

Bugün 'Zend-Avesta'dan arta kalanlarda, Resulullah (a.s) efendimize açık bir müjde bulunmaktadır. Bu müjdeyi Akkad 'Matlau'un-Nur' adlı kitabında zikretmiş, biz de 'er-Resul' adlı kitabımızda onu nakletmiştik. En doğrusunu Allah bilir ya, bu da Zerdüşt'ün peygamberliğine şehadet eder.

4. YAHUDİLERİN DİNİ KİTAPLARI

Hz. İsa (a.s)'dan önce yahudiler'e ait dini kitaplar iki ana kısımdan oluşur.

Birincisi: Eski Ahit kitapları.

İkincisi: Talmud.

Eski Ahit kitaplarında, yahudi tarihi ile ilgili vahiy metinleri ile belirtilen peygamberlerin kişisel hayat hikayeleri karışık şekildedir. Nerdeyse tarihçiler ile araştırmacılar, Eski Ahit bölümlerinin bir çoğunun, olayların tarihinden

---

1) 'Sana Zu'l Karneyn'den sorarlar' adlı risale.

yüzlerce yıl sonra yazıldıkları üzerinde ittifak ediyorlar. Well Durant şöyle diyor:

"Tevrat'ın beş kitabının bugünkü şeklini M.Ö 300'lerde aldığı ortaya çıkıyor. Eski Ahit'in bölümleri ilk defa Babil'de bir araya getirilmiş ve M.Ö Beşinci yüzyılda ortaya çıkmıştır."

Bu bölümler (Tevrat'ın beş kitabı), ağızdan ağıza nakledilerek gelen rivayetlerden bir araya getirilmiştir. Bunun için onlarda eksiklik ve karışıklık bulunmaktadır. Bunun en belirgin örneği; Hz. Davud (a.s)'un Zebur'unda bulunmaktadır. Zebur, hiç kimseye nisbet edilmeyen vahiyler ile çeşitli nedenlerle Hz. Davud (a.s)'un söylediği ile Hz. Davud (a.s)'un dışındakilere nisbet edilen kasidelerle birbirine karışmıştır.

Talmud'a gelince; o, hahamların nesilden nesile nakledegeldikleri sözlü rivayetlerdir. Talmud'un tedvini Hz. İsa (a.s) döneminden 150 yıl sonra başlamış ve daha sonra tedvin işi tamamlanmıştır. Bazı yahudiler onu Tevrattan daha bağlayıcı olarak görürler.

Bütün bunlardan, bu miras topluluğundan hangisinin gerçek vahiy olduğunu bilmenin güçlüğü ortaya çıkıyor.

5. HIRİSTİYANLARIN DİNİ KİTAPLARI

Allahu Teala Hz. İsa (a.s)'ya bir tane İncil indirmiştir ve bu İncil'de Hz. İsa (a.s)'nın kendi hayat hikayesi bulunmaktadır. Halbuki hıristiyanlarca güvenilen, bugünkü İncillere, Hz. İsa (a.s)'nın hayat hikayesi, öğütleri, İncil diye itibar edilebilen şeyler ve tahrifçilerin ilaveleri karışmıştır. Bütün bunlar, Hz. İsa (a.s)'nın getirdiği dini tahrif eden Pavlus okulunun rivayetleri arasındadır. Pavlus, havariler ile anlaşazlığa düşmüş ve onlara karşı çıkmıştır. Halbuki o, Hz. İsa (a.s)'nın öğrencilerinden değildi. Bugünkü dört İncil, milattan 63 yıl sonra yazılmıştır. Bunlardan başka diğer İnciller ve havarilere ait risaleler vardır. Miladi 325 yılındaki zirve toplantısı, onların tamamını geçersiz saymıştır. Hz. İsa (a.s)'nın tanrılığını kabul eden Pavlus ve okulu, bu toplantıda üstün gelmiştir.

Ahmed Şibli'nin 'el-Mesihiyye' adlı kitabında, Yeni Ahit'ten söz ederken dört İncil'de bulunanlarla ilgili olarak şu satırlar yer almaktadır:

"Gerçekten bu yirmiyedi kitapçık veya sekiz yazıcı tarafından yazılmış risale, mukaddes kitapların içine girmedi. Ancak 4. yüzyılda genel konsülün kararıyla girmiştir. Bundan dolayı, bu risalelerden hiçbiri, söz konusu tarihten önce hıristiyan aleminin tümü ve kilise tarafından onaylanmış ve kabul edilmiş değildi. Sonra yeryüzünün çeşitli yerlerindeki hıristiyan cemaatlardan ikibinin üzerinde ruhani delege bir araya geldi, yanlarında da tetkik için onlarca İncil

ve yüzlerce risale bulunuyordu. Bu toplantıda kırk; elli veya daha fazla İncil'in içinden dört İncil'in seçimi gerçekleşti. Sayılamıyacak kadar risalelerden yirmi bir risale (mektup) seçildi ve onaylandı.

Yeni Ahit'i seçen hey'et, aynı zamanda Mesih (İsa) (a.s)'nın uluhiyyetini kabul eden hey'etti. Yeni Ahit kitaplarının seçimi, zirvenin inancına ters düşen talimleri içeren İncilleri reddeden ve onların yakılmasını isteyen bir esasa dayanıyordu. İncillerin sahiplerine nisbetleri doğru ise, risaleler (mektup) den önce olması gerekir.

Dört İncil, bu mektupları yazan beş veya altı havarinin döneminde bulunuyordu. Çünkü bu mektuplar, kesinlikle bu İnciller'in özelliklerinden bahsetmiyorlar ve onlara herhangi bir işarette bulunmuyorlar."(1)

6. SABİE'NİN DİNİ KİTAPLARI

Bugünkü Irak Sabielerinin de bir kitabı vardır. Fakat bu kitabı çok büyük bir gizlilik içinde koruyorlar ve onun Hz. Adem (a.s)'ın oğlu Hz. Şit (a.s) ve Hz. İdris (a.s)'e ait olduğunu iddia ediyorlar.

DERSLER VE ÖĞÜTLER

1- Dünyada bilinen dini kitaplardan bir kısmının bu kısa tanıtımı, bize, Kur'an'dan başka Allah'a ait oluşu ve bize kadar nakledilişi kesin olan bir ilahi kitap bulunmadığını gösteriyor. Allahu Teala Kur'an hakkında şöyle buyurmuştur:

"Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik; elbette onu yine biz koruyacağız."(2)

Allah (c.c); Kur'an'ı korumayı taahhüt etmiş ve onu korumakla da müslümanları sorumlu kılmıştır. Kur'an'ın dışındaki kitaplara gelince; sahiplerini korumakla mükellef tutmuş ama kendisinin koruyacağını taahhüt etmemiştir. Onlar da o kitapları koruma konusunda kusur etmişler ve değiştirip bozmuşlardır.

2- Kur'an-ı Kerim, Hz. İbrahim (a.s)'in sahifelerini zikretmiştir.

Şeyh Abdurrahman Habenneke 'el-Akidetü'l-İslamiyye' adlı kitabında bu konuya değinmiş ve şunları söylemiştir:

"Kur'an-ı Kerim bize "ilk sahifeler" 'den açık ifadeleriyle haber vermiştir. Onlardan, Hz. İbrahim (a.s)'in "Sahifeler"ini zikretmiştir. Fakat bu "Sahifeler" kaybolmuştur. Dindeki bazı gerçeklerin dışında, onlar hakkında hiçbir şey bilinmiyor. Kur'an-ı Kerim o gerçeklerin, bu sahifelerin içeriği olduğuna şu şekil-

1) Dr. Ahbed Şibli 'el Mesihiyye'
2) Hicr Suresi: 9

de işaret etmektedir:

a- Necm Suresindeki şu ayetler onlardan bahsetmektedir:

"Yoksa Musa'nın ve sözünü yerine getiren İbrahim'in kitaplarında olanlar kendisine bildirilmedi mi ki? Hiçbir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez; insan ancak çalıştığına erişir. Onun çalışması şüphesiz görülecektir. Sonra ona karşılığı eksiksiz verilecektir. Doğrusu, son varış Rabbinedir. Doğrusu, güldüren de ağlatan da O'dur. Doğrusu dirilten de öldüren de O'dur. Doğrusu, atıldığında meniden erkek ve dişiyi, iki çifti yaratan O'dur. Doğrusu ölümden sonra tekrar dirilten de O'dur. Doğrusu zengin eden de, varlıklı kılan da O'dur. İlk Ad milletini, Semud milletini yok edip geri bırakmayan O'dur. Daha öncede Nuh milletini yok eden O'dur, çünkü onlar çok zalim ve pek taşkın kimselerdi. Lut milletinin kasabalarını yere batıran, onları gömdükçe gömen O'dur." (1)

Bu ayet-i kerimelerin açıkladığı dini hakikatler, Allahu Teala'nın Hz. İbrahim (a.s) ve Hz. Musa (a.s)'nın "Sahifeler"i'nde indirdiği hakikatlerdendir. Nitekim bu husus ayetlerin işaretlerinde de görülmektedir.

b- A'la Suresindeki şu ayet-i kerimeler de onlardandır:

"Arınmış olan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, saadete erişecektir. Ama sizler dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa Ahiret daha iyi ve daha kalıcıdır. Doğrusu bu hükümler ilk sahifelerde, İbrahim ve Musa'nın sahifelerinde de vardır." (2)

Biz bu kısmı, yahudi ve hıristiyanların rivayetlerini sınırlayan nasları zikretmekle sona erdireceğiz. Ve yine biz, bir müslümanın Kur'an-ı Kerim'e tutunmasında ve onun dışındakileri terk etmesindeki edebini ele alacağız.

KONU İLE İLGİLİ RİVAYETLER

٨٠٩ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لاَتُصَدِّقُوا أَهْلَ الْكِتَابِ بِمَا يُحَدِّثُونَكُمْ عَنِ الْكِتَابِ، وَلاَ تُكَذِّبُوهُمْ، وَقُولُوا: آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا، لأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَخْبَرَ كَتَبُوا بِأَيْدِيهِمْ، وَقَالُوا: هٰذَا مِنْ عِنْدِاللَّهِ».

809- Buhari, Ebu Hureyre (r.a)'den rivayet etmiştir:

809-Buhari (13/333) 96-Kitabu'l İ'tisami bi'l Kitabı ve's Sünneti. 25-Hz. Peygamber (a.s)'in: "Kitap ehline (şeriatla ilgili) herhangi bir şey sormayınız" kavli babı.

1) Necm Suresi: 35-54

2) A'la Suresi: 14-19

"Resulullah (a.s) şöyle buyurdu:

"Siz kitap ehlinin sözlerini tasdik de etmeyiniz, tekzib de etmeyiniz. Ancak şöyle deyin: "Biz, Allah'a ve bize indirilmiş olana iman ettik. Çünkü Allahu Teala, onların kendi elleriyle yazıp sonra da: "Bu Allah katındandır," dediklerini haber vermiştir."

Buhari (1)'nin Ebu Hureyre (r.a)'den bir başka rivayetinde de Ebu Hureyre şöyle demiştir:

"Ehl-i kitap (olan yahudiler) Tevrat'ı İbranice metni ile okurlar, arap diliyle de onu müslümanlara tefsir ederlerdi. Bu konuda Resulullah (a.s) sahabilerine:

"Siz kitap ehlinin sözlerini tasdik de etmeyin, tekzib de etmeyin..." buyurdu." **Ravi hadisi yukarıdaki şekilde zikretmiştir.**

٨١٠ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِاللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، كَيْفَ تَسْأَلُونَ أَهْلَ الْكِتَابِ عَنْ شَيْءٍ؟ وَكِتَابُكُمُ الَّذِي أُنْزِلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّكُمْ أَحْدَثُ الْكُتُبِ بِاللَّهِ، تَقْرَؤُونَهُ مَحْضًا لَمْ يُشَبْ، وَقَدْ حَدَّثَكُمُ اللَّهُ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ بَدَّلُوا كِتَابَ اللَّهِ، وَغَيَّرُوهُ، وَكَتَبُوا بِأَيْدِيهِمُ الْكِتَابَ، وَقَالُوا: هٰذَا مِنْ عِنْدِاللَّهِ، لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلاً؟ أَفَلاَ يَنْهَاكُمْ مَا جَاءَكُمْ مِنَ الْعِلْمِ عَنْ مَسْأَلَتِهِمْ؟ وَلاَ وَاللَّهِ، مَا رَأَيْنَا مِنْهُمْ رَجُلاً قَطُّ يَسْأَلُكُمْ عَنِ الَّذِي أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ.

810- Buhari, Abdullah bin Abbas (r.a)'dan rivayet etmiştir:

"İbni Abbas şöyle dedi:

"Sizler kitap ehli olanlara şeriatten herhangi bir şeyi nasıl soruyorsunuz? Halbuki Resulullah (a.s)'a indirilmiş olan kitab'ınız, kitapların en yenisidir. Sizler onu halis ve içine başka hiçbir şey karışmamış olduğu halde okumaktasınız. Bu Kur'an sizlere, ehl-i kitab olanların Allah'ın kitabını tebdil edip değiştirdiklerini ve kitab'ı kendi elleriyle yazdıklarını ve bununla az bir pahayı satın almaları için: "Bu Allah katındandır" dediklerini sizlere söylemiştir. Dikkat edin! Size gelmiş olan ilim, sizleri onlara soru sormaktan nehyetmektedir. Vallahi biz, onlardan hiçbir kimseyi size indirilmiş olan kitaptan size sual sorar görmüş

810-Buhari (13/333) 96-Kitabu't İ'tisam bi'l Kitabı ve's Sünneti. 25-Hz. Peygamber (a.s)'in: "Kitap ehline (şeriatla ilgili) herhangi bir şey sormayınız" kavli babı.

1) Buhari (8/170) 65-Kitabu't Tefsir. 11-Allah'ın: "Biz, Allah'a ve bize indirilene iman ettik, deyin" kavli babı.

değiliz."

٨١١ــ رَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمٰنِ رَحِمَهُ اللّٰهُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ رَهْطًا مِنْ قُرَيْشٍ بِالْمَدِينَةِ ــ وَذَكَرَ كَعْبَ الأَخْبَارِ ــ فَقَالَ: إِنْ كَانَ لِمَنْ أَصْدَقِ هٰؤُلاَءِ الْمُحَدِّثِينَ الَّذِينَ يُحَدِّثُونَ عَنِ الْكِتَابِ، وَإِنْ كُنَّا مَعَ ذٰلِكَ لَنَبْلُو عَلَيْهِ الْكَذِبَ.

811- Buhari, Humeyd bin Abdurrahman (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Humeyd, Muaviye (r.a)'nin halifeliği sırasında haccettiği zaman Medine'de Kureyş'ten bir topluluğa hadis rivayet ediyorken işitmiştir. Muaviye Ka'bu'l-Ahbar'ı zikrederek şöyle dedi:

"Muhakkak bu Ka'b, kitab ehlinden İslam'a girip de eski kitaplardan hadis tahdis etmekte olan bu muhaddislerin en doğru söyleyenidir. Yine muhakkak ki, bununla beraber, biz onun eski kitaplardan nakletmediği haberlerinde Ka'b'ın bazen hata edip yalan yanlış şeyler söylemekte olduğunu onun aleyhine tecrübe etmekteyiz."

Ka'b, güvenilir kişilerden biridir. Ka'b'ın kitap ehlinden yaptığı rivayetlerinde ortaya çıkan yalan yanlış şeyler, ehl-i kitabın yalanları sebebiyledir. Yoksa Ka'b'ın yalanı onlara veya başkalarına isnad etmesinden ötürü değildir.

٨١٢ــ رَوَىٰ أَحْمَدُ عَنِ ابْنِ أَبِي نَمْلَةَ الأَنْصَارِيِّ، أَنَّ أَبَاهُ أَبَا نَمْلَةَ الأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ، وَمُرَّ بِجِنَازَةٍ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ هَلْ تَتَكَلَّمُ هٰذِهِ الْجِنَازَةُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ : «اَللّٰهُ أَعْلَمُ» . فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّهَا تَتَكَلَّمُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ : «مَا حَدَّثَكُمْ أَهْلُ الْكِتَابِ، فَلاَ تُصَدِّقُوهُمْ، وَلاَ تُكَذِّبُوهُمْ، وَقُولُوا: آمَنَّا بِاللّٰهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ، فَإِنْ كَانَ بَاطِلاً لَمْ تُصَدِّقُوهُ، وَإِنْ كَانَ حَقًّا لَمْ تُكَذِّبُوهُ».

812- İmam Ahmed, İbni Ebi Nemlete'l-Ensari (r.a)'den rivayet etmiştir:

811-Buhari (13/333) 96-Kitabu'l İ'tisam bi'l Kitabı ve's Sünneti. 25-Hz. Peygamber (a.s)'in: "Kitap ehline (şeriatla ilgili) herhangi bir şey sormayınız" kavli babı.

812-İmam Ahmed (4/136) Ebu Davud (3/318) Kitabu'l İlim. Ehli kitabın sözünün rivayeti babı. Şerhu's Sünne (12/268)

"Babası Ebu Nemlete'l-Ensari'ye şöyle haber vermiştir:

"Kendisi Resulullah (a.s)'ın yanında oturuyorken Resulullah (a.s)'a, yahudilerden bir adam geldi ve bir cenazeye rastlandı. Adam Hz. Peygamber (a.s)'e:

"Ya Muhammed! Bu cenaze konuşur mu?" dedi. Bunun üzerine Resulullah (a.s):

"En doğrusunu Allah bilir" buyurdu. Yahudi:

"Muhakkak o konuşur," dedi. Resulullah (a.s):

"Kitap ehlinin size söylediklerini sakın tasdik de etmeyiniz, tekzib de etmeyiniz! Sadece: "Biz, Allah'a, kitaplarına ve peygamberlerine inandık" deyiniz. Eğer o batıl ise tasdik etmezsiniz, hak ise onu tekzib etmezsiniz" buyurdu."

Bağavi şöyle demiştir:

"Bu, umur ve ulumdan müşkil olanlarında tevakkuf etmenin vacibliği konusunda bir prensiptir. O konuda caiz veya batıl olduğu hükmü verilemez. İşte selefin yolu buydu."

٨١٣ــ رَوَى أَحْمَدُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ أَتَاهُ عُمَرُ، فَقَالَ: إِنَّا نَسْمَعُ أَحَادِيثَ مِنْ يَهُودَ تُعْجِبُنَا، أَفَتَرَى أَنْ نَكْتُبَ بَعْضَهَا. فَقَالَ: «أَمُتَهَوِّكُونَ أَنْتُمْ كَمَا تَهَوَّكَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى، لَقَدْ جِئْتُكُمْ بِهَا بَيْضَاءَ نَقِيَّةً، وَلَوْ كَانَ مُوسَى حَيًّا مَا وَسِعَهُ إِلاَّ اتِّبَاعِي».

813- İmam Ahmed, Cabir bin Abdullah (r.a)'dan şöyle rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer (r.a), Resulullah (a.s)'ın yanına geldiği vakit şöyle dedi:

"Biz, yahudilerin sözlerini dinliyoruz da hoşumuza gidiyor. Bizim onlardan bazısını yazmamızı (uygun) görür müsün?" Hz. Peygamber (a.s) de:

"Yahudi ve hıristiyanların şaşırıp kaldıkları gibi siz de mi hayrete düşüyorsunuz? Ben onu (dini) size halis ve ak olarak getirdim. Eğer Musa (a.s) sağ olsaydı, bana iman edip yoluma uymaktan başka çare bulamazdı" buyurdu."

Bir Açıklama

Bağavi; *"Siz de mi hayrete düşüyorsunuz?"* sözünün manasının: *"İslam'da olduğunuz halde hayrete mi düşüyorsunuz? Kendi dininizi bilmeyip de onu yahudi ve hıristiyanlar'dan mı alıyorsunuz?"* anlamına geldiğini söylemiştir.

Yine Bağavi, *"halis ve ak olarak..."* sözünden: *"millet, din"* anlamını kasdettiğini ve bundan dolayı da kelimeleri müennes olarak getirdiğini söylemiştir. Nitekim Allahu Teala'nın şu sözü de öyledir:

"İşte sağlam din odur." (1) Burada da sapasağlam haniflik kasdedilmiştir.

Ka'bu'l-Ahbar, Hz. Ömer (r.a)'e bir mushaf getirip:

"Ey Mü'minlerin Emiri! Tevrat bunun içindedir. Onu sana okuyayım mı?" demiş. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a):

"O'nun Tur-u Sina günü Musa (a.s)'ya indirilmiş Tevrat olduğunu kesin olarak biliyorsan oku, aksi halde olmaz" dediği rivayet edilmiştir.

Biz burada Kur'an'la ilgili Nebevi nasların bir çoğunu nakletmedik. Çünkü onlar ileriki kısımlarda gelecektir. Daha fazla bilgi için ileriki kısımlara bakılmalıdır.

İÇİNDEKİLER

YİRMİNCİ KISIM

Ehli Sünnet dışındaki fırkalar 11
Hariciler fırkaları 13
Mutezile fırkaları 15
Mürcie fırkaları 16
Zeydiyye fırkaları 17
Keysaniyye fırkaları 18
Neccariyye fırkaları 19
Kerramiyye fırkaları 20
İmamiyye fırkaları 21
Batıniyye fırkaları 23
Müşebbihe fırkaları 30
Cebriyye fırkalarından Cehmiyye fırkası 34
Hululiler ve İbahiler fırkaları 35
Vahdet-i Vücud teorisini ortaya atanlar 35
Babiyye fırkaları 36
Bahailik fırkaları 43
Kadıyanilik fırkaları 45
Hariciler 47
Haricilerle ilgili rivayetler 48
Doğru itikaddaki cemaate bağlanma 93
Konu ile ilgili rivayetler 97
Ehl-i sünnet vel cemaat olabilmenin temel özellikleri 115
Birinci konu 117
İkinci konu 118
Dördüncü konu 119

Onuncu konu 120
Onikinci konu 120
Onüçüncü konu 121
Ondördüncü konu 121
Onbeşinci konu 122

YİRMİBİRİNCİ KISIM

Caiz olan ve olmayan ihtilaflar ve fitnelerden uzaklaşma 133
Konuyla ilgili rivayetler 135

YİRMİİKİNCİ KISIM

İtikadi sapmalardan uzak durma 147
Konuyla ilgili rivayetler 151

YİRMİÜÇÜNCÜ KISIM

Fitnelerden, heva ve nefsani arzulardan uzaklaşma 159
Konuyla ilgili rivayetler 160

İKİNCİ BÖLÜM
GAYBA İMAN

Gayba iman 207

BİRİNCİ KISIM

İlk Yaratılış 213
Konuyla ilgili rivayetler 217

İKİNCİ KISIM

Allah'a iman 235
Kitap ve sünnetle gelenlerin özeti 236
Konu ile ilgili rivayetler 241
Esma-ül Hüsna 244
Tarih boyunca putatapıcılık 275
Putatapıcılığın tanıtılması 279
Eski Mısır dinlerinde putatapıcılık 279

Roma'da putatapıcılık 279
Yunan putatapıcılığı 280
Hindistan'da putatapıcılık 281
Çin'de putatapıcılık 282
Budizm'de putapıcılık 282
Araplarda putatapıcılık 282
Allah'a oğul nisbet etme ve teslis (üçleme) inancı 285
Allah katında gerçek din İslam'dır 289
Kim İslam'dan başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir ... 293
Brahmanizm'le ilgili rivayetler 296
Hint dinlerinden biri olan Caynizm (Jini dini) ile ilgili nakiller 298
Budizm ile ilgili nakiller 299
İran dinleri ile ilgili nakiller 301
Yahudilik hakkında nakiller 303

ÜÇÜNCÜ KISIM

Kadere İman 307
Kader konusundaki bazı meseleler 310
Kader ile ilgili rivayetler 314

DÖRDÜNCÜ KISIM

Meleklere İman 355
Melekler hakkında Kur'ani naslar 356
Melekler konusundaki rivayetler 365

BEŞİNCİ KISIM

Cinler ve şeytanlar 419
Cinler ve şeytanlarla ilgili Kur'ani naslar 421
Konu ile ilgili rivayetler 427
Alimlerin cinler hakkındaki görüşleri 475
İbni Sayyad olayı 483
İbni Sayyad ile ilgili rivayetler 486
Ruh çağırma 499

ALTINCI KISIM

Hintlilerin dini kitapları 516
Çin dinlerindeki kitaplar 519
Farsların dini kitapları 520
Yahudilerin dini kitapları 520
Hristiyanların dini kitapları 521
Sabie'nin dini kitapları 522
Konu ile ilgili rivayetler 523
İçindekiler 529